

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI:

DR. BOROS GYÖRGY.

XVII. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT,

NYOMATOTT GÁMÁN J. ÖRÖKÖSÉNÉL.

1904.

TARTALOM.

I. Költemények.

	Oldal
Otthon. Pap Domokos	19
Julia kincse. Pap Domokos	44
A hazáról. Nagy Lajos	66
Mátyás hadserege. Tarcsafalvi Albert	182
Eszményeink. Ford Péterfi Tibor	142
20 év múltán. Murányi F. Sándor	227

II. Vallásos és erkölcsös tárgyú közlemények.

Az Unitárius Közlöny olvasóihoz. Szerkesztőség	1
Lelki szabadság. Ürmösi Miklós	2
Rabbi a keresztény templomban P. Kozma Flóra	8
Az unitárius vallás ereje. Szerkesztőség	17
Nem elégséges	17
Messze van, nem hallja. Lelki pásztor	18
Unitarizmus és judaizmus. Dr. Spinoza	20
Egy elsárgult levélről. Ujvári László	21
Az unitárius szíve	27
Szenvedés	41
A szenvedély. Lelki pásztor	41
Az első kő. Vári Albert	47
Az őszi urvacsora kérdése. Faluvégi Áron	49
Hogy jutottam a lelkiismeret felismeréséhez. Rudolf Lajos	55
Halál és vigasztalódás. Boros György	65
A vallás egyetemes jellege. Bölöni Vilmos	85
Egy mohamedán legenda	83
Pütkösti elmélkedés. Boros György	101
Nézzünk a tükörbe. Lőrinczi István	118
Unitárius önértet. Szerkesztő	133
Hitben buzgók legyetek. Ürmössy Kálmán	149
Az unitárius pap. Boros György	151
Viszhang. Érdeklődő	153
Nyitott levelek a bibliáról. Boros György	155
Apró mesék az élet könyvéből. Pap Domokos	158
Az állam és egyház. Bölöni Vilmos	168
November 15. Boros György	181

A Dávid Ferencz Egylet 20 éve. Ima, József Lajos, beszédek és levelek Br. Petrichevich Horváth Kálmán, dr. Boros titkár, Ürmössy Miklós, Daniel Gábor főgondnok, Perczelné Kozma Flóra, Grátz Mór, dr. Hegedüs István, dr. Bedő Albert, dr. Eisler Mátyás, Sándor Gergely, Fazakas Lajos, Lőrinczi Dénes, Szentmártoni Kálmán, Józán Miklós, Kiss Sándor, Ferencz József	197—229

III. Életrajzok és rokontárgyuk.

Benczédi Gergely (Arczképpel). Boros György	5
Derzsi József. Boros György	42
Egyed Ferencz. (Arczképpel). Szabó Mózes, Vass István	81
Jókai Mór. Boros György	97
Jókai Mór. Pálfi Márton	98
Szigethy Cs. Miklós. (Arczképpel)	162
Egy angol unitárius lelkész felesége Kolozsvárt	139
Ürmössy Kálmán. (Arczképpel). Fazakas Lajos	166
Kovács Albert. Boros György	54
Daviesné Lawrence Ellen Fangh Erzsébet	193

IV. Az ifjúság köréből.

Ifjúsági egylet működése	13
A D. F. E. ifjúsági gyűlése	191

V. Vegyes tartalmu köslemények.

Erzsébet népakadémia. Dr. Pázsint Mihály	23
Templomszentelés Tordán	28
Unitárius vörösbetűs napok	31, 91
Az érdek Sándor János	33
Unitárius istentisztelet Aradon. Bedő Árpád	45
Beiktatás. Redivivus	53
Néhány szó a biblia ünnepeléséről. K. P. F.	67
Egy unitárius főúr siremlékei Kelemen Lajos	68
Pozsonyi Prot Irod. Kör unitár. felolvasása. Ujvári L.	70
Unitárius templom Hódmezővásárhelyen. Balázs A.	88
Egy levélből. Szuhay János	90
Füzesgyarmati unitárius templom. Végh Mihály	114
Üdvözlét a magyarországi unitáriusokhoz	117
Papi beköszöntő. Pálfi, Kovács	135
15 év előtt. Dr. Pázsint Mihály	137
Elnöki meghívó Br. P. Horváth Kálmán	166
Videant consules Dr. Pázsint Mihály	170

	Oldal
Egyházi ünnepek	175, 176, 177
A tordai gymnasium	190
Visszhang	191
Boros Sándor siremléke	193
Péntárnoki jelentés. Gálfi Lőrincz	230
A D F. E. XX. gyűl. jegyzőkönyve	232
Stromp László a Budapesti D. F. Egyletben	233
A D F. E. köréből. Tudósító	256
Az udv. köri f. egyletből Pásztor	237
Paptársaimhoz. Ürmösi József	238
Pályázat karácsoni egyház beszédre	239
Az unitárius papnövendékek segélyalapja	240
Jótekonyság és buzgóság	35, 36, 60, 76, 77, 78, 93, 111, 128, 143, 165, 194, 240
Irodalom	32, 56, 73, 91, 107, 126, 145, 193
Egyleti élet és munkásság	12, 16, 31, 39, 59, 63, 75, 79, 95, 109, 121, 141, 147, 179, 196
Külföld	13, 29, 51, 87, 124, 160, 173
Budapesti D. F. E. köréből	26, 57, 103, 163
Egyházi és iskolai mozgalmak	14, 36, 61, 78, 94, 108, 129, 145
Szerkesztői üzenetek minden szám utolsó helyén.	

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel,
===== egy évre 2 koronát fizetnek. =====

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnok-
hoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések ju-
ánus árban felvételnek. — Kéziratok nem
adatok vissza.

Az Unitárius Közlöny olvasóihoz.

Im beköszöntünk az új esztendőbe. Utolsó számunkban azt jelöltük, hogy nagyobb alakot öltünk, megváltozunk. Nem egészen úgy történt. Kolozsvári olvasóink s irányadó embereink előtt bemutattuk magunkat. Az ifjabbak között sokan helyeselték és örvendeztek a változásnak, de azok, a kik már 16 év óta nemcsak olvasóink, hanem hűséges és áldozatra is kész dolgozótársaink, sajnálták a régi, egyszerű, megszokott alakot. Meghajoltunk véleményök előtt, s habár egy kis késedelemmel és rendkívüli kiadással kellett megfizetnünk, megmaradtunk a réginek, melyet „kedves kis lapunk“-nak szoktak nevezni.

De mégsem vagyunk egészen a régi. Felső ruhát öltöttünk magunkra, hogy védjen, s máskülönben is rendesebbek és csinosabak igyekeztünk lenni.

Olvasóinktól továbbra is szeretetet, harátságot és jóakaratu támogatást kérünk. Nagyon hálásak lennénk, ha hívebben és pontosabban beküldenék, a mi minket illet. Mert hát ebben a drága világban megdrágult a nyomdai munka, festék, papíros s minden, a miből mi élhetünk, csak éppen dolgozótársaink hűsége és szeretete nem lankadt és nem szabott árat.

Oly szép számu olvasóhoz köszöntünk be minden hónapban, hogy ha csak egyszer adná vissza a látogatásunkat — a mi pedig úgy illik a mai világban — akkor mi vígan teljesítenők munkánkat s kedveskednénk lelkes szóval, zengő verssel szép képekkel, jó hírekkel s sok mindennel.

Az új esztendőben *mindenki küldje be tagdíját* (2 kor.) vagy

előfizetését (2 kor. 40 fill.), perselyadományát (legalább 20 fillért), ajándék könyvét, lapját a vándorkönyvtárba, és mindezek mellett egy új tagot.

Ennél kevesebbért ebben az országban egy lap sem kapható Méltányoljuk a Dávid Ferencz Egylet áldozatkészségét. Adjon Isten mindnyájunknak boldog új esztendőt.

Szerkesztő.

Miatyánk, ki a menyben vagy, szenteltessék meg neved.

Mt. VI. 9.

Lelki szabadság.

Irtá: Ürmössy Miklós.

A lelki szabadság vallásunknak egyik legmagasztosabb hitelvi tétele.

Fenséges ez eszme, mely mint fényes nap ragyog az emberiség erkölcsi világának égboltozatán.

Ha néha a korszellemek reakzionárius felhői, hosszabb időre el is fátyolozzák e ragyogó égi fényt, de annak világító sugarai annál intenzívebb erővel törnek elő, hogy új szellemmel töltsék el az emberi lelket.

Kiolthatatlan volt az emberi lélekből a szabadság utáni vágy. Hiszen, ha végig tekintünk az emberiségnek évezredekét magába foglaló történelmében, bámulva látjuk, hogy nincs egyetlen eszme, melyért annyi küzdelem folyt volna le, mint a szabadságért!

Ha fölteesszük a kérdést: hogy tulajdonkép miért is van ez eszmének oly hódító ereje? Oly átalakító hatása? . . . Erre Mill, Lieber, Draper, Buckle és Lecky, korunk nagy gondolkozói — kik a szabadságról irt műveikben azt felelik, annak törvényeit kutatják, — hogy ez eszmének az emberi természetben van lerakva a gyökere. A physiologiai törvényekben találják meg annak kutforrásait.

Kállay Béni is azt mondja Mill munkájának fordításához irt bevezetésében: „A szabadság érzete az emberi természet kiegészítő része s ép oly szükséges az emberiség jóllétére, mint a levegő az élet fenntartására.”

A szabadság lényegén mitsem változtat az: hogy különböző

időkben, különböző értelmet tulajdonítottak annak s ennél fogva különböztek egymástól a különböző idők szabadelvű mozgalmai is. Természetes, hogy Demosthenes és Cícero beszédei a szabadságról — közepette a rabszolgasági institutióknak — ma már anachronismusokká váltak.

A történelem és bölcsészet tehát a szabadság eszméjéről azt tartja, hogy a léleknek veleszületett legszentebb joga, legdrágább kincse az, melyet el nem vehet az embertől senki.

És mit mond a vallás?

A zsidóság az antik világból kiveszett egyéni szabadsági eszmét nagy energiával és vallási ihlettel karolja fel. A kereszténység pedig tovább igyekszik fejleszteni ez eszmét, szélesebb alapot és kiterjedést adva annak

„Megismeritek az igazságot, az igazság pedig szabadokká teszen titeket.“ — „A hol van Istennek lelke, ott van a szabadság.“ Ezeket mondja a szabadságról a könyvek-könyve.

„A lelki szabadság teszi lehetővé a vizsgálódás szabadságát.“ — „Az igazságot csak úgy találhatjuk meg, ha szabadon kutathatjuk.“

Ez elveket hirdették a reformáció korában.

Ez eszméket valljuk mi unitáriusok. Ezeknek volt láng-lelkű harczosa a mi Dávid Ferenczünk is, ki a lelkiismeret szabadságának tanát martyrságával tette szentté.

A szabadság eszméje áthatotta már korunk nemzeteinek összes társadalmi, jogi és államéletét, ugyszintén a tudományt és művészetet. S így megteremtője lett a haladásnak és felvilágosultságnak.

De bármily nagy hódítást tett is a szabadság eszméje, azt mégis fájlalva kell elismernünk, hogy ép a hitélet terén nem érezttette eléggé teremő erejének átalakító, egyesítő hatását, daczára az Evangelium tanításának s a reformáció nagy szellemi mozgalmának.

Hisz', hogy állunk még a XX-ik század kezdetén is a vallás kultuszával? Ugy, hogy minden felekezet bevégzett organizmusnak akarja magát feltüntetni, saját önczéllal. Még a testvériesség szent nevét is képesek vagyunk egymástól elvitatni. Elszigetelt felekezetiességünk érzelmeit beleviszük köz- és tár-

sadalmi életünkbe is. Vallásunk erősségét nem önmagunkban keressük, hanem merev kasztszerűséggel sáncoljuk körül magát a vallást, így akarva ezt erőssé tenni.

Maradhat ez így még sokáig?

— Nem! . . .

A szabadság utáni vágyat a hitélet terén sem lehet már sokáig feltartóztatni. A korszellem erősen döngeti már a felkezezettséget becsukva tartott rozsdás kapuit. A szabadság tiszta levegője elhat minden helyre. Annak üdítő hatását mindenütt kezdik érezni.

E beköszöntő ujévvel kívánhatnék-e szebbet, magasztosabbat az emberiségnek, mint azt, hogy a szabadság isteni erejével teljék el az ő lelke! Kívánom szivemből, hogy e század eleje ama jövőendő kornak hajnalát jelentse, melyben annyi évezred elfogult érzelmei után, a hitélet terén is szellemi egységbe léphessünk egymással mindannyian, kik az Egy Isten-ség magasztos, szent elvének alapján állunk. Az egyetemes vallási egyesülésben fogjuk megérezni ama hatalmas ethikai erőt, mely egy nagy családba fogja egybefűzni az emberiséget.

Ekkor fog igazán megvalósulni Krisztus országa itt alatt a földön, melynek csak egyetlen erkölcsi törvénye lesz, az is szivünk táblájára írva: Szeretet!

Mi unitáriusok pedig e nagy célért való szellemi küzdelemben lobogtassuk magasan zászlónkat, melyre a lelkiismeret szabadságának jelszava van írva.

Tegyük apostoli bátorsággal ezt s álljunk a küzdelem élére, mert az unitarizmusnak fog az emberiség szellemének történetében ama fenséges, világmissio jutni: hogy diadalra vezesse a szellemi és erkölcsi egység nagy gondolatát a hitélet terén. Az ő missziója lesz, hogy bevive a gondolat szabadságát a vallásfelekezetek minden rétegébe, egy nagy eszményi igazságba olvassza egybe a népek millióinak lelkét, hogy testvérei lehessünk egymásnak mindannyian — az Urban!

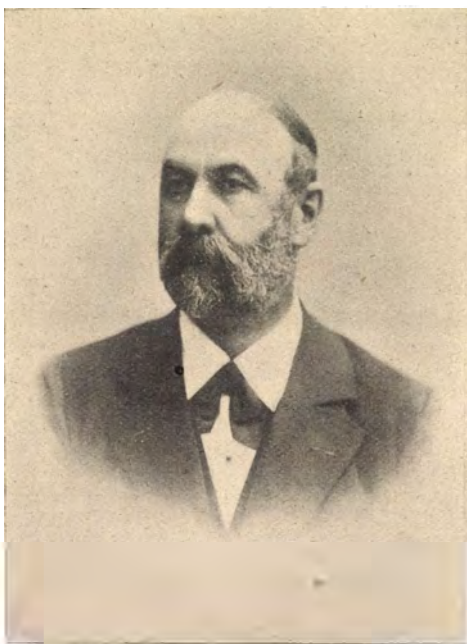
A ki mindent nem tehet, ne tegyen-e keveset! s az emberi igazságok épületére ha nem vihetünk egy szekér téglát, miért ne vigyünk egy marék porondot, ha szinte szomszédunk földjéről kérnök is kölcsön.

Brassai.

Benczédi Gergely.

A mikor még nagyajtai Darkó bácsi gyékényes fedelű szekere volt a gyorsvonat Székelyföldről Kolozsvárra, más világ volt az unitárius kollegiumban is. 33 szám alatt elért minden tanterem, háló- és dolgozószoba, sőt a diszterem is. Némelyik lakószobában ugyanannyi karikás, a hány nagy ágy, de több gyermek, mint diák. Nappal a feljárókkal együtt úgy megtöm-
tük a szobának minden zúgát, hogy mozdulni is alig lehetett.

A könyves, ruhás és élelmes ládáknak ugyancsak nehéz volt helyet szorítani. Délben kevesebb volt a tanuló, de akkor az ételecsészék s a nagy darab lábasházi kenyerek fogtalták el az asztalt. Az asztalt, a mely nemzedékről nemzedékre szállt, össze-
vagdalt, zsíros, tintás volt.

Ilyen körülmények között kellett tanulni, rendhez, csínhoz és tisztasághoz szokni. Merő lehetetlenségnek tartja, a ki benne

nem volt s végig nem élte. De még ez is, csak jó nagy távlatból nézve tudja megfejteni a talányt.

A 70-es évek elején, midőn e sorok írója az unitárius kollegiumba került, ez az állapot volt, s mégis nem emlékszem, hogy nagyobb foku betegség fordult volna elé. Azt már sokan tanusíthatják velem együtt, hogy fegyelmezettség, szorgalom, a tisztesség szeretete és általános jó szellem uralkodott az ifjuság között. Akkor is éreztük, most meg éppen igazolni tudnók, hogy az az állapot főképpen egy kézre volt visszavezethető, az igazgatóéra, ki akkor Benczédi Gergely volt. Nem szabad felednünk, hogy tanártársai: Mikó Lőrincz, Kovácsi Antal, Nagy Lajos, Ferencz József erős kézzel támogatták az igazgatót.

De végül is a dolog súlya a Benczédi vállára nehezedett. Rendkívüli szorgalmu ember. A tanulóknak minden fajtáját ismeri, egyéni hajlamaikkal tisztában van. Tudja, mikor kell meglepni, hogy a diákesinynek, hamisságnak, s nem ritkán hitványságnak végét szakítsa. Mintha most is hallanám csengeni a falakat erős hangjától. Félelem fogott el sok diákot, ha meghallotta hangját, de bizalom és szeretet váltotta föl a félelmet mindazoknál, a kik a jóra igyekeztek, mert tudták, hogy Benczédi csak azt akarja, hogy ember legyen mindenikből. Ha valakiben fölfedezte a tiszta szándékot, szeretettel ápolta, mert atyai jósággal volt eltelve, többel, mint a mennyit mutatott.

Székely volt egész valójában, s a székely ifjakból minden módon igyekezett embert növelni.

A természettant és vegytant tanította. Tanítványai közül sok elsőrendű vegyész és fizikus került ki. Előadásai világosak és halározottak voltak. Föltétlen figyelmet és állandó szorgalmat követelt. Ezek nélkül nehéz volt boldogulni, Sokan hagyták oda pironkova a fekete táblát, de többen élvezték elismerését.

Erős unitárius volt, a nélkül, hogy elfoglultsággal lehetett volna vádolni. Hiszen legjobb tanítványai a Zathureczky fiuk nem is voltak unitáriusok, s mégis a családdal egész életében benső barátságot élvezett. Ebből a viszonyból kiváló nagy áldás származott a kollegiumra. Kelemen Benő, a Zathureczky fiuk nagy atyja, a nemesszívü és áldozatkész székely, a Benczédi igazgatósága s bizonynyal befolyása alatt, alapította az iskolai

kórházat, melynek azóta száz meg száz szegény ifju köszöni egészségét, sőt életét.

Az unitárius iskolázás multja tanulmányozására senki sem fordított oly nagy figyelmet. A régi iskolai életnek minden nevezetes mozzanatát ismerte és a Keresztény Magvetőben közzétette. A kolozsvári kollégium vázlatos történelmét megírta.

A Benczédi Gergely keze alatt az iskola kormányzására vonatkozó minden dolog szabályoztatott. Ő a mult hagyományait gondosan összegyűjtötte, rendezte, igazgatása idejében újakat teremtett. A régi unitáriumok megmentése talán senkinek sem köszönhet annyit, mint neki.

Nagy gondossága és erős unitárius szelleme kiváló méltánylást nyert egyháza részéről, midőn 1882-ben közpénztárnokká választatott. Tudták, hogy biztos és takarékos kézre adják. Benczédi még érezte az 50-es évek sanyaruságai hatását. Egyik pénztárnok előde, apósa Mikó Lőrincz, sok szomorú adattal világosította meg előtte a sötét multat. No hát Benczédi hű sáfár volt és az is mind e napig, ahhoz kétség senki részéről nem fért „Nem lehet,“ „nincs miből“ sokszor hallott szavai, mert a mig csak lehetett, soha sem adott ki új czimeken, vagy új összegeket. Ha a tőkék jövedelméből valamit visazatarthatott a tőkéhez, nagyon boldognak érezte magát. Lehet, hogy nem méltányolták kellően, s nem is hálálták meg, de ő azzal nem törődött.

Benczédi Gergelynek, mint jó unitáriusnak és pénztárnoknak egyik kiváló szerencséje s érdeme is, hogy Berde Mózsa mindig a legnagyobb bizalommal viseltetett iránta. A nagy alapítót Benczédi jól megértette s Berde az ő puritánizmusát teljesen méltányolta. Barátságuknak állandó emléke a Berde Mózsa életrajza című mű, melyben Benczédi háláját rótta le.

1902-ben vált meg a tanári széktől. Nyugalomba, vagy helyesebben, az egyház szolgálatába vonult. Ettől kezdve működésének főhelye az egyház pénztára. Mi csak azt sajnáljuk, hogy ujabban nem látjuk a nyilvánosság előtt egyházi és iskola-történelmi kutatásai eredményét.

A ki e sorok élén levő képére tekint, teljes férfierejében levő embernek látja, habár már nem ifju ember, miután 1839-ben

született s már 1866-ban, mint Londonban egyetemet végzett, tanár lett. Neje Mikó Lőrincz tanár leánya, s három gyermeke és unokái körében élvezi a családi boldogságot.

Olvasóink között levő számos barátja és tanítványa bizony-nyal örömmel fogja látni ujévi számunkban arczképét.

Boros Gy.

Rabbi a keresztény templomban.

Ezen czim alatt jelent meg liberális lapjainkban az a sok szép tudósítás, mely mind a *Budapesti Dávid Ferencz Egylet* legutóbbi felolvasó ülésének sikerét hirdette. Nagy nap és nagy esemény volt ez csakugyan: nem csoda, hogy még e hitközönös világban és e mozgalmas politikai viszonyok mellett is vezércikkben tárgyalták.

„Gyönyörű erőnek gyönyörű hulláma — kedves az Úr színe előtt“ mondja az egyik közlemény. Mi is azt hisszük, hogy kedves volt e nap karácsony havában az Úr előtt, s ha nem is e földi, de az *égi* kalendáriumban aligha nem *vörös betűkkel* lesz e szombat feljegyezve: mint a XX. század keresztény ünnepe.“

Még 5 óra sem volt, valláskülönbség nélkül tolongott már a közönség a Koháry-utczai unitárius templomban, a lépcsőházat is teljesen betöltve. A budapesti zsidóság színe-javát láttuk az előkelően „vegyes“ társaságban, és valami csodás varázs által megszállva, áhitattal ültünk egymás mellé, szinte babonás meghatottsággal várva, hogy egyszer csak maga a názárethi békeapostol is közöttünk terem s biztatólag szól felénk, hogy ne féljünk, csak bátran előre: »*Arról ismernek meg az emberek, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek.*«

Egymás mellett ültünk és midőn a komoly hangulathoz méltó zeneszámok után felhangzott Józan esperes ajakáról ama nevezetes ima, mely a lapok szerint „szépséges volt, miként a hajnal,“ „erőben zúgó,“ „szívet megejtő“ áhitatosan szállva fel e közös „szent sátorból“ a „seregek Urához“ . . egymás mellett imádkoztuk keresztény és zsidó: „Mi atyánk, ki vagy a meny-nyekben . . . “

Fenségesen nagy momentum volt ez, szinte álomszerű tü-
nemény és mintha a világ is egy *nagyot* fordult volna előre . . .

Felment az emelvényre *Ürmössy Miklós* egyleti elnök, hogy *dr. Kecskeméti Lipót*ot, Nagyvárad főrabbiját, a keresztény szeretet nevében, mint az est felolvasóját üdvözölje. Hatalmas,

szinte korszakot alkotó szóoklatában a többek között a következőket mondotta: „A mult század szabaddá és egyenlővé tette az embert a jog, törvény és társadalom terén. Ez új század arra lesz hivatva, hogy az emberi *lelket* tegye igazán szabaddá — oly szabaddá: hogy a hitélet terén is szellemi közösségbe léphessünk egymással. Ekkor fogjuk megtanulni egymást igazán szeretni és megbecsülni, s ekkor fogjuk a vallásban megérezni azt a hatalmas ethikai erőt, mely mindnyájunkat egy nagy család tagjaivá tesz, s mely a népek millióinak lelkét egy nagy eszményi igazságba fogja egybeforrasztani.

És miért ne történhetnék meg ez? Hisz legyenek bár hitelveink különbözők, de *egy felettünk az Isten* . . . “

A szívünkig ható szavak után dr. *Kecskeméti* főrabbi meghatottságtól remegő, de csengő hangon biztosított bennünket hogy szeretettel jött körünkbe és szeretetet, elnézést kér felolvasásához.

Biztosíthatjuk őt, hogy nagy szeretettel hallgattuk, de elnézésre nem volt szükség. A legmagasabb vallás-bölcsészettel hallottuk tőle Igaza van a Budapesti Napló vezércikkének, midőn egyik tudósunk szavait idézi: „Eljön az idő s a mi vallásunk nem lesz vallás. Velünk lesz *mindenki*, a ki keresi a mindenséget kormányzó egyetlent s bizik az emberi értelm csodálatos erejében . . . “

A profétaság nagy korszaka — mondja a felolvasó — a jelen időszámítás előtt 700 évvel, olyanszerű mozgalmat támasztott Izrael lelki világában, a minő volt később a művészet terén a *renaissance*, a hit terén a *reformáció*, a tudományos kutatások terén a XIX. század felvilágosultsága. Egyik mint a másik az *egyént* igyekezett visszahelyezni veleszületett jogaiba. A gépies ritus és a füstölgő áldozatok, külső rendszabályok, papi közbenjárás helyett, a profétaság az ethikai monotheizmus lánglelkű hirdetője volt. Tisztult morális öntudattól vezéreltetve, látókörük túlcapott az ígéretföldének szűk határain, s a mint az örök alkotót, az Istent egyetlen egynek tartották, úgy egybeolvadt az ő önzetlen szeretetökben az egész emberiség. Az üdvösséget nem a törvény betűitől várták, hanem a lelkökbe oltott, a szívök tábláira vésett örök törvénynek való ösztönszerű engedelmességtől.

Várták a Messiást — várjuk mai napig is! Nem *egy* tünénszerű egyéniségben, hanem az *egész emberiségben megtestesülve*, midőn uralkodik közöttünk a *béke, igazság és szeretet* országa . . . ennek jelét látja felolvasó e jelen testvéries ölelkezésben!

E magas színvonalon álló felolvasás után a zugó helyeslés lecsillapultával *Fáy Szeréna* művészi szavallata következett, ki Mátray Béla „egy álom” című, lelket megrázó és szívet marczangoló nagyszabású költeményét, gyönyörű technikával, drámai erővel szavalta, valamint meg kell emlékeznem *Elätterbauer Gizella* opera énekesnő remek énekéről ki Mendelsohn „Éliás” áriáját énekelte, nagyban növelve a vallásos áhitatot, továbbá *Lederer Imre* kitűnő hegedű solojáról ki Händel: *Largó-ját* és Saint-Saens *Deluge*, preludóját játszotta *Krausz Gusztáv* orgona játéka mellett, valamint *Carlotta Feliciani* a milanoi Scala tagjának énekét ki Mozart: „Imá”-ját énekelte nagy kiterjedésű hanggal.

Az est második, még pedig felette érdekes része a Förster téli kertjében játszódtott le. A szokásos vacsorán, hol dr. *Bedő Albert* az unitárius egyház budapesti főgondnoka is részt vett, az unitárius és néhány más vallású keresztény hívek között megjelent az ünnepezt főrabbi is. Ez alkalommal mondotta pohárköszöntőjében *Ürmössy Miklós* a következő mélységes szavakat:

„Legyen örök dicsősége Egyletünknek az: hogy a szellemi szabadságot, nem csak *mint elvet* hirdeti, de van erkölcsi *bátorsága* is azt megvalósítani!

S legyen örök dicsősége főtisztelendő Kecskeméti főrabbi urnak, hogy meg merte tenni Magyarországon az *első* közeledő lépést mi felénk, egy nagy eszmény megvalósítására!

Igaza van, midőn hozzám intézett levelében írja: „Szent-séges cél: keresni és megerősíteni a vallások különbözőségében az embereknek *erkölcsi egységét*”

Apostoli szavak! . . Igenis fel kell ébreszteniünk az „erkölcsi egység” nagy gondolatát az emberi lélekben, *mert két ezredév elfogult világnézete után* immár elérkezett az ideje annak, hogy nyiltan meg merjük vallani, miszerint úgy az ó-testamentom, mint az új-testamentom hitvilága egy és ugyanazon valáserkölcsi princípiumokon épült fel.

Be kell vallanunk, hogy Izrael dicsősége az, hogy az emberiség szellemének történetében legelőször proklamálta az Egy Istenség magasztos szent tanát. S a monotheizmus az *egyenlőségi* eszme nagy elvét belevitte nemcsak a görög—római, de magába a kereszténység világnézetébe is.

Az egyenlőségi eszme tette lehetővé az emberiség szabad fejlődését. És teremtette meg a szeretet, humanizmus, az egyenlőség, testvériség és szabadság szellemét, mely áthatotta a kereszténységet s áthatja jelen századunkat is.”

Gyönyörűen fejtegetve tovább ez eszméket lelkesen hangoztatja végül: „... vajha immár a XX. században lehullna szemeinkről az előítéletek fátyola, hogy az igazság világánál saját szemeinkkel ismerhessük meg szövetségeseinket és testvéreinket az Úrban!!“

Bizony *keresztény* szavak voltak ezek!

Következett *Kecskeméti Lipót* pohárköszöntője körülbelül ezeket mondva: Az emberi lélek folyton kutat az igazság és a világosság után. Isten minden igazságnak és világosságnak örök forrása. Ezért kerestük őt egész életünkben! De a legtöbben felekezetiességben, szertartásokban, válasz-falakat képezve keresik az Istent és nem veszik észre, hogy e közben elvesztik az embert, az igazság érzetét, a valódi humanizmust!

Lehet-e nekünk nagyobb örömünk és jutalmunk, mintha keresve az Istent — egyik a másikban fölismerjük és megszeretjük — az embert!! Minden vallás e körül a két sarkpont körül fejti ki erejét és a haladás utáni vágyát. Ha tőle bátorság volt, hogy egyletünkbe eljött ígéit hirdetni, még nagyobb bátorság kellett ahhoz hogy az egyesület vezetősége megtegye az első lépést. Az egyesület vezetőségére, az egyesület felvirágzására ürti poharát.

Józan Miklós esperes a rabbinussal megjelent idegen vendégekre üritette poharát, megköszönve ezek megjelenését. dr. *Hatala Péter* egyetemi tanár az ő nagy tudásával rendkívül érdekes és tanulmányokban értékes pohárköszöntőt mondott, melynek vége szintén abban a gondolatban végződött, hogy majd csak eljön az az idő midőn az egy akol, egy pásztor fenéséges ideája meg is valósul. Egy lelkes görög-keleti uri ember bejelentve belépését az egyletbe a nőkre üritette poharát. *Gömöry Károly* egyletünk buzgó hive *Kecskeméti Lipót* apósát, — mint uttörőt a liberalizmus terén — éltette.

Elnökünket *Ürmössy Miklóst* és *Józan Miklóst* névnapjuk alkalmával *Perczel Ferencz* köszöntette fel. Hangsúlyozva egyuttal hogy e nap sikerét főrabbi vendégünkön kívül *Ürmössy Miklós* genialis működésének köszönhetjük, és ítélje meg az együtt levő közönség, hogy vajjon egy ilyen eredmény, ilyen diadal után belenyugodhatunk-e mi abba a tervébe, hogy elnöki megbízatásának lejártával, az egylet vezetését más kezekre bizza! Ez nem két éves „egyleti“ mult, ez egy *hatalmas nagy munka*, melyet kis egyletünk e liberális vezetésnek köszönhet.

Én még azt is hozzá teszem, hogy e liberális vezetés nemcsak egyletünknek, nemcsak magyar ögyházunknak, hanem szerintem a magyar kereszténységnek dicsőségét képezi!

Én ezen üzenetet karácsony szent havában továbbítom a szabadság szép kis hazájába: Erdélybe — első sorban pedig Kolozsvárra, a mi szeretett, fénkölt lelkű püspökünk, *Ferencz József* magas színe elé, kinek krisztusi szelleme és áldásos vezetése teszi lehetővé a hasonló krisztusi munkákat és diadalokat!

P. K. F.

Dávid-estély Abrudbányán 1903. dec. 6-án.

Az abrudbányai „Dávid Ferencz egyesület“ választmánya f. hó 6-án este „Dávid“-Estélyt rendezett a „Detonáta“-szálloda disztermében. Találkozott adott egymásnak felekezet és nemzeti különbség nélkül Abrudbányának összes intelligentiája s a polgárság is nagy részben.

A zenekar játéka után a Mikó Dezsőné úrnő felolvasását közbejött sajnós betegsége miatt, Mikó Matild úrnő adta elő. A felolvasás ügyesen ecsetelte a társulás célját, a felekezetek vallás-erkölcsi hívatását, Dávid Ferencz életét, a Dávid Ferencz egyesület működését, melyben a nőknek nagy tér adatik a vallás-erkölcs fejlesztésére. Felolvasó nagy szolgálatot tett az unitarizmusnak, s azoknak, kik eddig csak névleg és nem tartalmilag ismerték az unitárius vallást. Székely Erzszi kisasszony „Meyerber Hugonották-ból az apród című áriát“ Gárt Irén állami tanítónő zongora kísérete mellett énekelte. Az egész közönség tetszését megnyerte s egyszersmint reményt nyújtott arra, hogy ezután sokszor fog kellemes órákat szerezni. Derzsi Andor „Déva vára“ költemény elszavalásával kötötte le a közönség figyelmét. Raffaj András bányamérnöknek úrnő mutatta be zongoraművészetét. A játék könnyedsége, szabátóssága, szóval a „Székely Imre magyar ábrándjának“ előadása azt a közvéleményt állapította meg, hogy előadó első zongoraművésze városunknak és vidékünknek. Varga Jolán kisasszony „A kis kíváncsi“ című monolog előadásával kötötte le az általános figyelmet. A Véber „Obiron Nyitány“-át adták elő Vohlly József v. kapitány és Veres István állami tanító urak hegedűn és Gárt Irén állami tanítónő zongorán. A művészi előadás fölülmúlt minden várakozást. Gelei Juliska kisasszony Tóth Kálmán „Gyöngyvirág“ című versét szavalta. A mély fájdalom és remény váltakozása hasonló érzelmeket ébresztett a közönségben. Ezután Raffaj Andrásné bányamérnöknek és Medzny Jánosné bányabiztosné úrnők kettős éneke, zongorán kísérvé Gárt Irén kisasszony által. következett „Ninetti című operetéből“. Az a kellemes soprán és ált hang egymást teljesen ki-

egésztve, még most is a fülünkbe cseng. A műsort Gámenczy Gerő adóhivatali ellenőr úr a „Czylinder“ című monolog előadásával zárta be. Az előadás kellemessége folytonos derült vidámságot teremtett a hallgatóságban. Külön is ki kell emelnünk Gárt Irén kisasszonyt, ki háromszoros zongora kíséretével bizony nagyban hozzájárult az énekek és hegedű-játékok sikeréhez. A műsor végén a nagyközönség ifjúsága tánczra perdült s kifogyhatatlan jó kedvben mulatott éjjél után 3 óráig. Az ebédlő asztala mellett azonban a zene reggelig szólott.

Az egylet tiszta bevétele 239 K. 02 fillér. Nagy összeg ez, de nagyobb az az erkölcsi jutalom, melyet az estély a rendezőségnek szerzett. Így ha a rendezés némi fáradsággal is járt, a közönség gratulációja, teljes megelégedése bő jutalmat nyújtana az egylet választmányának

R.

Az ifjuság köréből.

A D. F. E. Ifjúsági köre derekasan dolgozik mostanában.

Az Ifjúsági kör mostani elnöke *Pap Domokos* székfoglaló beszédében rámutatott arra a szomorú jelenségre, hogy az unitárius ifjúság nagyon kevésbé ismeri vallásának multját, s csak felületesen tud valamit a dicső nagyokról, a kik pedig életükben oly szép és követésre méltó példákat, irodalmi műveikben annyi eszmét, érzést, tanulságot hagytak ránk örököül. Ha meg akarjuk érdemelni azt a kiváltságos helyzetet, hogy oly szabad-elvű, minden haladással lépést tartó, szívet, észt egyaránt foglalkoztató vallási elveknek vagyunk részesei, ismernünk és méltányolnunk kell azoknak küzdelmeit, testi-lelki áldozatait, kik vallásunk elveit megállapították s a századok viharaiiban anyyi hittel és lelkesedéssel védelmezték. Ne feledjük kedves barátaim, — fejezte be szavait — hogy nekünk a multban keletkezett vallásokkal szemben nagy elsőségünk, hogy van *jövőnk*, az ezután keletkező vallásokkal szemben pedig, hogy van *multunk*. Ismerjük meg a multat, hogy dolgozhassunk a jövőért! —

Már a következő gyűlésen *Benczédi Pál*, I. éves papnövény-dék, megtartotta magvas, széles látkörről és irodalmi jártasságról tanuskodó felolvasását: Madách *Ember tragediájának* VI. jelenetével kapcsolatban a római és pogány erkölcsöknek elfajulását s ezeknek romjain a keresztény vallásnak, Jézus tanításainak hatását ismertetve.

A következő két gyűlésen *Raffay Károly* viszont nagy tárgyismerettel és mély tanulmány eredményeképpen ismertette a keresztény vallásnak középkori elfajulását a humanizmus és ennek hatása alatt a reformáció megszületését. Sok eszmét, új szempontokat nyújtott hallgatóinak a reformáció helyes méltányolásához. Ugyanő november 15-én a templomban magas röptű beszédben nagyszámu közönség előtt foglalkozott Dávid Ferencz szellemével, vallásunk örök igazságaival.

A negyedik ifjusági gyűlésen *Pap Domokos* beszélt hazánk állapotáról a reformáció idejében s azokról az anyagi és erkölcsi okokról, melyek a reformáció elterjedését előmozdították.

— s.

Külföld.

Oxfordi levél.

Talán nem lesz érdektelen, ha elmondok egyetmást a studiumunkról.

Ez évharmad tanterve a következő: dr. Drummond a sinoptikus kérdésről tanít hetenként két órán. Egy órán magyarázatot és bírálatot ad az evangéliumokról; egy negyedik órán pedig az ujszövetségi irodalomtörténetéről tartana bevezetést, ha volna kinek (ez a tárgy kezdőknek van szánva, de az idén nincs kezdő) Addis úr két órán Izraelnek a próféták előtti történetét és vallását adja elő; más két órán pedig a Jahvizmusnak a fogság után történt helyreállításáról beszél. — Upton úr már csak egy órát tart a bölcsészeti erkölctanból, ezt is csak úgy szórakozásképpen, mert aggkora miatt visszavonult. — Az ifju és előretörő Carpenter úr a korai Budhismusról tart nyilvános előadást. — Odgers úr egyháztörténelmi tárgyakat tanít, és pedig két órán a reformáció belső történetéről, egy órán külön az egyházi tanokról ad elő. Jacks, új és fiatal erő, két órán vallásbölcsészeti (elvekkel) alapkérdésekkel foglalkoztat, egy órán pedig szónoklattant ad elő. — A szociológiából is van egy nyilvános előadásunk, ez tanulmány az összehasonlító alkotmánytanból; egy más College tanára tartja ügyes szónoklatokban.

Sok szíves üdvözlettel tisztelője és tanítványa:

György J.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Boldog újvet kívánunk olvasóinknak Dolgozó társaink, kiknek önzetlen és mindig kész munkássága a szerkesztő asztalát és a lapot bőv-

séggel árasztja el, fogadják hálás köszönetünket. Ebben az olvasó közönség is hisszük, készséggel osztozik, mert hát nálunk ez az írói honorárium.

Szavazzunk! Az Unitárius Közlöny olvasóit fölhiujuk, szavazzanak erre a 2 kérdésre: 1. Melyik 12 eseményt tartja legnevezetesebbnek a magyar unitárius egyház történelmében? 2. Melyik 12 nem-elő unitárius tett legtöbb szolgálatot az egyháznak? Minden szavazó indokolja szavazatát egy-két szóban. A szavazatok április 1-ig küldendők be. Kérünk mindenkit, érdeklődjék egyházunk múltja iránt. A beérkezett szavazatokat a D. F. E. irodalmi bizottsága fogja számba venni. Az eredményről olvasóinkat értesíteni fogjuk.

— **Torda.** Az unitárius egyházközség teljesen átalakította templomát s új orgonával és fűtő kemenczével látta el. Az ünnepélyes megnyitást a főt. püspök úr végezte. Egyházi beszédet Csifó Salamon mondott. a templom történelmét Lőrinczi Dénes lelkész ismertette.

— **Pázsint Mihály,** ki egy pár évig a Kilyén-sepsiszentgyörgyi egyház lelkésze volt, a kolozsvári tudományegyetemen a jogtudori vizsgát sikeresen letette. Gratulálunk és örvendünk az ilyen „selfmade man“-nak.

— **Bulyovszkyné, Szilágyi Lilla** már 1884-ben egy nagyobb összegű alapítványt tett a kolozsvári unitárius ifjuság javára. Azóta évről-évre élvezték az alapítvány kamatait azok a tanulók, akik a szépirodalom terén némi sikerrel próbálkoztak. Születésének 70. ik évfordulóját máj. 25-én Kolozsvárt töltötte. Úgy ünnepelte e nevezetes napot, hogy Kolozsvár több kulturális és humanitárius intézménye javára alapítványokat tett. Ezek között a mi alapítványunkat is emelte 200 K.-val. Akkor egy röktönzött iskolai ünnepély keretében fejeztük ki — a tanári kar és ifjuság — hálát köszönetünket. Közben lépéseket is tettünk, hogy arcképét az intézet számára megfestettük. Egy kedves levélben, meglepetésünkre, azt válaszolta, hogy már a tavasszal szándékában volt, hogy legjobb aquarell-képét elküldi, de családi ügyei, köztük szeretett leánya betegsége és halála,

mindeddig megakadályozták. És most a távol idegenből — Nagy Lajos ny. tanár utján — különböző jótékony czélokra 1000 K.-t küldött, hogy az összeg leánya születés napjára, decz. 13-án, rendelkezése szerint kiosztassék. Ez összegből szegény tanulóink 100 K.-t kaptak. Az utóbbi években alapított segélyszólaból se 100 K.-ból 28 tanulót ruháztunk fel jó meleg téli ruhával, czipóval. Az összeg átvétele s a ruhák kiosztása egy kegyeletes kis ünnepség keretében történt, — a decz. 13. vasárnapi iskolán — a hol Nagy Lajos és dr. Gál Kelemen igazgató a hála érzelmei között emlékeztek meg jóltevőnkről.

— **Özv. Fadrusz Jánosnét** a férje halálával ért nagy csapás szomorú alkalmából igazgatóságunk is felkereste részvétiratával. Ezt a gyászoló özvegy a következő szép sorokban köszönte meg:

Mélyen tisztelt uram!

Mélységes bánatomban az unitárius collegium igazgatósága is felkeresett engem vigaszával.

Ismételten elolvassa kedves soraikat, azok enyhülést adnak fájdalomnak. Hisz bizonyosságát képezik annak, hogy az én jó férjemet Kolozsvárott mennyire tisztelték, szerették, becsülték és megértették.

Soraik megnyugtatták szívemet, mert hiszem és bízom abban, hogy nemcsak a kegyetek lelkében kitörhetetlenül él az én jó férjem emléke, de a férjemnek műveiből nyilatkozó szellemét az ifjuság lelkében is fejleszteni és ápolni fogják. Nagyon, nagyon köszönve igaz részvétüket vagyok

hálátelt szívvel:

Fadrusz Jánosné

Bpest, 1903. nov. 10.

— **Nyilváos köszönet.** Nagyságos Szombathalvi Albert miniszteri titkár ur és testvérei eddigi áldozataik számát egyházközségünkben egy újabb áldozattal gyarapították. A múlt évben megújított templomunkban a szószóket saját költségükön megfest-

tették és jó karba állították. A pap ülöszeit is újra festették, ami együtt 120 koronába került. A nemes áldozattevők nem maguknak kívántak emléket állítani, hanem unitárius vál-lásu dedajuk, egyházközségünk egy-kori jóltevője: Biró Mózes emléket óhajták felujítani s e révén keresni és fentartani a kapcsolatot e község unitárius népével. Szent erényekre fogja inteni az Isten házába járó népet mindaddig, míg e szesz szószej-rol elhangzó ígétet kegyes hívők hall-gatandják. Midőn a nagy-lekű áldozat-tevőknek hálás köszönetét e helyen is kifejezni szerencsések vagyunk, egyszersmird óhajtjuk, hogy áldozat-uk legyen kedves Isten és a kegyes lelkek előtt. H. Recsenyeden, 1903 decz. 10. Gál József, lelkész. Béres Mihály, gondnok.

— **A jöszivű adakozó.** Áldozat-készségének, már többször szép tanu-jelét adta dombói Székely György. Ő alapította meg a dombói egyházköz-ség szép fejlődésben levő kepmeg-váltási alapját. Ő ajándékozta az

unitárius felekezeti népiskolának a „Discosztmártoni Takarékpénztár“-nál levő részvényeinek egyikét, melynek tiszta jövedelmét minden zárviszsa-alkalmával a szorgalmas tanulók él-vezik. Nevezett Takarékpénztár az 1902 ik üzleti évben veszteségeket szenvedett, túlkadásai voltak, ugy-annyira, hogy a részvények 25% kal csökkentek. A dombói unitárius egy-házközség ezen iskolai alap kiegészi-tésére 50 koronát kellett volna hogy áldozzon, de meghozta ezt a nemes áldozatot Székely György. kinek ez az alapítvány köszönhető s kinek nevét a hálás utódok is mindig em-legetni fogják. Isten éltesse a jöszivű adakozót.

— **Polgárdi.** Felkérem mindazon hitrokonokat, kiknél a polgárdi-i uni-tárius egyházközségtől „Gyűjtő ivenk“ vannak, hogy azokat, még ha a gyűj-tés semmi eredménnyel sem járt is, 1904. január hó 15-ig az iven meg-nevezett helyre visszaküldeni szives-kedjenek. Ürmösi József.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKASSÁG.

Egyletünk lelkes elnöke br. Petri-chevich Horváth Kálmán úr ómél. az Unitárius Közlönyt 50 korona újévi ajándékkal lepte meg. A jó Isten áldja meg nemes szívét!

A Dávid Ferencz egylet házi estélye a f. évben márcz. 5-én fog megtartatni.

A háromszékköri Dávid Ferencz főkegylet ama tagjait, kik tagsági díjaikkal az 1903. s netán a megelőző évekre hátrálékosok. tisztelettel kérem, hogy tagsági díj hátrálékaikat legkésőbb Január végéig alulirothoz befizetni sziveskedjenek. A tagsági díjak már az 1904. évre is befizethe-tők, mert a tagok úgy jelentették be magukat, mint előfizetők. Kilyén, 1903 deczember hó. József Lajos, unitárius lelkész, a háromszékkör D F. főkegylet pénztárosa.

— **A Nők Világa** február hónap elején fog megjelenni. Nőink s külö-nösen a papnék és tanítónék kellene,

hogy nagyon melegen fölkarolják. Nő olvasóink legyenek buzgók saját ügyükben.

Szerkesztői üzenetek. **P. M. A—d.** Hálás köszönet a nagybecsű tanul-mányért Levél megy. **D. D. K—a.** Nagyon üdvösnek tartjuk. hogy udvar-helyköri egyházaink a tanítónövendé-keknek alkalmat nyújtanak templomi szolgálatra. Ez helyes és okos missiói munka. A kérés tárgya ellesz intézve. **B. A. Bp.** „A napközi otthon“ ismer-tetését a Nők Világa 1-ső számában fogjuk adni. Rendkívül érdekes. Na-gyon szépen köszönöm. **P. M. Bp.** A becses cikkért köszönet. **V. A. K—s.** Az ígérést nem válthatom be, de tartom. — **U. L. Bp.** Ez nagyon pom-pás. Jönni fog. — **Tordai** nem fért be.

Lakásváltoztatás miatt sok baja van a kiadó hivatalnak. Sziveskedje-nek egy levelező lapon tudósítani min-den változást

Nyomatott Gámán J. örök. Kolozsvárt (Kossuth L. utca 10. sz.)

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel,
— egy évre 2 koronát fizetnek.

507

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnok-
hoz küldendő Kolozsvára. — Hirdetések ju-
tányos árban felvételnek. — Kéziratok nem
adatnak vissza.

Az unitárius vallás ereje.

Az unitárius vallás ereje abban áll, a miben a levegőé. Mindenütt ott van, a hol gondolkozó és érző emberek vannak. Sok helyen nem tudnak róla semmit, pedig velök van és benne élnek, s jól érzik magokat tőle. Ha kérdeznék, mit szólnának hozzá, hogy ilyen váratlan vendégük van, hihetőleg azt mondanák, nem ismerik. Hát ilyen dolog már sokszor történt. Sokáig nem tudták az emberek, hogy a levegő súlylál, erővel bíró test, pedig ugyancsak éltek vele s viselték súlyát.

Közös kincs, s az ilyet ritkán becsülik meg. Ahoz is mivelődés, izlés, tisztult fölfogás kell. Mikor mindez megjő, azt tapasztaljuk, hogy a legkülönbözőbb nevelésű emberek testvéri öleléssel fogadják egymást.

Azok, a kik már tudják is, hogy az unitárius vallás levegőjében élnek, éljenek testvéries barátságban és szeretetben. A bennök rejlő erőt meg ne rontsák, hanem inkább növeljék.

—•••—

Nem elégséges.

Unitárius embertől nem elégséges, ha évenként pontosan megfizeti papjának a képét. Nem elégséges, ha gyermekeit buzgó vallásossághoz szoktatja és az egyháza iránti szeretetet lelkekben meggyökerezteti. Nem elégséges, ha az egyházközségében minden közszükségre jó szívvvel áldoz tehetsége szerint. Nem elégséges, ha az egyetemes unitárius egyház ügyeit figyelemmel kíséri, s azokban véleményét mogmondja. Nem elégséges, ha alapítványt tesz a szegény tanulók segélyezésére. Nem elégséges, ha az unitárius irodalmat pártolja s minden unitárius könyvet megszerez.

Mindezek szép, dicséretre méltó és hasznos dolgok egyenként és együttesen is, de az unitárius embernek ezek mellett és ezeken felül még kötelessége vallása igazságait hirdetni és az idegenek között még most is lappangó hibás nézetet elenyésztetni. Kötelessége szeretettel és igaz testvéri jó érzéssel viseltetni hitbeli testvérei és minden más ember iránt. Kötelessége olyan feddhetetlen életet élni, hogy az ő életéből meglehessen itélni, milyen tiszta erkölcsi alapokon s milyen józan vallásos elveken nyugszik az unitárius vallás.

Messze van, nem hallja.

Ha visszagondolunk a gyermeki évek okos és oktan észjárására, kicsi szótárában ott találjuk ezeket a szavakat: ugyis messze van, nem hallja.

Nem csekély jelentésű szavak. Valami hamisság, egy kis ártatlan csíny és néha valami gonoszság is rejlik mögöttük. A léha fiuk szólják, szapulják tanítójukat, mert messze van, nem hallja.

A szülői háztól távol lakó gyermek rossz társaságba veyült. Hitvány dologra csábítják, érzi, hogy rosszat tesz, fél, tudja, hogy ha könnyelmű szavait anyja meghallaná, nagy szomorúság érné, de hamis okoskodással megvigasztalja magát: messze van, nem hallja.

Hamis és csaló beszéd biz' az! A szülőnek nemcsak testi, hanem lelki füle is van. Annak a lelki hallásnak olyan sodronyok hordják a hangot, a melyeket még a Röntgensugarak sem mutatnak meg. De hogy a hallás megtörtént, az csaknem teljesen bizonyos, mert a jó anya egész nap nem lelte helyét. Sokszor mondotta is: lehetetlen, hogy azt a rossz fiut baj ne érte volna. Én érzem, hogy valami történt vele. A szülő szíve mindig ott van a gyermek körül. Tudja, mit rejt számára egy-egy óra, egy-egy éjszaka. Megsejti a kínálkozó alkalmat, úgy-szólva szemével látja, mikor elindul a rossz út felé. A tanító, vagy az igazgató, vagy a jó barát, vagy a bűnbánó fiu levele legtöbbször igazat ad az aggódó szívnek.

Van egy messzelátó, egy mindent látó szem: az Istené. Minden gyermeke előtte van mindig, s mégis hányan mondják: messze van, nem látja. Könnyelmű ember, nem tanultad e, hogy ő a titkok vizsgálója s az elrejtett titkoknak is ismerője?

És te mégis oly gyarló, gyámoltalan vagy, megveted hitedet, eltagadod atyád hitét, gondolván hogy messze van, nem

látja. Szégyen fog érni, pironkodni fogsz. Ne gondold gyerekes könnyelműséget. Légy szilárd a hitedben és ne feledd: a szülő mindig közel van és hallja, az égi atya mindig veled van és látja, mit mivelsz

Lelki Pásztor.

P.

Otthon.

Otthon valék kicsiny falumban,
Elfáradtan, búsán, betegen:
Egy év terhét pihenni kissé,
Hogy a másik sírba ne tegyen.

S eljöttek űk, akikkel egykor
Gyermekkorom vidáman töltém.
— Azóta hej, közülök annyi
Fészket rakott szülötte földjén! . . .

S szólt az egyik: — »Sokat tanult már,
Maholnap biz' úr lesz belőle,
Bezzeg kezén törés, folt nincsen,
S be szép *fehér* az arca bőre!« . . .

A második: »Bizony barátim,
Nem csodálnám, ha ránk se nézne:
Mig küzködünk mi nagyszegényen,
Neki tudom, bőven a pénze.« —

A harmadik, — arcára rózsát
Csókolt künnt a szabad természet,
Szemében tűz, acél a karja, —
A harmadik gondolt merészet.

S előmbe állt: — »Uram, *birookra!*
Lássuk, alul *most is* én esem!«
— Szemében tűz, acél a karja! —
Mosolyogtam fájón, csendesen. . . .

Pap Domokos.

Unitárizmus és Judaizmus.*

„We know, what we are, but know not, what we may be!“ mondja Shakespeare. Tudjuk, hogy mik vagyunk, de nem tudjuk, hogy mik lehetünk még! Három évtized előtt még helyet sem talált az unitárius egyház a főváros felekezetei sorában, tizenhárom éve csak, hogy a hívők zsenge, de lelkesült csapatja saját hajlékában hallja az Úr igéjének hirdetését és ime a legutóbbi napok eseményei megértetik velünk, hogy a felvilágosodottságnak, a tiszta, fenkölt istenhitnek az a szövétneke, mely ott gyuladt ki fővárosi Sionunkban, fényét szerte árasztja széles e hazában. A sajtó vitte szét a szokatlan hirt, hogy egy szabadelvű, elfogulatlan gondolkodású zsidó pap megjelent az unitárius templomban az urasztal helyén az általános emberszeretet magasztos elvét és az „egy akol egy pásztor“ dicső tanát hirdetni. A szabadelvű közvélemény jóleső meglepődéssel fogadta ezt az öröndetes közeledést és egy új korszak hajnalhasadását látja e nagy horderejű jelenségben. A modern zsidóság képviselői leplezetlenül fejezik ki elismerésüket és tetszésüket az úttörő rabbinak, ki merész kézzel vetett véget egy évezredes előítéletnek. Rendkívül jellemzők a bécsi „Die Welt“ című zsidó felekezeti hetilap (1903. évf. 40. sz.) erre vonatkozó következő sorai: „Ha manapság zsidók és unitáriusok előbb az unitárius lelkésznek hatásos, ihletett imáját hallják és azután a rabbi hódolatát az idegen hit előtt, hogy a zsidó vallás rendelkezései tulajdonkép csupán emberi toldalékok, akkor kétségtelen, hogy a mérleg nem a zsidóság javára fog billenni. Az előadási estének nem is lehet más eredménye, mint hogy néhány zsidó az unitárizmushoz csatlakozik.“

Ime! Az inquisitio véres torturái, a középkor kegyetlenségei, évszázados üldözések és mellőzések terhe alatt csak annál szívósabban és görcsösebben ragaszkodott a zsidóság ósdi hitformáihoz. Ámde nem zárkozhatott el az igazság meggyőző ereje elől, mely „utat tör és eget kér magának“ és megdönti azokat a roskatag alapokat, miket csak a rideg maradiságnak és dohos elzárkozottságnak porladozó máza volt képes összetartani.

Megbecsülhetetlen szolgálatokat tesz egyházának a budapesti DFE. vezetősége, hogy bölcs előrelátással és oly ritka tapintattal meg tudja választani azokat a módokat, melyekkel az unitárizmus szellemi és erkölcsi alapigazságai valamennyi honfitársaink, sőt embertársaink közkincsévé lehetnek.

Dr. Spinoza.

* Ezt az érdekes cikket az unitárius vallásnak egyik nagy barátjától kaptuk.

Egy elsárgult levélről.

Tyrannus zsarnok idejében éle Psyche a főpap. Psyche, az aranylelkű főpap a nép kedvenceze vala; szép vala testileg, de még szebb vala lelkileg. Dicsőségére Zeusnak teremtetett a magas, arany szőke haju, erős férfi arczu, kék szemű, felséges körszakállu főpap.

Az ő neje vala az akkori idők legszebb asszonya. Chorda vala az ő neve. Felséges alakja, szénfekete haja, fekete szemei meghódítottak volna mindenkit. Azonban az ő szíve szebb vala, mint külseje, az ő lelke tisztább vala, mint hófehér nyaka és az ő erénye fénylőbb vala. mint nagy fekete szemei. Ő vala az erény mintája, nemcsak itt a földön, hanem az istenek előtt is.

Tyrannus a zsarnok az akkori kor szép asszonyait hatalmába kerítette, de mit ért az ő hatalma Chordával szemben és mit ért neki, ha mindenkit is szerethetett, de Chordát nem szerethette.

Egy napon gyászba borula Chorda szíve, meghalt Psyche a főpap. Egy fejedelmi vadászaton Psychét találá a megmérgezett nyíl

Alig hogy meghala Psyche a főpap, Tyrannus a zsarnok magához hivatta Chordát. Megjelene az özvegy mély fekete gyászban Tyrannus gyengéd kezekkel trónjára akará őt ültetni: „Légy nőm és én rabszolgád leendek.“ „Uramnak gyilkosa nem leszen az én férjem soha,“ mondá Chorda, eltaszítva a zsarnokot maga mellől. „Ugy börtönbe vetendlek tégedet, mélységes mély börtönbe, honnan maguk az istenek sem szabadithatandnak ki.“ Erre felszólala Chordában az anya és térdre borulva kéré a zsarnokot: „Csak addig kimélj, míg gyermekem megszületendik; azután nem bánom, kinozz, gyötörj, mint kegyetlenségedtől kitelik.“ Tyrannus nevette: „Szolgák, börtönbe vele.“ Előjöve Tyrannus szolgahada. Chorda kiterjeszté karjait és mondá: „Megálljatok, jóslatot mondandok, szörnyű jóslatot. Halld Tyrannus. A börtön fenekén születendik meg gyermekem. kit Zeus parancsára Psychének neveznek, én addig maradok életben, míg fiam megtanul tőlem enni, inni és imádkozni és akkor a Hadesbe jutandok, a hol uram vár reám. Psyche, uram, fiamnak atyja leend minden férfiak birája, én pedig Chorda minden nők birája leendek. Halálom után tíz évre ugyanazon napon és órában követendsz engemet. A Hadesbe jutva egyik sziklához lánczoltatol, előtted árnyékként követend az én képmásom kezében tálat és banent tartva és ismét eltűnend előled. Éhezni és szomjazni fogod mindazt, a mibe e földön dulakodol. Mert a kit Zeus nem látogata meg e földön, azt Pluto

látogatandja meg, a kit pedig Zeus meglátogata földi bajokkal itt e földön, azt Pluto örök dicsőségbe részesítendi. Fiam életben maradand, halálod után a te fiad és utódod a nemes Pyruss szabaditandja ki börtönéből és teszi őt barátjává. Te neved pedig itt e földön örök emlékezetű leend, mert mindenek, kik zsarnokok, a te neveddel neveztetnek. Eddig tart jóslatom, szolgák kötözzetek meg, vessetek a mélységes mély börtönbe és hagyjatok ott elpusztulni. Így tesztek méltóvá az örök dicsőségre.“

S a zsarnok reszkete. Azok a szemek, melyeknek nézése bátorrá tevő Psychét, gyávává tevő Tyrannust; melyeknek fénye szeretetet lövelt Psychére, gyűlölettel tekintett Tyrannusra; melyeknek pillantása oly jól esett Psychének a főpapnak, azoknak pillantásától akara menekülni Tyrannus a zsarnok . . . .

Minden úgy történe, a mint Chorda megjósolá. Megtanítá gyermekét a nemes Chorda enni, inni és imádkozni és akkor megválták őt az istenek földi szenvedéseitől, hogy a Hades birájává tegyék. Ő itéle a nők felett. Nagy vala a gyász, mely kísérte őt utolsó útjára, gyászola a föld és az ég — meghala a világ legnagyobb erénye.

Tíz évre rá ugyanazon órában és perczen éré egy alattvaló gyilkos a zsarnok szívé. Nem gyászolá őt sem a föld, sem az ég.

Halála után trónját fia a nemes Pyruss foglalá el és kiszabaditá Psychét az ő börtönéből. De nemcsak kiszabaditá őt börtönéből, hanem taníttatá is a fogékony lelkű ifjút, legelső embere leve a fejedelemnek. Erre alkalmassá tevő őt Pyruss iránti hálája és szeretete; hű, önérzetes, ragaszkodó és igazmondó vala; nem kegyencze, hanem barátja vala a fejedelemnek.

A jó fejedelem egyszer sétála kertjében. A jószívű derék férfi nem gyanita roszt s így nem kíséré őt senki, csak Psyche Zörej halla a bokrok között, Psyche észrevevé, hogy egy ember rohana elő, kezében törrel. Psychének csak anny iideje vala, hogy ura elé állja, s a tör az ő szívére. A gyilkost hátulról ragadja vala meg a fejedelem s így sikerült a tört kiragadni a gyilkos kezéből s a zajra előjövénnek a szolgák a fejedelem parancsára börtönbe vetik a gyilkost. Haldokolva vivék Psychét a fejedelmi lakba. A feléje hajló fejedelemnek azt mondá Psyche: „Te többet adál nékem, mivel a szabadság többet ér az életnél is.“ És meghala és gyászolá őt az egész föld és az ég, de legjobban gyászolá Pyruss.

Igy olvastam én ezt egy elsárgult levélről.

Könnyek közt olvasám és megjegyzém magamnak:

„Te többet adál nékem, mivel a szabadság többet ér az életnél is.“

Ezek valának Psyche utolsó szavai. Nem érezzük-e ezt mi is, ha lelkünket felszabadítjuk az iga alól, nem érezzük-e ezt? Hiszen Psyche is megkapta életét a börtönben, gondja nem volt, munkája nem volt, és mégis kész volt annak életét saját élete árán megmenteni, ki munkát és gondot adott neki és szellemi táplálékot nyújtott az anyagiak mellé.

Megszabadult Psyche a börtönből, mely a lelket nyomja el. Életét áldozá szabadítójának.

Tegyük meg mindnyájan ezt az áldozatot azok irányában, a kik velünk ugyanazt megteszik és igyekezzünk mindnyájan erre érdemesek lenni.

Azonban miután nem a börtön az, a honnan lelkeket szabadithatunk ki, hanem a rajongás ködös világa; nem zsarnok az, a ki a börtönbe vet, meggyilkolva atyánkat, a lelket, anyánkat, a szívet, hanem a rajongás örült szelleme; és ha a rajongás ködéből kiszabadít minket a lelkiismeret, a rajongás szellemének nemes érzésű fia is oda ültet maga mellé és tudományal és erkölccsel teljes fejedelemségében megtesz minket királyává, ne áldozzuk-e fel érte, ha kell, életünket is.

Mert a lelkiismeret szabadsága drágább az életnél is.

Ujvári László.

Erzsébet-népakadémia.

Emberbarátok kezdeményezésének, fáradozásának, jótékony-ságának hazánkban páratlanul álló, nemes feladatu intézete nyílt meg a fővárosban 1903. évi december hó 13-án. Iparos, kereskedő, gyári munkás, cseléd ezrével siet, tolong az ország szívébe kenyerét megkeresni, testi életét fönntartani; de szellemi életét táplálni, lelkét művelni nem igen volt alkalma, módja, ideje. A kora reggeltől késő estig tartó, leggyakrabban egyhangu robot munka elvette kedvét, gondolatát attól, hogy tudást, ismeretet is kellene szereznie, szívét agyát is kellene nemesítenie, s kutassa, keresse fel azokat a helyeket, hol az elfogyasztott fizikai erő helyett, ennek pótlásául szellemi erőre tehet szert. Napi munkája végeztével változatosságot, üdülést, néha feledést kereső lelke akaratlanul vezette kifáradt testét a — fertőző, ölé társaságokba, korcsmákba. Mert hol találjon az esti órákban s a munkaszünet napjain a társas létet kereső emberi természete helyett eme vágyának kielégítésére. Ma már megvan az Erzsébet-Népakadémiában, melynek megnyíltát 50.000 példányban nyomtatott hirdetmény adta tudtul gyárakban, üzletekben, utczákon, tereken a munkás-

osztálynak. S nem eredménytelenül, mert a megnyitás előtt 3 nappal kibocsátott 500 belépti jegyet — a terem csak ennyi személyre való — egy óra alatt elkapkodták. Tízszor annyit is elvittek volna az érdeklődők, ha a helyiség megengedte volna! Hogy a nagy érdeklődést csak némileg, tehetségünk szerint kielégíthessük: a nevezett napon két megnyitót kellett tartanunk, egyiket d. e. 11 órakor, a másikat esti 6 órakor. Az elsőn, hol Dr. Hegedüs István egyetemi tanár tartotta a megnyitó beszéde, jelen voltak a kultusminister képviselőjében Rákosi Jenő főrendiházi tag, a székesfőváros képviselőjében Dr. Bárczy István tanácsos, Dr. Beöthy Zsolt főrend, min. tanácsos, Dr. Schmidt József és Joannovics György nyug. államtitkárok, Dr. Heinrich Gusztáv minist. tanácsos, egyet. tanár (rektor), Dr. Ilosvay Lajos udv. tanácsos, műegyet. tanár (rector), Dr. Erődi Béla tankerületi főigazgató, Dr. Kovács Gyula kir. tanácsos és több egyetemi, műegyetemi, főgymnasiumi, főreáliskolai tanár. — Dr. Wekerle Sándor v. b. t. t., a közigazgatási bíróság elnöke sürgőnyileg üdvözölte Temesvárról a megnyíló intézetet, melyen személyesen nem jelenhetett meg.

A megnyitó beszéd után Joannovics György felajánlotta az elnöksége alatt álló, a tudományt és ismereteket terjesztő Szabad-Lyceum pártfogását. Azután Rákosi Jenő ígérte meg a sajtó támogatását gyönyörű beszédében. Ezt Dr. Beöthy Zsolt ünnepi bezzéde követte, ki a Toldi-trilógiának népies, nemzeties mozzanatait fejtegette. — Bevezetésül a Hymnuszt, közre egy hazafias fohászt, befejezésül a Szózatot a »Törekvés« munkás dalkör énekelte.

Esti 6 kor Dr. Hegedüs István ismét lelkes beszédben üdvözölte a termet zsufolásig betöltő közönséget, azután Dr. Kovács László rendezett »Kurucz estély«-t zongorával, énekkel, szavalattal, felolvasással, melynek 9 óra után volt vége. Egy szép nap a népek, egy szép nap a népért!

Az Erzsébet-népakadémia szórakoztat és tanít. Van könyvtára — maig mintegy 2000 kötetből álló, — melynek gyarapításához a hazai könyvkiadóvállalatokon kívül egyesületek és magánosok hozzájárultak, s naponkint érkezik több kisebb-nagyobb könyvadomány, melyek rendezése lázas sietséggel folyik; van olvasó terme, hol folyóiratok — a napi politika kizárásával — állanak a tudást éhezők és szomjazók rendelkezésére; van két előadó terem, egyikben szépirást, gyorsírást, rajzot, számtant, történelmet stb. tanítanak, a másikban vetített képekkel szemléltetve osztogatja az ismereteket természetantból, természetrajzból, földrajzból, iparművészetből stb. stb. 25—30 tudós tanár és szakférfit. Minden napon esti 6—9 óráig van valami előadás és ez mind havi 25 fillérért. A székelytársaság elnöke Borszék Soma, ny. pénzügyi bíró törekvése, hogy mintegy 600 székely testvérünket, kik a fővárosban

keresik meg kenyérüket, ebbe az intézetbe tereljen, hol hasznosan tölthetik el szabad idejüket. Remélhető, hogy tudnivágyó véreink nem fognak idegenkedni ezen édes otthontól.

A hét köznapjain a Szatad Lyceum állandó előadó tanárai, vasárnapokon pedig »A vasárnapi előadásokat rendező bizottság« tartják előadásait a hallgatóságnak. — A Magyar turista egyesület ajánlkozott, hogy hazánkat tájképekben magyarázatokkal kísérve ismerteti s az érdeklődőkkel alkalmas időben kirándulásokat rendez. — A Jogvédő Egyesület az intézet helyiségében hetenkint 2-szer hivatalos órát tart, mikor mindenkinek díjmentesen ad jogi tanácsot ügyes-bajos dolgaiban.

A kezdet szép sikerrel biztat.

Dr. Pázsint Mihály.

A budapesti Dávid Ferencz Egylet

január hó 23-án tartotta jan. havi felolvasó ülését. A felolvasást *Perczelné Kozma Flóra* tartotta. „Eszménk az egyházi életben“ czimen fejtegette nagyszabásu felolvasásában, hogy bár eszménk mindenütt, az egész világon, nemcsak el van terjedve, hanem domináló szerepet is játszik, mennyire *jogosult* és áldásos az egyház alakjában is. Szerinte az unitárius egyház missiója kettős. Az egyikkel tartozik magának *Jézus Krisztusnak*, bebizonyítja, hogy a legszabadelvűbb, legmagasabb és legideálisabb eszmék is legméltóbban és legjogosabban az ő szabadelvű zászlója alatt terjedhetnek. A másikkal tartozik az emberiségnek. egy oly irányt fejlesztve, mely az elfogulatlan eszméket, humánus elveket nyiltan hirdeti. Az egyik egy adósság a multnak, melylyel a legkisebb egyház adózik a vett jókért. A másik azonban már a humánitás nagy munkájához tartozik, melyet a jövő számára készítünk előre. E kettős cél eléréséért küzdött már a XVI. században *Dávid Ferencz*. Kiváncos volna, hogy a XX. század jótékony tuvalma, hazánkban *Dávid Ferencz* szeleme lenne. A nagyszabásu érdekes felolvasás egy magas szellemü, gondolkodó, vallást és tudományokat kedvelő erős és nemes lélek munkája, a milyennek mindnyájan ismerjük *Perczelné Kozma Flóra* önagyságát. Az ő szavai krisztusi tenköltséggel és jézusi szeretettel hatnak lelkünkbe. S a mit mond és beszél, látszik, hogy mind át van hatva Jézus mondásától: Az Isten lélek, csak lélekben imádjátok az Istent. Mindig és mindenben örömmel hallgatjuk az ő szavait és mindig, bármikor beszél vagy felolvas, megkönnyebbül a mi lelkünk, megtelik szép és jó gondolatokkal a mi szivünk és a jövőben nagygyá nő a mi reményünk. Rövid adatokat közölhettem felolvasásából, a

melyek érdeklődést kelthetnek, de a lélekre hatással nem lehetnek. Egy néhány havi türelem és egészében olvashatjuk azt, a mit a mostani ülésen jelenlevők már végig hallgattak.

Szabad eszméket és gondolatokat foglalt versbe *Kozma Andor* tud. akadémiai tag gyönyörű magyarsággal megírt „Krisztus mindenütt“ című költeményében. A nagytehetségű szerző gyönyörű odájából ide iktatok egy néhány sort:

„Ne a falon, ne képben, jelben,
De a kebelben

Legyen ott Krisztus mindenütt.

— — — — —

Még ott is, a hol őt tagadják,
Ha más erkölcsét befoglalják,
Pogány szívek szintén javulnak
S szelid erkölcsben

Enyhülve bölcsen,

Őt vallják tudtokon kívül.

Mig ott, hol a hit megbővül,

S Krisztus csak áldott pusztá név

S erkölcs hiján hitbeli hév,

Csupán gyűlölködésre kész,

Árasztva a világra vést,

Legyen bár képe díszhelyen:

Ott Krisztus nincs jelen!!

Szükségtelen talán mondani, mily tetszést arattak e gondolatok egy „unitárius templomban!“

Dávid Ferencz szelleme hatotta át a költőt vegyítve odájában a mély vallásosságot a szabad vallásos gondolkodással. Igazabb érzéssel, nagyobb jézusi és Jézus iránti szeretettel nem is képzelhető óda. Nemcsak a megírása dicséri a kiváló szerzőt, hanem előadása is. A szeretet és gyűlölet hangját vegyítve, a meggyőződés érczes férfias hangjával, elragadta szavalatával közönségünket. Nagyobb taps még soha se hangzott fel templomunkban, mint *Perczelné Kozma Flóra* felolvasása és *Kozma Andor* szavai után. Sokan a meghatottságtól áthatva, felállva tapsoltak. A műsort szépen és méltóan kiegészítették *Bleuer* Malwine szép énekszámá, *Wolf* „Intelige clamorem“ című dalt és *Haydn* „Teremtés“ című áriát énekelte; *Károlyi* György tagtárs férfi énekkara *Pache J.* „Imá“-ját és *Nessler* K. E. „Esti dal“-át adták elő; *Krausz* Gusztáv bekezdő és befejező szép „Orgona ábránd“-ja és *Fozan* Miklós felemelő és lélekneszesítő imája. Nem hagyhatjuk megemlítés nélkül *Kozma* Gyula alelnök jól sikerült beszédjét, melyben üdvözölte a

megjelent idegen működő tagokat. Nem egyszerű köszönetmondás volt ez, hanem egy néhány szóval ismertette az unitárius eszmék rövid foglalatját, Az unitárius hitelvek compendiuma volt magyaros érzéssel elmondott beszéde. Hibát követnék, ha meg nem emlékezném a vacsorai felköszöntőkről. *Perczelné Kozma* Flóra felolvasónőt *Bedő* Albert államtitkár köszöntötte fel. Nem részesülhetett volna részünkről nagyobb tiszteletben önagsága, minthogy szeretve tisztelt főgondnokunk köszöntötte fel, de jobban megérdemelt megtiszteltetésben is kevesen részesülnek. Ezután *Józan* Miklós esperes emlékezett meg *Végh* Mihály püspöki titkárról azon örömteljes esemény felett, hogy a jó lelkü lelkipásztor eljegyezte nejének fenkölt gondolkodásu püspökünk kedves leányát. Az ő frigyük boldogságára üritettük mindnyájan poharunkat. *Perczel* Ferencz szép szavakban emlékezett meg lelki tanítójukról *Derzsi* Károlyról és jelen volt nejéről. Megemlékezett arról, hogy mit köszönhetnek neki ő és családja. Többi közt azt mondá: „Ha ő nem vezetett volna minket, talán most is tévelyegnénk és nélkülözőnk ezt a becses társaságot, melyben szerencsénknak tartjuk, hogy résztvehetünk.” Átéreztem szavait magam is és azt hiszem, átérezték velem együtt mindnyájan, a kik jelen voltak. Egy szilánkkal nagyobbította azt a kösziklát, mely megrendíthetetlené teszi a családjuk iránt érzett igaz tiszteletet és szeretetet. Szeretett elnökünket *Úrmössy* Miklós osztálytanácsost *Márai* Lajos köszöntötte fel. Valóban elnökünk fáradhatatlan tevékenysége megérdemli a róla való megemlékezést. Az est késő óráiban szálíngóztunk haza azzal a meggyőződéssel, hogy ismét egy kedves emlékekkel megünk otthonunkba, mert véd minket egyletünknek nagylelkü tagja: *Perczelné Kozma Flóra*.

U. L.

Az unitárius eszme.*

A magyarországi unitáriusok egyik legnevezetesebb egyesülete a *Dávid Ferencz egyesület* ma este hat órakor igen sikerrült vallásos felolvasó estélyt rendezett a Koháry-utczai unitárius templomban. A csinos kis templomot igen előkelő művelt közönség töltötte meg, melynek soraiban szép számmal voltak a nők.

Az estélynek azonban mindenestre legérdekesebb pontja volt az egyesület alelnöknőjének, *Perczel Ferenczné Kozma Flórának* „*Eszmék az egyházi életben*” című felolvasása.

* Tudtunkkal első eset, hogy az „Egyetértés”, e tekintélyes fővárosi lap a D. F. E. működésével külön cikkben foglalkozik. Cikkéből átvettünk egy részt.
Szerk.

Mindenekelőtt azt a tételt állította fel, hogy az unitárius eszme valami részben, valami irányban mindenütt: egyházi, politikai életben s különböző bölcsészeti irányban is mindenütt képviselve van, de ennek daczára az unitarizmus mégis jogosult az egyházak sorában. A magas műveltségű uriaszony meglepő jártassággal kalauzolta hallgatóit a dogmák és bölcsészeti tételek útvesztő szövevényei között, hogy végre elvezesse őket az igazi keresztyénség szabad szemhatára elé. És ezen a mezőn a modern ember bölcsészetének tiszta látó képességével, mutatja fel az igazi keresztyénséget magában a Jézusban, ki az egy Isten hívésére vezette el az unitáriusokat és így mint a legtisztább vallás követői méltán feljogosítva érzik magukat arra, hogy a többi egyházak sorába álljanak. Majd az unitárius elveknek a gyakorlati vallás-erkölcs és emberbaráti téren való hatását festi; tiltakozva az ellen a felfogás ellen, mintha az unitarizmus hitelenségre és ebből kifolyólag meglazult erkölcsökre vezetne. Az igazi erkölcsnek nincs szüksége csudák és legendák támogatására, sőt annál tisztábban jelentkezik az, minél inkább modern keresztyén bölcsesség annak az alapja. Ez irány sok hitelent békített már ki a hittel és sokakat nyert meg a krisztusi eszméknek. Mindezekből azt vezeti le, hogy az unitarizmus biztosítja a folytonos haladás elvével a keresztyénség örök életét. A mindvégig lebilincselő felolvasást a szenthely daczára zajos tapsokkal jutalmazták.

Templomszentelés Tordán.

Decz. 20 án, vasárnap a tordai unitár. egyház régi templomát új ruhába öltöztetve, 6 hónapi szünet után, ismét átadta a közhasználatnak. A templomfelszentelés ünnepélyére Kolozsvárról Főt. Ferencz József püspök úr is megjelent Csíffó Salamon kolozsvári lelkész kíséretében. A püspök úr 19-én estve 7 órakor érkezett. Ar.-Gyéresnél Lovassy Andor vármegyei főjegyző üdvözölte a vármegye nevében. Tordán az unitár. egyház vezérférfiai s társadalmunk előkelőbbjei várták a főt. püspök urat. Az állomásnál Czakó László, az ecclesia főgondnoka fogadta a püspököt, mire ő a tőle megszokott kedvességgel válaszolt. Az állomástól a hosszú kocsisor Czakó László úr lakása elé vonult, hová a főt. püspök úr el volt szállásolva.

20-án már harangozás előtt megtelt szépen a templom.

$\frac{1}{2}$ 11-kor szólalt meg a teljesen új, művészi kivitelű, gyönyörű orgona a hívők nagy lelki gyönyörűségére. A gyülekezet éneke után a női dalárda adott elő Adorján Domokos vezetése

mellett egy szép éneket, mire Csifó S. lépett fel a szószékre s magas szárnyalású imát mondott. A vegyes dalárda énekelt egyházi éneket, mire Csifó S. a 114. Zsolt. 24. v. alapján megtartá nagyhatású beszédjét. A vegyeskar adott elő jól sikerült darabot, mi után a főt. püspök úr állott a szószékre. Beszédével most is, — mint mindig — elragadta az egész közönséget. Remek, eszmékben gazdag, s nagyszerűen előadott beszéde óriási hatást tett a hallgatóságra. A vegyeskar éneke után Czakó főgondnok úr a kebli tanács nevében szép szavakkal üdvözlé a püspök urat. Végre Lőrinczi Dénes helybeli lelkész röviden ismertette a templom történetét s nagyhatású imával fejezte be a lélekemelő ünnepélyt.

Istentisztelet után a püspök úr fogadta a vármegye küldöttjeit Lovassi A. vezetése alatt, az összes felekezetek papi hivatala a lelkészekkel élükön, a város a polgármester vezetése alatt, a tanügy Téglás S. kir. tanf. vezetése alatt tisztelegtek.

Délután 2 órakor közebéd volt, melyen mintegy 130-an vettek részt valláskülönbőség nélkül. A kitünő ebéden sok szép köszöntő hangzott el.

21-én ekkleziasyűlés volf. Azután Czakó L. főgondnoknál 18 teritékü ebéd. Estve Tóth Olivér városi tanácsosnál vacsora.

Külföld.

Oxfordi levél.

M. t. Szerkesztő Úr!

Lejártak a karácsonyi s az újévi ünnepségek, — Karácsony az angol legnagyobb ünnepe: gazdagok és a felsőbb osztályok szabadságot vesznek ez időre és meglátogatják rokonaikat, barátait. Teszik a szegények és alsóbb osztályok is, ha van rá pénzük, de közöttük nem ez a jellemző; közöttük Karácsony a házasságkötés ideje, a házasságnak meg kell lennie, ha nincs is pénz. Vallásos érzékük jól választotta meg az időt: a Jézus születésének emlékűnnepét. A népesebb gyülekezetek egyszerre 10—15 házasságot is ünnepelnek Karácsony napján.

Mindamellet ez csak érdekes részlet a nagy képen, mit Londonban a Karácsony mutat. Az egész rengeteg város más szint ölt. Az utcák szerfőlött tarkák, az üzletek rendkívül zajosak, a postások nyakig vannak a munkával és fülhegyig állanak dobozok között, a családok apraja nagyja tele várakozással, mindenki élénkebb, mindenkinek derültebb arcza.

A hús-áru üzletek tele vannak aggatva pulykákkal sőt tele

aggatják a homlokzatot is, nemcsak földszinten, de 1, 2 emelet magasságban is, mert a pulykának, a pulykapecsenyének egy családban sem szabad hiányoznia Karácsonykor. Csak a plömpuddingnak van — az egész angol világban — több jussa a Karácsonyhoz, mint a pulykának.

Az előkészületek s az ünnep poézisét Szánteklész a Karácsony apja s a hozzáfűződő gyerekhit adja meg. Az angol csemetéknek nem az angyal, nem Jézuska, hanem a Karácsony apja hozza az ajándékot: ott is Szánteklész jó korán hetekkel Karácsony előtt a boltok bejáratánál fehér gallér s piros köpenyegben, nagy fehér prém sapkával, hosszú, fehér szakállal; a bolt pedig tele az elvitelre váró ajándékokkal. A czukorkák, édes gyümölcsök, apró csecsebecsék harisnyába kerülnek s ezekkel van rakva minden karácsonyi kirakat. A családokban pedig a gyerek Karácsony szombatja estélyén kiakasztják harisnyáikat az ajtó kilincsére, hogy Szánteklész könnyen megtalálja s megtöltse minden jóval.

Az angol Karácsony másik poézise a fagyöngy uralma. Ez a tölgyfatisztelet őskorából fönmaradt szimbolum szabadságot ad Karácsony idején bárkinek, hogy a kit alatta talál, azt megcsókolhassa. Ezért ekkor a fagyöngy egyik legkeresettebb árucikk és magas árral fizetik.

Karácsonykor örvend a legszegényebb is, a vezető közegek gondoskodnak a szegény- és munkaházak öröméről. Egynek a közébédjén magam is ott voltam. Több mint 1400-an voltak ez intézetben. Tiszta lakásaik szépen fel voltak diszítve, honnan csengettyű szóra gyülekeztek a nagy ebédlőbe. Kapott mindenki egy félkupányi fekete sört, egy font finom malacz pecsenyét, gazdag körzettel és több mint egy font plömpuddingot. (Nekem jó étvágyam van, de aligha meg tudtam volna enni e massa felét.) A plömpuddingot mi is megkostoltuk a szegény-bizottság jóvoltából, pezsgős felköszöntők mellett (nekem is kellett felköszöntőt mondanom, de az nem igen pezsgett.) A pudding nagyon jó volt,

Újév első napja kevesebb, sőt szinte semmi ünnepléssel, zajjal járt le. Csak egy hely volt zajosabb minden karácsonyi zajnál, ez a Szt. Pál dóm tere volt, a hol hagyományos szokás szerint összegyűl a skót lakósság s a szabad ég alatt whiski szó (pálinka-féle) és nemzeti vagy szép dalok hangja mellett üdvözlik ó év utolsó éjfelét, a születő új évet, A családok körében ez idő a kisértet járárok mesélésének ideje. A familia a szabad tűzön égő karácsonyi, avagy újévi tuskó lobogó lángja köré gyülekszik, a lámpát kioltják s a ház történet mondója rákezd

a háborzágató szellemtörténetekre. Az apró gyerekek összehúzódnak és reszketnek tőle, a lányok visitanak egy-egy hatáso-sabb részletnél és mindannyian vallásosabbakká lesznek. — Szép-
pen ünnepeltek a vasárnapi iskolák is. Sajnos ennek a leírására
nincs terem.

György János.

Teremtsünk perselyalapot a XX-ik év emlékére.

1904. szept. 2-án 20 éve lesz, hogy a Dávid Ferencz
Egylet megalakult. A XX-ik évet tegyük emlékezetessé. Te-
remtsük meg a *perselyalapot* a szegények felségélyezésére s min-
den nemes ügy támogatására.

Az Unitáris Közlönynek minden olvasója *ajándékozzon a
perselybe legalább 20 fillért* s gondoskodjék, hogy *családjának
mindenik tagja adjon 20—20 fillért.*

A perselybe adakozók negyedik csoportja; Perczel Ferenczné
Budapest 10 k. 40 fill. Dozsa Aladárné Szászrégen 2 k. Dr.
Vernes István Erzsébetváros 30 f Simó Lidia Kissolymos 40 f.
Özv. Pál Andrásné Kolozsvár 60 f., az eddigi közlemény össze-
géhez (141 k. 68 f.) adva jelen közleményt 13 k 70 f., lesz:
155 k 38 f.

Unitárius vörösbetűs napok.

Az unitárius vallás történelmében sok nevezetes nap fordul
elé. Olvasóinknak rendre bemutatunk ez év folyamán egynehá-
nyat. Az ámerikaiakkal kezdjük egy most megjelent kedves
naptárjuk alapján.

Amérikai unitárius vörösbetűs napok

I. 1787. A bostoni „Királykáporna“ gyülekezete a liturgiát
átalakította és papját Freeman Jakabot beiktatta. Ezzel a leg-
régibb püspöki egyház az első unitárius egyházzá lett. Papja
vezetése alatt kihagyta imakönyvéből mindazokat a részeket,
melyek a háromságra vonatkoztak. E miatt az anglikán egyház
papjai megtagadták Freemant, nem vettek részt beiktatásában,
a mit ilyenformán a gondnok s az egyházfiak végeztek el.
Freeman 40 évig volt buzgó, kegyes papjuk.

II. 1805. Ware Henriket választotta a Harvard-egyetem
theologiai tanárává. Ezzel a legrégebb ámerikai egyetem a sza-
badelvű kereszténység temploma lett. Ekkor kezdődött meg az

unitárius vitatkozás, minek következtében számos gyülekezet kivált és unitáriussá lett.

III. 1816-ban alapított unitárius fölfogás és befolyás alapján a Harvard-egyetem theologiai fakultása, mely azóta az unitárius egyházaknak számos kitünő papot szolgáltatott.

Irodalom.

Székely mesék, írta Péterfy Tamás. Képekkel szépen föl-diszitve megjelent. Közli az író arczképét is. Jó magyar nyelvvel, ügyes és kedvesen mesélő módon, sok jó tanulsággal van írva ez a szép könyv. A kiváló székely író minden székely háznál dicsérnék és magasztalnék, ha ismernék. A Székely mesékkel 1 koronaért próbát lehet tenni. (Czim: Péterfy Tamás, Budapest. IX. Köztelek.)

Góbságok. Írta Péterfy Tamás. Ára 1 kor. 40 fillér. (Budapest, X. köztelek.) Kaczagató székely historiák és elbeszélések második kiadása ez a jó fokos könyv, a mely egy egész halom mulatságos dolgot tartalmaz. Oly zamatos nyelven, oly élénken van írva, hogy nemsokáig fog tartani a második kiadás. A ki egy néhány vig órát akar szerezni magának és házanépének, jól teszi, ha megveszi a Péterfy könyvét.

Árkosi Ferenczi Kálmántól két szép kötet költemény jelent meg egyszerre. Jövő számunkban ismertetni fogjuk.

Renaissance a dalköltészetben. Zene-esztétikai munkáknak hijjával vagyunk; évek mulnak el, a nélkül, hogy ilyen irányu eredeti munka megjelenne. Örömmel kell fogadnunk ezt a munkát, mely a fenti czimen most hagyta el a sajtót. Szerzője dr. Barabás Abel, az ismert nevű író, kinek Goethe és Madách-ról írt és Lipcsében megjelent művét egész Németországban nagy elismeréssel fogadta a sajtó, s a tudományos világ figyelmét is magára vonta. A most megjelent új mű fejtegetéseit is örömmel fogja minden zenekedvelő olvasni, mert érdekesen magyarázza a zeneművészet lényegét, a nagy zeneszerzőket s különösen a kiváló dalköltőket, kiterjeszkedvén az egész világ dalköltőire. Minket különösen két szempontból érdekelhet a könyv. Először a magyar dalról szóló fejtegetésért; másodsor, mert ez a mű foglalkozik először kritikailag Makray Lászlóval, a nemrég feltűnt kiváló dalköltővel, kit id. Ábrányi Kornél Schubert és Schumann mellé helyezett egy tárczájában, s kit

az E.K. Tanácsához. Az indítvány kiadatott a főt. püspök elnöklete alatt alakult bizottsápnak véleményadásra. A bizottság tagjai: Fekete Gábor, Mikó Imre, Molnár Sándor, Nagy Lajos, Benczédi Gergely, Gyöngyössi Béla, dr. Boros György, Csifó Salamon, Péterfi Dénes. (Kelemen Albert, Végh Mihály.

— **Tanáraink közül** dr. Nyiredi Géza és dr. Barabás Ábel betegségük miatt huzamos ideig nem teljesíthették tanári teendőiket, de örömmel értesültünk, hogy mindkettő jobban van s dr. Nyiredi már közelebből megkezdheti a tanítást.

— **A kollégiumi konviktus** ezéjára 5 Korona adományt vettünk, a következő sorok mellett: Egyben midőn hazafiai tisztelettel igyekezem a szent célra csekély adományommal hozzájárulni, bocsánatot is kérek jelen késedelmemért. Maradtam hazafias tisztelettel, Budapest, kész hívük: Hübschl Vilmos, vallás miniszter. irodatiszt. — Nagy Gyula a régi osztálytársak pénztárnoka.

— **Brassai hangverseny.** A kedves emlékü és nagynevű Brassai bácsi újból megjelent Kolozsvárt s kedves jelenlétében gyönyörű zenétől, szeretetből táplált szavaktól és felséges énekektől zengett a városi vigadó nagyterme, melyet Kolozsvár legelőkelőbb közönsége töltött meg. A napi lapok hasábjain áradoztak a sikertől elragadtatva. Mi gyönyörködtünk lelkünk szerint. A műsor beszél magáért. I. sz. szakasz: 1. Hummel: Septett. Előadták zongorán: Farkas Ödönné urhölgy, hegedűn: Kovács Kálmán, Gordonkán: Répay Andor és négy fuvóhangszer. 2. Visszaemlékezés Brassaira. Petelei István úr. 3. Hegedűn játszott: dr. Vásárhelyi Béla úr. 4. a) Bemberg: Nymphes et Sylvaíns. b) d'E. Bell Aqua: Vilanelle. Éneklő dr. Perl Ottóné Halász Adél urhölgy. 2-ik szakasz: 1. a) Halévy: „Zsidónő“ operából. b) Meyerbeer: „Proféta“ operából, énekel Vikol Rózsika urhölgy. 2. Költemények. Farkas Imre úr. 3. a) Wolfram dala (Esti csilag) Tanhangseregből. b) Angol dal. Balfétől. Éneklő: Ladislai József úr. 4. a) Chopin: B-

moll. Scherzo. b) Liszt: E dur. Rhapsódia. Zongorán előadta: Rozenfeld Aladár úr. 5. Meyerberer: „Kegeyem ária“ Ördög Róbertből Éneklő dr. Perl Ottóné Halász Adél urhölgy. A estély tiszta jövedelme a Brassai-síremlék javára ezerszáztizennyolcz korona.

— **A városi járvány** az unitárius kollégiumot is egy pár esetben meg látogatta volt, de minden komolyabb következmény nélkül. Tanulóink egészségi állapota teljesen kielégítő.

— **„A kolozsvári izraelita felolvasó-egylet“** január 23-iki estélyén Boros Gy. dr. felolvasást a „Zsidók és keresztények viszonyáról Amerikában“ tartott. A felolvasót dr. Eisler rabbi üdvözölte néhány lelkes szóval, megemlékezvén arról, hogy im nyugat felől jön a lelki világosság, Amerika szabad földjéről triss, éltető szellem áradóik felénk. Majd Boros tanár a nála megszkott közvetlenséggel, fesztelen modorban vázolta azt az igazán testvéries viszonyt, mely Amerika megannyi különféle felekezete között uralkodik. Élénk figyelemmel hallgatta a közönség Fleischer bostoni rabbi idézeteit, kinek egyik másik kijelentése, minha unitárius lelkész ajkáról hangzott volna. Általános érdeklődést keltettek Boros tanár fejtegetései melyekben az unitárius és modern zsidó gondolkodás közt párhuzamot vonván, kimutatta a közös alapot, melyen e két felfogás egymáshoz közeledhetik. A viharos éljenzés és taps, az elnöklő rabbi halás elismerése és a szóbeli üdvözlések, mikből sűrűn kijutott felolvasónak, tanusítják, hogy kényes témáját sikeresen oldotta meg és, hogy megpendített eszméi fogékony lelkerekre is találtak.

Dr. Spinoza.

E sorokkal kapcsolatban értesítjük olvasóinkat, hogy a felolvasás: Az unitáriusok és zsidók érintkezései Amerikában“ önálló füzetben megjelent és 20 fillérért a szerkesztőségénél kapható. 10 példára 15 korona.

— **Derzsi József** a kolozsvári egyh. község volt lelkésze és unitárius főgymn. tanár e hó 23-án reggeli 4 órakor véghimerülésben az Udvarhelyme gyei közkörházban elhunyt. Hom. Kárácsónfalván született 1842. jun. 5-én.

A halál egy szép reményekre jogosító, de küzdelmes életnek vetett végét

— **Derzsi József temetése.** A „Székely-Udvarhely” írja: folyó hó 2-én kísérték utolsó útjára Derzsi József kolozsvári volt unitárius papot és főgimnáziumi tanárt városunkban, a vármegyei köz-órház halottas házából. A temetés nagy részvét mellett folyt le s az elhunyt legközelebbi családtagjain kívül, közéletünk kitűnőségei közül is többen megjelentek azon. Sajnos — valószínűleg az értesítés késedelmezése folytán — a vármegyei unitárius lelkészek és világi-előkelőségek, nem jelentek meg olyan számban, mint a milyent az unitárius egyház e hajdan jeles, kimagasló alakja megérdemelt volna. A temetést megelőzőleg 24 órával, a kórház halottas házában díszes ravatalt állított Persián János helybeli első temetkezési intézete s a nagytehetségű férfi hajdani multját tekintve is — egyéniségének megfelelő — nemes egyszerűséggel — előkelő csinnal állította ki a temetkezés szükségleteit; részben a közadakozásból, nemes szívű emberbarátoktól összegyűjtött — mérsékelt díjért, másrészt pedig Persián nagylelkűségéből — díjmentesen. Vajda Ferencz ev. ref. pap szintén díjta'an engedélyezett nyughelyet az ev. ref. temetőkert külső baloldali részében. A temetés d. u. 3 órakor a helybeli összes templomok tornyából megszólalt harangok bús zenéje mellett történt. Az egyházi szertartást Váry Albert kénos-udvarhelyi unitárius pap végezte, aki emelkedett szellemű imát mondott a ravatalnál, hol az elhunyt életét és érdemeit is méltatta. Azután a mélyen meghatott halottas menet hosszú sorától kisérve, négylovas gyász kocsin érkezett nyughelyére a megboldogult. A sirnál jó negyed óras beszédet mondott Váry; az arany és a kis fillér elméletéből véve tartalmas, megható szavait. Ezután leeresztették cserefakoporsóját s a családtagok és mélyen meghatott közönség könnyei kíséretében behantolták Derzsi József tetemét. Nyugodjék békével! Hajdani emléke legyen maradandó tanítványai szívében!

— **Felső-Rakoson** Varga Déncs lelkész az iskolás növendékek egyesületét megalakította. Már négyszer gyűlést is tartottak. Szerdánként d. u. 2—3 ig ezután is gyűléseznek, mivel e nap heti vásárnap lévén, nincs iskolázás. Az egyletnek csak iskolás növendékek lehetnek tagjai, az 1—6 osztályig és az ismétlő iskolások is. Vannak mindenütt olyan gyermekek több és kevesebb számban, a kik be sem iratkoztak. Ezeket édesgeti, csalogatja az ember az iskolába az örvedetes egyleti munkálkodások által. Tagnak azonban mindenik önként jelentkezik. Természetes, hogy először egy lelkesen magyarázó beszédben felhivatik a gyermekek figyelmé. Tagsági díj egész évre minden gyermektől 6 fillér. (hol kevesebb az iskolás gyermek, ott több.) A begyűlt pénzből gyermek lapot rendelnek és jártnak. Megrendelték az „En Ujságom” és „Kis Világ” cz lapot. Ez a két gyermeklap az újévtől kezdve járni fog és együttesen is, de rendre külön-külön is olvasni fogják, a mire két lapkezelőnek kell vigyázni és nekik kell az egylet vezetőjének leszámolni. Nem iskolás gyermek a lapot nem olvashatja. Nem lehet az egyletnek tagja, ki komoly megintés, dorgálás után is káromkodik, szivarozik, lop, vagy a ki vacsora után az utcán jár, társaival tekereg stb. Így lesz aztán az egylet a jó gyermekek egyletévé, mert a rosszak kíválnak. Az a nagy fontossága van az egyletnek, hogy itt a gyermekeket lehet fegyelmezni, rendszabályozni: míg azt nem lehet tenni, hogy az iskolából kiltassák, csak a végső esetben. Itt ugyyszolva egymásra felügyelnek, felvigyáznak és egyik a más ellenőrizik. Ki sem lehet mondani mekkora örömmel alakultak egyesüjetté az itteni iskolás gyermekek. Mostan már 125—135 tagja van az egyletnek és még mindig jelentkeznek. Kissebeknek és nagyobbaknak való tanulságos meséket, a jó magáviselethez tartozó elbeszéléseket, lelkesítő példákat olvasnak föl. Az eredmény reményen felül való. A miniszter úr Ömagyméltósága „Ifjusági egyesületek” alakítását — az

iskolából kikerült fiukból — elrendelte: Ez helyes is! Csak az iskolás növények egylete ezt meg kell előzze, mert itt is van fájdalom javítani és ellenőrizni való. Innen aztán amabba könnyűszerűleg mehetnek át a gyermekek az ifjak közé — az „ifjúsági egyesületbe.“ —r—

Szavazzunk! Az unitárius Közlöny olvasóit fölhívjuk, szavazzanak erre a 2 kérdésre: 1 Melyik 12 eseményt tartja legnevezetesebbnek a magyar unitárius egyház történelmében? 2 Melyik 12 nem élő unitárius tett leg több szolgálatot az egyháznak? Minden szavazó indokolja szavazatát egy-két szóban. A szavazatok április 1-ig küldendők be. Kérünk mindenkit, érdeklődjék egyházunk múltja iránt. A beérkezett szavazatokat a D. F. E. irodalmi bizottsága fogja számba venni. Az eredményről olvasóinkat értesíteni fogjuk.

— **Az udvarhely-megyei gazd. egyesület** ingyenes előadásokat, felolvasásokat rendez a fél folyamán egyes

községekben. Ilyen volt közelebb. jan. 24-én Hom.-Karácsonyfalván is a szép és hatalmas községhez nagy termében, melyet a hallgatóság egészen megtöltött. Serl Jenő m. kir. állatorvos a metelykorról értekezett, Demeter Dénes lelkész a szövetkezetekről és a biztosításokról. A figyelmes hallgató közönség lelkes éljennel jutalmazta az előadókat.

— **Az egyesült államokban** föltűnő emelkedést mutat a róm. katolikusok száma, de ennek a magyarázata kizárólag abban keresendő, hogy Olasz-, Spanyol-, Francia-, Irországok róm. kath. lakossága özönlik az új világ felé. De a pápás katolicizmusnak ebben nem nagy öröme telik, mivel az Egyesült államok „szabadabb levegőjében teljesen kivetkőznek európai gondolkodásukból. A pápai és püspöki egyeduralkodó ott nem kedvelt dolog, s az amerikai katolicizmus éppen olyan távol áll őseitől mint az amerikai angol a brit szigetlakójától, kit lenéz és elmaradottnak tart.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A Budapesti Dávid Ferencz-Egyesület hangversennyel egybekötött táncestélyt rendez f. év február 11-én (csütörtökön) a Tisztviselő Egyesület dísztermében, VIII. Eszterházy-u. 4 sz.) „Művészet és Természet“ czímen szabad előadást tart Vészi József, orsz. képviselő.

A Dávid Ferencz Egyet házi-Estélye Március 5-én fog megtartatni a New-York szálló termeiben. A rendezőbizottság védnökül megnyerte: Ferencz József, Haller Rezsőné, Pákey Lajosné, Zsákó Istvánné, Weress Sándorné urnókat; Csongvay Lajos, Fekete Gábor, Gál Jenő, Gothárd Sándor, Klobuchar tábornok, Molnár Sándor, Székely Ferencz urakat. Az egyleti tagok és a mulatni szerető közönség figyelmét fölhívjuk az Estélyre.

A Dávid F. Egyet udvarhelyi köré f. hó 24-én a hom.-szent-páli áll iskola nagytermében anyagi és erkölcsi tekintetben egyaránt jól sikerült háziestélyt rendezett. A koncerttel egybekötött házi estély védnökei vargasi

Daniel Lajos egyh. kör. f. ü. gondnok. Dr. Heltai Ferencz orsz. képviselő, Kiss György, Sándor eszperes és Szabady Tivadar járási főszolgabíró voltak, kiknek és a buzgó rendezőknek köszönhetni a szép sikert. A koncertet Ajtay János vezetése alatti homoród-vidéki vegyes dalkör szép énekszámával nyitotta meg, mely után Vári Albert kénos-udvarhelyi lelkész „A jótékonyság anyagai“ czímen tartott felolvasást, melyben a szeretet munkáit vázolta meghatóan. Ürmösi Károlyné Vörösmarty M. „Szép Ilonkát“ ját szavalta mély érzéssel, Ürmösi Károly pedig énekszólót énekelt, cimbalom kísérettel, míg Gálfi Ákos tanítójelölt humoros monológjával nagy derűtséget szerzett. A közöket és a bezárót szintén a dalkör énekei töltötték ki. Koncert után jó kedvű, fesztelen táncmulatság volt hajnalhasadásig. Csak dicséretet mondhatok e házi-estélyről s ha még hozzá ve-

szem, hogy az udvarhelyi templomért mulatott, élvezett a Homoród mente a D. F. Egly. aegise alatt — kiállítottam a kitűnő bizonyítványt az esetről.

—i—s—

A Dávid Ferencz-Egylet február 7-én felolvasó gyűlést tart Kolozsvárt. Felolvas: Pálfi Márton tanár „irodalmi divatokról”, dr. Boros György: „Miss Sullivan a siket-néma-vak leány tanítójáról”. Az utóbbi abból az alkalomból hogy a Vasárnapi Ujság közli a siket-néma-vak leány önéletrajzát. Pap Domokos ifju költőtől egy költeményt szaval. Kántor Margit kisasszony. Enekel a papnevint. dalköre. Egyletünk tagjait kériük jelenjenek meg.

Az egylet pénztárába 1903. decz. 23. tól 1904. jan. 24-ig rendes tagsági díjat fizettek: Unitárius egyházközség Szovát 901—903-ra, Antonya Mihály 903-ra, Borbély Sándor Vác, Fekete Dénes Kolozsvár 903-ra, Kozma Pál Kolozs, Fekete Benjámin Székelyudvarhely, Nagy Elemér Pécska 904-re, Durugy Ferencz Szászsebes 903-ra, Iszlai Gábor Kakasszék 903—904-re, Puchmann József Szigetvár 903—904-re Székely Mózes Déva, Varga Ödön Zilah 903-ra, Barabás Sándor Alvincz 902—903-ra, Zsigmond Elek Kőkös 903-ra, Rösner Valéria Nagybánya 904-re, Gyöngyösi Lajos Tasnád 905—906-ra, Mózes András Temesvár 903—904-re, Halmágyi Károly Tordatur 97—901-re, Domokos Ferencz Felsőtömös, Dosa Aladárné Szászrégen, Csegezy Márton Bethlen, Bedő Dániel Kolozsvár, L. Berde István Szolnok 904-re, Bedő Sándor Segesvár 903—904-re, Lőrincz Mózes Csíkszépvíz 902—903-ra, Dr. Vernes István Erzsébetváros 904-re, Puskás Lajosné Kolozsvár 903—904-re, Szabó Lajosné Brassó 903-ra, Hegedűs Mihály Prázmár, Székely Andor Pásztó, Bardocz Gyula Szászváros, Simó Lidia Kissolymos 904-re, Gálfi Zsigmond Mészke 903-ra, Vadász Ilona Csekefalva 904-re, Kiss Irén, Kiss Jolán Erzsébetfalva 903-ra, Szánthó György, Raffay Zsigmond Verespatak

903—904-re, Csiky Károly Kolozsvár 904-re, Kovács Dénes Zilah 902-re, özv. Szentiványi Károlyné Baróth 903-ra, Nagy György Kolozsvár 904-re.

Előfizetői díjat fizettek: Siposs József Orsova, Komjátszegi Pál Ar-Rákos 903-ra, Weress Ferencz Torda 904-re, Barabás Károly Árkos 903-ra, Kiss József 903—904-re, Gerjovits József Somberek 904-re, Szász Ferencz Kolozsbors 900-ra, Szabó Lajos Megyes, Dr. Jancsó Ödönne Marosujvár, Sándor Jenő Kolozsvár, Lőrinczy Dénes Lugos Ifjúsági Olvasó-Egylet Székelykeresztúr, Barabás Dénes Paks, Májay Béla Budapest 94-re, Bedő Lajos Dobrocs 903-ra, Dr. Nádudvari Dezsőné Dezna 99—902-re, Sebes Pál, Perczel Ferenczné, Perczel Ferencz, Perczel Flóra, özv. Kozma Ferenczné Budapest, Koronki János Sóvárád, Módész Endre Nagysomkut, Székely Sándor Kolozsvár, Csongvay Géza Marosilye 904-re, Kisgyörgy Sámuel Nagysármás 900—902-re, Incze Lajos Ákosfalva 903—905-re, Máté Lajos Kövend 902-re, Unitárius Egyházközség, Cs. Hegyesi István Füzesgyarmat 904-re, Sikó Áron Lippa 903—904-re, Szöllősy Etele, Raátz Albert Brassó, Jermössy József Nagysajó, özv. Pál Andrásné Kolozsyár, Szénásy Ferenczné Dézs, Dr. Kozma László Kolozsvár 904-re, Godra Mózes Mávétfalva 903-ra, Id. Daniel Gábor Budapest 903—904-re.

Az aranyos-tordaköri f. e. pénztárába fizettek: Törös János, özv. Dárkó Mihályné, özv. Dávid Istvánné Torda, Gál Lajos Kövend, Máté Sándor Bágyon 903-ra, Székely András Alsóajára 902—904-ra Csegezy Mihály (alapítói díjban 20 kor,) Csegezy Mihályné Torda 903—904-re

Az Unitárius Közlöny céljaira ajánlékozott Br. P. Horváth Kálmán elnök ur 50 kor.; a Nők Világára Bardocz Gyula ur Szászváros 2 kor. Simó Lidia hissolymos 1 kor. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár. 1904. jan. 24-én

Gálfi Lőrincz,
pénztárnok.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, — egy évre 2 koronát fizetnek. —

~

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban felvétetnek. — Kéziratok nem adának vissza.

Szenvedés.

Szenved-e valaki ti közületek? Imádkozzék! Szenvedünk bizony sokan és gyakorta. Testi betegség, főképpen a téli időben, midőn a levegő melege a mi testünkénél 40—50 fokkal alacsonyabb, s még szobánkban is érezzük a hideget, nagyon könnyen szállja meg legnemesebb szerveinket. A betegség mindig szenvedéssel jár. A szenvedés elveszi türelmünket, mert elveszi erőnket. A türelem hiányában elveszítjük bizalmunkat saját erőnkben, még az életben is. Nem gondoljuk meg, hogy midőn a lelki erő elcsügged, kétszeresen, sőt százszorosan is hanyatlik a test ereje. Mi hát az orvoslás módja? Bizalom a jobbulásban, bizalom erőnkben, bizalom az Isten erejében és jóságában.

Ha szenvedünk, szálljunk magunkba. Társalogjunk lelkünkkel és Istenünkkel. Imádkozzunk, mert megfogunk vigasztaltatni, megfogunk gyógyulni. Szenved-e hát valaki közületek? Imádkozzék.

A szenvedély.

A szenvedés és szenvedély egy fészekből került ki. Tolluk után ítélve ikertestvérek. Mind a kettőnek mélyen járó gyökere van a testben, melyet először a test érez meg, mert belőle szívja táplálékát. A testet sokszor gyűjtják lángba, mert mindkettővel heves láz jár, a mely egészen a szétpattanásig feszíti a test hurjait. Mégis van különbség közöttük, mivel a szenvedés olyan sebből származik, a mely nem fájó, hanem bizonyos fokig emelkedő édes kéjérzetet szül. Minél jobban növeli valaki az ingert, annál jobban elkábul, s annál inkább élvezi. Legalább ő azt hiszi. A szeszcs ital ilyen kéjérzetet ébreszt. Első hatása egy kissé kellemetlen csipés vagy rágás, de az érintett testrészek: a nyelv, iny, torok, gyomor egy pár percz alatt eltom-

pulnak, félig álmos szendergésbe jutnak s ösztönszerűleg kívánják az újabb adagot, s a következőt, míg az agy és a lélek, a szemek és a nyelv működése egészen megváltozik, mintha nemis övé volna. Ha ez az állapot rövid időközökkel többször előfordul, a félig-meddig alvó, vagyis szendergő testrészek többé nem is ébrednek föl teljesen, hanem mind jobban és gyakrabban követelik az adagokat. A tehetetlenség nemcsak az agyon és a végtagokon, hanem a gyomron is előáll, az nem tud gondolkodni, ez nem tudja végezni rendes munkáját, mert ekkor már rabszolgája a szenvedélynek. Van italszenvedély, pipázás és szivarozás, kártyázás és sok más szenvedély.

Annak, a ki egyikén vagy másikon rajta éri magát, szintén azt ajánljuk, *imádkozzék*, vagyis térjen Istenhez, térjen magához s legyen orvossa szenvedélyének és ismét élni fog boldogul.

Lelki Pásztor.

Derzsi József.

(1844—1904.)

Mély megilletődéssel veszem fel a tollat, a mely már anynyiszor volt gyarló szóvivője egyéni fájdalomnak és közérzületnek. A *Derzsi József* halála foglalkoztat. Tanárom volt, tiszteltem, jó ember volt, szerettem, kedves volt, mindig öröm volt vele lenni. Vonzó egyénisége mindenkit megnyert, magával ragadott, lebilincsel. Kedélyes természete, könnyed társalgása, jó szíve hódított.

Papja volt a kolozsvári unitárius egyházközségnek, tehát legelső helyre jutott 1870-ben egyszerre mint érett ember, mint theológiát és jogot végzett éles elme. Tudása tiszta, emlékezete erős. Szószéki beszéde szónokias, mindig tartalmas, gyakran elragadó. A papi gond terén ritkította párját. Híveit szerette, fölkereste s hívei szerették őt és teljes bizalommal voltak iránta. Mindennel meg volt áldva, mire egy papnak és tanárnak szükségé van s mégis meggyéje közkórházában húnyt el elhagyatva, szegényesen, mint olyan közember, a kinek a jó emberek részvétén, a jó barátok könnyező szeretetén kívül semmi egyebe nincsen.

Jól fölkészülve úgy indult el, hogy szép pályáján babérral halmozhatta volna magát; olyan szeretetre méltó volt, hogy nagyon kevés embert tisztel annyi jó barát.

És mégis az történt, hogy midőn a férfi tekintélyével, a tapasztalt szónok hódító hatalmával, az edzett ember legyőz-

hetlen erejével volt fölvértezve, megtört, összeesett és saját tehetetlenségében megindult azon az uton, a mely a székely-udvarhelyi közkórháznál végződött.

Kezdő ember voltam, midőn ez a talányszerű dolog történt. Egy ideig azt hittem, a sértett büszkeség, vagy a ki nem elégített önérzet terelte más utra. Csalódtam, mert más uton sem haladt tovább. Ha elindult, mindig megállott, mintha útját szegte volna valami. Azok, a kik ma is hisznek a rossz szellemek létezésében, azt mondanák, bizonyosan megbabonázta volt valaki. Azok, a kik minden ilyen eseményhez bűnbakot keresnek, majdnem bizonyosra veszik, hogy ők mindennel tisztában vannak. A náivabb lelkek sohajtoznak és azt mondják: miért kellett ennek így történnie!?

1901-ben a derzsi Dávid Ferencz egyl. ünnepélyen láttam utoljára. Falusias embernek látszott első tekintetre. Szép, egyenes termete egy kissé meghajolva, még mindig dús haja már fehérülő, egykor szikrázó, de mindig jóságos szeme bágyadt, kimerült volt. Bánatos, levert, önmagával meghasonlott ember az egykor tisztelt és nagyrabecsült paptanár!

Egy óránál tovább terjedő felolvasást tartott. A falusias népszerűségből lépten-nyomon meglepett az életbölcész és a tanult elme. Ez az egész jelenet fájdalmas volt. Nem hittem szememnek, mert nem hittem, hogy az élet ilyen kegyetlen is tud lenni.

Ebéd alatt megnyilatkozott az egykori tanítvány szíve egy felköszöntőben. Jól esett, megköszönte, pedig fájt neki s talán szeretett volna nem lenni ott.

Ez a talányszerű élet 20 évig tartott így s most már bevégeződött. Unitárius egyháza elfojtott lélegzettel gondol arra a friss hantra, a melyet fagyos rögből raktak egyszerű sirja fölé.

Csak távoli rokonok kísérték a temetőbe, de Derzsi József nem maradott siratatlanul!

Boros Gy.

Derzsi József született Homoródkarácsonfalván 1844-ben, végzett Kolozsvárt a gymnasiumban s majd a theológián és jogon. 1870-ben lett segéd-, 1872-ben rendes lelkész és tanár. 1881-ben lemondott

A Julia kincse.

Öreg Petky János lányához így szólott :
 — »Volt időd, hogy így-úgy meghányd-veds a dolgot,
 Szerelmüket neked, tudom e leventék,
 S tisztes szándékukat már régen jelenték.
 Kinek adod kezed? — megkért mind a három, —
 Elég időd volt rá : válaszodat várom!« —

Petky Juliának mosolygott az arca,
 De reszkető hangján érzett lelki harca,
 Amikor azt mondta: — »Jól van atyám, halld hát :
 Mind a három kérőm hadd vegye jutalmát,
 S egy se panaszolja, velem hogy hogy' és mint járt,
 Kinek adom kezem, kitudódik mindjárt.
 . . . Van egy drága kincsem, hozományom éke,
 Édes jó anyámnak legszebbik emléke.
 Mi ez a drága kincs? — nos, ki eltalálja,
 Az tehet boldoggá, annak leszek párja.« —

S legott egyik kérő gyorsan kapott rajta,
 Felelt, Juliának térdet-fejet hajtva :
 — »Anyád hagyománya, hozományod éke? . . .
 Egyéb alig juthat az ember eszébe,
 Mint a *gőcsi* kastély harminc falujával.« . . .
 Szólt a lány haraggal: — »Ez a beszéd rád vall,
 Jól tudtam, hogy lelked vagyonomra vágyík,
 Vesztettél, elmehetsz . . .

Nos, mit szólsz te másik?« —

A második kérő nem volt olyan dőre:
 — »Várjatok, kimegyek egy kevés időre,
 Ily dolgot az ember gondolkozva fejt meg!« . . .
 Szólt a lány: — »Kimehetsz, zavarba nem ejtlek.«
 S küntt a derék ifju, mohón lesve ajkát, —
 Faggatta sokáig a jó öreg dajkát, —
 S oszt' visszajött vígan: — »Tudom, mi a kincsed :
 Hű talizmánképpen hogy mindig tekintsed,
 Kaptál az anyádtól egy gyémántos gyűrűt.« . . .
 Fölkacagott a lány: — »Nem kell a te gyűrűd,
 Te is mint a másik, jó szó nélkül méssz el,
 — Csöndben jó uraim! egy se beszél kétszer — . . .

Rajtad a sor, mit szólsz te harmadik kérőm?« —
 S felelt a harmadik: — »Oh, nem oly becsmérőn,

most külföldön is a legnagyobb dalköltők mellé helyeznek Ezeneszerző kritikai méltatása aktuálissá válik az által, hogy a Rózsavölgyi-ezég összes dalainak ciklusonként való kiadását megkezdte s már huszonötöt ki is bocsátott. A könyv gróf Apponyi Albertnek van ajánlva; a nemes gróf tudniillik a főúri világ egyik legkiválóbb zeneértője, ő volt az, ki a halott Liszt Ferenczet védelmébe vette, mikor a magyar országgyűlés őt megtagadta. A mű az Athenaeum irodalmi és nyomdai részv. társulat kiadásában jelent meg és kapható minden könyvkereskedésben. Ára 2 korona 60 fillér.

Epen most jelent meg a Magyarországi Unitárius Egyház 1903. évi zsinati Főtanácsán mondott *imák és beszédek* csinos füzet. Tartalmazza Kisgyörgy Sándor és Kelemen Albert imáit, Ferencz József püspök ur két beszédét, Lőfi Odön, Demeter Dénes, Józán Miklós és Pál Ferencz beszédeit. A csinos kiállítási füzet ára 40 fillér a Székelyudvarhelyen építendő unitárius templom javára fordítatik.

A marostordamegyei ált. tanítótestület a 25 éves jubileuma emlékére „Emlékkönyvet“ adott ki Máthé József t. testületi elnök ügyes szerkesztésével. Szépen van megírva a testület története, érdekes adatok vannak benne a múlt időről. A testületi tagoknak sok helyt hibásan jelzi a felekezeti tanítókat. Röviden beszél a tanfelügyelőről. Az általános részben sok értékes dolog van elmondva: a hazaszeretetről, az élet és iskoláról, az iskolászeretetről, a nemes érzelmek felébresztéséről. Nagy tanulmányra vall Daboci Györgynek a szellemi tulterhelés s ennek ellensúlyozóiról írt cikke. A könyv Maros-Vásárhelyt jelent meg Adi Árpád könyvnyomdájában 1903. 8° 312 l. Ára 2 korona. N. J.

Az Érdek.

— Egy részlet Sándor János kereszturtörő elnöknek ily című felolvasából. —

A D. F. E. a közérdeknek, vagyis az élénk közérdeklődésnek állott és áll szolgálatában és pedig azzal a czéllal, hogy unitárius hitfeleinket, székely véreinket a vallásos-erkölcsi világ javai birásában megtartsa, az erre való törekvésében, megszerzésében gyámolítsa, segítse.

Ily czéllal jöttünk hozzátok is kedves székely atyánkfiai. A most napirenden lévő székely kérdés eleitől fogva a mi programunk legnevezetesebb pontja, ha nem hirdettük is. Miben

is áll a székely-kérdés? Utat, módot találni arra, hogy ez a nép hitét Istenben, önbizalmát el ne veszítse; munkakedve, akaratereje fokozódjék, hogy kimeneküljön azon helyzetből, melybe a lelketlen önértékből keletkezett pénzintézetek — tisztelet a kivételeknek — a könnyű kölcsönkapással sodorták a legnagyobb részt. Hogy értelmessé váljék és tanulja meg a vagyon becsülését s a hitelnek áldásos, gyümölcsöző használatát. Hogy el ne züljék, meg ne semmisüljön, de edződjen meg az erkölcs hatalmának jótékony befolyása által arra, hogy ha nagy küzdelemmel is, de a veszélyben találja fel magát és talpra álljon, mint férfi és a mit elvétetett, helyrehozza, kipótolja. Hogy tudjon óvakodni a báránybőrbe öltözött farkasoktól és azoktól az egyénektől, népboldogítóktól, vagy jobban mondva, népbolondítóktól, kik kívülről hasonlítanak a megfehéritett, festett koporsókhoz, de belől tele vannak undokságokkal. Mert az unitárius és székely elnevezés közül az egyik éppen olyan fontos és kedves előttünk, mint a másik. Az egyiknek öröme a másiknak is öröme és bánata hasonlóan.

A ti érdeketek lebeg most is szemeink előtt és ezt annyival inkább hangoztathatjuk, mert annak érvényesülését, diadalra jutását az egész magyar nemzet jólfelfogott közérdeke kívánja, sürgeti, munkálja; azt t. i., hogy a székelység erősödjék, virágozzék, gyarapodjék anyagilag, szellemileg, erkölcsileg; mert fájdalom, ezekben visszaesés tapasztalható igen sok székely községben.

Nekünk kedves atyáinkfiai, aranyunk ezüstünk nincsen; ezekkel nem segíthetünk. De nem is szükséges, mert az igyekező, törekvő, kitartó ember meg tudja keresni magának és az övéinek a szükségeseit. Tőkepénzzel sem rendelkezünk, hogy gyárakat, stb. állítsunk. Mi csak erkölcsi segítséggel jöhetünk, lehetünk szolgálatokra. Hitet, önbizalmat ébreszteni a kételkedőben, a csüggedezőben: bátorságot a félénkben, kitartást a lauskadóban; akaratot, erélyt, isteni félelmet, munkaszeretetet önteni, oltani minden székelybe, minden unitáriusba. Takarékosagra tanítani mindenkit, míg nem késő. Irtani a bűnt, gyomlálni a rosszat. Az apáitoktól öröklött vagyon, birtok megbecsülésére, erényeik követésére inteni titeket. Levetkezni minden undok bűnt, cselekedetet, mely megméltatlanság, családi életeteket s pokollá változtatná tűzhelyeiteket s emberi formátokból, az Isten képéből, kivetköztetne titeket. Kerülni a pazarlást, vesztegetést, divatüzést, mely az inség, szükség előhírnöke szokott lenni. S hogy Isten áldott földjét, birtokaitokat adóssággal még nehezebbé ne tegyétek. Ezeket hirdetjük nektek.

Az az áldott föld, azaz édes anya táplál minket úgy, mint

titeket s termi meg mindazt, ami mindnyájunk boldogságára szükséges Melyre nézve azt mondja az irás: beszélj a földdel és megtanít tégedet. Jaj annak, a ki e beszédet nem érti! Nem halljátok jajjait, ha bűnös lábbal tapossátok és terhelitek? Ne feledjétek, hogy a föld az Ur Isten lábainak zsámolya!

Olvastátok bizonyára az evangéliumból, hogy a mikor a keresztfán Jézusunk kibocsátá lelkét, mi történt! A templomnak kárpitja kettéhasadt, tetejétől az aljáig. A föld megindula és a kősziklák megrepedezének. A koporsók megnyílnak és a kik elaludtanak vala, feltámadának s bemenének a szent városba és sokaknak megjelenének. Nagy ésrémes esemény vala! Megdöböntő mindig, ha a föld megindul lábaink alatt!

Oh, de minő rémes esemény lenne még az. ha mindazok a földek, amelyek adóssággal vannak terhelve, egy napon megindulnának, megmozdulnának a terheket okozók lábai alatt! S keblökben az élőhit templomának falai kettéhasadoznának és az ősök szellemei vádlólag jeleunének meg s kiáltanak: méltatlan udódok, rosszul sáfárkodtatok! Ekkor nem a kősziklák, de az egymásután következhető nemzedékek létezését biztosító föld repedezne meg, mely elnyelne titeket és maradékaitokat s megsemmisülne a székely!

Amott Isten fia, vagyis a legtökéletesebb, a legigazabb ember haldoklik s a föld megmozdul, mintha jelezni akarta volna, hogy az egész világot szerető szív kihülésével, még a föld is megrepedezik. Itt egy nemzet holdoklását jelentené a megterhelt földek ingása, melynek hasadécai közé temetik a haldoklót! És ezt a sirt, hol nemzet sülyed el, népek veszik körül s az ember millióinak szemében nem gyászkonny ül, hanem, mert elenségeink, örömkönnyeket hullatnak.

Oh, mentsen Isten ily gyászos sorstól, kimulástól minket! De e mentésben, Isten segedelmével, magunknak kell végezni a derekas munkát s arra törekedni, hogy ha némelyek közülünk kíváncsiak is, de az édes anyaföld ne rendüljön meg lábaink alatt s ne vándoroljon el tőlünk és maradékainktól, hanem örök időken keresztül maradjon meg székelybirtoknak: mert a kié a föld, azé a haza. És a ki földjét adja el, az a hazáját adja, árulja el.

Siremlék Boros Sándornak.

Utolsó közleményünk óta a Boros-siremlékre következő adományok folytak be: Fekete Gyula, Dr. Nyiredy Géza, Ürmösy Miklós Budapestről 10 - 10 K., Nagy József 3 K., Br. Petrichevich-Horváth Kálmán 44 K. 44 fill., Végh Mihály 3 K., Dr. Kiss

Ernő 2 K., Hosszú Ferencz Kálnokról 4 K., Deák Miklós Szent-Mihályról 4 K. 85 fill., a VIII. gimn. osztály tanulói 13 K., a VII. gymn. osztály tanulói 8 K. 56 f., a VI. osztály tanulói 7 K. 41 fill.

Összesen . . . . . 120 K. 26 f.

Az első közlés összege . . . . . 189 K.

Összesen . . . 309 K. 26 f.

Midőn az adományokat a nyilvánosság előtt hálás köszönetem mellett nyugtázom, egyben jelzem, hogy a gyűjtést márczius hóban le fogjuk zárni. Felkérem tehát mindazokat, akik e czélra esetleg adományokat szántak, hogy azokat hozzám márczius 15-ig beküldeni szíveskedjenek.

Kolozsvár, 1904. jan. 27.

Dr. Gál Kelemen, igazgató.

Jótekonyság és buzgóság.

A polgárdi-i unitárius egyházközség harmonium és harang alapjára tett kegyes adakozások. I. közlemény. Fekete Mihály 7 sz. gyűjtő ivén Nagy-Kustyán: Fekete Mihály 10 kor. Fekete Mihályné 5 kor. 131. sz. gyűjtő iven: a seregélyesi unitárius l. egyh. 20. kor. Végh Benjámín árkosi h. lelkész 106. sz. gyűjtő ivén: Végh Benjámín, Ütő Lajos 1—1 kor. Árkosi egyházközség 5 kor. Barabás József 50 fill. Ifj. Barabás Sándor, Göncz Mózes bíró 40—40 fill. Szabó György, Benkő Árpád. Gyöngyösi Dénes, Csiszér Mihály 30 - 30 fill. Barabás Pál, Köntés Sándor, Barabás Bálint, Veress Pál, Barabás Károly, Szabó Dénes, id. Ütő Sándor, Barabás Lajos, Barabás Dániel, ifj. Barabás Ferencz, ifj. Göncz Mózes, Bedőházi Aron, Bedőházi György, Biró Mihály, András Dénes, Gelei Mózes. Lőrincz Miklós, Kisgyörgy Benjámín, Demeter András, Sebestyén Salamon, Kárpáti József, Stefán János, ifj. Lemhényi József, Köntés Pál, Mihály Ferencz, Kiss Lajos, Mihály Dániel, Székely Sámuel, özv. Göncz Mihályné, Göncz Elek, Ilyés András, Boér György, Barabás Sámuel, ifj. Ütő Sándor, Lőrincz Antal 20 - 20 fill. (Folyt. köv.)

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Gondnoki beiktató** lesz a kolozsvári kollegiumban február 6-án d. e. 11-kor midőn székfoglalót tart Gál Jenő kir. táblai tanácselnök, ujonnan megválasztott gondnok.

— **Püspökünk** szeretett családjában öröm nap volt január 21-e, midőn Végh Mihály egyházi és püspöki

titkár és lelkészkarunk egyik jeles tagja eljegyezte Ferencz Zsuzsát, D. F. E. választmányának buzgó tagját. Szívvel kívánunk szerencsét a szép frigyhez.

— **Az 1848. évi törvény XX. t. cz.** végrehajtására vonatkozóan Kelemen Albert esperes indítványt nyújtott be

Amint ezek tették, kiknek szeme nincsen,
 Megakadni ily sok, mérhetetlen kincsen.
 Emlékszem anyádra, mondják is felőle:
 Olyan szép teremtés nem szállt még a földre.
 Nem tudom az ékszert, nem tudom a földet,
 De a szemed s arcod tőle örökölted.
 Eltaláltam úgy-e? — nincsen benne kétség, —
 A te drága kincsed ez a csodás szépség!« . . .
 S szólt a leány búsan: »Fogva tart a látszat,
 Bizalmamat te is ime most eljátszad . . .
 . . . Seggyel is köztetek, — mutatja e próba —
 Boldogságom végett nem állhatok szóba!« . . .

Öreg Petky János haragra gyúlt erre:
 „Azt mondom leányom, hogy válassz egyszerre,
 S ne burkold a szavad találós mesébe!« . . .
 Felelt a lány daccal az apjára nézve:
 — »Megbocsáss jó atyám, nem tehetek róla:
 Egy se gondol arra, hogy — *szívem* is volna!« —

Pap Domokos.

Unitárius istentisztelet Aradon.

Egyházunknak történelmi jelentőségű ünnepe volt folyó hó 14-én Arad városában, ahol még soha se volt unitárius istentisztelet — Kivéve tán a reformatiókor. — Ez az első, a legelső!

Egy kis alkalom szülte a szép ünnepet. *Gyöngyössy* Sándor helybeli m. kir. posta és távirda tiszt egy zsidó nőt vett el feleségül. Az ifju nő áttért a férje vallására, az unitárius vallásra. S ennek a nőnek a kikeresztelése alkalmát használtuk fel arra, hogy az Alföld, e történelmi nevezetességű nagy várossában is megösmertessük az unitárius vallást, melyről csaknem mesészerű, hogy itt mi keveset tudtak.

Az istentisztelet a Weitzer János utczai polgári fiu iskola disztermében volt megtartva d. e. 11 órakor. Városunk polgármestere *Institoris* Kálmán, ki maga lutheranus, az iskola disztermét, hódmező-vásárhelyi egyházközségünknek részemről közzivetített kérelmére, a legnagyobb készséggel engedte át.

Mikor az aradi lapokban az első hír megjelent, valóságos lázba jött az egész város. Alig járhattam az utcán, a kávéházakban, mindenütt csak erről beszéltek, tárgyaltak s magyaráztattak velem, hogy mi is az unitárius vallás, hol vannak, mennyien vannak stb.? . . . A mikor megadtam a felvilágosítást,

hogy mi Magyarországon mindannyian magyarok, s hogy leg első sorban magyarok és csak azután vagyunk unitáriusok: oly lelkesedéssel fogadták, hogy öröm volt hallani a kijelentéseket, hogy „hiszen hát akkor az a vallás *nemzeti* szükség!”

S hogy e város is most már nagy érdeklődéssel, lelkesedéssel és szeretettel van a mi egyszerű, de lélekemelő vallásunk iránt, ennek eltörölhetetlen bizonyítékát adták azzal is, hogy az iskola nagy disztermét zsufolásig megtöltötték. $\frac{3}{4}$ 11 órakor már állva is alig fértek a teremben. Csak az a kis hely maradt üresen, mit az urasztal körül tartottam fenn. Pontban 11 órakor *Orbán* Árpád, színházi karnagy, az Aradi Nemzeti Színház tagja, a dobogón elhelyezett harmoniumon rákezdett az „Erős várunk nekünk az Isten” énekünknek általa erre a célra szerzett előakkordjaira. S amint *Balázs* András hodmezővásárhelyi lelkész afia belépett lengő palástjával a terembe, megható csendben zugott fel *Békéssy* Gyula színművész, az Aradi Nemzeti Színház tagjának gyönyörű baritonjával: Erős várunk nekünk az Isten!” Ez ének első versszaka pár sorának ismétlése után lelkész afia egy gyönyörű imát mondott. Magasztos és mélységes imája könnyekig meghatotta a nagy közönséget. Ima után *Szondy* Bella k. a. Szondy Géza kisperegi (Aradmegye) ev. ref. lelkész bájos leánya énekelte a református énekes könyvnek „Menyébéli felséges Isten” kezdetű egyik legszebb zsoltárát. Ezután *Balázs* András lelkész afia egy jelesen szerkesztett, szép alkalmi keresztelési beszédet tartott s megkeresztelte az unitáriussá lett urinőt. Megható jelenet volt, mikor a kikeresztelendő felé fordulva kérdezte: „Te, urinő, érzed-e magasztosságát ennek a nagy pillanatnak” stb. Siri csönd lett, mintha a szentlélek szállta volna meg a szíveket és lelkeket, mert mindenki érezte a pillanat nagy hatását. A nők és az öregek sirtak. Ezután *Szondy* Bella k. a. énekelte a református énekes könyv zsoltárából: „Oh felséges Isten.” Ezután következett a Urvacsorai beszéd és osztás. A legelőkelőbb más vallású nők és uri emberek mondták, hogy a Jézusról még így beszélni soha senkit se hallottak. Amikor lelkész afia azt fejtegette, hogy: írók, tudósok napról-napra kutatják, írják a Jézus életrajzát, ellehet-e hiinni, hogy Jézus ne lett volna ember!? . . . Avagy, ki volna az, ki az Istennek írná meg az életrajzát!!! stb. E szavakra önkénytelenül is bólintott a közönség fejével, mintha mondták volna: „Ugy van!” — Az urvacsorában 23-an, 20 férfi és 3 nő vett részt, mert csak ennyien voltak unitáriusok s a más vallású keresztények, érthetően, tartózkodtak.

Végül egy szép imában megálldotta Arad városát, ezt a honfiui vérrrel megszentelt várost, és áldást kért poraira a hal-

hatatlan vértenuknak. Megáldotta a város előljáróságát, minden kulturális intézményét, s ezután a közönség állva és együtt énekelte: Isten áld meg a magyart!

Èn amióta elszakadtam Erdélyből, több helyét bejártam már az anyaországnak. Voltam sok és igen különböző vallási s nemzeti ünnepélyen. De a maga egyszerűségében ilyen megható és magasztos ünnepélyen még csak egyszer voltam, akkor, mikor Aradon az 50 éves jubileumát ünnepelte az egész ország a szabad ég alatt, a vértanuk emlékének.

Az aradi társadalomnak színe java jelent meg az Istentiszteletre. 300-an lehettek.

Ereklyéje is van ennek a nemzeti ünnepnek. *Almásy Pál* a polgári fiu iskola érdemes igazgatója elkérte tőlünk azt a poharat, mely a keresztelésen használtatott. A pohárba beleégetteti: „Az unitáriusok 1904. évi február 14 én tartották az első istentiszteletet Aradon a polgári fiu iskola dísztermében, s ebből a pohárból öntötték le azt a zsidó urinöt, kit kikereszteltek.“ A poharat az igazgató az iskola ereklyéi közé fogja elhelyezni. Évek multán még nagyon becses történelmi emlék lehet az a pohár.

Az urvacsorai bort e sorok írójának barátja gróf *Münszter* Ernő ajándékozta, 85-beli ménesi rizlingből. A kenyeret családomb adta.

Általános vélemény, hogy *Balázs* András lelkész afia ezzel a papi működésével a legnagyobb rokonszenvet keltette vallásunk és egyházunk iránt. Ezzel az ünneppel a keskeny ösvény most már az Alföld e nagy városában is meg lett nyitva. Ha nem állunk meg a féluton, Kossuth apáknak Aradon is teljesülhet a nagy jóslata: „*Az unitáréus vallás a jövő vallása!*“

Aradon, 1904. február 15

Dr. Bedő Árpád,
a város községi bírája.

Az első kő.*

Nem arról a kerek körül esik most szó, melyről a hagyomány szerint a mi Dávid Ferenczünk tartotta egész Kolozsvárt meghódító prédikációját. De nem csekély fontosságú az a kő is, a melyről mi akarunk szólni. Ha az a kerek kő egész egy-

* Ez a cikk már régen a szerkesztői fiókban van. Most a tavasz közeledtével, midőn minden munka megkezdődik, ajánljuk olvasóink, első helyen székely testvéreink jó indulatába. Ha minden szekeres gazda egyszer megrakodva Udvarhelyre hajtana, templomunk a jövő évre fölépülne. Nyissuk meg szívünket és cselekedjünk jót. Szerk.

házunk épületének lett szegletköve: ez a mi kövünk a Székelyudvarhelyen építendő templomnak leszen alapköve. Ama „kerek körül“ hullámgyűrűben terjedt el a Dávid Ferencz vallása Erdély nagy részében, a mi kövünkről Udvarhelymegye havas alatti falvaiba fog szétáradni az unitárizmus tiszta világossága.

Örömmel mondjuk: megérkezett a székelyudvarhelyi templomhoz az első kő. Kénosi egyházközségünk buzgó hivei 12 öl követ ígértek volt a testvér egyházközség temploma építéséhez s ennek nagy részét behordották Székelyudvarhelyre. Fejenkint mintegy 6—8 kor. értékű áldozatot hozva, megszerezték maguknak azt a dicsőséget, hogy az első követ ők vitték a templom fundamentumába. Legyen ez a szép cselekedet az emlékezet táblájára felírva, hogy úgy a jelenben, mint a jövőben is mindeneket buzditson a vallás és egyház iránti áldozatkészségre.

Mi egyházunk fenntartására, vallásunk terjesztésére nem kaptunk fejedelmi, gazdag örökségeket. Szegény népünk buzgóságának forrása éltetett eddig is s oda fordulunk ezután is. Legyen bár vékony az a forrás, de minden cseppje annak jele, hogy van bennünk élet és akarat. Sokkal becsesebb az ilyen élő tőkének filléres kamatja, mint a holt tőkének ezrei.

Az első fecske még nem csinál tavaszt, sőt az idő zord-sága miatt akárhányszor maga is elpusztul. Az első kő még nem csinál Udvarhelyre templomot, ha a hitbuzgóság és áldozatkészség napja tovább nem ragyog, hogy fölmelegitse a kebleket s teltre ébressze a lelkeket. Még mintegy 18.000 korona szükséges, hogy Pákei Lajos gyönyörű tervét megvalósíthassuk. Még mindig nagy ez az összeg, ha számunk csekélységére s szegényes anyagi helyzetünkre gondolunk. De szabad-e visszarettenni a nehéz feladatoktól? Hiszen a hány unitárius templom van e hazában, azt legtöbbször szegény emberek emelték nagy áldozatok árán. Mi lett volna vallásunkból és egyházunkból, ha hitelődeink is minden nehéznek látszó akadály előtt meghátrálnak? A reánk maradt drága szent örökség azzal a kötelezettséggel jár, hogy azt a lehetőleg növelve adjuk át utódainknak.

Ne legyen hát senki, a ki az Udvarhelyen építendő templom javára kibocsátott és kézhez vett gyűjtőívet, ha fillérekkel is megtöltve, vissza ne küldené. Minden egyházközség ez élni és fejlődni akaró futesztvérenek jöjjön segítségére. Lelkészeink és gondnokaink indítsanak gyűjtést. Ezt a hol csak megkísértették, még mindenütt kisebb-nagyobb mértékben sikerült. A gyűjtésnek igen könnyű módja, ha jótékonyczélú multságok rendeztetnek. Ne legyen egyetlen egyházközség, a melyben e

tél folyamán a lelkész, tanító és gondnok egyetértésével legalább egy mulatság nem rendeztetik a Székelyudvarhelyen építendő templom javára. Szóval az első kő szolgáljon buzdításul a még hiányzó összeg előteremtésére, az Úr házának fölépítésére.

Vári Albert.

Még egyszer az őszi urvacsora kérdéséhez.

— Zárszó. —

Az Ütő Béla aa. által fölvetett kérdésre vonatkozó véleményemet a Közlöny múlt évi 1. és 2. számában, indítvány alakjában a következő négy pontban foglaltam össze:

1. az őszi hálaadó isteni tisztelet és urvacsoraosztás október utolsó vasárnapjára tétessék át és ez alkalommal a papok a reformációról is emlékezzenek meg.

2. A sátoros ünnepek három napról kettőre szállíttassanak le

3. Augusztus 20-ika István király emlékére nyilváníttassék nemzeti ünnepnek és ezen a napon tartassék hálaadó istentisztelet urvacsora osztással *új kenyérre*.

4. Dávid Ferencz emlékére január 6., vagy márczins 15., vagy november 15-ét követő vasárnap tartassék istentisztelet.

Azóta négyen szólottak a kérdéshez, két nő és két pap. A nők lévén az elsőség, először azok véleményére kell válaszolni. Az áprilisi számban (70. lap) özv. Szentiványi Károlyné urnő, úgy vélekedik, hogy: mióta vallásunk fennáll, mindig akkor (Szt. Mihály előtti vasárnap) osztották az urvacsorát és mi ahhoz *hozzá vagyunk szokva*; akkor sütünk kalácsot és kenyeret az új búzából. Az ujonczok is, mielőtt elviszik katonának, akkor vesznek urvacsorát.

Simó Lidia urnő, az augusztusi számban (152. lap) szivből kéri a változtatás mellőzését. Ne rontsuk el a régi gyepüt, mert megmar a kigyó.

A mint ez idézetekből kitűnik, a nők szivükkel gondolkoznak és így nem csuda, ha conservativ álláspontra helyezkednek. A mi a szivnek jól esik, a mi kedélyünkön éveken keresztül uralkodott, a mihez kedves vagy kellemes emlékek kötnek. attól nem szívesen válunk meg. Ha éveken keresztül mindig egy bizonyos napon, — mondjuk január 6-án egy jól sikerült bál tartatott és valaki azt indítványozná, hogy czélszerűségi okokból annak idejét tegyük át január 26-ára, — ez is kellemetlenül érintené őket, elleneznék, ragaszkodnának január 6-hoz, mert — a mint Szentiványiné mondja: *mi ahhoz vagyunk*

szokva. És ez az egyedüli ok, a miért Simó Lidia is „szívből kéri“ a megváltoztatás mellőzését.

Abban téved Szentiványiné urnő, hogy mióta vallásunk fennáll, mindig *azon a napon* volt az urvacsora osztás. Kenyeret, kalácsot sem *akkor sütünk először* az évi termésből. Lehetnek olyanok, kiknél a kevés termés akkor már el is fogyott. A mi az ujonczok berukkolását illeti, ez sem lehet ok, hiszen ennek még 40 éve sincs, hogy így van, és a kormány ennek idejét is czélszerűségi okokból bármikor megváltoztathatja.

Mózes Mihály (71. lap) elismeri, hogy ez az alkalom nincs egy meghatározott naphoz elválaszthatatlanul hozzá kötve, mégis, a felhozott okok daczára, ellenzi a megváltoztatást, mert — ugymond — a szétszortan levőket sem lehet elzárni az urvacsorától. A mostani gyakorlat szerint a szorványban élőket is föllehet keresni az ősz folyamán. Tovább foglalkozik a Dávid Ferencz emlékűnnepével.

Erre a következőket jegyzem meg: Ha október utolsó vasárnapjára tétetik át az urvacsora osztás ideje, ez éppen úgy nem képez akadályt a szorványban élők fölkeresésére, mint Szt. Mihálynapja. A szorványban élők most sem azon a meghatározott vasárnapon részesülnek urvacsorában, mert akkor a pap az anyaeukkléziában, otthon végzi teendőit, hanem csak *azon időtájban*, előbb vagy utóbb, az mellékes, hiszen maga is elismeri, hogy nincs határozott időhöz kötve. Azért a buzgóság, áhitatosság, lelki épülés éppen olyan hatásos lehet, mint azoknál, a kik Szt. Mihály előtti vasárnap ugyanezen alkalomból részesülnek urvacsorában.

Kiss Aladár (151. lap) elismeri, hogy vallásunk bizonyos reformokat megtűr és kérdi: miért is zárkoznánk el ettől? Október utolsó vasárnapját helyesli, de a reformációról való megemlékezés nélkül. A sátoros ünnepek 3-ik napjának elejtését is helyesli, de csak úgy, ha más három ünneppel lennének pótolhatók. István király (augusztus 20.) napjának megünneplését *semmi szín alatt* nem fogadná el. Új kenyérre ekkor urvacsorát osztani fölöslegesnek tartja, mert az őszi ezt is magában foglalja. Dávid Ferencz emlékére márcz. 15-ét ajánlja ünnepnek.

Ezekre a következő válaszom van: Indítványom 1. pontjában a reformációról való megemlékezést is főlemlítettem, azért, mert annak évfordulója az általam indítványozott időponttal összeesik, és mert az unitárius vallás is a reformációnak olyan mellékága, mint a kalvinista, mindkettőnek törzsét a Luther vallása képezi. Nem az eszmei rokonság, hanem egy olyan, minket is érdeklő vallástörténeti tény, idegenek éppen akkorra

eső évfordulója jutott eszembe, de ezt csak mellékesen említettem meg.

A sátoros ünnepeknek megrövidítése folytán, éppen az általa is szükségesnek jelzett részbeni pótlására ajánlottam István király napját ünnepnek, akár milyen napra esik. Kiss ur azt *semmi szín alatt* nem fogadná el, de okait elhallgatja. Én pedig csak ismétlem, a mit annak idején elmondtam, hogy: mi első sorban magyarok vagyunk, tehát a magyar királyság megalapítója, az első magyar király emlékére, — másod sorban keresztények vagyunk, tehát a pogány magyaroknak, elődeinknek a keresztény hitre térítőjének emlékére ha ünnepet szentelünk, ezt nem tartanám olyan dolognak, a mi az unitárius fölfogásával összeegyeztethető nem volna.

Azzal sem tudok teljesen egyetérteni, hogy nyáron azért fölösleges *új kenyérre* urvacsorát osztani, mert az őszi ezt is magában foglalja. Nem pedig azért, mert a kenyér az urvacsorának egyik alkatrésze és kiemelt az Ur imájában: add meg nekünk a mindennapi kenyerünket. Ezen indoknál fogva tartottam volna helyesnek és czélszerűnek *új kenyérre* külön urvacsorát osztani. Az őszi hálaadás kifejezetten az urvacsora másik alkatrésze, a bor, és Istennek *minden* áldásáért együttesen lenne bemutatva. És erre nézve saját közleményének 2. pontjából idézek erősséget, a hol azt mondja: az ünnepnapok számát nem kevesbiteni, sőt éppen szaporítani kellene (mégis ellentmond István királynak). Hiszen mivel lehetne élesztetni a hanyatló vallás-erkölcsi életet, ha nem éppen az ünnepi gondolatok és áhitatosságokkal? (Mégis fölöslegesnek mondja a nyári urvacsorát)

Dávid Ferencz emlékére én csak vagylagos indítványt tettem, tehát akármelyiket fogadná el, az én helyeslésemmel találkozónék.

Faluvégi Áron.

Külföld.

Oxfordi levél.

M. tisztelt Szerkesztő Úr!

Az oxfordi diákéletről akarok írni valamicskét. Ez most nem az, a mi 40—50 évvel ezelőtt volt, nem az, a melyikről egy érdekes elbeszélő leírást láttam magyarul is. Szinte fölösleges is mondanom, hogy a régi osztályrendszer, arisztokratikus jelleg már csak a multat kegyelő emlékezetben él, jobban

mondva már nem intézmény, s ha mégis él belőle több, mint elég, az az intézmény változott jellege mellett csak a gyarlóbbak hiúságából táplálkozik. Ma már nincs gazdag uracs, kit szegény tanuló társa szolgálna ki, és nincs szegény, ki gazdag társa kegyén tengene. Ma már mindkét szélső rend a demokratikus közpsőbe olvadt, mit a régi időkben kommunernek, közönségesnek neveztek. Ez erős demokrata szellem átjárja az egész lateiner (filiszter) grádust a legkisebb kezdőtől fel a legtekinsélyesebb professorokig. A ki az Oxford körüli 12 angol mértföld területén belül az egyetem, vagy valamelyik College kötelékébe tartozik, társadalmilag az egyenlőnek érzi magát s mások által is egyenlőnek tekintetik minden más tudásért dolgozó társával; olyformán, mintha egy nagy családban tudományanyának volna mindannyian csak kor szerint különböző gyermekei. E vonás ki fog domborodni a mi Manchester College-i diákéletünk leírásából is, a mire most rátérek. — Mi kevesen vagyunk, de a kis csapat válogatott, nem annyira a vizsga rostája, mint az életé válogatta ide és így. Hivatást éreztek magukban igehirdetésre s példamutatásra, College-i beállotak papnövendéknek. Szívós, rugékony agyuak és kemény nyakuak mindannyian, birják a munkát s a felelősséget. Eltekintve a messziről való idegenektől, az angliaiaknak is egyike skót, másika walesi, a harmadik déli, a negyedik északi. Egy valóságos gyűjtemény tanulmányra; s valóban a mennyire tájékozva vagyok, mindenik egy jellemző kép a maga köréből. Nem csoda hát, ha körünk kicsinysége dacára is, életünk élénk, változatos és érdekes. Kedálye mindenikünknek virágos van, a rövid küzdelem a létért és többre jutásért, mire mindenikünk visszatekinthet, úgy látszik nem homályosította, sőt élénkítette az életkedvet. Ennélfogva természetes, hogy gyakoriak a tréfák, rendre mulatunk mindenik rováására. Jó, ha a kikaczagott együtt tud kacagni a felette kaczagókkal, ha nem, úgy kiesik a kedvmozgás físsító köréből s napjai, kivált ha idegen, unalmasan fognak lelkere nehezedni. Nekem a kalapomon, meg egy felleghajtó rött felsőmön mulattak sokat, s jó magamat is talán még különösebbnek találtak a temesvári kalapomnál meg a Mencsikov felsőmnél is, ezért hát egyik ötletes barátom úgy talált komikumot az ellentétben, hogy a Martineau fehér márványszobrát felöltöztette az én kalapomba meg felsőmbe. Az elmés és jellemző anekdota és történetmondások ideje az uzsonnai tea. Erre valamelyikünk vendégeként a vendéglátó tanulószobájába gyűlünk össze; persze a vendéglátás rendre jár s így mindenkinek van alkalma begyakorolni az uzsonnakészítés mesterségét, ami egyébiránt igen egyszerű processzus, a mennyiben csak a tea főzés tudományát

kivánja meg; tea mellé csak kalács és kétszersült járván rendszerint. No s ha a teát el is hibázza a szakács, a társaság sava feledteti a tea csersavát. A teázás órája mindennap legjobb órája, azért nem csodálkozhatunk, ha az angol oly buzgón teázik. De dolgozik is, kivéve azt a csekély elemet, mely léhasága miatt folyton a társadalom felszínén lebeg, mint víztükrén a buborék. Hanem a munkáról máskor.

György János

Gondnoki beiktatás Székelykereszturon.

Székelykereszturi unitárius gymnasium felügyelő-gondnoki székét, Daniel Lajos ünnepélyesen f. hó 14 én foglalta el.

Daniel Lajos gondnokságára nagy szerep vár. E gymnasium fejlesztés előtt áll. Daniel Lajos méltó fia a vargyasi Daniel családnak. E család egyike a legrégibb magyar nemes családoknak, az unitárius nemesi családok közt is az elsők közé tartozik, vész, vihar közt mindig sziklaszilárdsággal megállt hitvallása mellett, s vallásfelekezeténél vezérszerepet vitt. E család a Székelyföldnek is multban, jelenben méltán egyik büszkesége. Udvarhelyvármegye életében is szerepe folytonos, állandó, tettei nagyok, maradandók. A tiszta, hamisítatlan, politikai, vallási elfogultságot kizáró vármegyei életnek voltak folyton s ily iránynak képviselői ma is. Közgazdaság terén szintén szép szerepük van. Eredményes gazdálkodásukban a természetes józan ész jutott érvényre, párosulva tudással. Őseiktől öröklött vagyont növelték, szép vagyon örökösei. Hazánknak ilyenekben volt nagy erőssége a multban, ilyenekben kell hogy legyen jelenben, jövőben is

Daniel Lajos tehát családi hagyományánál fogva is hivatott felügyelő-gondnoka lett a sz.-kereszturi gymnasiumnak. Hivatott arra, hogy állammal, egyházzal szemben ez öt osztályú gymnasiumot fejlesztésre való törekvésében képviselje, hogy rámutasson e gymnasiumnak nemzeti, vallási szempontból egyaránt nagy fontosságára, nagy szerepére. Az általa hivatásos buzgósággal képviselt szentügy igazsága, Daniel Lajos tekintélye, összeköttetései bizonyára elégségesek is lesznek arra, hogy e gymnasium fejlesztése, mi már százados közézlű törekvés, valahára megvalósuljon.

Az új felügyelő-gondnoki beiktató ünnepélyt Sándor János gymn. igazgató vezette be. Szavai nyomósak, fontosak, igazak, hatásosak voltak. E gymnasium fejlődése korszakaiból buzgó lelkesedéssel sorolta fel a nagy alakokat. Lelkesedéssel tárta azokat a jelen és jövő elé.

Daniel Lajos új f. gondnok székfoglalója hű tükre volt egy tisztán, nemesen gondolkozó és egy komolyan munkálkodó férfi észjárásának, gyakorlatiasságának, a gondnoki méltósággal járó tisztet illő méltósággal felfogni tudó nemes férfi lelkületének.

A dolgok mélységébe gyorsan való belátni tudásával, hazája és vallása iránt való meleg lelkesedéssel jelölte ki az irányt, melyet követni fog Programmjának első és leghatározottabb pontja e gymnasium fejlesztése, hogy így aztán e gymnasium teljes mértékben, akadály nélkül szolgálhassa nemes célját, a közművelődést, hazának, egyháznak a Székelyföld szélén az oláhság, szászság szomszédságában hű és művelt ifjakat nevelhessen. A tehetséges, élénk észjárású székelynép gyermeke erre igen alkalmas. Ennek illő nevelése tehát a székelykérdés megoldásánál nem mellőzendő.

Székfoglaló új gondnokot majd Dr. Jankovich Pál, ez intézet már régebbi buzgó gondnoka üdvözölte lelkes buzgósággal.

Ez intézet már három derék felügyelő gondnokkal dicsekedhetik, köztük Pálffy Dénessel, ki szintén ősi székely nemes, régi jó unitárius család méltó fia, a székely népnek igazi atyja, nevelője a pontos, okszerű gazdálkodás terén, egyik igazi bajnok a Székelykérdés eredményes megoldásán fáradozók közt, megteremtője a Székelyföldön egy, már szépen működő fogyasztási értékesítő szövetkezetnek.

Mindezek után e helyről is melegen üdvözljük e gondnokok közt a legfiatalabbat, az új gondnokot, Vargyasi Daniel Lajost. Gondnoki állásában jelzett törekvéséhez is sikert, áldást kívánunk.

Redivius.

Kovács Albert.

Febr. 4-én Budapesten elhunyt Kovács Albert ev. ref. theologiai tanár 66 éves korában. A magyar proteštus liberális első rendű vezérszelleme volt. A 60-as és 70-es években, midőn a magyar Genius újból kezdte fölemelni lelkét, Kovács Albert bőséges tudással, erős elszántsággal és szilárd jellemmel fölverte beállott a derék Török Pál, Ballagi Mór és még egy pár jeles vezér mellé. Kezébe ragadta a zászlót és félelmet nem ismerő bátorsággal maga kezdett vezetni Heves irodalmi előcsatározás után megalakul a Protestáns Egylet. Gyönyörűen ragyogó szabad szellem lengette körül bölcsőjénél. A nemzeti

eszményért hevülő lelkek öröm mámorban usztak és már-már kezdték hinni, hogy a nemzeti reform tudományos hitalapon fölfog épülni és meghódítja Magyarországot a józan puritánizmusnak és liberális haladásnak. Új felelős magyar ministerium, magyar közoktatás, magyar kormányzat, magyar törvénykezés mellett olyan közművelődés, a mely a józan lelkű magyar népnek leginkább megfelel. Oh milyen dicső gondolat! S az ifjú Kovács Albert annak érdekében rövid pár év alatt egyesíteni tudta az egyházi és világi férfiak legjobb erőit széles Magyarországon. Felekezeti korlátot nem ismert. Az unitáriust testvérként ölelte s szeretett barátai Ferencz József, Simén Domokos, Nagy Lajos buzgó segítségével Kecskeméten és Miskolczon olyan protestáns gyűléseket rendezett, a milyeneket Magyarország nem látott s csak külföldön tudtak fokozottabb mértékben érvényesíteni „A szabadelvű vallásos gondolkozók tanácsában“.

Fájdalom a magyarnak igen tiszta s igen őszinte volt a mit Török, Ballagi, Kovács Albert és néhány barátjuk akart. Megijedtek a haladás lehetőségétől s Debreczenben meghúzták a vészharangot s megállították a magyar protestántizmus természetes fejlődését félszáz esztendőre, avagy tán még hosszabb időre. Kovács Albert nagy és nemes lelke majdnem megtört a kegyetlen csapás miatt. A Protestáns Egylet megszűnt. Kovács politikus lett. Az országházba vonult (1882.), de hát a magyar nemzeti eszmény ott sem sokkal szerencsésebb.

A közelebbi nyáron Előpatakon, állandó nyaraló helyén sokszor élveztem, többször busongtam emlékei fölött melyekkel koronként örömet foglalkozott. Nem tudott megbocsátni azoknak a kiket az igazi protestántizmus ellenségeinek látott Neki is, erős lelkének is ellenségei voltak, de Kovács Albertnek a jövő mindig növekedő igazságérzettel fogja kiszolgáltatni az elismerés dicskoszoruját, s elfog jönni az idő, a mikor az ő nevét a XIX-ik évszáz reformátorai között nagy tisztelettel fogják emlegetni s ellenfeleit csak azért említik meg, hogy az ellentét növelje az ő értékét.

Kedves kis család, szeretetre méltó, gyöngéd felesége s három aranyos kis leánya gyászolja a boldog édes apát, kinek oda lenn legfönnebb csak az fog fájni, hogy nem lehet velők kikért oly szívesen élt volna még soká, nagyon soká!

Boros György.

Hogy jutottam a lelkiismeret felismerésére.

Azok közé tartozom, a kik gondolkozni szeretnek, ámbár tanáraim mindig azt vetették szememre, hogy nem gondolkodom. Nincs életemben egy nap se, hogy ne gondolkoztam volna.

Azon is gondolkodtam, hogy jó magyar lehetek-e és hogy nem kell-e más országba vándorolnom, a mely nemzet fainak gondolkodása az enyémmel jobban összefér. És arra jutottam, hogy nem lehet, mert magyarnak születtem és a magyar a világ legelső nemzete, a magyar erényei kiválóbbak, mint a többi nemzetéi és hibái kisebbek, mint bármely nemzetéi. A magyar független, szabad szellemű, gondolkodni tudó nép. Így megmaradtam magyarnak.

De megmaradhatok-e katolikusnak. Elgondoltam a katolikus egyház összes dogmáit, mind megczáfolta azokat gondolkodásom s elfogadta egy másik felekezet tanait, a mely független, szabadszellemű, gondolkodni tudó felekezet. Így lettem unitárius.

Ezeket mind elgondolom, most azon kezdtem gondolkodni: mi is az a gondolkodás. Hiszen mikor gondolkodtam, úgy éreztem, mintha egy jó barátom társalogna velem és rájöttem, hogy a gondolkodás nem egyéb, mint a felszabadított lelkiismeret. Így jutottam a lelkiismeret felismeréséhez és mióta felismertem, igyekszem is követni.

Rudolf Lajos.

Irodalom.

Arkosi-Ferenczi Kálmán: Költemények. Budapest, 1904. — Rossz csillagok járnak a poétákra, mert több a poeta, mint a mennyi „tenger csillag az égen.” A sok kötet tömegében elvész az is, kinek verselnie tehetség adatott. Az új verskötetek közt, melyek mostanában napvilágot láttak, ismerős nevet fedeztünk fel, Ferenczi Kálmánét, ki még iskolánk falai közt verselgetett s nem egy költeményében tehetséget árult el. Átolvasva a kötetet, örömmel tapasztaltuk, hogy az a tehetség, mely diákkori költeményeiből kicsillant, azóta megerősödött s most a nyilvánosság színe előtt tisztességgel megállja helyét. Ferenczi versei költői egyéniségről tanuskodnak s ez azt jelenti, hogy versei nem vesznek el a burjánként termő kötetek sokaságában. A kötet több ciklusra van osztva. Legtöbb értékes darabot a »*Kurucz nóták*« közt találtunk melyek közvetlenségük által kimagaslóan a kötet valamennyi verse közül. Sok erő van a »*Rákóczi bucsúja*« című költeményben. A nemzet hangulatát azonban legközelebről érinti az »*Ébredés*« című ciklus néhány verse, melyek allegorikus formában, de mégis szerencsés kézzel nyulnak mindnyájunknak fájdalmas kérdéseihez. Ebből a szempontból a kötet két utolsó darabja, »*A királyi várban*« és »*Izenet Erdélyből*« mindenkit érdekelni fog s nem egy strófája szívhez

is fog szólni, a »*Lázban*« czimüvel együtt, mely szertelensége mellett is egyike a kötet legjobb költeményeinek. Ferenczi is, mint a többi poéta, sokat beszél szenvedésről, vergődésről, megtört lélekről és szivről, melyeknek okát adni nem tudja s így mi sem értjük, de ezt az általános jellemvonást feledteti verseinek sok jó oldala, melyek arra érdekesebbé teszik a kötetet, hogy minél többen megismerkedjenek vele. Ugyancsak tőle jelent meg ezzel egyidejűleg »*Rajongó*« czimen egy verses regény, mely magában külön kötetet tesz ki.

dr. B. Á.

A zsidók és unitáriusok érintkezései Észak-amerikában. Irta Dr. Boros György. Önálló füzet. Ára 30 fillér postán küldve.

Unitárius füzetek. Ily czim alatt egy új sorozata kezdődik az unitárius irodalom jeles termékeinek. Az 1-ső szám már megjelent s tartalma: *Józan fölfogás a bibliáról*, írta Street Kristóf Jakab, fordította dr. Boros György. A csinos kis füzet azt adja, a mit czimében ígér. A ki meg akar ismerkedni a mai kornak megfelelő nézettel, írjon az „Unitárius Közlöny“ szerkesztőjének és ingyen fogja megkapni a füzetet.

A budapesti Dávid Ferencz Egylet

Szerkesztő barátom! Ha Ön valami nagy tudományu, komoly felolvasó-ülésről vár referátát, akkor csatlakozni fog. Mert megvagyom írva: hogy nemcsak tudománnyal él az ember, hanem a lábát is mozgásba kell hoznia, ha eljön a farsangnak az ő bohókás napja.

Karneval herczeg az ő bájos és életvidor Terpszikore muzsájával a mi kis Egyletünkbe is bekopogtatott s követelte, hogy február havi felolvasó esténket ő neki engedjük át. Kérésének annál inkább engednünk kellett, mert bálunk iránt széles körökben oly nagy lett az érdekltség, mint felolvasó-estéink iránt szokott lenni.

Szép bálunk volt már a tavaly is. De az idei még amannál is pompásabban sikerült. Nem csoda, ha minden fővárosi lap terjedelmes referátákban emlékezett meg arról. Február 11-én folyt le a »Magyar Tisztviselők Országos Egyesületé«-nek zsu-folási tömött disztermeiben.

A táncz megkezdése előtt 8 pontból álló hangversenyt élveztünk át. Zseniálisan volt összeállítva a műsor. Képviselve volt azon a komoly, tréfás és víg elem vegyesen. Igazi szellemi quodlibet volt. A lelkünk hol a komoly gondolat, hol a tréfás, csapongó humor szellemi hullámozásának behatása alatt állott, mintha incselkedő tündérek játsztak volna velünk búbájos játékot.

✱

A műsor egyik legérdekesebb pontja Vészi József országgyűlési képviselőnek és a »Budapesti Napló« szerkesztőjének szabad előadása volt a »Művészetről és Természetről«. Nemcsak mélyen gondolkodó író és élénk temperatumu politikai szónok ez az érdekes férfiú, de a mellett, mint a francia mondja: »Il est un grande Causeur.« Előadása a művészetre és természetre vonatkozólag telve volt szebbnél szebb gondolatokkal, sziporkázó ötletekkel s költői és bölcsészeti reflexiókkal.

A magas művészet szempontjából kiemelkedő pontjai voltak még a műsornak Bóta Szilárd és dr. Vásárhelyi Béla urak játéka. Amaz czimbalmon, emez hegedűn játszott. Mindkettő »Isten kegyelméből való« igazi virtuoz művész a maga szakmájában. Elragadó szépen interpretálta Chopint a zongorán Pessi Margit urhölgy is. Igazán nem tudjuk, hogy e fiatal leány üde szépségében, vagy nagy művészetében gyönyörködjünk-e inkább? Egyszóval elragadó jelenség volt. Kedvesen adtak elő párbeszéd jeleneteket Buday Ottilia és Bársony István, a Királyszínház fiatal, tehetséges művészei. Ugyan e színház komikusa, Ferenczi Károly pedig tréfás coupletteleket énekelt. Zajos hatást ért el szinten Bánó Irén művésznő a Bajazzóból énekelt dalaival és magyar nótáival. A műsort Péterfy Tamás fiatal író zárta be az ő eredeti »góbésá«-gaival. Mondanunk sem kell, hogy frenetikus taps és ujrázás honorálta minden egyes közreműködő játékát.

A táncz éjféli után kezdődött, benyulva a »ki világos virradtig«. A meghívott bálanyák közül, kik körül egész udvarok képződtek, ott láttuk: Daniel Gábornét, leányával; Perczel Ferencznét Flóra leányával; Pessi Jánosnét, Gömörý Károlynét, Kozma Gyulánét, L. Sándor Balázs doktornét, Márai Lajosnét, Botár Jánosnét, Faluvégi Áronnét, Józsa Mihálynét leányaival és Józsa Miklósnét. Jelen voltak továbbá: Ajtai Gyuláné leányával, Derzsi Károlyné, Bóta Szilárdné, Barbósy Gusztávné, lovag Beer Vilmosné s leánya, Becker Ágostonné, Bárczy Gusztávné, Benedek Dezsőné, Czukor Józsefné leányával, Durand Jakabné, Glauber Vilmosné, Hajnal Adolfné, Kerekes Józsefné, Kovács Tivadarné, Mayer Gyuláné, Mende Emilné, Nagy Miklósné, Ujváry Béláné Ilona leányával, Bozogány Anna, Bánó Katicza, Barkóczy Etel, Baranyai Melanie, Csordás Vilma, Nadler nővérek, Simon Irma, Wendler Irma, Straun Blanka, Etel és Emma és még számosan.

A közönség soraiban láttuk még: Daniel Gábor, val. belső titkos tanácsost, Dr. Székely Ferencz koronaügyészt, Bedő Albert nyug. államtitkárt, Ürmössy Miklós egyleti elnököt, Gothárd Zsigmond és Kálmán miniszteri titkárokat, Kozma Gyula alelnököt, K. Nagy Miklós erdélyi földbirtokost és Botár János tanácsost.

A tánczestély fényes szellemi és anyagi sikeréért elismerés

a bálrendező-bizottságot illeti meg, mely 54 tagból állott. Elnöke volt: L. Sándor Balázs doktor, alelnökök Gömöri Károly, Józán Miklós, Márai Lajos és Ürmössy Gyula voltak. Pénztáros: dr. Pázsint Mihály, titkár: Ujváry László, ellenőr: Czukor József

Mint értesülünk a bál összes jövedelme: 1088 kor.

Tánczos.

A tiszta jövedelem 368 k 20 fill. Hogy jövedelmet mutathatunk ki, nagyrészt a felülfizetők kegyes jóindulatának köszönhetjük. Felülfizettek: Ürmössy Miklós 100 k, Perczel Ferenczné 60 k, dr. Daniel Gábor és Fózsa Mihályné 50—50 k, L. Sándor Balázsné és dr. Ürmössy Gyélné 40—40 k, dr. Székely Ferencz 30 k; Botár Jánosné és Faluvégi Aronné 25—25 k, Gömöri Károlyné, Józán Miklósné, Kozma Gyuláné és Márai Lajosné 20—20 k, Chester Dyer Ferencz 15 k, K. Nagy Miklós, dr. Sándor Balázs, Serák Károly és Török Kálmánné 10—10 k, dr. Bedő Albert 7 k, Csegezy Mihály 6 k, L. Berde István, dr. Gáspár János, Májai Béla és Májai Lajos 5—5 k, id. Adám Dénes, ifj. Adám Dénes, Gömöri Károly, Pessi János és Schmer Ferencz 4—4 k, Barra Mózes, Darvas Aladár és Wendler Irma 3—3 k, Botár János, Gál Kálmán és Kerekes József 2—2 k, ifj. Benczur Gyula és Smehling Hermann 1—1 k, özv. Bogyay Kálmánné 3 k, összesen 628 k. Fogadják érte hálás köszönetünket.

Titkár.

A Dávid Ferencz Egylet Kolozsvárt.

A Dávid Ferencz Egylet február 7 tartotta meg felolvasó ülését. A gyűlés iránt előkelő nagy közönség érdeklődött. A gyűlés programja kielégített minden várakozást. A Mélt. és Főtisztelendő püspök úr megnyitója után, a papnövendékek énekkara adta elő nagyon sikerülten Rédiger Gézának „Uram ki busulsz bűneink miatt” című szép költeményét. Azután Pálfi Márton tanár tartotta meg nagyon tanulságos felolvasását az *irodalmi divatokról*. Szellemes, derűtséget keltő, mély tudással megírt fölolvása tapsviharra ragadta a közönséget, közben közben is élénk jelét adva a levont tanulságok helyességének. Az is nagyon kellemesen hatott a közönségre, hogy a felolvasó kilátásba helyezte munkájának folytatását. Ezután Kántor Margit k. a. szavalt el Pap Domokos tanárnak egy igen szép költeményét, a melyet még hatásosabbá tett a szavaló remek előadása. Kelemen Sándor és Kiss Sándor duettje következett, mely szintén emelte az eddig elért szép sikert. Ily emelkedett hangulat mellett fogott felolvasásához dr. Boros György theologiai dékán, hogy

bemutassa nekünk Miss Sulliván tanítónőt és az ő siketnéma-vak tanítványát, Keller Helént. Megelőzőleg kiosztotta arcz-képüket, melyekről megismeri csudálatos vonásukat a szemlélő. Miként Jézus, úgy nyitotta meg e tanítónő tanítványának egész lelki világát, hogy lásson, halljon annyira, hogy némán is tudja beszélni a világnak az ő lelki állapotát, hogy vakon is tudja élvezni az emberi szellem remek alkotásait. A nagyszabásu felolvasást a közönség fényes elismerése jutalmazta meg. Ekkor a vakok intézetének derék igazgatója mutatta be tanítványaival, hogy miként irnak és olvasnak a vakok, s fölolvastatta azt az üdvözlő iratot, melyet az amerikai testvér intézetnek küldenek a kolozsvári vakok intézetének növendékei. Végül Ferencz József püspök úr fejezte ki bámulatát a vak gyermekek által bemutatott nagy haladásán. Gratulálva a szereplőknek, kifejezte, mily nagy lelki élvezetet nyújthat ily tanulságos összejövetel.

— „Bizony nem lehet jobban, Istennek tetszőbben imádkozni a leglátogatottabb templomban sem, mint a hogy mi imádkoztunk itt a diszteremben. Az imádságnak igazi értékét nem a tömjén füst adja meg, hanem a jó cselekedet“. Ily szavakkal zárta be a gyűlést a Főt. püspök ur s a mit mondott, mindnyájan éreztük.

P—1.

Teremtsünk perselyalapot a XX-ik év emlékére.

1904. szept. 2-án 20 éve lesz, hogy a Dávid Ferencz Egylet megalakult. A XX-ik évet tegyük emlékezetessé. Teremtsük meg a *perselyalapot* a *szegények fölsegítésére* s minden nemes ügy támogatására.

Az unitárius Közlönynek minden olvasója ajándékozzon legalább 20 fillért a perselybe s gondoskodjék, hogy családjának mindenik tagja ugyanezt az összeget megadja.

Az adakozók ötödik csoportja: Deréky Gyuláné báró Győrffy Róza Megyaszó 10 kor, Mihály Domokos Hosszurév 1 kor. Felolvasógyűlés perselyéből 9 kor. Deák József Sarkad 60 fill., Spingman Ferencz Bpest 1 kor. 60 fill., Pálfi József ügyvéd-jelölt és testvérei Kolozsvár 1 kor., Ambrus Pál Székelyudvarhely 3 kor. 4 első közlemény összegéhez 155 kor. 38 fill., hozzáadva jelen közlemény összegét: 26 kor. 20 fillért, az eddigi adakozás 181 kor. 58 fillér. A Dávid Ferencz Egylet tagjai közül még sokan nem hallották meg a hívó szót, de már bizunk.

Pályázati hirdetés.

A Dávid Ferencz Egylet pályázatot hirdet a következő tételre: *Hogy lehet a népet a szeszes italok használatától, a kocsmák látogatásától elszoktatni, nemesebb foglalkozásra és takarékoságra bírni? Pályadíj 55 korona.* A pályamunkák idegen kézzel írva, jelígis levéllel ellátva, **1904. június 30-ig** nyújtandók be a D. F. E. titkárához Kolozsvárt.

Csak egyleti tagok pályázhatnak.

A pályázóknak figyelmébe ajánljuk az Unitárius Közlöny XV. köt. 216. lapján közölt eredeti indítványt, Kozma Ferencz tanfelügyelő úr felolvasását (U. K. XVI. 12. sz.), továbbá azt, hogy a föladat négy részből áll, melyekre megfelelő rendben kell felelni.

A felelet legyen egészen gyakorlatias. Jelölje meg, kit vagy kiket illet a föladat? hogy kezdjenek munkához, hogy vigyék keresztül? Minthogy a különböző vidékeknek különböző szokásaik vannak, pályázó a székelységre való tekintettel jelölje meg, hogy az egyes vidékeken mire kell különös figyelemmel lenni.

Ez a pályázat most másodszor hirdettetik ki, de újból figyelmébe ajánljuk a pályázóknak, hogy *nem elmékedést kérünk.* Nem az a kérdés, hogy káros-e a szeszes ital használata vagy nem? Nem azt vizsgáljuk, hogy az állami törvényeken kell-e változtatni, újakat kell-e hozni, hanem azt, hogy társadalmi úton a Dávid Ferencz Egylet s az egyház hatása körében mit és hogy lehet javítani a helyzeten?

Kolozsvár, 1904. február hó.

Dr. Boros György,
titkár.

Ferencz Józsefné,
biz. alelnök.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Gál Jenő** kolozsvári iskolai felügyelő gondnok beiktatása február 6-án folyt le az unitárius kollégium disztermében d. e. 11 órakor. A közönség köréből nők voltak többen. A kollégiumi tanári karon és ifjuságon kívül a Ferencz József tud. Egyetem képviselői, rektor dr. Apáthy István vezetése alatt a dékánok jelen voltak. Az ünnepélyt az ifjuság karéneke nyitotta meg Iszlai énektanár vezetése alatt. A főt. püspök úr tartott üdvözlő beszédet, melyben a kollégium

történelméből vázolt hű képet s a felügyelő gondnokok szerepét ismertette. A megható üdvözletre az ünnepelt gondnok fölállva válaszolt székfoglaló értekezésében. Sok becses gondolat. határozott elvi nyilatkozatok, értékes paedagogiai elméletek foglalja a nagyszabású beszéd. Főleg az a rész ragadta meg a hallgatóság figyelmét, melyben az iskolának a tanítás és nevelés szép munkájában gyakorlatias föladatát hangsúlyozta. Az egészségnak és a testi nevelésnek

nagy tért követel. Lelkes és őszinte ovációban részesült a derék új gondnok. Dr. Gál Kelemen igazgató fogadta terjedelmes beszéddel, melyben az iskola érdekében a tanári kar tekintélyére és függetlenségére helyezett nagy súlyt. A kitünően szép ünnepély után a tornacsarnokban közébed volt, melynek érdekes jelenete volt a gymn. és theol. osztályok 12 képviselőinek résztvétele. Nagyon kellemes és maradandó hatást gyakorolt az egész ifjuságra a gondnok urnak az az előzékeny figyelme, hogy a tanulókat megvendégelte. Az új idők jele ez is. Fogadják Gál Jenő gondnok úr a mi szívélyes üdvözlétünket is!

— **Az unitárius kollégium könyvtára,** mely sok rendkívül becses könyvet tartalmaz a Pálfi Márton vezetése alatt gyorsan közeledik a rendezés vége felé. Az egyes könyvtártestek (Gedő József, Brassai Sámuel, Bartók István, nagyajtai Kovács István, Simén Domokos-féle) a magok egészben megmaradnak, az adományozókról lesznek elnevezve. Az új kollégiumnak is legfőbb értéke e könyvtár lesz, s miután az északi oldalon a Brassai-utca felől, kitűnő világítást kap, s télen is fűtve van, eddig el nem érhetett nagy lendületet fog nyerni a könyvtár használata.

— **Az esperesi vizsgálószerzők díját** a küllői egyházkör 200 koronában állapította meg, s az E. K. Tanács jóváhagyta.

— **Sepsiköröspataki Téglás Mihály olajfestményü képe.** A kollégiumi igazgatóságnak a Jóltevők emlékalapja czímen egy kis pénz áll rendelkezésére, melynek az a czélja, hogy jóltevőink arczképét koronként megfesthessük. Már rég ideje, hogy nem használtuk fel e pénzt. Pedig jóltevőink száma — hála isten — évről-évre növekedik. — Az idén az a javaslat került az igazgatóság elébe, hogy e pénzből valamelyik utóbbi jóltevőnk arczképét festessük meg. — Sepsiköröspataki Téglás Mihályra esett a választás, kinek konviktusi alapítványa épen az idén lépett életbe. De nehéz volt képet találni. Kérdőzködés után megtudtuk, hogy egyik

utódja, ifj. Nagy Sándor ur, Ürmösön őrzi egy fényképét. Kérésünkre a legszívesebb készséggel engedte át használatra, amiért hálás köszönetünk e helyen is kifejezzük. A kép a mult század hatvanas éveiből való, elmosult, nem nagyon sikerült. Félünk, vajjon sikerülni fog-e egy ilyen fényképről a néhai jóltevőnk emlékéhez méltó olajfestményt megalkotni. Megbizást adtunk Ürmösi Sándor homoródkarácsonyfalvi születésű fiatal festőművész atyánkfianak. A kép a napokban érkezett meg. Hozzáértők ítélete szerint is kiváló, minden tekintetben sikerült művészi alkotás. Köszönet a művésznek e helyen is, hogy oly finom tapintattal fogta fel és valósította meg intencionát s tette lehetővé, hogy legutóbbi jóltevőink egyikének emlékét oly méltó módon és formában ünnepelhetjük. Kolozsvár, 1904. febr. hó 22. Dr. Gál Kelemen, igazgató.

— **A papfiú.** Eltekintve attól, hogy az unitárius lelkészek szép pályájukra szívesen adják fiaikat, a „papfiú“ az életben is gyakran megmutatja, hogy ő a királyi papsághoz tartozik. Legközelebből Aradon érvényesítette a papi szellemet néhai Bedő József tordátfalvi lelkész derék fia dr. Bedő Árpád. Hát ez így van a maga rendjén. Hisszük, hogy a papeányokat is hasonló szellem vezérli.

— **Unitárius tornaestély lesz** febr. 27-én, midőn László Gyula tanár vezetése alatt ifjaink számos tornászfogással mutatják be ügyességüket. A tornaestély tánczczal fog végződni.

— **Eljegyzés.** Sándor Gergely magyarsárosi derék ifju lelkészünk eljegyezte Kolozsvárt Suchy Juliska kisasszonyt. Üdvözljük.

Köszönetnyilvánítás. A febr. hó 14-én d. e. 11 órakor Aradon tartott első unitárius istentisztelet alkalmából azoknak, kik szíves közreműködésükkel és buzgóságukkal ünnepélyünk fényét emelték, a legforróbb köszönetet mondok. Első sorban Insztitőrís Kálmán polgármester urnak, ki szíves volt átengedni a helyiséget. Szondy Bella kisasszonynak, ki győ-

nyörű szép énekével mindenkit elbájoslt, Békéssy Gyula színművész urnak, ki „Erős várunk . . .” kezdetű énekünket oly igazi érzéssel adta elő, Orbán Árpád színházi kar-nagy urnak, kinek harmoniumi kísé-rete annyira gyönyörködtette a hall-gatótságot Továbbá gr. Münster Ernő öméltségének, ki urvacsorai bort, Nadler Lajos nagykereskedő urnak, ki urasztali terítőket adott. Dr. Bedő Árpád és Almási Pál polg. isk. igaz-gató uraknak, kik az ünnepély sikere érdekében fáradatlan buzgóságot fej-tettek ki. A szíves közreműködőkön és a nemes szívű adakozókön legyen Istennek szent áldása! Hódmező-vásárhely, 1904. febr. 17. Balázs András, unitárius lelcész.

— **Pállffy Sándor** volt nyárádszent-mártoni kántortanító a mult év ju-nius 27-én elhunyt volt 70 éves korá-ban. Lapunk nem emlékezett meg az egyház és iskola ezen szolgájáról a ki sok küzdelemmel és nagy igyekezet-tel 43 évig végezte nehéz munkáját. Nem a szerkesztőségen mult hanem azon, hogy semmi tudósítás nem ér-kezett. Közlelebből értesültünk, hogy a néhaiak 9 árva és özvegye ma-radt hátra.

— **A Brassai-émlék-alapra** bárca-gyűjtés is rendeztetett volt. Az unitárius lelcész urak szívesek voltak elfogadni — esperesi uton — egy vagy több bárczát, de még nem mindenki számolt el. Mint-hogy a bárca pénzérték, szíveskedjenek beküldeni, a kiknél még van, vagy a bár-czakönyvet, vagy a megfelelő pénzt Ko-lozsvárra Merza a Lajos kir. tanácsos pénztárnok urhoz.

— **Nőolvasóink s különösen** a tisz-telendő asszonyok figyelmét fölhívjuk a Nők Világa 1-ső számában „megje-lent utolsó cikkekre.

Szavazzunk! Az unitárius Közlöny olvasóit fölhívjuk, szavazzanak erre a 2 kérdésre: 1. Melyik 12 eseményt tartja legnevezetesebbnek a magyar unitárius egyház történelmében? 2. Melyik 12 nem élő unitárius tett legtöbb szolgálatot az egyháznak? Minden szavazó indokolja szavazatát egy-két szóban. A szavazatok április 15-ig küldendők be. Kérünk mindenkit érdeklődjék, egyházunk multja iránt. A beérkezett szavazatokat a D. F. E. iro-dalmi bizottsága fogja számba venni. Az eredményről olvasóinkat értesíteni fogjuk. A szavazatok már megindultak, de né-mely kérdésre két névvel is felelnek. Kér-jük szíveskedjenek a szavazók ha-tározottan és csak egy-egy eseményre és névre szavazni

— **A XXik egyleti év folyamán.** A lelcész és tanító urak nagyon he-lyesen járnának el ha hiveikkel meg-ismertetnék a tél folyamán Dávid Fe-rencz életét, a Dávid Ferencz nevével díszített alapítvány és Egylet keletkezését, célját; a Dávid Fe-renczre vonatkozó újabb rodalmat; a D. F. E. által kiadott XII. cikk tárgyait és az egyház községe történelmét. Nagy szolgálatot tesznek lelkészeink ha a templom és az iskola épületei történel-mét földeritik és élénk rajzban, mely sajtó alá adható, — megírják és föl-olvasás hiveiknek. Illej azok a kövek, azok a harangok, s még a gerendák is sok jeles dolgot beszélnének el, ha megtudnák szólatatni. Ne legyen lapunk a pusztában kiáltóhoz hasonló.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKASSÁG.

Háziestélyünk. A Dávid Ferencz Egylet házi estélyére a meghívók szét vannak küldve. A kik nem kaptak volna és igényt tartanak rá szíves-kedjenek a titkárt egy levelezőlapon értesíteni.

Perczel Ferenczné Pozsonyban. A budapesti Dávid Ferencz Egylet elnökét Perczelné Kozma Flóra önnagyságát az a szép kitüntetés éte, hogy a pozsonyi

theologiai akadémia igazgatósága meg-hívta felolvasás tartására. Márcziusban lesz a nagy esemény, mely iránt a mi köreinkben rendkívül érdeklődnek.

Konfirmációi emlékek A konfirmá-ció ideje közeledik, fölkérjük a lel-kész urakat, hogy ha a D.F.E. kon-firmációi emlékkönyvét tanítványaik-nak emlékül akarják adni, a mi nagyon is kívánatos, szíveskedjenek kellő idő-

ben intézkedni, mivel a csomagszállítás 2—3 nap alatt nem ejthető meg. Egy könyv ára 20 fillér, de minden tíz példány után a szegények részére egy példány ingyen adatik. A kik a megelőző évi köldeményekről még nem számoltak, szíveskedjenek végelegesen elszámolni!

Az egylet pénztárába f. é. január 26-tól február 21-ig rendes tagsági díjat fizettek: Csegezy Tamás Ádamos 902—903-ra, ifj. Gálfalvi István Györgyfalva 903—904-re, Kádár József Szamosújvár 904-re, László Mihály Kolozsvár 904-re, Végh Mihály Kolozsvár, Tana Sámuel Nagybecskerek 904-re, Kúti Elek Tövis 902—903-ra, Gál Ilona Válaszút 904-re, Nagy József Harasztos 903—904-re, Nagy Elekné Baróth 901—902-re, Mihály Domokos Hosszúrév, Szabó Mihály Kolozsvár 904-re, László Sándor Adony-Szabolcs 903—904-re, Mátyás Jenőné Felvincz 903-ra, Varga Márton, Radai Imre Kolozsvár 904-re, özv. Nagy Mózesné Vác 903—904-re, Kádár Berta Tótkeresztur, Zsakó Istvánné, Comanescu Sándorné Kolozsvár, Botár János Besztercze 904-re.

Előfizetési díjat fizettek: Doby Antal Homonna 904-re, Simó Ferencz Budapest 903-ra, Derék Gyuláné Megyaszó 903—904-re. Sándor Mózes Székelyudvarhely, Székely György Nagyszeben, M. Farkas Sándor Budapest, Sinczky Géza Nagyszeben, Incze Péter Budapest, Fekete Dénes Kolozsvár 904-re, Egyed József M.-Csapó 901-re, Barra Mózes Doboka 904—905, özv. Molnár Mihályné Budapest 902-re, Deák József Sarkad 903-ra, Springmann Ferencz Budapest, Márkus Ferencz Marosvásárhely 904-re, Böckel Károlyné Kolozsvár 903-ra, Markó Lajosné Olasztelek 904-re, Bedő Dénes Naszód 902-re, Szinte Ferencz Budapest 904-re.

A keresztur köri fiók-egylet pénztárába fizettek: Jakaházy Gábor Sz. keresztur 97—903-ra, Fazakas József Gagy 901—902-re, Derzsi Dénes Medesér 901—903-ra, László Zsigmond Sz. Ábrahám, Lőrinczi Zsigmond Sz. Ábrahám, Sándor János, Sándor Jánosné Sz. Keresztur 902-re, Ürmösi Sándor Tarcsafalva, Ekárt Andor Csehétfalva, Bartók Albert Csekefalva, Máté Juliska Énlaka, Derzsi Gábor Kissolymos, Buzogány Dániel Kissolymos, Tóth Vilmos Szentábrahám, Ravai egyházközség, Dr. Jankovich Pálné, özv. Barabás Józsefné Székelykeresztur 1902—903-ra, Dr. Szolga Ferencz Sz. Keresztur 904-re, Kozma Dimén Énlaka, Nagy Ferencz Énlaka, Ifjusági dalkör Énlaka, Göncz Károly Szentmiklós, Simon Zsuzsa Martonos, Kálmán Mózes, Tarcsafalvi Izsák Kiskede, Bedő Dénes, Pap Mózes, Lőrinczi István, Katona Sándor, Barabás Lajos Sz. Keresztur, Péter Jánosné Alsóboldogasszonyfalva, Péterfi Mihály, Péterfi Mihályné Szentábrahám, Raffaj Domokos, Raffaj Domokosné, Raffaj Irma Ujszékely, Deák Miklós Szentmihály, Önképzőkör, Deák Sándor Kobátfalva, Sándor Géza Alsósiménfalva, Török Akos Csekefalva, Sándor Áron Kadács, Sárosi József Rava, id. Tamási József Kissolymos 903-ra, Geréb Sándor Alsóboldogasszonyfalva, Geréb Zsigmond Fiátfalva, Incze Dániel Magyarzsákod, Borbély Sámuel Sz. Keresztur 903—904-re, Barabás István Tordátfalva 902—904-re, Gombos Mihály, id. Boros Ferencz, Lukácsi Zsigmond, Nemes Lajos, Gombos András, Lukácsi Ferencz, Fekete László Tordátfalva 900—903-ra, Nagy József Tordátfalva 1899—903-ra.

Kolozsvár, 1904. febr. 21.

Pálfi Lőrincz,
pénztárnok.

Szerkesztői üzenetek. K. B. A messzi nyugatról jött levelet köszönjük A Nők Világában fogjuk közölni. Tudtuk, hogy az unitárius vallásnak mindig hű apostola volt, s örömmel látjuk, hogy az idegenben is folytatja. Egy pár füzetet, vagyis a mi a DFE-nek és a szerkesztőnek rendelkezésére áll, szívesen megküldünk ingyen. — Az „Unitáriusok Magyarországon” Kanyaró Ferencztől, 3.30 f Unitárius Kis Tükör, Ferencz József püspök urtól 80 fill. Jeles unitáriusok életrajzai (14 életrajz) képekkel 1 kor. Ti-

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel,
egy évre 2 koronát fizetnek.

7000

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnok-
hoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések ju-
tányos árban felvételnek. — Kéziratok nem
adatnak vissza.

Halál és vigasztalódás.

Az életnek ezer gondja, bűja van, s mégis hol titokban, hol nyíltan azt mondjuk: jó nekünk itt lennünk. Szeretjük az életet, rettegjük a halált. Tudjuk, hogy az élet rövid, a sir örök, mégis ragaszkodunk ahoz és irtózunk ettől, mert szeretünk küzdeni, szeretünk harczra kelni, ha szükség, még a halállal is.

Nem gondoljuk, hogy csak a testnek van halála. Halála lehet a léleknek, a jellemnek, az embernek, a nemzetnek. Az a szörnyű halál, mely nem a természet rendje szerint történik, mert ez ellen nincsen semmi orvosság, ezzel szemben nem jön vigasztalásul a reménység.

A halál gondolata éppen most tartja lefoglalva elménket, a mikor az élet kezd ébredezni körülünk mindenben. A keresztény eszmék világában így van elrendezve. Midőn a mező liliomai, az erdők lombjai megmozdulnak téli sirjokban és le-akarják emelni magukról a koporsót, mely védelmül szolgált a pusztító hatalmak ellen, akkor az eszményi ember a diadal útján, mely az égi atya színe elé vezette, akadályba ütközik és nemcsak megállítják haladásában, hanem áldozatul ejtik életét.

Nem féljetelek azoktól, a kik a testet ölik meg, mert a lelket meg nem ölhetik. Inkább féljetelek azoktól, a kik lelköket elvesztették és élnek test szerint. Ezek ott csoportosulnak Pilátus körül és csodálkozva szemlélik, hogy nem talál benne bűnt s féket veszítve, fenyegetésre szorított ököllel kiáltják: fessítsd meg őt, mert méltó a halálra!

Nem régi esetről beszélek, hanem arról a mi csak tegnap történt s ma is történik: elejtik az igazat és eladják az ártatlant egy öltő sarun. Elvesztik azt, a ki a lelkében táplált szent eszményt követi s Istenének él, hazájának szolgál s szeretetből cselekszik.

A régi mindig új, mert az ember ha gyarapodik értelem-

ben, arra használja, hogy mesteribb módon bánik el embertársával, a kit gyűlöl. Az új csak a réginek megújulása, mert az emberi ármány világában különbet hiába keresünk annál, a mely ama gyászos Nagypénteken játszódott le: a hűséget esküvő tanítvány megtagadja a mestert s a szívből szerető anya vigasztalanul sir a keresztfá alatt, mert elveszítették édes fiát.

És mégis a nagypénteki fájdalmak árából kiszabadul a szülő is, a jó barát is, a hívő lélek is, mert mindenik meglátja, hogy nemcsak a természetnek van megújulása, hanem a léleknek is, mert a lélekből sohasem veszíthető ki a jóság és a nyomán fakadó örökélet csirája, mert ez attól adatott, a kinél örök élet forrása van.

A tavaszi ünnep, a Husvét, az ujraszületés és az örökélet reménységének ünnepe. Örvendeztetek benne és áldjátok emlékezetét annak, a ki megváltott minket a halál félelmétől az örökélet reménységével.

Boros György.

A hazáról.

A kit e világon
Legjobban szerettem,
Soha nem bántottam,
Soha nem sértettem,
Soha el nem hagytam,
El sem felejtettem —
Mindennek mindenben
Eleibe tettem . . .
Ébren álmaimban
Vele foglalkoztam
S hogy boldog is legyen:
Azon álmodoztam:
Ez a magyar haza.

Szeretem őt most is,
Szeretem végtelen;
Mert tőle, általa,
Benne van mindenem . . .
Benne van a Kárpát
Tündér szép világa,
Alföld délibábos
Termékeny rónája . . .
Az a kicsiny ház is,

Melyben én születtem,
A családi tűzhely,
Melyet építettem.
Szeretem a hazát!

Itt küzd és küzdve él
Ma is az a nemzet,
A mely Árpád alatt
Nekünk hazát szerzett . . .
S a mig közötté élt
S magyar volt királya:
Hatalomban, fényben
Nem igen volt párja.
Még Mohács után is
Hazáját megvédte,
Habár legjobbjai
Hullottak el érte . . .
Szeretem a hazát!

Itt él a magyarnak
Erőtlen nyelve,
Az idők folyamán
Haladva, mívelve.

Miként a Kárpátok
Ezüstben, aranyban,
A szó kincseiben
Nyelvünk kifogyhatlan;
Irott termékeinek
Arany az értéke,
Költői hangjának
Ezüst a csengése . . .
Szeretem a hazát!

Hozzá köt az emlék
Minden virágszállban,
A melyek ott nyílnak
Őseink nyomában . . .
Az a virágszál is,
Melyet én ültettem,
Mikor egy nagy emlék
Alapját letettem.

Hozzákötött pályám,
A tanári pálya,
A melynek előttem
Mindig legfőbb tárgya:
A hazaszeretet.

Mikor veszélyben volt,
Kiáltó szavára
Én is odaálltam
A küzdők sorába, —
S ha még egyszer szólna —
Pedig volna rá ok;
Életére törnek
A gonosz szomszédok —
Ha még egyszer szólna
Nem állok jót érte,
Még egyszer elmennék
Hazánk védelmére,
Vagy meghalni érte.

Majd, ha ez érzelmet
Miliók megosztják:
Akkor lesz csak boldog
Hazánk, Magyarország . . .

Kolozsvár, 1904. márcz. 15.

Nagy Lajos.

Nehány szó a biblia ünnepléséről.

A budapesti biblia-ünnepek között kiváló szépen sikerült a református ifjúsági egyesület által rendezett és a nemzeti muzeum disztermében tartott esti ünnep. Karének után *Haypál* Benő mondott szép imát és *Szabó* Aladár theol. tanár vetített képek kíséretében mutatta be „a biblia diadalutját”. Rendkívül érdekes és tanulságos volt előadása. Ezután egy magasztosan szép vers következett: „A könyvek versengése” legifj. Szász Károlytól telve költészettel és mélységgel, melyet *Takaró* Géza szavalt lelkesen, végül pedig az ősz *Balogh* Ferencz debreczeni theol. tanár mondott ős *magyar* és *protestáns* erővel telt szabad előadást „a biblia és a magyar nemzet”-ről.

Ha nem is értettünk talán mindnyájan egyet a szónokkal, midőn a nemzeti szabadságot, a nemzetek civilizációját, az irodalom fejlődését, a politikai viszonyok javulását, szóval mindent, de mindent *egyedül* a bibliának tulajdonított, hanem nagy élvezettel, nagy gyönyörűséggel hallgattuk az erőteljes

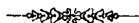
hatalmas és lelkes előadást, mert éreztük, hogy nemcsak hivatból, hanem *egyéni* meggyőződésből ered minden szava.

A többi ünnepek között a mi kis unitárius egyházunk is megülte szerényen, zaj nélkül a biblia ünnepét. *Józan* Miklós esperes is az egyéni meggyőződésből áthatottan méltatta egy istentisztelet alkalmával bibliánkat, természetesen az unitarizmusnak véghetetlen igazságos, tiszta világításánál mutatva be annak örök szépségeit. Valamint legutóbbi felolvasó ülésünknek egyrésze is úgy *Mahler* egyet. tanár előadásában, mint *Józan* esperes imájában a bibliának volt szentelve.

És én azt hiszem az a legutóbb Budapestre érkezett kis unitárius füzet: „*Józan fölfogás a bibliáról*“, mely dr. *Boros* kitűnő fordításában mutatja be a bibliánkról szóló helyes kritikát — szintén hozzá járul az általános biblia-ünnepléshez! Mert nem lehet a bibliának nagyobb ünneplése a világon, mintha az idő fényesen bizonyítja, hogy nem kell annyira félnünk „Szent könyvünk“ megvizsgálásától és szétboncsolásától — *megállja* az a mystikus félhomály és vak hit nélkül is helyét! Mert ha egyes értéktelen részek ki is hullanak ennél fogva belőle, annál gyönyörűbben domborodnak ki a *legmerészebb* világítás fényénél is — az örök igazságok.

Amit az unitarizmus csendesén, zajtalanul, a *saját belső erejével* művel e téren — az is biblia ünnepély!

K. R. F.

Egy unitárius főúr siremlékei.

Kolozsvárt, az Erdélyi Múzeum köréregiségtárában a híres prágai Szt. György szobor gipszmásolatával egy teremben, a jelen év február havától fogva, egy hatalmas, eredeti szarkofág tűnik fel az érdekes gyűjtemény látogatóinak. Épen úgy magyar munka s épen úgy kolozsvári készítmény, mint a Szt. György szobor. Diószegi Péter kolozsvári kőfaragó készítette 1632-ben. Az unitárius múzeum-látogatókat már csak azért is közelebből érdekelheti, mert unitárius főúr — nagy-teremi *Sükösd György* emléket őrizi ott.

Az anyaga szép, fehér bácsi mészke. Csak a fedőlapja majd 14 mázsá. Ezen a fedőlapon van kifaragva életnagyságban, hanyat fekvő helyzetben, pánczélosan *Sükösd György*. Ott van mellette jobbról a kardja, buzogánya; mellvértjén pelikános czimere Bal kezét átnyújtja fegyvereihez, mintha holtan is ügyelne rájuk Jobb kezét a feje alá tette s jobb lábát átteszti a balon. Ugy fekszik ott kőalakja, mintha Istenbe vetett erős hitével a feltámadásig csak szenderegni dölt volna le.

Mert Sükösd György erős, buzgó unitárius volt. Régi, nagy családjának ő volt utolsó férfi-sarja. 1589-ben született s 1631. márczius 24-én halt meg. Halála előtt három nappal Csanádi Pál kolozsvári unitárius iskola-igazgató a későbbi püspök, Petrichevich Horváth Miklós széplaki unitárius főúr és az utóbb püspökké lett Beke Dániel bordosi pap előtt tett végrendeletet. Gondolkozására szép világot vet az a meghagyása, hogy mikor felesége a jószágokat rokonai kezébe adja, akkor addigi jobbágy szolgálai közül azok, a kiket fizetéssel és ruhával ő látott el, a jobbágyságból felszabaduljanak és elmehessenek. Törzsbirtokában Nagy-Teremiben és az ehez tartozó öt faluban a feleségét Borsovai Erzsébetet tette örökösévé. Alsó-Rákost — a hova 1624-ben ő építette a ma is fennálló kastélyt — valamint Mátéfalvát, Hévizet, Datkot s ágostonfalvi, bogáti, ürmösi és hidegkúti jószágait rokonai a Bethlen, Wesselényi, Petki és Szalánczy családok tagjai örökölték. De gondja volt egyházára is, mert a Teremihez, Hévizhez, Alsó-Rákoshoz és Ürmöshöz tartozó jószágok jövedelméből évenként *100 100 magyar forintot s 50—50 kis köből búzát* rendelt, a kolozsvári tanács kezéhez az *unitárius deákok segítésére*, s „Istennek rettenetes átka alatt“ hagyta meg, hogy magyar faluiban az unitárius vallásban *„se a szegénységet, se köztök lévő prédikátorokat meg ne háborgassák és semmi szin alatt más vallásra ne kényszerítsék“*, mert a szegény nép lelkiismerete is az unitárius hitben nyugodt meg.

A szép végrendeletet azonban nem mindenben teljesítették. A teremi birtok 1662-ben Bethlen János kanczellár kezébe került s tíz évvel később 1672-ben a teremi unitáriusoktól a templomot, papi telket, iskolát az országos bizottmány az akkori törvények értelmében a reformátusoknak számuk alapján oda ítélte. A hajléktalan unitárius egyháznak aztán Bethlen János egy oláh jobbágya házáat adta udvarával együtt papilakásul. Ennek szomszédjában templom helyet is ajándékozott s a közös harang árában kielégítésül 20 tallért fizetett és segílyt ígért az építendő unitárius templomhoz. Az unitárius egyház pedig ezekért a papi- és iskolaházhoz, a haranghoz s a templomhoz való minden jogáról örökre lemondott.

Ettől fogva 230 évig a református egyház őrizte Sükösd szarkofágját és emléktábláját. Az idén azonban a falun kívül eső régi templom helyett az egyház újat építtetett, s miután az emlékeket sem a régi templom helyén hagyni, sem az új épületbe átvinni nem lehetett, az egyház derék papjának Kakasy Mártonnak kezdeményezésére elhatározta, hogy az érdekes emlékeket méltó helyükre, az Erdélyi Múzeum Régiségtárába helyezi el. A régi templom helyén aztán a Régiségtár ásatást

rendezvén, Pósta Béla dr. egyetemi tanár, igazgató megtalálta Sükösd sirját is. Unitárius egyszerűséggel helyezték nyugvó helyére. A gazdag főúrnál mindössze két aranygyűrűt találtak. Ezeken kívül nem volt a sirjában egyéb kultur-émlék, mint azok az ezüstfejű szegek, melyek koporsóján a bakacsint tartatták. Az ásatás nem is ebből a szempontból, hanem főleg azért volt érdekes, mert a templom földjében a rongált szárköfág darabjaiból többet megtaláltak. Így az most már csaknem teljessé kiegészítve, a Régiségtár egyik legimpozánsabb darabja.

Ott hirdeti egy érdemes unitárius főúr emlékét s egy kolozsvári magyar művész ügyességét és képzettségét. Az egyházaknak és egyeseknek pedig példát ad arra, hogy *közös nemzeti dicsőségünk emlékeit közgyűjteményekbe helyezzük el*. Igazi, méltó helyük csak ott lehet, a hol százakat lelkesítenek és tanítanak.

Mi csak örülhetünk, hogy egy unitárius emlék is szolgálhatja a czélt. Örülhetünk, hogy ily szép gyűjtemény keretében marad örökre meg egy nagyunk emlékezetére. Nézzük kegyelettel Sükösd emlékeit s támogassuk munkájában és növeljük igazán nagyra az Erdélyi Múzeum Erem és Régiségtárában multunk közös nemzeti kincstárát.

Kelemen Lajos

A pozsonyi protestáns irodalmi kör unitárius felolvasása.

A pozsonyi magyar protestánsok, evangélikusok és reformátusok, már 15 éve tartanak felolvasó üléseket és márczius 22-én tartandó alakuló közgyűlésükön akarják megalapítani a pozsonyi protestáns irodalmi kört, a mely vidéki fiókja volna a protestáns irodalmi társaságnak.

Ez az alakuló félben levő protestáns irodalmi kör hívta meg *Perczelné Kozma Flórát*, hogy még a régi regiem alatt egy unitárius felolvasást is halljanak, ezzel is bebizonyítani akarják azt a szabad szellemet, melyet Pozsony magyar protestánsai képviselnek.

Perczelné Kozma Flórát pedig a budapesti Dávid Ferencz Egylet több tagja kísérté el, hogy bizonyosságot tegyen arról a szabad szellemről, mely az unitárius egyházat és különösen a Dávid Ferencz Egyletet jellemzi.

Kilenczen képviseltük a budapesti Dávid Ferencz Egyletet: *Perczelné Kozma Flóra* alelnöknő, *Gömöri Károlyné* és *Perczel Flóra*, *Bedő Albert* budapesti főgondnok, nyugalmazott államtitkár, *Gömöri Károly*, *Perczel Ferencz* vezérigazgató, *Kozma*

Gyula igazgató, a Dávid Ferencz Egylet alelnöke, *Józan* Miklós esperes és e sorok írója.

A pályaudvaron *Masznik* Endre dr. theologiai igazgató és *Stromp* László theologiai tanár, mint az evangélikusok és *Jónás* János kereskedelmi igazgató, mint a reformátusok képviselője jelentek meg és kalauzoltak minket, megmutogatva Pozsony nevezetességeit.

Nagy volt Pozsony érdeklődőse. Szép számú közönség töltötte meg zsúfolásig a nagy tornatermet. Rendes üléseiket a theologiai otthon disztermében szokták tartani, a hol nem egyszer hangzik el unitárius tárgyú dolog is, például a jövő ülésen *Jónás* János igazgató *Channing*-ről fog felolvasást tartani. A felolvasó ülést a theologia énekkara nyitotta meg. *Führwirth* Samu karnagy vezetése mellett énekeltek régi protestáns egyházi éneket. Azután *Masznik* Endre dr. rövid beszédben emlékezett meg *Dávid* Ferenczről, a Dávid Ferencz egyletről, arról a feledhetetlen estéről, melyet a budapesti Dávid Ferencz egyletben töltött, s a mely ránk nézve is oly feledhetetlen, üdvözölte a budapesti Dávid Ferencz egylet nevében megjelenteket és köztük a felolvasót a „Dávid Ferencz egylet csillagát“ Perczelné Kozma Flórát. A felolvasást Perczelné Kozma Flóra tartotta. Meghatottsággal válaszolt *Masznik* Endre dr. szavaira, megköszönve a szíves fogadást, felolvasásában pedig az összes protestáns nők elé tárta azt a nagy feladatot, mely a protestáns magyar nőkre hárul. Luther Márton hatalmas mondásával: „Itt állok, mást nem tehetek“ kifejezve látja az irányt, melyen haladni kell. A gondolatokban gazdag felolvasást nagy lelkesedéssel fogadta a közönség, perczeig tartó tapsviharral fejezte ki szinte köszönetét. (A felolvasást jövő számunk mellett adni fogjuk. Szerk.)

Saját költeményét olvasta fel Albert József tanár. Krausz tanár hegedű és Kubicsek tanár zongorajátéka következett. Nagy művészettel játszották Vienovszky „Legendá“-ját és Simon N. „Berceuse“ című dalát. Estvo közös vacsora volt.

Az estét lélekemelővé tették azok a tartalmas tósztok, melyek ott elhangzottak. A testvéresülni óhajtó három protestáns felekezet jobbjai keltek versenyre, hogy kifejezzék azt az örömet, melyet a ma történtek felett éreztek. A már ott együttérző két protestáns felekezet, az evangélikus és a református közé beállt harmadiknak az unitárius, hogy együtt legyenek mindazok, kik egy anyának gyermekei. Az atya mindannyiunkkal közös, az anya pedig a hárommal, mert mindannyiunk atyja az Isten, de e három anyja a szabad gondolkodás. Tósztot mondtak: dr. *Masznik* Endre Perczelné Kozma Flórára, dr. Bedő Albert dr. *Masznik* Endrére, *Jónás* János a testvéresülésre, Kozma

Gyula a protestáns testvérekre, dr. Dobrovics Mátyás a vendégek, Józsa Miklós a protestantizmusra, Perjénny Mihály dr. Bedő Albertre, Albert József a nőkre, Stomp László Hubertnéra és Forrainéra, mint a legtevékenyebb protestáns nőkre, Sziklai Ottó a magyar szellemre üritették poharaikat és Perczel Ferencz megköszönte azt a szíves fogadást, melyben nejét és a budapesti Dávid Ferencz-Egylet küldöttségét részesítették.

Feledhetetlen e nap, feledhetetlenné teszi az, a mit ott Pozsonyban láttunk, hallottunk és tapasztaltunk. Ugy érzem, hogy pozsonyi testvéreink is örömmel gondolnak e napra vissza, arról pedig meg vagyok győződve, hogy a budapesti Dávid Ferencz-Egylet és az egész unitárius egyház örömmel fog visszaemlékezni e napra.

Hogy az unitárius egyház rokonszenvével találkozott, mutatja nemcsak az, hogy egész küldöttség ment Pozsonyba, hanem az, hogy főpapunk, Ferencz József püspök, a budapesti Dávid Ferencz-Egylet elnöke, Ürmösy Miklós osztálytanácsos, az unitárius theologia és a kolozsvári Dávid Ferencz-Egylet ifjúsági köre meleghangu táviratokat küldöttek. E jóleső sorokra ép oly meleghangu válaszokat kaptak.

Ujvári László.

A pozsonyi nagy esemény megvilágítására még egy tudósítást kaptunk, melyből ide iktatjuk a következőket. „Meghatóan szíves vendéglátásban részesültünk. Ószinte szeretettel fogadtak. . . Egy óriási feldiszipott és valóságos szinpaddal ellátott tornateremben volt *zsufolva* a közönség Dr. Masznyik lépett az emelvényre és egy olyan tündető üdvözlő beszédet tartott az óriási, különböző vallású közönség előtt, hogy bizony mindnyájunk szeméből kicsordult a könny. Dávid Ferenczet állította fel mint a reformacio legérdekesebb, legemberibb alakját, ki előtt az egész protestantizmusnak meg kell hajolnia. Bizony alig akartunk füleinknek hinni. Nagyon jó hatást tett a hallgató közönségre Perczelnének, nőapostolunknak felolvasása alapjául választott eme lutheri tétel: *itt állok, másként nem tehetek*. Az összes társadalmi kérdések tárgyalásánál erre tért vissza. Lelkesen fogadták, midőn kimondotta, hogy mindazok a reformátorok, emberbarátok, újítók és felfedezők, kik Luthert követve, minden körülmények között ugy „állottak“, a hogy lelkiismeretük szerint „másként nem tehetek“, dicső munkásai voltak a reformacio örökké tartó nagy munkájának. 7 után ért véget az estély.

Ezután következett egy igazán magasztos, álomszerű est. A felköszöntők gyönyörűek voltak. Masznyik párhuzamot vont

a mi egyházunk és a többi egyházak között. A többi egyházakban van pap és van gyülekezet, nálunk azonban minden egyes hívő pap is egyuttal. Dr. Bedő Albert, Kozma Gyula, Józán szebbnél szebb köszöntőket mondtak, mire mindenki lelkesedett és egy sereg református és nem egyházi ember fejezte ki elragadtatását a protestáns egység láttára.

A délutáni 4 órai vonattal indultunk haza sok virággal, egy csomó pozsonyi jó barát és barátnő kíséretében és igazán elmondhatjuk felejthetlen, magasztos emlékekkel.

R—ka.

Irodalom.

Eszméink az egyházi életben. Irta Perczelné Kozma Flóra és felolvasta a Budapesi Dávid Ferencz Egyletben 1904. január 23-ikán. Bámulattól eltelve szemléljük e nőapostol nagyszabású munkásságát. Nemcsak kitartás, nemcsak erős akarat jellemzi lép-teit, hanem határozott irányelvek. Perczelné azt tűzte feladatául, hogy az unitárizmust a fővárosban s az országban megismerteti s annak igazságai előtt kalapvételtre kényszeríti a legelfogultabb ellenfélt is. Hogy mily sikerrel működik, jelen számunk bőven mutatja. Fennebbi czim alatt megjelent felolvasása széleskörű olvasottságát és mély meggyőződését kiválóan igazolja. Az unitárizmus eszméit föltaglja mindenben, s „szabadelvű egyházunknak a kereszténység nagy családjában létjogosultságát” mutatja ki ezen felolvasásában, amelyet *minden unitáriusnak* el kellene olvasni, hogy ha szükség, ébredjen öntudatra, ha buzgó unitárius, merítsen belőle újabb bátorságot és kitartást. Meleg és hálás köszönet ezért az apostoli szózatért!

A »*Sárospataki Lapok*« 1904. márczius 14-én megjelent 11-ik számában ezt írja;

»*Dr. Foros György.* A zsidók és unitáriusok érintkezései Észak-Ámerikában. Ára 20 fillér. Egy érdekes és célzatos felolvasás, amelyet az unitárius tanár a kolozsvári izraelita olvasótársaságnak egyik ülésén olvasott fel. Érdekes azért, mert az izraeliták némely tudósainak a kereszténységről s Jézus Krisztusról szóló nagyon elismerő s meleg nyilatkozatait mutatja be, célzatos azért, mert azokból a nyilatkozatokból kizárólag az unitárizmushoz való vonzódást olvasott ki a felolvasó, aki azonban e mellett a célzatosság mellett is hasznos és jó munkát végzett e felolvasással, mert ismereteket bővített s gondolkozást ébresztett. Az azonban mindenesetre érdekes kérdés, hogy a kihegyezett felekezeti kérdésnek a képviselői mily alapon rendeznek ilyen egységesítő összejöveteleket, mint a kolozsvári

zsidó olvasó-egylet, amelyben unitárius tanár olvas fel és mint a budapesti Dávid Ferencz Egylet, amelyben Dr. Másznyik Endre pozsonyi ág. hitv. ev. theologiai tanár és igazgató és egy tudós rabbinus tartottak felolvasást. Mi barátjai vagyunk mindannak, ami a tudományt, a műveltséget előmozdítja, a felebaráti szeretetet munkálja: de úgy látjuk, hogy ezek az ölekezések valami feltűnést akarnak kelteni, valami fitogtatást árulnak el s az u. n. felekezeti álláspontoknak a színlelését egyfelől, megtagadását másfelől. Csak úgy odavetőleg írjuk ezeket, hogy ebben a kérdésben esetleg szóljanak az érdeklődők.“ (w.)

„Hadd szóljanak az érdeklődők!“ Azért közöltük ezt a cikket egész terjedelmében, mivel erős meggyőződésünk hogy a „Sárospataki Lapok“ a mióta fönnáll, mindig hűséges, kitartó és sokszor megtámadott védelmezője és zászlóvivője volt a nyílt és őszinte ssabadelvűségnek. Ezt — tudomásunk szerint — mindig úgy értelmezte, hogy az ellenkező fél véleményét türelemmel meg kell hallgatni, s a homályt és roszulértést el kell enyésztetni. Hisszük, hogy most is tisztázni akarja a fogalmakat. A S. L. és az érdeklődők tájékoztatására megemlítjük, hogy a felolvasás tárgyát az „Izraelita olvasó-társaság“ vezetősége jelölte meg, az író pedig csak azt tette — aminél kevesebbet nem is tehetett — összegezte a rendelkezésére álló adatokat, amelyek őt is meglepték, mert a mi légkörünkben idegenek és szokatlanok voltak ez ideig, de nem lehetetlenek mostantól kezdve. A Dávid Ferencz Egylet már husz éve gyakorolja a különböző felekezetek összehozását és megszólaltatását. Nem jár egészen járatlan úton, mert a Protestans Egylet is ilyesmit kísérelt volt meg virágkorában. Ha a gyümölcserlelésig nem jutott el, nem a vezetőkön mult. Az idő rem volt elég alkalmas az ilyen fajta gyümölcs érlelésére. Most talán valamivel kedvezőbb. A kedves emlékü multak nevében, de meg a mostani intézők nevében is kijelentjük, hogy „sem feltűnést nem akarnak kelteni, sem fitogtatást nem cselekesznek.“ A jóhízeműséget ne vonjuk meg ettől a mozgalomtól. Ne terheljük színleléssel, se a felekezeti álláspont megtagadásával.

Példa okáért egy kis jelenetet leirunk úgy, a hogy szemünk előtt lejátshódott. Két család tagjai halálos ellenségeskedésben éltek hosszú időn s talán mióta egy községbe kerültek. A főpásztor meglátogatta mind a kettőt, s az egyiknek vendége lett. miután egyszerre és ez idő alatt nem lehetett mind a kétőnél. A község, sőt több, a vidék bámulatára a kérlelhetlen ellenségnek tartott másik fél megjelent a főpásztor házigazdájánál és együtt örvendezett vele és többi barátaival és ez az öröm nagyobb volt az elsőnél. Hát ebben a kísérlékezésben is

csak arról van szó, vajjon nem volna-e lehetséges, hogy a felekezeti érzületet, felekezeti fölfogást és különbözést otthon hagyva, *felebaráti* érzelemmel és egy magasabb rendű cél érdekében együtt munkálkodjanak az ismeretek terjesztésén és a vallásos érzület tisztításán.

Mi is hát várva várjuk az érdeklődők elfogulatlan hozzá-
szólását.

Luther művei magyar nyelven. Szegényes theologiai irodalmunkra nagy öröm vár. A közeli évek alatt meg fog gazdagodni a nagy reformator, Luther Márton műveinek, magyar kiadásával. Luther Márton volt a kezdet. Az ő erős akarata, nagy lelke, mélységes tudása, rendkívüli munkaereje ma is élő és ható tényező nemcsak a reformált lelkűek világában, hanem az egész kereszténységben, mert a katolicismus is mindig foglalkozik vele. Unitárius papjaink nemcsak a reformacio ünnepe körül, hanem valahányszor hatni és lelkesíteni akarnak, mindig nagy tisztelettel és kegyelettel emlegetik Luthert. Azt hisszük, valóságos ünnepi érzést fog teremteni mindenik papunk keblében az a tudat, hogy évi 6 koronával egy pár év alatt megszerezhetik maguknak Luther összes műveit. A mű első kötete f. évi október 31-re fog megjelenni. Hat kötetre van tervezve. Bejelentéseket elfogad dr. Masznyik Endre akad. igazgató Pózsonyban. Ő a nagy vállalat szerkesztője. Üdvözljük.

Házi Estélyünk márczius 5-én.

Nem mondjuk, hogy páratlan sikerű volt, de azt igen, hogy méltó régi szép híréhez. Gyönyörű közönség, kiváló jó kedv. Mindenki szíve szerint mulatott. A rendezőség mellett a védnöki diszes kar lekötölező szíveséggel végezte föladatát. Védnökeink közül Gr. Bethlen Gézáné, Ferencz Józsefné és Haller Rezsőné, Gotthárd Sándor gondnok, Klobucsár Győző altábornagy, Molnár Sándor, Székely Ferencz koronaügyész részint távol lakásuk, részint más akadály miatt nem lehettek jelen. Körünkben tiszteltük Pákey Lajosné, Weress Sándorné (Gyéres), Zsakó Istvánné, Fekete Gábor és Gál Jenő védnökeinket barátaikkal. A jelenvoltak szép névsorát a napilapok közölték, mi a felülfizetők diszes névsorát adjuk: Gr. Bethlen Gézáné 50 kor. Ferencz Józsefné 25 k. Haller Rezsőné 25 k. Pákey Lajosné 25 k. Veress Sándorné 50 k. Zsakó Istvánné 25 k. Csongvay Lajos 50 k. Fekete Gábor 40 k. Gál Jenő 40 k. Gotthárd Sándor 20 k. Klobuchár Győző 40 k. Molnár Sán-

dor 20 k. Dr. Székely Ferencz 20 k. Br. P. Horváth Kálmán 50 k. Br. Inczédy Adám 20 k. Hegedüs Sándor 15 k. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta 10 k. Dr. Wettenstein József 10 k. Dr. Kiss Ernő 2 k. Benkő Mihály 2 k. Bedő Dániel 3 k. Dr. Engel Gáborné 5 k. Lászlóczky Samu 2 k. Keresztély Lajos 7 k. Székely Sándor 1 k. Dr. Iszlay Dezső 7 k. Kántor József 1 k. Dr. Tompa Kamil 4 k. Dr. Ferencz József 9 k. Magyar Mihály 10 k. Gyulay László 4 k. Hóry Béla 2 k. Holló Károly 1 k. Gyulay Árpád 6 k. Imreh József Nagyenyed 8 k. Förster Tivadar 2 k. Tauszik és Bogyó vendéglősök ajándéka 20 kor. Összes bevétel volt 1113 kor., kiadás 457 kor., 70 fillér s így a tiszta jövedelem 655 kor. 30 fill., melynek fele része 327 kor. 65 fillér a persely-alaphoz s másik fele a közalaphoz csatolt. Fogadják a felülfizetők a Választmány meleg köszönetét.

A volt osztálytársak konviktusi alapja.

Lassan gyült ugyan, de mégis elértünk annyi eredményt, hogy az 1903/4 tanévben egy tanuló félkedvezményt élvezhetett az alap jövedelméből. Nagy dolog szegény ember fiának 100 korona segély, mert ha a másik felét nem fizetheti, ezért a segélyösszegért kap egészséges jó meleg ételt ebédre s kitűnő buzakenyér Berde-czipót reggelre és estvére. Tehát a legszükségesebb biztosítva van.

És hogy válik lehetségessé egy ilyen áldásos segély? Ugy, ha a jószívű emberek összeteszik nélkülözhető filléreiket.

A volt osztálytársak alapja újabban gyarapodott:

Gál Jenő isk. felügy. gondnok úr adománya 150 korona, Takarékpénztári kamat 67 k 80 f., összesen 217 k 80 f. Ezzel az alap 2876 k 28 fill. készpénz és 100 kor. névértékű Erzsébet-hid részvény.

Gondoljuk meg tiszt. volt tanulóit az unitárius collegiumnak, hogy élehetésünk, tudásunk alapját ott vetettük meg. Boldogítsunk másokat. Ha mindenikünk adna csak 10 koronát, minden 200 biztosítná egy tanuló eltartását. Bizony magyar érdek, hazafias kötelesség!

Kolozsvár, 1904. márcz. 22.

Nagy Gyula,
pénztárnok.

Dr. Boros György,
titkár.

Teremtsünk perselyalapot a XX-ik év emlékére.

A sokféle testi-lelki szükség enyhítésére alapot akarunk teremteni és fogunk is, mert a jótékony sziv megnyilatkozik a kínálkozó alkalmas időben. Sokat nem kívánunk. Ha az Unitárius Közlönynek mindenik olvasója beküld *20 fillért a maga és családja tagjai részéről, oly alapunk lesz, a melyre azután építhetünk.*

Daniel Gábor egyházunk érdemes főgondnoka következő sorokat írja: A D. F. E. perselyébe mellékelek 10 koronát. Ez ugyan csekély összeg, de az én jövedelmemhez és ahhoz, hogy többfelől vagyok adakozásra erkölcsileg kötelezve, elég. Különbösen is azt tartom, hogy mindenki, ha csak anyagi erejéhez képest járul valamely közcélra, a több csekély összegű adakozás mégis együtt nagyra nőne, másfelől volna ennek nagy erkölcsi jelentősége, mert ez tanusítaná egy jótékony és nemes hivatásu egyület iránti részvétet, a mely a D. F. E. iránt általánossá válhatna, *ha bár minden unitárius lélek után minden év husvétján egy fillér adományban nyilvánulna.*

Milyen szép gondolat s milyen egyszerű föltétel! Bocsássa szívéhez mindenki!

Az adakozók hatodik csoportja: 72 Geréb Ádám Kraszna 1 kor. 73. Damokos Árpád Tamási 20 fill. 74. Sárdi Lőrincz Kolozsvár 1 kor. 75. Ferencz Gyula, Gyalu 1 k 20 f. 76. Márcz. 6-án tartott felolvasásból 8 k. 77. Gyulay László Kolozsvár 2 k. 78. Házi estély jövedelméből 327 k. 65 f. 79. Id. Daniel Gábor Bpest 10 k. 80. Márcz. 14-iki választmányi gyűlés 2 k. 60 f. 81. Elekes Jánosné Kolozsvár 40 f. 82. Belcsák Kálmán 2 k. 83. Bertalan Juliánna Zimony 5 kor.

Jótékonyság és buzgóság.

Az udvarhelykörből írják: Ami az áldozatkészséget illeti, arról kimutatást minden évben szoktunk felküldeni. Elküldöttük vizsgálati jelentésünkkel most is. E kimutatás mondhatom fel-emelő s ez anyagi világban igen szép képét mutatja az emberi sziv áldozó erényének. De láttuk a vizsgálat rendjén is pár helyen, a mint újabb hullámszásban ontja az egyházát, vallását igazán szerető unitárius lélek az ő áldozatát.

Tapasztalaton alapuló meggyőződése, hogy az évi áldozatoknak összegyűjtése s nyilvánosságra hozatala mind több és több szivet teszen égő oltárra, melyből árad aztán szét itt is, ott is a szükség enyhítésére különböző czimen az újabb áldozat.

Udvarhelykörben az utóbbi években nagyban fokozódott az áldozatkészség, amire, a mint észleltem, nem kis befolyást gyakorolt a Közlönyben megjelent összesített kimutatás. A Közlöny minden faluban több példányban forog kézen s így sokan olvassák és vesznek buzditást belőle.*

Siremlék Boros Sándornak.

A Közlöny februári számában közölt adományok után a következő összegek folytak be: Sárosi József 5 k 60 f., Fazakas Lajos 4 k., Barabás István 5 k., Józan Miklós 5 k., Ferencz József püspök úr 10 k., Ács Ferencz 5 k., dr. Boros György 24 k., Ajtai Kovács Albert 5 k., Kerestély Mózes 3 k., dr. Mikó Imre 1 k., Kovács Kálmán 2 k., M. N. 40 f., Puskás Endre 60 f., Májay Dezső 2 k., Abrudbányay Géza 2 k., Csipkés Ödön 1 k., Uzoni Imre 1 k., Ujfalvy Károly 10 k.

Összesen .	86 k 60 f.
A két előbbi közlés összege .	309 k 26 f.
Összesen .	395 k 86 f.

Fogadják az adományozók az intézet nevében hálás köszönetemet.

Kolozsvár, 2904. márczius 22.

Dr. Gál Kelemen, igazgató.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Uj tudor.** Kriza Jánost, hasonló nevű néhai nagy püspökünk unokáját márcz. 26-án a jog- és államtudományok tudorává avatták a kolozsvári egyetemen. A derék ifju és a család iránt az ünnepélyen megnyilatkozott rokonszenves üdvözlőlapunk számos olvasójával együtt mi is kifejezzük.

— **Házasság.** Szegeden márcz. 20-án fényes unitárius esküvő volt. Halmágyi Lajos honvédfőhadnagy, Halmágyi Sándor ny. budapesti kir. táblabíró fia vette nőül Grassely László vaskereskedő leányát. A két család tagjai nagy számban voltak együtt. Az egyházi áldást a hódmezővásárhelyi unitárius lelkész, Balázs András nagyhatású szép beszédben adta az új párra. Az ifju szónok rövid idő alatt már a második nagy alföldi városhoz szerzett tiszteletet és barátokat

az unitárius vallásnak. Az unitárius pap ingyen és nem a vallásváltoztatás, vagy reversalis árán osztja az áldást, de hiszszük, hogy a közös égi atya megadja, a mit kér.

— **Ajándékozás.** A kissolymosi unitárius egyházközség temploma szószékére id. Tamási József és neje egy piros bársonytakarót ajándékoztak 60 kor. értékben. Fogadják az egyházközség hálás köszönetét. Kissolymos, 1904. márczius 23. Kovács Imre, unitárius lelkész.

— **Az első unitárius nőpap Angliában.** Amerikában az unitáriusoknál több nőpap van. Angliában eddig nem volt; de közelebből a leicesteri gyülekezet nőt hívott meg papjának Petzold Gertrud M. A. (Master of Arts) kisasszony személyében, a ki júniusban végzi be a 3

* Ezt magunk is örömmel tapasztaltuk, de a sok másféle közlemény miatt megszakítottuk e rovatot. Ezután talán mindig adhatunk egy részt. — Szerk.

éves papi tanfolyamot Oxfordban, a Manchester Collegeban. A kisasszony a meghívást elfogadta és augusztusban megkezdte papi működését.

— **Házasság.** Egy angol lapból (Yorkshire Daily Observer) olvassuk azt az öröndetes hirt, hogy az 1901-ben Kolozsvárt járt angol kirándulóknak egyik derék tagja, Jones Ceredig, a jeles költő-pap, ki a kolozsvári székeségen beszédet tartott volt s kit Toroczko oly nagyon elragadott, hogy minden évben ír levelet barátainak, házasságra lépett Lawrence Aspland Caroline kisasszonynyal, a gazdag és előkelő Lawrence-család tagjával Miss Lawrence unokahuga a Sir W. Lawrence-nek, kik London lordmayorjai voltak s kik közül az első hazánkat is meglátogatta Jones lelkész ur nagyon szerencsés választást tett, bradfordi hívei nagyon öröndenek, hogy ily derék és áldozatkész papnét nyertek. Üdvözljük a távolból a kedves új párt!

— **Kidében** a papi telken tett újabb építésekre és javításokhoz hozzájárultak: Biró András gnd. 18 kor., Biró Ferencz és Sinkó Józsefné 10 kor., Biró Simon 10 kor., Biró Zsiga és Gergely 10 kor., Fülöp Mózes 14 kor., Fülöp Mózesné 8 kor., Nagy Amália Biró Sámuelné 6 kor., Kárpáthy Károly körjegyző 10 kor., Barra Mózes haszonbérő 20 kor., Kádár József 3 kor., Székely Sándor 1 kor., Balló Lajos 2 kor. 40 fill., Érsek Samu 40 fill., Sárközi Márton 50 fill., Csákány József 4 kor.

A kegyes adakozók fogadják e helyen is egyházam nevében hálás köszönetem. Fülöp Mózes, lelkész.

— **Martonosi egyházközségünk** hatósági intézkedés következtében kénytelen volt e tavaszon lebontani dűledező templomát. Ujat kellene építnie. A terv szerint 20.000 koronára van szüksége. A jóra való székelyek készséggel áldoznak anyagot, munkát s pénzt is, de a pénz bizony nem elég. Ime egy újabb alkalom az áldozásra! Különösen Martonos szülötteit szeretnők arra lelkesíteni, hogy vegyék szívökre az egyházközség árvasagát és siessen segítni mindenik.

— **A „Martonosi D. F. Egylet“** újra-építendő temploma javára f. hó 12-én sikerült estélyt rendezett, melynek tisztja jövedelme 85 kor. 86 fillér. Felűfizettek: Gáspár Tamás (Nagy-Almás) 10 kor., Katona Ferencz 2 kor., Lőrincz Rebeka 2 kor., Gáspár János 1 kor., Trucz Alajos 1 kor., Pálffy Mihály (Gagy) 1 kor., Simon Ilona 1 kor., Simon Zsuzsanna 1 kor., özv. Gábor Albertné 1 kor., özv. Gáspár Andrásné 1 kor., Fazakas Ferenczné (Kis-Medesér) 1 kor., Jánosi Sándorné 1 kor., Sándor Zsigmond (Tordátfalva) 1 kor., Vári Mózes 1 kor., özv. Agh Józsefné (Tordátfalva) 40 fill., Datki József 25 fill., Jánosi Anna 25 fill. Galter János műépítész ur (Székely-Udvarhely) a templom javára 60 koronát ajándékozott. Szolgáljanak e nemes adományok buzdításul a további adakozásra. Ez adományokért fogadják a nemes szívű adakozók leghálásabb köszönetemet. Katona Ferencz, unitárius lelkész.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Perczel Ferencznének Pozsonyban az ev. theol. akadémián tartott fölolvásása alkalmából Kolozsvárról az ifjúsági kö. ök örömlüknek és lelkesedésüknek egy-egy táviratban adtak kifejezést márcz. 20-án, a felolvasás napján. A D. F. E. ifjúsági köre Perczelnéhez a következő üdvözlét küldötte: „A kolozsvári D. F. E. ifjúsági köre őszintén lelkesedik a vallásfelekezeti testvéries érintkezéseiről s Nagyságodat és nagyérdemű vendéglátóit hódolattal üdvözlöi.“ Válasz is érkezett:

„Szives üdvözlötlükért hálás köszönet és meleg baráti kézszerítés. Rendezőség“. A papnövendékek önképzőköre dr. Masznyik Endre igazgatót üdvözlötte a következő szavakkal: „Szentábrahími méltatóját, nőapostolunk barátait szívöböl üdvözlöi az unitárius papnövendékek egyesülete“. Válaszul kapta: „Nőapostoluk köztünk időzése alkalmából küldött szives táviratukat megköszöndve, üdvözlöjlük önköben Szentábrahími szellemörököseit. A pozsonyi protestáns testvérek“. Ifjúságunk-

nak mindkét csoportja szép és hozzáértő jelét adta ezekkel a közérdekű mozgalmak iránt való érdeklődésének.

A budapesti Dávid Ferencz-Egyesület idei utolsó felolvasó ülése április 23-án este 6 órakor lesz a Koháry-utcai unitárius templomban. Felolvasást tart Józan Miklós esperes „Emerson“-ról és Ujváry László a „Jézusi eszméről“.

A Dávid Ferencz-Egyelet új tagjai. A f. egyleti év kezdete óta 108 új tag lépett be a DFE-be. Ezek között nő: 19. Elég szép szám, de miután az elhunytak száma is állandóan gyarapodik, a kitűzött 2000-től még jó távolban állunk. A gyors haladás csak azon mulik, hogy a meglevő t. tagok nem teljesítik azon egyszerű kötelességüket, hogy szerezzenek maguk mellé még egy tagot. Különösen kedves nőink tehetnének sokat! A husvétii ünnepen támadjon föl bennünk a buzgóság lelke!

Az Unitárius Közlöny 1—3. számai bármelyikéből szolgálhatunk mutatóvényszámmal, új előfizetőknek teljes példánnyal.

A Theologiai Szaklap (Pozsony, ára 6 kor.) márcziusi száma dr. Masznyik Endrétől Szentábrahám Mihály theológiájának tüzetes tanulmányát kezdi közzélni. Fölvívjuk rá a figyelmet addig is, mig tüzetesen méltányolhatnók.

Az egylet pénztárába f. é. február 25-től márczius 21-ig rendes tagsági díjat fizettek: Geréb Ádám Kraszna 904-re, Székely Miklós Torda 904-re, Boros József Brassó 904-re, Pap Gergely Szudvarhely 903-ra, Szigethy Miklós, Sárdi Lőrincz Kolozsvár 904-re, Ehrenwerth Ignáczné Nszeben 902—903-ra, Csép János Torockó 99—903-ra, Keresztély Mózes Kolozsvár 903-ra, Fazakas Péter Kolozsvár, Csiki Bálint Bukarest, Bedő Dániel Kolozsvár, Bedő Gyuláné Brassó 903-ra, özv. Tóth Károlyné Nagyszeben, Gyulay László Kolozsvár, Sz Kovách Béla Debreczen, Binecz Sándor M.-Macskás 904-re. Gesi Sámuelné Torda 903-ra, Máté Pál Csanádpalota 904-re, Pap Zsigmond ifj. Benczéd 901—902-re, Ürmössy Tivadar Kolozsvár 900—904-re, Borbély János ifj. Marosujvár 901-re.

Előfizetési díjat fizettek: Ifj. Földes János tanuló Kolozsvár, Bene László Budapest, özv. Sándor Istvánné Nagyenyed, Damokos Árpád Tamási, Simon Péter Tóvis, Sikó Géza Medgyes, György Vilmos Temesvár 904-re, Ferencz Gyula Gyalu 903—904-re, Adámossy Antal Orsova 903—904-re, özv. Koncz Györgyné N-Borosnyó 902-re, özv. Földesy Sándorné Dés 904-re.

Az aranyos-tordaköri fiók-egylet pénztárába fizettek: Solymosi Iza Torda, Balázsi Ferencz Torda 903-ra, Varga Dénes, Unitár gymn., Unitár egyházközség Torda 904-re.

Az udvarhelyköri fiók-egylet pénztárába fizettek: Mátyás János Muzsna, Mátyás Jánosné, Szathmári Lajos Muzsna, Unitár. egyházközség. Szathmári Miklós, Kiss Jakab. Kiss Jakabné, Sándor Gergely, Bíró Károlyné Derzs, Unitár. egyházközség. Egyed Ferenczné, Bencze Dénes, Bencze Dénesné, Sándor Apollónia Homoród-Szent-Pál, Unitár. egyházközség, Gál József, Kiss András Recsenyéd, Unitár. egyházközség, Dombi János, Györfi István H.-Sz.-Márton, Kádár Lajos, Nagy Sándor Gyepes, Deák Lajos, Barabás András, dr. Egyed Balázs Sz.-Udvarhely, Unitár. egyházközség, Vári Albert, Imreh Ferencz, Vida Sándor, Sándor Mózes Kénos, Vida Géza, Vida Gézané, Pálfi Ferencz Lódkod, Unitár. egyházközség, Sándor Gergely, Sándor Gergelyné, Kiss Mózes, özv. Gergely Mózesné Abásfalva, Deák Ferencz. Gergely Dénes, Lőrinczi Béla, Gergely Lajos, Bencze Pál H.-Keményfalva, Unitár. egyházközség, ifj. Gedő Zsigmond, Bedő József, Péter Sándor, Péter Sándorné, Máthé Lajos, Máthé Lajosné, Csiki Mózes, özv. Cseke Péterné, Csoma József Városfalva, Unitár. egyházközség, Kiss György, Ürmösi Károly, Ürmösi Károlyné, Darkó Eszter H.-Jánosfalva, Vas István, Nagy Gyula H.-Szentpéter, Tibáld József, Tibáld Józsefné, Benedek András, Deák Mózes H.-Ujfalva, Péter József Zsombor, Unitár. egyházközség, Demeter Dénes, Demeter Dénesné, Olvasókör, Kelemen Lajos H.-Karácsonyfalva, Péterfi Áron, Péterfi

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyletli tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. -- Hirdetések jutányos árban felvétetnek. -- Kéziratok nem adatnak vissza.

Egyed Ferencz.

»Az őszfő előtt állj fel, hajtsd meg magad és a vén ember arczát megbecsüljed«, ezt mondja a Szentkönyv. Egy ilyen munkás életben, tiszteletben, szeretetben megőregetett emberről, Egyed Ferencz unitárius lelkészről, vesz tájékozást a szives olvasó. Egyszerű életmódja, megnyerő szelid modora, tiszteletet parancsoló magatartása, mély tudományra valló cselekvési képessége példányképe lehet sokunknak. Mint családapa, mint szomszéd, mint pap, mint emberbarát, mint közügyek iránt igazán lelkesülő áldozatkész jó hazafi, legelső volt mindekben.

Mint gyermek és ifju. a szenvedések iskolájában növekedvén fel, megedzett testtel és lélekkel kezdette munkás és eredménydús közpályáját Toroczkón.

Ezt megelőzőleg lássuk rövid családi származását és életrajzát: nagyatyja Derzsből származott. Itt az agyagfalvi székely ármális családból átköltözött Egyed családból telepedettek egyikének

öt fia és egy leánya közül az egyik születt. A családból a harmadik pap. Első volt Egyed Ferencz h.-szentpéteri és jánosfalvi, később h. oklándi pap. A második Egyed Mózes amannak másodszülettte kááli és városfalvi pap. Ennek volt Egyed Ferencz másodszületett fia.

Anyja Kövendi Nagy Zsófia, kitől az apja elvált. Elválás után a házastársak a gyermekek felett megosztóznán, ő az apjának jutott, később mostoha kéz alá. Sokszor mondta, milyen sanyaru élete volt. Született 1837. október 7 én Káálban M.-Tordamegye. Mint elemi iskolai tanuló tanult Oklándon Lovács János és Városfalván Darkó Aron tanítók keze alatt.

Gymnaziumi oktatást Sz.-Keresztúron még az atyját is tanított Koronka Józseftől kapott 1847—1856-ig.

Ez évtől 1862-ig a kolozsvári főiskola növendéke volt, mint felső osztályos és papnövendék. 1862-ben lett toroczkai Rektor. Mint ilyen szolgált ott 1863-ban is. Tanított 156 fiut és 65 leányt külön iskolában. A fiukat 6, a leányokat 4 osztályban. Ezen felül vezetett a három gymnazialis osztályban akkor 22 székely fiut és odaváló közeli tanulókat. Tanítványai voltak Pap Sándor szentháromsági pap, Ambrus Gergely, Botár János posta és távirat-tisztek.

Koronka Antal bemenvén a szebeni Landtagba, 1864-ben lett Toroczkón paphelyettes. Létrendbeli toroczkai működésének tanubizonyosságai a maig is élő tanítványok jó emléke. Mert a toroczkói iskola régi híréhez méltó volt.

1865-ben lett Városfalvának rendes papja, azon év márcz. 25-én nyert papi oklevéllel. Itt szolgált 1870-ig. Szolgálatának fényes bizonyítékai az egyházközség anyagi és szellemi fejlődése. De legfényesebb bizonyítéka azon rokonszeny, amely nyilvánult onnani eljövetele alkalmakor, midőn hívei egész nagy serege a h.-szentpáli papi jószágra felkisérvé, sirva váltak meg tőle. Aki az előtt 5 évvel mint szegény fiatal ember, árva sorsban költözött oda, ekkor két virágzó gyülekezetje népe ölelő karjai között jogosan mondhatta Jákobbal: »egy pálczával kezemben mentem át a Jordánon és ime most két seregem van.«

1870-től 1904-ig, tehát 34 évig szolgált H.-Szentpálon.

Mély tudományával, nagy számító képességével, körültekintő előrelátásával, szeretettel párosult szigorú, de megnyerő modorával, mintaszerű magán- és közgazdálkodásával irányítója, szellemi fénye és vezére volt egyháza és községének. Harmincznégy év alatt egy esetet sem tudok, hogy hívei vagy szolgatársai közt legkisebb kellemtelen surlódás valaha történt volna. Egyházközségének különösen a vagyoni ügyeit és emelkedését, kitartó erős akarattal

lelkén viselte és nem mulasztott el egy szerencsés kínálkozó alkalmat sem annak fejlesztésére és gyarapítására. Hanem beszéljenek a tények áldásdús működéséről és közhasznú munkálkodásáról,

1. A papilak még lakatlan volt, mikor Szentpálra jött. Alatta felépült. (4000 kor.) Papi csűr cserépfedél alá javíttatott. (600 k.) Községi iskola épült, melynek ő volt a mozgató lelke. (9600 k.) Mesteri csűr cserépfedél alá javíttatott (400 k.) Templom és torony javíttatott. (800 k.) Tornyt és orgonát villámütés miatt javítani kellett. (800 k.) Mesteri lak és tanterem épült. (7000 k.) Magtár épült. (400 k.) Czinterem épült. (200 k.) Harangozói ház és csűr épült. (600 k.) Szentpálra jöttkor az ekklának csak 1000 kor. tőkepénze volt. Ma 6000 k.-án felül áll a különböző természetű növekedő tőkepénz 16 alapítványban.

Ezekén kívül kiterjedt figyelme a külső közmívelődési intézetekre is. Mert az erdélyi közmívelődési egyesület, az udvarhely-megyei gazdasági egyesület és az udvarhelymegyei általános tanítóegyesület alapító tagja lett.

Az udvarhelyköri unitár. egyházkerület közgyűlése számtalanszor tisztelte meg bizalmával az ékesen szóló puritán embert. Így évekig volt törvényszéki ügyvéd, számszeletti és rendes bíró, e minőségben fegyelmi bíró, végül közügyigazgató és pénztárnok. Volt a Dávid Ferencz fiók-egyesületnek elnöke huzamos ideig. Ezen vidéki fiók-egyesület az ő indítványa folytán alakult meg az egyházkörben s tán a legelső volt a statusunkban. Könyvtárosa volt elejétől mind mostanáig. Az udvarhelyköri belső emberi gyámodának, mely főképen neki köszönheti létrejövetelét, megizmosodását és tisztességes fejlődését (ma 4000 koronát meghaladó alapja van) sok ideig pénztárnoka volt.

Egyed Ferencznek méltó élettársa volt pázatlan hű nője, a tevékeny, jó szívű, mintaszerű és fáradhatatlan, kitűnő jó gazdaszony szül. Gábor Lidia, a volt Gábor Ferencz derzsi veterán tanító leánya. Egyed Ferencz a jó nőt a férfi koronájának, örngyalának tartotta. Ez neki teljesen örngyala volt. Az udvarhelyköri Dávid Ferencz egyesület nőielnöke. Jótékony, ügybuzgóság és fáradtságot nem ismerő áldozatkészsége által tűnik ki. Egyház- és községünkben és iskolánkban, szegény iskolás gyermekek segélyezésére, tankönyvekre, ezredéves alapok létrehozására készen állott, vezérszerepet vitt. Ez év folytán is szegény gyermekek felsegélyezésére, mint a szentpáli nőegyesület elnöke 87 koronás alapítványt jelentett be, egy takarékkönyvben át is adva az állami isk. gondnokságának. Kilencz gyermekük született. Ebből nagy gondnal és költséggel jól nevelt fiók életben kettő van. A társadalomnak és hazának mint kiválóan használható tagok át vannak adva. Az

egyik Egyed Miklós erdőőr. A másik Egyed Balázs universalis Dr. közkórházi orvos. Ezen gyermekeinek gondos neveléséből az orosz-lánrészt Egyed Ferencznek kijutott, de az orosz-lánrészt meg is kapta.

Egyszerű, takarékos, de szigorú, jó számításra alapuló életmódja, tisztességes, mondhatni gazdag anyagi helyzethez juttatta az egykori, egy pálczával bíró szegény árvát és lábaiban elgyengült, de szellemi erejében még most is rendithetlen erős öreget.

H.-Szentpál, 1904. márczius.

Szabó Mózes, áll. íg. tanító.

Egyik kortársa, hű barátja érdekes sorai.

Egy költői szent buzdítás volt Egyed Ferencz lelkének szép ideálja vezető szelleme: »két jó van, mi felett a sorsnak nincs semmi hatalma: szorgalom és az erény; Földön az, s égben ez áld!« Ezek vezették életének pályafutása alatt. Ezek domborodtak ki szépen, vonzólag, nemesen végzett lelkési pályáján. A példa-beszéd azt mondja: »a kezdet nehéz!« Neki nem volt nehéz. Már mint szerény, jó magaviseletű tanuló: vonzó, nyájas viselkedésével nagy mértékben magához édesítette a h. városfalvi egyházközség hallgatóságát pedig akkor csakis a szünidők alkalmával érintkezett velök. Most azonban egész életök összefűzve volt. Az ifju papot hallgatói tisztelettel vették körül. Édes gyönyörrel hallgatták tanulságos beszédeit a templomban a szószékről, jó tanácsait künn a szabadban, hol igen gyakran érintkeztek együtt. Különös gondott fordított egyházközsége javaira, melyeknek gyarapítása volt törekvésének főgondja.

Városfalva derék hallgatósága azonban minden édes vonzódása minden nagy tisztelete mellett is kifogyott lelkészből.

H. Szentpáli pap: Sándor István meghalálozván, az egyházközség hallgatósága a már szép hírnévre emelkedett ifju lelkészt szemelte ki hogy az elhalt férfias magatartású, tiszta jellemű, jó pap helyét vele töltesse bé. A h.-szentpáli egyházközség meghívását elfogadván, a városfalvi lelkészből azonnal h.-szentpáli lelkész lett az előbbiek nagy szomorúságára, az utóbbiak nagy örömére.

Egyed Ferencz, amint megkezdte volt Városfalván, még talán fokozottabb erővel működött új hallgatói között. Életének legnagyobb részét lelki munkában töltvén el dolgozó szobájában, szorgalommal. Ezzel kelt, ezzel feküdt, hogy helyét megállhassa. Megis állotta emberül, több éveken át. De a sok fárasztó lelki munka s talán dolgozó szobája hiányai is befolyással voltak idő előtti elgyengülésére s arra, hogy a kihülés fájdalmai lábát oly erősen elgyengítették. Balázs doktor fia, minden lehető elköve-

tett, hogy elgyengült lábai régi jó erejüket vissza nyerjék. Magához vitte a kórházba s a híres orvosi szeretet, melyekről hirdetik, hogy oly sok idült betegségeket gyógyítottak meg — ámbár sokat könnyített nehéz fájdalmán — de őtet helyreállítani nem bírta. A szöszékre nem birt fellépni s a szolgálatot félbe kellett hagynia. Nyugalomba kellett vonulni a toroczkói mesteri és tanítói hivatal is beleszámítva, 30 és fél évé szolgálat után.

Testben elgyengült, de lélekben ép és erős. Mit azzal is bizonyított, hogy Miklós erdész fiára házassága alkalmából az egyház áldását, diszes művelt társaság jelenlétében az apa adta rá. Az összes yülekezet lelki gyönyörrel hallgattuk végig magas röptű beszédét, sok jó és hasznos tanácsát. Ha teste is olyan ép lenne, mint lelke, szolgálhatna holta napjáig.

Vass I tván.

A vallás egyetemes jellege.

»A vallás, bár őszinte alázat és ájtatos buzgóság nagyobb közösségben is nyilvánulhat, mégis inkább az egyes lélek boldogulását és üdvözülését veszi célba és azért a vallást a társadalmi és állami rend alapjául és nem céljául kell kitűznünk, mert egyetemes jellege, mint összekötő kapocs, az idők folyamán elhalványult.« (Molnár Viktor).

E sokat jelentő szavak csak a napokban hangzottak el az Uránia M. T. E. évi közgyűlésén, annak elnöki székéből. Nem lehet érzegetlen, ha velük foglalkozunk.

Hiszen mindenki tudja, hogy Jézus maga, általános érvényű, testvérileg összekapcsoló, minden korlátoktól ment »egyetemes jellegű« világelvet kívánt meghonosítani az Isten országá, s az egy akol és egy pásztor fenséges eszméjével.

S ha elhalványult ez ideál — szükséges föltenni — miért, hogyan történhetett? Talán a fiak, örökösök kezébe a gondviselés szerű időkben letett drága kincs, azok tétovázó bátortalanúsága miatt kamatozatlanul maradt? Talán apróra töredezett a keresztényiség szerves alakjaiban, s mely egykor egységbe tudta ölelni a zsidót a pogánnyal, a görögöt a rómaival, ma bezárva felekezeti türelmetlenségbe, eredeti céljától eltávozott? Ugy van! . . . Ma a keresztényi egységesítő érzés eleven érhálózata a golgothai műnek átkát viseli, vagy egyáltalán nem, vagy csak igen halkan lüktet. A jézusi hitigazságok eget és földet túlélő s mindeneket meggyőző beszédje, mely 400 millió kereszténynek kellene szárnyakat adjon, hogy a határolt látkörön túl vigye — ma mintha veszített volna ideális lendületéből. A krisztusi gondolat, mely az állami és isteni hatalmat és ezek iránti tartozást,

s a valóságos két hazafiui kötelességet oly szépen kiegyenlítette, mint egy szívben a szülői és baráti szeretet érzelmi körét, ma ezer visszás indulatban merül el. Lábrakap egyre a gyilkos balítélet, hogy egy család gyermekei, a csecsemők, a játszadozók, az ifjak, a tapasztaltak, az öregek, az Isten nagy családjának, az emberiségnek különféle tagjai nem lehetnek, az Isten nevében sem lehetnek atyafiak, a ker. szeretetnek és hitnek általa. Szóval ma van ker. felekezetiiség, de nagyon ritkán van ker. szellem. Van kereszténység, de ritkán nyilatkozik meg a krisztusi vallás. Megvan az eszme, a közszeretet boldogító eszméje, de nincsen a vérünkben. Van tudat, hogy hiányzik e korból a Krisztusért való felbuzdulás zendülése. De nincsen óhaj, hogy a hit és törhetetlen meggyőződés egyenlőségének lehetetlensége mellett is egyesíttessenek nagy célokra a ker. lelkek a szabadelvűség széles és üde lég által járt rónaságán!...

De nehogy hibáztassam e nyílt titkok merész kimondásáért, indokolom tettemet. Nem elfojtani, de kikiáltani szükségesek, sőt kíváncsiak e jelenségek. Mert hiszen, mikor egyetemlegesen öntudatára ébredünk ösztöntén annak, hogy nincsen testvéri közérzés, sőt szilárdan állnak és épülnek még a kiváltságok várgyűrűi, hogy nincsen győzelme a haladó kereszténység szellemének, sőt naponként szaporodnak a tudatlanság és sötétség czimeres diadalai: akkor s csakis akkor fogunk igazán eszmélni is... Avagy mikor jött el a Szentlélek? Akkor, mikor az idők viharos járása miatt a hív tanítványok lelke az elhagyottság, az árvaság siralmas állapotába magát legjobban belebúsulta.

Ma a megdöbbenés még nem következett be. Ma nem elég világos még a széttagoltság. Ma az érdek szférák nem törik még eléggé meg a kíváncsi és boldogító közszellemet. Ma még nagyon kicsiny körben ismeretes a sokak helyzete, hogy a vallás fél az értelem bizonyításokon alapuló eredményeitől s hogy a kereszténység nem vezetője, hanem akadály a haladásnak. Nem vesszük észre, hogy míg a szép és igaz kultusza, a művészet és tudomány, mint *alkotóik egyéniségének kifejezői* — *tartanak számot a rokon egyéni érzület visszhangjára s ezáltal és így válhatnak az egész népet lelkesítő szózatá*: — addig a vallás, mint a legfőbb jó kultusza, ezeknek nagy területen éppen az ellenkezőjét cselekszi. A kereszténység többé nem a maga *alkotója, egyéniségének kifejezője*. Ennek ma nem ember a szerzője. Emberi sajátságai isteni mindenhatóságból valók! A hívők többsége azt mondja neki (Jézusnak): neked nincsenek többé tisztán emberi vonásaid, melyek számíthatnának *az egyéni érzület visszhangjára*; a te életed nem tanítás, csak dicsőség, melyet hódolat illet; téged nem annyira követni, mint bámulni óhajtunk; tanaid nem kultiválni vagyunk hivatva,

hanem arra, hogy csodaszereknek tartsuk, az üdv feltételeinek, melyeket Isten szabott s »Isten« meg is tudott valósítani, de rajta kívül, az ő tökélye nélkül más hiába akar átélni! . . .

S nekem úgy tetszik, éppen ezekben fekszik az ok, hogy nincsen a vallásnak egyetemes jellege.

De haladjon a világ e vallási irányban s legyen igaz, hogy elhalványodott a vallásnak egyetemes jellege: mi ne adjuk föl vallásunk egyetemlegességre jutásának, a jövő unitarismusának reményét. A Szentlélek elleni bűnök rakásra halmozása, a keresztényi tisztelet és testvéri adó fizetetlen hagyása, a felekezeti kizárólagosság és hatalmaskodás csak utolsó vonaglása annak, a minek el kell *pusztulni a nagyvilág majd tisztuló színéről!*

Böloni Vilmos

sepsi-köröspataki lelkész.

Külföld.

Oxfordi levél.

Mélyen tisztelt Szerkesztő úr!

Hogyan dolgozik az oxfordi diák? Egy része sehogy; a másik értelmesen, de kényelmesen.

Az angol, a mennyire csak teheti, sehol és soha meg nem tagadja azt a nemzeti sajátosságát, mit — némelyek tréfás grammatizálása szerint — az jellemez, hogy az első személy névmását nagy betűvel írja. — Ez a sajátság a diák életben úgy mutatkozik, hogy az angol diák többet költ és kevesebbet dolgozik, mint akármelyik más; meg abban, hogy a henyélők hányada itt nagyobb, mint bárhol. A költekezésének és henyélésének is meg van a maga erénye: az urasan éléssel segít Albion iparán s a vagyon elosztáson; a henyéléssel megkiméli az agyát s az életerejét. S ki tudja vajjon ez utóbbival nem tettek-e sokan nagyobb szolgálatot maguknak, nemzetüknek s édes mindnyájunknak, mint napról-napra szédültig való büflázsással. Darwin egész oxfordi diákoskodása alatt mindent látott, csak tantermet nem; mindent csinált, csak könyveket nem bolygatott. Én könnyen fölteszem róla, hogy ha valami nagy német filozof szízárványnál kerekesebb és ragyogóbb rendszere belegajdította volna holmi metafizikai labirintusok végéremeredhetlen örvényeiben soha sem lett volna belőle Darwin. Huxley is végig csavarogta diákéletét; a mi Martineauunk nem tartozott a „jobb“ diákok közé, s még sok más hasonlóról beszél az irott és élő kronika. Hanem persze: ami használ Péternek, az árthat Pálnak; sok gyomorhajos az avas-szalónától meggyógyul, mások

egészségesen is csömört kapnak tőle. A diáknak a lustálkodás is csak sorsválasztotta embereknek s csak különös — Anglián és Ámerikán kívül másutt alig található — viszonyok között válik javára.

De hát én munkáról akarok írni, nem lustálkodásról. Oxford (meg Cambridge) a studensek és a profeszorok eidorádója: az egész munkaidő 6 hó 3 időszakra osztva. Mi ezen belül is élvezünk apró hétközi szüneteket, mert a prédikálás, kirándulások érdekében a szombatunk, vasárnapunk és hétfőnk mindig szabad. Mindamellet a szabad idő legalább a mi College-(Kalidzs)-unkban, nem jelent tétlen naplopást: a diákok majdnem kivétel nélkül érett és önkénytes szorgalommal s ámbitióból dolgoznak. Mi nálunk a szabad idő azt jelenti, a mi az igaz értelme, hogy sok van a tanulóra bizva.

Ez meg is látszik a studiumokon: egyik társam, ki most a második évet járja, könnyen olvassa a sziriák, héber és görög bibliaszöveget, sőt fordít (hogy hogyan, azt ő tudja, meg a tanítója) görögöt sziriákra és héberre; két másik fennakadás nélkül olvassa bárhol a héber és görög bibliát s meglehetősen tisztában van az egész új- és ó szövetség kritikájával. A papkisasszony is, kit nem rég választottak meg Leicesterbe (az első képzett nő lelkész Angliában s ezért neves egyéniség!) jó héber studens s kész perbe szállani bárkivel a Mózesi törvény tartalma s története felől.

Természetesen ily eredményeket oly rövid idő alatt csak egyoldalu s e miatt gyakran félszeg tanulmány útján lehet elérni; ennek aztán meg van a hatása az illető gondolkodásán: az egyik studens például úgy véli, hogy az, aki nem olvassa az ó-szövetséget eredetiben, az nem kellene, hogy lelkész lehessen. Legyen vigasztalásul példa az ellenkező felfogásból is: a Collegeunk vezető bizottságának egyik tagja szeretné kitörölve látni a tantárgyaink sorából a hébert a göröggel együtt s helyettök szívesen látna valami gyakorlatibb tárgyat, vagy alkotmány, vagy nemzetgazdaságtant.

György János.

Unitárius templom Hódmezővásárhelyen.

Unitárius nők, unitárius férfiak, kicsinyek és nagyok! Mindenkit érdekel, mindnyájan olvassátok el! Fordítsátok figyelmeteket az alföldre, mert a jövő itt is a mienk! Templomot akaruk építeni Hódmezővásárhelyen, a mozgalmat már meg is indítottuk. Forró óhajunk, hogy unitárius templom legyen a nagy magyar alföld ezen nagy városában is, melyben és a melynek környékén az uni-

tarizmus mind szélesebb és szélesebb körben terjed és szilárdul. Mint *a legtisztább vallás*, mindenütt rokonszenvennel és elismeréssel találkozik. Mintegy 15 közösségben több mint 2300 lélek hódol az unitarizmus örök igazságainak és bizonyára még nagyobb az a *névtelen sereg*, mely a Dávid Ferencz magasztos eszméit kebelében hordozza. Az alföldi unitarizmusnak góczpontja Hódmezővásárhely, hol csaknem 25 éves egyházközségünk van, mely ma már az előítéletek legyőzésével békés egyetértésben él a többi felekezetekkel.

Vallásunk szeretetétől indítatva, elhatároztuk, hogy annak örök igazságai hirdetésére templomot építünk és ennek lehetősége eléréséért kérrrel fordultunk a városi tanácshoz alkalmas hely adományozása végett. A város közepén, nagyon szép helyen, a polg. fiuiskola és óvónőképző intézet melletti mintegy 600 □ ölnyi, több mint 10.000 K. értékű területet kértük, mely mostani imaházunktól alig 200 lépésnyire fekszik, melyet az ápril hó 13 án tartott városi közgyűlés egyhangulag engedett át ingyen egyházunknak és ezzel kedves óhajunk a megvalósulás felé közeledik. A városi tanács ezen igazán kegyes és meghálálhatlan jóságáért mindnyájunk elismerését és forró köszönetét érdemelte ki.

Általánosan eszközendő gyűjtés után óhajtuk megszerezni a fölépítéshez szükséges összeget és nagy a reményünk, hogy az összes birtokosok és jóbarátok, nemesszívű és áldozatkész emberek készséggel állanak a lelkesülők táborába. A gyűjtés élén a Duna-Tiszamenti egyh. kör két lelkes f. ü. gondnoka: Dr. Daniel Gábor v. b. t. t. országgyűlési képviselő és Kovács József téglagyáros, Józán Miklós esperes és Dr. Ormos Jenő hmvhelyi jogtanácsos afiai állanak, kik a kitűzött magasztos cél eléréséért minden lehetőséget elkövetnek, hogy rövid idő alatt Hódmezővásárhelyen is legyen unitárius templom. A gyűjtőívek legközelebb szétküldetnek és mindenkinek alkalma lesz hitét jó cselekedettel, áldozatkészséggel erősíteni.

Mint elismerésre és követésre méltó példát köszönettel jegezzük fel, hogy Kovács József f. ü. gondnok, kinek életével egyházközségünk történeti folyamata össze van növe s egyházunk gondjai, terhei az ő vállain nyugosznak: a templomépítési akcióban is mint egyházunk büszkesége, legelső helyen áll. A templomépítés előmozdítására 100.000 drb téglát, homokot és 1000 K. pénzt ajánlott fel. Istennek szent áldása legyen a mi nemeslelkű és áldozatkész f. ü. gondnokunkon és kedves családján.

Az ő példáján lelkesülve s az ősi unitárius erénynek: az áldozatkészségnak hódolva hozzátok filléreiteket a magasztos cél oltára! A templomépítés és annak berendezése mindenkinek alkalmat ad arra, hogy nevét az egyház örökké fenntartsa. Templo-

maink mindenikében a térfiak áldozatkészsége mellett ott ragyog a nőké is; egyiké a szószéken, másiké az urasztalán, harmadiké az orgona homlokzatán. Az áldozatkészség bárminő megnyilatkozását örömmel és köszönettel fogadjuk. Tartson össze minket ne csak szent vallásunk köteléke: a szeretet, hanem a mi ezt koszoruzza: az áldozatkészség is.

Hódmezővásárhely, 1904 ápril hó.

Balázs András
unitárius lelkész.

Egy levélből.

A nyugdíjasok nyomorúságait eltüntetni nem lehet. A panaszt és a kérést, lehet ugyan figyelmen kívül hagyni, de a szólásszabadságot nem lehet megakadályozni. Ne tessék rossz néven venni, vagy alkalmatlanságnak tekinteni; mert látva most az olyan hivatalnokok elkeseredését, kiknek ezer, kétezer forint fizetések van, ugyanannyi nyugdíjban fognak részesülni, akkor úgy hiszem nem lehet okvetetlenkedésnek venni az unitárius papoktól is, ha felemelik szavukat a nyugdíj-törvény 15. §-sa ellen. Jó lesz tehát a sajtó útján szellőztetni, — a nagy fizetés mellett békétlenkedők megnyugtatóására, hogy lássák, vannak még mások is, kik náluknál kevesebb, koldustarisnyával határos, fizetésben, illetve nyugdíjban részesülnek öreg, munkaképtelen napjaikban.

A nyugdíjszabály alkotásánál egy csepp jóindulat vagy méltányosság nem mutatkozott a most nyugalmazottak iránt. De hogy miért ez az ellenszenv, ez érthetetlen. „904-ben 5%-kal emelkedik s ez az összeg rájuk nézve végleges“. Véghetetlen szerencsétlenség, hogy rájuk kívánnak takarékoskodni. Hiszen ne adjanak a Status pénztárából, vagy fungens papok által nevelt összeg kamatjából, hanem az államtól kapott, s a végett adott segélyből. Én azt a törvényt, nem tartom olyan érinthetlennak, a mely ne tűrje meg a hozzászólást, a jobbitást.*

M. Illye.

Szuhay János ny. unitár. lelkész.

* Kiadtuk ezeket az észrevételeket, de megjegyezzük, hogy államtól kapott segély a nyugdíj alapra rendelve nincsen. Az Egyh Fő Tanács intézkedése szerint tekintélyes összeggel gyarapodik a tőke. A multa tekintve az alap jövedelmének csekélységét abban találjuk, hogy az érdekelt belső emberek tiltakoztak a nagy összeg fizetése ellen, s abban is, hogy sokan nem akartak beállni az intézetbe sokan nem akartak fizetni.

Szerk.

Unitárius vörösbetűs napok Ámerikában.

IV. 1819-ben tartotta Channing Ellery Vilmos Baltimore-ban az unitarizmusról azt a híres beszédet, a melyben Ámerikában az unitárius eszmék az unitárius név alatt legelőször tárgyalattak nyilvánosan. A beszédben oly hatalmas érvekkel van megdöntve az orthodox dogma, hogy senki sem tudta megvédelmezni. Ez a beszéd a modern unitarizmus alapvető profeciája. Bizonyítékai nyomatékosok és az egészét átlengő szellem tiszta és megnyerő.

V. 1821-ben alapították a Christian Register című hetilap, mely azóta az ámerikai unitarizmus fő szóvivője. Világosságot, enyhülést és lelkesedést teremtett mindenütt, a hol olvasták. Az unitárius írók, költők és szólokok eszméinek azóta állandó találkozó helye.

VI. 1825-ben szerveztetett az Ámerikai Unitárius Társulat Gannett, Walker, Ware és mások buzgó támogatásával. Az unitárius egyházak egységének hű kifejezője, munkásságának állandó és áldozatkész támogatója. Az ámerikai egyházaknak felénél több az Á. U. Társulatnak köszöni létrejöttét.

Irodalom.

Kovács Albert irodalmi hagyatéka. Folyó évi február 4-én elhunyt kartársam és volt tanárom, Kovács Albert theologiai tanár özvegye mindjárt a temetés után egy lepecsételt csomagot adott át nekem. A csomagra az elhunyt sajátkezűleg a következő feliratot írta: »Ez a csomag az újonnan átdolgozott Homiletika kézírata. Teljesen nyomda alá van készítve, sem hozzáadni, sem belőle elvenni egy betűt sem kell; s bár a stylusról szóló részletét szerettem volna még egyszer átnézni, de anélkül is egészen jól van és az egész egy jó könyv. Eredeti és önálló teljesen. Halálom után professzortársaim segítségével azonnal ki kell nyomtatni. Ezen az egyen kívül és még egy emlékiraton kívül semmi más kéziratom nincs sajtó alá elkészítve, tehát nem is szabad kinyomtatni egyet sem, hanem a kézikönyveim kéziratát el kell égetni. Lezártam 1902 december 31-én. Kovács Albertt s. k.

Elhunyt kartársam e végakarátát halálos ágyán előszóval is megismételte s a nyomtatásra való felügyelettel engem bízott meg. Az ő végakarátát teljesítem tehát, mikor a Homiletika kinyomtatását a magyar közönségnek, az elhunyt volt tanítványainak, tisztelőinek és barátainak szíves tudomásukra hozom és pártoló figyelmébe ajánlom.

A könyv mintegy 14 - 15 ivre terjed s f. évi junius hónapban fog megjelenni. Előfizetési ára 3 korona bolti ára magasabb lesz. Az előfizetés f. évi junius 1-ig Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari nyomdatulajdonoshoz küldendő (Budapest, V., Akadémia bérháza). A tiszta jövedelem a Kovács-árvák segélyezésére fog fordíttatni. Budapest, 1904 márcz. 28. Szóts Farkas, theol. tanár.

Emlék-füzet a tordai unitárius templom újraalakítása alkalmából. Összeállította Lőrinczi Dénes lelkész. Tartalmazza az ujitott templom fölavatásán mondott beszédeket, a templom építésének történetét és Nagy Albert szép ódáját. A csinos könyv áttekinthető hű képet nyújt egyik legnagyobb egyházunk száz éves történelméről. Kíváncsok, hogy mindenik egyházközség a nyilvánosság előtt mutassa be multját! E füzet tartalmára még visszatérünk.

A beteg társadalom. Irta Ürmösi Kálmán szentgericzei lelkész. A D F. E. marosköri fiókjában tartott sok becses felolvasás egyik legjelesebbike Ürmösinek ez a munkája, éles megfigyeléssel, tüzetes indokolással adja elő nézeteit a társadalom betegségeiről: a fényűzésről, hűséges munkáról, a megelégedésről, a vallásos nevelésről és a hazai iparpártolásról. Jó lenne, ha a lelkészek módját találnák a felolvasás ismertetésének.

Egy mohamedan legenda.

Egy konstantinápolyi ujság a következő mohamedan legendát ujitja fel, mint nagyon időszerűt a balkáni jelenlegi viszonyra. »A mikor Mussa (Mózes) — így szól a legenda — Allahtól megkapta a törvénytáblákat és sulyuk alatt nagyon elfáradva czipelte azokat népének sátrai felé, egyszer csak megjelenik előtte Eblis, az ördög, a ki két nagyon megterhelt szamarat hajtott maga e őtt. »Segits rajtam, számárhajcsár, kiálta Mózes — hogy az Allah törvényeit az én népemhez vihessem.« »Nem lehet, — mondá az ördög — én becsesebb portékákat viszek vevőiknek.« Miféle jók lehetnek azok, a melyeket vevőik többre becsülhetnek az Isten adományánál és ki az, aki azokat megvásárolta?» kérdé Mózes. És az ördög felelé: »az egyik számár irigységet és gonoszságot és a másik hiábavalóságot viszen. Mindkettő a szerbeknek és bolgároknak van eladva.«

Hitbuzgóság munkája a Maroskörben 1902-ben

Iszlóban Lőrinczi György tanító iskolai czélra 4 k., Győrfi György tanítói telken való javításokra adott fák értéke 8 k., Fekete József minden ünnepre urvacsorai kenyeret 4 k.

Kadlban: A dalegylet iskola részére csengetyüt 32 kor. — K. Nagy Gábor három izben, Szakács Ferencz egy izben urvacsorai kenyeret és bort 10 kor.

Iklandon: Filep Domokos és neje Boros Zsuzsánna minden ünnepre urvacsorai kenyeret és bort 10 kor. — Filep Margit konfirmáló növendék urasztali teritőt 30 k. — György Albertné Zöld Polixéna szószéktakarót 24 k. — Egyesek isk. könyvtárra és isk. gyermekek karácsonfájára 24 k. 50 f. — Jótékonyczélu bálók jövedelme iskolai felszerelésre 68 k. 38. f.

Szabédon: Rédiger Gézáne minden ünnepre urvacsorai kenyeret 5 k.

Csókfalván: Faluvégi Gergely és neje Asztalos Juliánna két ünnepre, Szoboszlai György (bort is) és Benedek Jánosné Szabó Juliánna egy egy ünnepre urvacsorai kenyeret 10 k.

M. Szentkirályt: Nagy Zsigmond ünnepekre urvacsorai kenyeret és bort 2 k.

Maros-Vásárhelyt: Csongvay Lajos és neje Hajós Róza ünnepekre urvacsorai kenyeret és bort 10 k. — A helyi takarékpénztár templom fentartásra 20 k. — Kis József kőfaragó a papi kúthoz köcsatornát 6 k. — Andrási Sándor napszámos harangra 1 k.

Fekete Gábor tiszteletbeli köri felügyelő gondnok két jó tanító jutalmazására, ezuttal kilenczedszer 30 k.

Csongvay Lajos köri felügyelő gondnok a köri egyház-községek konfirmáló növendékeinek emlékül adandó újtestamen tumokért ezuttal negyedszer 27 k. — Összesen 2324 k 53 f.

(Folyt. köv.)

Jótékonyság és buzgóság.

Az oklándi unitárius egyházközség a folyó évben újittatta meg tornyát és templomát. Kevés híján 1400 kor. költséget vont maga után. Megvalósítani csak az egyes hivek áldozatából lehetett, miután az egyházközség pénztára igen kevéssel tudott hozzájárulni. A közelebbi évek tetemes építkezése folytán ugyanis — 10 év alatt a papiház kivételével újra építették a belső emberi összes épületek — üresen állott a pénztár az év elején.

Miután a templom és torony állapota okvetlen javítást igényelt, az egyházközség közgyűlése márcziusban kimondotta, hogy a javítás ez évben végrehajtható. Miből...? A magtárból és a hivek jóakarataiból...! A magtár, a mely a megelőző évben önmagának is hajlékot emelt, mintegy 240 kor. költséggel, adott most is 400 koronát. Az egyházi főhatóság is adott a Berde-alapból 100 koronát. A többi összehozta a hivek buzgósága munkában és pénzben. Egyelőre önkéntes kötelező aláírással biztosított 676 korona. Igéreteiket a mai napig befizették:

20—20 koronát: Benedek Imréné sz. Simén Berta, özv. Derzsi Zsigmondné ev. ref., Pál Ferencz lelkész és neje Imets Róza.

A polgárdi-i unitárius egyházközség harmonium- és harang-alapjára tett kegyes adakozások. Lörincz Károly, Dancs Imre, Incze Tamás, Veress György, Incze György, Sebestyén Sámuel, Damokos József, Damokos Károly, Balog György, Tóth Pál, Barabás József, Nagy Sámuel, Dancs Dániel, Vancsa Mihály, Szabó Benjámin, Faluvégi András, Tüzes István, András Ferencz, Veress Jula, Tóth Sándor, László Ádám, Zsunkuj János, ifj. Tóth Dániel, Sebestyén Sándor, Veres Áron, Barabás Ferencz, Kárpáti Ignáczné, ifj. Nagy Mihály, Bence György, Konceza András, Cserei Gyula, Fábíán Károly 20—20 fill. Ördög Ferencz, id. Kiss András, Bedőházi Lörincz, ifj. Lörincz Antal, Gelei Mihály, Szabó Sándor, Gelei Bálint, Voikuj András, id. Veres Sándor, Veres Bálint, ifj. Kiss András, id. Bokor Mihály, id. Szilvási János, Szabó József, özv. Veress Ferenczné, Szabó Károly, Költő Imre, Veress Sándor, ifj. Nagy Károly, id. Székely Mihály, ifj. Orbán László, Göncz Bálint 10—10 fill. Lörincz István, Nagy Rákhel 12—12 fill. Özv. Pilbát Józsefné 6 fill. Együtt 25 kor. 18 fill.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **A főtlst. püspök ur** Budapestre utazott ápril 27-én, hogy részt vegyen a Baldácsy-gyűlésen és a budapesti Dávid Ferencz-Egylet felolvasásán ápril 30-án d. u. 6 órakor.

— **Az unitárius egyházban** van: püspök 1, egyházi főgondnok 2, központi tisztviselő 10, esperes 9, egyházi felügyelő gondnok 21. Ebből tiszteletbeli a Kültőlőkörben 3, a Maroskörben 1. Iskolai felügyelő gondnok 9. Felső- és középiskolai rendes tanár 22, egyházi tanácsos egyházi részről 41, világi részről 168, képviselő 34, külföldi tanácsos 10.

Az E. K. Tanácsnak van 33 tagja. Működik a központban 8 bizottság. Van 112 anyaegyház, 59 leányegyház, 104 rendes, 1 segédlelkész, 10.752 tanköteles, 34 felekezeti, 23 kösségi, 60 állami iskola, 39 felekezeti és 59 nem felekezeti tanító, 13 énekvezér. A lélekszám 73.561.

— **Homoródszentpálon** az Egyed Ferencz lelkész helyére ápril 20-án Ürmösi József polgárdi lelkészt választották meg. Ismerve az ifju lelkész szorgalmát, lelkes törekvését és papi talentumait, azt hisszük, hogy méltó utódban összpontosult a gyülekezet bizalma. Ünnevezlet!

— **Uj pap.** Kelemen Sándor papjelöltet a főt. Püspök úr kinevezte Kőröspatakra (Udvarhelymegye) r. lel. késszé. Május 1. napján fog beköszönni Kelemen Sándor és Kőkőssy Mihály IV. éves hallgatók a husvét előtti napokban, az E. K. Tanács engedélye alapján tettek szakvizsgálatot Reméljük, hogy diszére fognak válni az unitárius papi karnak.

— **Gagyban** az új templom építése óta sem szünetel a buzgóság Szentkirályi Ferencz őrnagy úr, ki a Szentkirályi birtokot megvásárolta, a templom adóssága törlesztésére ajándékozott 100 koronát és egy temetőhelyet ígért. A gagy állami iskola helye elcsuszott s az épület t. ketté kellett vágni. Uj helyről kell gondoskodni. A tárgyalások folynak. A gagy egyház jó vezetés alatt van s szépen halad.

— **Falusi mulatóhelyek.** E czim alatt Kozma Miklós a „Székely-Udvarhely“-ben sürgeti, hogy a falusi olvasó- és mulatóhelyiség olyan helyre építtessék, a hol az ifjúságnak játszókertje legyen, mert akkor elszokik a korcsmában időzéstől. Ezt a figyelemreméltó indítványt azzal egészítjük ki, hogy a községekben vagy a polgári, vagy az egyházi község gondoskodják játszókertről, mert ezzel az áldozattal sokat segít az egyházi buzgóságon és előmozdítja az erkölcsi életet.

— **A tibeti biblia** a világ legnagyobb biblijája 108 kötetből áll. Mindenik kötet 1000 lap. Az egész könyv 1083 darabból áll. Mindenik kötet súlya körülbelül 7 kiló. Mindenik könyv magassága 24 hüvelyk, szélessége és vastagsága 8 hüvelyk. E könyvben nagyobbára kínai nyelvből készült

fordítások és sanskrit művek foglaltatnak. Tibetben csaknem minden kolostornak van egy teljes példánya.

Szavazzunk! Az unitárius Közlöny olvasóit fölhívjuk, szavazzanak erre a 2 kérdésre: 1. Melyik 12 eseményt tartja legnevezetesebbnek a magyar unitárius egyház történelmében? 2. Melyik 12 nem élő unitárius tett legtöbb szolgálatot az egyháznak? Minden szavazó indokolja szavazatát egy-két szóval. A szavazatok május 15-ig küldendők be. Kérünk mindenkit érdeklődjék, egyházunk multja iránt. A beérkezett szavazatokat a D. F. E. irodalmi bizottsága fogja számba venni. Az eredményről olvasóinkat értesíteni fogjuk. A szavazatok már megindultak, de némi kérdésre két névvel is felelnek. Kérjük szíveskedjenek a szavazók határozottan és csak egyegy eseményre és névre szavazni.

— **Kovács Miklós** Kolozsvár városi alszámvevő, h. vízvezetési felügyelő és szolgálaton kívüli m. kir. honvéd főhadnagy életének 38-ik évében április 3-án elhunyt.

Filep Domokos iklandi birtokos, a D. F. E.-nek buzgó tagja, élete 69-ik évében április 26-án elhunyt. Fia vadász Filep Gyula és számos unoka gyászolja.

— **Az unitárius egyházi és iskolai tisztii czím- és névtár** új kiadása megjelent az új titkár Végh Mihály gondos szerkesztésében.

Hasznos szolgálatot tesz, aki az unitárius papnövendékek könyvtárát az unitárius szószékkel, énekes könyvünk régi kiadásával megajándékozza.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A Budapesti Dávid F. Egyletben a szokott helyen fölolvass Józán Miklós esperes.

— **A budapesti Dávid Ferencz-Egyletben** márcz 12-ikén este 6 órakor volt az e havi felolvasó ülés. A felolvasást Mahler Ede egyetemi magán tanár tartotta. Mahler Ede nagy hatással és igaz rokonérzettel foglalkozik a Babylonia és

Biblia kérdésével. Ily czimen nagyszabásu tanulmányt olvasott fel az Urániában, mely gazdagon illusztrálva meg is jelent. Egyletünk körében „Régi kultúra ujabb kutatások nyomán“ czimen olvasott fel e tárgyról nagyon szellemesen megírt tanulmányt. Egyes részleteket a tárgy megvilágítására fel is olvasott magyar fordításban és úgy magyarázatával, mint a

felolvasott idézetekkel világosan bebizonyította, hogy a bibliának alapját képeztek a mostan fölfedezett iratok. Gyöngyösi Erzsí Schiller „A buvár“ című költeményét szavalta Dóczy Lajos szép foidításában, Halmágyi Annuska pedig mély érzéssel énekelte Marchesi Imáját és Gounod Fohászát. Imát Józán Miklós esperes mondott a tőle megszokott ihletéssel. A jól sikerült felolvasást, melyen számosan vettek részt, Krausz Gusztáv Orgonaábrándja nyitotta meg és zárta be.

A nyári tanítás nemes és fontos ügyére fölhevítjük a lelkesz urak figyelmét. A legmelegebben ajánljuk, készítse nek tervet és dolgozzák ki a tanításokat a falusi igényeknek megfelelően. 12—16 éves ifjak volnának a nyári v. iskola rendes tanulói. Szerintünk czélszerű volna egy négy éves cursust beindítani, melyben I. évi tárgy: Biblia ismeret. (Segédkönyvek: Józán fölfogás a bibliáról és Palesztina Jézus korában, Carpenter—Derzi.) II. évi: Egyház történelem, főtekintettel az unitárius egyház tört.-re. (Segédkönyv: Unitárius kis tükör, tankönyv, az unitárius kollegium írásban és képekben.) III. Erkölcsei elvek, főtekintettel Jézus erkölcsi tanítására. (Olvasandó a bibliából a hegyi beszéd és a Jézus példázatai. Záradékol 2—3 tanításon a társadalmi szokások és szabályok. IV. Egyházi szertartások és egyházszervezet ismertetése.

A fiók-egyletekhez a központi választmány számos kérdést intézett volt a közgyűlés határozatából. Ezen a helyen is kérjük az elnök és titkár urakat a válaszok megadására.

A: egylet pénztárába f. é. márcz. 21-től ápr. 26-ig rendes tagság-díjat fizettek: Létay László, Gál Ambrus Temesvár 1904-re, Kovács Gábor Szilágycseh 903—904-re, Raffay András Abrudbánya 902—906-ra, Cseh Gábor Bethlen 903—904-re, Székely Benedek-né Retteg 904-re, Deák József Alsóboldogasszonyfalva 902—904-re, Palatka Domokos Kolozsvár, Dézsi Gábor Nagyajta, Barabás Dénes Paks 904-re, Fuchs Béla M.-Lápos 1900—1903-ra, Benke Elek 903—904-re.

Előfizetői díjat fizettek: Gál Ferencz Verespatak 902-re, Benedek Sándor Brassó 903-ra.

A maroskőri fiók e. pénztárába fizettek: Tób Zsigmond Jobbágyfalva 98—902-re, Tóth Károly Szentlászló 903, Pálfi Mihály Marosvásárhely 903—904-re, Vas Lajos Nyomát, Máté Lajos Adorján, Török Elek Ny.-Gálfalva 903-ra. Pethő Mózes Nyomát 902—903-ra, Filep Domokos Ikland 903, Balog János Jobbágyfalva 901—902-re, Rédiger Géza Szabéd 903-ra, Álgya János Marosvásárhely 903—904-re, Szabó Sándorné Ny.-Szentmárton 903-ra. Tálja György-né M.-Vécs 902—903-ra, Vass Lajos Nyomát, Klein Izidor Szabéd 904-re.

Az udvarhelykőri fiók-egylet pénztárába fizettek (folytatás és vége): Kiss Vilma, Kisgyörgy Sándor, Kisgyörgy Sándorné, Kisgyörgy Zsuzsa, Egyházközség, Máthé János, Máthé Jánosné Vargyas, Pál Miklós Arad, Benedek Imréné, Pál Jánosné, Bedő József, Pál Ferencz, Pál Ferenczné, Pollák Ignác, Deák Lajos, Bekő Mihály, Sándor Márton, Egyházközség, Egyed Albert Oklánd 904-re, Deák Lajos Sz.-Udvarhely, Szabó Mózes, Török József H. Szentpál, Márkos András H.-Jánosfalva, Mezei Domokos H.-Jánosfalva, Péter József Zsombor, Olvasókör H.-Karácsonyfalva, Zappé Béla Oklánd 903-ra, Sándor Apollónia H.-Szt. Pál 905-re, Tarcsafalvi Albert, Tarcsafalvi Albertné, Sándor Mariska és Önképzőkör Vargyas, Gidófalvi Benedekné Oklánd, Vas Mózes Városfalva 904-re.

Kolozsvár, 1904, márcz.

Gálfi Lőrincz,
pénztárnok.

Szerkesztői izenetek Egy asszonyságnak. Nságos asszonynak föltűnt, hogy a D. F. Egylet fiólekhez folyamodik, s talán terhére is van, hogy 10—20 fillérből olyan nagy dolgot csinálunk. Ne csodálkozzék a nságos asszony, hanem vegye tudomásul, hogy bizony nagy a szegénység közöttünk, annyira, hogy még a gazdagok is szegények, főleg ha a szívök üres. A ki 20 fillért ad, nem épít tornyot, de fölébreszti a másik vagy a harmadik

Nyomatott Gámán J. örök. Kolozsvárt (Kossuth L. utca 10. sz.)

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel,
----- egy évre 2 koronát fizetnek. ....

1000

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnok-
hoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések ju-
tányos árban felvételnek. — Kéziratok nem
adatnak vissza.

JÓKAI MÓR

1825—1904.

Május 6-án reggel egy villám cikázott szét Budapestről egész Magyarországra és a nagy világra s minden embert szíven salált. Minden magyar s mindenki más, aki az istenit az emberben méltányolni tudja, fájdalmasan fölkiáltott: szörnyű! Már ő is! Hát nem marad már egyetlen egy sem azok közül, a kikhez így szoktunk sohajtani: „oh ti dicsők, oh ti nagyok!”

Jókai Mór a magyar nemzet legnagyobb költője, május 5-én este 9 óra 20 perczkor elhunyt! Nizzából jött haza, hogy az enyhe tavasz szelid fuvalmában a szellem égi szárnyain röpkedve tovább szöjje tündéries s mégis igaz, földföldről s mégis a magyar nemzetet oktató, biztató, feddő és feledtető gondolatait.

A magyar nemzetnek az is elég lett volna, amit Jókai Petőfi mellett 1848 márczius 15-én, mint még zsenge ifju teremtetett. 60 éves írói pályáján megmérhetlen messziségbe vitte az akkor csak zsenge eszmét. Az egész nemzetet megtanította hinni, gondolkodni, feledni és reménykedni.

Jókai is, mint Petőfi, kedves írója volt, örökre az marad nemcsak a mivelt közönségnek, hanem az egyszerű falusi kis leánynak is.

Nem lehet jókait kellően méltányolni sem a halál alkalmából, a fájdalom hatása alatt, sem a megfontolás óráiban.

A Jókai méltáuyllása örökké tartó mostantól kezdve mindaddig, a míg magyar lesz a magyar, de még azután is, a míg e földön hazát lel a költő.

Jókai annyira az egész nemzeté, hogy egyik másik munkája után részletben bírálni nem volna helyes. de a sokat szenvedett unitárius embernek jól esik, hogy óriás könyvtárában ott találja az „Egy az Isten“ czime alatt az unitáriusok méltatását. A nagy író jellemzését két jeles tanárunk tollára bizzuk.

Jókai Mór.

Az idei tavasz gyászt hozott a nemzetre Irodalmunk legnagyobb büszkesége, a magyar regényírás fejedelme, Jókai Mór, meghalt.

Az elsíratás conventionalis falhasogató hangja azonban nem illik sem ő emlékéhez, sem a mi kegyeletünkhöz. Nem a halálával váltott jogot az örök élelre: már életében halhatatlanná lett. Pályafutása kész regény, élete historia, neve fogalom. Hatvan éven keresztül dolgozott szakadatlanul. Olyan tevékenységgel, hogy a világirodalomban is csaknem páratlanul áll s olyan időben, amikor olvasni is csendháborítás, írni meg egyenesen merénylet volt. Mégis ráért sok egyébre is. Mint gyermekifjú, mint a Petőfi barátja, ott van a szabadság, egyenlőség és testvériség zászlóbontói közt s karddal és tollal segít a Kossuth katonáinak történelmet írni.

A gyász napjaiban, az elborulás nagy éjszakájában az ő lelkében vetett legerősebb lobbót az égő csipkebokor! Hitet prédikált s föltámadást hirdetett.

Talán megfojtott volna a keserőség, ha nem ihatunk humorának édeskeserű csöppjeiből, talán összeszakadt volna fejünk fölött az ég, ha a Garamvölgyi Adámok elő nem szedik a lomtárból a mi régi fegyverünket, a *passiv resistentia* „csak azért is“ virtusát. Ősi magyar fegyver s nem kell reá „passus“-t kérni. Milyen szeretettel csiszolgatta, hogy megtudta aranyozni a komáromi ezermester. Ha egyéb érdeme nem volna, ez egy-magára is elég jogczime lenne a halhatatlanságra.

S akkor is a küzdők között volt, mikor virradni kezdett. A királyné szeretetének s e külföld becsülésének megszerzésében is kivette a maga részét. A magyar névnek aligha szerzett valaki a Zrinyi Miklósok óta több dicsőséget és elismerést a külföld előtt.

Műveit a világ minden valamire való nyelvére lefordított-

ták és megszerették. Csak itthon lett divattá újabb időben le-
kicsinyelni, serdülő leánykák és éretlen gyermekek olvasmányává
lefokozni Jókait a kloáka illatu Zolák nagyobb dicsőségére.
Külföldön inkább megbecsülik: a német Jókai aligha nem ka-
pósabb a magyarnál, pedig micsoda pörére vetköztetett hebegő
legényke lehet a magyarhoz képest! Jókait nem lehet lefordi-
tani: a kaczagányból nem lehet plundrát csinálni. A gondolat
még átültethető, de a kifejezés, a szó, a hang színe, ereje, ze-
zeisége rendesen elkallódik a fordító kezén. Már pedig Jókainak
is, mint minden igazi költőnek ebben rejlik a nagysága, a nyelv-
ben. Az igazi költőnek ma is csak az az egyetlen, az igazi
hangszere, a szó, a hang, mint régen, midőn a költészet és zene
egyet jelentett. Beszélhet az aesthetika akármit, föléje állithatja a
nyelv művészeinek akármily magasra a gondolat, az érzés, a
conceptio művészeit, elébe teheti Gyöngyösinék Zrinyit, Jókai-
nak Keményt: az igazság azért csak az, hogy igazi profétát
csak a nyelv, a szó művészeiben lát a nemzet Nem valódi
lantos az, aki nem tud hangszerén játszani. A gondolat mélyebbé,
az érzés nemesebbé, a tudás értékesebbé teszi a hangot, de
együtt és összesen sem érnek semmit a nyelv megelevenítő
hatalma nélkül. Ez, ami mindent pótol, s amit nem pótol semmi.
Aki uincs beavatva a nyelv művészetének titkaiba, az lehet
nagy gondolkodó, nagy tudós, nagy emberbarát, de nem lehet
költő, nem lehet író. Ezért áll Jókai minden lehető hibái mel-
lett is egy sorban irodalmunk legnagyobbjaival, mert ha nem is
oly öntudatos művésze a nyelvnek, mint Arany, s nem mindig
oly szerencsés, mint a lángész érthetetlen divinatiojával dolgozó
Petőfi: egyedül és egymaga tölti be az elbeszélő próza ujja-
teremtésében azt a szerepet, amin Petőfi, Arany és Tompa hár-
man osztozkodnak.

Gazdaságban és bőségben egy írónk nyelve sem verse-
nyezhet vele, még az Aranyé sem. A nép gazdag nyelvkincsé-
ből senki annyit át nem vitt az irodalomba, mint ő. A sok
valódi gyöngyszem között akad — igaz — nem egy értéktelen
hamisítvány is, de ez, úgy látszik, együtt jár nyelvünk kóros
megbetegedésével s nem egészen a Jókai hibája. A tiszta buzába
is beleesik a konkoly. Színmagyar világ azért Jókai világa s még
a mesék fantasztikus képzeletvilágában is jellegzetesen magyar.

Magyarságából folyik talán nagy mesemondó tehetsége is.
De az bizonyára tulzás, hogy mi volnánk Jókaival a világ leg-
jobbán mesélő nemzete. Erről a dicsőségről le kell mondanunk,
anélkül, hogy lenne okunk miatta az elszomorodásra. A franczia
elbeszélő próza elevenebb és ötletesebb, az orosz talán mélyeb-
ben szánt, az angol kíméltség is értékesebb lehet a mi szabad

röptü áradozásunknál, de egyik sem fordulatosabb, egyik sem jellegzetesebb a mi magyar beszédünkénél. Nekünk legalább mindenesetre legjobb, legszebb, legélvezhetőbb. Van benne és van bennünk valami, ami izről-izre magyar sajátság, magyar különlegesség. Talán a vérünk alkata hozza magával, talán a magyar föld lehellete. Ez a nemzeti vonás az, ami igazán értékes bennünk, nyelvünkben, irodalmunkban. Ez, ami mindig előkelő helyet biztosít számunkra az egyetemes művelődéstörténet, a világirodalom asztalánál is. Ez az, amiben számra nagyobb, sikerekben szerencsésebb nemzetekkel is fölvehetjük a versenyt. Azért nagy író Jókai, mert ez a nemzeti vonás benne ragyog minden szavában, minden gondolatában. Nagyobb mindenik elődjénél, mert mindeniknél magyarabb.

A magyar elbeszélő próza stílusát ő teremti meg. Az ő gördülékenyen ömlő szavához képest csak dadogás az elődök beszédpróbája. Az első magyar regényíró, Jósika ma már csaknem élvezhetetlen, a nemes Eötvös eszmékben és gondolatokban gazdag körmondatai idegenszerűek, Kemény Zsigmond veséig látó jellemrajzai fárasztók és szüntelenek. Látni lát, de nincs rá szava elmondani. Belül csupa költészet, kívül csupa próza.

Mennyire más a Jókai prózája! Észrevétlenül fölfakadó üde forrásviz, mely élénk csobogással törtetve előre, rakoncátlan patakka, majd szilaj folyammá dagad. Megy, fut, rohan s ellenállhatatlan erővel ragadja magával az olvasót. Észre sem veszed s már elragadt az ár. Hiában akarnál menekülni, nem lehet. Talán mérgeledél magadban az akaratlan utazás miatt, ha kelleténél jobban benőtt a fejed lágya, s nem találás már semmi gyönyörűséget az ártatlan lubiczkolásban, talán dühre lobbansz, ha számba veszed s réalista létedre józanul mérlegelni kezded a futás dőreségét és céltalanságát, naivságát és képtelenségét: de olyan édesen ringatnak a habok, olyan szép a partvidék, olyan csodás fényben törik meg a napsugár az egymást kergető habokban, hogy elfelejted haragodat s mire véget ér az utazásod, azon veszed észre magad, hogy a gyönyörűségtől nem maradt időd a mérgeledésre. Lelkedre valami csodás megnyugvás száll, mintha templomból jönnél. Mosolyogva letörled a szemedre föltolakodó könnyecsepeket, s úgy érzed, hogy leled jobba, nemesebbé lett, úgy érzed, mintha egyszerre lepattant volna a szivedről valami, ami eddig úgy szorított.

A ki visszaemlékezik rá, mennyi hátborzongatást állott ki, micsoda lidércznyomást érzett a divatos Nanák, sőt az igazán nagy Raszkolnikovok olvasásakor is, az tudom, hogy érdeme szerint fogja becsülni Jókait.

Pálfi Márton.

* Dr. Kiss Ernő tanár úr cikkét a jövő számra kellett hagynunk. Szerk.

Pünkösti elmélkedés.

Az evangéliumi tudósítások szerint Jézus halála, után a tanítványok zárt ajtók mögé rejtőztek s mégis csak susogva beszéltek egymás között is. Vajjon mi bünt követtek el, avagy a rossz emberek elől rejtőztek-e el? Ők nem voltak bűnösök, csak gyávák, félenkek. Nem bíztak önmagukban, nem hitték, hogy erejük elég nagy volna az ellenség megfékezésére.

A mi réges-régen történt, most is minden nap ismétlődik. Sokan, akik magukat Jézus tanítványainak vallják s buzgó keresztényeknek tartják, azonnal gyáva módjára elzárkóznak, mihelyt erejükre támaszkodva helyt kellene állaniok hitők mellett. A keresztény vallásnak mindig az volt a veszedelme, hogy igazságait véka alá rejtették. Mindig az lesz a hátránya, hogy követőiben nincs elég önbizalom, nincs elég erős hit.

Bölcsen van intézve, hogy a gyorsan forgó idő kerekén jelek legyenek, a melyek figyelmeztessék az embert a nagy igazságokra.

A pünköst keresztény ünnepről elmélkedve eszünkbe jutnak a mester nélkül maradt tanítványok s midőn félelmüket látva, a magunk gyarlóságára gondolunk. szégyenérzet száll meg, de ha eszünkbe jut, hogy midőn a pünkösti ünnep eljött volna és valának mindnyájan együtt, akkor a szent lélek szálla mindenikre és kezdenék szólni tüzes nyelveken, a pünkösti lélek tüze felgyúl keblünkben, bátorságunk megnő, hitünk erőssé lesz mint a szikla. Többé nem tekintünk hátrafelé, hanem haladunk előre és szólunk szívünk szerint kiki úgy mint a szentlélek ad neki szólnia.

Bátorság keresztények de nem arra hogy a társadalmi vagy állami rendet fölforgassátok, hanem arra, hogy észrevegyétek, mennyire eltértetek arról az útról, amelyet megjelölt volt a Jézus, aki lélek szerint élt és cselekedett. Bátorság keresztények, de nem arra, hogy e hazát könnyelműen megvessétek, hanem arra hogy sirjatok ti is romjai fölött s véreteket és élteteket is örömet áldozzatok föl érette. Bátorság keresztények, de nem arra hogy a templom ajtaja előtt hidegen elmenjétek, hanem arra hogy szíveteket, miként Jézus, ti is Isten előtt megalázzátok. Bátorság keresztények, de nem arra hogy a kenyeret a szegények kezéből kivegyétek, hanem arra hogy az apostolok módjára lelki eledellel megvendégeljétek azokat az ezereket, a kiknek nincs mit enniök és inniök.

Legyen nekünk nagy és magasztosult pünköstünk a lélek életében, a hit országában.

Boros Gy.

Szigethy Cs. Miklós.

Sz. 1824—mh. 1904. máj. 13.

Im egy lapra került a szabadságharcz költője és katonája. A költőről szoltunk, a katonáról sem hallgathatunk. A katona tettel, parancssal és leikesítő példával szolgálta hazáját. Nyugalomban töltött évei alatt nagyon gyakran találkoztunk vele. Kimért szilárd és határozott lépései, deli testtartása, férfias szép arcza,

jóságos szemei, kedves és megnyerő beszéde mélyen hatottak mindenkire. Még ha polgári öltözetben járt is, leolvastuk róla, mily nagyszabású igazi magyar katona lehetett. És az is volt. Katonai pályára lépett s a 16-ik határőrezredben már tiszt volt, midőn a szabadságharcz kitört. Főhadnagyi minőségben a XI. honvédszászlóaljhoz lépett, s rövid idő alatt őrnagyságig haladt. 1849. aug. 18-án a dévai kapitulácziónál jó hosszú időre megszakadt katonai szolgálata, mert 7 évi várfogságot szenvedtetek véle.

Hát Szigethy Miklós megérdemelte, mert igazi hős és vitéz magyar katona volt. Minden csatában részt vett, mindig rendületlenül állott helyén. Az ő élete is megérdemelné, hogy ifjaink részletesen ismerjék, hogy tanuljanak belőle jellemzőságot s hazaszeretetet.

A fogság kiszemvedése után, vagyis a m. kir. honvédség föllállításakor a szervezők között volt, s hosszú időn keresztül szolgált s végül mint ezredes vonult nyugalomba. Kolozsvárt és szucsáki birtokán kedves családi körben töltötte élete utolsó éveit, neje, fia és leánya kedves körében boldogan és kedélyesen folytak napjai. Neje a nagynevű és kedves emlékü Kelemen Benő leánya — ezelőtt egy évvel hunyt el Ferencz József püspök s Nagy Lajos főjegyző családjá, nagy rokonság s barátok sokszor főkerezték szucsáki birtokán.

Május 13-án estve sétaközben, jó erejében, szélhűdés érte. Egy pár perc alatt elhunyt. Temetése Szucsákon volt. Koporsója felett imát Ferencz J. püspök úr mondott, a sirnál az öreg honvédek nevében Nagy Pál számtanácsos.

Fájlalón érezzük hogy már ő is eltávozott. Kivánunk neki pihenést.

A budapesti Dávid Ferencz Egylet felolvasó ülése.

Ápril hó 30-án előkelő közönség előtt tartotta a budapesti Dávid Ferencz Egylet *záró* felolvasó ülését. Az est ünnepiességet fokozta az a körülmény, hogy az ülésen főtisztelendő *Ferencz József* püspök úr is részt vett nejével és leányával.

A többi nagy, általánosan ismert, *külső* hatalommal és tekintélylyel bíró, püspökökkel bővölkedő egyházaknak, talán hal-

vány fogalmuk sem lehet arról a pillanatról, midőn a mi kis unitárius egyházainkba betoppan a *püspök!* Nem ugyan fényes ruhában, nem is dörgedelmes hanggal, vagy tekervényes keneteljes politikával az ajakán — hanem csak azzal a hamisítatlan őszinteséggel, krisztusi egyenességgel, a mely egész egyházát jellemzi. Valamint a többi, nagyobb, régibb egyleteknek szintén fogalmuk sem lehet arról a megilletődésről, midőn a mi 3 éves budapesti *kezdő* egyletünk először tisztelhetette körében a kolozsvári testvér- vagyis anyaegyesület női alelnökét, *Ferencz Józsefné* ő méltóságát, hogy előtte bemutassa csekély eredményét.

Ez volt a mi fő ünnepségünk.

A műsor ezuttal igen hosszú és tartalmas volt: ima, két felolvasás, közben szavalat, énekszámok és orgona.

Rendkívül érdekes és értékes volt *Józan Miklos* értekezése: „*Emerson mint író és szabad gondolkodó.*”

Épen az nap volt 22 éve, hogy a halhatatlan szellemű ember földi maradványait eltemették s mintha a mi kis templomunk e napon valóban egészen az ő szellemének áldozott volna!

Varázsszóra előttünk állt Emerson az ő hatalmas szellemével, korlátokat nem tűrő nézeteivel, merész egyéniségével és mégis annyira keresztény lelkületével, gyönyörű irodalmi munkásságával, hogy végre 22 év multán Budapestnek legkisebb templomában fájdalmasan összeszorítsa a keresztény szíveket, de egyuttal bátorságot és lelkesedést keltsen az ő *szellemében* való újabb és újabb munkára. Jelszava volt: „légy hű *önmagadhoz*”, „Adjuk vissza az embert *önmagának*.”

„Erkölcsei rendszabályokat nem állít fel. Nem dogmatizál” jellemzi őt Józan. „Mindeu katechizmust szegényesnek talál” A morált nem úgy adja rá az emberekre, mint valami *kényszerzubbonyt* . . . „A valódi morál központi — a *lélekből* nő kifelé!”

Nyiltan hirdette, hogy a kijelentést nem lehet se Mózes, se a próféták, se Jézus és a hivatalos egyházak számára lefoglalni. *Jézust alázzák meg azok*, a kik őt elszigetelik a kijelentés többi forrásaitól. Mindamellet — mondja Józan — senki nem volt nagyobb tisztelője Jézusnak, mint épen Emerson

Könnyes szemmel hallgattuk, hogy mig az orthodoxok természetesen elítélték munkáját, addig az a néhány igazi jó barát, kiket szerencsére mindig ott látunk hűen helyt állani, a különben egyedül álló, *önállóan* működő liberális munkás mellett, kárpótolni akarva óriási szeretetükkel a tömeg közönyét vagy rosszakaratát — mennyi hűséggel és szeretettel gondozták a már betegeskedni kezdő, rossz anyagi viszonyokkal küzdő nagy embert, titokban felépítve annak leégett ősi házát, hogy minden darab butort vissza varázsoljanak belé! „... és ez nem volt

sem könyöradomány, se bálványozás“ mondja Józau, „hanem az igazi érdem megjutalmazása.“

„Ne hasonlitsuk őt az angolokkal, Shakespearehoz, se a németekkel Schillerhez, vagy épen Nietsche-hez. Vagy tán a mi szellemi óriásaink közül keressünk méltó társat neki? *Széchenyi* az ő tömörségével, *Madách* az ő eszmegazdagságával, *Eötvös* az ő magvas gondolataival és áttekintő bölcsészetével a lelki rokonságnak nem egy érdekes jelét mutatják.“

„Plymouth-rock világító-tornya mellett, Channing, Long-fellow és a többi nagyok és jelesek társaságában, egy fejjel magasabban lebegjen lelki szemeink előtt Emerson is, a kiváló író és szabadgondolkodó. Mondjuk saját szavaival: „Az ember hivatása: uralkodni a chaos felett; a mig él, hinteni minden irányban a tudás és költészet magvait, *hogy égélj, gabona, állat, ember szelidüljön* . . .“

„Áldás a magvetőre . . . Áldás az aratásra“ végzi remek, költészettel teljes tanulmányát esperesünk, mely óriási hatást gyakorolt mindnyájunkra.

Mátrai Betegh Béla, a nemzeti színház tagja hatalmas erővel szavalta Schillernek a „*harangról*“ szóló gyönyörű költeményét, Dóczy jeles fordításában Nem kívülről betanult szinpadias szavazat volt ez, hanem a gazdag tapasztalatokon és *megpróbáltatásokon* keresztül ment *emberi* léleknek ki-ki törése, *művészi* megnyilatkozása — magával ragadva az egész közönséget.

A lecsillapult taps után következett egy fiatal írónak, lapunk munkatársának: *Ujváry Lászlónak* nagyobb szabásu műve: „*A jézusi eszme*“, melyet az író nővére Ujváry Ilona tanárnő olvasott fel, kellemes, érthető hangon és szép hangsúlylyal.

A felolvasás érdekességét növelte az a tudat, hogy Ujváry *egyéni* meggyőződésből, vallásunk, tanaink iránti rajongásból lett egyházunk tagja és buzgó munkása. Felolvasásában azt kívánta szintén kimutatni és *bibliai idézetekkel* is bizonyítani, hogy Jézus vallása nincs egyházhoz, időhöz kötve, mert az faj-valláskülönbőség nélkül *mindenkinek* szól és *minden időkre* való. Szépen fejtegeti, hogy a ki Jézus *eszméihez* hű, még ha névleg nem is tartozik a kereszténységhez, azért *jobb* és *igazabb* keresztény, mint csupán a czeremóniákat hiven teljesítő névleges keresztény,

Érdekes és jellemző *vallásunkra* nézve, hogy a misztikus kereszténységből kivált *unitárizmusért* rajongó fiatal ember milyen lángoló szeretettel csüng Jézuson. Ennek bizonyosságául közlöm az utolsó szavakat: „ . . . és lenne a világ a te világod, e föld a te földed, az emberiség a te hived, lennének az emberek a te testvérid és barátaid . . . “

„Te magadban egyesítél mindeneket, felfoga a te elméd, a te szived és a te lelked mindeneket, mire az embernek szüksége van. Te egyesítéd az eget a földdel, te hozád az Istent az emberhez, te tevéd a földet Isten országává, te tanítád a jó, igaz, nemes követését, a hitet, reményt és szeretetet, az erények és jó cselekedetek gyakorlását, te hirdetéd az örök világosságot, felvilágosodottságot és a haladást, te készítél elő minket tanítással az örök boldogságra . . .

Áldott legyen a te nagy neved, áldott a te emlékezeted, hatalmas férfiú, igaz ember, jó testvér és dicső vértanu . . . áldott legyen a nagy proféta, az *ember* Jézus Krisztus!“

A fiatal író nemes lelkesedése méltó elismerésben részesült

Ki kell még emelnem Rédey Szidi, a népszínház művésznőjének remek énekét; igaza volt egy hallgatónak, midőn azt mondta, mintha csak a menyországból jött volna e hang. *Mignonból* énekelte a »Romance«-ot. Krausz Gusztáv tanár pedig gyönyörűen játszott a orgonán *Griegnek* híres »*Ases Tod*« című szerzeményét.

A műsor végeztével Ürmössy elnök üdvözölte püspökünket, ki szép szavakkal buzdított bennünket, hogy csak folytassuk a templomunkban megkezdett munkát, mert minden szép és nemes iránti lelkesedés — *istentisztelet*.

A felolvasó ülés után, mely szokatlanul hosszú ideig tartott (akárcsak az én közleményem), $\frac{1}{2}$ 9 után gyülekezett a társaság a szokott vacsorázó helyre, hol a nagy közönség között püspökünk körül láttuk seregleni Kozma Gyulánét, Bogyay Kálmánét, Faluvégi Áronét, Korchmáros Kálmánét, Józau Miklósnét, Gömörý Károlynét, Fábry Edénét és még egy sereg unitárius és nem unitárius előkelő nőt. A férfiak közül ott láttuk dr. Bedő Albert nyug. államtitkárt, dr. Székely Ferencz koronaügyészt, Ürmössy Miklós ministeri osztálytanácsost, Kozma Gyula igazgatót, Murányi Farkas Sándort, Faluvégi Áront, Józau Miklóst, Gömörý Károlyt, Fábry Edét, dr. Székely Aladárt, Györffy Józsefet, Perczel Ferenczet stb.

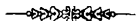
Sok szép pohárköszöntő hangzott el, köztük Ürmössy Miklós nagyszabású tószója, mely a püspöki családot éltette, kiemelve, hogy püspökünk nemcsak nekünk, nemcsak magának az unitarizmusnak, hanem ezáltal az egész általános haladásnak utmutató vezetője ismert liberalizmusával. Ferencz József az ő kifogyhatatlan humorával a »háromság«-ra: az egylet elnökségére, vaia mint a gondnokok esperesből álló háromságra üritette poharát, Kozma Gyula alelnök pedig a felolvasó est szereplőit éltette.

Az est érdekességéből vennék el, ha meg nem emlitem, hogy egy idősebb angol *miss* is mondott köszönő tószót Józan esperes felköszöntőjére.

De minden tosztnál kedvesebb volt nekünk, hogy ismét alkalmunk volt főpásztorunknak a multban elmerengő és a *jövőben* bizó csendes, de határozott szavait hallani; . . . évekket ezelőtt, mikor még csak ő jött nagy ritkán fővárosunkba „igét hirdetni“, csak 13-an voltak a hivek, kik először vettek itt urvacsorát de ime, *nem bizonyult szerencsétlennek* e szám, mert most már *templomunk* van, és *zsufolva* tartja a közönség, hogy hallgasson bennünket; szóval *lassan* de *biztosan*, folytonosan haladunk, . . . nem utasítja egészen vissza elnökünk szavait, mert bár lehanyatlóba forduló életét *vissza nem kívánja*, de azért soha *meg nem bánja*.

E békés lélekből fakadó szavak felemelő hatása alatt zárjuk mi is ez idei egyleti működésünket, azon imádkozva, hogy minden befejező egyleti év után mi is elmondhassuk püspökünkkel, hogy *a mit tettünk, a miben fáradoztunk*, azt — bár vissza mi sem kívánjuk (jöjjön más, újabb és nagyobb küzdelem) — de azért soha meg nem bárjuk!

Perczelné Kozma Flóra.

Irodalom.

*A Sárospataki lapok kritikus*a a „Józan felfogás a bibliáról“ cz. füzetet *feltűnést kereső* s *nem az igazságot szolgálni kívánó* iratnak nevezi. A magam és az író nevében tiltakozom ezen állítás mindkét tétele ellen, s mindaddig, míg az ellenkezőjét be nem bizonyítja, a vádat ráillesztem ezen kritikájára és azt felületesnek s az igazságot elaltatni akarónak nyilvánítom.

Boros György.

Minden mérges beszéd, hirtelen való felgerjedés, harag, kiáltás és kóromlás ti közületek kivettessék minden gonosszággal együtt.

Efez. IV. 31.

Teremtsünk perselyalapot a XX-ik év emlékére.

Ifjaknak és öregeknek sok olyan szükségük van, a melyen csak a jótékony emberek közös adakozásából lehet segíteni. A Dávid Ferencz Egylet perselyét azért nyitottuk meg, hogy annak filléreiből segítsünk testi és lelki szegényeinken. Adakozzunk mundnyájan magunk és mieink helyett legalább 20—20 fillért.

Az adakozók hetedik csoportja: 84. Ürmössy József Nagy-Sajó 50 fillér, 85. Ürmössy Józsefné 50 fill., 86. Ürmössy Jenő Kolozsvár 1 kor., 87. Barabás Dénes Paks 70 fill., 88. Gánya József Kolozsvár 50 fill., 89. Benke Elek M-Lápos 1 k. 50 fill., 90. Árkosi Béla Selmeczbánya 1 kor., 91. Br. P. Horváth Kálmán F.-Zsuk 50 kor.

Gálfi Lőrincz.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Püspöki látogatás.** Ferencz József unitárius püspök f. hó 29-én és 30-án meglátogatja füzesgyarmati és déványai gyülekezeteinket, melyek az utóbbi években alakultak. Mind a két helyen igaz vallásos buzgósággal és magyaros vendégszeretettel készülnek fogadni a szeretett főpásztort. Egyházi részről Józsan esperes és Balázs András hódmezővásárhelyi lelkész kísérik a püspök urat alföldi körutjában. Kolozsvárról is többen készülnek, köztük Benkő Mihály és Gyulay László egyh. tanácsosok.

— **Konfirmáció.** Áldozó csütörtökön 15 növendék konfirmált és járult első ízben az Ur-asztalához a budapesti unitárius templomban. Ebből az alkalmából ifjúságunk lelkes barátja, Solymosy Mária urhölgy egy sötét-kék orasztatkarót ajándékozott egyházközségünknek. Szerető gonddal himezte annak közepére a fehér galambot, mely csőrében olajágat tart. Ezt kalászkok és szőlővesszők veszik körül. Ezzel az újabb adománnyal öhajította a nemeskeblű urhölgy kiegészíteni tavalyi ajándékát, a magyar motívumokkal szegélyezett világos-kék urasztali terítőt és a szószék könyvtámláját díszítő, sötét-kék mezőben szárnyaló fehér galambot. A növendékek díszes kötésű emlékkönyvet kaptak Botár János és Perczelné Kozma Flóra urnő szíveségéből. Fogadják a jókedvű adakozók az ifjúság és a gyülekezet nevében is, hálás köszönetemet. Budapest, 1904. május 18. Józsan, esperes.

— **A Murányi Farkas Sándor és neje Bányai Ágnes alapítványra** ezenel pályázat hirdettetik. Pályázhatnak az unitárius Papnevelő intézetben 1902--3, 1903--4. tanévben végzett és papságra lépett vagy közelebből lépendő ifjak. Jutalom 100 korona. A feltételek közölve vannak az Ertesítő 43. lapján. Ez a 8-ik pályázat.

— **Néhány szó** dr. Szabó Aladárnak Hódmezővásárhelyen tartott felolvasásához. A „Protestans egyházi és iskolai lap“ máj. 15-iki számában olvasható dr. Szabó Aladárnak „Az egyház és az egyház munkája“ című felolvasása, melyet Hódmezővásárhelyen május 3-án olvasott fel a békésbáti egyházmegyei lelkészegyesület gyűlésén. E munkájában a többi között a következő is olvasható: „Oly testület, amely egyház akar lenni és a Jézus Krisztus istenségét megtagadja, valósággal a képmutatás és jogbitorlás kettős bűnébe esik.“ Mit szólunk mi, „képmutató“ és „jogbitorló“ unitáriusok ehhez, nem is szólva a szegény zsidókról, mohamedánokról stb? (hisz azok talán egyenesen a gyehenne tűzére vetendők). Én azt hiszem — semmit. Adjuk át az említett sorokat a XX. század felvilágosodott, józan ítéletének és keresztény szívének; ki-ki tegye meg saját lelkiismerete, saját szíve és műveltsége szerinti véleményét, hogy vajjon a szeretetek: Jézus vallásának szavai-e ezek?! Nekünk pedig legyen ez egy hatalmas ösztönzés arra nézve, hogy ezentul — ha lehetséges — még igazságosabbak, még elnézőbbek és türelmeesebbek legyünk a más nézetű egyházak iránt. Legyen ez a felekezeti elfogultság örök időkre intő-példa mindnyájunkra nézve, miszerint valóban minden módot fel kell használnunk arra, hogy keresztény módon ellensúlyozzuk Krisztus Urunkat szolgáló zászlónk alatt a más egyházak ellen elkövetett igazságtalan és szívtelen támadásokat! Én pedig — egyházunknak a jelentéktelen és gyenge tagja — soha sem éreztem jobban, hogy mily jogos, mily elkerülhetetlenül szükséges egyházunknak és egyleteinknek igazságot és szeretetet hirdető munkája a kereszténység nagy családjában — mint éppen most. P. K. F.

— **Missió.** Pünkösöd másodnapján Hecsen (Somogy m.) oszt. urvacsorát Józán esperes. Polgárdiban pedig június 26-án lesz új lelkész, Kőkösy Mihály ünnepélyes beiktatása. Ugyancsak Polgárdiban augst 28-án a Duna-Tisza-menti egyházkör közgyűlése.

Az unitárius papnevelő intézetbe az 1904—5. tanévre július 15-ig kell folyamodni főlvetel iránt. A kik most lépnek az intézet tagjai közé, érettségi bizonyítványt, keresztlevelet, szülők vagyoni kimutatását és szülők nyilatkozatot (minta dekáni hivatalban) kötelesek folyamodványuk mellé csatolni. A folyamodványban fölsorolandó, hogy a gymn. osztályokat hol végezte.

— **A füzessgyarmati unitáriusok** ismét nagy munkára készülnek. Új harang hívogató szavai mellett akarnak az Isten házába járni. A harangalapot a napokban — egész váratlanul — Dr. Ferenczi Géza nagyajtai ügyvéd vetette meg, ki f. hó 18-án községünkbe jött s felkereste kis templomunkat is. Megelégedését fejezte ki S hogy ő is részese legyen e kicsiny sereg buzgó munkálkodásának 100 koronát ajándékozott a — már tervbe vett — harangalapba. Példája lelkesített! Cs. Hegyesi István jó módú birtokosunk szintén ajándékozott erre a célra 100 koronát. Legyen mindennél drágább jutalmuk „a hit koszorúja,” melyen ez van írva: „Isten nevében” Füzess-Gyarmaton, 1904 május hó. Gálffy Kálmán, unitár. lev. tan.

— **A „Vasárnapi iskola”** megállapításának 25-ik évfordulóját ünnepelte meg az unitárius kollegium május 8-án. Egy nyilvános s ez iskolai évben egyuttal záró vasárnapi iskolát tartottak, melyen

imát Kovács Lajos papn. és beszédet dr. Boros György dékán, mint a vas. isk. tervezője és kezdettől fogva vezetője mondott. A beszéd kedvesen emlékezett meg 25 év munkásságának történetéről, melyet az oktatásról rendesen vezetett naplók hűen visszatükröznek; élénk szavakkal mutatta be azt a munkáságot, melynek gyümölcsét a 25 év alatt kikerült I—V. oszt. tanulók élvezték és azt a buzgószorgalmat, melylyel a papnövendékek a tanítást végezték. Majd fölolvastott azon véleményekből nehányat, melyeket Németh István, Pál Ferencz, Demeter Dénes, Fazakas Lajos, Ürmösi Károly, Deák Miklós, Bölöni Vilmos lelkészek küldöttek. Örömmel hallgatta az ember, hogy ez az üdvös intézmény egyuttal gyakorló iskolája a kimenő lelkészeknek. A beszédre fölzugótapsvihar után Vég Mihály egyh. és püsp. titkár emelkedett szólásra, hogy ő mint lelkész s egykor gyakorló papnövendék éloszóval tehesse meg észrevételeit a jövőre vonatkozólag. Azután a püspök ur ömél. fejezte ki elismerését s szívesen üdvözölte a dékán urat 25 évi lelkes fáradozásaiért. Raffaj Károly felügyelő tanár kért szót, hogy a papn és az ifjuság nevében mondjon köszönetet a vas. isk. vezetőjének, kinek utasításai, tanácsai, annyi, de annyi erkölcsi haszonnal jártak a serdülő ifjuság. A vas. isk. 25 éves multja, — tehát a legrégibb Magyarországon — lelkesítsen mindenkit ez intézmény fejlődésének munkálására. Jelen volt.

— **Köszönet.** Kovács Róza dombói tanítónő a szováthi egyházközségek egy szépen himzett urvacsorai terítőt ajándékozott, fogadja érette az egyházközség hálás köszönetét. Felső-Szováth, 1904. márczius 24, Antónya Mihály lelkész.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

— **A budapesti Dávid Ferencz Egylet** évzáró közgyűlését május hó 14-én tartotta meg d. u. 6 órakor. Ürmössy Miklós, elnök elnöki megnyitójában röviden ismertette az egylet három éves működését, szép szavakban emlékezett meg Perczelné Kozma Floráról, mint az egylet vezércsillagáról és Jókai Mórról, az unitárius eg ház és a Dávid

Ferencz Egylet igaz barátjáról, a ki „Mi vitt engem az Egy az Isten című regényem megírására” czimen akart egyletünkben felolvasást tartani. A költőkirály elköltözése nagy veszteség egyletünkre nézve is. A zajosan megtapsolt elnöki megnyitó után Józán Miklós főtitkár olvasta fel titkári jelentését, melyben az elmúlt évi felolvasásokról, a po-

zsonyi útról és az egylet anyagi és erkölcsi támogatásáról emlékezett meg. Ezt követte Dimény Mózes pénztáros pénztári jelentése, mely szerint az egylet számadásában 513 K. 48 f. összeget mint bevételi többletet visz át a jövő évre, úgy hogy az egylet alapítványával és az alapító tagok díjaival együtt az egylet vagyona meghaladja a 2000 K.-t. Ezután az új költségvetést állapította meg a közgyűlés. Az egylet mint minden évben, úgy az idén is választott tiszteletbeli tagokat. Szép szavakban ajánlotta tiszteletbeli tagokul az elnök Dr. Masznyik Endre teológiai igazgatót és Dr. Kecskeméthy Lipót törabbit, a kiknek megválasztását liberális gondolkodásra valló szavakban ajánlotta Daniel Gábor tiszteletbeli elnök a közgyűlés egyhangulag megválasztotta. A közgyűlés elhatározta az ez évi felolvasások kiadását a Dávid Ferencz Emlék-alap javára 25 K.-t és az Újságírók Nyugdíjintézete javára 10 K.-t adományozott. Az évkönyv kiadási költségeinek részbeni fedezésére Perczelné Kozma Flora 50 K.-t ajánlott fel, a mit a közgyűlés köszönettel tudomásul vett. Ezután a beadott indítványokra került a sor. Kozma Gyula alelnök indítványozza, hogy a választmányi tagok száma 24-ről 30-ra emeltessek, az elnökség pedig, hogy a 2 titkár és ellenőr helyett (mely állást eddig a titkár töltötte be) 1 főtitkár és 2 titkár választassék; mindkét indítványt elfogadta a közgyűlés. Ekkor a közgyűlést felfüggesztette az elnök és lemondott az elnökség és a tiszttikár eddig viselt hivataláról; a választást vezető bizottság elnökévé Dr. Bedő Albert főgondnok, tiszteletbeli elnök, jegyzővé Újvári László választott meg. Az új tiszttikár a következőkép alakult meg: elnök Ürmössy Miklós, alelnökök Perczelné Kozma Flora és Kozma Gyula, főtitkár Józán Miklós, titkárok Buzogány Ágnes és Újvári László, pénztáros dr. Dimény Mózes. Új választmányi tagok lettek: Bogyainé, Kozma Gyuláné, dr. Sándor Balázs, dr. Gotthárd Zsigmond, Józsa Mihály, Máthé György és dr. Pázsint Mihály. A közgyűlést választmányi ülés előzte meg. A közgyűlés után társas

vacsora volt, a hol Józán Miklós főtitkár Ürmössy Miklós elnököt, Ürmössy Miklós elnök az egylet tagjait és a 2 alelnököt, Kozma Gyula alelnök dr. Bedő Albert főgondnokot, dr. Bedő Albert főgondnok Józán Miklós eszperest köszöntötte fel. Ismét egy évet zártunk le, hogy a pihenés után felfrissülve a munkát folytathassuk. A budapesti Dávid Ferencz Egylet hároméves működésével bebizonyította, hogy életképes.

— **A „Magyar Szó”** — a **„Nők Világa”-ról.** Közönyünk melléklapjáról a „Nők Világa” legújabb számáról a „Magyar Szó” a következőképen ír: „Nők szerkesztik, női lelkek vallásos gondolatokat kaphatja benne az olvasó. És a mellett, hogy majdnem egyedül álló ebben a generáción, legfőbb érdeme hogy éppen a nő fog tollat a vallás, erkölcs hirdetésére. Korunkat a vallástalanság, kegyetlenség jellemzi. A nők között is folyton gyérül azoknak a száma, kik szívökben az igazi vallásosság nemes tisztaságával ékeskednének. Így csak örömmel üdvözölhetünk minden oly törekvést, mely e kevesek számát van hivatva csoportosítani; a „Nők Világa” pedig éppen ezt cselekszi, s mint ilyen a legnagyobb elismerésre és pártfogásra számíthat mindazok részéről, kik a jó, a nemes iránt lelkesedni tudnak.”

A Dávid Ferencz Egylet pályázatára felhívjuk olvasóink figyelmét. A föltételek lapunk 3-ik számában láthatók. Határidő június 30. Később érkező pályázatok nem vétetnek figyelembe.

A keresztkörli „Dávid Ferencz Egylet” folyó évi május 25-én délelőtt 10 órakor Csehétfalván Felolvasó-gyűlést tart, melynek tárgysorozata: 1. Templomi isteni tisztelet. Egyházi beszédet mond: Katona Ferencz lelkész. 2. Elnöki megnyitó beszéd. 3. Szavai: Benczédi Erzsike a. tanítónő. 4. Felolvasás: Lőrinczi István lelkész. 5. Szavai Máthé Lajos lelkész. 6. Tisztujtás. 7. Indítványok.

Lapunk olvasói sziveskedjenek értesíteni az itt következő t egyleti tagok lakásáról. Péter József községi jegyző (Zsombor). Blaschnek Rezső (Budapest, VIII. Terézkerut), Gergely Aron cipész (Braila, Románia), dr.

Boér Kálmán kir. aljegyző (Nagy Ilon-
da), Pálfi György (Hosva), Gergő Károly
erdőszámvéveségi főnök (Gödöllő),
Scherer János (Budapest. VIII. Mátyás
tér 5. b), Fuchs Béla (Magyar Lapos),
Nyíredi János vágóhídi felvigyázó
(Fogarás), Zsigmond Elek (Brassó)
Malom-utca 22.) Vajda Áron adó-
tárnok (Malaczka), Medán Ede ny.
árvaszéki elnök (Nagy Szombat). Özv.
Nagy Mózesné (Budapesti u. 3. sz.)
Bíró Elek asztalos (Kolozsvár) Jánky
Ernő honv. főhadnagy (Kolozsvár) Kis
Ida (A.-Kápolna) Buzás János (Nagy-
Varad), Vaska Ilona áll. tanítónő (Alsó-
Rákos), Szabó Domokos (Alsó-Rákos),
Barabás Dénes gyógyszerész (Békés-
Gyula), Dr. Füredi Jenő (Budapest,
VI. Donát-u. 16.) Zoltán Béla ny. kir.
adótárnok (Kolozsvár), Nagy Miklós
(Szilágy-Cseh Sóna) vi. Gergely (Tor-
dattalva).

Az egylet pénztárába f. év április
26-tól május 20-ig rendes tagsági díjat
fizettek: Árkosi Béla Selymeczbánya,
Bodor Eszter Bpest 904-re, Pálfi Már-
ton, Major Sándor Kvár 904-re, Hidegh
Mihály 903—904-re, Mikó Imre, Mikó
Imréné, dr. Frankiss István, Orbók Fe-
rencz, Haller Rezsóné, Vécsei Sámuel
Farkas Vilmos, Magyarai Mihály, Móricz
Mártou, Hadházi Sándor, Lakatos Fe-
rencz 904-re, Kanyaró Ferencz, dr. Nyi-
redi Gézáné 903—904-re, dr. Veress
Vilmos, Pákei Lajos, Nagy Gyula, Mol-
nár Sándor, Mina János, dr. Kóváry
László, Fekete Gyula, dr. Engel Gáborné,
dr. Boros Györgyné, Ambrus Gergely,

Árkosi Lajos, Abrudbányai Béláné, Finta
József, Kenessey Béla, dr. Bálint Gábor,
Csifó Salamon, Gyulay Árpád, Pál Ist-
ván, Timár Ödön, Fangh Erzsébet, Kozma
Ferencz, Müller Gyula, dr. Gálfi Endre,
Nick Antalné, Zsakó István 904-re, Vá-
radi Károlyné, dr. Váradi Aurél, Dom-
ján Péterné, Szilágyi Józsefné, László
Gyula 903—904-re, Éjszaky Károly, dr.
Gál Kelemen, Benkő Mihály, Jelen Józ-
sefné, Adamek János, Veress László
904-re, Pongrácz Lajos 901—902-re, Boér
Gergely, Keresztély Mózes, dr. Wettens-
stein József, özv. Simon Ferenczné, Pál
István, Biluska Józsefné, dr. Veress La-
jos, Kovács Gézáné, Orbán Sándor, Macs-
kási Lajosné, Szabó Ferencz, Kovács
Ábrahámné, Vass Domokos Kvár 904-re,
Farkas Viktor Ds 901—902-re, Kozma
Albert Pata, br. Petrihevi Horváth
Kálmán, br. Petrichevi Horváth Kál-
mánné, Melania, Hortenzia, Katalin, Esz-
ter, Antonia és Ferencz F. Zsuk 904-re,
Szabó Gábor D.-Szt.-Márton 1898—
1900-ra.

Előfizetői díjat fizettek: Szegedi Árpád
Bpest 904-re, Nőképezde unitárius
növéndékei Kvár 903—904-re, özv. Bleha
Jánosné, Telkes Béla tanuló Kvár, Ba-
logh József Debreczen 904-re, Hajós
Gyula, Balázs Ferencz 903—904-re, dr.
Weiss Miksa Kvár, Demeter Ferencz
Dobsina, Zádor Gézáné Kvár 904-re.

A Budapesti D. F. E. tagjaiért az
1903—904. évre 200 kor.

Kvár, 1904 máj 20-án.

Gálfi Lőrincz,
penztárnok.

Jótekonyság és buzgóság.

Az oklándi unitárius egyházközség templom és torony javi-
tására folytatólag adakoztak:

10—10 koronát: Kovács József id. pataki, Fekete Mihály id.,
Bekő Mihály, Máthé Zsigmond, Sándor Márton énekvezér, Szolga
István M., Wolf Gizella, Pete Mózes ifj., Egyed Albert, Kovács
Mihály, Benkő Domokos, Egyed József id., Kisgyörgy Sándor
esperes, Pál János és neje, Dósa Aladár és neje, Bedő József
tanító, Egyed István.

6—6 koronát: Kovács István pat., Benedek Péter id., Fűzi Pál.

5—5 koronát: Elekes Sara, Máthé József id., Szolga György,
Fekete József, Ajtay János almási pap és neje, Szolga János ifj.,
Florián Kristóf r. kath.

4-4 *koronát*: Csiki Mózes id. alsó, Egyed József ifj., Fekete Mihály ifj., Kovács Bálint, Bekő Albert, Kovács Dániel ifj., Golicza Péterné özv., Balázs György, Egyed Zsigmond felső, Dimén József, Csiki Mózes ifj. alsó Fekete János, Elekes Andás és neje, Benedek Mózes, Sütő András, Vajna Bálint ev. ref., Hollender Móríciz izr., Pollák Ignác r. kath., Gidófalvi Benedekneké.

3-3 *koronát*: Egyed Gergely, Balázs András, Szolga József — Sándoré, Elekes András ifj., Sütő József felső, Libik József, Kovács Domokosné, Sütő János, Miklós Albert, Máthé József, Sütő Anna.

2-2 *koronát*: Elekes Péter, Szolga Istvánné özv., Benedek János alsó, Egyed Lajos, Deák Lajos, Kovács József ifj. pat., Egyed Miklós id., Kovács Ferencz Sz., Egyed Mózes felső, Elekes István, Cseke János felső, Szabó István, Benedek Péter felső, Boldizsár András, Dimén Domokos Dimén Mózes, Szolga István major és neje, Elekes János Gy., Elekes Ferencz id., Vas Mózes és neje, Füzi István, Bekő András ifj., Csiki József id., Golicza József, Elekes Ferencz ifj., Boér István r. kath., Elekes János P., Máté József ifj., Dénes Sándorné ifj., Sándor Mózes, Hatházi Zsigmond, Varga Jánosné özv., Egyed Miklós ifj.

1-1 *koronát*: Füzi Mózesné özv., Bekő László, Egyed Mózes alsó, Sándor Dénesné özv., Balázs János ifj., Páké István, Egyed József horv., Füzi Mihály, Csiki Mózes felső ifj., Bekő András özv., Kovács Pálné özv., Imreh Juliánna.

Legyen e gondviselés és szeretet állandó ez egyházközségen, ennek minden hivein . . ! Oklánd, 1902 decz. 12

Pál Ferencz, lelkész.

Szolga István, gondnok.

„Szívemet hozzád emelem“ dr. Boros Györgynek ily című női imádságos könyve a pünkössti ünnepre második és bővített kiadásban fog megjelenni. Megrendelést elfogad lapunk szerkesztősége. A könyv ára az eddigi:

vászonkötés 2 kor. 40 fillér, diszes bőrkötés aranynyomással 6 kor., bársony 10 korona. A kik a kötésben különös módosítást óhajtanak, szíveskedjenek rövid idő alatt intézkedni.

Joánovics Testvérek Fényképészeti és Festészeti Műterme

Elölött Kató J.

Kolozsvár, Mátyás király-tér 32.

Telefon 150. szám.

SPECIÁLISTÁK GYERMEKFELVÉTELEKBEN.

Ajánljuk elsőrendű műtermünket, mely újonnan berendezve a legmeszebb menő kívánalmaknak is megfelelhet. **Öltözők a n. é. közönség rendelkezésére állanak.** — **Aquarellek és olajfestmények** úgy természet, mint képek után jótállás mellett a legkitünőbb kivitelben készíttetnek. **Nagyítások** platin-, pigment- és fényes papíron. **Csoportok** egyletek és családok számára.

Házonkívüli felvételek. Képek minden nagyságban és minőségben. **A volt KATÓ J. czég minden fe vételéből utánrendelések elfogadtnak.**

Nyomatott Gámán J. örök. Kolozsvárt (Kossuth L. utca 10. sz.)

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel,
egy évre 2 koronát fizetnek.

~
00
~

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnok-
hoz küldendő Kolozsvárra. -- Hirdetések ju-
tányos árban felvételnek -- Kéziratok nem
adatnak vissza.

A FÜZESGYARMATI UNITÁRIUS TEMPLOM, ÉPÜLT 1903-BAN.

A füzesgyarmati unitárius templom.

Rég elmúlt időknek emléke elevenedik meg lelkünkben e szép kis templom szemlélésekor. Korunkban az első unitárius templom ez a magyar alföldön. Cselekedetekben nyilvánuló élő, erős hitű füzesgyarmati unitárius testvéreink építették az Isten dicsőségére s lelküknek boldogságára és üdvére. Alig megy többre számuk 300 léleknél, de megmutatták, hogy az erő, akarat, mely előbb, vagy utóbb, de diadalt arat és hogy „mit vihet ki erős szívláng alatt az elszántság hatalma és az ércz-akarat!!

Mi lelki örömmel mutatjuk be képét olvasóinknak. Áldott legyen az urnak szent neve, hogy ezt megérnünk engedte, fényes bizonyosságul, hogy az igazságot csak elnémitani lehet, de megsemmisíteni nem, mert „az a koporsóból is kitör és eget kér“. Tudjuk mindnyájan, hogy a XVI-ik században számos unitárius gyülekezetünk volt a magyar alföldön s éppen Békésmegyében, ott tartatván a híres „békési disputatio“ is, dus talaj volt az új hit csirái számára. Apostoli buzgóságu s ihletségű papok: Basilius (Balázs) István békési pap (véletlen játéka a sorsnak, hogy jelenleg az alföldön működő buzgó, ifju papunk is Balázs nevezetű), Thordai Máté makói pap, Óvári Benedek simándi pap és Kárádi Pál a temesvári híres pap és alföldi püspök, Békés, Csanád Csongrád, Arad, Temes, Bihar, Hajdumegyében lánglelkessedéssel, s félelmet nem ismerő bátorsággal hirdették és terjesztették szép eredménynyel Dávid Ferencz magasztos tanait. Fájdalom, hogy a nehéz idők mostoha járása s türelmetlen lelkek erőszakossága a nemeslelkű magvatőknek vetéseit idő előtt letarolá!

Vessünk fátyolt a multakra s régi, begyógyult sebeket ne bolygassunk. Figyelmünk maradjon csak a jelenen. A magyar alföld közepén, éppen Békésmegyében több unitárius gyülekezet keletkezett az utóbbi időkben, mint: Hódmezővásárhelyen, Orosházán, Mező-Berényen, Dévaványán, Füzes-Gyarmaton. Ez utóbbi, mint legujabb gyülekezet templomának elkészülése, magasztos öröme volt a többi gyülekezetnek is. Öröme mindnyájunknak, mert hiszen nemcsak a hitbuzgóság és áldozatkészségnek fényes bizonyítéka, de bizonyosságul szolgál amaz, egyházunk ellen hangoztatni szokott vád ellenében is, mintha a magyar alföldön csak az egyházi teher alól való szabadulás vágya hozná az embereket unitárius anyaszenlegyházunkba. Ime, nézzük csak a füzesgyarmati unitáriusokat! Alig egy éve, hogy élénk vágy támadt lelkükben templomot állítani az egyetlen egy Isten tiszteletére. Nem bolyongtak gyűjtőivel szerzetét, hanem nemes elhatározás és erős elszántsággal önma-

gukat terhelték meg az építési költség 10 – 12 ezer koronát kitevő összegével Nemes tettükről értesülvén angol kitrokonaink, 1000 korona segílyt küldtek nagy munkájukhoz. És hozzáfogtak a dicső műhöz s a jó Isten megsegítette nemes igyekezetükben. A mű bevégeztetett s ott áll a szép kis unitárius templom a magyar alföldön, mint „az Isten dicsőségének hajléka, az erények és erkölcsök öre, s a magyar hazafiság véd-bányája“.

Álljon is időtlen-időig s hirdettessék benne mindenkor az a tiszta tudomány, a melynek egyetlen dogmája az egy élő igaz istenben való hit és egyetlen törvénye: Isten és ember-szeretet!

Végh Mihály.

Főtiszt. Ferencz József püspök ur egyházlátogatása Füzes-Gyarmaton és Dévaványán.

A füzes.gyarmati hiveknek rövid idő alatt másodszor volt részük magasztos egyházi ünnepségben. A mult év őszen szentelték fel templomukat s most az egyház főpásztora kereste fel a földi hiveit.

Egész héten lázas előkészületek folytak az unitáriusok körében a főpásztorhoz méltó fogadtatásra. Balázs András hódmezővásárhelyi lelkész pénteken délben érkezett Füzes-Gyarmatra, hogy résztvegyen az előkészületek munkálataiban. Öröm volt nézni azt a lelkes buzgóságot, melylyel siettek a derék unitárius nők koszorukat készíteni szebbnél-szebb virágokból, melyekben a májusi természet gazdagon megáldotta kertjeiket. Az oda érkezett lelkész szombaton délelőtt konfirmálást tarrott Délután 3 órakor kezdtek gyülekezni a virágokkal és zászlókkal feldíszített kocsik. 4 órakor érkezett a szeretett főpásztor, kíséretében volt Végh Mihály püsp. titkár, Józan Miklós esperes és Gyulay László a kolozsvári egyház gondnoka. A nagy néptömeg ajakáról zugó éljenzés tört ki, mikor megpillantotta a főpásztort. A megye nevében üdvözölte Csánky Jenő főszolgabíró.

A menetet lovas bandérium vezette, utána a fehér ruhába öltözött iskolás lányok és azután a gr Blanckenstein virágokkal feldíszített négyes fogatán a püspök a főszolgabíróval, a kocsi mellett négy lovas magyar, vállukon nemzeti színű szallaggal. A község végén a diszkapu előtt Beke Antal községi jegyző fogadta.

Nagyon kedves és megható jelenet következett a templom egyszerű előcsarnokában, hol a fehérbe öltözött iskolás lányok kőrt alkotva közepén palástban, jobbán egy angyalarczu kis lány-

kával üdvözölte a szeretett főpásztort az egyházközség nevében Balázs András lelkész. A gyermeki szeretet édesen csengő hangján üdvözölte aztán egy kis leány s átnyújtotta a kezében tartott virágcsokrot. Megindító hangon válaszolt a Főpásztor mindenikre.

Vasárnap a főpásztor meglátogatta az iskolát. 10 órakor kezdődött az istentisztelet. A templom zsufolásig megtelt hallgató közönséggel. Imát és beszédet mondott Balázs András hmvhelyi lelkész. Főpásztor a megihletődés hangján szeretettel, szívből, szívhez szólóan, mélységes hittel szólott; beszédjéneh minden egyes szava a sziveket át-, meg átvjárta. fölemelte, ihlettel töltötte meg. Urvacsorai beszédet mondott Józan Miklós esperes lelkesedéssel, tűzzel, hittel elregadóan. Az urvacsorai kenyeret a főpásztor osztotta. Urvacsorát vettek mintegy kétszázan

Délután egy órakor bankett volt mintegy 150 teritékü, melyen nők is nagy számban vettek részt. A pohárköszöntőkben sem volt hiány. A püspök a királyra, Végh a községeljáróságra, Józan a püspökre, Gyulay László a nőkre stb. stb. mondottak pohárköszöntőket. Fél 4 órakor a hivek szeretetét szívében vive, magát hiveiében hagyva, Dévaványára indult.

6 órakor érkezett meg. Az állomásnál Erdei Kálmán községi főjegyző fogadta, egy unitáris nő versben mondta el köszöntőjét. Hosszu kocsisor vonult aztán be a községbe, a katolikus templom harangjainak zugása közben. Az imaháznál Lázár Dénes k. tanító fogadta az egyh. község nevében. Azután istentisztelet volt; Józan esperes mondott magas szárnyalásu imát. Este 9 órakor bankett volt. Hétfőn reggel 9 órakor istentisztelet volt, melyen imát mondott Végh Mihály püspöki titkár, beszédet a főpásztor. Tisztelgett a községi előjáróság a főjegyző vezetése alatt, a kath. egyház Frömert Lajos czimzetes kanonok vezetése alatt és az izr. egyház a lelkész vezetése alatt 11 órakor az iskolát látogatta meg a főpásztor, azután több családot. D. u. elutazott székhelyére.

Ez a püspöki látogálás bizonyára mélységes nyomot hagyott az alföldi unitáriusok kebelében és nagy erősségére volt a hivek lelki életének.

De nem hagyhatjuk említés nélkül azt a buzgóságot és lelkesedést se, melylyel mindkét egyháznak gondnokai és tanítói működnek itt az idegenben. Gálfi Kálmán füzeggyarmati és Lázár Dénes dévaványai tanítók, kik oly igaz lelkesedéssel munkálkodnak az egyház érdekében ott, hol még most is nagy előítélettel viselkednek az unitarizmus iránt.

Üdvözlet a magyarországi unitáriusokhoz.

A főt. püspök ur az E. K. Tanács juniusi gyűlésén egy kedves üdvözlő levelet terjesztett elő, melyet Angliából egyik népes unitárius gyülekezet küldött. Az E. K. Tanács megfelelő válasszal felelt. Az üdvözetet közöljük.

Mi, a minden lelkek egyházközségének unitáriusai Wolverhamptonban, Angliában, jelen sorainkal üdvözljük és szerencsét kívánunk a Magyarországi unitáriusoknak Főtisztelendő Ferencz József püspök útján. Szerencsések voltunk egy felolvasást hallani e czímen: „Ünnepélyes utazások Magyarországon“ W. H. Shrubsole esq. urtól, a mi gyülekezetünk egyik tagjától akit a magyarok közül sokan fognak ismerni, mint aki vendég szeretetüket hazájukban tett látogatásai alkalmával többször élvezte. Ebben a felolvasásban Shrubsole ur több oldalról tájékoztatott minket és mi örömmel értesültünk, hogy Magyarországon számosan vannak unitáriusok. De a mi minket különösen megörvendeztetett, az, hogy egyházaink ott az állam által ugyanazon elbánásban részesülnek, mint más vallás felekezetek, ugyanazon elismerést és szabadságot élvezik és a Főrendek házában püspökük által képviselve vannak.

Ez úgy van, a mint lennie kell és mi hisszük, hogy elfog jönni az idő, a mikor az anglikán egyház is elveszti fölényét és az állam minden vallásfelekezetet egyenlő jogokban részesít. Hogy ez még most nincs úgy, annak oka részint az angol népfajnak conservativismusa, részint az a nagy hatalom és befolyás, melylyel az anglikán egyház bír, de már sok jel mutat arra, hogy ez a hatalom meg van ingatva és reméljük, hogy Anglia nemsokára fölemeli a zászlót a vallási dolgokban is, a mint ezt más dolgokban már megtette.

Megilletődve hallottuk minő nagy küzdelmeket vívtak a mi hitsorsosaink Magyarországon a multban és hogy ezek minő jó gyümölcsöt teremnek most is. Mi bizunk, hogy a szabadság és igazság érdekében folytatott küzdelem győzelemre vezet, bárminő körülmények adják is elő magukat a jövőben. Mi hiszszük, hogy eljő az idő — ha szinte még messze is lehet — a midőn az emberek egymással, mint testvérek és mindnyájan mint egy Atyának, a mindenható Istennek gyermekei békességben élnek.

Gyülekezetünk megbizásából hittel és szeretettel írjuk alá ez üdvözetünket. 1904. május 15 én.

Lelkész: Higham Bellamy Jakab.

A választmány elnöke: Perry Herbert Eduard.

Pénztárnok: Flélscher Tamás.

Titkár: W. L. Peasdale.

Nézzünk a tükörbe.*

Az „Unitárius Közlöny“ lapjairól, a vidéki élet egyes mozgalmairól, és a központéról is mindig a dicséret, és elismerés szavait olvassuk. Örömmel telik el minden unitárius szíve és siet — legalább gondolatban — az elismerés adójával jutalmazni a mozgató, a vezető és a mozgalmakban résztvevő elemeket. Alig emelkedik egy-egy hang, a mely ezt a szépösszerezést megzavarná. Igazán szép tevékenységet fejtünk ki, szorgalmas munkát s felöleljük a vallás erkölcsi élet minden kérdését s az unitarizmus zászlóját fennen lobogtatjuk; sőt kitérünk a társadalmi, politikai élet határaitra is és azok barázdáiban is — egyes jelesebb, kimagaslóbb papunk, egészen vezérszerépet látszik vinni, s ha meg is esik, hogy ellentétes irányban, de huzzák a magok barázdájukat.

A mint illik, számban legnagyobb körünk, a székelykereszturi a — vezető: a legtöbb és nagyobb dicsérő himnuszokat onnan és róluk olvastunk. Mozgalmasak, tartalomban és számban kiváló helyen állanak Dávid F.-egyleti, úgy köz-, mint választmányi gyűlései, lelkeszköri értekezletei — évenként négyszer — irigylésreméltó barátsággal, egymás iránti ragaszkodással és az egyház ügyek iránti meleg lelkesedéssel, tevékenységgel a legnagyobb érdeklődés mellett tartatnak. Örült a lelkem, midőn ezeket olvastam s gyermekkori emlékeim mellett ez is befolyásolt abban a nyilatkozatomba, a melyet egy kis „felhő“ kerekedése alkalmával, a tulságos nagy veszélyt jósásra mondtam: „Nincsen semmi veszély; a Gagy völgye és Nyikó mente annyira unitárius, hogyha eltöröltetnék az unitarizmus mindenünnen, az egy maga képes volna újra életre keltetni!!“

Akkor távolról szemléltem s bizony a távolság — csalódással jár. Most aggodó lélekkel tekintek a sokkal jelentéktlenebb „felhőkre“ is, mert könnyen villámterhessé tornyosulnak s oh — szégyenünkre bár, de ki kell mondanom: nincsenek villámhárítóink. Látó szemeim előtt föltárul a kép a maga valóságában s megdöbbenő lélekkel tusakodom efelett a kérdés felett: valyon ebből mi lesz? Ez az eredménye a tisztességes megélhetés biztosításának? Azért óhajtottuk szív szorongva az állam segítségünkre jövetelét, hogy szegénységgel küzdő elődeink, vallásunkhoz való hű buzgalmát, szegénységükben való önállóságát kortársai barátságos találkozásának óhajtását, az unitárius közügy iránt való igaz buzgalmát, áldozatkészségét, levetkezzük? Vagy talán átmeneti kor s még nem találtuk

* Ez a cikk még a megelőző számnra érkezett volt.

Szerk.

meg a medret, a melyen elindítsuk buzgalmunk folyamát?! Akármelyik eset álljon: szükség nekünk önmagunkkal tisztába jönnünk; szükség, hogy a dicséretes jelenségek mellett meglássuk a kevésbé szép, sőt talán éppen visszatetszőnek mondható tüneteket is. Tüneteknek mondám, azért szeretem binni, hogy ezek csak rövid ideig nyugtalanítanak, de épen, hogy papságunk életéből — a tanítóinkról, énekvezéreinkről nem merek szólni, mert ők részben igen érzékenyek, részben igen felettünk állanak — eltávolíthatjuk, szükség, hogy foglalkozunk bajainkkal, fogyatkozásainkkal s ha a maga nevén nevezném: bűneinkkel. Hogy ha mi nem tesszük, bizony más annál kevésbé. Egyik része a társadalomnak tiszteletből, a multból öröklött kegyeletből a másik kicsinylésből, sőt vannak, akik „kihasználhatóságunk tekintetéből elnézik, számba sem veszik és el is simítják azt, a mit szemükre kelle vetni, a melyekért felelősségre kellene vonni. Az igaz, hogy általában ilyen a társadalmi állapot az egész vonalon.“ „Kéz kezet mos“ elv megvalósult.

Annál inkább kell, kényszerülve vagyunk, mi unitárius papság, hogy magunkkal foglalkozzunk, mert a felelősség, a melyet magunkra vállaltunk ezt követeli; — Itéljünk hát magunk felett! Nézzünk a tükörbe! Mondjuk el magunkról egymás között, hogy milyenek vagyunk mi itthon és mit teszünk mi a mi munka mezőnkön és mennyire használjuk ki a kínálkozó, — áron is megszerzendő alkalmakat? Szóljunk magunkról, a milyenek valóban vagyunk!

Tetteink beszéljenek helyettünk! Én leirom körünk hibáit, mulasztásait, amint azokat egyházi életünk azon főbb jelenségeiben, egy pár történelmi nevezetességű eseményében másfélévi időköz alatt láttam. Öszinte leszek! Legjobb meggyőződés, ugyan olyan foku jóakarát!

Kezdem a mi legközvetlenebb „Otthonunkkal“: a *lelkész körrel*. Tudjuk — és mindenek felett érezzük, hogy fegyvereink, — melyekkel a nemes harczot megharcézolni küldettünk, részben tompák, részben hiányosak. Igen is szükségünk van arra, de sőt kötelességünk is, meg az élet, az örök haladás és meg nem szünő fejlődés is azt parancsolják, hogy a használhatatlant használhatóvá tegyük; a tompát kiélesítsük, a hiányost pótoljuk, az idő által megemésztett helyett újat váltsunk. De hogyan!? Ugy, hogy összetesszük kicsiny erőnket, szellemi, erkölcsi, értelmi kincseinket és ezek együttesével, megszerezzük a szükségeseket. Egy ily népes papi-kör számára valóságos felsőbb-élet iskola volna a lelkész-kör: azzá kellene emelni. És e helyett? Másfélév alatt öt gyűlésünk volt és a 25—28 létszámú papi-

testület, a midőn legnagyobb számban volt jelen, tizenkét tagtárs szorított kezét. Azonban volt alkalom, a midőn tagok hiánya miatt a gyűlés nem volt megtartható. De nemcsak külső formája, belső tartalmára nézve sem az a minék lenni kellene; hiányzik belőle a lélek, a mely elevenit, a tartalom, mely becsét ad.

Lelkész-körünk tagjainak több mint harmada — tisztelet a kivételeknek — talán azt sem tudja, hogy ilyen is létezik s annál kevésbé is érzi az azon való részvétel szükségességét. Elég ok az elmaradásra a mezei munka, a vásár, valamint községi, politikai ügygyel kapcsolatos érdekeltség. Könnyen kibékülünk lelkiismeretünkkel. Most már nincsen szükségünk lelki erőre. A testet tápláló források, megélhetésünk biztosítva van. Hogy ha nem igazat szólok: dobja rám az elítélés első követ az, a ki nem bűnös.

Dávid Ferencz egyletünk is — ez idő közben — igen szűk határok között mozgott. 1903. évi őszi közgyűlése s az ezzel kapcsolatos „Dávid Ferencz“-re vonatkozó emlék-ünnep is elmaradott. Miért? Azért, mert a vezetőség lelkesedését kimentette a tagok — s közöttünk papjaink ezen a téren is mutatóközönye, érdeklődés nélküli fásult tétlensége. Egy vidéki gyűlésünk volt másfél év alatt. Lelkem örömmel telt el, midőn Medeséri egyházközségünk összes hiveit ünneplőben láttam; de másfelől megdöbbenem, midőn a belső emberek, még a legközelebbi községek közül is többen, távol, a mint mondani szokták: „gondolatban, lélekben veletek“ ünnepeltek.

Istenem, milyen áldott, nemes faj, mely ily példák láttára is hiszi, vallja, és hirdeti, hogy az unitárizmusé a jövő...?!

Fennebb történelmi jelentőségű eseményekre is hivatkoztam. Mi lehetne ránk unitáriusokra, különösen udvarhelyvár, megyeiekre jelentőségesebb, mint amely kapcsolatos a *székelykereszturi* gymnasiumunkkal. Nem az én véleményem, mert azokkal együtt én is szent örökségképen nyertem, hogy ez a gymnasium az unitarizmus őrtornya, erős vára, — folyam medrének biztos öre. És, ki hinné el? hogy ha másfél évvel ezelőtt valaki velem szembe állította volna, hogy a keresztur köri-papság az iskola sorsa, fejlődése jövője s így az unitarizmus jövője iránt közönyös, kinevetem és elküldöm, hogy keressen más boldodot, aki ezt el is hiszi, nemcsak türelmesen elhallgatja

És én, édes Istenem, ma én állítom, a tények arra kényseritenek, hogy állítsam! Évektől fogva vajudik ez az iskola. A „fenyegető Damokles“ kardja még feje felett függ. Alig halunk felőle valamit, az is: egyik hír a másiknak ellensége. Tett-e valamely lépést az a nagy testület, az a sokszor feldi-

csért keresztur-köri papság, hogyha nem is egyébért, csupán hogy valami bizonyost tudjon? Semmit! Sőt, hogy visszatérjek a lelkesz-köri értekezletre, történt hogy valaki szóba hozta s nemhogy beható tanácskozás tárgyát képezte volna, de még az érdeklődésnek legkisebb jele sem mutatkozott sem szóban, sem arczban, sem szemben.

Volt a gimnáziumnak három magasztos ünnepe! Vezér alakjai közül egyik jeleni igazgatónk, igazgatói ünnepélyét és ezzel kapcsolatosan egyik ifju tanárunk, a ki már megelőzőleg bizalmunkat kiérdemelte, rendes tanári székfoglalóját tartották.

Szép volt, lélekemelő, még most is fölragyog a kép lelki szemeim előtt, de fájdalom egy sötét vonás is végighuzódik: nem láttam a keresztur-köri papságot.

Jóltevőinknek ünnepélye volt. Ismét hasonló tünet.

Iskolánk egyik igaz barátját felügyelő-gondnokunknak megnyertük. Ide hozta családjától örökölt unitárius buzgósága mellett az iránt a gymnázium iránti hő szeretetét, ugy akarátát. Miért nem hallhatád szép számu serege unitárius egyházunk papságának, keresztur-köri papság, amint szent fogadást tett: építeni a jövőt. Miért képviselt alig néhány tagja kartársaidnak? Bizony mondom inkább illet volna itten lenned mind a 28-ad magaddal, mint bármely politikai, világi hatalom előtt 2 ed magaddal.

Még egyet szemedre vetek, mert szerintem ez is nagy vétek. Nem becsülöd meg magadat? Kicsinyled kartársodban, barátodban az unitárius papot. Másképen nem magyarázhatom azt a mulasztásodat, hogy e másfél esztendő alatt két pályatársunkat, unitárius papot, nálad nélkül temettek el. Mindenki ott volt, csak te hiányoztál.

Ha ezek nem az idő jelei, hogy ha ezek mulasztásaink terhére nem irhatók: én akkor nem értem mi az unitarizmus, mi az unitárius papság és annak hivatása s így mint tudatlan, tudatlanságomért bocsánatot kérnék, de a mig erről meg nem győznek: tartom a *vádat*.

Székelykeresztur, 1904.

Lőrinczi István.

A Dávid Ferencz Egylet köréből.

Aranyos-tordaköri fiók egyletünk is életjelt adott magáról. Vezetői egy részének huzamos betegsége miatt szünetelő munkásságát ez évben május 29-én Alsó-Szentmihályfalván folytatta. Gazdag és értékes műsorral tartott felolvasó ülést, melyre Tordáról és a vidékről akkora közönség gyűlt, a melynek jó

nagy része be sem fért ottani csinos templomunkba. Pedig az elnöki megnyitó elmaradt, mert hivatalos papi teendője viszsztatartotta a mi tisztelt esperesünket Csegezi László urat. Rendes elnökünk Csegezy Mihály ur pedig hosszas betegsége miatt kénytelen még most is tartózkodni az ilyen nemű munkától. Helyöket az alelnök és titkár igyekeztek betölteni.

Az ünnepély istentisztelettel kezdődött. *Imát Benczédi Domokos* csegezi, *egyházi beszédet Gálffy Zsigmond* mészköi lelkészek mondtak. Ezek után a tulajdonképeni felolvasó ülés volt. Szép felolvasásban „*Dávid Ferencz ismertetése*“ Lőrinczi Dénes tordai lelkész, alelnök méltányolta a nagy reformátort. Volt két szavalat: egyiket Veress Irén kisasszony, másikat Németh István egyleti titkár tartotta. Előbbit, mint mindig kész és buzgó közreműködőt ki kell emelnem. S örömmel említem meg a fáradhatatlan Adorján tordai énekvezért az őt lelkesedéssel követő dalkörével és műkedvelőivel. Őt darab műéneket adtak elő mind harmonium kísérettel: »*Szárnyain az áhitatnak*«, Mozarttól, »*Boldog vagy ember*« Jékey fordításából a CXXIV zsoltár dallamára, »*Magyar gályarabok éneke*« »*Még alusznak a virágok*« duettet. — Sántha Károly szövegével. »*Oh nemzetek nagy Istene*« Wébertől. — Őket dicsérni nem akarom, de követni szeretném.

A közönség érdeklődéséről és megelégedéséről még csak azt említem fel, hogy Miksa Imre orsz. képviselő ur Hadrévről szép levélben gratulált, s küldött 20 koronát, az ifjuság rendezte nyári táncmultság költségeire. Természetesen a siker érdekében Ádamosy Gábor a helybeli ifju lelkész afia. buzgólkodott legtöbbet, miért meg is érdemli elismerésünket.

Németh.

A kereszturköri „Dávid Ferencz-Egylet“

sokak lelkében emlékezetes gyűlést tartott folyó évi május 25-én Csehétfalván. Egyelőre azt hittük, hogy nem fog sikerülni, mert a pünköshti ünnepek után való nap tartatott, mikor már negyedik napon zengett az ige és buzgólkodott az Úr dolgaiban jó székely népünk. Nem így volt. Sem Katona Ferencz — ki az ígét már negyedik napon hirdette, — sem népünk, mely akkor már a kilencedik Istentiszteletre gyűlt, nem voltak kifáradva. A lelkesülő papnak hálás hallgatóság mondott köszönetet, hogy ifju lelkének szárnyait olyan szépen csattogtatta. Sándor János elnökünk helyett, ki akkor a kereszturi gymn ügyében Kolozsvárt buzgólkodott — Ürmösi Sándor afiát ültette az egyhangu bizalom az elnöki székbe. Remekül oldotta meg feladatát. Rövid, tartalmas megnyitójában mesterét követte, ki mindig sziveket hódít és sok lelket nyer meg az igazság ügyének.

Az első szavaló *Benczédi Erzsike* k. a siménfalvi tanítónő lett volna, kit csak betegsége vont el a kötelességtől. Kivánjuk szívünkbelől, hogy az a betegség ne vegyen erőt rajta, hogy az nőtárus nők régi buzgóságával máskor ismét segíthessen szent ügyünk zászlóját emelni

A felolvasó Lőrinczi István lelkész afia volt. »*A mi veszedelmünk*« czimen a székely népet rontó nyavalyákat szedte istenese rendbe. Lelke siralma igazán mutatta, hogy miként fáj neki népe romlása, pusztulása. Elmereng a székelynép dicsőségteljes múltján. Igaz beszédét, lélekből jött beszédét közönségünk soha el nem feledje. Ne is feledje. A tárgysorozatot Máthé Lajos lelkész afia szép szavallata zárta be, ki betegen jött a gyűlésre, de akit a szent ügy iránti lekesedés tökéletesen meggyógyított. A könnyek, miket a szemekbe csalt és a zugó éljenzés legyenek az ő nemes szívének jutalmai.

A tisztújítás egy következő gyűlésre maradván, több fontos indítvány után Ekárt Andor lelkész afia fogadta barátságos asztalához as anyagiakra is éhes közönséget. A gyűlés sikerülése itt már a lelkes házigazda nejét illeti, ki pár hét óta ékesíti a papi hajlékot. Az új párra szivből mondunk minden Isten áldást a mindenkit lekötelő nagy szivességért! Legyen az Ur áldása rajtok és egyletünk csehétfalvi munkálkodásán

Tudósító.

Az udvarhelyköri „Dávid Ferencz-Egylet.“

A D. F.-egylet annál közelebb van valódi hivatásához, mennél nagyobb területet foglal el a köznép körében. E tekintetben az Udvarhelyköri fiók-egylet helyes uton van. Junius hó 2 án Abásfalván tartott ünnepélyes közgyűlése is azt bizonyítja, hogy nemcsak széles körben érdeklődést tudott maga iránt ébresztetni, hanem a nép közül sokat, mint rendes tagot ragadott magával. Különben az egyházi és egyleti élet virágzása természetes ott, a hol olyan meleg szívű s buzgó lelkű egyházköri felügyelő-gondnok mutatja a jó példát, mint Daniel Lajos. Személyes megjelenésével, tanácsával és példaadásával másokat is föllelkesít a közügyek szolgálatára. E közgyűlésünkben is részt vett s gyönyörűséggel hallgattuk, a mint gyűjtő beszédével egyház iránti hűsre buzdította a székely népet. Sok ilyen lelkes világi papot adjon az Isten nekünk!

Az abásfalvi, újabban épült szép és tágas templom megtelt a Homoród vidékének buzgó népével. Papok és tanítók családjukkal együtt szép számban gyűlekeztek össze. A gyűlekezet éneke után Pálffy Ferencz, fiatal lokodi lelkész mondott imát és gondosan kidolgozott szónoki erővel előadott egyházi beszédet

Ján. ev. I. r. 8. v. alapján. Alaposan bizonyitgatta, hogy a felvilágosodást vallás és a vallást felvilágosodás nélkül helyes irányban fejleszteni nem lehet. A szónok csupa tűz volt s lelkesedésre gyújtotta a sokaságot is. Elnökünk *Sándor Gergely* ez alkalommal is szép és magas szárnyalású megnyitót mondott. Kedves leánya: *Sándor Erzsí* pedig gyönyörűen szavalt a közönség élvezetére és tanulságára. Kiváló pontja volt a gyűlésnek *Gál József* recsenyédi lelkésznek: „Emlékezés Jókairól“ cz. felolvasása. *Gál* derekasan megfelelt köteletségének. Bizonyitotta, hogy nemcsak szereti a költőket és lelkesül érettük, hanem neki is költői lelke van. *Jókai* életéből — különös súlyt fektetve egyházunk és vallásunkkal való kapcsolataira — egy szép bokrétát kötött s azt igaz kegyelet jeléül letette a nagy költő frissen hantolt sírjára. *László Anna* k. a. szavalta *Ábrányi*: „A koldus“ cz. szép költeményét. A finom megkülömböztetéssel és gyakorlott hanghordozással előadott szavallat, mély hatást tett. Elismeréssel kell megemlékeznünk *Kis Mózes* helybeli énekvezértanítóról, a ki az egyes pontok között a helybeli ifjúságból alakított dalkörrel szép énekdarabokat adott elő és vezetése alatt *Sándor Zsuzsika*, *Barra Róza*, *Barra Anna* és *Kiss Jenő* négyes éneke is emelte az ünnepély sikerét.

Az ünnepélyes rész után hivatalos ügyek tárgyalattak szintén a templomban. Pénztárnoki jelentés tudásul vétetett. A *Persely*-alap gyarapodik. *Gál József*nek a könyvtárról tett jelentése szintén tudomásul vétetik. Elnök elismeréssel említi fel a nők ama buzgóságát, melyet az udvarhelyi templom érdekében kifejtettek. Jelentkezett egy új tag. A perselybe gyűlt 6 kor. Meghatároztatott a *Luther* műveinek és *Kálvin* konstitúciójának megvétele az egyleti könyvtár részére.

Pásztor.

Külföld.

Oxfordi levél.

Mélyen Tiszt. Szerkesztő Ur!

Lelkesítő volt az unitáriusok pünkösdi nagy hete. Az eset évenként ismétlődik, de a mi történik benne az az újság benyomását gyakorolja a régi látogatóra is. Ez alkalommal számol be évi multjával a buzdul a jövő reményein a britt- és külföldi unitárius társaság, a vasárnapi iskolázásra alakult szövetség, a hűmissió és póstamissió s buzdulás és buzdtítás okáért megjelennek külföldi unitárius és szabad-vallásos gondolkozók is.

A megnyitó istentiszteleten az ékes-szóló *Tarrent* beszélt. Szép tudással és mély hittel fejtegette az újabb és régibb kri-

tikai vizsgálódások egyetemes hatását a vallásrendszerekre tapodó nyűgös babona és dogmatizmus s a közvetlen isteni kijelentésre alapított hit kiirtására. Egyedül a római katolikus egyház volt képes ellentállani egész a múlt száz végeig a bibliai kritika hatalmának; de ő is feladta már a bagoly várát; XIII. Leo, ki előbb megtiltotta a bibliai bírálat bolygatását, később bizottságot rendelt annak a megvizsgálására, mit tartalmaz az új bibliai tudomány és hogyan bánhatik vele a hithű.

Wendt, a jeni egyetem theologiai professzora, a kijelentés eszméjéről és valóságáról tartott mélyre tekintő felolvasást: elvetve a kijelentés őtestamentumi fogalmát, a valódi kijelentést folytonosnak és progressívnek állítja. E kijelentést a gyakorlati élet folyama próbálja ki. E kijelentéssel vezet Isten a célhoz, szeretettel ébresztve bennünk ismeretét, és neveli az emberiséget, hogy minden ember szabad gyermeke lehessen, részesülve az ő erkölcsi tulajdonságaiban és természetfeletti életében. Isten minden munkájának ez a végső célja; ezt a célt szolgálja az egész természeti világ, előmozdítja az emberi elme, lelkiismeret és szabadság s különösen a vallási ismeret, melyet Isten az emberrel fokozatos történelmi kinyilatkoztatásban adott s legteljesebben Jézusban fejezett ki: „Istentől, Isten által. Isten számára létezik minden“.

Jacks, kollegiumunk professzora, a modern vallási gondolkodás mozgalmáról tartott kitűnő felolvasást; jellemzően jegyezte meg: „Ha nem tévedek a mai lélektani vizsgálódások minden öntudat egységének a megállapításához közelítenek; minden gondolat az örök elme felé hajlik. Jack szerkeszti az évről-évre inkább terjedő s már az egész művelt világon ismert Hibbert Journal-t; mint szerkesztő mondja: „Aki oly tapasztalatokat szerzett, a minőket én szereztem, nem kételkedhetik, hogy az elmének legfőbb érdeklődése a vallásra terelődik; bárkinnek is legyen csak egy *igaz* szava a vallás felől elmondani való e nemzedéknek, bizalommal várhat mohó érdeklődésre.“

Wood tiszteletes arról beszélt, a mit az amerikai unitárius egyházakban látott, kiemeli, hogy ott a felekezeti elkeseredés nem oly nagy, a szekták és pártok elfogult szűkkeblősége nem oly szűk mint itt, nagyobb a nyílt és őszinte elismerése a vallási egyenlőségnek. Az istentisztelet formája nagyban változik, de az igazság szeretete, a szenvedély a szabadságért, a széles világnézet ugyanaz.

Az amerikai dr Lyon tiszteletes mondja: az emberek egész Amerikában át vannak hatva liberális nézetekkel, orthodox professzorok oly nyilatkozatokat tettek az új szövetségről, mit ő maga alig mert volna tenni, tartva konzervatív közönségétől.

Bounier a Chrétien Français kiadója „A vallásos gondolkozás emancipációjáról a francia papi rendben” tartott felolvasást. Ő áttapasztalta azt a krizist, melyen azon papok vergődnek át, kik felszabadítják magukat a dogma alól; ilyenek sokan vannak, ő is ilyen volt; nagy akadály az, hogy állásukat elhagyva nincs hol menedéket találniok.

György János.

Irodalom.

A »Válasz az Unitárius Közlönynek« a Sárospataki Lapok 23. számában megjelent s miután idézi lapunk mult számában közölt sorainkat, ezeket mondja: »Igazán könnyű végét fogta a dolognak Boros György, amikor egyszerűen vád ráillesztést alkalmaz, amelyre csak azt jegyzem meg, hogy azt a sociális felfogást visszatükröző füzetet épen akkor adni ki, mikor a *protestánsok* bibliaünnepélyt tartottak: bizony *feltűnés keresés és az igazságnak nem szolgálása az, ha valaki az örök isteni tartalmat a véges emberi alkotások tartalmával teszi egygyé*. Ha tetszik: ime itt a bizonyítás. Sárospataki Lapok Kritikusá.« Hogy ebben mi a bizonyítás, azt szükséges volna megmagyarázni, mert a mi véges emberi elménk nem tudja fölfogni, hol végződik »az örök isteni tartalom« s hol kezdődik a véges emberi alkotás. Azt tudjuk, hogy magán az Istenen kívül, bizonyos értelemben véges minden, tehát az ember is, azt is hisszük, hogy nemcsak maga az Isten, hanem minden egyéb, a mi Istentől van, még ha másodrendű okoktól származik is örök, bizonyos mértékig. A bibliáról lévén szó, isteni műnek tartjuk, de nem tartjuk igazságosnak, hogy akár az indusok, akár a chinaiak, akár a mások szent könyvétől megtagadjuk ezt a jelzőt. Hogy aztán az »isteni« meg a »szent« milyen mértékben van meg egyikben, s milyenben a másikban, a fölött sem mi, sem a S. L. Kritikusá nem fogunk végérvényesen döntenit, mert sem a földiek, sem az égiek társasága erre nem látott el mandatummal. Ha elláttak volna is, egyszerűen visszavehetnék. Mi unitáriusok nem ismerünk sem pápai, tehát emberi, sem bibliai, tehát írásbeli csalatkozhatatlanságot. Ha volnának, a kiket az olyan hit boldogit, nem háborgatjuk, s minket teljességgel nem nyugtalanit a S. L. Kritikusának az olvasóihoz intézett intése, hogy ne olvassák a »Józan fölfogást a bibliáról.« Majd elolvassák mások. De már azt higgye el nekünk a S. L. Kritikusá, hogy a »protestánsok bibliai ünnepélyéhez« semmi köze e füzet megjelenésének. Merő véletlen vagy ha úgy tetszik Isten rendelése. Mi csak gyarló eszközei voltunk a mindenható isteni kéznek! A S. L. Kritikusá ne tekintse e sorokat se a perlekedés, se a felelelgetés eredményének. T. olvasóinknak figyelmebe ajánljuk a lapunk jövő számaiban megjelenő »Nyitott leveleket.«

Hangverseny a székelyudvarhelyi templom javára.

Junius hó 1-én a székelyudvarhelyi unitárius egyházközség rendezett egy műkedvelői előadással és tánczal egybekötött hangversenyt a templomépítési alap javára a következő műsorral:

1. a) „A hullámokon lépdelő Szent-Ferencz legendája“ Liszt Ferencz-től; b) „Felvonulási induló“ Tomhäuser dalmüből, Liszt Ferencz átirata Zongorán előadta: Hollaki Arthur főispán ur.

2. „Fodros tükrén a haboknak“, kettős Planquette R.-től és „Vihar“ kettős, Verney L.-től. Előadták: Jánosi Ilus k. a. és bónya Kálmán ur. Zongorán kísérte Norascher Hugó ur.

3. a) Pierre: „Serenade“ és b) Sveodsen: „Romanze“ op 26. Hegedűn előadta: Dr. Damokos Andor alispán ur, zongorán kísérte Morascher Hugó ur.

4. Az első csók“, dalkeringő Huber Sándortól. Énekelte: Sándor Ilonka k. a., zongorán kísérte Sándor Ella k. a.

II.

Szinre kerül:

A p r ó f é l r e é r t é s e k.

(Vigjáték 1 felvonásban. Irta: Lunn József, angolból fordította: N. M.

Személyek:

Sir George Coarthy	--	--	--	--	--	--	Dr. Szöllösi Ödön ur
Ilona, leánya	--	--	--	--	--	--	Gothárd Juliska k. a.
Aldermann Gayfere	--	--	--	--	--	--	Sándor Ignác ur.
Gayfare Károly, fia	--	--	--	--	--	--	Dr. Balogh Elek ur.
Joizü Samu	--	--	--	--	--	--	Nagy Elemér ur.
Lujza szobaleány	--	--	--	--	--	--	Dózsa Sárika k. a.
Udvarmester	--	--	--	--	--	--	Szentkirály Árpád ur.

Vármegyénk fejeinek a játéka birálaton felül álló művészet A legnagyobb köszönettel és hálával lehet a rendezőség a közönség és hitsorsosaink, a miért oly készséges szíveséggel közreműködtek a jótékony cél érdekében úgy ők, mind mindnyáján a szereplők, a minek eredménye a fényes, nagyszámu közönség no meg — 400 koronát meghaladó tiszta jövedelem. Hanem a közönség hálás is volt a nyújtott élvezetért Az összes szereplőknek — kik mindnyáján a várható legjobbat ayujtották — szünni nem akaró tapssal és ujrázásokkal, fejezte ki háláját.

A fényesen sikerült hangverseny után az igazi apró félreértésekkel teli vigjáték bohózszerű fordulatain mulattunk és nevettünk, a végén meg tapsoltunk az *alakító* „személyeknek“.

A sok ujrázással, ismétléssel csaknem éjfélig elhúzódott a hangverseny. Egy kis vacsora után folyt a táncz reggelig. A négyeseket 38—40 pár tánczolta, a mi, ha tekintetbe vesszük a kisvárosi viszonyokat, fényes eredmény. Amint akkor és utóbb is hallottam, ritkán van Udvarhelyen akkora közönség együtt.

A nagyszerű erkölcsi és anyagi eredmény a kebli tanács és városi hitrokon fiatalság fáradhatatlan buzgóságának köszönhető. Különösen sokat fáradozott Deák Lajos kir. törvényszéki albiró gondnok, a ki aránt teljes elismeréssel és méltánnyal volt mindenki.

Ha csak udvarhelyi hiveink és kebli tanácsának buzgóságán, áldozatkészségén függne, úgy már régen bent laknék a városban kinevezett papjuk és állana templomuk. De még oly kevés a pénzük, hogy bár minden kis alkalmat megragadnak a templomépítési alap növelésére, csak a messzi távolban játszó délibáb a székeljudvarhelyi unitárius templom, ha csak külső segítség nem segíti az álmodat valóvá válni.

Sajnálattal láttuk, hogy vidéki hitrokonaink, különösen belső emberek, mily elenyészően kevesen voltak. Annál kellemebbesen lepett meg, hogy a város és vidék előkelősége vállalkulónbség nélkül részt vett, a mit hálásan köszön minden igaz unitárius.

Raffaj Irma.

Jótékonyság és buzgóság.

Kolozsi unitárius egyházközség temploma részére Szentes Zsuzsa hajadon egy 15 korona értékű Urasztali abroszt és testvére Szentes Biri ugyanoda két drb. pohártakarót 3 korona értékben ajándékoztak; miért is fogadják a jószívű adakozók vallásos buzgóságuk kinyilatkoztatásáért, Ekkklám nevében hálás köszönetemet.

Kolozs, 1904. január 14.

Biró Elek lelkész.

A polgárdi-i unitárius gyházközség harmonium- és harangalapjára tett kegyes adakozások.

Balázs András h.-m.-vásárhelyi lelkész 4. sz. gy. ivén: N. N. Kovács Károly, Ormos Pál, Gulyás János, Baksa György 1—1 kor. Özv. Figura Dánielné, Dr. Ormos Jenő, Dr. Ormos Jenőné, Balázs András 2 2 kor. Kovács József gondnok, Kovács Józsefné, h.-m.-vásárhelyi unitár. egyház 5—5 kor. Gulyás Ernő 20 fill. Együtt 28 kor. 20 fill.

Simon Gábor vilonyai unitár. gondnok 130. sz. gy. ivén: unitár. l. egyh. község, ifj. Puskás József 3-3 kor. Takáts József és Ferencz 1 kor. Pap Zsigmond, ifj. Simon Gábor 40—40 fill. Ifj. Puskás János, Puskás Péterné 20—20 fill. Tehtik Sándor, Puskás Istvánné 10—10 fill. Együtt 8 kor. 40 fill

Kovács János hetesi unitár gondnok 132. sz. gy. ivén: Kovács János 2 kor. Zsobrák Sándor 1 kor. Biró Sándor, Biró István, Bezsenyi József, Szántó Sándor, Szücs József, Lénárt István, Biró József, Kovács Sándor, Biró János alsó, Zsobrák József, A. Varga Sándor, Szántó István, Laczó János, Csigeti János, Horvát József, Szücs István, Lénárt Sándor, Pelőcz Sándor, Pap József, Lapai János. Bekk József 20 20 fill. Bezsenyi János, Csepeli István 10—10 fill. Együtt 7 kor. 40 fill.

Kovács Lajos papnöv. 129. sz. gy. ivén Kolozsvár: Boér Irénke 1 kor. MórícZ Jolán 40 fill. Az unitár papnövendékek 5 kor. 80 fill. Együtt 7 kor. 20 fill.

Raffaj Károly papjelölt 128. sz. gy. ivén Kolozsvár: Kanyaró Ferencz 2 kor. Gálfi Lőrincz, Dr. Gál Kelemen, Végh Mihály, Hidegh Mihály. Márkos Albert, Pálfi Márton, Raffaj Károly 1—1 kor. Együtt 9 kor.

Ürmösi Kálmán lelkész 56 56. sz. ivén Szentgerice: Unit. egyházközség 10 kor. Incze Lajos 2 kor. Ürmösi Kálmán, Incze Gábor 1—1 kor. Gál Károly, Varga Lajos 50 50 fill. Ürmösi Kálmánné, Simó József, Gál András, ifj. Gál Gábor, Nagy Anna 40 40 fill. Ürmösi Gábor, Ürmösi Jenő, Ürmösi Margit 20- 20 fill. Együtt 17 kor. 60 fill.

E közlemény összege: 137 kor. 98 fill.

Fogadják e nemes szívü adakozók az egyházközség nevében hálás köszönetünket.

Polgárdi, 1904. jan. 15.

J. Berki István,
gondnok.

Ürmösi József,
unitár. lelkész.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— Street Kristóf Jakab lelkész, a „Józan fölfogás a bibliáról“ írója, nével körünkben időzik, mint dr. Boros György vendége. Nagyon jól érzik magukat s kedves órákat nyujtanak azoknak, a kikkel érintkeznek.

— Záróünnepély és angol vendégek. 1904 június 26-án d. u. 11 órakor volt az Unitárius Kollégium záró ünnepélye. Szép közönség jelenlétében folyt le. Az ifjúság éneke után Raffaj

Károly papjelölt imát mondott. Ezután Gál Jenő felügyelő-gondnok lendületes beszéddel nyitotta meg az ünnepélyt, Az ifjúságot jó tanácsokkal látta el a szünidőre. Az iskola 1903/4. évi történetét dr. Gál Kelemen igazgató ismertette. Végén a jutalmazottak neveit fölolvastán, a jutalmakat f. ü. gondnok ur adta át a növendékeknek. Az ünnepélynek kedves vendége volt Street Kristóf Jakab angol unitárius lelkész és

neje. Most 25. éve mult az Oxfordi egyetemen tanulótársa és jó barátja volt dr. Boros György tanárnak, s most barátjának és hitrokonainak meglátására jött. A közelebbről megjelent „Józan ifl fogás a bibliáról“ című füzetnek szerzője. Ferencz József nniárius püspök meleg szavakban üdvözölte az angol lelkészt, ki minthogy magyarul keveset tud, angolul válaszolt. Az angol szavak közül értettünk azért néhányat. Hallottuk a Mátyás, a Kossuth és a Dávid Ferencz nevét említeni. Dr. Boros György tolmácsolta a szónoki szöveg beszédét. Ebből láttuk, hogy a tudós lelkész ismeri a magyar történelmet, ismeri Magyarországot s szereti a magyarokat. A részünkről tett fogadtatás meghatotta és elragadta s reméljük, hogy jó hírünket fogja vinni Angliába. Az ifjuság az angol vendég és a tanári kar éltetésével távozott a teremből. Most pedig távoznak a szélrózsa minden irányába, új erő gyűjtésre.

— **Új lelkészek.** Junius 23-án tett lelkész szakvizsgálatot szép sikerrel Végh Benjámin árkosi lelkész helyettes, Kovács István és Kovács Lajos papnövendékek. A két utóbbi is rövid idő alatt ki fog lépni az Ur szőlőjébe.

— **A papi pálya iránt** az unitárius ifjak között nagy mértékben fokozódik az érdeklődés. Nemcsak Kolozsvárról, hanem távoli gimnáziumokból is többen jelentkeztek. A szabályosan felszerelt folyamodványok július 15-ig nyújtandók be a dékánhoz.

— **A Paget angol alapítványból** pályázat útján 200 keronát Varga Béla VIII. o. t Varga Dénes igazgató derék fia, 100 K.-t. Kovács Lajos papjelölt és 50 K.-t. Pap Gyula II. o. papnöv. nyertek.

— **Balázs András és Ürmösi József** ifju lelkészek egy-egy pályadíjat (20—20 K.) tüztek volt ki a papnövendékeknek (A husvét jelentősége. Ballagi Mór munkássága). Mindkét díjat Benczédi Pál I. éves papnövendék nyerte. Gratulálunk ifju lelkész barátainknak, a kik megkezdették a lelkészkar és a papnevelő intézet között oly nagyon kíváncsot érintkezést.

A „Papnövendékek Őnképzőköre, junius 15-én d. u. 5 órakor tartotta nyilvános záróünnepélyét egyik tanteremben. A ki ott volt, be kellett lássa hogy ez a kicsiny sereg, hivatásának megfelelően milyen szép eredménnyel munkálkodik s végez mindent kihallatszó zaj nélkül, csöndesen. Programjuk egyszerű és kezesetlen volt. Először karéneket adtak elő Iszlai Márton énektanár vezetésével. Kovács Lajos elnök szép üdvözlő szavai után Halmágyi János a bibliából választott szöveget szavalt: Dávid éneke Jonatán fölött (II. Sám. I.), mely újdonság volt és meglepően érvényesült. Kókossy Mihály papi ügyesen egybeállított felolvasást tartott a bibliáról s főként annak megjelenéséről hazánkban, megemlékezve a Brit és Külföldi Bibl. Társ. főnnállásának századik évfordulójáról is Kiss Sándor kellemes hangjának hallatára, Kovács István hármonium kísérete mellett, reménykedve sóhajtottunk az égre. Pap Zsigmond jegyző pontos jelentése következett. A rövidség kedvéért csak a pályatételek megnyerőiről emlékezzünk meg. Az önképzőkört két pályatételt: 1. Lázár István (jellem és korrajz), nyerte: Bodoczky Sándor I. pn. (30 K.); 2. A IV-ik evangelium Krisztusa, nyerte: Benczédi Pál I. pn. (20 K.), Tiszt. Ürmösi József polgárdi lelkész kitűzött p-tételét: Ballagi Mór munkássága a Prot Egyh. és Isk. lap alapján, nyerte: Benczédi Pál I. pn. (20 K.), tiszt Balázs András hódmezővásárhelyi lelkész tételét: A husvétüi ünnep jelentősége a ker. vallásban az unitáriusok értelme szerint, nyerte: Benczédi Pál I. pn. (20 K.). Ezután Bedő Gábor elszavalta Csifó Salamon: „Gondolatim“ cz. költeményét behizelgő előadással. Az elnöki bezáró köszönetet mondott a közreműködőknek, a megjelent nőknek és dr. Boros György védnöknek. Aztán elbúcsuzott egy néhány eltávozó tagtárs nevében, testamentumként hagyva az önk tagjainak az előadók által megkezdett, feltűnést kerüli munkásságnak tovább folytatását A karének szoltárja után az

évzáróval is meggyőződhetett mindenki arról, aki csak megakart győződni, hogy a Papn. Intézetbe az új kollégium meghozta a várvavárt „jobb kort”!

Bizó.

— **Gaál Sándor** kidei áll. isk. igazgatót a vall. és közokt. miniszter az ifjúsági egyesületek vezetése és szervezése körül tanusított buzgalma elismeréséül 100 korona jutalomban részesítette.

— **Pap-beköszöntő** Homoród Keményfalván lélekemelő ünnepély folyt le f. hó 5-én. Kovács Imre újra megválasztott lelkész afia tartotta Luk. II. r. 2/v. alapján hatásos beköszöntőjét, a tőle megszokott alapossággal. Isten lélekben és igazságban imádásának s a ker. szeretet gyakorlatának hirdetését ígérte örömkönyveket hullató híveinek, kik előzőleg máj 3-án fogadták diadalkapuval s egy évi távollét után ölelték keblükre szeretett papjokat, Vári Albert lelkész beiktató beszéde fejezte be a hiv. ünnepélyt, megkapó szellemességgel szólván a gazda és szolgáról, kik annyira megszerették egymást hogy egy évi elválás után megújították a szent szövetséget, mely szövetségnek szereteten alapuló megkötésére a keményfalvi hívek reménnyel és keresztyéni türelemmel vártak.

A templom zsufolásig telt a hívek és jó barátok seregével, kik között a környék és annak intelligenciája nagy számmal volt képviselve. Beiktató után magnum áldomás, terített asztal székelv szívesseggel minden háznál Gy.

— **Felhívás.** A tapasztalat bizonyítja, hogy a méhészetrel való foglalkozás nemcsak a legkellemesebb időtöltés, de kevés fáradtsággal a mezőgazdaságnak egyik igen jövedelmező forrása. Sajnos azonban, a kiknek e téren — saját érdekében — bő alkalmuk volna munkálkodni, vajmi kevesen foglalkoznak a méhészetrel. Az „Erdélyrészi Méhész-Egyesület”, mely fennállásának 25 éves jubileumát nem sokára megüli, kitartással odaadó munkálkodással szolgálta e célt, igyekezett szentügyének minél többeket megnyerni, hogy ez által első

sorban az egyesek, másodsorban a közjólétet gazdasági téren előmozdítsa főképp kies haza részünkben, hol a természet pazarul hintette el áldását a fáradhatlan munkás méhikék asztalaira. A nemes és hasznos céltól vezéreltetve a szerkesztő ur szíves engedelmevel ez uton kérjük fel az „Unitárius Közlöny” olvasóit, főképp a papokat és tanítókat saját érdekében sorakozzanak az „Erdélyrészi Méhész-Egyesület” tagjai közé, mely egyesület évi 4 korona tagsági díj mellett a Méhészeti havi szakközlönyét díjmentesen küldi s azonkívül bármikor készséggel szolgál a tagoknak felvilágosítással akár a szerkesztői izenetekben, akár privát levélben. A felvétel iránt jelentkezhetni az egyesület titkári hivatalánál Kolozsvár, Honvéd-utca 94. Hazafias üdvözléttel, Az „Erdélyrészi Méhész-Egyesület” elnöksége

Dr. Balázs Ferencz, Br. Jósika Gábor,
egyesületi titkár. elnök.

— **Ürmösi József** polgárdii lelkész június 26-án elbúcsuzott gyülekezetétől hogy július 3-án Hsztpálra beköszöntsön ugyanakkor beköszöntött Polgárdiba Kökőssy Mihály papjelölt. Üdvözljük.

— **Szász Ferencz.** A rét viránya fölött megsuhan a kasza s lehull egy rend! Szász Ferenczet, a kolozsborsai uradalom mintagazdáját, nagy vidéken szeretett tisztartóját vágta ki váratlanul, szinte csapásszerűen! Ez a csapás legrettenetesebben éri nagyszámu családját, melyet páratlan apai szívvel nevelt s gondozott, csapás az általa kezelt uradalomra, a nemes Bánffy bárói családra, a melyet egy negyed századon át példás hűséggel szolgált, s így annak teljes bizalmát bírta; egyhamar alig pótolható veszteség érte magát az uradalmat, melyet vasszorgalommal s kitartással évről-évre fejlesztett, melynek földjét jó termővé változtatta, határát gondos fásítással kellemessé tette, állattenyésztését a lehető fokra fejlesztette. Ki ne hallott volna a borsai ménesről, a juhászatról; a komlótermesztésben s gyümölcskertészetben pedig igazi mintákat alkotott. A kezére bízott földeken évről-évre nagyobb belterjességet fejtven ki, mind több és több munkáskezet

mozgatott s így a mindennapi kenyérhez is több és több embert jutott. Íratja őt az egész Borsai völgye, melynek mintagazdájává, segítőjévé, tanács- és kenyéradójává fejlődött hosszú szorgalmas éveken át. Szász Ferencz volt azon a vidéken a nemes Vármegye, a gazdaságszervező, a gazdasági kar, a hatóságok önzetlen munkása, exponense; különösen íratja elhunytát a vidéki ta-

níró ág, melynek rangos tisztelotti tagja volt, de buzgó híve s támasza volt unitárius egyházának s fáj a szíve annak az ezernyi ismerős és idegennek, akik a borsai vendégszerető tisztihajlékból, mint szerető barátok távoztak valaha!

Gál János. rövid ideig unitárius lelkész, nyugalm. 48-as honvédhadnagy, körjegyző, egyháztanácsos, elhunyt Szász-lónán jun. 27-én

Árverés utján

sikerült egy nagy raktár valódi angol férfiruhaszövetet poton áron megvásárolni, miáltal azon kellemes helyzetbe jutottam, hogy amig ezen **valodi gyapjuszövet-készlet** tart, készítek saját térfiszabó-műtermemben remek szabású és elegáns kivitelben

egy teljes férfiöltönyt mérték szerint **18** forintért

finom minőségű, fekete, sötétkék, szürke, drapp vagy barna színben.

Vidéki rendelések 12 frt utánvét mellett szállítatnak s a fennmaradó 6 frt 60 nap múlva fizetendő. Ezen idő alatt a t. rendelő meggyőződhetik a szövet kitűnő minőségéről.

— Rendesnél a szövet színe megnevezendő. Mértéknek elegendő az alanti mérték-utasítást kitölteni vagy egy viselt ruha leküldése

LICHTMANN SÁNDOR férfiszabó-terme

Budapest, Rottenbiller-utca 4, félemelet.

Utasítás a mérték-vételhez:

a) A kabát számára:

b) A nadrág számára: —

	Cm.		Cm.
Hátossza a gallérvarrástól kezdve . . .	—	Belső nadrág hossza a lábközvarrástól	—
Ujjhossza a hát ujjvarrásától kezdve . . .	—	egészen a cipő sarkáig	—
Mellbőség a mellényen át a hóna alatt . . .	—	Hasbőség a mellényen át mérve	—
		A mellény hossza az inggallér hátsó	—
		gombjától elől mérve	—

Joánovics Testvérek Fényképészeti és Festészeti Műterme

----- Ezelőtt K. tó J. -----

Kolozsvár, Mátyás király-tér 32.

Telefon 150. szám.

SPECIÁLISTÁK GYERMEKFELVÉTELEKBEN

Ájnljuk elsőrendű műtermünket, mely újonnan berendezve a legmészszebb menő kívánalmaknak is megfelelő. **Öltözök a n. é. közönség rendelkezésére állanak** **Aquarellek és olajfestmények** úgy természet, mint képek után jótalas mellett a legkitűnőbb kivitelben készíttetnek. **Nagyítás** k. platin-, pigment- és fényes papíron. **Csoportok** egyletek és családok számára.

Hízonkivüli felvételek. Képeretek minden nagyságban és minőségben **A volt KATÓ J. czég** minden fevételéből utánrendelések elfogadtatnak.

Nyomatott Gámán J. örök. Kolozsvárt (Kossuth L. utca 10. sz.)

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel,
egy évre 2 koronát fizetnek.

222

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnok-
hoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések ju-
tányos árban felvételnek. — Kéziratok nem
adatnak vissza.

Unitárius önérzet.

Közelebbről két unitárius lelkész erőteljes nyilatkozatokat bocsátott a nyilvánosság elébe. Egyiket »Nézzünk a tükörbe« lapunk múlt havi számában közöltük. Másik a kereszturi egyház közgyűlésen a szószékről hangzott el.

A megszólaló lelkészekről olvasóink tájékozására megemlítjük, hogy egyik az ifju papi nemzedék középkorú tagjaihoz, a másik a legifjabbakhoz tartozik.

Mindketten magunkkal, az unitáriusokkal, az unitárius papok és nem papok teendőivel foglalkoznak. Nem az idegenek dogmáit feszegetik. Nem a mások házi csöndjét háborgatják, hanem a saját házuk előtt sepernek.

Egyik azt akarja, hogy minden unitárius pap ott legyen minden olyan helyen, ahol egyáltalában megvárható a pap jelenléte. »Érdekeltség nélküli fásult tétlenséget« lát a D. F. E. működésében. Azon töprenkedik, vajjon a lelkészeknek egyik része tudja-e, hogy létezik lelkészi-kör Keresztur környékén és hogy a kereszturi gymnasium érdekében 20—30 év óta tartó viaskodás már eljutott a vár alá s ott minden katonára szükség van.

A másik többet akar. Ő megszeretné mozdítani az egész unitárius testületet, mert úgy látja, hogy az unitárius vallást nem ismerik mindenütt, félreismerik sok helyen, mivel az unitáriusok közönyösek saját dolgaik iránt.

Ez utóbbi a szószékből szórta szét sujtó és gyújtó villámain s hírszerint, közkívánatra nyilvánosság elébe fogja adni. Akkor majd bővebben szólhatunk róla.

Abból a mi a két pap lelkéből kitört, már is megérthetünk egyet: nem megy úgy a mi munkálkodásunk, ahogy menni kellene. Nem felelünk meg mindennek várakozásának. Nem teszünk eleget magasrendű elhivatásunknak.

Vajjon igazat mondanak-e? Vajjon helyes dolgot sejtetnek-e ezek a vihart idéző szószólók? Ne ítéljünk! Pálczát se törjünk, csak nézzünk a tükörbe és nézzünk nyíltan, leplezetlenül, úgy a mint véletlenül előtte állunk

Mi is megmutatunk egy pár fekete pontot. A D. F. E. pályázatot hirdetett. Junius utolsó napján járt le a határidő. Azt kellett volna megmutatni, hogyan lehetne székely népünk között a testnek, léleknek, vagyonnak veszedelmét okozó pálinkaivást meggátolni. 55 korona csekély, de a mi viszonyaink s talán a föladat méretei szerint is elég jó kis jutalom. Még aztán a cél, a nemzetmentő törekvés, a székely érdek! A pályázat meddőn maradt! Fölnyissuk-e az elényomuló kérdések zsilipjeit? . . .

Az »Unitárius Közlöny«-ben újra meg újra feleletet kértünk 12 kérdésre. Nyilvánosságra akartuk hozni az eredményt, hogy okuljon belőle mindenki. Jeleztük volt jó előre, hogy feleletet kapunk. A határidő lejárt s fá dalom, az első felelet lett az utolsó is. Miért? Talán senki sem ismeri az unitárius egyház történelmét? Senki sem tudja megmondani, kik tettek legtöbbet az unitárius vallás érdekében?

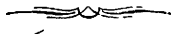
Hát bizony ez nagy közönyre mutat!

Közelebbről újból nagy próba vár a vezetőkre, épen az unitárius papokra. Aggódva gondolunk egy nagyon szerény, de hatásában mérhetlen jelentőségű terv sorsára. Remegünk, hogy gyors egymásutánban újabb s talán a többen is nagyobb vádat fogunk magunkra, arra a kis gárdára zudítani, a mely az egyháznak, hitünk és reménységünk szerint büszkesége volt. Az unitárius papi kar csekély száma soha sem aggasztott, mert biztunk lelkében, hittük hogy van akarateroje, kitartó küzdelme, hitéért, vallásáért lángoló, kiolthatlan szeretete.

Hát mi nem aggódunk ma sem. A közelebbről felszínre kerülő hangok szerintünk a jobb jövő biztosítékai. Nemhogy aggódnánk, sőt örvendezünk, hogy magok lelkipásztoraink veszik észre hogy baj van, hogy többet és jobban is tehetünk.

E pár szónak nem az a célja, hogy a vádat elhárítsuk magunkról. Az sem, hogy tetőzzük. Ami ránk talált, magunkra vettük, sőt többet is. Ami igaz, nem tagadjuk el, sőt bizonyosságot teszünk mellette, mert erős a mi bizodalunk önmagunkban, az unitárius papi-kar önérzetében, munkás kezében. áldozatra is kész kitartásában. Azt óhajtjuk, hogy az unitárius önérzet ébredjen föl mindenekben, de mindenekfölött is tibennetek, a kik vállaitokra vettétek a Jézus palástját.

Szerkesztő.

Protestáns istentisztelet a korondi fürdőn.

A templomok sokszor eiválasztanak, a természet mindig egy-
sit. A korondi fürdőn unitárius és református szépen megérti egy-
mást, templomban járunk minden nap - az Úr templomában, a
szép természetben. Egy szép árnyas fa, egy pár ember, szívében
Istennel, kezében az evangéliummal: a szeretet evangéliumával.
Ugy érezzük, ez a legszebb istentisztelet. A hegyi beszédet olvas-
suk a hegyen. Klimó Márta, a Lorántfi Zsuzsánna egyesület diako-
nizája Budapestről, ref. v. és Barabás István tordátfalvi unitárius
lelkész szolgáltatják a lelki táplálékot,

Nem a különbséget, hanem a hasonlóságot keressük Ugy
hisszük, hogy itt a szabad ég alatt, meg is értjük a szeretet beszé-
dét és egymást. Vajjon mikor értik meg egymást a felekezetek is,
ugymint itt e kis gyülekezet? ! .. Azt mondják, soha! Mi azt hisz-
szük, hogy akkor, a mikor egymás félreértése helyett egymás
megértésére törekszünk. Ez a hitünk erős. Ebben az erős hitben
küldi szíves üdvözlését kedves szerkesztő urnak e kis gyülekezet
egy unitárius tagja

Kovács Sándorné.

Papi beköszöntő.

Ürmösi József volt polgárdii lelkész folyó évi junius 30-án
érkezett meg Homoródszentpáli új állomását elfoglalni. A kaczai
állomáson nagyszámu közönség várta, honnan rendezett lovas
csapat kísérte és díszkapukon vezette keresztül. A község hatá-
ránál Tamás Sándor a község részéről, a papi lakáson Szabó
Mózes áll. tanító-énekvezér fogadták meleg szavakkal. Ezután
a megérkezett tiszteletére a presbiterium saját költségén ren-
dezett villás reggeli következett.

Új lelkész nagyszámu vidéki érdeklődő közönség és hivei
jelenlétében beköszöntőjét július 3-án tartotta meg Róm. I. r.
9 11 verse alapján. „Miért emlékeztem ti felöletek és minő
lelki ajándékokat kívánok közölni veletek?“ Úgyesen megszer-
kesztett beszédét akkora érzéssel és hatással adta elő, hogy
Homoródszentpálnak rég várákozó közönsége csak ezen gondo-
lattal távozható az Úr házából: „A kit vártunk, megérkezett.“
Kisgyörgy Sándor beiktató lelkész-esperes, megható beszéd-
ben, atyai jóindulattal mutatta meg ifju lelkésznek, azon munka-
kört, melyben munkálkodnia kell.

A közebeden 60 személy vett részt. Soha ennél kedélye-
sebb társaságot nem láttam. Egymásután következtek az elmés-
nél-elmésebb pohárköszöntők. Innen sem távozható senki más

gondolattal, mint: „Sok idő eltelik addig, míg Homoródszentpálnak ily nagy ünnepe leszen“ Áldás és béke kövesse ifju lelkésznek már is szépen megkezdett működését! Homoródszentpál, 1904. július 27.

Pálffy Ákos,
okl. tanítójelölt.

Örömmel adhatok hirt arról a szép és minden tekintetben fényesen sikerült ünnepségről, a mely tegnap, f. hó 24-én a bordosi kis unitárius egyházközségünkben lefolyt. Az új lelkésznek, Kovács Istvánnak a beköszöntése volt. Nemcsak az ott levő hívek jelentek meg teljes számban, hanem részt vettek abban a szomszéd községek derék unitárius hívei s még más vallásuak is nagy számban, különösen pedig a szomszéd Rava községből. Továbbá ott voltak a körli papok közül is többen. Így Lőrinczi István kereszturi, Geréb Zsigmond fiatfalvi, Lőrinczi Dénes b.-ujfalvi, Kelemen Sándor b. kőrispataki, továbbá Nagy Lajos kereszturi gym. tanár. Ott voltak az új lelkész atyja, bátyja feleségestől. József Mihály ravai kántor. Molnár Lajos csóbi nyug. kántor s a helybeli születésű Deák Lajos kir. járásbíró nejevel; Lőrinczi Lenke k. a. stb.

Délelőtt 10 órakor kezdődött a templomozás s az új lelkész egy szépen kidolgozott, magvas beszéddel gyönyörködtette a hallgatóságot, a mely a csinos kis imaházat zsufolásig megtöltötte. Sárosi József ravai lelkész végezte a beiktatást.

Kimondhatatlan volt a kis számú hívek öröme, a kik egyházközségükben 16 év óta üresedésben levő lelkészi állomást most egy lelkes ifju emberrel betöltve láthatják. A pásztor nélküli nyájnak hite erős és szilárd maradt. A sok csábítás és kísértés, guny és megvetés nem tántorítothatták el az egy igaz Isten eszméjétől s egy szívvel-lélekkel, a küzdelemben megerősödött akarattal vallják ma is, hogy »egy az Isten.« Istentisztelet végeztével Deák Lajos üdvözölte benn a templomban az új lelkészt meleg szavakkal, a szeretet érzelmeivel.

Azután az egyházközség előljárósága ebédre hívta meg a megjelenteket. Derült és folyton fokozódó lelkesedés között folyt le az ebéd. A pohárköszöntők sem hiányoztak, egyik a másikat érte. Hosszas volna az összezt felsorolni. Csak egy néhányat említek meg. Deák Lajos — főtiszt. Ferencz József püspök urr a, Sárosi József — Raffay Domokos esperesre, Lőrinczi István — az új lelkészre, József Mihály — az új lelkész atyjára, Lőrinczi István — Deák Lajosra, az új lelkész — Végh Mihály és Sárosi Józsefre, mint az eddigi beszolgáló lelkészekre, Geréb Zsigmond — a bordosi egyházközségre, Nagy Lajos tanár — a megjelentekre, Sárosi József — a hölgyekre stb. Ebéd közben Deák Lajos egy igen

üdvös eszmét pendített meg. Az egyházközségnek nincs sem orgonája, sem harmoniuma. Minthogy pedig az új lelkész nemcsak jeles szónok, hanem a harmoniumnak is mestere, fölhivták a megjelenteket, hogy már itt ez alkalommal vessék meg annak alapját. A lelkes főhívásnak meg volt az eredménye. Alig pár perc alatt valami 65 korona gyűlt össze.

Az estéli órákban vidám hangulatban oszlott szét a társaság, az új lelkésznek kitartást és szerencsét kívánva az új pályán. Valóban nagyon örvendek, hogy én is jelen lehettem azon a szép és magasztos ünnepen s láthattam, meggyőződhettem arról, hogy mily erős akarata és rendíthetetlen hite van ama kis gyülekezetnek!

Kovács Lajos.

15 év előtt.*

As Unitárius Közlöny f. évi két számában egy elhalt férfiúról is volt szó. Ezuttal harmadszor lesz, de név említése nélkül. Mikor megismertem, már nem volt pap-tanár. Én akkor a theológiát hallgattam. Abban a házban szoktam ebédelni, vacsorálni, hol ő lakott, ha Kolozsvárt tartózkodott. Szobájába zárkózva egész napon dolgozott, vagy elmélkedett. Kerülte az embereket, mintha félt volna, avagy szégyenlette volna magát. Csak este jött ki, pár óráig járt-kelt a néptelenebb utczákon, s aztán pihenőre tért. Névleg és látásból ismertük egymást. — A megszokott sarokbeli asztalnál vacsoráltam, mikor hirtelen és zaj nélkül mellém állt. Levette világos kék szemeiről a sötét szemüveget s nevét halkán mondva, így szólt: „Öcsém, vacsora után — ha ideje engedi — jöjjön be hozzám egy pár percre...” Mit akarhat ez az ember? Miért szólított meg? Miért hív magához? tépelődtem magamban. — Rövid idő múlva kopogtam ajtaján. Ő kizárta, — beléptem. Arczomról, mozdulatomról észrevette, hogy izgatott vagyok, de megnyugtató: „Ne gyanakodjék”, — s körülbelől így folytatta: „Maga theologus, pap lesz; számos embernek, öregnek, ifjunak, szülőnek, gyermeknek anyagi, testi-lelki jóléte kezébe leendő letéve igen sok tekintetben; tudom, hogy tanulnak cura pastoralis-t, de ez csak a főbb teendőket említi s említheti, csak a kenetet adja meg, — a gyakorlatban roppantul ki lehet és ki kell terjeszteni, bővíteni, hogy megfeleljen hivatásának, hogy hasznos logyen munkája. Az életviszonyok teremtik a helyzetet s jelölik meg a munkaterét, hol a cura pastoralis szellemében saját tudása, belátása, érzülete, tehetsége szerint kell cselekednie. Rossz pap az, a ki

* Örömmel adjuk ezt a közérdekű cikket és ehhez hasonlót.
Szerk.

azt mondja, hogy ezt, vagy amazt tenni nem tanították neki az iskolában. Az ilyen ember ne szóljon hivatásról, ne nevezze magát kereszténynek, ne hirdesse szájával a Krisztust, ne imádkozzék, mert szavai Isten káromlások. Látja — folytatá, egy iratsomóra mutatva — itt van egy rakás kézirat, sok hasznos terv van benne; megvalósításuk égető szükség, közérdek, s nem utopia, — de a haszonvágy és nembánomság foglalják el az emberek egész valóját. A cselédek és katonák valláserkölcsei neveléséről van szó benne. De ki törődik ma ilyenekkel! Kinek van ideje vallásról, erkölcsről, ismeretről, tudományról gondolkozni! Kicsoda lelkesül éppen katona és cseléd lelki javaiért, tisztaságáért! Elsőbb a pénz, a cifra ruha. Ezeknek szerzésében versenyeznek végnélkül, untalan, — egymást felülmulni akarva. S ez a verseny nemtelen és pusztulást okozó.

Ez az oka, hogy kiadót sem találók a munkára. Azt mondja mindegyik, hogy nem lenne vevője, olvasója. Hát jól van; én lemondok; elteszem irataimat örökre. Hiszen már úgy is rom, sőt csupán árnyék vagyok, — hanem — — — maga legyen jó pap. Ezt akartam csak mondani. Jó éjszakát!”

Megrendültem, midőn utolsó szavait szép szemeiben csilllogó könnyek s halvány arczán szelid, de keserű mosoly kísérték. Eltávoztam.

Ez volt 15 év előtt. — Pap lettem. Nem változtat a lényegen, hogy 10 év óta nem tartozom az egyház belső emberei kösé; mégis papnak érzem magamat, mert hirdetem az ígét kezdetől fogva környezetemben. Ez a környezet a nép, melynek tagja vagyok születésemnél, neveltetésemnél, munkakörömnél fogva. Ezen harmadik társadalmi osztályé a munkás népé a jövő. Napról napra jobban domborodik ki alakja, lényege. Igyekezzünk megismerni lelki világát, vágyait, érzését, gondolkozásmódját. A kinek több ismerete, szélesebb látóköre van, az irányítson, tanácsoljon tanítson, vezessen. Ez az emberi természet, ez a szociális élet kívánalma. Lehet megszeretni a népet, lehet tenni a népért. S ez a munka nem haszontalan, gyümölcsöt hoz előbb-utóbb.

Éveken át közvetlen szemlélhettem ezernyi gyári munkást, figyeltem belső világát, sok százal érintkezem ma is népotthonban, ismeretterjesztő népegyesületekben. De lelki szemem előtt mindig a székely nép lebeg, mely — valljuk be — sem anyagi, sem szellemi javak bőségével nem dicsekedhetik, s tegyük hozzá, hogy ennek a szűkölködésnek nem ő az oka. Ő mind a két javat elfogadná, megszerezné, ha elegendően volnának, a kiktől megszerezhetnék.

Szóljanak először a hivatottak.

Dr. Pázsint

Egy angol unitárius lelkész és felesége Kolozsvárt.

Ritka kedves vendégünk volt Kolozsvárt június utolsó és július első napjaiban: Street Kristóf Jakab sheffieldi lelkész és a felesége. Személyes barátság hozta annyi országon keresztül, oly forró időben lapunk szerkesztőjéhez. De vendége volt a kolozsvári unitáriusoknak is, mert itt az a szokás, hogy az angolokat azonnal keblünkre öleljük, mert szeretjük, mivel ők szeretnek minket és hazánkat is. Jelen eset az a ritka kivétel volt, hogy Street Boros Györgynek a londoni Manchester Collegeban osztálytársa és azóta állandó jó barátja. 25 éve váltak el a Collegetől, de az élet csak növelte barátságukat, mert azonkívül, hogy a foglalkozás révén állandóan érintkeztek, Street mint írlandi növelésű fiú, B. mint magyar, mindig találtak politikai okot a rokonszenvre és hazafias érzelmet, mely vonzotta egymáshoz. Különben is Street egy rendkívül kedélyes, szellemes és épen nem angolos ember, a ki nejjével együtt azonnal megnyer mindenkit. Rendkívüli szervező tehetség, az angol unitárius papok között egyik legjobb szónok, a ki 25 éves papsága alatt három új egyházközséget alapított, két kezdő egyházat szervezett és munkába indított. A radikális gondolkozók közé tartozik, a mit „Józan felfogás a bibliáról“ cz. dolgozata igazol, de a mellet, kegyes hívő és majdnem fanatikus unitárius. Az unitáris névhez föltétlenül ragaszkodik, a mi angol testvéreink között, nem általános dolog. Az unitárius szervezkedés hive és a túlzó liberalizmusnak, vagyis a „ha akarom unitárius, ha akarom trinitárius közönyösségnek“ nyílt ellenzője, a miért éppen most van egy harc tüzeiben. Papi foglalkozása részleteit és a papné munkálkodását egy más alkalommal, ha lehet el fogjuk mondani. Most átadjuk neki a szót. Utjáról az „Inquirerben“ számol be s ránk vonatkozólag ezeket mondja: Budapest gyönyörűséggel töltött el. A mi a fekvését és a *tout ensemble*-t illeti a legszebb város, mindazok között, a melyeket valaha volt szerencsém látni.

Itt lépünk először unitárius talajra. A mikor a dunai gőzhajóról kiszállottunk, Józan tiszt. a felesége és a kis fia fogadtak az unitárius atyafiak nevében. A fogadást nagyon hatékonyan tette, a magyarokat annyira jellemző udvariasság,

mely itt abban nyilvánult, hogy Józanné egy gyönyörű rózsabokrétát adott át fehér foglalóval s kék buzavirággal (angol színek) magyar nemzeti szalaggal átkötve.

Három napi ott időzésünk alatt Józan úr volt vezetőnk, bölcsünk és barátunk. Hogy bizonyos viszontagságokból, hogy vergődtem volna ki az ő barátságos közbejárása és türelme nélkül, arra nem is merek gondolni. Tán még ma is Budapesten keresnők elveszett podgyász-kosarunkat.

A budapesti barátok szíves meghívására egy estét a Margitszigeten töltöttünk, a hol szívélyesen fogadtak és vendégszeretettel láttak el. Annyi üzenetet hoztam onnan, hogy azt hiszem, soha sem fogom mind átszolgáltatni az illetőknek. Igyekeztem beszédemben kifejezni, hogy szívben és szellemben egyek vagyunk, hogy az unitarismus dicső hitvallása még szorosabban összefűz minket, mint a politikai rokonszenv, a mely a magyar és angol nemzet intézményeiben: szabad egyház, szabad sajtó s szabad jogokban, nyilvánul.

A budapesti templom meglepett mint izléses, kényelmes, s jóhelyen fekvő épület. Egy hátrányát találtam, hogy lépcsőn kell fölmenni hozzá egy nagy épület tömb közepében, de miután a helyet ajándékba kapták, ki kellett használniok.

Az új országházat dr. Bedő képviselő mutatta meg Nagyszerű épület kívül és belül egyaránt. Volt szerencsénk látni a Kossuth-párt 90 éven felüli tagját, aki már 60 évet volt tagja a háznak.

Jun. 25-én, szombaton érkeztünk meg Kolozsvárra. Az állomáson régi londoni tanuló társam dr. Boros és kedves s szeretetreméltó felesége fogadott, a kit már egy angliai látogatásából ismertünk. Egy hétig élveztük vendégszeretetüket, mint családi körök tagjai. Ennek a háznak és három bájos leányuknak az emléke sokáig fog kísérni. A régi kedves barátság följutása s a később szerzett emlékek megelevenítése sok örömet szerzett.

Vasárnap nevezetes nap volt. Futólag megtekintettük a kollegium nagyszerű épületét. Részletesen megnéztük másnap. A theologiai hallgatókhoz néztünk be. Lelkes éljennel fogadtak, s Kovács Lajos, Kovács tanár öcsce, kedves szavakkal üdvözölt angolul. mire feleletül elmondottam az angol három unitárius theológiához való viszonyomat.

A templom nagyszabású épülete s egyszerű és kellemes dísz, nagyon meglepett. Örömmel láttam szegényt és gazdagot együtt ülni, a mi, sajnos nálunk nem így van, de föltűnt, hogy a férfiak és a nők külön vannak választva, a mi nekem egy szabad gyülekezetben anachronismusnak tetszett.

Vasárnap a kollegium záró ünnepélyén a püspök ur üdvözölte a vendégeket szívélyes hangon szeretettel, Dr. Boros angol tolmácsolta, mire Street lelkes, szónokias szép beszédben válaszolt, többek között ezeket: szívem annyira tele van érzélemmel, hogy alig tudok szóhoz jutni, mert 25 év, egy negyed száz esztendő álma vaiósult meg. Kilóméterekben nagy a távolság közöttünk, s nyelvben is, de sziveink közel vannak egymáshoz. Régen az emberek így imádhoztak: ments meg uram a magyarok nyilától, de a magyarok amily vitézek voltak a harcztéren szabadságuk védelmében — remélem ezt a vitézséget mindig megőrzik — nyilaik hegye barátaikkal szemben éppen oly szeretetbe volt mártva. Gyermekifju korom óta nagy érdeklődéssel tanulmányoztam a magyar történelmet s meleg rokonszenvvel, figyelemmel nemzeti küzdelmököt. Dr. Borossal való benső barátságom még inkább megerősítette bennem a magyarok iránti szeretetét. Kolozsvár, melyet hajdan kincsesnek neveztek, ha ma nincsen is tulterhelve arannyal, ezüsttel, nagyon gazdag becses emlékekben. A Mátyás király és a Dávid Ferencz neve örökre tiszteltté teszi. Itt szépen mutatott rá a jelen nemzedék teendőire é arra az egységre, a mely a két idegen nemzet fiait hitben összeköti. Gratulált a kollegiumnak abból az alkalomból, hogy a dr. Boros által alapított vasárnapi iskola fennállásának egy negyed száz évét ebben az évben megünnepelte. Ezt követőleg átadta üdvözlését a Brit és külföldi unitárius társulatnak, a vasárnapi iskola társulatnak és Figorszki lengyel menekültnek, aki most az ő hive, de 1848—49. a Bem táborában harczolt, mint tiszt.

Street hálásan emlékezik vissza a Londonban tanult férfiakkal Kolozsvárt és Tordán töltött órákra, a tordai ujított templom, a hasadék és a bánya s a tordai atyafiak szives vendéglátása kedvesen lepte meg. Julius 2-án indultak vissza hazájukba „A legboldogabb emlékekkel távoztunk el Kolozsvárról és nagyon örvendünk, hogy régi vágyunkat végül megvalósíthattuk.” Mindazoknak, akik ugyanezt az utat óhajtják megtenni, kézséggel ajánl föl mindennemű utbaigazítást s csak azt óhajtja, hogy mások annyira élvezzék kirándulásukat, mint ők.

A Dávid Ferencz Egylet köréből.

A *«Dávid Ferencz Egylet»* felső-fehérvári fiók-egylete jun 2-án tartotta meg rendes közgyűlését Datkon. Gyülekezeti ének után Ütő Béla a.-rákosi lelkész mondott imát, kérve Istennek áldását az egylet működésére. Osváth Gábor elnök tartalmas beszéddel nyitotta meg a gyűlést. Buzdított a vallás erkölcsi élet buzgó ápolására, a keresztényi szeretet gyakorlására. Nagy

Vilma k. a. (Ürmösről) szavalta Végh Mátyásnak „Kertész Klára” cz. versét érzéssel. A közvetlen egyszerűséggel előadott vers nagy hatást tett a hallgatókra. A tárgysorozat központja László Gy. köhalmi áll. tanító felolvasása volt „Az unitárius vallás története és Dávid F.” czimmel. Az értelmesen, jól megírt felolvasás érdeklődő figyelmet keltett mindvégig. Utána Gál M. datki lelkész gyönyörűen szavalta Szaboicskának „Dal a kis Demeter Rózsikáról” cz. versét. Közbe a fiókköri dalkör énekelt Péterfi Gy. hévizi áll. tanító vezetésével Ünnepey után közgyűlés volt. Elfogadtatott a Kiss A. köri pénztáros számadása 172 kor. 18 fill. pénztári maradvánnyal. Fiókkör egyhangu határozattal kimondotta, hogy tart minden nov. 15-én Dávid Ferencz halála évfordulóján egy gyűlést, rendre a fiókköri községekben, mely gyűléseket kizárólag Dávid F. emlékének szenteli. Közgyűlés még több kebli ügyről határozott, miknek végzése után közebéd volt Gál M. lelkész házánál. A jövő gyűlés Alsórákoson lesz.

Eszményeink.

(A keresztény evangelium)

Álljon előttünk a Krisztus
S szabadságot hozó hite;
Eszményünk a nagy szövetség
Mely e földet egyesítse.

A szeretet minden tétben,
A világnak hasznos élet;
És az egyház győzedelme,
Melyet hirdet nagy ígért.

Védjük a jót a bűn ellen,
S az erős ellen a gyengét
S a szegényt, ki oly soká várt,
Hogy egy jobb kor elérkezzék.

Távol legyen szent hitünktől
A habona és a dogma
S reményinknek szép gyümölcsét
Bizó szemünk látni fogja.

Eljövend Isten országa,
Eljött egy új kor világa
S felettünk a tündöklő menny
Győzedelmi harsonája!

Ford. Péterfi Tibor.

Jótekonyság és buzgóság.

A nagyajtai unitárius egyház kölcsönének törlesztésére adakoztak: Dr. Ferenczy Géza 213 kor. Bedőházy József (Oravicza) 100 kor. Péterfy Albert (Ny.-Szereda), Péterfy Dénos (Kolozsvár), Darkó György 20—20 kor. Kuttlik Ferencz, Csongvay Lajos (M.-Vásárhely), id. Péterfy Sándor (N.-Ajta), Péterfy Lőrincz, Lőfi Ödön 10—10 kor. Tók Mózes, Szakács István, ifj. Péterfy Sándor, Ferencz Zsigmond, Kisgyörgy Sándor (Naszód) id. Darkó Lajos, Benedek András, Péterfy Gyula (Hévíz). Tana Albert, Biró József, Bihari Dávid. Kerékgyártó Lajosné 5—5 kor. Péterfi József, Ferencz József. Simon Jozsef, id. Simon György, Darkó Áron (n.-uti), id. Zoltán György 6—6 kor. Dombi József, Péterfi Áron (H.-Almás), ifj. Zoltán György, Répa Mihály, id. Simon Áron, Imecs András, Lőrincz Ferencz, id. Barta György, id. Keresztes Sámuel, Vajda József, Dézsi Áron, Gáspár Gyula, ifj. Kisgyörgy Dávid, Péterfy Sándor (K.-Ajta) 4—4 kor. Ifj. Tók Áron, Németh Mózes, ifj. Koródi István, Darkó József (Fiátfalva), Porzsolt Józsefné, Péterfi Lajos, Utó András 3—3 kor. Kovács József (Kolozs), Darkó Mihály, Incze Dénes, ifj. Simon György, Fekete Sándor, id. Darkó György, Dézsi Mihály, ifj. Lengyel József, ifj. Lőrincz István, Kádár Mihály, Deézi Gábor, Dr. Sárkány Miklós (M.-Vásárhely), id. Kisgyörgy Áron. Rétyi Áron, id. Bartha András, ifj. Keresztes Samu, Szentpáli Sándor, Berecz Lajos, Péterfi Gábor, Németh Lajos, Török Sándor 2—2 kor. Fekete Samu, Rétyi Istvánné, Darkó Mózes, Balogh István, Fekete József (felső), Denedek Gyula, Molnár János, Költő György, Benedek István, Darkó Lajos (közös), Léta Áron, Kósa Mózes, Fekete István, id. Szőcs Áron, ifj. Szőcs Áron, Benedek K. József, ifj. Darkó Áron, Fazakas József, Fazakas Dávid, Költő József, id. Tók Áron, id. Kisgyörgy Dávid, Szakács József, Farkas István, Darkó Lajos timár, Dézsi Sándor, Mészáros József, Péter János, Koródi András, Dézsi Jónás, Darkó Imréné, Keresztes József (felső), Dévay Antal, id. Lőrincz István, Ferencz István, Benedek Lajos (Ny.-Szereda) 1—1 kor. Varga Józsefné 40 fill. Összesen 679 kor. 40 fill

Nagy-Ajta, 1904. febr. 6.

Lőfi Ödön, lelkész.

Jótekonyczélú hangverseny. A székelyudvarhelyi unitárius egyházközség által jun. 1-én az építendő templom alapjára rendezett és fényesen sikerült hangverseny összes jövedelme volt 752 kor. 40 fill. Kiadása 283 kor. Így a jótekonyczélra maradt tiszta jövedelem 469 kor. 40 fill. Ez alkalommal Hollaki Arthur főispán adott a templomalaphoz 10 kor. Felőlfizettek: id. Daniel Gábor, Daniel Lajos, László Domokos, Barabás András és Fábián József 10—10 kor. Vladár Ferencz 6 kor. 40 fill. Sándor Mózes körjegyző 6 kor. 20 fill. Sándor Jánosné, Kisgyörgy Sándor, Kisgyörgy Söndorné, Deák Lajos, Fekete Bénéámin 5—5 kor. Ádám Albert 4 kor. Lőrinczi Béla 3 kor. 80 fill. Mátéffy Domokos, Pál Ferencz, Dr. Sándor Balázs, Székely Dénes 3—3 kor. Dr. Demeter Lőrincz, Dr. Jankovics Pál, Szakács Károly, Szabó Dénes. Frattner József, Tibáld József, Demeter Dénes, Péter Sándor, Vári Albert, Rösler Károly, özv. Bodrogi Söndorné, Jakabfi Lajos, Szabados Ferencz, Vajda Lajos 2—2 kor. Dénes Ferencz, Horváth Albertné, Lőrinczi Mihály 1—1 kor. Gálffy Kálmán, Biró Áron, Hirsch Herman 80—80 fill. N. N. és N. N. 20—20 fill. Weisz Armin butorkeskedő a szinpadí butorok használatáért felszámított 8 koronát a templomépítés céljára alándékozta. Midőn a szives adakozóknak köszönetet mondunk, nem tehetjük, hogy hálánkat ne fejezzük ki az illustris szereplőknek, a kiknek egyénisége nagyban hozzájárult a hangverseny szép sikeréhez. De elismerés illeti Deák Lajos egyh. községi gondnokot, ki az egész

hangverseny rendezése körül fáradhatatlan buzgóságot tanusított és Mátéffy Domokos hitrokot, ki a színi műkedvelőket nagy szakértelemmel tanította és vezette. Isten áldása legyen a további munkán is.

A homorodvárosfalván készítendő toronyórára az alábbi adomány folyt be november havában: Csoma Józsefné, Barta Józsefné, Zoltán József, Szabó József s neje ifj. Zoltán Andrásné, Jakab Ferenczné, özv. Cseke Péterné, ifj. Barta Ferenczné, ifj. Gedő Zsigmondné, Péter Sándor, Péter Sándorné, ifj. Vas Ferenczné (külső), Máté Lajos és id. Gedő Zsigmondné 1—1 véka rozst, Vas Jánosné, Szabó Dénesné, Szabó Máriskó, Vas Domokos, id. Vas Ferenczné (külső) Zoltán Mózesné, Csiki András, Demeter Mihály, Demeter Lajos, Csepregi Mózes id., Csepregi Domokos, Csepregi János id., Csepregi János ifj. és Sándor Józsefné $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{2}$ véka rozst, Sándor Zsigmond, Sándor Mózes ifj. Csiki Mózes, Csáka István és özv. Balog Mózesné 8—8 kupa, László Miklós és if. Gedő Lajos 7—7 kupa, Demeter Mózes, Kelemen György és Sándor Bálint 5—5 kupa, Csáka Ferencz, özv. Gedő Mózesné, Dénes Zsigmond, Dénes Ferencz, Cseke Józsefné, Szabó Áron, Román István, Szász Mózes, Vas Gergely és Sándor Balázsné 4—4 kupa, özv. Albert Andrásné, Gedő József, id. Jobb Bálint, özv. Szöcs Andrásné 3—3 kupa, özv. Gedő Józsefné, özv. Sándor Ferenczné, Gergely András, Kusztor János, Dénes Sándor, Máté András és Rigó János 2—2 kupa, id. Bodor Sándorné, Kodoly Boricza, Tamás István 1—1 kupa rozst. — Bedő József 5 kor. Gergely Ferencz, Bodor Lajos, Balázi János, Lang Mihály (móz. vall.) Kelemen Mózesné, Csáka János és neje. Csáka Mózes és neje, Csepregi Ferencz, Jobb Ferencz és László Domokos 1—1 kor., Péter Józsefné 80 fill. Sándor Dénesné 60 fill. id. Vas András, özv. Jobb (Gál) Andrásné, Gergely Dénesné és Sándor Domokosné 50—50 fill. Fodor Jánosné, Derzsi Zsigmond, Máthé Lajosné, ifj. Jobb Bálintné, Ferenczi Jolán, id. Bartha Ferencz, Máté Ida, László István, Derzsi Ráki és Dénes Mózesné 40—40 fill. Jobb Dénes id. Hegyi Ferencz és Cseke Ferenczné 30—30 fill. özv. Gedő Istvánné, ifj. Vas Józsefné, Kelemen András, Cseke Rebeka, Perczi Lajosné, Gyirkis Miklós, Hegyi Dénes, özv. Szőke Mihályné és Sall Ferencz 20—20 fill. Az összes gyűjtelék 31 véka 2 kupa rozst és 25 kor. 10 fill. A pénzből 8 kor. 40 fill. még hátralékban van. — A vallásos buzgóságnak szép megnyilatkozása ez ajándékozás is. Hisszük és reméljük, hogy a kik ezuttal e diszes névsorból kimaradtak, igyekezni fognak, hogy abban az őket illető helyeiket pótlólag elfoglalhassák.

Az egyházközség szíves és hálás köszönetét nyilváníttjuk

az adakozóknak s különösen elismeréssel vagyunk a gyűjtő buzgó asszonyoknak, u m. Csoma Józsefné, ifj. Zoltán Andrásné, Barta Józsefné, özv. Cseke Péterné, Jakab Ferenczné, ifj. Gedő Zsigmondné és ifj. Vas Ferenczné (külső) kik teljes odaadással fáradoztak.

Isten áldása legyen az egyeseken és az egyházközségen!
Homoródvárosfalva, 1903. decz 1-én.

Ifj. Gedő József.
egyházközségi gondnok.

Péter Sándor,
lelkész.

Irodalom.

A Budapesti Dávid Ferencz Egylet III. évkönyve nagyszabásu tartalommal jelent meg: Üdvözlő beszéd és elnöki megnyitó *Ürmössy* Miklóstól. Felolvasások: A názareti beszéd dr. *Maszenyik* Endre, A reformátor (Dávid Ferencz) dr. *Boros* György, A prófétaág nagy korszaka dr. *Kecskeméti* Lipót. Esmék az egyházi életben *Perczelné* Kozma Flóra, Régi kulturák új kutatások világánál, *Mahler* Ede. Emerson mint író és szabadgondolkodó, *Józan* Miklós. Jézusi Eszme. *Ujváry* László. Költemények, *Józan* Miklós, *Kozma* Andor. Ezt a könyvet csak úgy lehet kellően méltányolni, ha kezdetétől végig elolvassuk. Magas szárnyalású gondolatok, érett, szabadelvű eszmék, lelkesítő szózatok ezek. Szerkesztőségünknel van egy néhány példány s a ki egy levelező lapon jelentkezik, annak szívesen elküldjük.

Az Unitárius papnevelő Intézet Értesítője megjelent és tartalmazza a rendes értesítői tárgyakon kívül dr. *Boros* György dékán megnyitó beszédét: *Az ifju lelképásztör eszményéről*.

Az unitárius Kollegium Értesítője most is tekintélyes kötet. A rendes tartalomon kívül közli Gál Jenő isk. felügyelő gondnok nagybecsű székfoglalóját, dr. Gál Kelemen igazgató beszédét, Pálfi Márton tanár cikkét Jókaitól. A Kollegiumban tanult: 20 papnövendék, 322 gymn. és 70 elemi isk. tanuló, összesen 412.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **A főtisztelendő püspök** úr rendes szokása szerint az előpataki fürdőre ment nyaralni s augusztus hónap első részét ott fogja tölteni.

— **Benczédi Gergely** ny. tanár, az unitárius egyház közpénztárnoka a tél óta súlyos betegségben szenvedett és komoly természetű operációkat állott ki. Minden unitárius örömmel fogja venni a

jó hirt, hogy a derék férfiú már jobban van, hivatalába följár és munkáját — a miben eddig is kevés szünet volt — most már rendesen végezi.

Boer Lajos lelkészkarunk egyik kiválóan munkás, szerény és hivatásának nemes ambícióval élő tagja, Bözödön elhunyt július hó 1-én. A még java korban levő férfi huzá-

mosan gyöngéledett. Temetésén rendkívül nagy részvét nyilatkozott meg, mert őt mindenki szerette. Raffaj Domomos esperes és Lőrinczi István lelkész tartottak beszédet koporsója felett. Neje, leánya és testvére Boér Gergely képezdei tanár gyászolják.

— **Az unitárius egyháznak** legrégibb tanácsosai, vagyis a kik 40 évnél régebben választottak meg 20-an vannak. A megválasztás éve szerint következőleg sorakoznak: 1845 Czegezi László esperes, 1846 Daniel Gábor főgondnok, 1850 Albert János ny. lelkész, 1853 Derzsi István birtokos Désfalva, Székely Albert ügyvéd, 1855 Ferencz József püspök, Nagy Lajos főjegyző, Pap Mózes ny. tanár, Gruz Albert honv. min. államtitkár, Gruz István m. kir. táblabíró, Rákosi István birtokos, 1857 Pálffy Dénes birtokos, 1857 Halmágyi Sándor ny. táblabíró, 1859 Lőfi Áron esperes, id. D. Pataky László birtokos, 1861 Gál Lajos lelkész, Simén György birtokos, Filep Albert ny. kir. tanfelügyelő, 1862 Útő Dániel ny. lelkész, Sebes Pál ny. min. oszt. tanácsos.

— **A Murányi Farkas Sándor és neje** palástdíját a jelen évben Balázs András hőmezővásárhelyi ifju lelkész nyerte el, a ki az intézetben megkezdett derék munkáját az életben is nagy sikerrel folytatja.

— **Polgárdiba** július 1-ső vasárnapján köszöntött be Kökössy Mihály papjelölt. A beiktatási tisztelet Józán Miklós esperes végezte. Az új papra a Balatonvidéken szép missió vár. Lelkes és kitartó munkával szép sikert biztosíthat. Ugy legyen!

— **Új papok.** A főt. püspök ur Kis-Solymosba kinevezte Kovács Lajoz, Bordosra Kovács István papjelölteket r. lelkészekké, mindkettő e hónap végén köszönt be szent hivatalába. A lelkész kar két derék tagot nyer ez ifjában, kiknek kitartó és sikeres munkásságot kívánunk.

— **Esküvő.** Szabadkán Kisgyörgy Sándor jbirósági aljegyző (Naszód) Oláh Erzsébet tanítónővel házasságra lépett. Az esketést Balázs András hmvásárhelyi lelkész oly sikerrel végezte, hogy még a hmvásárhelyi templomnak is haszná lesz belőle.

— **Az unitárius Papnevelő Intézetbe** az 1904/5. tanévre 25 ifju jelentkezett, mindenik szép bizonyítvánnyal. Ifjaink most már átlátják, hogy szebb és hálásabb pálya a papi pályánál kevés van. A jelentkezők között vannak a szentháromsági, túri, nyomati, dombói, kedei és néhai Molnár Miklós papok fiai. Idegen gymnasiumban végzetek jelentkeztek: Brassóból, Seps-Szt.-Györgyről.

— **A harmadik nemzetközi unitárius és más szabadelvű keresztények konferenciája** Genfben fog tartatni 1905-ben szeptember havában. Chautre Auguste tanár lesz a konferencia elnöke és Montet Eduard egyetemi tanár az intéző bizottság elnöke. Hozzá intézendő minden levél. Az előkészületeket már megkezdik s a meghívót jövő októberben kibocsátják.

— **Farkas József** kolozsvári polgár az E. Fő Tanácsnak és a D. F. E. kezdet óta buzgó tagja, elhunyt Kolozsvárt július 8 án 72 éves korában. Vele egy törzsköcs kolozsvári család férfi ága megszűnt s a város egy derék, becsületes, munkás polgárt, egyháza buzgó tagot, a haza egy független érzésű fiát veszítette. Neje és nagy kiterjedésű család gyászolja.

— **Gombos Erzsé,** Gombos Sámuel tanárnak képezdei tanuló kedves és szorgalmas leánya elhunyt a szülői háznál Székelykeresztúrt. A korán letört virágszálat számos rokon és jó barát siratja. A család bánatában részvételt osztozunk.

— **Lőrinczi Dezső** polgáriskolai rendes tanárt a vall. és közokt. minister Dicsőszentmártonból a kolozsvári polg. leányiskolához r. tanárrá kinevezte. Gratulálunk.

— **Sándor Gergely** m. sárosi ifju lelkészünk jul. 19 én lépett házassági frigyre Szuchy Ilona kisasszonnyal Kolozsvárt. Az egyházi áldást az unitárius temetőben adta az új párra Péterfi Dénes lelkész. Áldás kísérje az újpárt a családban és a gyülekezetben.

— **Dr. László Albert** Ar-Tordavármegye főispánja a megyei kórház főorvosának Tordára kinevezte. Az ifju és kitünő tehetségű orvosnak gratulálunk ily gyors előlépéséhez, de azt

hisszük a megye gratulálhat főispánjának s illetőleg a kórház igazgatójának, dr. Borbély Sámuelnek, hogy ily kiváló erőt nyert meg a közegészségügynek.

Unitárius leányok otthona Kolozsvárt. Dézsi Mihályné, szováti volt lelkészünk neje unitárius leány-otthont óhajt f. év őszén megnyitni Kolozsvárt tanuló leányoknak. A Dávid Ferencz-Egylet választmányja nőtagjai a felügyeletet s minden lehető erkölcsi támogatást készséggel följajánlanak. Azok, a kik leányaikat vidékről Kolozsvárra akarják hozni, folyamodjanak a Tiszt. asszonyhoz Nagyajtára.

— **A vadházasság** ségyenteljes és veszedelmes, megrontja a felek becsületét, tönkre teszi a gyermekek életét. A fa oldaláról a vadhajítást levágja minden okos gazda, a buzaszem közül az üszköt kimossák, a töviset a vetésből kivágják, de a vadházasságot, a mely néha három család életét s háromféle gyermekke boldogságát pusztítja, nem tudja kiirtani a pap, a presbiterium, a községi előljáróság. Imre József nagyenyedi főszolgabíró hadat indított ellene a maga hatáskörében. A papokhoz fordul, összeakarja egyeztetni a törvényből folyó szigorú a békeség apostolainak humanitárius felfogásával. Szembe akar szállani azokkal a szülőkkel, kik türik, hogy kiskorú gyermekeik törvénytelen házasságra lépjenek azokkal a nagykorúakkal, a kikkel nem kelhetnek össze törvényesen. Üldözendők ezek mint házasságtörők, mint csábítók. Hányszor emeltük föl a szavunkat e veszedelem ellen! Kérjük papjainkat ne pihenjenek, a míg gyülekezetüket meg nem tisztítják.

— **Köszönet nyilváníatás.** Kiss Mózes homoródabásfalvi községi tanító a homoródvárosfalvi unitárius egyházközség toronyába most készülő toronyóra költségének fedezésére tíz koronát ajándékozott.

Az egyházközség nevében e helyen mondunk köszönetet. Homoródvárosfalva, 1904. jul. 21. én. Péter Sándor lelkész. ifj. Gedő Zsigmond egyházközségi gondnok.

— **Nyilvános köszönet.** Özv. László Mártonné, szül. László Zsuzsánna, homoródjánosfalvi lakós, a homoródjánosfalvi unitárius egyházközségnek, temploma disztetésére, — a pünkösdi ünnep alkalmából — egy diszes szószéktakarót ajándékozott; huszonöt korona értékben. „Legyen kedves az áldozat!” az Ur előtt! Szolgáljon buzditásul másoknak is hasonló szép áldozatok tételére! A nemes szívű adakozó pedig fogadja — e helyen is — az egyházközség hálás köszönetét. Homoródjánosfalván, 1904. jun. 2. Ürmösi Károly s. k. lelkész. ifj. Kelemen Mózes gondnok.

— **Unitáriussá lett 1902-ben** róm. kath. férfi 10 r. kath. nő 3, g. kath. férfi 3, g. kath. nő 6; g. kel. férfi 9, g. kel. nő 4; ág. ev. férfi 4, ág. ev. nő 4; ev. ref. férfi 119, ev. ref. nő 157; együtt 145 férfi, 174 nő. Unitárius más vallásra tért: r. kath.-ra férfi 26, nő 42; g. kath. férfi 1. gör. kel. férfi 1, nő 1; ev. ref. férfi 23, nő 38; tehát 51 férfi, 81 nő. Unitáriussá lett összesen 302, más vallásu lett összesen 170. 1896—1902-ig unitáriussá lett: r. k. férfi, 73, r. k. nő 87; g. kath. férfi 48, nő 51; g. kel. férfi 33, nő 27; ág. ev. férfi 267, nő 248; ev. ref. férfi 403, nő 506; izr. férfi 10, nő 1, összesen 834 férfi, 920 nő, együtt 1754. Unitárius más vallásu lett: r. k. 217 férfi, 394 nő; g. kath. férfi 24, nő 26, g. kel. férfi 1, nő 7; ág. ev. férfi 27, nő 25; ev. ref. férfi 220, nő 325; izr. férfi 2; összesen 491 férfi, 777 nő — 1268. Tehát e hét év alatt tiszta nyereség 542. Veszteségünk volt 1900 és 1901. években. Felekezetenküli lett 1902-ben 6 unitárius. 1896—1902-ig 13, visszatért 2.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Mindenki gyűjtsön maga mellé még egy tagot! Első elnökünk, dr. Brassainak ezt a fölhívását most újból sürgetőleg ismételjük, mert szeretnők meg-

valósítani azt a régi tervet, hogy mikorra a D. F. F. E. első 20 éve betöltését ünnepeljük, akkor legyen egyletünknek 20 s z á z. tehát 2000 tagja, Hogy lehet-

seges, ime a legujabb példák: Falu-
végi Áron ur Budapestről bejelentett
egyszerre 5 új tagot, Kiss Sándor ének-
vezér úr Dicsőszentmártonból bejelentett
5 új tagot. Kéves fáradtsággal könnyű
megnyerni egyet-kettőt.

Szülők figyelmébe ajánljuk a kolozs-
vári Neumann czég. értesítését. Jövő szám-
ban az árakat is közölni fogjuk.

Több lelkésznek, kik a dékán föl-
livására oly lelkes szavakban válaszol-
tak, a dékán nevében hálás köszönetet
mondunk. Az első jelekből ítélve a terv
fényesen fog sikerülni. Jövő számban
megkezdjük a számadást, mert már pénz
is érkezett.

Tölgyfaeladási hirdetmény. Marto-
nosi unitárius egyházközség (Udvarhely-
vármegye) tulajdonát képező erdők A.
üzemostályában kibélyegzett 393 darab
tölgyfa készlete, mely 807 m³ tölgy mű-
fára és 266 m³ tűzfára becsültetett,
Martonos községhezánál 1904. évi augusz-
tus hó 29-én délelőtt 10 órakor tartandó
zárt ajánlatokkal egybekötött nyilvános
szóbeli árverésen a legtöbbet ígérőnek
el fog adatni. Kikiáltási ár 9.28 (kilencz-
ezeröttszázhuszonnyolcz) korona. Utóaján-
latok nem fogadtnak el. Bánatpénz a
kikiáltási ár 10%-a. Részletes becslési
és árverési feltételek a székelykeresztúri

Szerkesztői izenetek. B. V. Kö-
szönet. A jövő számban. — B. J.
Templomban. Vallásos érzelmé-
ről jól esett tudomást szereznünk,
versét azonban — sajnálatunkra — nem
közölhetjük. Vannak sorai, melyek elég
szépen hangzanak, de nincs bennük ere-
deti gondolat, nincs meg versében az a
belső egység, amely hullámzó érzelmeit
művészi egészben tárná az olvasó elé,
sem a nyelvezetben a tárgyhoz illő ki-
fejező erő, simulékonyság. Ha e téren
sikereket akar elérni, sokat kell érlelő-
dnie és ami fő, nagyon elfogulatlanul bi-
rálni. — **Nyitott levelek a bibliáról.**
Aprótörténetek az életből az állam és
egyház jövő számunkra maradtak.

m. kir. járási erdőgondnokságnál és alul-
irotnál megtekinthetők. Martonos, 1904.
július hó 23-án. Katona Ferencz, unitá-
rius lelkész, Gálffy Pál, megyegondnok.

Berde-öltözet tanulcknak!

Az unitárius iskolában tanuló ifjak
részére erős, színtartó, tiszta gyapju **ha-
zai posztó** kelméből székely-magyaros
szabásu Berde-öltözet kapható ké-
szen és m é r e t szerint a legjutányosabb
szabott árban

Neumann M.

cs. és kir. udv. szállitónál Kolozsvárt.

Árverés útján sikerült egy nagy raktár valódi angol férfiruha-
szövetet potom áron megvásárolni, miáltal azon
kellemes helyzetbe jutottam, hogy amig ezen **valodi gyapjuszövet-készlet**
tart, készítek saját térfiszabó-műtermemben remek szabásu és elegáns kivitelben
egy teljes férfitöltényt mérték szerint 18 forintért
fiuom minőségű, fekete, sötétkék, szürke, drapp vagy barna színben.

Vidéki rendelések 12 frt utánvét mellett szállítatnak s a fennmaradó 6 frt 60 nap múlva
fizetendő. Ezen idő alatt a t. rendelő meggyőződhetik a szövet kitűnő minőségéről.
— Rendelésnél a szövet színe megnevezendő. Mértéknek elegendő az alanti
mérték-utasítást kitölteni vagy egy viselt ruha beküldése.

LICHTMANN SÁNDOR férfiszabó-terme **Budapest, Rottenbiller-utca 4., félemelet.**

3—3

Utasítás a mértékvételhez:

a) A kabát számára:

Háthossza a gallérvarrástól kezdve . . .	Cm.
Ujjahossza a hát ujjavarrásától kezdve . . .	—
Mellbőség a mellényen át a hóna alatt . . .	—

b) A nadrág számára:

Belső nadrág hossza a lábközvarrástól . . .	Cm.
egészen a cipő sarkáig . . .	—
Hasbőség a mellényen át mérve . . .	—
A mellény hossza az inggallér hátsó . . .	—
gombjától elől mérve . . .	—

Nyomatott Gámán J. örök. Kolozsvárt (Kossuth I. utca 10. sz.)

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI DR. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyletű tagok, 5 évi kötelezettséggel,
===== egy évre 2 koronát fizetnek. =====

300

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnok-
hoz küldendő Kolozsvárra. -- Hirdetések ju-
tányos árban felvételnek. -- Kéziratok nem
adatnak vissza.

Hitben buzgók legyetek.

Midőn cikkem fölébe e szókat irom, rátok gondolok legfőképpen székely véreim, akik nemcsak édes magyar hazánknak, hanem oly sok vérkeresztiségen keresztül ment unitárius egyházunknak is magvát képezitek. A nagy Attilával idetelepdedve s itt hazát alapítva, itt maradtatok megvonulva a kebelökben ugyan ezer kincset rejtő, de bizony az Isten áldását nem valami tulságos bőven adó hegyes-völgyes, bérczes-sziklás földön s szorgalommal, kitartó munkával megszereztétek az élet fenntartás eszközeit s hívek maradtatok a hantokhoz, a melyek apáitok hamvait fedik s száz csatán — ezer veszély közt — megvédtétek török-tatár-német támadások ellen s kivívtatok e bérczes honnak ama dicső nevet: „*Magyarország jobb keze.*“

De e szép, e dicső multra, midőn nemes büszkeséggel visszatekintek s hálát adok Istenemnek, hogy én is véretek vagyok, közétek tartozom: egyben szemem elfutják a könnyek, ha mostani sorsára gondolok Attila utódainak; mert szomoruan telik bé rajtunk a költő szava: *mint oldott kéve, szét hull nemzetünk.* Ki túl a tengeren, ki a közel keleti ország büzhödt mámorába, oktanul siet, fut, rohan. Hányan kiálltják, kiáltjuk: *megálljatok!* az ősi telket, az ősi barázdát ne hagyjátok itt! hisz e föld képes eltartani, képes megadni a szükségesekeket, csak legyetek hívek hozzá, munkálkodjatok szorgalommal s *legyetek a hitben buzgók.*

Mert tudjátok meg édes véreim, hogy a legnagyobb birodalmak, hatalmas országok elpusztulásának kiindulási pontja mindig és mindenütt avval kezdődött, hogy az illető birodalmak s országok népei elfordultak a vallástól; nem abban keresték az erőt, vigasztalást a menedéket az élet küzdelmei közben; nem az Isten neve volt nekik erős torony, megvívhatlan kővár,

hanem belemerültek az élet hiábavalóságaiba, gyönyör, kéj, fény és pompa emésztették fel a keresetet, a munka gyümölcseit s akik egykor erősek valának, mert belső, mennyei erő lelkesítette s megvívta külső és belső ellenséggel egyiránt: most elvesztették mindenöket, mert a hit, a vallás, az Istenben való rendületlen bizalom nélkül e földön élni, fennmaradni nem lehet. Nem, mert a mi a föld vonzereje s a nehézkedési törvény a testekre s a mi a delejtű a tengeri hajósnak, az a hit a föld vándorának, a szegény halandónak.

De nemcsak ezt s nem is annyiban hozzátok szólok, akik már e haza testéből kiszakadtatok s a hullám elragadott magával, hogy kivessen valamely messzi távolban; hiszen gyöngé szavam el sem ér hozzátok, fájdalom, bárha e kedves Közlönyünkkel küldöm utánnatok, felkeresésekre. Szólok hát hozzátok, akik e hon határain belül, bárhol éltek s alapítottatok magatoknak ideiglenes vagy tán állandó otthont; hozzátok szólok, a kik idegen vallásfelekezetűek közé jutva, unitárius egyházunk hitelveit, tanításait nem hallhatjátok, sőt azokkal ellenkező tanokat hallotok; s talán az is megtörténhetik, hogy gúnyolnak titeket unitáriusságtokért s gúnyolják az egyházat, a melyhez tartoztok, mint gúnyolta urunkat a sokaság a keresztfán, hogy ő Istennek fia s a val, hogy a zsidók királya.

S tudjátok-e mi az én kérő és intő szavam hozzátok? az, hogy a hitben buzgók legyetek, és a mi ekkor másként nem is lehet: *unitárius hitünkben rendületlenül megálljatok*. És ebben annyival inkább megállhattok, mert ma már Istennek hála az erőszakos hitüldözés napja lealkonyult; ma csak a lélekvásárlás sötét lelke kísért, de ezekkel szemben csupán a gyávák, gyöngé, a se hideg, se meleg lagymatagok tagadják meg hitőket, hogy aztán később keservesen megsirassák élnetlenségöket, a mikor már késő, mert az igaz hitet nem szerezhetik vissza a köpenyforgatás méltán rájuk eső vádjá nélkül.

Aztán kedves unitárius testvéreim, van még egy erős indoka annak, hogy az unitárius hitben megálljatok, s ez az, hogy ha ti elhagyjátok az unitárius zászlót, a szinarany igazságot tagadjátok meg s a tökéletesedés krisztusi parancsa helyett visszafelé mentek, pedig ez, mondom, nem illő Krisztus követőjéhez; a kinek elve a folytonos haladás kell hogy legyen.

Ne tévesszen meg titeket az, hogy számunk csekély a többi ker. felekezetek számához mérten; mert ha összehasonlításokat teszünk, bizony az összes ker. felekezetek száma is csekély a budhisták és mohamedánok számához képest. De ha vizsgálódó szemekkel szétnéztek a körülöttünk s velünk együtt élő ker. testvéreink között, ha megfigyelitek szavaikat, arra a

meggyőződésre juttok, hogy nem mi megyünk hozzájuk, hanem ők jönnek hozzánk.

A vizek folyását megfordítani nem lehet; a feldobott kő a földre siet vissza, így a fejlődés, a tökéletesedés folytonos s ha menetében koronként akadályokra talál is, azok elhárulnak, a nagypénteket követi a husvét; így halad és így terjed a mi unitárius vallásunk; elébb meghódítja és elfoglalja a sziveket, megnyeri az elméket, aztán bémegy az iskolába, a templomokba, de a haladás folytonos.

Azért örüljétek kedves testvéreim, ha e hit birtokában vagytok, s a mint a költő mondja: bárhová visz szerencsétek, e hazát ne feledjétek, én is azt mondom, bárhová űz az élet gondja, bármi ostromnak, kísértésnek kitéve legyetek: álljatok meg híven unitárius hitetekben, hogy bételjesedjék rajtatok urunk mondása: *a ki végig megáll, az megtartatik!*

Ürmösi Kálmán.

Az unitárius pap.

Az utóbbi időben erős szólamok hangzottak el az unitárius pap ellen. Felsőbb helyről és a magok köréből is olyasmiket hallottak, a mi nem kis foku vádat tartalmazott. Lapunk mult számában a szerkesztő is fölállította a birói széket, s mutogatta a Damokles kardját.

Mai számunkban is ugyancsak vannak megnyilatkozások.

Jogosult-e az eljárás? Alapos-e a vád? Helyes-e, hogy a nyilvánosság előtt történnek ilyesmik? Olyan kérdések, amelyek fölött vitatkozhatnak nemcsak az érdekeltek, hanem az a közönség is, amely a papját nimbusszal, a tisztelet nimbuszával veszi körül. Mi nem vitatkozunk, mert szerintünk ma a nyilvánosságnak joga van nemcsak ahhoz, hogy általános érdekű tényeket bíráljon, hanem ahhoz is, hogy gondolkozzék a fölött: nem lehetne-e jobban, mint a hogy van?

A pap, s szerintünk első helyen az unitárius pap olyan rendkívül fontos tényező, nemcsak egy egyházköztségben, nemcsak polgári környezetében, hanem az általános nemzeti közművelődés munkaterén is, akihez jogot formálhat mindenki, a kit ezek a körök érdekelnek. Az állam az alkotmányos fölfogás megnyilatkozásakor 1848-ban, kimondotta, hogy a papnak oly fontos szerepe van, amely az ország támogatására és segélyezésére igényt tarthat. Ha későre is, beváltotta szép nyilatkozatát. A társadalom egy tisztviselőt sem tüntet ki annyira: ecclesia praecedit. A közönségnek felsőbb és alsóbb köreiben, mindenütt tisztelet, méltánylás és becsülés környezi. Tehát egészen igazat

adhatunk a közönségnek, ha némely esetben követelőleg lépik föl a papsággal szemben. Különösen a mi unitárius körünkben, hol a hívek túlnyomó nagyrésze szegényes anyagi viszonyai miatt nem tud magasabb rendű kultúrát szerezni, a hol sok esetben minden a papon fordul meg. (A tanítók gyönyörű hivatását és munkakörét jelen kérdés nem érinti)

De újabb időkben nem a közönség szólott, hanem magok a papok. Ők nincsenek megelégedve önmagukkal. Ők emelnek vádat, ők követelnek többet, sokat.

Mi ezt rendkívül nagyjelentésű tüneménynek tekintjük. Szeretjük, mikor az ifju ember nincs megelépedve magával. Szeretjük, mikor az öregrendű ember a dicséretre így felel: szót se érdemel! S ha aztán valaki ezen is tul megy az önbírálatban, annál jobb, mert a romladozó levegőt megtisztítja a vihar, a szűnyadó erőt fölébreszti a veszély.

Az unitárius papok újabbkori mozgalmait nem szabad kicsinyelni. Mikor egyik megköveteli, hogy aki pap akar lenni, annak legyen egyetemre jogosító bizonyítványa (érettségi) s a másik azt mondja, hogy a 4-ik évi theologiai cursus végzését elengedhetlennek tartja, mikor a papnövendék 3 évi tanulmányával nem hajlandó kilépni a pályára; mikor a papi testület az egyház kormányzásában nem a számarány, hanem a szerepkör mértéke szerint akarja részeltetni a papságot, olyan téren mozog, ahol méltánylásra is elismerésre számíthat. S hogy az önbírálat legújabb tényére ismét hivatkozzam, nem kell félteni azt a papságot, a melynek egyszerre több tagja állit tükröt önmaga elébe. Rövidesen és jól rendbe hozza ő a maga szénáját, mert merem állitni, az unitárius papságnak nemcsak egyénenkint, hanem testületileg is tiszta és fenkölt szelleme van. Lehet hogy most a szokottnál több a közömbös, lehet az is, hogy az erőket valamely természetellenes akadály föltorlaszolta egyik-másik helyen, de ha tükörbe néznek, észre veszik, hol van a baj.

Hogy nagy baj még nincsen, annak meglepő bizonyítékát szolgáltatja az unitárius papság most, midőn arról van szó, hogy a jövő papi nemzedék tanulását és önmivelését lehetővé tegye. A dékán rövid pár sorban figyelmükben ajánlotta, hogy a papnövendékek száma föltünően megszaporodott, s következőleg a segélyezés megcsökkent, pedig a jelentkezők között sok kiváló ifju van. És mi történt? Az, a mit még az optimisták sem gondoltak volna: az unitárius papság ebben az inséges világban megnyitotta erszényét és — az eddigiekből ítélve, elmondhatjuk: teremtett *négy teljes segélyt a papnövendékeknek* a hittani intézetben. És milyen lélekkel! Erről sróljanak a következő nyilatkozatok és adatok.

A legöregebbek egyike, kinek bizony terhes volt az úr igája mindig Kiss Sámuel széplaki pap azonnal beküldött 10 koronát, tehát többet, mint a mennyi kérve volt. Nagyszerű kezdet! A legifjabb nemzedékből következett Bölöni Vilmos. József Lajos írja: Bárkitől származott legyen az eszme, helyes és szép. Azt hiszem nem kell neki propagandát csinálni. Evi 8 koronát kivétel nélkül áldozhatunk. Ezzel igazán tartozunk magunknak. Ürmösi József „igen örvendek az eszmének, s ideje is, hogy ébredezzünk, bár hiszem, hogy még sokaknál nem fog pártolásra találni az eszme, mert csak még most tapasztalom, mily maradi felfogásu papjaink vannak.“ Barabás István: „míg az egyház tudatára ébred kötelességének, a magam filléreivel készséggel járulok az indítvány megvalósításához. Hogy valaki pap fia, nem lehet érdem. Csak 4-gyed évesnek adható, ha ilyen nincs, csatoltassék a pályadíj-alaphoz.“ Gálffy Zsigmond: „igazán cserencsés gondolat szegény kezdő pályatársaink illetén fölségelése. Bizonyára sok szegény ifju fog iskolai tanulmányai végeztével hálásan visszagondolni arra . . . Oh vajha ne akadna olyan lelkész táborunkban, aki megtagadná filléreit a szent ügytől. Sárosi József: „gratulálok az eszméért. Ezer üdv érte.“ Kiss Sándor: „Legyen jutalmul szegénysorsu jó ifjaknak. Isten segélye érte!“ Józán Miklós: „Miután egy teljes konviktusi segélyt adok: azt hiszem ezalól fölmenthetem magamat.“ Fazakas Lajos: „Hogy ne járulnék hozzá, ha mint 8 gyermekes apa, a ki segélyért folyamodik, föltűnés nélkül adhat segélyt?“ Gál Elek: Ámbár 100 koronával járultam a konviktusi alaphoz, kijelentem, hogy a 8 koronát be fogom fizetni. Vajha többi paptársam is felfogó a cél nemes és üdvös voltát. Halmágyi Károly: Én a legnagyobb készséggel és áldozattal hozzájárulok az üdvös célú nemes indítványhoz. Deák Miklós: Szívesen küldöm, mert tudom, hogy székely ifjaink egytől egyig rá vannak szorulva. Adja Isten, hogy szíves felhivata sok székely szülő vállának könnyitse alig hordozható nehéz terhét!

A papnövédek konviktusi segélyére az unitárius papok és főlshentelt tanárok adományairól adjuk a következő kimutatást és nyugtázást. A mely név után ki van téve az összeg a befizetést jelenti. 1. Kiss Sámuel, Széplak 10 k., 2. Bölöni Vilmos Sepsiköröspatak 8 k., 3. József Lajos Kilyén 4 k., 4. Raffaj Domokos Ujszékely, 5. Végh Mihály Kolozsvár, 6. Csifó Salamon Kolozsvár, 7. Balázs András Hódmezővásárhely, 8. Lőrinczi István Székelykeresztúr, 9. Nagy János Nyárádszentlászló, 10. Fazakas Lajos Ny.-Szentmárton 4 k., 11. Demeter Dénes Homoródkarácsonfalva 4. k., 12. Kádár Ázár Korond, 13. Kelemen Árpád Kaál 8 k., 14. dr. Boros György Kolozsvár 10 k., 15. Szász András Vadad 4 k., 16. Utó Lajos Dombó, 17. Ürmösi József Homoródszentpál 4 k., 18. Barabás István Tordátfalva 4 k., 19. Gálffy Zsigmond Mészko 4 k., 20. Demeter Lőrincz Zsákod 8 k., 21. Sárosi József Rava 4 k., 22. Péter Sándor Sepsiszentkirály 8 k., 24. Gál Elek Vadad, 25. Halmágyi Károly Tur 4 k., 26. Antonya Mihály Szovát 4 k., 27. Deák Miklós Szentmihály 4 k. — A 8 k. két részben fizethető. (Folytatjuk.)

Dr. Boros Gy.

Visszhang.

Lőrinczi I. „Nézzünk a tökörbe“ cz. cikkére.

Mint az Unitárius Közlöny egyik szorgalmas olvasója nagy figyelemmel s mondhatom még nagyobb érdeklődéssel olvastam a juliusi füzetből a fentnevezett cikket.

Miként a sötét felhőkből előtörő vihar, szentelt haragjával fölkorbacsolja a csendes tenger sima tükrét s hatalmas lökéseivel, a különben békés tenger felszínén mély barázdákat szánt, úgy érintették Lőrinczi afia szavai egész valómat, lelki vilá-

gomat. Nem a felületes bírálat, hanem a szigorú igazság az, ami keserű és bántó abban ama szavakban.

A vihar elcsendesedett, a sötét felhők elvonultak, csak áldást hozó csepjeik maradtak hátra, a tenger felszíne megint sima, néma csend állott be, csak a kék ég alatt lengedező zefír himbálja még a habokat . . .

Ez az enyhe szellő nt. szerkesztő urnak „Unitárius önértzet” czímen megírt bölcs és tapintatos felelete, melyen átrezg ugyan még a távoli mennydörgések moraja, de mégis már kezünk magunkhoz térni a rettentő helyzet után.

Igen! és így magunkba szállva kérdezzük, hát csakugyan a rendezett anyagi viszonyok közé jutott unitárius papsággal kevesebbre lehetne menni s ezektől sem lehet többet várni, mint szegénysorsu elődeiktől, kiket a lelki, valamint az anyagi gondok sokkal inkább gyötörtek. Pedig többet várunk, mert többet követel a világ. Mi hiába vagyunk megelégedve egymással, hiába dicsérjük agyba-főbe banketteken, ha más nem dicsér. Összejövételeinket idegenek nagyszámmal látogatják s ezek közt a kevésbé szemérmetlenek nyíltan kinevetnek s azt kérdik: ezek a felvilágosodás zászlóvivői?

Hiszen tudjuk azt, hogy most is vannak bajok, mert a kinek csak egy kocsija van, kettő kellene, hogy egyikkel eljárhasson a gyűlésekbe, a másikkal meg a rendes kocsiázás fennakadás nélkül megtörténhessék. Hogy aztán ez a kis kívánság is teljesebbé menjen, segélyért kell folyamodnia az egyház közvagyonához, az efeletti gond és aggodalom úgy ránehezedik a szegény lelkész agyára, hogy a mostani rettenetes aszály idején is a természet pompájában gyönyörködtesse hiteit. Elfelejtje kollegája temetése napját, D. F. Egylet pályázatát, egyházi gyűléseket, mit neki püspök járás, ez a fő: lesz-e még egy kocsija vagy nem?

Ezt a csunya, elrettentő képet látom én a tükörben.* Minél jobban belenézünk, annál eltorzultabbak az alakok. Ez az állapot kell, hogy érdekelje mindazokat, kik örködnek egyházi ügyeink felett, valamint azokat is, kik hivatva vannak hirdetni, hogy az unitarizmusé a jövő!

Ébredjen fel tehát az unitárius önértzet! Ezt óhajtjuk mindnyájan, de korántsem azért, hogy továbbra is a mellünket verjük, hanem azért, hogy legyen már valahára bátorságunk a tükörbe nézni, hogy meghajoljunk a legszentebb parancsolat előtt: Nosce te ipsum.

* Egy tükörben csak kevés látható át. A távolabb állókról jövő sugarakat felfogják a közelebbiek. E „Viszhang”-ot, úgy hisszük, valami keserű, tapasztalatok szülték. Jó, ha minél többen néznek tükörbe. Szerk.

Igen, igen! meg kell ismernünk magunkat abból a tükörből, melyet Lőrinczi I. afia őszinte hangon, leplezetlen igazsággal, mind e mellett forró szeretettel, tiszteletet parancsoló férfias bátorsággal tartott elénk. Bele kell nézzünk a tükörbe. Nem szabad rettegni a vihartól!

A vihar a természetben a levegőt felüldíti! Ép így a mi közönyösségünkől származó bajok, sebek, nyílt feltárása idézheti elő csak a javulást! Avagy álljon elő az, a ki rá tud czáfolni az említett cikkekre, mert hálás köszönettel veszi egész vallásközönségünk!

Egy érdeklődő
Aranyos-Torda körből.

Nyitott levelek a bibliáról.

I.

Nagyon sokan tudjuk még saját tapasztalatunkból is, hogy ez előtt rövid 35—40 évvel a székely fiu nagy nehezen tudott átvergődni Kolozsvárra, hogy itt tanulását befejezze. Másad-harmad magával megindult Háromszékről, a Darkó bácsi gyékényes szekérével. Utközben felszedtek még egy csomót, s végül teljesen megrakodva egy hosszú hét végével megérkeztek Kolozsvárra. A kollégium udvarán a sarogjába fordították a derék székely lovakat, a diákok fölhordották a sok ládát, általvetőt, zsákot s egyebet és betelepедtek Dézmába, vagy Londonba

Ha valaki azt mondotta volna Darkó bácsinak, hogy jövődében nem lesz szekerezés, mert jó a gőzös s azzal utazunk, Darkó bácsi lekasztotta volna a baltát s a diákok egytől-egyig beállottak volna melléje, hogy ne engedjék be Erdélybe a vasutat, mert az nyilván nagy veszedelmethoz a hazára és elveszi a kenyeret a néptől.

Történt pedig az urnak 1904. esztendejében, április hónapban, hogy a vasutnak harminczezer tisztviselője és alkalmazottja elhatározta, hogy nem indítják a gőzöst s nem dolgoznak többet, mert nincsenek megelégedve a fizetésükkel

A nagy közönség kétségbe esve nézett körül, hogy s mi lesz most, mert nem lehet utazni, nem jó a posta, nincsen ujság. Csak ekkor tudtuk meg, hogy az *egy* Darkó bácsi helyett 5—6000 székely ember lett fuvaros a vasutnál. Tehát a mi hajdan egy-kettőnek volt kenyérkereset, ma ezereké, s most nemhogy félnénk a vasuttól, de nagyon zúgolódunk, hogy a székelyföld nincsen körülhálózva, nincsen keresztül szeldelve, nem lehet bejutni kincsetrejtő fürdőihez, bányáihoz, erdőihez és vizeihez, a hol fölüdül a városi lankadt munkás, egészséget nyer a beteg test és lélek. Ezt a régi, egyszerü s némelyek szemében talán, együgyü dolgot ujítom föl ezen nyitott levelekben, melyeknek írására egyik lelkész barátom levele késztet.

A levélben arról van szó, hogy mit tanítsunk a vasárnapi iskolában. Lelkész barátom a bibliát tartja tanítandónak és többek között ezeket írja: »Ellenfeleink — főképp a Calvinisták — a boszantásig hangoztatják, hogy mi nem evangéliumi keresztények vagyunk. Valljuk meg, ez ítéletre az vezeti őket, hogy mi a józan észre, a tudományra mindig olyan nagy súlyt fektetünk, hogy a biblia tekintélyét ezzel csökkenteni látszunk. Nem mondok többet: csak nem rég dr. Gál Kelemennek — talán a Magvetőben megjelent értekezését a biblia és tudományról — a »Józan fölfogás a bibliáról.« Nem állítom, hogy az itt olvasható dolgok nem igazak, de ezek az igazságok a bibliához nagy tisztelettel vonzódót igen lehűtik s a vallásos erzelmű ember azt az eredményt látja, mintha a kis gyermeknek azt mondanám: »Nem az angyal hozta neked a babát« — holott vén korában is örömmel gondol erre az ő szívét tisztán őrzött legendára. S különben magam úgy vagyok, hogy engem bánt, ha azt olvasom, hogy a bibliát is csak azzal a tekintélylyel szabad felruházni, mint más könyvet. Szóval én a józan ész és tudás mellett is a biblia értékesebb voltát szeretném állítani, mert ez úgy is van, ha jól meggondoljuk.«

A levél író nevét elhallgatom, mivel a vitatkozásnak még csak színezetét is el akarom kerülni e lap hasábjain. A vélemény-nyilvánítás olyan jog, a melyet csorbitni vétek. Hogy egyes hiveink véleményét mily nagyra becsülöm, nyilvánvaló abból, hogy a nem nyilvánosság elébe szánt véleményt is fontolóra veszem és foglalkozni kívánok vele.

Az »angyal hozta« szolammal megjártam. Mi is a családban széltiben használjuk. Egy anya előtt beszéltem róla, s nagyon csodálkozva kérdezte, »hogyan beszélhet ilyesmit mivel szülő és pedagógus apa? Hát nem volna helyesebb az angyal helyett a szülők iránti szeretetet, hálát, tiszteletet ébreszteni?« Ez, a gyöngédnél erősebb anyai intés, nagyon a szívembe furódott, de, miután már benne voltam az »angyal«-kodásban, nem változtathattam meg, pedig jól tudom, hogy az én anyámtól sohasem hallottam ilyesmit, jól tudom, hogy az egész *idegen*, tehát nem magyar találmány és még nem is protestáns, annál kevésbé unitárius, de hát itt is igaz a közmondás »ki a milyennel lakik, olyanná válik« (változik). Ajánlom minden unitárius szülőnek foglalkozzék ezzel a dologgal.

Midőn erre felhívom a figyelmet, azt is bebizonyítottam, hogy én az igazán szép, a való felé kívánom terelni a figyelmet és nem akarok rombolni.

Nekem úgy tetszik, hogy az idézett sorokban olyas valami rejtezőik, a biblia védelme érdekében, mint a fenn idézett szekeresében. A diákok vele is utaztak és azt hitték nincs nagyobb élve-

zet. A gőzös szekérrel is utaznak, de utazás és utazás, biblia olvasás és olvasás között fölötte nagy a különbség. A közönséges szekérral legfőnnebb a szomszédos megyékbe tudtunk eljutni s az ország legnagyobb része merő ismeretlen maradt előttünk teljes életünkben, míg ellenben ma, midőn a székelyföldi és kolozsvári szekérut tartama alatt Londonba könnyen eljuthatunk, megismerhetjük nemcsak a földnek egy nagy részét és minden szépségét, hanem az emberi tudomány és művészet szépségeti és hasznossági minden alkotását is. Ma két hét alatt meglátogatjuk a párisi világkiállítást s az ipar és földmívelés eszközeiből és fogásaiból annyit tanulunk, hogy a következő évben már új rendszert vezetünk be műhelyünkbe s más módszert gazdaságunkba. Hogy ennek a könnyű és gyors közlekedésnek sok hátránya van, szent igaz. Az is igaz, hogy a fellegek nemcsak áldános esőt bocsátnak földünkre, hanem pusztító jeget is, de azért még sehol sem láttuk, hogy valaki födelet épített volna szántó tagja fölébe, nehogy a jég elverje őszi vagy tavaszi termését.

Ilyenformán vagyunk a bibliával is. A róm. kath. egyház még a mult száz első felében is tiltotta, hogy a köznép kezébe vegye a bibliát, s a papok előtt nem a magyar nyelvre, hanem a latinra fordított bibliának van főtekintélye, holott a szent könyvnek még egy rövidke levelét sem irták volt latin nyelven. A latin nyelvű biblia is csak fordítás, mint a magyar, abban is van sok hiba mint a magyarban s minden más fordításban.

Ez a pár észrevétel tollunk alá adja nyitott levelünknek egyik fő tárgyát: hogy is kell hát elbánnunk a bibliával?

A főnnebb idézett levél írója, szavaiból ítélve nem szabad bántanunk a biblia iránt megrögzött ősi, — talán — hagyományos hitet és tiszteletet.

Mit jelenthet az első? Talán azt, hogy a bibliát abból a példányból lehet haszonnal olvasnunk, a melyet apáink is olvastak. Ez azt jelentené, hogy egy pár ember használja az 1608 beli vagy valamely későbbi nehezen kezelhető, gyarló magyarsággal írott Károlit, a másik s a nagy többség az angol bibliatársulat kiadásában megjelent régi, de már jóval szebb és tisztább nyomásu, némileg pallérozott nyelven szóló példányokat, mások a debreczeni javított új-testamentumot és ugyancsak javított, néhány éves ó-testamentumot, mert ahoz vannak szokva.

Hát csak úgy van az, hogy kinek a milyen kalapja van, olyennal köszön, s senki jogát tőle el nem veszi. De hiszen az csak egy nagyon korlátolt méretű magánjogi érdek, sőt inkább csak a szokás kérdése, a melynek nagyon nagyon messze fölötte áll az egyetemes, a tudományos, s történelmi igazság érdeke.

Egyetemes közmívelődési érdekből minden fajta tanítónak kötelessége a lehető legtisztább fényt deríteni mindenre, a minnek tudása, ismerése hasznos és szükséges

Boros György.

Apró mesék az élet könyvéből.

1. A legfájóbb seb.

Az orvos előszobája tele van betegekkel, szegényes külsejű, sáppadt, szomorú alakokkal. Jajgatnak, sóhajtoznak, halkán beszélgetnek, — itt az orvos előszobájában van a siralom völgye!

Csupán egy fiatal asszony viselkedik zajosabban, az is jajgat, türelmetlenül jár-kél a szobában, néha hangosan fölzokog, egyik kezét arcán tartja, amely be van kötve viseltes barna kendővel

— Jaj be csunya leszek, szent atyám be csunya leszek, ha meg is gyógyulnak a sebeim! — hajtogatja. A forradások helye örökké látszani fog az arcomon, csunya leszek, jaj milyen csunya leszek! — zokog keservesen.

Egy férfi, akinek a lábával van valami baja, végre meg-unja ezt az óbégatást s nyersen förmed rá az asszonyra:

— Ugyan hallgasson már ne csináljon olyan lármát a forradásaiból. Hiszen azoktól dolgozhatnak, azoktól járhat-kehet a kenyere után, de mit csinállok én nyomorékon? Annyi gyermekkel hogy élek meg, ha nem tudok többet a lábamra állani? Maga ne sirjon lelkem, maga adjon hálát az istennek, hogy csak annyi baja van!...

Erre a többi betegek is az asszony ellen fordulnak s ki-ki a maga bajaival hozakodik elé, amelyek mind súlyosabbak, mint az asszonyéi.

Félre a vitatkozóktól, a szoba egyik szögletében egy öregrendű, csüggedt, téveteget nézésű férfi üldögél, nem szól. úgy látszik nem is figyel a többire, csak ül ott meggörnyedve. Sötét, haragos redőkbe szedte homlokát. Jókésőre még is megszólal, sohajtva, mintegy magáról megfeledkezve annyit mond:

— Hej, a maguk fájdalommal semmi az enyémhez képest!...

Mind oda néznek a szöglet felé s ez láthatólag zavarba hozza, fölrezzenti az öreget elgondolkodásából.

— Hát magának mi baja? — kérdi a sánta ember.

— Nekem . . . nekem kérem a fejem van betörve! — mondja amaz odatapogatva fejéhez.

— Az is semmi, az is hamar begyógyul, attól is dolgozhatnak még akármennyit, — legyint kicsinylőleg a sánta.

Az öreg egy fájdalmas, sokat mondó bus pillantást vet nézőire s lassan ráhagyogtatva szól:

— Mégis jobban fáj nekem ez a kicsin seb, mint a magukéi összesen, higgyék el, hogy jobban fáj!...

— Ugyan ne beszéljen öreg, dehogy hisszük el, — felesel a sánta haragosan.

Ekkorra már az öreg szeme megtelik könnyel, arcát végtelen bánat, keserűség önti el, vonagló ajakkal, reszkető hangon mondja.

— Ezt a sebet a *fiam* ütötte, az a hálátlan gazember fiam, az törte be a fejemet...

S zokogni kezd az öreg, hogy a lélek majd kiszakad belőle... jaj, be fájhat neki az a kicsi seb a fején, az a marcangoló, emésztő nagy seb — a szívéen...

Pap Domokos.

Az egyházkörökből.

A *háromszéki unitárius egyházkör* folyó hó 4-én tartotta évi rendes közgyűlését Köröspatakon Lőfi Áron esperes egyházi és Szent-Iványi Miklós kir. tanácsos felügyelő-gondnok, világi elnök urak vezetése alatt. Esperes meleg szavakban köszöntötte a közgyűlés s a kör nevében a szeretet és tisztelet hangján üdvözölte Szent-Iványi érdemes felügyelő-gondnokot abból az alkalomból, hogy őt Ő felsége a király, a vármegye és közügyek terén szerzett érdemei elismeréseképen kir. tanácsosi czimmal tüntette ki.

Közgyűlés Ferencz József püspök urat táviratban üdvözölte, a püspök hasonlóan viszonzta.

Imát és beszédet Végh Bénéámin árkosi lelkész-helyettes tartott. Végh kellemes, elegáns szónok, meggyőzően hirdette, hogy lélek szerint kell élnünk és cselekednünk. Esperes terjedelmes jelentést tett a múlt évi fontosabb eseményekről, 24 évi esperességi idejéről s adatokkal bizonyította be, hogy 24 év alatt egyházkörünk gyarapodott.

Vaska Béla kökösi lelkész, a tanügyi bizottság előadója tett jelentést. A kép, melyet rajzolt örvendetes és lelkiismeretes, terjedelmes jelentése köszönettel vétetett tudomásul.

Főtisztelendő püspök urnak az E. K. Tanácshoz beadott amaz indítványa, mely szerint törvényben mondassék ki, hogy ezután minden anyaegyházközségben hétköznapiakon is minden reggel, szombaton este is, nagy heteken minden reggel és este istentisztelet (ének és ima), vasárnapokon délelőtt ének, ima és egyházi beszéd, délután egyházi beszéd helyett biblia-magyará-

zat tartassék s a leány- és társ-egyházközségekben is minden hónapban legalább egy vasárnapon délelőtt és délután, s minden héten legalább két reggel kötelesek legyenek a lelkészek istententiszteletet tartani: egyhangulag elfogadtatott.

Bölöni Vilmos köröspataki lelkész indítványát, mely szerint kéressék fel ez évi Főtanács, hogy a nyugdíjtörvény 4. §., mely úgy intézkedik, hogy minden lelkész, a mint hivatalát elfoglalja, köteles nyugdíjilletéket fizetni, de szolgálata csak 24 éves kora után számíttatik be a nyugdíjazásnál, a méltányosság szempontjából módosíttassék olyképpen, hogy a kellő képesítéssel bíró, püspökileg kinevezett és hivatalába beiktatott lelkész azonnal váljék tagjává a nyugdíjintézetnek úgy, hogy nyugdíjaztatásánál szolgálati évei a hivatalába történt beiktatásától számíttassanak: a közgyűlés magáévá teszi s feliratot intéz az E. Főtanács-hoz a törvénynek az indítvány értelmében leendő módosítására.

Még az E. Főtanács-hoz intézett segély iránti kérések intéztettek el József Lajos bizottsági előadó előterjesztése alapján. Egy nem várt, meglepő, szomorú aktus történt. Lőfi Áron rövid írásbeli jelentésben tudatja, hogy az esperességről, mely tisztelet 24 évig viselt, lemond. Könnyezett ő és könnyezett mindenki. A lelkészek egymásután állottak fel s kérték lemondó levelének visszavételét. Lőfi esperes a sok kérésre is hajthatatlan maradt, megjegyezve, hogy neki nem az esperesi hivatal nehéz, hanem a 80 év, mely vállát nyomja.

Miután az esperes lemondása fájdalommal és őrdemeinek elismerésével tudomásul vétetett, József Lajos lelkész még rövid beszédet intézett hozzá, köszönetét fejezve ki a szeretetért, melylyel lelkésztársaival szemben viseltetett s biztosította őt a lelkészek s általában az egyházkör hálájáról, meg nem szűnő tiszteletéről és becsüléséről.

—f.

Külföld.

London, 1904. júl. 30.

Mélyen tisztelt Szerkesztő ur!

Az angol vallásos és egyházi élet egyik jellemző erősségéről akarok írni valamit. Ez a vasárnapi iskola. Alkalmat e sorokra a vasárnapi iskolai tanítók rendes juliusi gyülekezése adott.

E gyülekezés érdekes esemény a vasárnapi iskolák életében azok számára is, a kiket tanítanak, azok számára is, a kik tanítanak és leginkább azok számára, kik tanulmányozzák a tanulókat, tanítókat, a használt módszereket és tanszereket.

A tanulókra nézve fontos esemény, mert a kilencz napig tartó gyülekezés alatt mindennap felolvasásokban, beszédekben, vitatkozásokban csak a felett okoskodnak, tanakodnak, hogy mit és hogyan tanuljanak a tanulók, mikor kezdjék és mikor végezzék ez iskolát, hogy legyenek beosztva osztályokba stb.

Ugyanez okból fontos e gyülekezés a tanítókra és tanuló-mányozókra nézve is.

Mintegy 60 70 tanító sereglett össze az ódon egyetemi város inspiráló falai közé. S ez csekély szám volt az idén, a mennyiben előző években 100—120-an vettek részt a gyülekezésben. Mindamellett e csapatban képviselve volt Irland, Skócia és minden jelentékeny anyaországi gyülekezet, sőt képviselve volt Amerika is dr. Lyon által, meg Holland Mossel k. a által.

E gyülekezések folyama is — mint mindenütt — érdekesen fejezte ki az angol egyéniességét. Majd minden gyülekezet másképp kezdi a vasárnapi iskoláját. Egyik a biblián kívül alig használ egyebet, másik alig használja a bibliát, egyik ugyanazt a tárgyat tanítja minden osztálynak, másik mindeniknek különbözőt, egyikben mindenki a maga gusztusa szerint tanít, másikban valami uton-módon egyöntetűsége törekednek, egyikben külön választják a fiukat a lányoktól, másikban vegyesek az osztályok, egyik kor szerint, a másik értelmiség szerint, a harmadik társadalmi osztály szerint, a negyedik a két első, az ötödik mind a három megkülönböztetés szerint osztályozza a gyermekeket, egyik nem tanít ifjukat 16—17 éven felül, másik tanít 22—23 éveseket is, egyiknek van valami önképzőkör féléje, hogy az a vasárnapi iskolát végzeteket továbbra is az egyház kötelékébe tartsa, a másiknak nincsen stb. Egyben azonban mindannyian egyeznek, s ez a vallásos jelleg. Az iskolázás rendszerint kétszer történik naponta: d. e 10—11, vagy 9—10. és d. u. 3—4. vagy 4—5. és mindig énekkel s imával kezdődik s ugyanigy zárul. A gyerekek egy nagy közös iskolateremben vagy a templomban sereglenek össze s miután a lelkész megnyitotta: a könyörgésnek s éneknek vége, csoportokra, osztályokra oszolva szerteszélednek s kezdetét veszi a tanítás. 8—10—12 gyerek gyűl minden tanító köré s ő aztán mint atya, anya, testvér vagy barát beszélni, mesélni, tanulni kezd velök. A cél, hogy a gyerek érezze a szeretetet, a jó hatalmát s a hit erejét. Tanulmányi eredmény nem számít, az semmi, de a magaviselet az erkölcsi kvalitás az minden. A szorgalmas és pontos tanulók ajándékot kapnak évenként s e mellett a karácsonyt minden iskola tanítóival együtt családiasan megünnepli, körülállják a vasárnapi iskola nagy karácsonyfáját s mindenki

megkapja az „angyalfiát.“ Így kapnak a családból is s a vallásból is azok is, kiket az emberek kapzsisága s lelketlensége hosszú idők folyamán sivatagba lökött

Kiváló tisztelettel
György János.

Statisztika.

A születések száma 1902-be Magyarországon kedvezőbb volt mint azelőtt bármelyik évben, kivéve 1883-at. Elveszületett 759 739 a Magyarbirodalomban, ebből Magyarországra esik 658.240. Legtöbb születés fordul elé Ugocsa, Bereg, Máramaros és Szabolcs megyében (1000 lélekre 47.8—46.1). Legkisebb a születési arány a Királyhágón túli, tehát az erdélyi részekben: Krasso-szörény 30.21. Nagyküküllő 30. 9. Brassó 31. 5. Szében 32.6. Hunyad 33.3. Besztercze Naszód 33.6. Háromszék 33.9. Marosvásárhely város 23.3.

Törvényes házasságon kívül született 94 százalék. A 80-as években csak 8.1% volt, azóta folytonosan nő. Itt van a mi sötét pontunk. Legtöbb törvénytelen születés az unitáriusoknál fordult elé 13.8%, utánunk jönnek a görög keletiek is 13.6%. Az ágostaiak 6.8-al legjobban állanak. Itt törjük a fejünket mert itt a baj. Vajjon mi az? Erkölctelenség? Vallástalanság, vagy más ok? Meggyőződésünk szerint más okot találunk, a szegénységet. Az unitáriusok tulnyomó nagy része, nem 13 hanem 50—60%-a szegény. A leány, a fiú, nem él szülőivel, hanem szolgálatban, idegenben. A nagykoru nem tud elválni. Vadházasságot köt. Így romlik a statisztika s így az erkölcs!

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Daniel Gábor főgondnok** ur ujabban is kiváló jelét adta az egyház és iskolák ügyei iránti nagy érdeklődésének, egy terjedelmes indítványban, melyben a vagyoni, pénz, közigazgatási s más ügyekkel foglalkozik. Az E. K. T. a beadványt kiadta a főt püspök ur elnöklete alatt egy bizottságnak. Örvendünk, hogy a főgondnok ur, ki már nyolcz decenniumot túlhaladt, még most is oly élénk szellemi munkásságot folytat, egyháza iránti nagy szeretetéből.

— **A főt. püspök** ur kipihente egy év fáradalmait, újból Kolozsvárt van és végezi teendőit jó egészségben.

— **Papi beköszöntő.** Tudósítás hiányában ezen a helyen említjük meg, hogy a kissalymosi egyházközségbe augusztus 7-én köszöntött be Kovács Lajos, kinevezett papjelölt, rendes lelkésznek. A zsufolt templomban a hivatás melegséggel fogadták, szeretettel halmozták el s bizalmat ébresztettek benne, hogy nehéz föladatait sikere-

sen fogja megoldani. A beiktatói tisztet Kovács János tanár, az új lelkész nagybátyja teljesítette. Lelkes beszédben tártá föl mik a teendői a lelkésznek, és mik a hivatásnak. A beköszöntő lelkész alapigéje Zs. 40., 10—12-ből volt véve, melyet szószerint idézünk s kérését magunk is ismételjük: „Hirdetem a te igazságotat a nagy gyülekezetben. Ime az én ajakimat meg nem tiltom. Te azért uram ne vond meg tőlem a te irgalmasságodat, a te jóvoltod és igazmondásod mindenha őrizzenek meg engemet.“

— **A papi beiktatás** Amerikában az unitáriusoknál következő részekből áll: Egyházi beszéd tartja rendszeren egy hirneves szónok, egy másik jeles szónok tartja a beiktatót, az amerikai unitárius társulat elnöke (quasi püspök) a beiktató imát (áldás), egyik vidéki lelkész nyújtja a baráti jóbot, tehát elfogadó beszédet mond, egy másik lelkész ajánlja a gyüle-

kezetnek. Ezek mellett beszél még a beköszöntő lelkész is.

— **A székelyudvarhelyi lelkész állás,** most már reméljük, az 1905 évre önálló lelkésszel fog betölteni. A lelkész, természetsszerűleg, Vári Albert kénos udvarhelyi lelkész lesz. Az E. K. Tanács az ügyben érdemileg döntött Reméljük, a miniszteriumnál a fizetés kiegészítés nem fog akadály lenni egy olyan állásnál, a melynek 30—40 év óta lelkésze van, de a városi megélhetési viszonyok miatt nem költözhetett be.

— **Az unitárius kollégiumba** felügyelő tanárokul a következő évre kinevezte E. K. T. Raffaj Károly papjelöltet és Derzsi Andor tanárjelöltet.

— **A székelykereszturi gimnáziumhoz** E. K. Tanács folyamódásai alapján kinevezte a magyar-latin tanszékre Péter Lajost múlt évben kolozsvári h. tanárt, Nagy Lajos rajztanárt és Gálfalvi Sámuel magyar német h. t., Nagy Béla tanárjelöltet.

— **Az 1882—3-ban** főiskolánkban végzett ifjak egy konviktusi alapítványt tettek s az alapító levelet már beadták az E. K. T.-hoz.

— **Székelyek öröme.** Megvalósult végül a székely unitáriusok és nem unitáriusok régi vágya, hogy Székely-Kereszturt a gymnasium VI-ik osztálya megnyílják. Most szeptember 1-én már a VI-ik osztályba is lehet beiratkozni. Reméljük, megfelelő számú tanuló fog jelentkezni. Ezzel 30 év küzdelmei jutnak diadalhoz.

— **Halálozás.** Barabás Sándor egyházi tanácsos, tartalékos honvéd hadnagy, takarékpénztári igazgató, birtokos Bölönben aug hó 1-én 55 éves korában, házasságának 25-ik évében rövid szenvedés után elhalt. Legyen emléke áldott!

— **Dr. Veress Gábor** cs. és kir. ezredorvos, életének 29. évében, hosszúsas szenvedés után, augusztus hó 12-én meghalt Kiskadácsban. A jeles tehetségű férfi néhai Simén Domokos tanár nő-testvérének a fia Atyja Veress Sándor, két testvér és rokonság gyászolja. Benne egy kiváló szakember hunyt el.

— **A saint-luisi világtárlaton** tartandó világbéke kongresszusra hazánkban is sok orsz. képviselő ment el a gr. Apponyi Albert vezetése alatt. Nevezetesen, hogy a világbéke első apostolai amerikai unitáriusok voltak a Channing, Ware és Parker vezetése alatt. Ma főapostola a Hale Edward bostoni pap.

— **Az amerikai Egyesült Államokban** van 560 unitárius lelkész rendes papi vagy megfelelő állásban, ezenkívül 47 más állásban vagy állás nélkül. A rendes lelkészek között van 15 nő, kik közül 9 férjezett, 6 leány. A papok közül tanári tisztet teljesít 9 és pedig a Harvard egyetemen 3, a Meadville theologiai intézetben 3, a közoktatásügyi miniszteriumban 1, más intézetnél 2. Az Am. Unit. Társulat elnöke 1, titkár 1, szerkesztő 3, táborigazgató 1. Felsőbb tanintézet igazgatója 3.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Husz éve lesz szeptember 2-án, hogy a Dávid Ferencz Egylet megalakult. Gondoljon mindenki örömmel vissza erre a napra s arra is, hogy mit tett a D. F. E. érdekében. Sohasem késő jót tenni!

Az Unitárius Közlöny hatásának olyan kedves megnyilatkozása a következő levél, hogy dolgozó társaink s talán olvasóink is szívesen fogják olvasni. Az Unitárius Közlöny 1903.

évi január hó 1-től 1890. folyó szám alatt, mint katonának díjtalanul nagylelkűségük folytán ez ideig küldetett nekem, fogadják ezután nemes tükért hazafiúi köszönetem. Miután hazám iránti kötelezettségem lerót, s jelenleg mint polgár ember élvezem az arany szabadságot, kérem Nagyságodat, mint az Unitárius Közlöny szerkesztőjét stb., hogy engem is ez időtől kezdődőleg a Dávid Fe-

rencz Egylet kültagjának felvenni kegyeskedjenek és a Közlönyt továbbra is mint eddig, míg Isten engedi beküldeni, mert oh vajmi jól esik, ha bár az Unitárius Közlöny útján is vallásom, s az ezen alapuló Isteni igéket hirdetni hallok, mely egész bensőmet olyan jól eső érzéssel tölti be. Maradok továbbra is hazafiúi tisztelettel Sófalvi János, pénzügyőri fővigyázó.

A háromszéki fők-egylet újból kezd méltó lenni régi jó híréhez. Aug. 4-én S.-Köröspataka közgyűlést tartott. A választmányt nőtagokkal egészítette ki. Alelnökké választott: Szász Béláné Sükösd Anna, s.-szentgyörgyi tanítónő. Választmányi tagok: özv. Boncz Györgyné, özv. Gonda Mihályné, Bölöni Vilmosné, József Lajosné. Ez azt is jelenti, hogy a f.-egylet életébe új korszak kezdődik, melynek jó hatását az egész kör s az egyház is érezni fogja.

Az egyleti tagok vegyék figyelembe hogy az egyleti év végződik. Szept. hónapban a tagdíjakat 1904-re multhatatlanul fizessék be.

A XX-ik év alkalmából 20 fillért kértünk a perselyalapba. Sokan nem vették figyelembe, mily szép dolog lenne, ha ezt az áldozatot mindnyá-

jan meghoznók a szegények érdekében. Sohasem késő a jóttevés!

Indítványt ha valaki tenni óhajt a Dávid Ferencz Egylet érdekében, szíveskedjék szeptember hónapban az egyleti titkárhoz Kolozsvárra beküldeni.

Szerkesztői üzenetek. L. Á. B-n. Hogy az egyházi és püspöki titkár esküvője püspökünk kedves leányával, lapunkban nem volt említve, annak az az egyszerű oka volt, hogy június 29-én történt, midőn lapunk júliusi száma már ki volt nyomva. A harmadik hónapban említeni anachronizmus lett volna, miután a napilapok júniusban már közölték. Mi amugy is kifejeztük volt gratulationkat az eljegyzéskor. Örömmel vesszük különben, hogy szeretett püspökünknek kedves családtagjai iránt is oly meleg érdeklődés nyilvánul. — R. I-ly. Levél ment. — S. L. K-r. Köszönet a nagyon érdekes régiségért. — D. A. Homonna. Köszönjük az érdekes tárczaközleményt. A derék öreg urat személyesen nem volt szerencsém ismerni. Ugy tetszik a névrokonságnak is köszönhetem tanúsított szíves figyelmét. — B. V. Bocsáson meg, hogy actualis dolgaink miatt háttérbe szorult. — A homoródi búcsóról a tudósítás elkésve érkezett. Jövőkor.

„A jogyermekek könyve“ 2-ik kiadásban

Vallástanítással foglalkozó olvasóinknak, a lelkész és tanító uraknak, s remélyük a szülőknek is jó hirt mondunk, midőn jelentjük, hogy a *Jogyermekek könyve* 2-ik kiadása megjelent. A kis könyv két önálló darab. Az 1 és 2-ik elemi osztályok részére a csélszerűség szempontjából külön kellett választani. A könyvek tan és vezérkönyvül is szolgálnak. Egy megtanulandó kis versbe van foglalva a tárgy, ezután *beszélgetés* alakjában s igen gyakran egy vagy két elbeszélésben, rajzban meg van világítva. Végül a vallástanító figyelmébe ajánlva némely fontos tudnivalók. Egy néhány *szép kép is díszíti*. Szerző reméli, hogy a könyv hasznos, czélszerű és kedves lesz nemcsak a vallástanítóknak és tanulóknak, hanem szülőknek is. Az első osztály könyve 40 fillér, a második osztályé 50 fillér. Megszerezhetők *Lepage* könyvkereskedőnél Kolozsvárt.

Dr. Boros György.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel,
— — — egy évre 2 koronát fizetnek. — — —

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnok-
hoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések ju-
tányos árban felvételnek. — Kéziratok nem
adatnak vissza. —

Elnöki meghívó

a Dávid Ferencz Egylet XX. közgyűlésére.

A Dávid Ferencz Egylet tagjait van szerencsém meghívni ezúttal XX-ik közgyűlésünkre *Kolozsvárra*, október 29-re. Ohajtanám, hogy kedves tagtársaim vegyék fontolóra ez év nagy jelentőségét és jelenjenek meg minél teljesebb számmal. A fiók-egyletek sziveskedjenek évi *jelentésüket* és *számadásokat* rövid idő alatt beküldeni. Közgyűlésünkön mindenik fiók-egyletből egy képviselő fog rövid beszédet tartani, s így élő szóban fog összeolvadni a husz éves egyletnek mindenik hajtása. Alapszabályaink revisio alá fognak vétetni, s tájékozni fogjuk magunkat további teendőink felől.

Kérve kérem mindenik tagtársamat, küldjék be tagdíjartozásait azonnal és emlékezzenek meg a szegények perselyalapjáról.

Abban a reményben, hogy népes gyűlésen fogunk találkozni, maradok

szívélyes üdvözzel

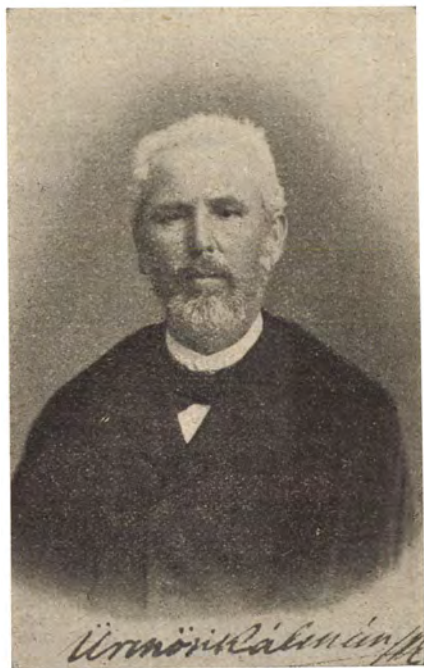
Báró Petrichevich Horváth Kálmán,
a D. F. E. elnöke.

Ürmösi Kálmán.

Ürmösi Kálmán kit a szentgericzei egyházközségben »nagy pap«-nak hívnak, méltó e nevezetre. Több mint 30 esztendeje, szívvel, lélekkel, valódi odaadással hirdeti, hogy: »Az én igám terhes, de gyönyörűsége«. Mostanában felkapott eszme a »self made man«. Ha valakire lehet e szép jelzőt alkalmazni az unitárius papok között, Ürmösi Kálmánra bizonyosan lehet, bár ő az idegen szavakat nem használja.

Szép, munkás életét 3 egyházközségnek áldozta eddig u. m. a tarcsafalvi, siménfalvi és a szentgericzei egyházközségeknek. Tarcsafalva abban az időben, mikor ő volt papja s mikor még árándozni sem lehetett arról, hogy valaha olyan legyen, mint bármelyik egyházközség, nagyon szegény egyházközség volt. Bizony alig jutott több a papi családnak naponként 1 koronánál. De Ürmösi nem csüggedett, mert ő olyan jellem, hogy a mit elvállal egyszer, azt végre is hajtja s nincs a világnak olyan hatalma, mely meggyőződésétől el tudná tántorítani. Ő maga mondta nem egyszer, hogy arány-

lag e szegény egyházközségben dolgozott a legtöbbet, lévén ő olyan, mint a pálmafa, mely a teher alatt nő. Innen Siménfalvára ment papnak a hivek egyhangú választása folytán. Jövedelme emelkedett, de emelkedett a családi gond is s nőtt a kiadás is. Itt volt közszeretetben, nagy tiszteletben 4 évig a honnan megint a hivek egyhangú választása folytán a szentgericzei egyházközségbe jött s két év múlva — ha Isten is úgy

akarja — meg fogjuk ünnepelni itt 25 éves papságát. Milyen emléket hagyott hátra a két egyházközségben, elég, ha azt mondom, hogy pap jobbat, szebbet nem hagyhat. Egy mintaszerű pontos pap ő s annyira pap, hogy sokszor mondta, hogyha ma kellene pályát választania, megint csak pap lenne.

A ki tökéletesen nem ismeri, hidegnek, zárkózottnak találja, de ennek oka csak nagy pontossága, lelkiismeretessége, szigoru takarékosága, melyeket azonnal észre lehet venni, ha papi telkén vagy papi házában megjelenünk. A szentgericzei egyházközség gazdag egyházközség. Nagy lelkiismeretességének, szigoru pontosságának s tevékenységének köszönhető, mert lehet egyébben még engedni is tud, ha kényszerítik, de mikor az egyházközség érdekéről van szó, rettenthetlen bátorsággal szól: »Barátom Pál is, barátom Péter is, de legjobb barátom az igazság!«

Mindamellett, hogy nagy családja van, gyermekeit mind tiszteességesen fölnevelte, szükös papi jövedelméből s ma-holnap szárnyukra is bocsátja, de az adósságcsinálást nem ismeri, váltót még nem irt alá.

A terhes munka mellett a szellemi munkára is volt ideje, mert akarta, hogy legyen. A Ker. Magvetőben igen sok munkája jelent meg, az Unitárius Szószékben, Unitárius Közlönyben s külön kiadványokban még több. Maga mondja, hogy ha az adósságcsinálástól nem irtóznék, 2 kötet könyvet is ki tudna adni.

Beszédei valódiak, eredetiek, s valódi magyarok. Inspiratiót, aspiratiót, annálkevésbbé más idegen szót beszédeiben találni nem lehet. A tárgyat egészen felöleli s nem csapong ide és oda, hanem szövegszerű végig. Kifejezései tiszták, érthető mint a kétszer kettő s a homályosság távol van. Hasonlatai: szépek, találók. Képei az életből vannak véve s korszerűek. Nem idegenkedik a bölcsészettől, ámbár a homályosságot s azt a beszédet vagy értekezést, mit kétszer kell elolvasnia, hogy megértsen, lelkéből gyűlöli, pedig nagy matephisikai tehetséggel van megáldva. (Még a mathephisika szót sem szereti s azért bocsánatot kérek tőle.) A törülmetszett magyarságnak példányképe s föl tud emelkedni, ha nem használ is inspiratiót és aspiratiót a magasztos gondolatok világába.

Családi szentélyébe nem avatkozom, említés nélkül azonban nem hagyhatom azt, hogy a feleségem nekem s nagyon sok asz-

szony a férjének többször említették: »miért nem tudnak olyan jó férjek lenni, mint Ürmösi Kálmán!«

Nézetem szerint szeretett Közlönyünkben előbb kellett volna őt ismertetni, mert a D. F. E.-ben a vidéki papok között senki többet nem munkálkodott, mint ő.

Fazakas Lajos.

Ünnepre vártunk, s ime megjött! A D. F. E. husz éves fennállásának ünnepét találtuk legméltóbbnak az Egylet és az Unitárius Közlöny ez erős oszlopához. Ha mindenki olyan teljes lélekből dolgozott volna, mint Ürmösi Kálmán, most minden unitárius ügy legalább kétszer jobban állana!

Éltesse Isten sokáig!

Szerk.

Az állam és egyház.

Az állam és egyház közötti viszonyra csak nemrégiben érdekes világot vetett az az értekezés, melyet a népoktatás reformja tárgyában a vall. és közokt. Minister összehívott. Láttuk az állam részéről azon dicséretes szándékot, hogy a kor kívánalmainak megfelelő közoktatást akar, tudva azt, hogy ez nemzeti kérdés... Láttuk viszont, hogy főkép a nemzetiségi egyházak, mint tiltakoztak a nemzeti iskoláztatás ellen. Mivel a dolog természete már magában véve olyan, hogy kétféle nézetűekre bont, — államosító törekvések pártolóiira és ellenzőire — mondjuk meg nyilván, mi indít minket s mi indíthatja a szabadelvű keresztény papságot feltétlenül pártolni az állam e téren elfoglalt álláspontját?

Erre indítja egyesegyedül az, hogy az állam és egyház együttesen és egyetértve állanak jó és helyes alapon!... Hogy néha az egyház mint hatalom — birói széket ült az államban; a politikai szabadsággal ellentétben is érvényesíté erejét, kardot forgatott, vérpadra hurezolt vagy a gályarabságig üldözött, — nem bizonyít többet, hanem legfőlebb annyit, hogy voltak korok, melyben azt hitték, hogy egyedül csak ez vagy az az egyház üdvözít, a többi pedig poklokra szállít... De gondoljuk csak úgy az egyházat, a mint van, hogy az a *Krisztus igaz híveinek egyesülete*, sem több, sem kevesebb; — ne ügyeljünk azokra, hogy mivé fejlődött a hagyomány egyháza a 4-ik évszáz óta, — hogy a katakombák egyszerű testvéri gondolata mivé lett Nagy Konstantin római császár idejétől; hogy a hatalmas VII. Gergelytől III. Incze pápáig miként birta a világot; — legyen csak bennünk szabadelvű, előítéletektől ment, tekintélynek fölöttébb nem hódoló a ker. szellem, mely Channinggel így

szól: „*az, a mit az egyház tehet értünk, semmisem ahhoz képest, a mit mi magunkért tehetünk*,” hagyjuk el azt az egykori tulzó egyháziaskodást, mely kísért Jeruzsálem óta: úgy az Egyház erőssége, oszlopa és bástyája az államoknak, s viszont legigazabb hazafiak, a kik megbecsülik és szeretik a maguk Egyházukat . . .

Haza vallás nélkül s vallás haza nélkül — képtelen fogalmak, melyek kizárják egymást. Világos dolog. Mert melyek azok az okok, melyek vallás nélkül is kötnek hazámhoz? . . . *Az önszeretet*. Szeretem magamat; tehát hazámat is, mert ha ez boldogtalan, úgy magam sem lehetek boldog. *A természeti ösztön*, melylyel oda vagyok fűzve véreimhez, földiemhez, barátaimhoz, születésem földjéhez, hajlékához, vagyonomhoz, melyek hazámban vannak. Továbbá azok a *javak*, melyekben részesülök abban a hazában, melyben Isten élnem enged.

Amde ezek az okok állandóvá még nem teszik a hazafiságot. Mert hátha hazánkban nem jutalmazzák érdemünket; hátha abban üldöztetésnek vagyunk kitéve; hátha nem terem földje, nincs aranya, ezüstje, sója, kenyere; hátha javainkat elvesztjük, midőn hazánkra a zsarnok kimondja a »*vesszen*« t; hátha véreink nincsenek többé; akkor mi lesz az ösztön, a szenvedély, mi az erő, a kötelék, mi hazánk szeretetére leköt és odaparancsol? . . . A mely ok minden időre és állapotra, minden hiv embert elváthatatlanul hazánk hantjához fűz: ez a *kötelesség*, mely Isten magasztos parancsa, — s ezt a vallás prédikálja! . . .

S viszont haza nélkül nem lehet-vallás sem, azaz állam nélkül nincs egyház sem a földön. Két főtörvénye van az önkormányzatu egyháznak. Az egyik a *szeretet* törvénye! . . .

Ugyde a szeretet munkáinak gyakorlására hol van inkább alkalom, a szeretet életéért hol van kíváncsabb talaj, mint ott, hol engemet emberbaráttal egy lakóhely, egy ország, egy kormányzás módja, egyféle törvények, egy vér, egy érdek a közjóban, egy tudata az *emberségnek* — összekötöttek? . . . Hiszen a ki azt akarta, hogy szeressem felebarátomat, bizonynyal nem akarta azt, hogy ne szeressem azon körben, hol élnem, halnom kell! . . . Nem, mert ez annyi volna, mint az, hogy a szeretet ne a maga körében és hajlékában, — a fa ne a maga ágain és földjében teremjen gyümölcsöket . . . Miből önként következik, hogy a ki kötelességemmé tette a szeretetet, az kötelességemmé tette a haza szeretetét is; mert „*a haza még ha az Isten országa területévé válik is, akkor is haza marad*“.

Második főtörvénye az egyháznak: az *igazság* törvénye.

A társas élet az érdekek csoportosítása, a jogok kölcsönös védelme, a nyomor és szenvedés sebhelyeinek enyhítése, a ter-

hek közös viselése, eszmék, érzelmek kicserélése, az „erők egyesítése és fokozása“ által — a megélhetés szempontjából — az embernek épp oly szükséges, mint a mindennapi kenyér. Okosság, saját jóllétének reménye irta elő, hogy társas életet éljen. Viszont a társas élet szükségessége parancskép rötta reá, hogy az ember a maga szabadságát korlátozza. Törvény kellett, hogy ez örködjék legnagyobb létérdeke: szabadsága fölött. S ebből természetsszerűleg származott és származik az igazságnak kötelessége, a törvény-, az alkotmányérzület és tisztelet, hogy *adjuk meg mindenknek, a mivel tartozunk, a kinek félelemmel: a félelmet; a kinek tisztelettel: a tiszteletet* . . . Más szóval, származott az örök kapocs: *szabad állam és szabad egyház* között — az igazság törvénye.

Az ágazati igazságok közt tehát lenni kell egy középutnak, melyen rajta áll Jézus egyháza is. Lenni kell életmódnak, mely a nélkül, hogy sértené a hatalmi köröket, erkölcsi tartalmánál fogva — élőtltakozást képez minden túlzó gyámkodás ellen! Lenni kell iránynak, mely oda vezet, hol nincs többé *állam az államban*, sem szakadás a nemzeti élet fényes pontján. Ez irány, ez életmód, a középut állam és egyház között — a *közmívelődés*! . . .

A hazafiság vallásában, a keresztény patriotizmusban ne legyen többé dogma, mely az erkölcsi erők érvényesülését megtilthatná. Viszont az egyházaknak a kultúra, az állam ez erős támasztéka legyen az a szent hely, hol levetik magukról az idegenkedés saruját. Ne zárja be az állam az egyház előtt az érvényesülés kapuit! . . . De viszont, a mikor nemzeti életének nagy kérdése forog kockán, nemzetiségi vagy más egyházak szívós ellenállásával szemben, — akkor kérjé meg azoktól a szervezetektől, ki adá és miért a hatalmat kezetekbe, melylyel most ellenem harczoltok? . . .

Bölöni Vilmos,
sepsikőröspataki lelkész.

Videant consules.

E mondás magyar jelentésével végeztem multkori visszaemlékezésemet. S csakugyan mintha látták volna lelki szemeikkel a „Nézzünk a tükörbe“ írója és egy másik hivatott, midőn kéziratot még a szerkesztői fiókban volt. A közös megfigyelés és egybehangzó észrevételek azt bizonyítják, hogy a baj tényleg megvan s nem valami csalódással vagy tévedéssel állunk szemben.

A közelmultban beszéltem egy hivatottal, a ki szép öszszegű évi illetményéről tett említést. Arra a kérdésre, hogy

viszonzásul mit ad hiveinek ezért a jövedelemért, elég őszinte volt mosolyogva azt felelni, hogy vasárnaponként elmond *ezért* egy prédikációt, azt néhányan meghallgatják, a többiek pedig nem igen látja, el lévén azok is, ő is foglalva üzleti, mezőgazdasági dolgokkal úgy, hogy ő minden egyéb inkább, mint pap. — Nem tettem megjegyzést erre a nyilatkozatra, de magamban felsóhajtottam: vajha minél kevesebb unitárius pap mondhatná el magáról ezt az önbírálatot! Bár egy se tehetné.

De valóban csak az nem mondhatja el magáról, a ki nemes feladatának, hivatásának él; a ki a reábizottak lelki javát munkálja; a ki a tudást és ismeretet környezetében odaadással terjeszti; a ki a közjólét előmozdításához hozzájárul. Pedig nem kell ehhez nagy vagyon. gazdagság, sem kiváló szellemi erő, hanem csak jó lélek, emberszeretet, kötelességérzet. Ezek azok, a melyeknek gyakorlása a szószelekről szüntelen hangzik, de nem egyszer csak *zengő ércből, pengő cimbalomból* eredve.

A hercegprimási székhelyről ez idénig minden évben eljött dr. Prohászka Ottokár papnöveldei spirituálista — jelenleg az ágazatos hittan rendes tanára a budapesti egyetemen — a fővárosba, s ott több napon át a királyi várkápolnában vagy az egyetemi templomban sorozatos előadást — konferenciát — tartott a hit, az erkölcs, a vallás, a bölcsélet, a népelet, a közgazdaság köréből, azok viszonyáról, irányáról, állapotáról. És minő látogatottság, mekkora érdekltség mellett! A ki a 6 órakor kezdődő konferenciára legalább félórával elébb nem jelent meg egy szűk ülő- vagy állóhelyet biztosítva magának, az örvendett, ha az előcsarnonban hallhatott valamit az előadásból.

Divatos, de nem célhoz vezető mindenben a külföldet utánózni. Nem szabad feledni, hogy más és más az éghajlat, az életmód, a foglalkozás, a világnézet, a néphajlam és jellem a különböző országokban és emiatt az egyes intézmények átültetése is — mint akár egy növényé — csak nagy ritkán jár sikerrel. Földünknek, népünknek saját jellege, viszonyai vannak, melyeket nem lehet — nem is szükséges — megváltoztatni, de szem előtt kell tartani valamely cél megjelölésének s a valószínű módosztatnak megállapításánál. — Sőt ne várjuk az úttörést a hazai testvérfelekezettől se és ne tartsuk kötelességnek az általuk taposott ösvényen indulni, járni, hanem vezessen minket a korral haladni leginkább tudó unitárius szellem és szabadelvűség.

Mégis, ha a mindenben gazdag és hatalmas katolikus egyház helyesnek, hasznosnak látta, hogy egy szónoka Esztergomból időnkint Budapestre jöjjön és itt vallás- és nemzetiségi különbség nélküli közönség előtt előadásokat tartson: mennyi-

vel szükségesebb, üdvösebb volna, hogy papjaink — bár egyházkörönként — legalább vasárnapokon, egymást folyton felváltva, más-más egyházközségben tartanának nemcsak szentbeszédeket, hanem a templomban avagy egyéb alkalmas helyen olyan előadásokat, melyek az értelem fejlesztésére, a tudás terjesztésére, az erkölcs nemesítésére irányozvák és hatnak. Hiszen ismert dolog, hogy ha nem unja is meg a hallgató évről-évre ugyanazt a szónokot vagy előadót, de közönségessé, mindennaposzá válik előtte s ez a hatás rovására lesz. Egyfelől a hallgatóságra nézve az ujság ingerével kell fölfrissíteni minden előadást; másfelől a papok közt a versenynek bizonyos nemét kelteni ez által. Az ilyen ujságnak és versenynek ugy subjektív, mint objektív jó eredménye elmaradhatlan. Járjanak az apostolok most is faluról-falura, *tanítsanak alkalmas és alkalmatlan időben mindeneket, a kik éheznek és szomjuhozók az igazságot*, a kik értelmüket fejleszteni, ismeretüket gyarapítani óhajtják. A költséget egyik helységtől a másikig a jelenkori apostolok elviselhetik — az ügyért, mert gazdag jutalmat vesznek az eredményben. Mutassák meg, hogy felfogják hivatásuk magasztosságát, hogy buzgóságuk és ügyszeretetük határtalan s hogy ők vannak a népért és nem megfordítva. Kapcsolják össze az ideálist a réalissal. Lehetetlen, hogy a közönség ne érdeklődjék az ilyen dolgok iránt s ne fordítaná a tanultakat közvetve vagy közvetlenül jólléte előmozdítására. Lehetetlen, hogy ne volna jó hatása a társadalom, a népelet, a történelem, a közgazdaság, az alkotmány, a pénzügy, a közigazgatás stb. köréből vett népies tanításoknak. Ezeknek s hasonlóknak tudására a mai korban — mondhatni — elkerülhetlen szükség van. Ezek nélkül az elől menő is csak vezetője a világtalanoknak. Ha a tudomány hatalom, akkor a tudatlanság gyengeség; az anyagi és szellemi szegénységnek pedig nyomában jár az erkölcsiség hanyatlása. És ez a legnagyobb szerencsétlenség.

Segítőtársakul a nemes munkához — legalább átmenetileg — megnyerhetők volnának a világi intelligens férfiak is. Hadd ismerné meg a nép, hogy ezek mindnyájan jóakarói, s nem azért élnek köztük, hogy botlásaikért büntessék, hogy terhüket, bajukat növeljék. Egyik tartana pl. az adóügyről, kihágásokról előadást, ismertetné a népet közelebből érdeklő törvényeket, kormányrendeleteket, rendszabályokat; a másik győzné meg hallgatóit az alkohol mérges voltáról, oktatná a csecsemők ápolására, a baleseteknél első segélynyújtás módjára; a másik ismét a gyermeknevelést vagy gyümölcsstermelést stb. venné tanítása tárgyául; a jogász szólna a szegénység jogáról, mely magában foglalja azt is, hogy igazolt szegényeknek pereit — a házasság felbontására irányulót is — a kamara által kijelölt ügyvéd telje-

sen költség és díj nélkül tartozik elvállalni, folytatni és lejártni. És így tovább — Határtalan változatosságban élhetnének a hivatottak feladatuknak. Sőt az arra alkalmas nők tanításai is haszonnal járnának, ha a falusi gazdasszonyoknak megmutatnák, hogy miként kell a terményeket gazdaságosan felhasználni, Isten minden adományát értékesíteni; hogyan lehet konzervet, ízet készíteni még a vadon termő eper, körte, alma, bodza, szeder, áfonya, csipkerózsa, som stb. gyümölcsökből, hogy legyen mihez nyulni az év minden szakában, mint a szorgalmas méhnek. Csak a félvad népek nem gondolnak a holnappal, a halat, vadat bőség idején elvesztegetik s aztán nélkülöznek és koplálnak. Avagy tanítanak meg — időszerű is — a $\frac{2}{5}$ rész alma és $\frac{3}{5}$ rész liszt keverékéből az izletes, egészséges és tápláló kenyér sütési módját.

Csakis ilyen uton-módon fog kedvezőbbé válni a törvénytelen születések ama szegényletes és sajnálatos perczentje, mely e Közlöny közelebbi számában is jelezve volt, — de nem állunk jobban a büntettek és vétségek miatt elítéltek arányszámával sem. Ezeket a jelenségeket a jövő modern vallása feltűntetni egy nem bevett valláshoz tartozó férfiu pár évvel ezelőtt nekem. Akkor hirtelenében kétségbe vontam, tévedésnek mondtam, tagadtam állítását, de a statisztikai évkönyvekből meggyőződtem, hogy biz' az szomorú valóság, s a tényezők egybevetése után arról is, hogy a nagy százalékoknak oka valóban az unitárius hitet valló többségének szegénysége, s — ne tagadjuk, mert együtt jár vele, ikertestvérek — értelmi elmaradottsága. De megnyugtatósunkra lehet az, hogy a többi hitfelekezetek arányszámai is — ha csupán csak azon 7—8 vármegye lakosságát vesszük alapul, hol az unitáriusok többsége lakik, — a Királyhágón inneni gazdagabb, jobb módban élő s mindenik más felekezethez tartozó jóval több lélekszám nélkül, — úgy az arány reánk nézve épen nem kedvezőtlen; mindazáltal elbizakodottságra — sajnos — nem jogosít fel.

Szeretnék e témáról többet mondani, de legyen elég most ennyi. Ha valakit az elmondottakkal — akarat nélkül — megbántottam volna, az ítéljen el, dobjon követ reám, de azt megelőzőleg még szót kérek, — hallgasson meg.

Dr. Pázsint.

Külföld.

Tuckton-Ház, Tchertkoff telep, 1904. IX/6.

Mélyen Tisztelt Szerkesztő Ur!

Vakációi járás kelésem s a Tolstoj szelleme ide hozott ez érdekes helyre, mely a maga nemében egyedül áll a világon s

— nem lehetetlen — késői korok történetírói fogják tisztelettel és lelkesedéssel emlegetni a nevét.

A tegnapi, vasárnap este Tchertkoff s néhányan a telepről a bornemouthi rendes heti vitatkozásokon voltunk. E gyűlések az élet és társadalom, erkölcs és munka nevezetes kérdéseinek megvitatására vannak rendezve s egyszersmint felebarátias gyűlésezések is. Valami meglepő volt hallgatni, midőn a tárgytól kissé eltérve Tchertkoff a volt gazdag orosz arisztokrata, a javarészt munkásokból álló hallgatóságot arról igyekezett meggyőzni, hogy annak első sorban ők maguk az okai, ha a tőke a nyakukra ül. Miért nem ébresztik érzetét és tudatát egymásközt annak, hogy ők maguk dobják oda magukat gazdasági zsarnokaiknak, hogy citromként kifacsartassanak és hogy ez eljárás szinte oly hibás és erkölcstelen s keresztényellenes, mint elnyomóiké, mert ezzel megrontják nemcsak ők magukat, de őket is.

Ő maga nyíltan bevallja, hogy ideáit maga is csak törekszik megközelíteni, de valóságban élőködő és sok tekintetben kárhözvátó életet él.

S mindez nem pusztán szóbeszéd.

Látni kell ezt az életmódot!

A ki ide belép, az külsőleg semmiről sem ismerheti föl, ki az első vagy ki az utolsó a háznál. Az étkezés a legérdekesebb s a legjellemzőbb. A kitűzött időben a közös ebédlőben gyűl össze az egész háznépe, úgy 15—16 személy. Az asztal fehér viaszkos vászonnal van borítva, abrosz, törölő nincs. Edények s evőeszközök az asztal közepére vannak hanyva. Vesz mindenki széket s eszközöket és ül a hová éri: titkár, kocsis, szolgáló, a kis Tchertkoff, a kertész, az idős Tchertkoff, a munkások össze-vissza anélkül, hogy valaha valakinek eszébe jutna különbséget tenni méltóság, állás vagy akár bölcsesség, sőt nem szerint is: *itt mindenki egyenlő. Kiszolgálás nincs!*

Mindenki maga gondoskodik magáról. Az ételek nagy lába sokban s fazakakban az asztalon párolognak szerteszét: mindenki olyan sorrendben és mennyiségben veszi őket és úgy keveri egyiket a másikkal, a mint gusztusa és étvágya hozza. S ha jóllakott összeszedi edényeit s viszi a mosóba. Az edénytörlés rendre jár.

Régebben Tchertkoffné is itt szokott étkezni, de egy pár év óta annyira gyöngye, valami gyomorbeteg miatt, hogy a szobájából is csak ritkán mozdul ki, ezért azóta nem vehet részt e kommuniumban, mit pedig azelőtt nagyon élvezett.

És csakugyan e körnek van valami varázsa, mi egy felsőbb rendű öröm állandó forrása. Nincs itt a világon semmi cím, semmi formalitás és mégis oly könnyen, oly megüsztelve, oly megnyerő és kellemes bánásmódban találja magát az ember, hogy ahhoz

képest a közönséges, szokásos udvariaskodás - és konvenczió szinte sértés.

Van itt egy személy, annak az arczáról meg a beszédmódorából a legnyersebb boldog természet ri ki és még ez a személy is vidám, derült s legtöbbször mosoly enyhíti szurós vonásait.

És e telep az első komoly és számottevő kísérlet a Tolsztoj elveinek gyakorlatba vételére.

Én megbecsülhetlennek tartom az itt töltött időt.

Kiváló tisztelettel
György János.

Hálaadó Istentisztelet a Homoród-fürdőn.

A Homoród-fürdőn augusztus 21-én magasztos és lélekemelő aratási hálaünnep volt, hol Pálffy Ferencz lókodi lelkész és Szabó Mózes homoródszentpáli énekevezér tanító végezték az istentisztelet.

A vidéknek mintegy 15--20 községéből nagy számmal és felekezeti különbség nélkül jött oda a nép, hálaünnepet szentelni.

A szabad természet ölében, hol a madarak dalolása, a patakok locsogása, a szellő susogása az Isten gondviselésére és mindenhatóságára emlékeztetnek, hol a magas hegyek ormai s az azokon egyenesen égne nyuló fenyvesek, mintha mind égre mutatnának s közelebb emelnék a buzgó lelkeket azoknak adójához, a jóságos Istenhez, önként jut eszünkbe Jézusnak eme mondása: »Isten nem lakozik kézzel csinált templomokban«.

Ily érzések és gondolatok között kezdődött meg délelőtt 10 órakor a hálaadó istentisztelet, Istennek legfelségesebb templomában: a szabad természetben, mit a hiveknek minden időben alkalmas éneke: »A Sionnak hegyén Ur Isten« nyitott meg. Mintha látszott volna arczaikon, hogy emelkednek lélekben dicséretet adni és hitükről fogadást tenni, az egy igaz Istennek. Ennek hatása alatt nyitotta ajkait imára Pálffy Ferencz és tartotta meg beszédét azon igék alapján, melyek a 116. Zsoltár 17-ik versében így vannak megírva: »Te neked áldozok hálaadásnak áldozatjával és az Urnak nevét segítségül hívom«.

Nagy közönség gyűződött meg Pálffy Ferencz szónoki tehetőségéről és teljesülni láthatta azon mondást: »Égjen a szónok, ki gyujtani akar!« mert ő égett, de gyujtott is. Beszéde I-ső részének lényege az volt, hogy: »Hálaadásnak áldozatjával áldozzunk a jelen évi aratásnak áldásaiért«. Ilk részének pedig ez: »Az Urnak nevét hívjuk segítségül ezutáni áldásaiért és segítségéért«, megemlítvén itt a mindnyájunk által annyira érezt idei szárazságot és terméketlenséget is, mire hallgatóinak szemei könnyekkel teltek meg, de majd a fájdalom keserű könnyeit a hit és reménység sugarai váltották fel, midőn ekép vigasztalta őket a szentírás szavaival:

»Ne legyetek kicsinyhitűek!« »Az Isten, ki gondoskodik az égnek madarairól s oly szépen felöltözteti a természet templomát ti rólatok sem feledkezik meg, kik előtte sokkal kedvesebbek vagytok.«

A lókodiak bizonyosan még nagyobb szeretettel és tisztelettel fognak ragaszkodni lelkészükhöz, kinek szónoki tehetségéről nemcsak Lókod kevés számu lakója, hanem ez alkalommal nagyszámu közönség győződött meg.

Homoródszentpál, 1904. augusztus 23.

Pálffy Ákos,
okl. tanítójelölt.

Ünnep Polgárdiban.

A Duna-Tiszamenti egyházkör f. é. augusztus 28-án Polgárdiban tartotta meg ez évi közgyűlését a hivek feltűnő nagy érdeklődése mellett. Az egyházkör minden anya- és leány-egyház községe képviseltette magát 2—3 képviselővel, a mi a magyarországi unitáriusok hitbuzgóságáról tesz tanuságot

A gyűlést a zsufolásig megtelt templomban d. e. 7 órakor nyitotta meg Faluvégi Áron, mint helyettes világi elnök, temperamentumos és nagy tetszéssel fogadott beszéddel. Megnyitó beszédjében vázolta a nap fontosságát és jelentőségét, ami abban áll, hogy hasonló gyűlést az unitáriusok Magyarország Dunán tuli részében csak 300 év előtt tartottak. Rámutatott arra, hogy az unitáriusok, mint keresztény felekezet, tisztán a Jézus utmutatását követik ma is, amennyiben csak az egy örök Istent tartják imádandónak. Egyetértésre és felebaráti szeretetre intette a hiveket, mert csak így lehetünk Jézusnak, a mi nagy mesterünknek méltó követői.

A gyűlést $\frac{1}{2}$ 11 órakor megkellett szakítani az istentisztelet végett. Most a jeles készültségű Balázs András hmvásárhelyi lelkész lépett a szószerkre s lélekemelő imája után Máté evang. V. 13., 14. alapján a valódi kereszténység lényegét fejtegette meggyőző érveléssel és az életből merített példákkal

Istentisztelet után $\frac{1}{2}$ 12 órakor újból folytatták és befejezték a tanácskozást, melynek, mint egyházi elnök, Józan Miklós budapesti esperes-lelkész volt előadója, irányítója, lelke és vezére.

A gyűlés távirati uton üdvözölte a főtisztelendő püspök urat és a két főgondnokot.

A tanácskozás befejezése után közebéd következett, melyen a hiveken kívül a község intelligenciája kivétel nélkül részt vett, a mi azt bizonyítja, hogy a felekezeti türelmetlenséget nem ismerik.

Ebéd alatt megindultak a szellemes pohárköszöntők és a társaság cigányzene mellett kedélyesen együtt töltötte az időt d. u 3 óráig, a midőn a vendégeket Berde Ferenczafia kivitte a szőlőhegyen levő pinczéjébe; a többiek pedig elszéledve készültek estére a „harang-alap“ javára tartott tánczmulatságra.

A 8 órakor megkezdődött tánczmulatság ismét összehozta az egész társaságot s folyt a táncz tűzzel, hévvel, magyaros jó kedvvel, melynek csak a hajnali órák vetettek véget.

Valódi ünnep volt ez Polgárdiban, melyről mindenki megelégedve és kellemes emlékekkel távozott.

Székely Góbé.

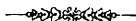

Ünnep Székelykeresztúrt.

Magasztos és lélekemelő ünnepély folyt le szeptember hó 4-én Székelykeresztúron, mely ünnepélynek egy igen nevezetes, s a székelyföldi unitáriusokra nézve igen örvendetes esemény volt a tárgya. A sok küzdelem s fáradság, a mit az intézet vezetősége s az egész egyház is gymnasiumunk fejlesztésére annyi ideig mindhiába folytatott, ezen a napon végre elnyerte jutalmát: *megnyílt székelykeresztúri középiskolánkban a VI-ik osztály!* Ezen örömnepélyre utazott le szeretett *Püspökünk* is dr. *Nyiredy Géza* kolozsvári főgymn. tanár, a kollegium képviselője kíséretében. — Az ünnepély a templomban folyt le a következő sorrendben: A közének után *Lőrinczy István* helybeli lelkész mondott imát és egy tartalmas beszédet. Utána *Sándor János* igazgató ismertette nagyon szép, lelkes és szónokias beszédben a VI-ik osztály felállítása ügyében folytatott harczot, — melyben neki is, mint a »régi gárda« egyik tagjának nem kis érdeme van — megnyitja az új iskolai évet. — *Raffaj Domokos* keresztúrköri esperes megható szavakkal köszöntötte az ujszülöttet, a VI-ik osztályt. Utána főtisztelendő *Ferencz Fózsef* püspök ur üdvözölte az ünnepre összesereglett közönséget s örömét fejezte ki gymnasiumunk fejlődése fölött s miután a közönséget még főpásztori áldásában részesítette, az örömnepély véget ért. — Ünnepély után társas ebéd volt, hol igen sok szép pohárköszöntőt hallottunk.

Mi, a kik ezen örömnepélyen jelen voltunk, mindnyájan azon óhajtással távoztunk, hogy láthassuk virágozni a megnagyobodott gymnasiumot, a székely unitáriusság eme féltett kincsét!

(rs.)

Az unitárius papok a leendő papokért.

Ez ideig jelentkeztek és adakoztak: 1. Kiss Sámuel 10 kor,* 2. Bölöni Vilmos 8 kor., 3. József Lajos. 4. Raffaj Domokos, 5. Vég Mihály, 6. Csifó Salamon, 7. Balázs András, 8. Lőrinczi István 4 kor., 9. Nagy János, 10. Fazakas Lajos 4 kor., 11. Demeter Dénes 4 kor., 12. Kádár Lázár, 13. Kelemen Árpád 8 kor., 14. Dr. Boros György 10 kor., 15. Szász András 4 kor., 16. Utó Lajos 4 kor., 17. Úrmösi József 4 kor., 18. Barabás István 4 kor., 19. Gálffy Zsigmond 4 kor., 20. Demeter Lőrincz 8 kor., 21. Sárosi József 4 kor., 22. Péter Sándor 8 kor., 23. Kiss Sándor 8 kor., 24. Halmágyi János 4 kor., 25. Antónia Mihály 4 kor., 26. Katona Ferencz 4 kor., 27. Kozma Dimén 4 kor., 28. Pethő Mózes 4 kor., 29. Deák Miklós 4 kor., 30. Bartók Endre 4 kor., 31. Székely Zsigmond 4 kor., 32. Pál Ferencz 8 kor., 33. Bíró Lajos, 34. Kovács Lajos 4 kor., 35. Úrmösi Károly 8 kor.

Az adakozások és jelentkezések még folyamatban vannak. Az újabb adakozók is lelkesedéssel nyilatkoznak és pártolják. Tehát van okom remélni, hogy lelkészeink találkozni fognak az Urnak ezen áldozati asztalánál. Ertesitem, hogy legelőször is olyan szolgálatot fog teljesíteni szerény adományunk, a mi igazán jól esik a humánus érzésű szívnek.

Dr. Boros György.
dékán.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Bedő Dániel**, iskolánknak az 50-es években több éven át főnöke, ki a tanításban is s a tudásban is Brassainak tanítványa volt s azután az Erdélyi Múzeum, majd az Egyetem könyvtárának volt mintaszerűen pontos és lelkiismeretes tisztviselője, közelebbről 4000 k o r o n a összeget adott alapítványul a konviktusnak. Mindenkit meghatott ez a váratlan adomány, mert tudva volt, hogy Bedő Dániel hivatala szűkös jövedelméből takaríthatta meg. Eddig is állandóan ott láttuk nevét a jótétevek között. Ime most a szegény tanulóknak elédelt ad. Áldja meg érette a jó Isten. Vajha, a kik élvezik, hasonló egyszerű és munkás életre serkennének.

— **Csegezy Mihály** kir. táblai bíró, a tordai kir. törvényszéknek hosszú idő óta nagyrabecsult és szeretett elnöke nyugalomba vonult. Az igazságot kereső közönség sok sok év multával is emlegetni fogja a kedves jó bírót, a ki a feleket mindig a legszívesebb előzékenységgel, az ügyeket a legnagyobb részrehajlatlansággal ítélte. Egyházunknak egyik vezető

férfia lévén ezentul többször fogjuk látni közügyeink vezetésében. Élvezze a nyugalmat minél hosszabb ideig.

— **Kozma Ferencz kir. tanácsost** az Eötvös-alap közgyűlése megválasztotta a „Tanítók Hunyadi-Háza“ gondnokává, minék következtében K. F. a tanfelügyelőségről lemondott. Sajnáljuk a tanfelügyelőt, mert a kolozs megyei nehéz kerület rendkívül tapintatos és közszeretben álló tőnöke volt, ki alatt a tanítók közszelleme kitűnő volt, a tanítás szépen haladott, de örvendünk, hogy a Tanítók Háza ilyen széleslátású tanügyi férfit, ilyen kitűnő paedagogust s ilyen páratlan pszichológust nyert, mert itt, a felnőtt ifjuság irányításában olyan szellemi vezér tud lenni Kozma, a milyenre éppen szükség van. Hisszük, hogy egyetemi ifjaink méltányolni fogják azt a nagy tőkét, a melylyel gondnokuk rendelkezik, kit az Isten éltesen sokáig a szép intézmény élén.

— **Boér Gergely ének- és zenetanár**, ki 32 éven át tüzelte, tanította és irányította az erdélyi tanítószágot az éneklés és zenélés művészetében, a f. tanév kezdetével megvált tisztjétől, a

* A kiknek a neve után az összeg ki van írva, azok már fizettek egész vagy fél segélyt.

melyet ritka buzgalommal teljesített. A vallás és közoktatás miniszter „köszönését és méltányló elismerését fejezi ki lelkesedéssel és buzgón teljesített szolgálataiért.” A Család és Iskola mint erre legilletékesebb tanügyi szaklap így nyilatkozik: „Boér Gergelyt több százra menő tanítványainak őszinte szeretete és hálája kíséri a jól megérdemelt nyugalmába. Megszerezte azt példaadásával, kedves modorával s azzal a ritka, szép eredménynyel, melyet az ének- és zenetanításban elért.” Mi is kívádjuk, hogy a megérdemelt nyugalmat sokáig élvezze!

Bedő Dániel. A kolozsvári egyetemen h. könyvtárnok, a kolozsvári kollégiumban húzamos ideig tanító, az áldozatkész, jó unitárius szívű Bedő Dániel elhunyt szeptember 21-én Kolozsvárt. Egy pár nappal elébb megnyilatkozott áldozatkész szíve. 4000 koronát küldött be egy szegény tanuló konviktusi segélyére. Még mielőtt megköszönhette volna az intézet, Bedő Dániel csendesen lepihent ágyára és örökre elaludott minden fájdalom és szenvedés nélkül 85 éves korában. Temetésén jelen volt az unitárius kollégium és a rokonság. Péterfi Dénes mondott koporsója fölé szép imát és beszédet. Egykori tanítványai Nagy Lajos, Molnár Sándor és Ferencz József püspök hálával gondoltak vissza jeles egykori tanítójukra. Nyugodjék csendesen!

— **Gyászhir.** Szomorú, leverő hirt kaptunk Tarcsafalváról: Ürmösi Sándor tarcsafalvi unitárius pap neje, Balogh Lujza, életének 36, házasságának 7. évében 5 napi szenvedés után f. hó 5-én meghalt. Négy apró gyermek maradt árván, édes anyja nélkül! Ki lesz gyámoluk, támaszuk? Lehetetlen mélyen el nem szomorodnunk, ha e négy árva sorsára gondolunk, a kik nem fogják érezni többé az édes anyja csókját, meleg ölelését, féltő gondozását!

— **AZ unitáriusmus jövőjéért** szeret áldozni sok olyan ember, a ki nem nevezi magát unitáriusnak. Ezek között sokszor látjuk a Péterffy Zsigmond ny. vasutigazgató ur nevét. Közelebbről azzal tüntette ki az unitáriusokat, hogy a papnevelő intézet

megnyitó ünnepélyén részt vett. Ugyanakkor a dékánnak azt az örömet szerezte, hogy 10 koronát a székesudvarhelyi, 10 koronát a sepsiszentgyörgyi templomok építésére átadott. A pénz az illetékes lelkész uraknak elküldetett s nevelni fogja az alapokat. Vajha az a lélek is szerteljen a téreken és völgyeken, a mely a megismert igazság diadaláért ily készséggel áldoz. Isten éltesse a nemes szívű adakozót.

— **20 éves osztály találkozó.** Az 1884. évben az unitárius főiskolában érettségit tett osztálytársak f. évi október 30-án tartják husz éves találkozójukat.

— **Boros Sándor siremléke.** Az unitárius kollégium igazgatósága mult iskolai évi határozata, hogy néhai Boros Sándor igazgatónak siremléket állítanak a megvalósulás felé közeledik. A barátok, tisztelők és tanítványok adománya 420 koronát tesz ki. Az emlék, melyet Reimann Károly kőfaragó-mester a kegyeletes czélra való tekintettel igen méltányos árban állít föl, 2.25 m. magas gránit. A siremléket október hó 9-én d. e. 11 órakor avatják fel, mely alkalomra a néhai jóbarátait, tisztelőit és volt tanítványait ez uton hívja meg az igazgatóság. Az avató ünnepélyen beszédet mond dr. Gál Kelemen kollégiumi igazgató és énekdarabokat ad elé az ifjusági dalkör.

— **Egyházi énekek gyűjteménye c.** könyv csak Pálfi Márton kollégiumi könyvtárnoknál kapható példányonként 2 koronáért.

— **Angol látogatók Kolozsvárt.** Ujból többen jöttek át hazánkba az angol unitáriusok közül Shrubsole ur vezetésével. Egy kis csapat: 4 nő és 2 férfi eljött Kolozsvárig. Egy pár régi ismerős, a többi új. Kolozsvárt időzésük alatt Fangh Erzsébet, lapunk szerkesztője és Kovács János tanár vezénnyelék jól találták magukat, megszerették városunkat, s különösen kollégiumunk nagyon tetszett.

— **A hittani intézet megnyitása** szept. 10-én történt a tanári kar és vendégek jelenlétében. Énekelt a papnév. énekkara, imát Gálfi András III. éves, megnyitó beszédet Ferencz József püspök ur mondott, dr. Boros György dé-

kán értekezett „Helyzetünk és jövőnk a theologia körében“ cz. alatt. Az előadások megkezdődtek 25 papnövendékkal, a kik úgy látszik, mindannyian komoly elszántsággal léptek e pályára.

— **Vigyázzanak az őrszemek.** Lapunknak ezt a jelszavát csak azért nem ismételjük minden számban, nehogy megszokják a kiket illet. De hát kiket illet? A papokat minden bizonynyal, de másokat is s mindenkit, mert hát az ilyen kis egyházban mindenki őrszem kell legyen. Ezuttal egy komoly veszedelemre irányítjuk a figyelmet. A tanítóképzőkben há-

romszor-négyszer annyi unitárius ifju tanul, mint a hányat unitárius felekezeti vagy állami iskolában el lehetne helyezni. A következés: vallást változtatnak, hogy állást kapjanak, mert hát sem a ref, sem a kath. felekezeti iskolákban nem alkalmaznak unitárius vallásut. Az a furcsaság is előfordult már, hogy tornatanítótól megkivánták, hogy vallást változtasson. De az is megtörtént és történik, hogy az unitáriusok rendes minőségben alkalmaznak nem unitárius vallásu egyéneket. Jól vannak e így a dolgok?

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Egy kedves reclamatio.

Napok mulnak, mulnak hetek,
S nem jön kiért ugy epedek.
Kinek oly sok *jóm* köszönöm,
Hol késik az én „*Köszönyöm?*“
Késő ősznek ködlő árnya,
Készti lelkem borongásra.
Pásztortüzem itt és távol:
Éjjelemben jöjj — világolj.
Jövel, jövel kis portéka
Vár read egy — *Füszpöta* M. F. S.

A Nők Világa érdekeben Raffaj Irma k. a. által tett fölhevásnak már kezd mutatkozni az eredménye. Ürmösi Károlyné H.-Jánostalváról beküldött két csinosan festett virágvázat, Ny.-Gálfalváról: *Gál* Károlina és *Gál* Juliska szép selyemhimzésű tálczakendőt, *Boros* Ella egy kedves arczképetteret (üveg-festés), *Boros* Irén tálczakendőt (szép kézimunka). *Fangh* Erzsébet k. a. utján festményt ígért Angliából Miss Minus, értékes tárgyat Miss Corbett. — Tudomásunk van arról, hogy nőink közül többben hozzáfogtak a munkához, tehát remélhető, hogy ismét szép nyeresénytárgyak kerülnek össze a Nők Világa javára.

A t. egyleti tagok és előfizetők sztekebiének tartozásaikat azonnal beküldeni, különben postamegbiázás utján fogjuk terhelni, a mit szeretnénk elkerülni.

Az egylet pénztárába f. évi június 23-tól szept. 23 ig rendes tagsági díjat fizettek: Gábor Albertné Martonos

904-re, Péter János Héjjasfalva 903-ra, Utó Dániel Kálnok 904-re, Nagy Elemér Turcsiscse 904-re, Csegezy Pál N-Szeben 903—904-re, Nyirő Gézőné Arad 904—903-ra, Fekete Domokos Pipe 98 902-re, Kanyaró Pál Boba 904-re, Miss Minns Wight sziget 904-re, Pálffy Endre S.-Szentgyörgy 904-re.

Előfizetési díjat fizettek: Orbok Lajos Héjjasfalva 904-re, Veress József Déva 904-re, Szőnyi Gáborné K.-Borsa 904-re, Ürmösi Kálmán Kör-möczbánya, Pálfi Károly Sz.-Udvarhely, Kisgyörgy Sándor Naszód, Péterfi Lajos Páncsova, Özv. Nagy Tamásné Vajdaszentiván 904-re

A Küküllőköri fiók egylet pénztárába fizettek: Unitár. egyházközség, Gvidó Béla Dicsőszentmártonon 904-re, Durugy András D.-Szentmárton 902-re, Sándor Gergely M.-Sáros, Gálfalvi István Harangláb 904-re, Kiss Sámuel Széplak 902—903-ra, Biró Pál M.-Szt.-Benedek, Szabó Albert Szőkefalva 904-re, Nagy Béla Nagy Béláné B.-Szt.-Miklós 903-ra, Emke Dalkör, Székely Sámuel, Székely Márton, id. Székely György, id. Miklós Sámuel, József Dénes 904-re, Utó Lajos Dombó 903—904-re.

Az Udvarhelykörü fiók egylet pénztárába fizettek: Dr. Spányik József Daróc, ifj. Barta Ferencz Városláza, László Anna Abásfalva, Kiss Jenő, Kiss Jenőné H.-Szt.-Pál 904-re.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel,
— egy évre 2 koronát fizetnek. —

~000~

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnok-
hoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések ju-
tányos árban felvételnek. — Kéziratok nem
adatnak vissza.

November 15.

A reformatio ünneplése a magyar protestáns egyházakban állandóvá és egyetemessé lett. Az unitárius egyház hivatalosan nem tett ugyan semmi lépést ebben az irányban, de az unitárius egyházban is néhány év óta általános ünnep kezd lenni november hónap. A Dávid Ferencz halálának évfordulóját a Dávid Ferencz Egylet körei némileg tervszerűleg, de jó részt vallásos ösztönből, kiragadták, ünneppé tették. Sok tragikus vonást lehet találni a nagy reformátor életében és jellemében, melyek mind előfordultak az egyház életében is. A Dávid Ferencz életében a magyar és erdélyi unitarizmus nehéz viszonyosságait, súlyos szenvedéseit, törhetetlen jellemzilárdságát, mind megtalálja a mai kor költője és gondolkozója.

Midőn az unitarizmust azzal lehetne vádolni, hogy az embercultushoz, a mely ellen Dávid Ferencz küzdött, vissatért a Dávid Ferencz dicsőítésében, tényleg arra jövünk rá, hogy nem egy személy, hanem egy egész szenvedéstelyes korszak emléke ragadja magával a mai nemzedéket, a mely ilyesmit már csak a történelemből ismer. A mai ifju nemzedék lelkében a történelem, az öregékében a keserves tapasztalat találkozik össze. A mi tanító-mestereink személyesen tapasztalták még a vallást tipró zsarnoki önkény kegyetlenkedéseit. Midőn az idegen kormány az 50-es évek második felében a tanintézeteket fenyegette, minden unitárius tudta, hogy jóval nagyobb a baj.

Tudta, hogy az egyház is a vallás is veszélyben forog. Ha tehát azt látjuk, hogy az a fehérbe borult tisztas lelkipásztor a ki 1865-ben a 300 éves emlék ünnepet oly határtalan lelkesedéssel ünnepelte, ma szószékre áll és elmereng a multon s fájdalmas emlékeit sorolja föl és lelkesedve lelkesít, mivel az idő legyőzte a mullandóságot, megértjük őt és vele, s ha kell helyette is lelkesülve gondolunk a jövőre, mert még jönni kell, még jönni fog egy jobb kor.

Kételkedők, közönyösek és más névvel is nevezhetők, mindig voltak, a kik nem törődtek olyasmikkal a miken a lobbanékony emberek szoktak kapni. Okos politikusok is mindig akadtak, a kik összedugott kézzel nézték, hogy erőlködnek mások. De sem azoknak silány cinismusa, sem ezeknek tunya közönye nem állította meg a világ haladását.

Lehet hogy talán a mi körünkben is van egy-egy hideg, vagy öntelt bölc, a kik előtt *november 15* nem jelent semmit. Hát bizony ők sem jelentenek semmit azon általános lelki felbuzdulás közben, a melyet a multak emléke a jobbakban, a nagytöbbségben fölébreszt. Ezek templomba mennek és imádkoznak ezen a napon. Ezek tollat ragadnak és dalt irnak e nap emlékét dicsőítve. Ezek elmélkednek és oktatják hallgatóikat a mult szomorú és tanulságos, derült és lelkesítő napjairól. Ezeknek a részén van az igazság, ezek mellé minden évben többen fognak csatlakozni, mert lelkük azt sugalja történelmi érzékük erre vezeti.

Ünnepeljünk hát mindenütt mindnyájan a multak emlékére és a gyászos emlékü november 15 legyen világító fáklya a jövő bizonytalan utain, melyeken mi haladni akarunk előre és csak előre.

B — Gy.

Mátyás hadserege.

(A Hunyadi Tanítók házának felavatása alkalmából)

Beh új világ ez, a merre járok,
Körültem fényes, lobogó lángok,
Eszmék, tusák meg új emberek
Lerészegítik a lelkemet.

S valami könnyecsepp ég a szememben —
 Nem tudok annál szólni szebben . . .
 S ameddig könnyecsepp, addig csak álom:
 Régen alszol már uram királyom, Mátyás király.

S fekete serged örökké ébren
 Virasztgat fenn a csillagos égben
 És fényesíti a koronád . . .
 Helyette itt lenn teremnek ujak,
 Ércszive dobban büszke szobornak:
Nagy, fényes álmod teljesedik , . .
 S való-e? Ime, alakod lép be
 Közénk e napon glóriás fénybe
 S máris az élen buzdit, vezet,
 S hollós czimmerrel, Hunyad nevével
 A békés munkán robog előre
 A nemzetmentő *uj hadsereg*.

*

Rendek seholse omlanak sorba,
 Egy jajkiáltás soha, schol,
 Tüzét nem a kard pengéje szórja,
 Az ész s a sziv, mi szikrát csíhol . . .
 Kunyhóknak csendes világa árad,
 Tűnik a lomha árny, a sötét,
 Az apa adja át a fiának
 A tisztos munka szent örökét.
 Fajok és népek versenyre kelnek,
 Uj tusa kél, meg uj viadal,
 Sorok betelnek — megy ifju, gyermek —
 S képződnek újra más sorok,
 Kiki serényen nyomul előre
 S lelkének nemes tüze lobog . . .
 S ha int a pálma, nem nyul utána
 Egy büszke sziv se —: Tied hazám!

Miénk a munka gyönyöre, vágya,
 Boldog magyarnép bűbájos álma,
 Mely andalít ép mint a dal . . .
 — S Hunyadfia jer, jer Te lásd meg:
A munka már kész diadal.

* * *

S szárnyára kelve szált, szált az elme
 Magasra föl, meg mélyre alá
 Egy szárnyecsapásra lehull magától
 A titkok leple, a sűrű fátyol
 S csodás világot lát a szem . . .
 Tájain a végtelenségnek
 A tudomány fáklyái égnek —
 S ott jársz te is én nemzetem!

Magyar szív, elme törzsökfáján
 Lomb meg gyümölcs és termő virágok,
 Hahogy szakitson a magyar nép
 S lelke százszor áldott . . .
S szakitson aki idegenben
 Érezte itten még magát,
 Édes kenyér az anyaföldből
 S izes gyümölcs, az meg nem árt . . .
Szakitson s ha idegen szóra
 A szíve többé nem felel:
 Imádkozzék . . . Itt *leborulhat*,
 Hisz *mindenütt* oltár a hely . . .
 Oltárrá tették még azok
 A hadverő hősök, nagyok,
 Akik közt legnagyobb voltál
 Dicső Mátyás, hollós király!

* * *

Hanem, ni, ismét új hadsereg
 S Mátyásé, látom, a lobogó . . .
 S nem harczy ménen ül meg kevélyen,
 Gyalogos, békés hadakozó.
 Ruhája szürke, szívére bátor,
 Egyszerű nép, de lelke szabad . . .
 Fölváltott munka a pihenése,
 Ünnepe csupán pár pillanat . . .
 De az olyan ünnep,
 Amelynek nincsen seholse párja.

Elönt a mámor *tanítóábor*
 S szívednek messzi ragad a lángja
 S rácsókolod havas lakókra,
 Meg aztán a puszták fiára . . .
 Rácsókolod s a lelkek mélyén
 A kincses bánya, im, kitárul
 És ejt a szív aranyszemet,

Akár midőn az őszi ágról
 Érett gyümölcsök pergenek. —
 S az idegen, ki ide lát,
 Müvelt valódban látja, népem,
 Magyar dicsőség hirnök-sugarát . . .
 S mind honfi lesz a régi hontalan
 A kit a magyar kultúra nevel
 Édes emléjén mint legjobb anya . . .
 S magyar lesz mind, mind a *husz millió*,
 S közüle egynek, árva egynek
 Nem lesz idegen csillaga . . .
 És mintha látnók a hollós királyt
 Amint szeméből köny pereg
 S érczajka szólal: *Munkás és művelt*
 Magyar nép *legjobb hadsereg*.

— — — — —
 — — — — —

Mily látomás ez itt? Tán őseinknek
 Szellemi mind-mind körülünk járnak
 Békés munkában házat avatni
 Hunyad nevének, Hunyad fiának? . . .
 . . . Álj hát sokáig szent örökségül
 Magyar tanítók Hunyadiháza!
 Áldás nevedre s örök dicsőség
 A drága honra és a királyra! . . .

* * *

És te Uram, halld meg e népet,
 Amint imában száll feléd:
 Kárpát legyen a királyi széked
 S ne távozz onnan el soha,
 A csillagtábor ott fenn koronád
 S alföldi rónánk lábad zsámolya! . . .

Tarcsafalvi Albert.

Boros Sándor siremlékének felavatása.

Szép és kegyeletes emlékünnepegy kíséretében avatta föl az unitárius kollégium igazgatósága s ifjusága október hó 23-án d. e. néhai kedves emlékü kiváló igazgatójának, Boros Sándornak siremlékét, melyet az elhunyt emléke iránt érzett tisztelet, szeretet és kegyelet jeléül, a megboldogult tisztelői, kartársai s tanítványai emeltek. A felavatáson a családtagokon s az unitárius egyház vezető férfiain és a kollégium ifjuságán kívül a

tisztelők nagy sokasága vette körül a virágokkal, koszorúkkal borított sirt, melyben már négy év óta nyugszik a korán elhunyt kiváló tanár, példás igazgató s szeretetre méltó ember. Az ifjúsági énekkar megható éneke után Dr. Gál Kelemen tartott emelkedett hangú felavató beszédet, s a baráti szeretet melegétől áthatott szavak kíséretében helyezte el a felejthetetlen kartárs sirjára a kollégium tanári karának koszoruját, melyen a következő felirat volt: Boros Sándor emlékének — kartársai. Ezután Halmágyi János III. éves theologus lépett a sirhoz s a tanítványi szeretet és tisztelet hangján tolmácsolta a volt tanítványoknak s a kollégium ifjúságának, kiknek nevében diszes koszorút is tett a sirra, az elhunyt emléke iránt érzett őszinte kegyeletét.

Végezetül a theologiai ifjúság énekkara adott elő gyönyörűen egy gyászdalt, melylyel a megható, lélekemelő, ünnepény véget ért s a nagyszámu közönség azzal a főlemelő hittel távzzott, hogy nem halt meg az, kinek emléke él.

K—cs

Dr. Gál Kelemen igazgató beszéde.

Az igazgatóság még a mult iskolai év folyamán elhatározta, hogy a kollégium volt igazgatójának közadakozás utján sirkövet emeltet. E határozat értelmében felhívást intéztünk boldog emlékü halottunk tisztelőihez, barátaihoz és volt tanítványaihoz. A felhívásnak rövid idő alatt meglett a kívánt eredménye. A sirkő felállítását és felavatását az iskolai év végén felhalmozódó sok teendő gátolta s ezért kellett ezt mostanra halasztani. Erre a kegyeletes actusra gyűltünk össze most, m. t. közönség, kedves ifjúság.

Ha visszagondolok arra az időre, régi iskolánk utolsó évtizedére, melyben kedves emlékü halottunknak az egyház vezető szerepet juttatott, lelkemet mindig fájdalom és szomorúság járja át. Tanui, naponként szemlélő és megfigyelő tanui voltunk mi tanártársai annak a lelkes munkásságnak, amelyet az intézet és a tanulók érdekében kifejtett. És el kellett veszítenünk ezt a lelkes és munkás társunkat nekünk, akik kevesen vagyunk, de azért dolgaink ép úgy megvannak, mint azoknak, akik minden dologra külön erővel rendelkezhetnek.

Tanui, megfigyelői és szemlélői voltunk annak a folytonos, néha sikerrel kecsegtető, máskor lehangoló, végeredményében mégis biztató törekvésnek, mely az ő vezetése alatt a tanárok helyzetének javítását szolgálta.

Örvendő és buzdító társai voltunk lelkének ama vágyai-

ban és óhajításában, hogy a tanári karban erős közszellemet teremtsen, felébressze az összetartás, kartársi együttérzés tudatát.

Tanui voltunk annak a nagy munkakedvnek, mellyel nehéz és nagy felelősséggel járó állásában a nap mindenféle apró-cseprő, testet és lelket emésztő, idegzetet megölő munkáját végezte.

Visszamegyek emlékezetben arra az egyszerű külsejű tisztes épületre, amely 100 évig szolgálta unitárius nevelésügyünket, amely 100 éven át bocsátotta ki az élet mezejére az ifjakat.

Kicsiny, alacsony és sötét tantermek és lakó-szobák! A megfulladásig megtelve tanulókkal! Estve lefekvéskor nincs annyi szabad hely, hogy a vizsgáló senior, contra vagy igazgató beléphessen.

Hol vannak ezek a szobák?

Ugy tetszik nekem, hogy igen nagyot rávetettük magunkat a jövőre s igen nagyon és igen gyorsan elfeledtük a múltat.

Legyen ez a pár pillanat a múlté! S ha kényelmesen érezzük magunkat a jelenben és élvezzük a múlt küzdelmeinek vívmányait és eredményeit, gondoljunk vissza kegyeletes érzelmekkel annak a férfinak emlékére, aki kivette részét e küzdelmekből, kezdetben mint közkatona, később mint vezér s megállta derekasan és becsülettel a helyét az élet harcaiban. Az a majdnem két évtizedes töprengés, aggodalom és gond, amely gyönyörű intézetünket létrehozta, át-meg átjárta az ő szívéet is, a lehetetlenség sejtése bánatba merítette az ő kedélyét is; a lehetőség felvillanása megremegtette egész valóját. Nem volt senki, ki tisztább és nagyobb örömmel látta volna az építés kérdésének megvalósulását. S mikor kivitelre került a dolog s munka közben egymás után állottak elő a pénzügyi s más nehézségek, nem volt senki, aki bizóbb lélekkel és erősebb hittel reménykedett volna mint ő. Ha munkájában sikertelenséggel találkozott, nem csüggedett, az ifjúsághoz fordult s az ifjúság iránti igazi szeretete volt az az erő, amely lelkét mindig felvidította, erejét mindig megacélozta. Az volt az ő lelkének az ifjúság iránt való szeretete, ami Antheusnak az anyaföld érintése: mindig új erőt, mindig új lendületet nyertek belőle és általa vágyai és aspiratioi.

Már munkában volt a nagy mű, már örvendező lélekkel nézegettük napról-napra a lassan emelkedő hatalmas falakat, midőn a lappangva élő gyilkos kór egyszerre rohamosan és váratlanul elpusztította gyöngé szervezetét. O hogy nem érhetette meg vágyai és reményei megvalósulását! Minő gyönyörűséggel szemlélte volna tágas és világos tantermeinkét, dolgozóinkat,

fejlődő és növekedő gyűjteményeinket, amelyeknek elhelyezésére nem voltak termeink s ezért szűk és sötét folyósókra és előszobákba kerültek!

Ha gondolatunk átrepül a multról a jelenre s tovább száll a jövőbe, lelkünk fájdalommal átszillog az a biztató tudat, hogy nem éltél hiába, hogy vágyaid, törekvéseid lassan-lassan megvalósulnak; beteljesednek azok az álmok, melyekkel munkás életed fáradságait megaranyoztad.

Nő és gyarapodik már a tanári testület, melynek te el-tető, biztató, vezető szelleme voltál; jóban és rosszban hűséges, kitartó támasza, barátja, ha kellett védelmezője. Hangoz-ak már az ifju tanuló-sereg vidám zajától azok a folyósók és termek, melyeket te még csak papiron, rajzokban láttál; telnek már. ha lassan is, azok a gyűjtemények, amelyek a te szerető gondoskodásod tárgyai voltak; s ellátjuk már ifjúságunkat nemcsak szellemi és erkölcsi, hanem anyagi táplálékkal is.

Vajjon ráismernél-e a valóságban, a létezőkben álmaidra, azokra a tervek-re, melyekkel lelked tele volt? Ha igen, az nekünk biztatás és bátorítás, hogy helyes utakon járunk, hogy jól fogtuk fel hivatásunkat. Kitartunk és megmaradunk az eddig követett irányban, mert meg vagyunk győződve arról, hogy ez a multnak folytatása, javított mása. Nem hagyjuk el azt a talajt, melyet hitbeli őseink hagyományai szenteltek meg.

Ime ezért csillog át lelkünkön a bánat és fájdalom e néma helyén is, a szomorú visszaemlékezés mellett az öröm is. Mi e sirhant mellől, amelyhez a kegyelet érzelmei vezettek, erőt, kitartást, lelkesedést viszünk el jövőndő munkánkhoz. S annak jeléül, hogy emlékedet kegyelettel őrizzük, fogadd el e néma és mégis beszédes sirkövet és fogadd el e koszorút, melyet a munkában utódod kezeivel tettet le volt tanártársaid, tisztelőid és tanítványaid meghatott serege

Bocsásd meg, hogy zavartuk siri álmodat!

Pihenj csöndesen! Álmaid legyenek édesek!

Halmágyi János III. éves papnövendék beszéde.

1900. június 29-én egy gyász-kocsi haladt e temető felé, kísérte azt sok bánatos rokon és jóbarát, utolsó útjára kísérték mesterüket a tanítványok is. . .

Egy koporsót tettek le a földre, mely egy kihűlt szívből, kialudt életben téged zárt el örökre szemünk elől, egykor szeretett igazgatónk. S míg utolsó „isten hozzádot“ mondottunk

neked, megeredtek könyeink s összevegyültek a földkel, mely aztán ráhullott a koporsódra.

Azóta te csendesen pihensz a földben, hol a tani ványok közül is vannak, kik veled alusznak örök álmukat.

Azóta hervadt szived porából a virág már négyszer zöldült ki, s már-már négyszer hervadt el!

Négy év mult el azóta, hogy utóljára szóltunk veled! Négy év mult el azóta, midőn megálltunk síroduál, s a szavak helyett, csak könyeink beszéltek! Négy év . . ! talán elég hosszú idő arra, hogy szemeinkről letörölje a fájdalomtól reszkető könnyeket, de soha elég hosszú nem lehet, hogy szívükből kinossa emlékedet!.

Az emlékezet hozott ide minket, hogy itt síroduál hirdessük:

„Ki szeretteinek emlékében él,
Nem halt meg az, csupán elutazott,
Halott csak az, kit elfelejtenek.“

Igen! . . . a halál egykor hatalmas választófalat épített közéd s közénk, de ma azon is áttör az emlékezet, s a szerető szív a sirban is megtalálja azt, kit elnem feledett. S míg csendesen pihensz, addig az az ifjuság, melyet a te kezéd egykor mint virágokat ápolt, ma, mint egy élő koszorú veszi körül sírodat. Az az ifjuság, melynek egykor te voltál vezére, ma téged keres, rólad emlékezik s tőlem küld egy édes üzenetet, hogy emléked szívében él s abban élsz te is!

A művész keze is szép emléket készített számodra,, s abba arany betűkkel véste be nevedet! A művész keze szép emléket készített, de szebb és hatalmasabb emlék az, melyet te ültettél be ifjui szívükbé, ez élni, virágozni fog s befogja végezni azt a munkát, a mit művészi kéz sem tud kemény grúitból kifáragni, s nem tud abba belevésni sem! Amaz szilárdan áll s hirdeti, hogy egykor éltél te is; emez lágyan érinti, s meg meg dobogtatja szívüket és azt susogja, hogy tudtál szeretni is.

Emléked szívünkben, lelked égben él, tested csendesen pihen e sir ölében! . . Pihenj tehát! Aludjad álmodat s ne zavarja meg siri nyugalma, ha én most emlékére annak, hogy van egy ifjuság, mely téged egykor nagyon szeretett s ma híven őrizi emlékedet, egykori tanítványaid s kollégiumunk jelenlegi ifjuságának nevében, sírodra helyezem e koszorút.

A tordai gymnasium.

Október 4 én nevezetes nap lesz az unitárius középiskolai oktatás történelmében Ferencz József püspök ur értekezletet hívott össze, miután a polgári iskola, vagyis a közoktatási kormány nem hajlandó továbbra meghosszabbítani e szerződést. 1878-ban lépett szerződésre az unitárius egyház a közoktatási kormánynyal. Az addigi gymnasium, mely 300 év alatt fönntartotta Aranyosszék mivelődését s kiváló embereket nevelt az országnak, ettől kezdve 25 évre polgári iskola lett. A latin nyelv tanítását az egyház fenntartotta tehát gymn jellege volt, s az érvényesült a legújabb időig, midőn a közokt. minister a latin nyelvből az érdemjegyeket nem fogadta el, hanem rendes gymnasiumi vizsgát követelt. A szerződés a f. tanév végével lejár s a kormány nem hajlandó megújítani, s ezt közelebbről kijelentette.

Ime tehát a tordai iskola kérdése újból actualis lett. Az értekezleten a már régi idő érzékeny harczának némi viszhangját lehetett hallani. A tordai és tordavidéki vezető férfiak erősen ragaszkodnak régi jogukhoz, rámutatnak szép alapítványaikra és a megtakarított tőkére, ebbe főleg arra a nagy missiora, a melyet az intézet ott végzett.

Az értekezleten egy hang sem szólt az intézet fontossága ellen. Mindenki vallja, hogy ott egy *négy* osztályu gymnasium rendkívül fontos érdek. Eszmecsere csak a közelebb teendők fölött folyt s ebben is egyhangu megállapodás létesült abban, hogy az intézetet már 1905/6. évre be kell állítani az I. osztálylyal. A további munka elvégzésére a f. tanévet fogják fordítani mihelyt az E. Fő Tanács a fölhatalmazást megadja. A végleges döntés egy rendkívüli főtanácsnak lesz fönntartva.

Hogy a tordai gymnasium helyre álljon nem csak unitárius érdek, hanem a megye és a város érdeke, főleg pedig közmivelődési érdek. A polgári iskola mellett egy gymnasium nem csak nem fölösleges, de sőt szükséges. A városi polgárság s a megye hangulata a gymnasium mellett van. Remélni lehet tehát, hogy a megye és a város is meghozza az áldozatot. Ezt a kormány sem tagadhatja meg.

Az értekezleten a főt. püspök ur elnökölt. Jelen voltak: Fekete Gábor, Benczédi Gergely, dr. Boros György, Csifó Salamon, Derzsi Károly, (Torda) Gál Jenő, dr. Gál Kelemen, Iszlay Márton, Kovács János, Lőrinczi Dénes, (Torda) Nagy Gyula, Nagy Lajos, dr. Nyiredi Géza, Pálfi Márton, Péterfi Dénes, Székely Miklós, (Torda) Végh Mihály, Zsakó István.

Viszhang.

Az aranyostordaköri érdeklődő cikkére Udvarhelykörből magánlevélben a következő észrevételeket kaptuk. Bár a névtelenség ellen szól, kiadjuk névtelenül mivel az ügy érdemében figyelemre méltó. *Szerk.*

Arányos-Torda-köri érdeklődőnek az az eljárása, melylyel a Keresztur-köri papságról mondottakat általánosította nem szült idén jó hatást vidékünkön. Ha olyan nagyra becsüli az őszinte nyíltságot, miért rejtőzik ilyen dologban köppeney alá. Akármint is gondolkozik a fiatal Ürmösi barátunk e kör „maradi gondolkozásu“ papjairól; de az bizonyos, hogy a mi tükrünk nem mutat olyan csunyát, a milyent a Kereszturköreből imént látánk.

Különben az egész tükrő historia olyan mint az ujabban forgalomba hozott japánrege. E szerint még a japán műveltség kifejlődése előtt egy fiatal házasember egy tükröt kapott véletlenül. Belenéz, hát egy jó kinézésű fiatal embert lát. A szép képet eltette; de titokban egyre nézegette. A felesége rajta kapta, elvette, belenéz s hát egy fiatal szép nő van benne. Fölbredt a féltékenysége, hogy ura ezt a női képet bámulja s válásra gondolva a paphoz vitte mint bűnjelt. Bele néz a pap s a fiatal asszonyt azzal nyugtatja meg, hogy ott szent életű kegyes pap látszik s a tükröt az oltárra helyezte.

Hát a tükrőbe mindenki csak magát nézi s ha mást akar látni, akkor szembe néz vele nyiltan

A „Dávid Ferencz ifj. egylet“ gyűlése.

A „Dávid Ferencz Egylet“ ifjusági köre október 12-én tartotta első rendes gyűlését a tagok széleskörű érdeklődése mellett. Ürmösi Miklós, a budapesti „Dávid Ferencz Egylet“ elnöke és dr. Boros György theol. dékán jelenlétében

Kovács Kálmán h. tr. alelnök, megnyitó beszédében kifejtette az egyesület célját: szabad szellemben munkálni a hit és más tudomány terén, a felekezetiség levetkezésével egyenlő buzgósággal művelni ami szép. jó és nemes Ennek a czélnek álott szolgálataiban a kör négy évig s ezt akarja szolgálni a jövőben.

E lelkesedéstől áthatott megnyitó után fölkérte az alelnök dr. Boros György dékánt, hogy ő, aki olyan sok éven át anyyira lelken viseli az ifjuság érdekeit s ki nem szűnt meg soha

hatni arra, hogy a kicsiny, de folyton növekvő gyülekezet, mely az unitárius ifjak s szélesebb körben az unitáriusok nevét viseli: mind a közeli, mind pedig a távoli rokonok s ismerősök között ismertté, méltányolttá legyen; ő — vállalja el a védnökséget. Az egyhangulag, a tagok örömeire megválasztott, illetve felkért védnök meleg szavakban köszönte meg az ifjuság bizalmát.

A hivatalosan megállapított program megkezdése előtt Kovács Kálmán alelnök üdvözölte Ürmösi Miklós urat, a budapesti „Dávid Ferencz Egylet“ elnökét, ki annyira érdeklődik az ifjuság szellemi élete iránt, hogy megjelent az első gyűlésen is; majd rátért Ürmösy ur tevékenységének méltatására, mire az üdvözölt szép szavakban válaszolt. Azzal kezdte, hogy a francia forradalom idejében megkérdezték Napoleont: hogyan tud ő diadalt diadalra aratni, midőn az egész Európa sikra száll ellene. Napoleon azt felelte: azért tudok győzni, mert mögöttem egy francia, nemzeti hadsereg küzd. Az unitarismus folyton terjed, hódít az ész, az elme mindenható fegyvere által. A jövő vallása az unitarismus, mert az anélkül, hogy helyet kérne, — helyet kap. A vezetők, az élen állók azonban hiába akarnának megküzdeni az ellentállókkal, ha mögöttük nem állának lelkes, kitartó férfiak. Ő a fiatal nemzedékben a jövő küzdelmeire meg-edzett erőket lát. Adja az Isten, hogy sejtelve valósuljon! Megköszönve az elnöknek és a körnek személye iránt kifejezett rokonszenvét, az ég áldását kéri a gyülekezet lelkes munkásságára.

Következett Bedő Gábor th. szép szavai, mely után Benczédi Pál th. főlovasa „Ballagi Mór munkássága a Protestáns egyházi és iskolai lap“-ban című dolgozatát, — melynek tartalma ez: Ballagi Mór a tiszta protestáns érdekek és szabadelvű eszmék bajnoka volt, életét is a hit világának védelmére szentelte. Az egyház alkotmányának az egyházi domestica létesítése s protestáns egyetem állítása, mind az ő lelkes indítványai voltak. Fáradozásainak gyümölcse, küzdelmeinek virága a Protestáns Egylet volt, melyben a különböző felekezetek jobb-jai egyesülve, együttesen küzdének az eszmék diadaláért. Kedvencz eszméje azonban kudarcot vallott s a dicső kezdet folytatása egy jobb kor nemzedékének vállaira nehezedik, mert az eszme szép, nemes, kivihető.

A köztetszésben részesült felolvasás után a kör tudomásul vette a tisztikarnak következőképen való megalakulását:

Elnök: Szentmártoni Kálmán h. tr. Alelnök: Kovács Kálmán h. tr. és Benczédi Pál th. Titkár és laptudósító: Borbély István trj. Pénztárnok: Bodoczi Sándor Jegyzők: Adorján Jenő trj.

és Molnár Kálmán th. Választmányi tagok: Abrudbányai Ede jh., Daczó Mózes jh., Endes Gábor jh., Gelei József trj., Halmágyi János th, Iszlai Géza jh., Kiss Sándor th., Szabadkai József jh., Varga Béla trj.

Irodalom.

Dr. Bartók György ev. ref. püspök »A református egyházak presbyterialis szervezete«-ről egy vastag kötetet adott ki, melyben a presbyteri egyházak történelmi kialakulását hazánkban és a külföldön ismerteti, az unitárizmusra is rövid pillantást vet a Dávid Ferencz idejéből. A mű nagy gonddal készült, de sok szó fér hozzá, a mit a Sárospataki Lapok meg is kezdett. Mi üdvözljük a püspök urat ezen a téren A mű ára 4 kor. A Gámán-nyomda állította ki csinnal.

„Az Aradi Székely Othon“ egy kis könyvet adott „Székelyekről“ czimen. A társaságot két eszme vezette ezen munkájában Egyik, hogy az agyagfalvi székelyemlék céljai ezuton is előmozditsa, a másik — s ez nem kisebb fontosságú — hogy az oldott kéveként széthulló székely nép mentési céljaira vonatkozó eszméket egybegyűjtve állítsa az olvasó elé A székelység *Rákosmezején* semmi sem mutatja azt a nagy eseményt, melynek e verőfényes sikság színtere volt. De a kinek lelkében él a mult nagy napjai iránt való kegyelet, a ki nem vész el a köznapi munkáiban sürgő tömeg egyhangu lármájában, nem nézheti tétlenül e hely jeltelenségét, e nemzeti háládatlanságot. Minden kis virág, minden bokor, minden fűszál regél valamit e helyen a mult napjairól, csak az van még hátra, a mi a *jövő dicsőségét* hirdetné. Ez egyik az agyagfalvi emlékek felállítására, a másik a veszni indult népnek megmentése

Ezekkel a nagyfontosságú kérdésekkel foglalkozik Dr. Bedő Árpád könyve. Összevannak benne gyűjtve mindazok az eszmék, melyek a székely kérdést illetőleg, az ügyet a szívükön viselő íróktól megjelentek.

A könyvnek tiszta jövedelmét az agyagfalvi emlékek javára fordítja a társaság.

B. P.

Daviesné, Lawrence Ellen.

Az Unitárius Közlöny olvasói között bizonyára sokan vannak, kik visszaemlékeznek arra a kedves angol társaságra, amely 1901. őszén Tagart kisasszony vezetése alatt felkereste a magyar unitáriusokat Budapesten, aztán lejöttek Erdélybe s

meglátogattak egy pár virágzó hitközséget Tordán, Toroczkón és Kolozsvárt töltve több napot. E társaság egyik feledhetetlen tagja volt Lawrence Ellen, ki később Davies Vilmos unitárius lelkes neje lett s kinek hirtelen bekövetkezett haláláról hoztak szomorú hírt a legutóbbi angol lapok

Az elköltözött megérdemli, hogy kegyelettel emlékezzünk meg lapunk soraiban, mert egyike volt nemcsak az unitárius egyház feltétlen, törhetetlen buzgó hiveinek, de nemzetünket, országunkat is jól ismerte és nagyon szerette. Hazánkhoz és magyar barátaihoz való nagy ragaszkodását még az is növelte, hogy itt, az említett utazás alkalmával ismerkedett meg férjével, kivel pár évig a legboldgabb házasságban éltek „Mindig áldani fogom az ön drága hazáját,” írja Davies ur, nagy veszteségében is reánk gondolva, „mert ott találkoztam azzal a hölgygyel, ki a világon a legdrágább, legkedvesebb kincsem volt.” Gyakran tervezték és irták is leveleikben, hogy ismételten meglátogadják magyar hitrokonaikat, de fájdalom, ez a tervük már soha sem valósulhat meg. A kegyetlen halál ép akkor ragadta ki az élők sorából Daviesné asszonyt, midőn a legnagyobb szükség lett volna reá, mert hiszen egy újszülött kis leányt hagyott hátra, ki soha sem fogja ismerni az édes anya szeretetét.

Londonban, különösen az unitárius körökben óriási a részvétel a Lawrence család iránt, nagy és mély a bánat a szegényebb néposztályban, mely egyik jótékony angyalát veszítette el. Az Essex Church-el kapcsolatos vasárnapi iskola gyermekvilága pedig legkedvesebb tanítóját gyászolja.

Egy tevékeny nemes lélek hagyta el porhüvelyét és szállt vissza teremtőjéhez, egy szerető, minden szépért, jóért lelkesedni tudó szív szünt meg dobogni, egy virág tört le a maga teljességében, életének legszebb korszakában. — Az emlékezet angyala örökdjék nyugvó porai felett! F. E.

Az unitárius papnövendékek segélyalapjára adakoztak.

Ez ideig jelentkeztek és adakoztak: 1. Kiss Sámuel 10 kor,* 2. Böláni vilmos 8 kor. 3. József Lajos, 4. Raffaj Domokos, 5. Végh Mihály, 6. Csifó Salamon, 7. Balázs András, 8. Lőrinczi István, 4 kor., 9. Nagy János, 10. Fazakas Lajos 4 kor., 11. Demeter Dénes 4 kor., 12. Kádár Lázár, 13. Kelemen Árpád 8 kor., 14. Dr. Boros György 10 kor., 15. Szász András 4 kor., 16. Utó Lajos 4 kor., 17. Ürmösi József 4 kor., 18. Barabás István 4 kor., 19. Gálffy Zsigmond 4 kor., 20. Demeter Lőrincz 8 kor., 21. Sárosi József 4 kor., 22. Péter Sándor 8 kor., 23. Kiss Sándor 8 kor., 24. Halmágyi János 4 kor., 25. Antónia Mihály 4 kor., 26. Katona Ferencz 4 kor., 27. Kozma Dimén 4 kor., 28. Pethő Mózes 4 kor., 29. Deák Miklós 4 kor., 30. Bartók Endre 4 kor., 31. Székely Zsizmond 4 kor., 32. Pál Ferencz 8 kor.,

33. Biró Lajos, 34. Kovács Lajos 4 kor., 35. Ürmösi Károly 8 kor., 36. Ajtay János, 8 kor., 37. Pap Sándor, 2 kor.

Az adakozások és jelentkezések még folyamatban vannak. Lelkészünk átlátják a szükségét annak, hogy a papságra készülő ifjak kiválóbbjai alkalmilag segélyben részesíttessenek, hogy a pályájukra készüléskor gyakran előforduló akadályok miatt hátrányt ne szenvedjenek. A lelkésznek leendő társaik érdekében tömörülése volna kívánatos és üdvös dolog. Még egy pár nyilatkozattal megvilágíthatjuk a papok fölfogását: Székely Zsigmond: Az igazán nagy horderejű eszmének teljes valóslást és sikert kívánok. Ajtay János: Fennebbi összeget papnövéndeink konviktusi segélyére van szerencsém beküldeni, ohajtom, hogy e szent mozgalom megteremje áldásos gyümölcsét egyházunk életére. Kovács Lajos: A fenséges eszméhez én is legőszintébb örömmel járulok hozzá. Hogyne lennék hálás az iránt az intézet iránt, a mely kebelén nevelt?! Szeretettel gondolok vissza az elmúlt időkre Pál Ferencz: szerencsés gondolat az eszmét üdvözlöm. Katona Ferencz: A fehérvárnak készséggel teszek eleget. Örvendek ha e pár koronával én is hozzájárulhatok egy szegény tanuló fölsegeléséhez. Szász András: Az indítványhoz készséggel hozzájárulok és annak bizonyosságul küldöm az első részletet.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Pap József.** Egy munkás, önfeláldozó életet ragadott magával a halál. Pap József áll. elemi iskolai tanító 24 éven át volt fáradhatatlan, buzgó vezetője az ifjuságnak. A ki midig elől járt a munkában, most por.

Már rég emésztette a lappanó kór; de jobb sorsában bíró lelke, folytonos munkálkodása elfeledteté környezetével a gyászos vég gondolatát. Az utóbbi évben már nem ő vezette a tanítást.

Október hó 14-én szállított az örök nyugalom hazájába. Temetése okt. 16-án volt Kobátdemeterfalván, hol született, munkált és élete mécse kialudott.

A környék részvéte a temetésen megjelent közönségben nyilatkozott meg.

— **A túri unitárius egyházközség** tornya felépítési költségeire adakoztak: Nagy Áron 5 korona, Nagy Elek József 10 k., Jakab Endre 10 kor., Nagy Elek Mózes 10 kor., Halmágyi Károly 10 kor., Kolozsvári József 8 kor., Bányai János 8 k., id. Gerendi István 6 k., Nagy Miklós 4 k., Nagy József Mihály 4 k., Nagy Elek Mihály 4 k., Pataki János József 5 k., Pataki Sándor 4 kor., özv. Nagy Józsefné 8 k., Jobbágy Samu 5 kor.,

Farkas Sándor 5 k., id. Finta Józsefné 5 k., Nagy Áronné 5 k., Nagy Róza Ároné 2 k., Nagy Anna Ároné 1 k., Nagy Eszti Ároné 1 kor., ifj. Földes János Kolozsvárról 5 k., Kiss Teréz 5 k., ifj. Csipkés Árpád 5 k., Moldován László gör. kath. 5 kor., Csipkés Viktor 10 k., özv. Nagy Sándorné 10 k., Nagy József Istváné 5 kor., Kósa Istvánné 1 kor., Józán József 1 kor., Bányai Samu ev. ref. 1 k., Kolozsvári Árpádné 1 k., Nagy Ferencz 5 kor., Józán György Istváné 5 kor., Rigó Istvánné 5 k., Finta Józsefné Jánosé 2 kor., Varga György 3 kor., Varga Györgyné Köntös Juliánna 2 k., Varga János 4 k., Pataki Sándorné Róza 1 k., Jakab István 20 k., Pataki Elek 2 k., Pataki Dénes 1 kor., id. Józán György 1 k., Kósa Jánosné 2 k., Kolozsvári Sándor ev. ref. 1 k., Kolozsvári Sándorné Nagy Zsuzsa 1 kor., özv. Kolcsár Nácziné 2 k., Finta Józsefné József 2 kor., Varga Miklós 1 k., özv. Bányai Józsefné Györgyé 2 kor., id. Kiss Samu 60 fillér, Nagy Elekné Klári 5 k., Farkas Ferenczné 2 kor., Pál János ev. ref. 1 kor., özv. Bányai Józsefné ev. ref. 1 k., Bányai Dezsőné 2 k., Bányai Dezső ev. ref. 1 k., Szász Jánosné 6 kor., Kolcsár Józsefné 2 k., Kolozsvári Samu ev.

ref. 1 k., Kolozsvári Samuné 2 kor., Bányai Mózesné 4 k., Bányai Anna a Jánosé 1 kor., Szász Vasziné gör. kath. 40 fill., Árkosiné 1 kor., Szász János gör. kath. 2 k., Bányai Istvánné 2 k. Összesen 266 korona. Ajánlottak épület követ ifj. Orbók József 1 öl, Jakad Sándor 1 öl, Magyar István $\frac{1}{2}$ öl, ifj. Bartha János $\frac{1}{2}$ öl, Nagy Samu $\frac{1}{2}$ öl, Fi tá János ev. ref. $\frac{1}{2}$ öl, id. Bartha János $\frac{1}{2}$ öl. Összesen 4 és $\frac{1}{2}$ öl követ A túri és vidéki tanuló ifjuság Endes Kálmán körjegyző ur indítványára és közreműködésével e célra f. évi augusztus 26-án tánczestélyt rendezett, melynek 104 kor. és 89 fillér tiszta jövedelme a torony építési alaphoz csatoltatott. Kegyes és jóindálatu adományaikért a nemes czél érdekében fogadják az adakozók e téren is köszönetünket. Túr, 1904. augusztus 23-án Nagy Áron, számoló gondnok Halmágyi Károly, lelkész.

— **Jaj a békességrontóknak!** Ilyenek is vannak még pedig a reverendások között is. Egy derék munkás unitárius székely ifju elvett egy r. kath. hajadont ezelőtt tiz évvel. Szegényesen, de csön-

des boldogságban, megelégedve éltek. Köztük senki sem látott háborúságot, kilencz esztendeig, mivelhogy nemis volt. Az asszonyt gyónni küldötték a főpásztor elébe. Meggyónt, de örökös boldogtalanságára! A nagytekintélyű pap megtudta, hogy a férj unitárius, azt is, hogy a férj még egy nővel házasságban élt, de attól törvényesen elvált. „Bűnben éltél 9 esztendeig; te elvagy veszve“! Így szólt az Ur nagytekintélyű fölkenntje és ezzel elhintette a háborúság csiráit. A szegény, egyszerű asszony fejét vesztette. Midőn ura kérdezte, azzal kezdette, hogy lépjen át ő is. Midőn látta, hogy hallani sem akar róla, másképpen próbált, vagyoniilag akarta biztosítani magát, s végül is egy napon üres lett az addig szerény fészek. A férj sem asszonyt, sem butort nem talált a lakásban. Most már álljon elé a nagytekintélyű pap és kösse össze a mit eloldott, tegyen boldoggá két boldogtalant. Aztán remélje még valaki, hogy boldog lesz valaha a székely, mikor még papjai is így rontják életét becsület és békességét. De jaj nekik, mert fejökre fog szállani munkájok gyümölcse!

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A budapesti D. F. E. idei első felolvasó ülését nov. 12. esti 6 órakor a Koháry-utcai unitárius templomban tartja. Felolvas Stropp László, pozsonyi ev. teol. tanár „Keresztén Renaissance“ czimen. Pozsonyi vendégeink tiszteletére nov. 12-én este 8 órakor az egyesület bankettet rendez az „Alkotmány“ vendéglőben. Jelentkezést nov. 10-ig szívesen vár a titkári hivatal (V Koháry-u. 4 sz.

A budapesti D. F. E. pénztárába f. év október közepéig befizettek 2—2 K. tagdíjat: 1903-ra Faragó Samu (Léva), 1904-re Faragó Samu, László János, Bleschnen Rezső és neje, Csiky Pál, Aczél Géza, Szentpéteryne, Nagyné, Csontos Alajosné, dr. Gothárd Zsigmond, Feér Domokos, Tolnay Lajos, Bloch Regina, dr. Szabó Károly, dr. Máté Sándor, Grum Iván, Berecz Gyula, özv. Bauer Józsefné, dr. Turcsányi József, Baumgarten Soma, Deák Farkas és neje. 1903-ra Grum Iván, 1905—

1908-ra Berecz Gyula. Adomány czimen 2—2 koronát Kaczián János és Baumgarten Soma, Perczel Ferencné az Évkönyvre 50 K. karénekre 20 K. Alapító-tagdíjban Gmehling Hermann 50 koronát.

Az „Unitárius Közlöny“ a katonák között szívesen látott vendég, mint azt már számos nyilatkozatból tudjuk. Közelebbről Szentpéterről kaptuk a következő sorokat:

Meg kérem szíveskedjék az Unitárius Közlönyt megszüntetni a mely az én czimemre eddig járt rendszeren Székelyádvarhely 3 bat. 10 század címre. Mert én Isten jóvoltából megszabadultam a katonai élettől.

Igen szépen köszönöm, hogy szíveskedett nekem e lapot eddig megküldeni, ha az Isten módot és alkalmat ad nekem, majd meg fogom rendelni ezután. Maradok alázatos tisztelettel Jobb Ferencz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

A Dávid Ferencz Egylet XX-ik díszközgyűlése.

Előszó.

Nem a falak, hanem a szivek és arcok öltöttek díszet e napon. Valami fölséges áradata az elevenítő léleknek járta át azokat, a kik együtt voltak. Először a sejtelmes és aggódó várakozás, azután a fokozódó szent hevülés, egygyé olvasztotta a jelenlevők nagy seregét.

Midőn megzendült az ifju ajkak csengő dala, az istenszolgájának áhitatos imája, a nagyszivű elnöknek mélyen át gondolt társadalmi bölcelete — már tudtuk, hogy nagy napunk lesz. És nagy volt, s a mellett szép is. Hallgassa, olvassa végig mindenki az elhangzott beszédeket és lássa meg, milyen pünkösti jelenet volt. A szivek bátrak, nyíltak, őszinték. A szavak szépek és okosak. A gondolatok, mint egy virágos rét megszámolhatatlan virága! A teendők mint egy hegyi patak áradata, mely csak akkor fog jótékonyan hatni, ha bölcsen használják föl s helyesen vezetik.

Im itt következnék! Olvassuk ünnepi hangulattal a D. F. E. díszközgyűlésén mondott beszédéből s értsük meg a hívást föl új munkára, nagyobbra, szebbre, mint volt az eddigi!

Megnyitó ima.

Mondotta: *József Lajos*, kilyén-sepsiszentgyörgyi lelkész.

Királyoknak királya, mennyei nagy Felség! megfoghatatlan bölcsességű, imádandó kegyelmű Istenünk! Hálaadásunkban rólad emlékezünk. Gyermeki bizalommal, hívó lélekkel borulunk

le előtted. Dicsőítjük nagy nevedet s hirdetjük jóvoltodat. Reád függesztjük szemünket s hozzád emeljük kezünket szívünk buzgó hálájával egyetemben. Hiszen kihez mennénk és kihez folyamodnánk, kiben biznánk és kit dicsérnénk hanemha tégedet, ki voltál, mielőtt formáltatott volna a föld s lettek volna a hegyek, kitől elhangzott a szózat, mely teremtett mindeneket; kitől támadt az erő, mely elválasztotta a világosságot a sötétségtől s lábaid alá függesztette a csillagokat.

Oh de mindeneknél nagyobb a te hatalmad s kibeszélhetetlenebb jóságod és kegyelmed, mert nemcsak a természeti világban gyűjtöttál világosságot, hanem felruháztál minket is világos értelemmel, megajándékoztál szabad akarattal, melyek által felülemeltél az állatok milliárdjain s csak valamivel teremtettél kisebbeknek az angyaloknál. Szövétneket gyűjtöttál, hogy józan értelmünk annál biztosabban vezessen a tökéletesség felé, szabad akaratot biztosítottál, hogy követhessük az ész parancsait. Szólottál hozzánk s tanítottál választottaid által

Koronként küldöttél tisztultabb gondolkodásu, hitben erős, lelkes férfiakat, kik szellemőknek fényességével a távol jövőbe is bevilágítottak s megjelölték az utat, melyen népednek haladnia kell, kik megismertették velünk az erkölcsi törvény leg-szentebb jogait és az idvességnek szükségait.

E nagyoknak és dicsőőknek, választottainak egyike volt szent vallásunk apostola, a hit és lelkiismeret szabadságának utolsó martyrja, kit az igazságtól a börtönnel sem lehetett elrettenteni s ki hívő lélekkel hirdette, hogy a lelkiismeretet békóba verni nem lehet, mert „a hit Istennek ajándéka!”

Isten, édes Atyánk! E nagy szellemnek emlékét megőrizni és tiszteletben tartani, az ő nevével zászlónkon a te országotat e földön terjesztetni, az igazságot bátran hirdetni s a mellett félelem nélkül kitartani, az erkölcsiség követelményei szerint élni s másokat is arra vezetni, szeretetben járni és lakozni, az általános emberszeretetet legfőbb törvénné emelni, a vallásos életet ébresztetni, im! e célokból alakult ezelőtt 20 évvel ez egyesület, mely felett bölcsőjétől kezdve mind mostanáig Te őrködtél

Isten, édes Atyánk! Azért jöttünk most ide, e megszentelt falak közé, szomju szarvas módra, szent vágyódással, hogy ötödszázados munkánkról számot adva, hálát adjunk neked a megtartásért, a kegyelemért és segedelemért. „Serkenjetelek fel hát oh mi lelkeink, zendüljetelek meg nyelveink a felséges Istennek dicsőítésére, áldjátok őt mindenkoron s hirdessétek jóságát és szabadítását!”

Oh Uram! mélyen érezzük, hogy a czélt még nem értük el, sőt messze távol vagyunk attól. Érezzük, hogy még sokat kell tennünk és cselekednünk. Érezzük szivünknek és lelkünknek hiányait, gyengeségünket és kicsinységünket. Szivünk óhajtja a könnyebbülést s akaratunk még sem siet az örök élet forrásához. Sokszor elhatározzuk komoly megfontolással, szilárd elhatározással, hogy a nagy Mestert, a Jézust követjük hittel és cselekedettel s mégis a világias dolgok elfödik szemeink elől szent tudományát, mint felhő a napot, mint sár a tiszta gyémántot. Sokszor elindulunk, hogy nyerjünk buzgóságot a magasaktól és dicsőktől, példányképeinktől, de az utunkba eső testieknek mindig szivesebben engedünk.

De Te benned vetett erős hittel, mely soha meg nem szégyenit, fordulunk hozzád Atyánk, hogy ne tekintsd a mi méltatlan voltunkat, hanem légy tekintettel végetlen atyai irgalmadra s annak mértéke szerint könyörülj rajtunk! Segélj minket, hogy szent ajándékokat, az észet és akaratot úgy használjuk, hogy azok méltó bizonyosságot tegyenek szent fiad követéséről, példája gyakorlásáról, parancsaid teljesítéséről. Oh milyen boldogok lennénk, ha nemcsak hallanók Jézus szavait, hanem megtartanók és követnők azokat.

Téged kérünk, minden jók kezdője és elvégzője, segélj minket akaratod teljesítésében, a nemes harcz megharcolásában, célunknak kivívásában.

Te örködjél továbbra is az egyesület felett, hogy nevéhez méltóan munkálkodhassék, hogy a Te országodnak mindig több és több lelket nyerhessen meg.

Evégre adj lelki és testi erőt a buzgó vezetőknek s különösen vedd oltalmadba s halmozd el áldásaiddal az egyesületnek mély vallásosságu, a munkában fáradhatatlan, az áldozatkészségben és szeretetben kifogyhatatlan, fenkölt lelkű és gondolkodásu elnökét, hogy zászlónkat vihesse diadalra!

Segélj mindnyájunkat, hogy egyen-egyen és összesen munkálhassuk azt, a mi szép, a mi jó, a mi nemes!

Áldd meg mindazokat, kik benned biznak s kik téged ismernek egyedül igaz Istennek lenni. Amen.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán elnöki megnyitója.

Tisztelt közgyűlés! Hölgyeim és uraim!

A sors nem kedvez hazánknak. Közviszonyaink gyökerén féreg rágódik, hol itt, hol ott támadván meg azt. Pusztításai természetes fejlődésének állják útját.

Talán intelem az, hogy el ne bizakodjunk avagy felhívás,

öszöntzés kíván lenni, hogy ezen új ellenségünkkel is becsülettel megküzdjünk, mint más nagy nemzetek, ha országos csapás éri. De ezeknél a győzelem után a nép leendő jóléte biztosított-nak látszik lenni, míg mi nálunk félős, nehogy a gyakori vérvesztés folytán a nemzet szervezetének elgyengülése következék be erőforrások hiányában. Midőn az emberek nyugton hagynak, a természet tagadja meg támogatását. Nem vagyunk képesek a gondviselés titkaiba betekinteni, hogy lássuk, miért kell ennek így lenni és hogy mit hoz a jövő.

A hosszantartó aszály elperzselé, részben megsemmíté a lehető termést. Mindenütt aggódva kérdik, mi lesz a télen a néppel, mely rendes körülmények között is nehezen bír megélni, mi lesz az állatokkal, minden ország közgazdaságának e fontos tényezőjével? A gazdák ezen vigasztalan helyzete súlyosan ránehezedik a társadalom többi rétegeire és megzsibbasztja azokat. Igen! mert nálunk mint kiválólaga a mezőgazdaság terményeiből élő országra egy ilyen, az egész gazdaközöniséget érintő kalamitás, hamarább válságba sodorhatja azt, mint oly országban történhetnék meg, a hol az ipar kifejlődött és más csatornákon át befolyó jövedelem, ha nem is egyenliti ki, de mérsékelheti a közviszonyok rosszabbodását.

A kormány felelőssége tudatában meghozta mindama rendszabályokat, melyek a fenyegető inségnek enyhítésére és elkerülésére, multhatatlanul szükségesek. De ő nem változtathatja át a gondviselés már kijátszott kártyáit, csak azokkal kezében intézkedhetik. És így csaknem bizonyos, hogy vidékenként nagy lesz a szükség és drágaság városon és falun egyaránt. A munka kifogy. A családapa nem tud szerezni. Az elcsüggedés és tehetetlenség karöltve lép be hozzá. Mit tegyen? Közel van a kétségbeeséshez. Midőn mindenből kifogyott, a meredek szélén, mely elnyeléssel fenyegeti, arra gondol, ki mindeneket ad, és felsohajt: Uram Istenem, segíts rajtunk! És hazánk hány helyén, hány kebelből tör fel ezen sohaj? . . .

Igen tisztelt közgyűlés! A közeljövő látóhatárán aggasztó jelenségek, tömör, sötét felhők csoportosulnak, melyekben láthatók a kitörő vihar jelei. És mégis mit tapasztalhatunk e komoly intelmek daczára a napi élet folyamán? Kezdjük a hegy tetején és úgy szálljunk le a völgybe. Mit látunk fenn a társadalom zenitjén? Van e valamely nyoma szomorú, lesújtó viszonyainkon való megütődésnek? Elmaradott-e vagy egy tervbe vett táncz-avagy más mulatság ez okon? Nem azt vesszük-e észre, hogy magasabb köreink nagy kontingensénél (tisztelet a kivételeknek) azon egyetlen legfőbb célú szolgálják, mely az élvezetek keresésében és megtalálásában is virtuozitást fejt ki, min meg-

döbben az ember. Midőn megszerzi azt, a mi szertelen vágya előir, nem kimélve pénzbeli áldozatot és időt, és néha még az ethika és erkölcs tiltó szabályain is túteszi magát, nem azokon, melyeket a törvény büntet, de melyeket igazán jellemes ember szívében hord szigorú ítélő bíró gyanánt, a ki tekintet nélkül, kimondja és érezteti: „Ezt teheted, azt nem,“ — csak azért, hogy minden gyönyört kiélvezhessen és mindennek felett szeretett énjét a kényelem minden kívánalmaival övezhesse. És e modorban — nem gondolva meg, mit hoz a holnap — halad a végzetes uton, míg összeesik, Tétlen, üres élet után, nem irigylendő vég! . . .

De értsük meg egymást! Én szíveimből óhajtom, hogy főuri családaink tagjai, ha van kellő vagyonuk hozzá, fényt, pompát fejthessenek ki, mely hozzájárulhat az irántuk való tisztelet fokozásához. De feltétlenül megkívánom tőlük és tiszteletemmel csak abban az esetben adózom nekik, bármily magasban álljanak is, ha teljesítik egyuttal hazájok iránti kötelezettségeiket, mint a kiknek előljárni kell az áldozatkészségben és a feddhetetlen erkölcsi életben. Ezzel tartoznak magas társadalmi állásuknak, nagyobb általános műveltségüknek, melyben részesülhettek és a nagy ősi vagyonnak, melylyel birnak. És ha kutató szemünk alább száll, tapasztaljuk, hogy magasabb körének példáján elkábulva, botorul odaszegődik a középosztály, nem akarván és nem tudván az igények követelő és csábító szavának ellenállani. Ez aztán kisebb vagyonnal, természetesen hamarabb letörik.

De mi az azon rövid ideig tartó előnnyel szemben, hogy őt is urnak tartották? Ez az ur csak nem élhet számítással, nem vonhat meg magától oly dolgokat, melyeket Péter és Pál és azok tisztelt nejei már megszereztek? Mit mondana hozzá a világ? Egyik tul is liczitalja a másikat költsékezésben és nagyolásban, csakhogy többnek láttassék, mint a milyen valósággal. Senki sem akar az ő természetes arczával megjelenni, hanem álarczot kölcsönöz, mely alatt ugyan mindenki tudja, hogy ki van és mivé lesz kevés idő múlva. De legalább erre az időre bolonddá tették egymást, nagy árt fizetvén érte. Lemondanak az önbecsülésről, melyet a köteleesség teljesítése ad az embernek és a tiszteletéről, melyet a gyermekek kell, hogy megadjanak a szülőknek, ha azok olyanok, milyennek lenniök kell, midőn nem harácsolják el, de művelik azon anyagi és erkölcsi alapot, mely a jövő nemzedék fejlődését és megélhetését biztosíthatja.

És így megy tovább az alsóbb fokozatokban,

Mindenki magasabb polczra állítja magát, mint a hová sorsa helyezte, legalább arra törekszik. Ebből némelykor oly

gabalyodás támad, hogy már azt sem tudja az ember, ki a külszin után ítél, hogy ki, melyik körhöz tartozik. Mert ezen összekeveredés életet önthetne a társadalom némely elpetyhüdt, ellankadott szervébe.

De miután ezen összeolvadás, csak majmolás, nagyon törékeny létrájáról jutott uj helyzetébe, nincs meg abban a benső képesség, a szellemi és lelki közösség. Nem soká, hogy az első röppentyük fénye a levegőben szétoszlott, a nagy puffogatás után következik a nem dicső kivonulás; midőn azt kérjük szomszédunktól, ki e ténnyről értesít: ugyan mondja csak, mit kerestek itt?

Nevetséges helyzetek, melyek társadalmi ferdeségeinket ilusztrálják, de egyuttal szomorú, lehangoló jelenségek, ha másfelől tudjuk, mily keserves napoknak, megpróbáltatásoknak néz elébe ép ez évben sok ezer ember, hiába várva a társadalom segítségét.

Tekintve ezen rendellenes állapotot, amidőn közviszonyainkon léhaság és üres hóbort látszik uralkodni, midőn évszázadok által előkészített hasznos intézményeket, a polgárosodásnak féltett gonddal megmunkált vetéseit látjuk veszedelemben, melyeken egy szerencsétlen végzet romboló keze ép azon nemes ideák már megindult csiráit óhajtja kitépni, melyek az emberi jólét terebélyes fáivá nőhettek volan, és azok helyén felfer a haszonlesés, önzés és hiuság dudvája. Önkénytelen magunkba szállunk és kételkedve kérdezzük: tehát hiába való volt annyi nemes humanista és lángésznek önfeláldozó munkája, buzdító tanaiknak felvilágosító ereje, mely mozgásba hozta oly hosszú időre az emberek millióit egy jobb jövő előkészítése végett, ha annyi vajadás után idejutottunk, hol megbénitnak minden jó indulatot, minden nemes törekvést?

Nem lett volna-e kívánatosabb az emberiségre nézve az ő állapotban való maradás, mely az általános durvaság jégmezői daczára megteremtené a maga jóttevő Thábitáját és előállítá a megbocsátó és önfeláldozó Sameritánust, ki ellenségét, midőn azt megsebesülten elterülve találá, lovára emelé és otthon ápolá?

Nem lenne lélekemelőbb visszatérni azon időre, midőn a nagy mester az apostolokkal megindult, hirdetvén az igét: a keresztényi szeretetet, megbocsájtást és az Isten szeretetét? Egy uj világ nyílt meg az emberiség számára. A feszélyező békók lehullottak. És ezen már elért lelki szabadság, a jónak, nemesnek megösmérése, hová vitt bennünket azóta? A 2-ik ezred év végén: boldog az ember? Nem vagyunk-e sok tekintetben szinte csak ott, midőn nem volt semmi kultúra és az erősebb joga volt az irányadó? Ez elképzelhető volt azon korban, mert azon épült fel az egész akkori társadalom.

Most keztyüs kézzel uri modorban, fosztjuk ki felebarátunkat, csak arra kell hogy ügyeljünk, nehogy vére befecskendezze ruháinkat

Jelszavak, külszin minden tartalom nélkül. Szemünkbe szökik a könny az emberek együgyűségén és jön hogy összetiporjuk azokat, kik oly roszak és gonoszak..

A hatalom Istennél. Nekünk kötelességünk megnyugodni azon.

De még sem. Ez bűn és megkárosítása lenne azoknak kik utánunk jönnek . . .

A kultura magas fokán állunk. Minden kezeink között van, hogy boldoguljunk. Csak akarnunk kell! Tehát akarjunk! Féltre a kishitűséggel!

Ne szögezzük oda magunkat, azon gondolathoz, hogy nem lehet. Minden lehetséges, komoly törekvéssel. Nemzetünk a benne rejlő ős-energia, magyar népünk erős értelmi tehetsége, lelkesedése, fogékony természete által, megbízható, előrelátó vezetés alatt nagy tettekre képesített. Ezen tudatban fogjunk a munkába!

Miután látjuk, hogy minden bajunk onnan származott, hogy társadalmunk alakulása ferde irányt vett — ezt kell megváltoztatni. Rekonstruálni, új, egészséges alapra kell emelni annak épületét. A munka a becsület és a keresztényi szeretet biztos alapjára. Csak az egyéni derékség és kiválóság tekintessék érdemnek az emberek megítélésénél. Ezen elvet növeljük fiatalságunkban meggyőződéssé, mely kizárja társaságából azt, aki léha, semmittevő és így a társadalom heréjévé lett. Mint a folyam leszűri, kiválasztja magából a benne meggyült mocskot, szemetet.

S e nemesen gondolkozó, tettek által megedzett memzedéktől már joggal várhatunk hazaszeretetet, nemzeti ideálokért való lelkesedést és áldozatkészséget, mely érdemekre mostani viszonyaink között — szomoruan kell hogy bevalljuk — kevésnél számíthatunk — bármily szükség lenne is rájuk jelenleg inséges hazánkban.

Hogy ezen szebb jövőt előkészítsük erre folyjon be a D. F. E. minden tagja szóban és tettben.

Induljanak előre 111 egyházunk felesketett papjai. Száztizenegy örszem, hiveitől körülvéve, ha van lélek is hozzá, eredményes munkát végezhet. Adjanak jó példát. Ne maradjon el egy is közülök. Ahol nyomort kell enyhíteni, ahol megtört szíveket kell felébreszteni, menjenek ők vezetők gyanánt a Dávid Ferencz palástjával és nevében.

Husz év képe.

Titkári jelentés.

20 éve már, hogy a Dávid Ferencz Egylet lenni kezdett. Alljunk meg ezen a ponton és tekintsünk vissza.

A XIX-ik százév hajnalán Magyarország Géniusza megfujta a nemzeti tárokat és a kemény sziklák megrepedtek, a néma hegyek kiáltottak, a csendes erdők zúgtak s a dermedt szívek megmozdultak. „A *riadó* vak mélységet fölverte szavával.” (Vörösmarty Zalán futása 1825.)

Sötétség volt még egyfelől szivemben,
De másfelől már pirosan kelének,
Mint közelgő nap szemeiből
Kilőtt sugarak, a yágyak s remények
(Petőfi Tündérálom 1846.)

„Éj után hajnal jön. Az álmok elfutnak. A sötétség visszatér kriptáiba, a hegyek arannyal festik ormaikat, a nap sugarait szétlöveli. Minden, mi sötét és sötétség lakója, visszafut odvába, de fölébred minden, a mi szép és az Istené.”

(Jókai 1848 május 18.)

Az első ötven év visszhangja a költők ajakán így duzzad, így nő, így jut föl az Istenig. A mezőből haza, a szerény kunyhóból Istenháza kezd lenni, mert a fölébredett lélek csak akkor tud megpihenni, mikor a hit és remény olajágát meglátja a Noé galambja szájában

A magyarországi protestánsok sürgetik az uniót. A magyar törvényhozás kimondja az egyházak jogegyenlőségét, s az unitárius egyház jogait kiterjeszti egész Magyarországra 1848-ban.

1849 következett. Azután néma tétlenség és élethalálharcz.

1861-ben megnyilatkozik az unitáriusok lelke: „érezzük, hogy egyházunkban, ugyis, mint egyikében a *magyar* egyházaknak, szükséges, sőt halaszthatatlan ideje *irodalmi* uton, nemcsak különleg, hanem szellemi erőtkénk tervszerű összpontosítása által is *tenni*.” (Ker. Magv. 1861. előszó.)

A vallási tevékenység minden irányban kezdődik. A protestánsok 1871-ben egyletet alakítanak, de kevés ideig áll fenn. A 80-as években mi unitáriusok is kibontjuk a lobogót.

A kik jelen voltak a száz éves kollegium nagy termében 1884 szept. 2-án, emlékezhettek, mint reszketett szívünk, mint remegett ajkunk, mily tétova szóltunk: *vajjon merjünk-e akarni?* Akartuk és meglett. Egy rövid év alatt úgy megizmosodott az a pünkösti mozgalom, melyet az unitáriusok, e vallás nagy mes-tere iránti tiszteletből, Dávid Ferencz Egyletnek neveztek, hogy

102 alapító, 105 rendes tag és 30 pártoló mondotta magáénak egy év alatt.

A kik akkor az egylet élére állottak, jórészt pihennek már: Gyöngyösi István esperes, az előkészítő bizottság elnöke, Dr. Brassai Sámuel, az egylet nagy Maecenása, ki szavával lelkesített, példájával irányított, szíve melegével ápolt, bőv áldozataival erősített. Hajós János, ki meleg szívvel szeretett minden szépet, teljes erővel munkálta a jót. Berde Mózsza és Kriza Jánosné alelnökök, első pénztárnokunk Bágyi Kálmán, első választmányi tagjaink: dr. Bartók István, Benedek Aron, Kovácsi Antalné, Váradi Károly. Akkor csak 6 választmányi tag, most 24 működik.

Akkor a titkár reménysége így nyilatkozott meg: „Én hiszem, hogy ha a tett mezejét ma megtaláljuk s arra az alkalmat megadjuk, *velünk lesz mindenki*, s kellő idő multán az unitárius eszmék hiveinek oly erős egylete lesz a D. F. E., a mely a *vallásos és erkölcsi igazságoknak* érvényt szerezni s annak létjogát a kor bármely vészes áramlatával szemben is fenn tartani tudja. Az, a mire mi most vállalkozunk, az, a mihez az alapkövet ma leteesszük, oly czél, melyben, biztonsággal hihetjük, nemcsak a társegyházak, hanem a polgári társaságok is segítségünkre lesznek, kell, hogy legyenek

A reménység nem csalt meg. Az unitárius egyház körei és tagjai fokozódó buzgalommal sorakoztak a lobogó alá. Mindenik egyházkörben fiók-egylet alakult. Megtörtént a szervezkedés, megkezdődött a munka. Elégséges volna csak számokban jeleznem, hogy 9 fiók-egylet, a kolozsvári ifjusági kör, tehát tiz nagyobb keretű szervezet létesült szorosan a Dávid Ferencz Egyletben, és mellette a Budapesti Dávid Ferencz Egylet. De inkább szeretném, ha a számok helyett az a lélek nyilatkozna meg, a mely elevenítet, gyújtott és nagy tetteket mivelt.

Figyeljünk meg egy pár tény. A világhírű tudós dr. Brassai Sámuel, nyugalomba vonul a tanszéktől és élére áll ifju egyletünknek. Tűzzel lelkesít, hogy gyűjtsön maga mellé minden tag még egy tagot, s egész mély tudását évről évre rendelkezésünkre bocsátja, örökbecsű felolvasásaiban.

Az egyszerű kis leány megtanulja a költöket és szavalja falujában, városunkban nagy hallgató közönség előtt, olyan hatással, a milyet csak hamisítatlan természet tisztasága és ereje tud elérni.

Kolozsvárt a régi Erdély kezd megújulni. A felekezeti válaszfalakat félreteszi a Dávid Ferencz Egylet a ref. tanár, ev. lelkész, meg az unitárius nő, a róm kath. hívő, meg a zsidó rabbi

az unitárius püspök mellé ülnek és felolvasásokban fejezik ki, mily jól esik, hogy alkalmuk nyílt a lelki egység bizonyítására.

A tárgyakban nem törekszik tisztán a moralizálásra, nem marad a társadalmi kérdések körében sem, hanem a szerint, a mint az élet kívánja, foglalkozik tudománnyal, hittel, családdal, neveléssel, jelennel és multtal.

Mily szépen kiegészítik egymást „A reformator neje“ (Grätz), „Krisztus istensége“ (dr. Brassai), „Luxus a nevelésben“ (Kovácsi), és „A beszéd zenéje“ (Pákeyné), „A nevelés újabkori elmélete“ (Felméri Lajos), és „A bucsujárások“ (Éjszaki Károly), „Társadalmi szokásaink“ (dr. Haller), és „Kolozsvár egészségügye“ (Kőváry L.), „A középkor hitvilága“ (dr. Lánczy Gyula), „Az imádság“ (Boros György), „A párba“ (Bartha Miklós), „A művészet szerepe a nevelésben“ (De Gerando Antonina), Költemény az évfordulóról (Nagy Lajos), „Illusio“ (Éjszaky Károly), „Irodalmi szárnypróbálgatások 1839“ (Hajós János), „A nő szerepe“ (Lengyel Dánielné), „Az anya“ (Fanghné), „Reformatio és Renaissance“ (Dr. Szlávik Mátyás), „Darvinismus és vallás“ (Dr. Bartók I.), „A vallásos nevelés“ (Kozma Ferencz), „A vallás“ (Ferencz J.), „Leány nevelés“ (Fangh E., Buzogány M.) s több hasonló.

Százhusz felolvasást tartottunk s Kolozsvár közönsége érdeklődése nem csökkent, mert érezte, hogy hasznosat akarunk mivelní.

Talán némi önérzettel és büszkeséggel emlegethetné a Dávid Ferencz Egylet, hogy nemcsak abban volt teljesen modern intézmény, hogy a nőknek a férfakkal a tagságra egyenlő jogot adott s választmányi helyeit velök megosztotta, hanem abban is, hogy felolvasó asztala mellé ültette, szívesen hallgatta és megtapsolta a nőket.

A „Fiatalság Barátját“ határozatlan időközökkel kibocsátja az ifjakkal s a konfirmációra az urasztala mellé majdnem ingyen küld kedves emlékkönyvet.

Hogy a családi béke teljes legyen, a nőknek megteremti a „Nők Világát“, mely most járja harmadik évét buzgalommal és hatással.

Eredeti gondolatunkat megvalósítjuk 1888-ban az Unitárius Közlöny megindításával. Lapozzuk át azt a 17 évfolyamot s figyeljük meg öreg és ifjú, meglett és mindig levő íróinkat, férfiakat és nőket együtt. Oly kis körben annyi eszme, akkora hit, annyi törekvés az erkölcsi és a nemzeti eszmény után, mindenkit jó irányba kell, hogy tereljen s ki mondaná elveszettnek az olyan munkára fordított idejét, a melyért egy róm. kath. agg férfi azzal hálálkodik, hogy soha egy pillanatig is meg nem

bántotta érzületét, a szegény székely közlegény pedig szívéből köszöni, hogy megédesítette a katonai élet keserű kenyerét

S ha lehetséges volna elszámolni azokról az érzelmekről, melyekkel a jó székely szíve telt meg, midőn napi munkáját félbehagyva, messzi utra kelt a férj nőjével, leányával, hogy a D. F. E. közgyűlésén meghallgassa a vidék híres papját a szószékről, másikat a felolvasó asztal mellől, s leányát az énekkarból. A szegénység nélkülözései között megelégedést, a nehéz élet küzdelmei között megnyugvást sok kebel nyert azokon a vidéki gyűléseken, hol néha még az ablakok is ülőhelynek szolgáltak.

A jótékony szeretet lelke is megszállott és filléreinket összetéve, szívvel igyekeztünk segíteni az árván s elhagyottan. Ha sokat nem tehattünk, anyagi szegénységünkön mult, mert bizony mi csekély díjat kértünk, hogy minél többen megadhassák, s nincs okunk panaszra, mert népünk is szívesen sorakozott zászlónk alá, s az elmúlt 20 év alatt huszszáznál jóval több tagot számláltunk, s ha a mostaniak buzgalma nem lankad, reméljük rövid idő alatt elérjük ezt a számot együtt s egyszerre működő tagjainkkal. Most 1660-an vagyunk.

Husz év aránylag rövid idő, de elégséges arra, hogy meggyőződjünk, vajjon jó uton járunk e? A közönség, s a sajtó, mely ügyünket mindig rokonszenvvel kísérte, előnyösen ítélte. Nem voltunk hűtlenek az időhez, nem szalasztottuk el az alkalmat, s azt hisszük, nemcsak a mi unitárius körünk, hanem a körülünk levő társadalom, városaink, községeink és hazánk is nyertek egy-egy parányi előnyt az emberbecsülésből, az erkölcsi tisztaság méltánylásából, miket mi úton-útfélen hirdettünk, a józan vallásosságból, mely nekünk életelemünk, a hazafiságból, mit mindenek fölébe helyezünk.

Azt hisszük, hogy főpásztorunknak az alakuló közgyűlésen mondott ezen szavaira: „A D. F. E. megalapítása által mindenkinek tért nyitunk a maga ereinek és tehetségeinek érvényesítésére, tőlünk telhetőleg eleget tettünk “

Ennyit kívántam szólni a multról, de még nem szabad említés nélkül hagynom egy kiváló nagy eredményét D. F. Egyletünknek, a Budapesti D. F. Egyletet, a mely nemcsak azért mienk, mivel *egy nevet* viselünk, hanem azért is, mivel páratlanul buzgó és lelkes vezetői lobogónkat a fővárosban oly magasan tengetik s olyan dicsőséggel, hogy ránk is jótékonyan hatnak, lelkesítenek, magukkal ragadnak, miért mi az idősebb testvér minden elzékenységével és szeretetével kívánunk viszontszolgálatot teljesíteni.

A mult évről szóló jelentésemet e helyen nem részletezem.

A központi választmány eddigi buzgóságában nem lankadt, a fiók-egyletek némelyike kétszerezett erővel és kitartással működött. Választmányunk évi jelentését lapunkban fogjuk részletezni, a fiók-egyletek képviselőik útján élő szóval fognak nyilatkozni.

Legyen hála Istennek a multért s legyen fölöttünk Isten kegyelme a jövőben is, hogy a miket ránk bízott, elvégezhessük embertársaink javára s hazánk fölvirágoztatására.

1903/4 év.

Folyó évi működésünket kitartással folytattuk. Az egylet rendes munkakörében megmaradtunk.

Az egyleti év elején megalakítottuk a szakbizottságokat. Az irodalmi bizottság foglalkozott az irodalmi pályázat ügyével. A pályázatot kihirdettük, de mivel ezuttal pályamű nem érkezett be, népszerű, hasznos olvasmányok készítéséről és kiadásáról, a választmány a jövő év folyamán fog gondoskodni, mire fölhatalmazást kér. Tervünk az, hogy az egyházközségek körében s általában a nép között élénkíttessék az érdeklődés az egylet előtt lebegő eszmék iránt.

November hónapban kitünően sikerült felolvasó és tombolaestélyt rendeztünk a „Nők Világa” javára. Felolvasott Raffaj Irma k. a., szavalt: Kántor Margit.

Ezuttal a női kézimunkák gyűjtése foly. A „Nők Világa” alapja szép összeggel gyarapodott a sorsjáték és a télen rendezett tombolajáték jövedelméből

Tekintettel arra, hogy nőink buzgósága a lap érdekében sok irányban mutatkozik, s különösen, hogy az egylethe ujabban is több nő lépett be, Választmányunk a Nők Világa folytatására a szerkesztőséget fölhatalmazta, illetőleg fölkérte.

A megelőző évben kiadott pályázat nem lévén kellő sikerű, a közgyűlés határozata értelmében, újból pályázatot hirdettünk a pálinkaivás meggátlására irányuló dolgozat írására. Kitűztünk 55 kor. pályadíjat. Sajnosan jelentjük, hogy pályamű nem érkezett. Ajánljuk, vétessék le e kérdés napirendről és hatalmaztassék föl Választmányunk, hogy népszerű, hasznos iratok kiadásáról, illetőleg felvasásokról belátása szerint gondoskodjék.

Házi estélyt a mult egyleti évben is rendeztünk. Minden tekintetben kitünően sikerült.

A leány-otthon létesítése ügyében több irányban tettünk lépést, de, főleg mivel segélyalapunk nincsen, sikert nem érhattünk.

Üdvözetek.

Ürmössy Miklós üdvözlete a budapesti Dávid Ferencz Egylet
nevében

Méltóságos Elnök ur!

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Midőn a halhatatlan emlékü püspökünk nevét viselő kolozsvári anya-egylet fennállásának XX-ik évét üli meg, oly ünnep ez, mely igazi vallásos örömmel kell hogy eltöltse minden unitárius és minden vallásos ember szívét széles e hazában.

Mindnyájunknak örvidenünk kell, hogy megértük, hogy ama kis mustármagból, melyet a mi igazán keresztény magvetőink ezelőtt 20 évvel elvetettek, ma abból vallás-erkölcsi életünknek oly szép, terebélyes fája lett, melynek gyökerei átnyulva Erdély bércein és völgyein, megfogamzani kezdenek már a Duna és Tisza délibábos rónáiban is.

Igen is, teljes önérzettel mondhatjuk el, hogy a Dávid Ferencz egyletek a magyar társadalomnak ma már oly üdvös, hézagpótló intézményeivé váltak, melyek nagyban elősegítik a vallásfelekezeti béke nagy és nemes kultuszának terjedését.

E virágzó fának – melyhez a kolozsvári Dávid Ferencz anyaegyletet hasonlítottam – egyik legujabb hajtása a mi budapesti egyletünk is. Gyermeki szeretettel jöttünk el tehát mi is e napon ide, hogy önökkel együtt ünnepeljünk.

Legyen szabad most a D. F. E. buzgó titkárának is megköszönni azon meleg szavakat, melyeket az Egylet 20 éves működésének rajzában a mi ifjú budapesti egyletünkről szíves volt mondani.

Tisztelt ünneplő közönség! Legyenek meggyőződve, hogy gyermeki szívvvel és örömmel jöttünk, hogy együtt ünnepeljünk.

Midőn Isten áldását kérjük anya- és többi testvér Egyleteinkre, kívánjuk egyszersmind, hogy amint eddig ugy ezentul is legyünk egyek eszményi törekvéseinkben és azok megvalósításán működünk közös, egyesült erővel. Mert régi igazság, hogy egységben van az erő.

Igy felelhetünk meg nagyobb sikerrel kulturális és társadalmi misszióknak.

Igy őrizhetjük meg a maguk tiszta fényében halhatatlan Dávid Ferenczünk szent tradícióit — s így juttathatjuk diadalra a vallás-erkölcsi solidaritás nagy és nemes eszméjét hazánkban! Ujból is szívből üdvözlöm a Dávid Ferencz Egyletet a budapesti Dávid Ferencz Egylet nevében fennállásának 20-ik évfordulója alkalmából s kérem arra Istennek áldását.

Sz. 52. 1904.

fg.

id. Daniel Gábor főrendi tag, tiszteleti elnök, levele.

Tisztelt közgyűlés! Minekutána sajnálatomra, egészségi állapotom miatt a Dávid Ferencz Egylet idei közgyűlésén nem lehetek jelen, indittatva érzem magam, a midőn Egyletünk XX-ék évi működését befejezi, forró üdvözlétemet kifejezni és ez alkalommal hálásan megemlékezni az irántam tanusított azon figyelméről, a melylyel egyletünk alakulása kezdetén tiszteletbeli elnökének megválasztani sziveskedett, melyet nem annyira az egylet iránti érdemeimnek — melyek elenyésző csekélyek — mint főgondnoki állásomnak tulajdoníthatok. Nálam főképp azon meleg érdeklődés és rokonszenv nyilvánult, a melylyel egyletünk működését folytonosan figyelemmel kísértem és csaknem bámultam, még pedig lelki örömmel, azon odaadó, önzetlen tevékenységet, a melyet egyletünk nő és férfi tagjai a két évtized alatt a központban, valamint a vidéken kifejtettek. És ép azért magam az egyleti élet mozgalmaiban nem vehettem annyira részt, mint az egylet iránti hajlamomnál fogva óhajtottam volna, annak működését elfogulatlanul bírálhatom meg

Az egyletnek hitéletünkre való jótékony hatásának kifejezésére alig találok szavakat. Azt minden unitárius nő és férfi érzi. Mint főgondnok hálás elismerésemet fejezem ki ez alkalommal mindazok iránt, a kik egyletünket megalkották, fenn tartják és önzetlen közreműködésökkel annak folytonos fejlődésén buzgolkodnak, mert a templomon kívül a hitéletet be kell vezetni a társadalomba, a családi tüzhelyekbe. Erre törekszik a mi egyletünk, melynek jótékony nyomai hathatósan nyilvánulnak. Minden összejövetel egy-egy lélekemelő vallásos ünnep, a mely más elfogulatlan felekezvtbelieket mintegy magával ragad, vagy legalább azoknak irántunk való rokonszenvét felkelti.

Van-e még egylet, a mely ily csekély anyagi eszközökkel, akkora eredményt fel tudna mutatni? alig hiszem.

Merítsük erőnket ezután is önnön-magunkból. Ez hagyományos eljárásunk és valamint ez a multban biztosította fennállásunkat, úgy fogja jövőben is megszilárdítani, ha azt egyetértés és igazi vallásos buzgalom követi.

Adja a Mindenható, hogy a Dávid Ferencz Egylet számos 20 évet tölthessen folytonos fejlődésben, hogy az egykor elhíntett mustármag terebélyes fájának lombjai alatt hitéletünk örökre virágozzék. Ezen óhajtással lévén

Budapest, 1904. okt. 27.

kész szolgálja
Daniel Gábor,
főgondnok.

A Dávid Ferencz Egylet és a „Nők Világa”.

Perczel Ferenczné Kozma Flóra beszéde. Felolvasta Fangh Erzsébet titkár.

Nekem jutott a szerencse, hogy a Dávid Ferencz Egyletnek 20-ik évfordulóján tartott gyűlése alkalmával örömmel jelenhessem, miszerint az unitárius asszonyok is szívvel-lélekkel érdeklődnek egyházuk és egyletük munkája iránt és már közel 3 éve, hogy az Unitár. Közlöny mellékletét a „Nők Világá”-t habár csekély erővel, de nagy buzgalommal megalapították.

E kis lapról, valamint szerény női munkásságunkról épen itt Kolozsvárt volt szerencsém ezelőtt két évvel egy rövid felolvasást tarthatni. Ma sem okadatolhatom munkánkat más érvekkel, mint a milyenekkel akkor tettem azt. Hogy az unitárius asszony, ha szellemi foglalkozást óhajt, első sorban egyházának munkája iránt érdeklődik, annak szellemében építi otthonát és annak szárnyai alatt kíván dolgozni a közjóért, annak okát most is abban a körülményben látom megfejtve, hogy ma az unitarizmus egyértelmű és egyérdekű az általános műveltséggel, felvilágosodottsággal és minden észszerűen haladó evangéliumszerű munkával.

A mi kis női lapunknak is az a feladata, hogy úgy képviselje a nők világát, a hogy a *mai kor* megkívánja annak létezését. Ne méltóztassék engemet kinevetni, ha azt merem állítani, hogy a mai józanabb, tisztábban látó és sokat követelő világban a legnehezebb szerep jutott a nők világának. Mert a mai jobb izlésnek meg nem felelhet már sem a régiek vakon hívó tudományával és haladással nem sokat törődő, csakis alantas női munkát végző asszonya, sem az újabb kor nagyon is emancipált férfias nő-alakja, ki nagyképűen dobja el magától a valóságosságot és háziasságot, hogy csakis a tudománynak és férfias sportoknak éljen, hanem ma már szigorúan megkívántatik a nőtől, hogy az úgy a *szellemi* téren, mint a *házas női teendők* körül *egyformán* állja meg a helyét, hogy szükség esetén itt is, ott is egyformán érvényesülhessen. S míg a férfi munkálkodásánál hamarabb megbocsátja a világ, ha az esetleg nem is egyezik meg egészen a vallás kívánalmaival, a női munkánál ösztönszerűen helyes érzékkel, mindig megkívánja az *evangéliumi* szellemet.

Ismételve hangsúlyozom, hogy *ennek* a nők világának akar szószólója lenni a mi kis lapunk is, mely egyházunk és egyletünk védelme alatt jelenik meg.

Ha van egyház és van egylet, mely hivatva van a mi lelki világunkat ezen a nehéz *középuton* megtartani és eszméivel ezt folyton támogatni, úgy első sorban Dávid Ferencznek felvilá-

gosodott, a korral haladó és mégis oly józanon látó és ítélő egyháza és egylete valóban e célra van teremtvé.

De viszont, ha van háládatos nő a világon, ki a szabadságért küzdő hazája mellett a szabad eszmékért küzdő egyházát is egész lelki világával kívánja szeretni és szolgálni, az bizonyára első sorban az unitárius asszony.

Ebben látom én azt a szoros, előttem *felbonthatatlannak* látszó kapcsolatot, mely az unitárius egyház és unitárius nők világa között létezik.

De ismét örömmel jelenthetjük, hogy e szoros összeköttetés mellett is az unitárius nők világát képviselő mi kis lapunk, immár bejárja az ország minden felekezetének házaibait, észrevétlenül terjesztve itt is, ott is a mi szabad eszméinket, a nélkül, hogy lerombolná a más vallásuak hitét. Hiszen a korszak már, hála Istennek lejárt, midőn azt hitték, hogy a szabad vallásos eszmék *rombolnak*; ma már jól tudjuk, tapasztaljuk, érezzük, hogy azok mennyire *építő* hatással vannak az *általános vallásügyre* nézve; és én meg vagyok arról győződve, hogy azáltal, hogy az unitarizmus sok megfejthetetlennek látszó vallási kérdést *nagy szellemi fejlettségénél fogva* könnyű kézzel old meg, és minden törekvése oda irányul, hogy az evangéliumot minél világosabban egyeztesse össze a modern tudományokkal és izléssel, már nagyon sok más vallásu embert békített ki *saját* egyházával és vezetett vissza Jézus evangéliumához.

Valamint tehát egyházunknak sem az a célja, hogy magát erősítve, terebélyesítse, külsőleg minél nagyobb szervezetet produkáljon, hanem megelégszik azzal az eredménnyel, hogy a hova eszméi bejutnak, a hova gondolatai elszállnak, ott az igaz ügy diadalmaskodik, a jóra való munka boldogul és a küzdő lélek nyugalmat talál, ugyanugy a mi kis lapunk is menten minden felekezetiességtől, csak arra törekszik, hogy a mely lelki világba eszméi belopóznak, ott — bármely irányhoz tartozik is a munkakör — megteremhessen az az evangéliumszerű igazság, az emberszeretet, mely felekezetiesség nélkül tud és akar szolgálni a közjónak.

És ha ez minél szélesebb körben sikerülni fog, akkor eszméink lassanként pótolni fogják női munkánknál a hiányzó anyagi javakat is, mert szerintem nincs olyan javadalmakkal ellátott női egylet a világon, mely több áldást hozna a világra, mintha az unitarizmus páratlan erejét kihasználva, egy-egy oda dobott eszmével mindszélesebb körben tudnók társadalmunk szeméről levonni a hályogot és felrázva embertársainkat a hivatelen közönyből, ki-ki tehetsége szerint szolgálna felebarátjának.

Mélyen tisztelt közgyűlés! Hogy szives türelmükkel nagyon soká vissza ne éljek, szabadjon még csak röviden azzal buzdítani nőmunkásainkat a további lelkesedésre, hogy én meg vagyok arról győződve, hogy a ki unitárius munkában dolgozik és azt tehetsége szerint szellemileg vagy anyagilag támogatja, az nemcsak saját lelki világának, valamint magának az unitárius ügynek használ vele, hanem egyuttal az egész emberiség és a *jövő* boldogulása érdekében dolgozik.

Grátz Mór ev. lelkész beszéde

Tisztelt diszközgyűlés!

A Dávid Ferencz egyletet én is szívélyesen üdvözlöm 20-ik születése napján.

Dicséret és dicsőség legyen neki.

Dicséret és dicsőség, hogy kezdettől fogva magasan lobogtatja a vallási szabadelvűség zászlóját. Hiszen felolvasó asztalánál mindég szívesen látta városunk minden felekezetéből azokat, kik a józan haladást szükségesnek tartják a vallás mezején is.

1887 óta én is ültem nem egyszer az egylet felolvasó asztalánál, mikor még ugyszólván gyermekkorát élte. Legtöbbet az én Lutheremről és az ő kedves Katájáról olvastam, tehát Luther példás családi életéről, és pedig kedves titkár barátom egyenes kívánságára!

Ekkor történt, hogy prot. püspökeink Melanchthonja *Ferencz* József ő méltósága, azt az örökké emlékezetes és kedves kijelentést tette: »Vajha Luther családi életét tekintve, mindnyájan Luther követői lennénk!«

Üdvözlem tehát a nemes Dávid F. egyletet s kívánom, hogy szellemes párbaját a vallási sötétség és szűkkeblűség Góliáthja ellen dicsőséggel folytassa.

Eljen, viruljon és növekedjék a Dávid Ferencz egylet az idők végezetéig!

A Brit és külföldi unitárius társulat levele.*

Dr. Boros György tanár urnak

Kolozsvár.

Örömmel értesültem, hogy október 29-én a Dávid Ferencz Egylet husz éves fennállásának ünnepét fogják ülni. Társula-

* A Brit és külföldi unitárius társulat üdvözlő levelét fölolvasta Killyén Erzi hosszufalusi polg iskolai tanítónő, a ki éppen a megelőző napon érkezett haza Londonból hol egy évi ftanulmányon volt. Ugyanakkor tolmácsolta Tagart Lucia és a Postal mission szívélyes üdvözlését.

tunk Igazgató Tanácsa örömmel értesült Ferencz József püspök urnak közelebből küldött leveléből, mily kitünő munkát végez a Dávid F. Egylet a vallásos műveltség és a jó érzés előmozdítására, nemcsak az unitáriusok, hanem mások között is.

Igazgató Tanácsunk megbízásából van szerencsém legszívélyesebb üdvöztetünket nyilvánítani. Reméljük, hogy Egyletük mint a multban, úgy a jövőben is hatalmas tényező lesz a jó munkálásában

Legszívélyesebb üdvözlettel

Bowie Copeland W.

Dr. Hegedüs István egyet. tanár levele Budapestről a titkárhoz.

Kedves kollega úr!

A Dávid Ferencz egyesület életében 20 év telt el. Ez egyesület tagjait ugyanazon szellem: a szabad protestáns lélekből áradó s. ellem: a világot átalakító történelmi gondolkodással frigyét kötő hit szelleme hatja át.

E hűségért üdvözlöm a társaságot. E hűségtől sokan elszakadtak! Alig lehet ráismerni a közvéleményre. A százados küzdelmek emlékei elől az *abdicatione rationis* kényelmes pihenőjét keresi.

Én maradok régi hitem, régi aspiratióm mellett Sári László emlékét most is őrzöm.

Üdvözlöm a kedves kollega urat és köszönöm, hogy alkalmat adott e sorok írására.

Budapest, 1904. okt. 26.

Hegedüs István.

Dr. Bedő Albert orsz. képviselő távirati üdvözlete tisztelendő Boros György urnak

Kolozsvárt.

Egyletünk mai ünnepélyes közgyűlésén nagy sajnálatomra nem lehetvén jelen, e sürgőnnyel óhajtóm eddigi sikeres munkásságának további buzgó és eredményes folytatásához legőszintébb szerencsekívánatommal üdvözölni.

Bedő Albert.

Dr. Eisler Mátvás kolozsvári rabbi, egyet. m. tanár beszéde.

Tisztelt közgyűlés! Köszönettel tartozom a Dávid Ferencz Egylet nagyérdemű titkáranak, a kinek szives meghívása folytán itt szót emelhetek. Miudenki, a ki bizik az emberiség haladásában s a maga kisebb vagy nagyobb körében igyekszik is azt előmozdítani, a legteljesebb rokonszenvvel kell, hogy eltelve

legyen az olyan szervezet iránt, mint a Dávid Ferencz Egylet, amely valóban nemes eszközökkel törekszik nemes czélokra. Mert az emberiség szebb jövődjét, melyben bizva bizunk, az emberiség igaz boldogságát, melyre vágyva vágyunk, nem a fennálló különbségek kiemelésével, az eltérések és ellentétek kiélesítésével fogjuk megvalósíthatni, hanem ellenkezőleg mindannak előtérbe állításával, a mi egynemű, összeillő és összeférő van mindnyájunk gondolkodásában és törekvésében. S mennyi az ilyen összeférő elem közöttünk, csak volna érkezésünk és nyugalmunk azokat felkutatni. De hát nincs érkezésünk és nyugalmunk az emberirtó háboruk, a társadalmi és politikai, a felekezeti és nemzetiségi torzalkodások e napjaiban. Ily mozgalmas időben, mikor a kornak élete háborgó tengerhez hasonlatos, az olyan szervezet, mint a Dávid Ferencz Egylet, úgy tűnik fel előtttem, mint csendes rév, a hol nyugodtan megvonulhat az az emberszerető s egyszersmind hazafiás munkásság, a mely felvilágosítja az embereket arról, hogy vannak magasabb érdekeink azoknál, a melyek elválasztanak bennünket egymástól, szellemi és erkölcsi érdekeink, melyek kedvesek mindnyájunknak. Ily szellemi munkára szívesen mondok áldást, ily törekvésű egyletnek egész lélekből kívánom, hogy megvalósuljon rajta Ezsaiás próféta áldása, melyet Izrael törzsfájára mondott: „A jövőben gyökeret ver, bimbót fakaszt s virágot hajt Izrael s megtelik a föld színe gyümölcseivel.” (Ezs. 27. 6.)

A Dávid Ferencz Egylet hatása a fiókegyletekben.

Sándor Gergely udvarhelykői f. e. elnöktől

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Az Udvarhelykői Dávid F. Egylet még a zászlóbontás előtt létezett. Az udvarhelyi egyházkörben ugyanis, a Dávid F. hitesszéinek egyleti működés által való terjesztésére 1876-ban »Dávid F. Könyvtár Egylet« alakult. Az udvarhelyi egyházkör volt tehát az első, mely egy egyletet a nagy vallás alapító Dávid F. nevére keresztelt s e ténykedésével figyelmet ébresztett az egyházban.

A 70 es évek különben mintha az elviharzott három század mulasztását jöttek volna pótolni 1873 megeremti a 20 ezer koronás Dávid F. alapítványt, 1879 zsinatával és Dávid F. emlékiratával a legnemesebben rója le a kegyelet adóját, midőn a régi fénynél meggyújtja a jövő idők szövétnekét 1884 ben megalakul a Dávid F. Egylet, odakialtva a még élő lelkekhez: Ideje az álomból felserkenni, mint világosság fiai, világosságban járjatok. A szózat nem pusztában hangzott el, mert a megalakult körök, a

vallásunkért igazán érező szívek, bizó lélekkel vonultak azon zászló alá, melyen nemcsak a békés idők, symbolumát: »Viribus unitis« láttuk fölírva, hanem a keresztes hadáratok ezen hagyományos symbolumát is: »In hoc signo vinces.«

Azóta 20 esztendő telt el, megrakodva búval és örömmel s mert a költő szerint a név semmi, a szellem az örök, nem a magunk közel 30 évét jubiláljuk, hanem beolvadunk s részt veszünk a társkörökkel együtt igaz, benső örömmel az egylet 20 ık közgyűlésében. Örömrünk eléggé is jogosult, mert vallásunkat oda, hol ma áll, a Dávid F. egylet 20 éves működése nagyban emelte és segítette. A 70 ezeret mind föl kellett keresni és megnyerni, hogy egytől-egyig mindenik hozzájáruljon a magasztos célhoz, hogy a hit és lelkiismeret vallása, a nemzeti, az erkölcsi és vallási öntudat gazdagon termő gyümölcsfája legyen s mint ilyent nem megrontva de kimívelve és megnemesítve adni át utódainknak is, ez volt 20 évvel ezelőtt megállapított nemes szándéka e nemes egyletnek, melyet minden ingadozás nélkül, vidám lelkelettel igyekezett megvalósítani. Údv a Dávid F. Egyletnek, mely a legjobb és legbölcsebb tanítómestert a munkát és a küzdelmet választotta. Az életben pedig mint Scheffer mondja, csak szellemi és testi munka teremhet jó gyümölcsöket, hozhat áldást és boldogulást az emberiségre.

De nemcsak nagy általánosságban szemlélődünk, mert a Dávid F. Egylet működésének jó hatása nyilvánvaló a nép között, az egyes fiók-körökben is. Az a szálló ige, hogy az unitáriusok ismerik egymást, csak azóta válik valóra, mióta egyletezünk. Jobban ismerjük azokat az egyháztagokat, kik nemcsak névvel hanem lélekkel is hozzánk tartoznak, a kikben már legyőzhetetlenül felébredve van a Dávid F. hitestmáihez való tartozandóság érzete, a kik többé nem hallgatva vagy sugva, hanem fennen kiáltják: »Hiszem az ember Ur Jézust . . .«, kik mint ama rómaiak, midőn Pál appius piacza felé közeledett, nemcsak elibünk jönnek, hanem mint lelkészskört, mint Dávid F. Egyletet, mint a hit és erkölcsi élet őrszemeit, szeretettel fogadnak házaikba és nemcsak vallásosságuk, hanem vendégszeretetük drága szelenczéből is öntenek azon világi és egyházi papok és papnékra, azon prófétákra és próféta aszszonyokra, kik nagy szépséggel a Sion-hegyére jönnek mindenün-nen, kik mint ama Kornéliusok vagy Thabiták koronáikat keresik elő s nem unottan és kedvetlenül olvasnak át egy-egy ciklust, hanem az immár erőre kapott unitárius öntudat nélkülözhetlenné teszi egyletünk lapjának, a Közlönynek olvasását s az egyházi élet terén való ténykedést és buzgolkodást.

De a mióta Dávid F. Egyletünk van, jobban megismerjük még egymást is Addig, 20 év előtt, egyetlen egy közgyűlésen mutatkozhattunk be, de a szűkre szabott idő alatt a legjobb erő,

a legnagyobb tudás is alig érvényesülhetett, és most, 20 év után, többször van alkalom évenként szólni a legdicsőbb trónusról a legdicsőbb emberi es keresztényi erényekről. Tények beszélnek a multból s vetnek derűs, biztató világot a jövőre. És én, a ki ott voltam a keresztelőn, eljöttem a létjogosultságát kivívott egylet jelenünnepére is, én, a ki annyiszor láttam az egy szív és egy lélekkel olvadtt, az egyleti eszmétől minden szépre és jóra buzdult gyülekezeteinket, most az ima és egyházi beszéd, majd az állandóan kultivált ének és költészet magas régióiba vitetni; én a ki láttam, az egyháztársadalmi és hazafias beszédek által a vallás erkölcsi élet emelkedését, a szeretet terjedését, az édes hon kebelén még száraz kenyér mellett is, a becsületes munka tovább folytatására a neki buzdult készséget; én a ki láttam, hogy mily jó neven veszi a nagy szellemek hívását, a dicső példák bemutatását, azt éreztem mindig, arra a tapasztalatra jutottam mindannyiszor, hogy a Dávid F. Egyletet, ha még nem volna, egyházunk érdekeiért meg kellene alakítanunk még ma, most, a jelen pillanatban, mert a Dávid F. Egylet, ha adja a munkát és a küzdelmet, de megadja a szellemi munka elenyészhetlen gyümölcseit, megadja a mezőt, melyen a magvető és az arató örömmel takarnak, megadja azt a boldogító reményt, hogy a ki hív a jelenben és a kevésen, többre bizzák az eljövő századok és ezredek.

A Dávid F. Egyletnek, mely 20 évi pályafutása alatt oly egyháztársadalmi helyzetet teremtett, melyben az ember időtöltésére kínálkozik munka, munkája után haszon egyesekre, vallásközönségünkre, Istenünk dicsőségére, ennek a Dávid F. Egyletnek nemcsak ezüst és arany jubileumokat, hanem századokat és ezredekét kíván az Udvarhelyköri Dávid F. Egylet. Éljen!

Ders, 1904. október hó.

A D. F. E. szerepe a néperkölc s javításában.

Fazakas Lajos lelkész marosi D. F. E. f. e. alelnökétől.

A marosi Dávid F. fiók-egylet is örömmel veszen részt az ünnepélyen s őszintén üdvözli ez egyletet 20 éves jubileumán.

Minden vallásos társulat célja, vagy kellene céljának lennie, tanítani az igazságot, a mint Jézus tanította s vezetni a népet tovább, tovább a világosság felé. Mit csinálnak erre nézve más hasonló irányú egyletek, nem akarom ez alkalommal fejtegetni, a mikor csak legfennebb 5 percnyi idő van számomra kimérve. Annyi azonban világosan látszik, hogy ámbár óriási sokféle egylet létesült a mult század utolsó felében, mégis ha nem lett volna akkor megalakítva, ma meg kellene alakítanunk ezt, mert ha a népet igazán szeretjük, ha vallásunk szellemét tisztán fogjuk fel, erre az

egyletre nagy szükségünk van, különösen ma, midőn hiveinket csak úgy tarthatjuk meg szent vallásunk kebelében, ha azokat tesszük a mik ez egyletnek főfeladatai. Ez az egylet nem szűkkeblű, nem felekezeties, hanem az evangéliumot hirdeti mindenkinek, azt az evangéliumot, hogy az Isten a mi Atyánk s mi egymásnak testvérei vagyunk s hogy nemcsak a papoknak, tanítóknak és az uraknak kell megismerni az igazságot, hogy szabadok lehessünk, hanem mindenkinek. Ez az egylet fölkeresi a tudatlant is, hogy tudjon, fölkeresi azokat, kik csak anyagi czélkért aljas kedvtölésekért akarnak élni s így szól hozzájuk: »Ez állati élet, a melyben éltek! Hagyjátok el azt! A ti természetetek nemesebb, lehető rendeltetések magasabb az ilyen életnél! Fölkeresi a szegény elhagyatottat is s így szól hozzája: »Te az Isten gyermeke vagy, ha szegény vagy is, miénk vagy, ha a sors elvetett is körülökből Vigasztalódjál, de örködjél egyszersmind szived, jellemed tisztasága fölött s akkor szeret téged az Isten, nem azért, hogy valaki éretted meghalt, hanem szeret ő téged saját magadért? Légy tehát méltó az ő szeretetére.

Fölkeresi az ifjakat, a gyermekeket is, nem azért, hogy ifju életöket megkeserítse valami sötét, ijesztő tanokkal, félelmetes eszmékkel, nem azért, hogy azt mondja nekik: A ti természetetek teljesen meg van romolva, ti nem tudjátok még az Istent igazán szeretni, míg uj természet nem adatik nektek, hanem fölkeresi azért, hogy szeretetteljesen karjaira vegye őket, mint a nagy mester tette s megáldja őket, tudván, hogy igaz, mit a halhatatlan Channing mond: »e gyermekben megvan az angyal erjének a csírája s az Isten azért hívta életre, hogy angyallá legyen.«

Hogy azonban ezt a szép hivatását teljesítse, még jobban be kellene hatolnia a nép közé, mert még most eszméit, nézeteit nem ismeri a nép mindenütt, tagjai inkább csak papok, tanítók, papnék, tanítónék s egy-egy felvilágosultabb világi.

Utát, módot kellene találnunk arra, hogy jobban terjedjen s kiadványait többen olvashassák, s különösen a szétszórtnak élő hiveink, mindnyájan megkapják kiadványait, mert erre az egyletre is áll, hogy sokat teszen a néperkölcsváltoztatásban, de rendeltetésé az, hogy még többet tegyen!

Tudom, hogy minden pap elkövet mindent, hogy az egylet terjedjen, magam is a mult napokban is taggyűjtéssel foglalkoztam s ezennel 4 új tagot jelenthetek be: *Nagy Lajos* körjegyzőt Nyárádszeredából *Bartalis Józsefné* urnőt Csikfalvából, *Fazakas Péterné* önnagyságát Szentmártonból, *Márton Istvánt* Csikfalvából. Tisztelettel kérem ezek számára a kedves Közlönyünket

A gondviselő jó Isten éltesse sokáig ez egylet kezdeményezőit, hogy megvalósulhassanak a szép gondolatai, tervei és szándékai!

A D. F. E. a valláserkölcsei élet mezején.

Lőrinczi Dénes tordai unitárius lelkész az aranyos-tordaköri fiókegyleti alelnök üdvözlő beszéde:

Mélyen tisztelt diszközgyűlés!

Midőn ezelőtt 20 évvel egyházunk kebelében e *vallás-erkölcsi* egylet megszületett, végtelen szerencsés és hálás gondolat volt ennek kibontott lobogójára első nagy püspökünknek, a halhatatlan emlékü Dávid Ferencznek nevét írni föl Hiszen, kinek neve ragyoghatna méltóbb és tisztább fényvel ott, mint nagy vértanunké?! Keresve sem találhatunk bátrabb lelkű hithőst, szilárdabb jellemet, mint ő vala. A ki egykor lelke fényével vezetett egy egész országot a hitszabadság tiszta térein, a ki a pillanat ihletésében lelke egész meggyőződésével hirdette: »a hit Isten ajándéka«, a ki hite mellett, mint a tenger kőszála megállt rendületlenül s meghalt igazodás nélkül az igazságért és neve becsületéért: az méltó arra, hogy neve *jelszó*, szelleme *vezércsillag* legyen.

Hogy szerencsés és hálás gondolat volt e nagy névvel indulni a *vallás-erkölcsi* élet nagy munka mezejére, bizonyítja az a husz év, mely egyletünk multját alkotja; bizonyítja az elért eredmények, melyeknek e mai jubiláris diszközgyűlés is szép, lélekemelő tanúsága. Az a jótékony és áldásos hatás, mely egyletünk működését lépten-nyomon követi, szintén ennek fényes bizonyysága. Ez a hatás pedig kétségbevonhatatlan.

A Dávid Ferencz egylet meghordozza lobogóját a legegyszerűbb székely községben s lengeti a hitszabadság zászlóját hazánk székesfővárosában. Hintegeti a *vallás és erkölcs* magvait Erdély vadregényes bércei-vögyei közt és hirdeti a lelkiismeret szabadságát a szép alföld délibábos rónaságain. S mindenütt, a hol szóban, vagy írásban hozzáfér a lelkekhez, tisztább a gondolat, nemesebb az érzelem; bővül a vallásos ismeret, erősödik a hitélet, tisztul és nemesedik az erkölcs. Bontogatja szorgalmas kezekkel az évszázados választófalakat, melyeket az osztály- és hitkülömbőség emelt, hogy érezzék az emberek: nincsen közöttünk sem *zsidó*, sem *görög*, mert mindnyájan *egyek* vagyunk. Terjeszti a világosságot, oszlatja a sötétséget; hirdeti az Isten és ember szeretet evangéliumát s ápolja a hazafiság szent érzelmeit.

Ezen derék *vallás-erkölcsi* működésért üdvözlöm én az anya egyletet születésének 20 éves fordulója alkalmából. Üdvözlöm az aranyos-tordaköri fiókegylet és a vármegyében levő 11,000 unitárius lélek nevében. Lelkem mélyéből üdvözlöm derék elnökségeteket, fáradhatatlan titkárukat és központi választmányunkat azzal a forró kívánsággal, hogy egyletünk virágozzék, sikerrel működjék mind az időknek végéig!!

A Dávid F. Egylet és az ifjuság.

Szentmártoni Kálmán D. F. E. ifjusági köri elnök beszéde.

A terebélyes fa fiatalabb ágának a »Dávid Ferencz Egylet ifjusági körének« hozom szívből jövő üzenetét Hozom azzal a szeretettel, mellyel ifju beszél az öreghez, azzal a köszönettel, mellyel élő tartozik az ő éltetőjének.

Alig négy éve, hogy a »Dávid Ferencz Egylet« egy régi, lelkes harczosának agyában megszülemlett a gondolat: jó volna ifjusági egyletet szervezni. A derék, komoly harczos mellé lelkes ifjak csoportja verődött, s magam is láttam az akadályokat, melyeket le kellett győzniök, Buzditották egymást, dolgoztak serényen, de annál több erkölcsi erővel s megalakult a »Dávid Ferencz Egylet« ifjusági köre, melynek célja: A vallás-erkölcsi élet ápolása, fejlesztése s ennek határain belül az önművelés minden, oly módon, mely a vallás és erkölcs eszméivel ellentétben nem áll. Feladata szerintem másfelől ennek az egyesületnek az, hogy az anyaegyesületnek munkásokat képezzen. Ennek a feladatnak és az említett nemes célnak megvalósításán munkálunk folyton küzdve az akadályokkal, melyek közül a legnagyobb az, hogy állandó tagokra, munkásokra nem számíthatunk, mert az egyesület egyetemi ifjakból állván — azok folyton váltakoznak. S hogy ily nehézségek mellett is működhattunk, azt annak köszönhetjük, hogy a lelkes hadvezér folyton szemlélve csapatját új harczosokat állított a régié helyébe.

De még egy másik baj is fenyegeti egyesületünket. A főiskolákkal kapcsolatos ifjusági egyesületek száname, siralmas képet mutatnak. A létfontartás nyomasztó kérdése ránehezedik a fiatal szívekre is. Az aranyifjuságtól, mintha kiveszőben lenne az idealizmus és az altroizmus, csak mintha egy nagy társadalmi átalakulásnak néma szemlélője volna, rideg egoizmusában közömbös a közérdekkel szemben. Azok az ifjusági egyesületek, a melyek egy koron lánggal égve lobogtak és világítottak, most csak szájalomra méltóan pislognak, s ha néha fel is lobbannak, csak a füst nagyobb, mely még növeli a sötétséget.

Örömmel jelenthetem a mélyen tisztelt közgyűlésnek, hogy ifjusági egyesületünk ily szomorú viszonyok között is él és működik. Az unitárius összetartás mint mindenkor, mindenben, úgy most is megtalálta a helyes utat s kitartó munkálkodással, szilárd lépetekkel haladunk kitűzött célunk felé. Előttünk lebeg önzetlen munkájával életadó anyaegyesületünk, mely ma fennállásának 20-ik évét ünnepli. Husz csztendő az egyesületek életében nem sok idő, de nem is az idő a kriteriuma az egyesület létjogosultságának, hanem az illető egyesületnek, munkaköre, célja, működése. Husz

esztendő a vallás-erkölcsi eszmék mezején, ez már sok idő, ez már méltó a megünneplésre! A Dávid Ferencz Egylet husz év óta ezen a mezőn jár tisztogatva a gyomot a virágok közül s a szerény kertésznek példájára nem kívánt semmit fáradozásért; nem kívánt sohasem elismerést, babért, hanem önmagában, végzett munkájában mindig megtalálta a maga gyönyörét. Van-e ennél dicsőbb, van-e magasztosabb? Szívemből üdvözlöm e nemes egyletet s fiatal lelkünknek csak az az óhaja, hogy még soká éljen, hogy még sokat tegyen!

A mi közönségünk.

Józan Miklós esperes felolvasása.

A D. F. E. megalakulása óta mindig élénk figyelemmel kísértem annak az ügy érdekében kifejtett komoly munkásságát. Láttam, hogy ha nem is terjed ki annak hatása az ugynevezett nagyvilágra, a közös célok szolgálatában egyesíti és összetartja azt a szerény kört, amelynek mi nem csupán születésünknel, hanem lelkületünknel fogva is tagjai vagyunk. Eleitől fogva hű gonddal ápolta a vallás-erkölcsi élet ébresztése mellett az egyházas szellemet is, a melylyel ellentétbe már csak azért sem jöhet, mivel a nyilvánosság előtt rendszerint templomainkban jelenik meg s foglalkoztatni igyekszik mindazokat a lelki erőket, amelyek bennünk az embert, mint Istennek gyermekét, igazi világitásban mutatják be.

Betölteni látszik tehát azt a jézusi parancsot, mely így hangzik: „Menjetek inkább az Izrael házának eltévelyedett juhaihoz. Predikáljatok és ezt mondjátok: Elközelített a menynekeek országa. . . . Ingyen vettétek, ingyen adjátok.” (Máté ev. X. 1—8.) A tanítványok is előbb az ő saját háznépük, fajuk körében hirdették az igét. De mi lett volna az egész világra szóló mozgalomból, ha megmaradt volna Judea pusztájában és a Genezáreth tava mellett? Nyomtalanul elhangzott volna, mint a pusztában kiáltó szózat, elsimult volna, mint a hullámverés a tónak tükörén. A kereszténység nem esett ebbe a végzetes hibába. Nem szigetelte el magát. Kereste a kapcsolatot azzal a külvilággal, a melyre éppen erkölcsi elveinek szigorú rendelkezései folytán hatni törekedett. Csak így nőhetett a picziny mustármag terebélyes fává, melynek árnyékában a kifáradt világ vándor-nemzedékei kellemes pihenőt találtak.

A mi bevált ebben az óriási szervezetben, az irányadó lehet a kisebb méretű mozgalmaknál is, mint a minő a mi szerény egyleti csoportolásunk és törekvésünk is. A természet törvényei is ugyanazok a tenger zajgó hullámaira és a virág

kelyhén rezgő harmatcseppre; az éltető nap arany sugáira, melyek egy egész világot boldogítanak és az egyszerű mécsvilágra, melynek derengő fénye csak egy kicsiny kunyhó boldog lakóira vetheti világát. Kereste tehát a D. F. E. is, mint vallás-erkölcsi mozgalom, a kapcsolatot, az összeköttetést a külvilággal, az idegen közönséggel, melyre színtén a maga meghittebb körén kívül is befolyást kívánt gyakorolni. Ezt az összeköttetést kezdetül fogva igyekezett szócsöve, a népszerű Közlöny útján bátorítani és fenntartani. Nem kisebb szerepet töltött be a felolvasó asztal, melynél az elvbarátok és a rokonlelkek találkozót adtak egymásnak.

Ennek folytán a D. F. E. viszonya az idegen közönséggel mind melegebb és melegebb lett s a Dávid Ferencz nevére méltóbb emléket talán nem is állithatunk, mintha elveit és igazságait minél szélesebb körben népszerűsíteni törekedünk.

Az ő nevének kívánt emléket állítani a budapesti testvéregylet is, amikor 3 évvel ezelőtt kedvező jelek mellett megalakult s az imént kifejtett elv szerint haladva, közel, igen közel igyekezett férközni az idegen közönség szívéhez.

Megalakultunk. Meghívtuk az első nyilvános felolvasó közgyűlésünkre tagjainkat és a nagyközönséget. Angol testvéreink nagyobb számmal voltak jelen, ami a bemutatkozást csak annál érdekesebbé tette. Megnyitottuk a mi templomunk ajtait mindenki számára. És azt tapasztaltuk, hogy a templom „imádkozásnak háza“ s kár oda bevinni az egylet vásári portékáit; de azért az egylet nem ártott a templomnak, a templomi jelleg nem tartotta vissza az „idegent“. Sőt nagy lelki örömünkre szolgált, hogy az egyetemes emberi szívnek hurjait kellemes rezgésbe indította az egyszerű ima, mely tud lelkesedni a nagy vallásalapítók Mózes, Buddha, Krisztus és Mahomed testvéri szent szövetsége mellett. Abban forgolódtunk és abban forgozódunk ezutánra is, hogy a mesterségesen emelt választó falak önmaguktól lehulljanak. . . Isten országa már a földön, ahol mindenkinek egyenlő mértékkel mérnek.

Ez a mi mozgalmunknak végútja és éltető eleme. Ne lásson benne senki burkolt felekezeti propagandát, mert mi nem a lélekszámban keressük az elvek tisztaságát, az eszme diadalát. Még kevésbé illethet bennünket az a ráfogás, mintha valamely szintelen és bágyadt eccleticizmussal és simulékonysággal — „mindeneknek minden kívánva lenne“ — alkalmazkodnánk a mi eleven környezetünkhöz. De ha így is volna, ez csak természetadta jog és előny, melylyel az utolsó téreg is él nem csupán saját maga, hanem a kiterjedt faj és család érdekében.

Élni és halni kívánva, nem vonulhattunk vissza a csöndes

szemlélődés egyhangu magányába Forumot, nyílt piaczt szerveztünk, ahol bárki felléphet és megnyilatkozhatik a lelki élet titkos műhelyében végbement tapasztalatairól és azokról a törvényekről, amelyeknek van és kell hogy legyen akkora jelentősége, mint a földgömb sarkainak, amelyeknek föltárása érdekében már a tudomány annyi nemes bajnoka kockára tette életét.

Kerestük és keressük az alkalmat a megnyilatkozásra, mert ez maga az élet. Megnyilatkozás nélkül még az isteni teremtlék is kénytelen lett volna mind a mai napig a szürke chaos felett borongani. Az isteni lélek munkatere a végtelen világ. A mi munkamezőnk az a szerény kör, a melynek lelki szükségleteit kielégíteni, meggyőződését kifejezésre juttatni igyekezünk.

De hogyan lehetséges ez?

Hiszen közönségünkben képviselve van a polgári társadalomnak minden rétege. Felolvasóink is a legkülönbözőbb élet-hívadások köréből kerülnek ki. Hol itt az egyöntetűség, ha már a felszínen is oly nagy a hullámvész? Hol itt az egyenes út a váltakozó irányok utvesztőjében? . . .

Az egyöntetűség ott van a harmonikus emberi lélek mélyén, hasonlóan ahhoz a nyugalomhoz, mely mitse tud a tenger felszínén háborgó hullámok tusakodásáról. Az egyenes út ott van az eszményiség tiszta levegőjében, a honnan tekintve, az összes irányzatok, mint a kör sugarai, egy örök és állandó központban, az isteni tökéletességben, egyesülnek.

A mi közönségünk belátta és méltányolni tudja, hogy minket egyleti működésünkben ilyen általános szempontok vezérlelnek, amelyek összhangban vannak a haladó kor szellemével. Ilyen eszményi világot alkottunk magunknak, a melyben mindenki — lépést tartva az emberi mivelődés messze kiható mozgalmával — otthonosan érezze magát. Folyton szélesbitjük a mi látásunk határát, hogy annak gyönyörű perspektívájában megillető helyet találjon minden, ami a múltból mint elévülhetetlen igazság fennmaradt mireánk és a jövő nemzetekre; minden, ami a jelen öntudatos küzdelmeiből győzelmesen kerülhet ki az egész emberiség javára. Múltnak és jelennek lelkünkhez tapadt képeit átvetítjük az ismeretlen jövő ködfátyolára s csöndes ábrándjainkban el-elmerengünk annak felhők módjára folyton változó alakzatain.

És bár — a költővel szólva — mi is hajlandók vagyunk „a jövő sivatag homályát az Istenség vezető kezére bízni,” mégis szent kötelességünknek ismerjük: *előkészíteni a jövőt*, vagy legalább is — ami minket illet — úgy berendezkedni lelki vilá-

gunkban, hogy a jövő az ő megoldásra váró problémáival, Sphinx-szerű kérdéseivel, készületlenül ne találjon.

Azt mondja Emerson, a nagy bölcselelő, hogy emberi méltósága érzetében „oldja meg mindenki a maga rejtélyeit.“ És Emersonnak igaza van. Ezen az alapon a mi közönségünk is joggal elvárhatja tőlünk, hogy ne elégedjünk meg pusztán a mult hagyományoknak ápolásával; ne merüljön ki a mi munkásságunk a létező bajok pillanatnyi orvoslásában. Ezekre vannak elegendő, a miénknél erőteljesebb, dúsabb anyagi forrásokkal rendelkező szervei az emberi társadalomnak. A mi hivatásunk a *jövőnek élni*, annak boldogságát, a felvilágosodásnak diadalát szóval, tettel és önzetlen áldozatkészséggel előmozdítani.

Meg vagyok róla lelkem mélyén győződve, hogy amig ilyen irányban haladunk, mindig számíthatunk egy a rendes tagok, mint az idegenek anyagi és erkölcsi támogatására. Az anyagi áldozat, mondjuk a kötelező tagdíjfizetés, oly csekély, hogy azt mindenki megerőltetés nélkül meghozhatja. Sőt az idegenek, mikor a rendes tagok sorába lépnek, nem egyszer hajlandók adományképpen is juttatni valamit, a mivel az egylet iránti hálájukat kézzelfoghatólag lerójják. De mi ennél sokkal többre becsüljük a személyes megjelenést, az érdeklődést, a melyet ügyeink iránt tanusítanak. S valóban csak gyakorlati érzékre mutatna mibennünk, hogyha mozgalmainknak, a minket vezető elveknek ismertetését gyakrabban igénybe vennők a napi sajtót, a miért senki se vádolhatna jogosan s reklam után való járással. Hiszen manapság mindenki a napi lapokból óhajt értesülést szerezni azokról az eseményekről, a melyek a világot mozgatják; azokról, a melyek csak egy napig kötik le a figyelmet, aztán végkép megszűnnek vonzani; azokról is, a melyeknek maradandó hatása mélyen bevésődik az emlékezetbe, s az összhangzatos élet ápolására nagy befolyással vannak.

A kik azután ilyenformán tudomást szereznek mirőlünk s kíváncsiságukat az egyszerű ujsághír ki nem elégíti, azok a rokonszenvező közönség köréből minden oldalról hozzánk fognak fordulni, hogy bővebben tájékoztassuk őket. E célból helyén való volna, ha figyelmet keltő felolvasásainkat — mint ahogy az eddig is szokásban volt — népszerű nyomtatványok alakjában bocsátanók a nagy közönség rendelkezésére. Még pedig ingyen. Mert ha valaki gondosan átolvassa és megszívleli a mi gondolatmenetünket s velünk együtt érez, nagyobb szolgálatot tesz minekünk, mintha egy pár fillérrel áldozni óhajt a szent ügy oltárán. Tudjuk, hogy angol és ámériкаи testvéreink ilyenemű működésükkel — kivált a Postal Mission útján, melyet hölgybizottság vezet — mily szép eredményeket tudtak elérni, s

mindig kiterjedt az a közönség, a melyet eszméinknek ezuton meghódítaniók sikerült. „Hintsétek az eszmét mindenfelé“ (to sow beside all waters) oly jelszó, a mely minden ily irányu mozgalomnak csak becsületére válik.

Mióta a nyomtatott betű valóságos nagyhatalommá lett, mintha leszoritotta volna az élőszót az őt megillető terrenumról! De ez csak látszat. Látni kell, a mikor valamely szellemi mozgalom képviselői, ahelyett, hogy irataikat küldenék el, elmennek maguk személyesen az emberi mívelődés valamelyik góczpontján kijelölt összejövetelre, s a közvetlenség varázsával, élő szóval tolmácsolják azt, a mi lelköket heviti s keblöket a nemes missió kötelességérzetével tölti be. Hivatkozhatnám belföldi példákra, vagy a külföldről is rámutathatnék a kongressusok egész sorozatára, a melyek a különböző országok képviselőit szokták a tndományos és társadalmi kérdések megvitatására egybehívni. De én e helyen csak arra az egyre hivatkozom, a melyik hozzánk legközelebb áll, s a melyen magam is szemtanuja lehettem annak az igen apostoli lelkületnek, a mely a különböző országokban különböző felekezeti, de a hit tárgyaiban szabadon gondolkozó tagjait áthatotta. Értem a nemzetközi szabadelvű vallásos kongressusnak londoni és amsterdami tanácskozásait, a melyek szélesebb alapon — mintegy az egész föld kerekességét bevonva — ugyanazt a magasztos elvet óhajtják megvalósítani, a melyre mi szerényebb viszonyaink között nem kevesebb öszinteséggel és lelkesedéssel törekedünk. „Igaz vallás és teljes lelkiismereti szabadság az egész világon“ — ez az ő céljuk. Ez a mienk is. Velök állandó érintkezésbe lépni, az ő példájokon időnként vándorgyűléseket tartani, őket közibénk vendégszeretünk felajánlásával meghívni s erre a talajt kellőleg — a többi rokonérzésű protestáns testvéregyletek bevonásával előkészíteni, oly teendők, amellyek önként kínálkoznak a szélesebb mederben folytatandó munkálkodás és a kiterjedtebb erkölcsi siker érdekében.

Mindnyájunknak jól esik visszapillantánunk közös édes Anyánk, a központi D. F. E 20 évi hasznos működésére. Áldjuk a Teremtőt azokért a vezetőkért, akik már nincsenek közöttünk, de hanyatló éveiknek legszebb gondolatait nekünk áldozták; áldjuk azokért is, akik nemes buzgalommal intézik az ügyeket is, küzdve akárhányszor félreismeréssel és közönnnyel; áldjuk azokért, akik jó és rossz időben hiven kitartottak mellettünk és megvédték a lobogó becsületét.

„Fel a zászlóval magasra,
Egész világ hadd láthassa!
Hadd lássák és hadd olvassák:
Rajta szent szó van: szabadság.“

Józan Miklós.

A Dávid Ferencz Egylet hatása a vidékre.

A központi egylet gyűlésén 1904. október 29-én Kolozsváron elmondotta Kiss Sándor, háromszéki ehkőri jegyző.

A háromszéki Dávid Ferencz fiók-egylet megbízásából jelentem meg, hogy fiók-egyletünk ténykedéséről referáljak. Alkalmazkodom az 5 perczben megszabott időhez, s a központi tisztelendő titkár ur hozzám intézett levelében kitűzött tárgyat tartom szem előtt.

A 70-es években Budapesten a Dr. Ballagi Mór, Farkas József és más jelesek kezdeményezésére alakult *Reform-egylet* előzte meg a Dávid Ferencz Egylet alakulását.

Háromszékmegye értelmisége meleg érdeklődéssel 52 taggal sorakozott a mozgalomhoz. Reform intézményeket remélt s várt mindenki. Az unitáriusok közül is sokan jelentkezünk. De a Dr. Fretska és társai által lett befolyás következtében a budapesti egylet, mely címét Protestáns-egyletté megváltoztatta s a czimből az unitáriusok kilettek tagadva; olvasva mélt. és főtiszt. Püspökünknek azt a megnyilatkozását — hogy az *unitáriusok kibontott lobogóját összehajtjuk és eltesszük jobb időkre*, — vissza léptünk mi is, a más felekezetűek is.

Ezekután örvendezve vettük tudomásul, hogy 20 évvel ezelőtt itt a központban Dávid Ferencz Egylet alakult. Mikor a vidékek fellettek szólítva, hogy fiók-egyletekké alakuljanak, jelölül annak, hogy az unitárius egyház összehajtott lobogója ki van bontva — azonnal fiók-egyletté alakultunk s a központi egylet kötelékébe beléptünk. Reform intézményeket, reform elveket vártunk. Tehát a mi fiók egyletünk is az ország keleti véghatárán most husz éves.

Az egylet kezdetben egy pár évig egy vagy két gyűlést s azokon értekezéseket, a közelebbi időben a közgyűléseken kívül az egyházközségekben sorba ünnepélyeket tartott felolvasásokkal s szavalatokkal; közreműködtek a községi és iskolai dalárdák.

A fiók-egyletünk ilyen ünnepélyein a nép nagy érdeklődéssel vett részt — a koronkénti érintkezés melegebbé fűzte össze az ismerők körét; helye lett egymás elvei és gondolatai kicserélésének; szorosabbá fűzte össze a keresztyén testvériséget. Reformelvek megbeszélésének is tere volt az egylet nem egy vagy kevés, hanem sok gyűlése.

Szóval a Dávid Ferencz egyletnek jótékony hatása volt a vidékre s az a hatás még az egyszerű munkás népre is kiterjedt. Ismerek a tagok közt szerény útkaparót (így hívják nálunk

az állami utakon szolgáló munkásokat), aki az egylet folyóirat-jából az Unitárius Közlönyből nekem, ha találkozom, párbeszédünkhöz megannyiszor idézni szokott.

Az egylet tagja Háromszéken 80-on felül van jelenben. Üdvözlöm az anyaegyletet és együtt örvendezek vele.

Husz év multán.

A föld immár forgott »keserű levében,«
Fény és éden nélkül, komoran — sötétben,
Sehol semmi élet, lomb, virág, vidorság . . .
S zendült az Úr szava: »Legyen világosság!«
S felragyogott kelet bűvös éden kertje,
Az első ártatlan emberpárral benne.
De már ott a *kigyó*, rejtő Kaint méhe . . .
Elveszett az éden az emberre nézve.

Nem egy prófétát küld az Isten a földre,
Hogy a csalárd kigyó fejét összetörje.
Egyiptomnak földje: *szolgaságnak* háza,
Csoda e, hogy nő a piramisok száza?
Milliók sohaja, átka, szenvedése,
Véres verejtéke, köveikbe vésve . . .
Szabadító támad . . . ott vezérli népét —
Előttünk tűzoszlop lobogtatva fényét.
S az ígélet földjét midőn már már látja:
Visszavágyik a nép, a szolgahazába.

Majd jött ama *Jó, Szent*, teljes szeretettel,
A ki a kereszten értünk vérezett el.
Uj eget, uj földet hirdetett szavával,
S hogy megváltson: meghalt, vértanu halállal
Feltámadt s vigaszunk lett egy égi *Eszme*,
Igy lőn üdvünk jele dicsfényes keresztje.
S hogy *Őt* követhessük, vallván *azt az Eszmét?*
Felvettük érette *Ő* nehéz keresztjét.

Hajh, de az a kereszt, hitünk, üdvünk jele,
Melyben a *Szeretet* dicsőséget nyere:
Szült csak örök viszályt, gyűlölködő harcot,
Nevében, nevével dúlva irtó harcok.
Soha eszme, szent cél, annyi könnybe, vérbe
Nem került, mint éppen, a vallás eszméje

Tűrelem, békesség, szelidség, szeretet:
 Ezekkel gyógyított a Jézus sebeket.
 S az a kereszt mégis, melyen *neve* fénylett:
 Az időben annyi könny- s vértől sötét lett!

Lobogónkra egy nagy, fényes *nevet* irtunk,
 Küzdünk alatta — de fegyverrel nem irtunk;
 Az *Ő* fegyvere is — Mesterét követve,
 Tűrelem, szelidség s sziklajellem egybe.
 Ünnepelevén ime, a *második tized*:
 Ünnepejük *Őt*, a mind halálíg hivet.
 Szálljunk gondolatban jeltelen sirjához,
 Hadd égyen ma fényben . . . hadd legyen virágos!

Tovább! haladjunk csak a megkezdett uton,
 Büszkén nézhetünk szét szép diadalmunkon.
 Konkolyt nem hintettünk . . . tiszta magot vetve:
 Ott van az aratás dús kalászos rendje.
 Összehordva, kincses házzá nőtt már a mag,
Szellemi kincsekben lévén gazdagabbak.*

Azt a zászlót, a mely leng *méltó* kezekben:
 Fel, fel magasabbra, hadd lobogjon fennen.
 Gyűljünk körülötte, kicsinyje és nagyja,
 Készen áldozatra s ha kell, viadalra.
Ővjon harcunkban a kigyó okossága,
 Kain irigysége sziveink ne bántsa.
 A ki *hitelvünkért* rút halált szenvedett:
 Maga volt a legszebb, az igaz szeretet.
 Tegyük fogadást, hogy bár ég föld dörögjön:
 Rendületlen fogjuk követni örökkön.
 Az a jeltelen sir *Déva vár* tövében:
 Hadd legyen virágos . . . ragyogjon *ma* fényben!

Murányi Sándor.

Ferencz József unitárius püspök ur beszéde.

Ekkor a főtiszt. püspök ur felállván, körülbelől ezeket mondotta:

Nem tehetem, hogy bár programmon kívül ne szóljak én is néhány szót e lélekemelő szép ünnepélyen, annyiaval inkább, mert azt az örömet, a melyet itt oly sokan kifejeztek a Dávid F. egylet

* Az *Unitárius Közlönynek* ma már 17-ik kötetét bírjuk, igazán nemes, hazafias vallásos irányzattal, szabad gondolkozással.

20 éves feánállása alkalmából, nekem, mint egyházunk ez idő szerinti főpásztorának, ugyyszólva, egyesítve kell éreznem. Nem tagadom ugyan, hogy a titkár ur jelentéséből, a melyben az egylet megalakulását s annak 20 évi munkásságát ismertette, nagyon megdöbbenett az, hogy mily sokan itt hagytak azok közül, a kik annak bölcsőjét körülállották, annyira, hogy legalább az idősebbek közül, jó formán csak én vagyok az élők sorában; következőleg csak az örömet is, a mit ők ma nem élvezhetnek itt velünk, nekem kell élvezni.

Igen; nekem kiválóan jól esik látnom, hogy azt a lobogót, a melyet 20 évvel ezelőtt kibontottunk, nem hiába bontottuk ki, hogy az ma már szabadon és messzi leng. S ha kérдем, hogy vajjon mégis mi lehet az, a mi a Dávid F. egylet lobogója alatt egyesít, nemcsak minket unitáriusokat, hanem a mint itt elhangzott, saját hitsorsosainkon kívül másokat is? erre a feleletet részemről abban találom fel, hogy e lobogó nem egy konfessiót jelent, hanem az igazságkeresés utáni vágyat, mely Dávid Ferenczet vezette és így ha egyfelől méltán sajnálattal gondolhatunk is az ő tragikus halálára, más elől szerencsének tarthatjuk annyiban, hogy ha tovább él, meglehet ő is oda jutott volna, a hová a többi reformator, hogy konfessióba foglalja hitnézeteit.

Nem, Dávid Ferencznek, nem a konfessiója előtt hajlunk meg mi, a mit nem is irt; sőt a miket irt, azokat is nehezen tudnók ma mind aláírni. A mi az ő nevét előttünk tiszteltté teszi s képe-sekké tesz lobogója alatt hitkülönbség nélkül egyesülni, ez az ő fáradhatatlan munkássága az igazság keresésében, melyet oly szépen fejez ki a német költő, midőn azt mondja: »Ha Isten egyik kezében a teljes igazsággal, a másikban az igazság utáni törek-véssel kínálna meg, én az utóbbit választanám.«

Ez legyen a mi törekvésünk jövőre is. Kövessük Dávid Ferenczet az igazság keresésében. Mert ez alatt a lobogó alatt csak azok nem érezhetik jól magokat, a kik azt hiszik magokról és azzal szeretnek kérkedni, hogy ők a teljes igazság birtokában vannak. S ha a megismert igazságot az emberiség közkincsévé akarjuk tenni, a mi kötelességünk is, más módot és eszközt erre se használjunk, mint a meggyőződést, tiszteletben tartva mindenkinek lelkiismeretszabadságát.

Ezek után ismételten örömet fejezve ki a főt püspök ur a szép ünnepély felett s Isten áldását kérve a fiók-egyletek további munkálkodására, meleg köszönetet mondott azoknak, a kik más egyházak részéről sem vonakodtak elismeréseket nyilvánítani az egylet iránt, valamint a jelenlevő közönségnek érdeklődéséért.

Pénztárnoki jelentés.

Tisztelt Közgyűlés!

Midőn évi jelentésemet megtenni akarom, nem mullaszthatom el annak felemlítését, hogy a lefolyt egyleti év egyáltalában nem tartható egy rendes egyleti évnek. Ugyanis mult évi közgyűlésünk óta 14 hónap telt el, mig megelőző egyleti évünk csak 10 hónapból állott. E körülmény kiadási tételeinkre természetesen befolyással volt, amennyiben azokat nagyobbakká tette, mig a megelőző évben azok megfelelőn kissebbek voltak. Ezenkívül megelőző évi zárszámadásunkban egy sorsjáték jövedelme csaknem 1400 korona rendkívüli bevétellel szerepelt, mig a mostaniban e czimen csak 167 K, 74 fillér van. Ezért mostani és mult évi számadásunk tételeiben a szokottnál nagyobb eltérések mutatkoznak

Ez évi bevételünk 3364 K. 37 fillér volt, mig a megelőző évi 4236 K. és 3 fillér. A különbség 871 K. 66 fillér a jelen számadás rovására. Kiadásunk 3075 K és 45 fillér, mely 719 K és 31 fillérrel több a mult évinél.

Az egylet jelenlegi vagyona 8600 K. tőkésített alap és 586 K. 44 fillér rendelkezésre álló összeg, vagyis összesen 9186 K. 44 fillér.

Bevételeink részletei a következők:

Rendes tagdíjból	594 K	— f;	a megelőző évben volt	459 K.	— f.
Előfizetőktől	301	" 40 "	" " "	205	" — "
Fiókegyletektől	583	" 44 "	" " "	521	" — "
Nyomtatványok.	53	" 94 "	" " "	53	" 14 "
Kamatokból	407	" 70 "	" " "	358	" 77 "
Ajánd. a Közl. köl.	116	" 50 "	" " "	450	" 40 "
Ajánd. a per.-alap.	255	" 35 "	" " "	—	" — "
Sorsj. jövedelme	167	" 74 "	" " "	1395	" 32 "
Háziestély	655	" 30 "	" " "	525	" — "
Alapítói díjakkól	—	" — "	" " "	40	" — "
Hird. díjaiból	29	" — "	" " "	28	" — "
A bp. D. F. egyl.	200	" — "	" " "	200	" — "

Összesen 3364 K. 37 f; a megelőző évben volt 4236 K. 03 f.

A visszaesést tehát leginkább a sorsjáték jövedelme okozza, mig egyéb tételekben a hosszabb évnek megfelelő többlet mutatkozik. A bevételekből jelen közgyűlési határozattal tőkésítendő a persely-alapra befolyt ajándékok összege 255 K. 35 f., a háziestély jövedelmének fele 327 K. 65 f. és a sorsjáték jövedelme 167 K. 74 f., vagyis összesen 750 K. 74 fillér. Az elköltethető jövedelem így csak 2613 K. 63 fillér volt, mely ösz-

szeget az évi kiadás 461 K. 82 fillérrel haladta meg s így számadásunk tulajdonképpen hiánynyal záródott a tőkésítendő összeg nagysága miatt. Az elkölthető jövedelemből alapszabályaink szerint 5% tőkésítendő, mi 130 korona lenne, ugyanannyi illetvén meg, mint tiszteletdíj titkárt és pénztárnokot is. Egyetünk választmánya azonban ajánlja, hogy ez évben az e czímen való tőkésítés maradjon el, minthogy az más czímen úgy is tőkésítették és pénztárunk jelen állása nem engedi.

Tőkésített alapjaink e határozat végrehajtása után a következők lesznek:

a) Brassai-alap	400 K.
b) Hajós János-alap	200 "
c) „Nők Világa“ alap	1667 "
d) Persely-alap	1043 "
e) Házi-alap	5873 "

Összesen 9183 K.

A kiadások részletei a következők voltak:

Nyomdai költ.	1957 K. 10 f.;	a megelőző évben volt	1218 K. — f.
Posta díjak	458 " 94 " " " "		377 " 98 "
Tiszteletdíjak	280 " — " " " "		296 " — "
Képekért	47 " 86 " " " " "		82 " 80 "
Kiadói munkák	251 " 11 " " " " "		215 " 28 "
Levelezések	11 " — " " " " "		15 " — "
Más czimeken	69 " 44 " " " " "		113 " 48 "
Segélyezés	— " — " " " " "		37 " 60 "

Összesen 3075 K. 45 f.; a megelőző évben volt 2356 K. 14 f.

A fiókegyletek járulékai a következők voltak:

Udvarhelykörü f. e.	144 K. — f.;	a megelőző évben volt	156 K. — f.
Kereszturkörü	" " 176 " 40 " " " "		25 " 20 "
Ar.-tordakörü	" " 39 " 84 " " " "		26 " 60 "
Maroskörü	" " 88 " 80 " " " "		70 " 80 "
H.-székkörü	" " 60 " — " " " "		74 " 40 "
Küküllökörü	" " 22 " — " " " "		50 " 40 "
Felsőfehérekörü	" " — " — " " " "		64 " 80 "
Abrudbányai	" " 51 " 60 " " " "		36 " — "
Ifjúsági	" " — " — " " " "		16 " 80 "

Összesen 583 K. 44 f.; a megelőző évben volt 521 K. — f.

Hátralékosaink igen nagy számmal vannak és ez legfőbb oka annak is, hogy számadásunkat hiánynyal kellett lezárnunk. Egyetünk választmánya kötelességének tartja, hogy hátralékosainkat tagsági díjaik befizetésére ujabbán is felszólítsa.

Ezekben voltam szerencsés megtenni évi jelentésemet és kérem a Tisztelt Közgyűlést, hogy a pénztár megvizsgálásáról szóló jelentés meghallgatása után engem a lefolyt év számadásának terhe alól felmenteni szíveskedjék.

Kolozsvát, 1904. október hó 26 án.

Gálfi Lőrincz,
pénztárnok.

A Dávid Ferencz Egylet XX-ik (disz) közgyűlésének jegyzőkönyve.

Elnök: Báró Petrichevich Horváth Kálmán, jegyző: dr. Boros György titkár. Jelen vannak: Ferencz József tisz. elnök, Ferencz Józsefné alelnök, Fangh Erzsébet titkár, továbbá nagyszámú egyleti tag Kolozsvárról és a vidékről.

1. A papnövendékek énekkara Iszlai Márton vezetése alatt énekelt

— Megelégedéssel fogadja a közgyűlés.

2. Imát József Lajos sepsiszentgyörgyi lelkész mondott.

— Áhitattal hallgattuk.

3. Báró Petrichevich Horváth Kálmán elnöki megnyitóját fölolvassa.

— A közgyűlés nagy tetszéssel fogadja.

4. Dr. Boros György olvassa titkári jelentését.

— A közgyűlés éljenzéssel fejezi ki helyeslését.

5. A diszközgyűlés alkalmából beszédet tart Ürmössy Miklós a budapesti Dávid Ferencz Egylet elnöke. Üdvözlő iratban nyilatkozik: id. Daniel Gábor tisz. elnök, egyh. főgondnok, Perczelné Kozma Flóra, a Brit és Külföldi Unitárius Társulat titkára, levélben: dr. Hegedüs István egyet. tanár, táviratban: dr. Bedő Albert; beszédet mondanak: Grátz Mór ev. lelkész, dr. Eisler Mátyás főrabbi; a fiók-egyletek részéről: Fazakas Lajos marosi, Deák Miklós kereszturi, Kiss Sándor háromszéki, Ozsváth Gábor felsőfehéri, Szentmártoni Kálmán az Ifjúsági Kör elnöke

— A Közgyűlés mindenik beszédet tüntető lelkességgel fogadja.

6. Murányi Farkas Sándor alkalmi költeményét szavalja Kovács Kálmán h. tanár

— Éljenzéssel fogadja a közgyűlés.

7. Ferencz József püspök önként jelentkezik szólásra

— A közgyűlés hálásan méltányolja.

8. Józán Miklós budapesti esperes megtartja felolvasását.

— Nagy tetszéssel fogadja a Közgyűlés.

9. Pénztárnok előterjeszti évi jelentését. Titkár jelenti, hogy Árkosy Lajos és Pálffy Márton vál. tagok a pénztárnok számadását megvizsgálták, rendben találták. — Választmány ajánlja a jelentés elfogadását s apénztárnoknak a ff. a felmentés megadását.

— Közgyűlés Gálfi Lőrincz pénztárnoknak a fölmentést megadja.

10 Titkár jelenti, hogy „a pálinkaivás meggátlása“ tárgyra pályázatot hirdetett, s miután pályázó nem jelentkezett, ajánlja hogy a Választmány hatalmaztassék föl, hogy belátása szerint járjon el a Brassai és Hajós alapok fölhasználásával.

— Közgyűlés a Választmány jelentését tudomásul veszi, a javaslatot elfogadja.

11. A Választmány javasolja, hogy a közgyűlés Ürmössy Miklóst a budapesti Dávid Ferencz Egylet elnökét, Perczelné Kozma Flóra alelnököt, az Egylet érdekében kifejtett munkásságuk méltánylásául válassza meg tiszteleti elnökökké.

— A Közgyűlés a javaslatot egyhangu lelkesedéssel elfogadja és határozattá emeli.

12. Titkár előterjeszti, hogy dr. Veress Vilmos beadta a Választmányi tagságról való lemondását, miután kötelezettségének, nagy elfoglaltsága miatt, nem tehet eleget; továbbá, hogy dr. Boros Györgyné, Gyulay László, dr. Kövály László, Kozma Ferencz, Haller Rezsőné, dr. Nyiredi Gézáné, három évre megválasztott tagok ideje letelt; továbbá hogy két új hely betöltendő — s egyben megteszi ajánlatát.

— Közgyűlés a volt választmányi tagokat egyakarral újra választja; az ürességben levő helyekre egy évre Csifó Salamon lelkészt; 3—3 évre Csifó Salamonné urnőt és Péterfi Dénes lelkész urat megválasztja.

13. Elnök a közreműködőknek és a közönségnek köszönetet nyilvánít, a perselybe 50 koronát fölajánl s ezzel a diszközgyűlést bezárja

Báró Petrichevich Horváth Kálmán,
elnök.

Ferencz József,
alelnök.

Dr. Boros György.
titkár.

Stromp László a budapesti Dávid Ferencz Egyletben.

Rendkívül érdekes és felemelő nap volt nov 12-ike a budapesti unitáriusokra nézve! A Dávid Ferencz Egylet őszi felolvasó ülése ezuttal ismét egy nagy munkát végző evang. theol tanár felolvasásával kezdődött, s újból megpecsételve láttuk a tavaly ta-

pasztalt igazságot: hogy a luteránus egyház kiváló tagjai is velünk együtt harcolnak az »egyenlőség és testvériség« eszméjéért folytatott szent háborút!

A lefolyt ünnepélyt is bátran nevezhetjük a *testvériség* ünnepének, mert még a közönség is -- méltóan az ünnepélyhez és a mi tesvériséget hirdető kis templomunkhoz -- ismét *felekezeti különbség* nélkül gyülekezett a kedvezőtlen, rossz idő daczára. Az estély mint rendesen, orgonával, énekkel és imával kezdődött. *Ürmössy* elnök megleghangu üdvözlése után *Stromp László* ág. ev. theol. tanár tartott »keresztény renaissance« czímen egy modern szellenben irt értékes felolvasást.

Miután az üdvözletekre magasröptű gondolatokkal felelt, ráért felolvasásának tárgyára, mely szerint kimutatta, hogy a kereszténységnek — mely a reformáció idején már egy nagy megújodást átért, — még egy *második* renaissanceot kell megérnie, hogy a *modern* világot, a mely a keresztény vallástól elidegenedett, ismét meghódítsa!

Hogy modern világnézetünk a kereszténységgel oly összeköztetésbe jutott, annak okát ő is — épen mint mi — *az egyházak megcsontosodott dogmatizmusában látja*, mely ellentétben áll a mai tudományos és felvilágosodott nézetekkel.

A kereszténységnek azért mint a mely nem holt institutio, hanem *élet* s így *organikus fejlődés* s melynek feladata, hogy az *egy-egy korokhoz alkalmazkodva* (íme a mindenütt feltalálható unitárius elv!) azokat meggyőzze — most is a feladata, hogy miként már egyszer, a reformációban történt, újból kibékítse a vallást és művelődést, a hitet és a tudást, mindennek egyedüli módja: *minden dogmatizmust lerázva* szabadabbá tenni az egyént hit és gondolat dolgában!

E feladat csak a reformáció egyházára vár és ezt nevezi a felolvasó egy *második*, egy *új keresztény renaissance-nek*!

Én azt hiszem, hogy ehhez a beszédhez nekünk unitáriusoknak nem kell kommentár!

E valóban testvér szózat után az a kellemes meglepetés érte a közönséget, hogy *Fanghné* Gyujtó Izabella urnő, ismert írónő — ki váratlaul érkezett Kolozsvárról — általános lelkesedés közepette felolvasta a kolozsvári testvér-egylet *testvéries* üdvözlését, mely első sorban pozsonyi vendégeinkhez szólt. Hálás köszönet, a mindenkor nyilvánuló szeretetteljes figyelemért!

Következett *Józan* Miklós egekbe szárnyaló költeménye, a »Testvériség«, melyet valóban csak e szent eszme iránt érzett mérhetetlen lelkesedés szült. S midőn a dalárda és orgona játékkal kiegészített estély után ismét testvéries gyülekezésre mentünk s felhangzottak a bankett alatt a felemelőbbnél felemelőbb

pohárköszöntők Ürmössy, Stromp, dr. Bedő, dr. Masznyik és Jónás igazgatók stb. ajkáról, szinte különösnek tetszett az a gondolat, hogy nemsokára e hangulatteljes óráknak vége lesz és másnap ismét a mindennapi, szürke, közönyös és mondjuk szeretet nélküli világban kezdjük újra a robotot.

A lakomán többek között részt vettek nők közül Fanghné Gyujtó Izabella, Kozma Gyuláné, Bogyay Kálmánné, Ajtay Gyuláné, Korchmáros Kálmánné, Belcsák Kálmánné, Gömöry Károlyné, Fábry Edéné, Józán Miklósné, Sándor Balázsné, Blasnek Rudolfné, Wendler Irma, Perczelné. A férfiak között dr. Masznyik Endre a pozs. evang. theol. akad. igazgatója, Stromp és Kovács evang. theol. tanárok, Jónás János a pozs. keresk. akad. tanára, dr. Bedő Albert nyug. államtitkár, Ürmössy m. oszt. tanácsos, Kozma Gyula igazgató, Gömöry Károly, Hunfalvy, dr. Korchmáros Kálmán, Fábry Ede, Belcsák Kálmán, Józán Miklós, Sándor Balázs, Kaffka, Blasnek Rezső stb.

Nagy lelkesedést idézett elő Ferencz József püspök meleg hangu sürgönye, melyre feleletül egyhangu éljennel üritettük poharunkat az ő és családja egészségére!

Pozsonyi vendégeink 11-én este Józán esperesnél, vasárnap délben Perczel Ferencznél, délutáni theára pedig Gömöry Károlynál voltak hivatalosak s a velük töltött kellemes órákat a budapesti unitáriusok soha el nem fogják feledni!!

Hogy ünnepségünkhöz méltó hangulattal végezzem be tudósításomat, esperesünk költeményének végaszavait idézem:

»Az Urnak napja oly közel — —
 Ajtónk előtt
 Vár észrevétlen,
 Biborban, vagy koldus szegényen,
 Megváltásunkra jött . . .
 Bocsássátok be őt!
 Bocsássátok be őt, nagy királyok
 Nélküle viskó a palotátok,
 Bocsássátok be, kunyhó népe.
 Látjátok-e, az Isten képe
 Ragyog sugárzó homlokán.
Bocsássátok be szentegyházak,
Nélküle vad, ijesztő vázak,
Holttetemek vagytok csupán.
 Halljátok e, az ajtó nyílik
 Fogadjuk, mint királyhoz illik,
Testvériségnek angyalát!

P. K. F.

A D. F. E. köréből.

A kereszturköri D. F. E. f. évi nov. 16-án tartotta felolvasó gyűlését Szent-Miklóson. A dermesztő hideg daczára tekintélyes számu gyülekezet kereste fel szent-miklósi egyházközségük meglepő szép tiszta templomát, melyben istentiszteletet *Fekete József* lelkész afia tartott. Ki fáznék meg a dermesztő hidegben, ha a szónok ssivből szólna, a szivekbe viszi az ige melegét. Mindnyájan telmelegedtünk, elismeréssel adózva lelkész afiának.

Sándor János, ez az ősz Simeon állott a szószékbe. Onnan mondotta el bölcsességgel teljes elnöki megnyitóját. Minden szava aranyat ért. Olyan egyszerű s mégis annyira fönséges minden mondata, hogy sok ezer példányban kellene népünk kezébe adni, hadd lássák és hadd olvassák, mit ér egy olyan kincses bánya, mint a mi elnökünk.

Szép, megható felolvasással állott elé *József János* tanító afia. *Az iskola-e a hibás, vagy a szülői ház?* Minden hallgatója jól eső érzéssel koronázta meg elismerésével. A szép ünnepélyt *Szász Ferencz* tanító afia szép szavalata zárta be. Ez az ember ezer foglalkozása mellett igazi művészi szavaló is.

Két indítvány következett. Lőrinczi István lelkész afia, tekintettel az egyh. kör nagyságára, a kereszturi körben három fiók-kör felállítását indítványozza. Legyen mindenkinek külön elnöke és vigyék mindenik egyh. községbe egyletünk zászlóját. Deák Miklós még inkább aprózni kívánja a dolgot. Ohajtja, hogy mindenik egyház község papja állítson, illetve szervezzon otthon is fiók egyletet és népével ismertesse: mire törekszik a D. F. E.? Mindkét indítvány elfogadtatván, ezután felhívjuk lelkész afiait, hogy saját otthonukban álljanak népük élére és hintsék a magvakat, szolják az Isten beszédét, állítsák meg a téves uton járókat, hogy az a nagy szellem, kinek zászlóvivői, gyönyörködjék az ő papjai erkölcs nemesítő munkájában. Végül a tisztujítás ejtetett meg. Elnök lett Sándor János ig. tanár. Alelnökök: Sándor Jánosné és Deák Miklós. Titkár: Lőrinczi István. Pénztárnok: Geréb Zsigmond. Ujra szerveztetett a választmány is. Mindenek megujittattak Kívánjuk, hogy az Isten lelkének kettős mértéke szálljon az uj tisztikarra és gyülekezetek-e, hogy eredménynyel futhassanak a cél felé! Örömmel emlitem meg, hogy számunk 7 uj taggal szaporodott.

Göncz Károly lelkész afiának és nejének mondunk szives köszönetet, hogy a távol vidék annyi éhes népét bárátságos asztalánál annyi melegséggel fogadta. Mi kedves emlékekkel távoztunk gazdag asztalától. Reméljük, hogy mi is kedves emlékeket hagytunk magunk utáa.

Tudósító.

Az udvarhelyköri fiók-egyletből.

Homoród-Szt-Márton nemcsak egyik legrégibb; de a munkában és áldozatkészségben is egyike a legkitartóbb egyház-községeinknek. Ma már külső képe nem igen juttatja eszünkbe a régiséget. Csupán a templom körül levő ősi vár beszél a múlt idők emlékeiről. Körülötte mindenek megújultak. Templom, paplak, iskola új alakot öltött az utóbbi időben. Még a torony zsindelely-fedele zavarta kissé az összhangot. És ime a hívek kifogyhatatlan áldozatkészsége ezt is átalakította. Szébb és czélszerűbb bádoggal fedéllel látta el. A mikor szoba került a kivitel nehézsége s az anyagi eszközök hiánya, akkor előállott *Dombi Ferencz* keblől tanácsos s kijelentette, hogy bármekkora legyen a fedés költsége egy hatodát fizeti. És 200 koronát adott. *Győrfi István* tanító 100 koronát ajánlott fel e szent célra. Így tovább önkénytelen adományokból kikerült az 1200 kor. költség nagy része. Pedig a templomépítés javadalmait még ki nem pihenhettk a hívek. Elismerés illeti *Dombi János* lelkész-társunkat, ki az egyházas szellemet és vallásos érzést ennyire ébren tudja tartani hívei és rokonai között.

De hát mi köze mindezeknek az udvarhelyköri Dávid F. fiók-egyletnek? Az hogy a nevezett fiók-egylet éber figyelemmel kíséri a hitélet egyes nyilatkozatait. A hol veszélyt lát, ott közbe lép a maga erkölcsi eszközeivel, a hol pedig élet és haladás van, ott kitartásra buzdít. Így jelent meg 16-án Homoród-Szt-Mártonban, hogy részt vegyen az egyházköztség amaz örömében, melyet tornya átalakítása ébresztett a buzgó tagokban. Az itt végzett munkáról számolunk be röviden a Szerkesztő úr becses engedelmeivel s Aranyos-Tordaköri „Érdeklődő“ megnyugtatására.

A gyülekezet éneke után *Dombi János* helybeli lelkész összehasonlítást tett a múlt és jelen között. Megjelölte az eszközöket, amelyek az egyházközségeket a haladás útján előre vitték. A munkásságért a híveket illeti a dicséret; de az előhaladásért Istené a hála. Ilyen irányu előbeszéd után imádkozott mély érzellemmel s a könnyekig meghatotta a gyülekezetet. *Sándor Gergely* elnök alkalmoszerű és tartalmas megnyíót mondott, melyben serkenti a gyülekezetet, hogy többre igyekezzenek. Majd pedig felolvasta a központi titkárlevelét, melyet a gyűlés éljenzéssel fogadott. *Ürmösi József* h.-szt.-páli lelkész felolvasott: „Könyvtáraink és az olvasás“ cz.alatt. A fiatal lelkész érett tanácsokatosztogatott az olvasás helyes és czélszerű gyakorlatára s érdekes szemelvényeket olvasott fel Eötvös Károly munkáiból. Váradi Antalnak „Az utolsó sor“ czimű költeményét szavalta

Bándor Ida tanítónő, mély érzéssel, gyakorlott hanghordozással általános tetszésre. Közben énekelt a helybeli férfikör, melyet *Györfi István* vezet nagy buzgósággal és szakértelemmel. Énekelt még elragadóan a *Kis Mózes*, *Vári Elek*, *Györfi Géza*, *Sándor Mariska*, *Sándor Ida*, *Kállai Eszti* és *Deák Margit* tagokból álló vegyes kar, melyet *Deák Mózes* vezetett igazi rátermettséggel.

Istentisztelet után az iskolában folytatódott a hivatalos ügyek tárgyalása. Hosszabb vitára adott alkalmat a könyvtár vizsgáló bizottság jelentése, mely több irányu javaslatot terjeszt elő, a könyvtár rendezése és fejlesztése érdekében. Elintézésére egy bizottság küldetik ki. Elnök felhívja a tagokat, hogy e tél folyamán se szünjenek meg az egyesület szellemében működni az egyes egyházközösségekben. A működés irányát megmutatja a nemsokára kibocsátandó téli program. Egyed *Ferenczné* a persely alap részére 2 koronát ad. Végül mintegy 60 teritékü közébed volt, melyen sok szép pohárköszöntőben gyönyörködünk. Majd az ifjuság tánczra perdült, melynek csak az éjféléi órák vetettek véget.

Pásztor.

Paptársaimhoz.

Az Unitárius Közlöny 9 ik számában megjelent nyilatkozatomat: »maradi felfogású papjaink vannak« sokan botránkozással olvasták kollegáim közül s jaj nekem a botránkoztatónak. Halom is mindenfelől a kárhóztató hangot, közelebbről egy udvarhelyköri kollegámtól e lapban, de máshol is, hogy miért mertem én a *fiatal* így nyilatkozni! Nagy bűn is ez! De értsük meg egymást. Milyen dologban tettem e nyilatkozatot? Olyanban, a melynek pártolása az összes paptársaimnak kötelessége. S ha e dologban hallottam maradi felfogású szavakat, hogy »én is segély nélkül tanultam« a régi időben stb. bizony nem bölcsességből származik az ilyen beszéd, mert ezeknek hangoztatása idejét multa. Ma tenni kell, mint tettek társaim közül sokan s hiszem még tenni fognak! Mert a fényes iskolának is megvan belől a maga szegénysége s bizony az a fényes kongrua, a melyért reánk annyit utaznak, megszentelődik ez adományból származó hálában, mely egy szegény, jóigyekezetű ifju ajkáról elszáll, ha nem adóssággal terhelve, kerül ki a fényes iskolából. Engedelmet tehát tisztelt kollegáim, hogy én a *fiatal*, azokat mondtam s ezeket megírom, de mentsen az, hogy én tapasztalatból ismerem a papnövendékek élet körülményeit az uj iskolában.

Az udvarhelyköri kollegámnak pedig szíves figyelmébe ajánlom, hogy minden fiatalságom mellett nem használom a japán re-

gébe feltüntetett tükröt csupán s így nem következik, hogy ítéletem e kör papjainak véleményéből vettem volna, nem gondolja, hogy három hónap alatt járhattam más körben is? Különbönten sejttem e kifejezésből, s nem is gondolom, hogy magára venné azt a káros ítéletet, mert azt csak egy fiatal ember mondotta, a kinek szólani, úgy látszik merészség volt. Ha pedig mégis . . . úgy nem vétettem!*

Ürmösi József.

Pályázat karácsonyi egyházi beszéd megírására.

Az Ur Jézus születésének emlékünnepeére népszerű nyelven unitárius egyházi beszéd irandó a protestáns hitélet szabad-
elvű irányának szellemében s a nép vallásos hitének és erkölcsi
érzésének serkentésére.

A beszéd terjedelme Ciceró betűkkel nyomtatva nyolczad
alakban legfennebb 12—16 oldalra terjedhet.

A pályadíj egyszáz korona, mely a bírálat kihirdetése
után csakis abszolút becsü eredeti beszédnek adatik ki. A bírá-
lat eredményét az 1905. évi egyházi főtanácson hirdetik ki; a
bírálatot pedig az Egyházi Képviselő Tanács által a kolozsvári
unitárius kollégiumban tanító felszentelt tanárok és lelkészek
köréből, az E. Tanács által választott 3 tagu bíráló bizottság
teljesíti.

Pályázhat minden felszentelt unitárius pap, kivéve az
előbb említett kollégiumban tanító tanárokat és papokat.

A pályaművek idegen kézzel irandók le és jeligével lá-
tandók el, szerző neve pedig külön borítékba zárandó s az a
boríték a pályamunka jeligéjével látandó el.

A pályaművek 1905. évi április hó végéig posta útján az
unitárius püspöki hivatalhoz beküldendő, később beérkező
művek pályázatra nem bocsáttatnak.

A pályamű a nyertes szerző tulajdona marad, de a „Ke-
resztény Magvető“ című unitárius folyóiratban kiadatik.

Nyomtatásban már megjelent beszédek nem versenyez-
hetnek. — Az E. K. Tanács határozatából közzé teszi.

Végh Mihály.

* Mindezek után pedig mondjuk: legyen béke miközöttünk és vé-
gezzük a rák bizottakat, kinek mint engedi tehetsége: hittel, jó igyeke-
zettel, kitartással és éjjel-nappali töprenkedéssel, hogy éljen és viruljon a
mi kis Sionunk!

Szerk.

Az unitárius papnövendékek segélyalapjára adakoztak.

Ez ideig jelentkeztek és adakoztak: 1. Kiss Sámuel 10 kor,* 2. Böloni Vilmos 8 kor., 3. József Lajos, 4. Raffaj Domokos 8 kor., 5. Végh Mihály, 6. Csifó Salamon 4 k., 7. Balázs András, 8. Lőrinczi István, 4 kor., 9. Nagy János, 10. Fazakas Lajos 4 kor., 11. Demeter Dénes 4 kor., 12. Kádár Lázár, 13. Kelemen Árpád 8 kor., 14. Dr. Boros György 10 kor., 15. Szász András 4 kor., 16. Útő Lajos 4 kor., 17. Urmösi József 4 kor., 18. Barabás István 4 kor., 19. Gálffy Zsigmond 4 kor., 20. Demeter Lőrincz 8 kor., 21. Sárosi József 4 kor., 22. Péter Sándor 3 kor., 23. Kiss Sándor 8 kor., 24. Halmágyi János 4 kor., 25. Antónia Mihály 4 kor., 26. Katona Ferencz 4 kor., 27. Kozma Dimén 4 kor., 28. Pethő Mózes 4 kor., 29. Deák Miklós 4 kor., 30. Bartók Endre 4 kor., 31. Székely Zsigmond 4 kor., 32. Pál Ferencz 8 kor., 33. Biró Lajos 4 kor., 34. Kovács Lajos 4 kor., 35. Urmösi Károly 8 kor., 36. Ajtay János, 8 kor., 37. Pap Sándor 8 kor., 38. Tibáld József 8 kor., 39. Gál Lajos 4 kor., 40. Nagy Béla 10 kor. Fogadják a tiszt. lelkész urak hálás köszönetünket. Ha még vannak, a kik segíteni tudnak, ne készenek soká.

Dr. Boros György, dékán.

Jótekonyság és buzgóság.

A bordosi unitárius egyházközség részére hármoníumra adakoztak: Deák Lajos 10 k., Kovács Sándor és neje Pap Ilus 10 k. Sárosi József, Lőrinczi István, Geréb Zsigmond, Molnár Lajos 5—5 k., Kecskés Izsákné, Kecskés Zakariás, Birton Mihály. Vajda Dénes, Molnár János 4—4 kor., Deák Lajosné, József Mihály, Lőrinczi Dénes, Kovács István, Kelemen Sándor, Kovács Lajos, Hankó Dénes és neje, Kovács István, Vajda Imre, Vajda András, Vajda István, Orbán Rákhel 2—2 k. Mátyás Sándorné, Lőrinczi Lenke, Szabó Imre, Vajda Ignác, Vajda György, Vajda Ferencz, Vajda Izsák, József Pál, Nagy Pál, id. Nagy József, Vas Márton, Goldstein Ede, Barabás György, Vajda Károly, Bálint Mihály 1—1 k., Vajda Jánosné 80 fillér, összesen 99 k. 80 fillér. Továbbá még Kecskés Ignác 1 négyszög öl követ ígért az építendő templomhoz. Ez összeg nyilvános nyugtázásával egyházközségünk őszi köszönetét fejezi ki mindazoknak, a kik az adakozáshoz hozzájárultak. — Bodos, 1904. augusztus hó 18 án.

Vajda Ignác, gondnok.

Kovács István lelkész.

A Hódmezővásárhelyen építendő unitárius templom részére Hódmezővásárhely törvényhatósági joggal felruházott város közigazgatási bizottsága szept. hó 14-én tartott rends. havi közgyűlésének 628. sz. jkvi. határozata szerint ingyen telek adatott, mely a nemes város nagylelkűségének állandó hirdetése leendő mindenha a fölépítendő templommal együtt. A város nemes példaadása szolgáljon buzdításul mindazon nemes szívű hitrokonoknak és áldozatkész emberbarátoknak, a kik Isten iránti hitüket és felebarátaik iránti szeretetüket jócselekedetekkel szeretik koszoruzni. A midőn hálás köszönettel nyugtázzuk e helyen is egyházközségünk nevében az eddig begyűlt kegyes adományokat: szeretettel kérjük az áldozatkész szíveket karolják fel lelkesedéssel és jó reménységgel megkezdett ügyünket magasztos célunkhoz méltóan.

* Azok, a kiknek neve után az összeg ki van téve, már befizették.

Az E. K. Tanács adománya 500 K. Ferencz József unizárius püspök ur adománya 100 K., Gyulay László (Kvár) 202 K.

A 137. sz. gy.-iven: Kádár József gyűjtése (Szamosujvár): Kádár József, Kádár Józsefné 2—2 K., Kádár Ilonka, Kádár Juliska 1—1 K., összesen 6 korona.

A 217. sz. gy.-iven: Dr. Nagy János 10 K. és Dr. Nagy Géza 5 K., (Kisujszállás).

A 215. sz. gy.-iven: Kristó Zoltán (Orosháza) 4 korona.

A 164. sz. gy.-iven: Gál Kálmán, Botár Imre 1—1 korona (Fehértemplom) összesen 2 korona. (Folyt. köv.)

A nagyajtai unitárius egyház új papi házának építéséből fennálló tartozások törlesztésére adakoztak: Dr. Ferenczy Géza 213 kor., Péterfi Dénes lelkész Kolozsvár 20 kor., Péterfi Albert Ny.-Szereda 20 kor., ifj. Darkó György 20 kor., Csongvay Lajos M.-Vásárhely 10 kor., id. Péterfi Sándor 10 kor., Péterfi Lőrincz 10 kor., Kuttlik Ferencz ág. ev. 10 kor., Lőfi Ödön lelkész 10 kor., id. Zoltán György 6 kor., Darkó Áron n.-uti 6 kor., id. Simon György 6 kor., Kerékgyártó Lajosné ev. ref. 5 kor., Bihari Dávid 5 kor., Biró József kereskedő ev. ref. 5 kor., Tana Albert jegyző 5 kor., Péterfi Gyula Héviz 5 kor., Benedek András 5 kor., id. Darkó Lajos 5 kor., ifj. Péterfi Sándor Nagyajta 5 kor., Dombi József 4 kor., Péterfi Áron Homoród-Almás 4 kor., ifj. Zoltán György 4 kor., Répa Mihály 4 kor., id. Simon Áron 4 kor., Imecs András ev. ref. 4 kor., Lőrincz Ferencz 4 kor., id. Bartha György 4 kor., Utó András énekevezér 3 kor., Péterfi Lajos 3 kor., Porzsolt Józsefné 3 kor., Darkó József Fiátfalva 3 kor., ifj. Kóródi István 3 kor., Török Sándor 2 kor., Németh Lajos 2 kor., Péterfi Gábor 2 kor., Berecz Lajos 2 kor., Szentpáli Sándor 2 kor., ifj. Keresztes Sámuel 2 kor., id. Bartha András 2 kor., Réthy Áron 2 kor., id. Kisgyörgy Áron 2 kor., Dr. Sárkány Miklós M.-Vásárhely 2 kor., id. Kisgyörgy Dávid 1 kor., Szakács József 1 kor., Fazakas István 1 kor., Darkó Lajos timár 1 kor., Dézsi Sándor 1 kor., Mészáros József 1 kor., Péter János 1 kor., Kóródi András 1 kor., Dézsi Jónás 1 kor., Darkó Imréné 1 kor., Keresztes József felső 1 kor., Dévay Antal róm. kath. 1 kor., id. Lőrincz István 1 kor., Ferencz István 1 kor., Benedek Lajos ev. ref. Ny.-Szereda 1 kor., Varga Józsefné 40 fill. Összesen 469 kor. 40 fill. (Folyt. köv.)

A kidei unitárius egyházközségnek ajándékoztak az 1902-dik évre:

Ozv. Biró Sámuelné, szül. Nagy Amália egy bordó bársony szőszék takarót aranyos rojttal, értéke 30 kor. Fülöp Margit egy bordóbársony papiszek takarót, 8 kor. ért. Fülöp Mózesné és Sinkó Józsefné a templomi székek kijavítására 8 koronát. Szász Ferencz főgondnok a torony kijavításához állásfát és kapcsokat 20 kor. érték és 3 kor. pénzt, összesen 23 kor., s a múlt évben is négy alkalommal urvacsorai kenyeret és bort. Biró András gondnok mész, porond, kő, cement, fuvarozást a kökért készítésnél munkást 12 kor. ért. Gaal Sándor a papi telken a gabonához padozatnak deszkát, az álláshoz és templomi székekhez deszkát 8 kor. ért. Biró Simon porond, kő, fuvarozás és munkást 6 kor. ért. Biró Zsiga porond, kő és munkást 6 kor. ért. Biró Gergely porond, kő és munkást 6 kor. ért. Biró Ferencz és Sinkó Józsefné porond, kő, és munkát 6 kor. ért.

Biró Sámuelné sz. Nagy Amália 10 öl követ a bányájából 4 kor. ért. Fülöp Mózesné kosztot a mesterembereknek annak dején 5 kor. ért. Fülöp Mózes porond, kő és munkást s a kő-kert berástolását 10 kor. ért. Biró Dani munkasegélyt 3 k. ért.

Ez évben a pálinka ivástól megtérített, s fogadalmat vett bo 5 családfőtől Fülöp Mózes, kik már az élet azon lejtős útjára értek, hounan csak a késő bánat és a család tönkrejutása ébresztette volna fel nemsokára.

Fogadják mindnyájan egyházam nevében kicsiny egyházunk segélyezéséért hálás köszönetem.

Kide, 1903.

Fülöp Mózes lelkész.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Az unitárius egyház jövője** attól függ, hogy milyen nevelésben és oktatásban részesül a mai és a jövőbeli ifjuság. A nevelést főleg a család adja. Vegyük számba hányadik unitárius családban részesülnek a gyermekek olyan nevelésben, amely a vallásos érzést, az egyházhoz való ragaszkodást és áldozó szeretetet ápolja és növeli! Az oktatás az iskolától és templomtól várható. Vegyük számba van-e valami gondoskodás arról, hogy a serdülő ifju észre vegye, s megtanulja, milyen kötelességei lesznek az egyházban, ha majd felnő! Döbbenjünk meg és szégyenérzettel szálljunk magunkba, hogy az egyház leendő tagjai közül minden hatodik vagy hetedik nélkülözi a tudás legelemibb részét az írást, olvasást, számolást! Nem lehetne-e ezen segíteni?

— **Az Egyházi Főtanács** nov. 31-én tartott gyűlésében megválasztotta az egyházi főtanács tagjaivá: Deák Lajos járásbíró Székelyudvarhely, dr. Kozma Endre közjegyzőt, Szentványi István jószágigazgatót. Az E. K. Tanácsba beválasztotta Albert Dénes volt jószágigazgatót.

— **Dr. Ferencz Ákos** kir. ügyész nov. 26-án lépett házassági frigyre Serényi Vilma k. a.-al Nagy-Várádon Dr. Hlatky Endre aleány nevelő-atyja házánál. Az esketést Józán Miklós esperes végezte. Jelen volt püspökünk családja teljes számban. Boldogságot kívánunk a kedves új párnak!

„**Kiknek sem Istenök, sem hazájuk.**“ Gr. Majláth Gusztáv r. kath. püspök ur a státusgyűlést megnyitó beszédében szószerint ezeket mondja „És ha nem vagyunk képesek erős, katolikus nemzedéket nevelni, akkor fogy a hazá ereje s növekedik azoknak száma kiknek sem Istenök sem hazájok“ Ez így azt jelenti hogy félti a katolikus ifjuságot a vallástalanságtól, de ha a megelőző sorokat figyelembe vesszük: „a katholicismus ereje hazánknak“, könnyen támadhat az a gondolatunk, hogy a püspök ur a nem katolikusokat sem hagyta ki magas figyelméből Ebben a föltevésben jórészt megerősít a két protestáns egyházra is tett célzása és a püspök urnak ezen sohaja: „Istenem! hát olyan veszedelmek vagyunk hogy nagyobb bajt nem lehet képzelni, mint ha valaki katolikussá lesz?“ Bizony főpásztor ur van abban veszedelem. A főpásztor urnak atyai, kegyes, áhitatos szíve van. Kár hogy az üdvözölést a katolikus-sághoz köti! — Szép szavai ezek: „Istenem adj világosságot, segíts meg minket hogy megértsük egymást, mert érzem hogy e hazának szüksége van reá hogy mindenki ki magyarul érez szeresse, becsülje, tisztelje egymást, ne gáncsoskodjék. kicsinyes ne legyen ott a hol oly fontos érdekéről van szó. A lelkek országában erőszaknak nincs helye.“ Ha ezeket az arany szavakat követnék a főpásztor ur papi hívei, higgye meg nekünk

mert tapasztalatból beszélünk, kevesebb békétlenség lenne a családokban és kevesebb egyenetlenség a haza polgárai között. Ön kegyes főpásztor azt hiszi és arra szentelte életét, hogy Erdély eltérve juhait, a nem katolikusokat visszatérle a gondjára bizott nyájba. Nem fog célt érni hiszen a Mária Terézia nagy patronasága alatt sem sikerült a recatholizálás, mert, a lelkek országában erőszaknak nincsen helye. Helyezkedjünk Erdély régi törvényeire „mindenki azt a választ kövesse a melyet jónak tart, senki őt abban meg nem hábor-gathatván, mert a hit Istennek ajándéka“. Erősítsük a hitet, kiki a maga módja szerint, s szövetkezzünk arra hogy e hazát minden szülőltje szeresse, becsülje és védje! Így helyre áll Erdélyrészünkben békesség, a kölcsönös becsülés és szeretet, különben foly a harc és gyengül a haza

— **Sinszky Julia** hitrokonunkat a m kir közoktatásügyi miniszter ki-neveze a kolozsvári állami elemi tanítónőképző intézettel kapcsolatban levő elemi gyakorló iskolához rendes tanítónőnek. Uszinte szívből gratulálunk a kisasszonynak e meg-érdemelt kinevezéshez és örömmel üdvözlöljük városunkban, hol a közoktatásügyet előre vinni van hivatva.

— **Demeter Dénes** h. karácsonfalvi lelkészünket az orsz. Központi Hitel-szövetkezet „a szövetkezeti eszme terjesztése és érvényesítése körül kifejtett önzetlen tevékenységéért“ disz-oklevelet, Benczédi Mózes karácsonfalvi énekvezér állami tanítónak, mi t a szövetkezet könyvelőjének 50 korona jutalmat adott. Gratulálunk a derék munkásoknak.

— **Papjaink a papnövendékek érde-kében.** Balázs András h.-m.-vásárhelyi és Ürmösi József h.-sz.-páli lelkészek az unitáriás papnövendékek irodalmi tevékenysége ébresztésére a f. tanévre is 20—20 korona jutalmat ajánlottak föl. Az ifjuság hálás köszönettel vette.

— **Lőfi Áron** háromszékköri Es-perest, saját kérésére, öreg korára való tekintettel az E. Főtanács föl-mentette hivatala alól, melyet hosszú idő alatt nagy buzgósággal végzett. Az espores-választás el van ren-delve. Sokan nagy érdeklődéssel vár-ják kit fog érni az egyház bizalma.

— **A polgárdi-i unitárius egyház-község** f. évi aug. 28-án harangalapja javára zártkörű táncmulatságot ren-dezett melyen, fölülfizettek a követ-kezők:

Ballia Irma 1 kor., Bálint Lajos (füzesgyarmati): 1 kor., Berki János 1 kor., Csizmadia Imre 1 kor., Deuth Hermann 2 kor., Faluvégi Áron 5 kor. Dr. Fantus Fülöp 10 kor., Fantus Sámuel 1 kor., Farkas Jánosné 1 kor., Grünvald Vilmos 1 kor., Józán Milós 5 kor., Ködmencsi János Seregélyes 3 kor., Kökössy Mihály 5 kor., Kuzmányi Gyula 1 kor., Lázár Sámuel 2 kor., Ludvig Sámuel 2 kor., Molnár János 1 kor., Molnár Miklós 1 kor., Pap Ferencz Seregélyes 1 kor., Pap Kovács István 1 kor., Pocsár István 1 kor., Dr. Radnay Sámuel 5 kor., Schwaiger Ferencz 2 kor., Schwaiger nővérek 2 kor., Székely Andor 2 kor., Takács János 2 kor., Weisz Hermann 1 kor., Összesen 61 korona. Fogadják ez uton is a Pol-gárdi unitárius egyházközség hálás köszönötét. Polgárdi, 1904 szept. hó. Kökössy Mihály, unitár. lelkész.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Az Unitárius Közlönyt ezúttal 3¹/₂ ív terjedelemben küldjük az egyleti tagoknak és előfizetőknek, hogy teljes képet nyerjenek a diszközgyűlésről. 16 ívre terjedett kis lapunk ebben az évben. Egész könyv 2 korona tagdíjért, s mégis mily sokan vannak hátralékban!

— **A Dávid Ferncz egylet** f. é.

december 4, én d. u. 4 orakor tartja első felolvasását az unitárius főgimnázium disztermében Felolvasónak dr. Haller Károly egyetemi tanár urat volt szerencsés megnyerni az egylet; Ezenkívül zongorán játszik: Pákey Mártha k. a. Szaval: Boros Ella k. a. Énekel Székely Gyula színművész úr, tudósítást közöl a Budapesti Dávid F.

Egyletről Fanghné Gy. Izabella ónga. Ennek végeztével tombola lesz. Utóbbira nagyon csinos kézimunkák himzések és festések gyűltek össze főleg a választmány ügybuzgó tagjaitól. Ha az Unitárius Közlöny kedves olvasói még gazdagítani ohajtják e szép gyűjteményt, akkor kérjük küldjék szíves ajándékokat f. é. decz. 3-ig a rendező bizottság elnökéhez, Boros Györgyné ónagyságához Rózsa u. 1. ugyanot kaphatók tombola jegyek is 50 fillérért.

— **Dr. Róváry László** a Dávid Ferencz Egylet központi választmányának hosszú időn át tagja, egyleti tagsági díját az egylet XX évi ünnepe alkalmából 100 koronával váltotta meg. Isten éltesse sokáig!

— **Persely.** Segíteni könnyű ha jó szíved van Senki sem oly szegény hogy ne adha son a még szegényebbnek. Ha egy-egy fillért ad száz ember, már egy koronánk van, ez pedig nagy pénz. A Dávid Ferencz Egylet ország-szerte bővségesen szórja az emberbaráti szeretet a lelki művelődés, a baráti érzés, a jóság, a békességes türes szellemi fillereit. Viszonzásul pénzfilléreket is elfogad hogy ezeket ismét kiadhassa másoknak. Ne mulassza el senki egy két fillért küldeni D. F. E perselyébe. Újabb adományok: Bárá Petrichevich Horváth Kálmán egyli. elnök ur a közgyűlésen 50 koronát, ugyanakkor persely gyűjtés 8 kor., 50 fill.

Az egylet pénztárába f. é. szept. 26-tól nov. 15-ig rendes tagsági díjat fizettek: Inczeffi Tamás Kvár, Beneczedi Gergely, Debreczeni Sándorné, Rácz Mihályné, Varga József Kvár 1904-re, Szilágyi József Kvár, 1903/4-re, Gál Zsigmond Kvár, 1902/4-re, Zsigmond Ferencz Sinofalva, Nagy Gergely N.-Károly, Schönberg Miksa Kvár. 1904-re, Varga István, Hegyesy Vilmosné, Turchányi Gyula Kvár, Buzogány József Lupény, 1904-re, Kovács Józsefné Hmvasárhely, 1902/900-ra, Wolf Józsefné M. Ludas, 1903/4, Szentiványi Gyula Farnos, 1902/3-ra, Csizmadia János Sz.-Fehérvár 1900/3-ra,

Székely János Kvár, Szentiványi István Ladámos, Killyéni erzsébet H.-falu 1905-re, Gergő Károly Légos 1903/7-re, Unitár, egyházközség Allonya 1904-re.

Előfizetői díjat fizettek: Demény Endre M.-Ludas 1903/4-re, Komjatszegi Pál Ar.-Rákos, Sipos József Orsova Kökössy Mihály Polgárdi 1904-re, Gaál József Szenic 1904/5-re.

A kereszturni fiók-egylet pénztárába fizettek: Gátfalvi Sámuel, Barabás Lajos, Dr. Jankovich Pálné Sz.-Keresztur, Ürmössi Sándor Tarcsafalva, Raffaj Domokos, Raffaj Domokosné, Raffaj Irma Ujszékely, Kozma Dimén, Nagy Ferencz. Ifj. Dalkör Enlaka, Id. Tamási József Kissolymos 904-re, Nagy Berta Küsmöd 903/904-re.

Az abrudbányai fiók-egylet 904-re fizetett.

A perselybe ajándékoztak: Nagy Gergely, Nagy Károly 1 kor., Kiss Tándorné S.-Szt.-Király 1 kor., Boncza Györgyné 1 kor., Buzogány József Lupeny 1 kor., Wolf Józsefné M.-Ludas 2 korona.

Kolozsvárt, 1904. nov. 20-án.

Gálfi Lőrincz,
pénztárnok.

A budapesti D. F. E kéri a folyó és hátralékos tagdíjakat a titkári hivatal czimére (V. Koháry-u 4.)

Szerkesztői üzenetek. Olvasóink vegyék szíves tudomásul hogy az Unitárius Közlöny irányának megfelelő rövid tudósítást önálló cikket is szívesen fogadunk. — **Tisztázzuk a helyzetet.** Ez ünnepi számba nem vehettük föl. Nekünk ugy tetszik hogy azt a célt legkevésbé érni el, a melyet a czimben kifejez. Vajjon nem lenne-e olaj, ez, a mi tisztítóvíz akar lenni. Mi attól tartunk, olajat önt a tüzre, a mely különben is már hamvadóban van. Ne bántsuk! — **Az Unitárius Közlöny** ünnepi számából gondoskodtunk fölös számokról. A kiknek kezéhez ment adják jó kézbe, a kik ohajtanak megmutatni valakinek levezető lapon közöljék a czimet.

NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA.

FŐMUNKATÁRSOK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ
KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

Felolvasás.

Tartotta Kolozsvárt a D. F. Egylet tombola estélyén 1903. december 2-án
Raffaj Irma.

Két héttel ezelőtt jöttem a székelőföld egy kis falujából kincses Kolozsvárra, a többek között azon szándékkal, hogy a D. F. Egylet tervezett tombolajátékán résztvegyek és részesüljek én is abban a lelki gyönyörségben, szellemi élvezetben, melyet a műsor és az azokban szereplő egyének nyújtanak. Egyletünk szeretett titkárától értesültem az egész dologról. Akkor nem voltam a közreműködők névsorában Itt és csak ez utolsó héten vált szükségessé egy felolvasásra vállalkozás Engem ért a rendező bizottság megtisztelő bizalma, hogy a hiányzó programszámot az idő rövidsége mellett is betöltssem. A nő hivatásáról akartam felolvasni, már megírtam, midőn észrevettem, hogy ellenmondásba jutottam. Ugyanis ott, a hol a nő-emánczipáczió tulzásaira, ferde kinövéseire tértem át, a nőket leginkább a tudátságtól való óvakodásra intettem, s bizonybizony magam is a felolvasás tartalmánál fogva éppen ebbe a hibába estem. Féltettem tehát s megírtam két kis rajzot. Az első nem az életből van véve, bár előfordul hasonló helyzet ott is. A másik legendának tetszik, holott megtörtént valóság. Nem vagyok barátja az álszerénységnek, nem kérek bocsánatot a merészségért, elnézést a gyöngeségért. Csekély erőm és tehetségem szerint azon leszek, hogy néhány perczig szórakoztassam a tisztelt közönséget és boldog leszek, ha azt ezen az exponált helyen — egyszerű falusi paplány létemre — elérhetem.

A kincses láda.*

Egy nemzetör özvegye a szabadságharcz után.

Napjainkban szinte lehetetlennek tünnek fel azok a legendaszerű események, mikor egy szent érzelemtől — a honszeretet lelkesítő érzeményétől áthatva, harciba küldötte az anya gyermekét, a feleség férjét, a leány jegyesét, nem tudva, hogy látja-e tőhbet, vagy gyászruhát kell öltösn a csaták mezején elesett

* Közölve van a Nők Világa 6-ik számában.

övéért. Nekünk fogalmunk sincs arról, milyen hősnek kellett lenni e nőknek, midőn honleányi kötelességből a Kossuth lángszavára, Petőfi riadójára megváltak szeretteiktől

Hős kornak hős leányai voltak ők, kik férfiasan megállották helyüket a harc idején.

Egy ilyen honleányról szól elbeszélésem.

Háromszéknek egy kis falujában élt a szabadságharcz kitörése előtt a szép Mária, szülőinek, testvéreinek büszkesége, a fiatalságnak bálványa. Testvérhuga volt Forró Elek vitéz ezredesnek, ki Déva várát 1849 ben bevette, majd Kemény Farkast Abrudbányánál szorult helyzetéből kimentette, a ki végre ezekért s még számtalan hőstettéért és különösen azért a fő-fő bűnéért, hogy mint a császár századosa honvéddé lett, 6 évi várfogságot kapott.

A szép és előkelő leányt eljegyezte Udvarhelyszék kereszturi járásának főszolgabírája — vagy a mint akkor hívták, nemzetes dullója. — Egymáséi lettek és zavartalan boldogságban éltek néhány évig. Három kis lányuk született, örömmel várták a negyedik gyermeket is, midőn egyszer csak megkondult a vészharang s megfújták a szabadságharcz vészes riadóját. És a vitéz elődök nemes leánya engedte menni édes urát, küldötte gyermekei atyját, hogy mint nemzetőr-százados teljesítse honfiai kötelességét a csatateren tovább. Szíve vérzett, de szeme könnytelen maradt, hiszen biztatta az elhivatás mellett a remény, hogy a csaták fürgetegéből élve, majd diadalmas hősként kerül férje vissza, a mikor már négy gyermekét ölelheti keblére érte i nádkozó hűséges hitvesével.

De nem látta viszont többé soha. Egyike lett férje az elesett hősöknek. Kémszemle alkalmával rohanta meg orozva az ellenség. Ott porladoznak csontjai egy kis kertben, hová a községbeliek később kegyeletből tisztességesen temették el, hová a bánatos özvegy mindegyre elzarándokolhatott. Könnyes szemekkel tanithatta kis árváinak a sírat eme sorait:

Utas ály 's

Nézd *Beretzki Ferencz* ily hirtelen estét,
Fedezi e bús sír össze vagdalt testét;

Világ szellemének egyik fia vala:

Majd 37 éves ily korán meg hala;

Egy bus Nő s négy Leány gyermek neveletlen,

Marada el tőlle, 's meg ölék véletlen,

Gyászos Attya, 's Anyja érett zokognak

'S éltek le folytáig sírnak és busongnak.

848ba történt megölése

És 49be ide helyezése.

A gyámoltalan fiatal özvegyet csapás csapás után érte. Jóformán még föl sem ocsudott a veszteség fájdalmától, máris elkövetkezett az anyagi zavar, létfenntartás kérdése. Birtokát földülták, kifosztották őt mindenéből a lázongók. A jobbágyság fölszabadításaért járó kárpótlást Kossuth-bankókban kapta ki s miután senki sem figyelmeztette, a maga idején nem váltotta be, így pénzvagyona is elveszett. Mit tegyen? Hová legyen? Élni kellett tisztességgel. Nöttek leányai, neveltetni kellett. „Az Úr gondot visel, nem hagyja el övéit.“ Ő bizott, reménye növelte munkakedvét, dolgozott kitartással, élt takarékosan, egyszerűen. Gazdálkodott a mezőn, miként egy férfi, gazdaszonykodott, miként a munkás házinő édes otthonában. Több-ször ledobhatta volna az özvegyi fátyolt, mert szép volt, szabályos az arcza, gyönyörű a termete, jóságos a szive, de nem tévé gyermekeiért, férje emlékéért. Fiatal vállai nem görnyedtek meg a rájuk nehezült nagy teher alatt. Szive nem fásult el a sok gondban. Negyven évig özvegykedett. Gyermekeit mint a házilányokká nevelte, kik férjhezmenve, saját otthonukban megmutatták, hogy kinek voltak leányai. Jó kedélye vénségében is napsugárként hatotta át családi körét. Vejei abban a ritka dicsőségben részesítették halála napjáig, hogy egy jó anyós van a világon, az övék. Két leányából papné lett, kikenél legszivesebben tartózkodott. Bizó lelke minden este Istenhez emelkedett. S mikor már ágyából megmozdulni nem tudott, templomba készülő palástos vejét övéivel együtt összeesókolgatá s megkérte mindenkor: „imádkozzatok értem is.“ A keresztényi szeretettől áthatva szerény anyagi viszonyai között annyi jót tett s oly sok embert fölsegélt. Mégis hányan csalták meg, kivált a míg beleszokott az egyedüllétbe, az özvegyiségbe. Kis hajlóka biztos menhelye volt az üldözött lengyel menekülteknek, a sebesült honvédeknek, a hazában hontalanul bujdosó honfiaknak. Később a Garibaldinhoz készülő és onnan visszakerült ifjaknak is segédkezet nyújtott honleányi, hazáját szerető szive.

Idők múltán, ha a régi dolgokról beszélgetett övéivel, kivált Szent-Márton napján, férje halálának évfordulóján, sok vigaszt talált urának hősi halálában. „Inkább veszett a táborban el, mint a csufos bitófán,“ szokta mondani, mert valószínűnek tartotta, hogy mint a Marosvásárhelyen kivégzett Török, Horváth és Gálffi elválhatlan bajtársai, férje is azon végezte volna be életét.

E kis életkép semmit sem veszít értékéből, ha tudjuk, hogy ez a nemes matrona, derék magyar honleány az én anyai nagyanyám volt. Nyugtassa meg a jó Isten haló poraiban.

Sokan voltak ők akkor ilyen özvegyek. Méltók, hogy róluk is megemlékezzünk, példájukon lelkesedjünk. Ki tudja, hogy házáknak hányszor lesz még ilyen hős anyákra szüksége?!...

Budapesti levél.

(A napközi otthonokról.)

Budapestről, a gazdag, ragyogó fővárosból küldök szives újévi üdvözetet a „Nők Világa“ valamennyi olvasójának. Budapestről, a melyet immár a világvárosok sorába emel a fényűzéssel és művészi izléssel épített paloták sokasága, a hol a modern kényelem minden tényezője rendelkezésünkre áll, a hol esténként kápráztató fényárban usznak az utcák s egy-egy kirakatban kincset érő drágaságok vannak felhalmozva; — de a hol a hatalmas paloták tömkelegében ép úgy, mint a külvárosok házikóiban, annyi a nélkülözés, a szívet tépő nyomor! S a mi a legszomorubb: annyi az éhező, fázó, rongyos kis gyermek! Valóban elhal ajkunkon a gyermekkor boldog gondatlanságát dicsőítő szózat, ha a didergő, züllött kis alakokra tekintünk a kik lépten-nyomon kínálják felénk ujságokat, gyujtójukat, cipőfüzőjüket s más krajczárt érő portékájukat; avagy az iskolás gyermekekre, a kik hidegtől dermedten, üres gyomorral kezdik a tanulást s ennek végeztével újra visszakerülnek a hideg, legtöbbször elhagyott lakásba, hogy előlről kezdjék a fázást és éhezést.

Könyűrületos szívek régóta fáradoznak már azon, hogy legalább részben enyhítsenek e szegény kis ártatlanok nyomorán. A főváros összes elemi iskoláiban évről-évre fölruhazzák a szegénysorsu tanulókat, s a Gyermekbarát-Egyesület gondoskodik arról, hogy a legszegényebbek, legalább a téli hónapokban, naponként meleg ebédet kapjanak. Azonban legnemesebb formája a jótétmenynek az, a melyet a „napközi otthon“-ban élvez a gyermek.

Különösen a külvárosok szegény munkásnépének a gyermeke van erre rászorítva. Sok családban apa is, anya is munkában vannak egész nap. Az iskolából hazatérő gyermek a legjobb esetben fűtetlen lakásban, természetesen meleg étel nélkül, tölti szabad idejét; de akárhányszor bizony az utcán csatangol, s az éhség, a semmittevés és nem ritkán a rossz társaság is bűnös gondolatokat sugallnak a fogékony ifju léleknek — s mielőtt a gyermek emberré válik, már megindult az erköcsi romlás lejtőjén. — *Segítsünk e testileg és lelkileg színlődőkön, nyujtsunk nekik meleg öltönyt és táplálékot, de ne alamizsna alakjában,*

hanem szorgalmas munkájök jutalmazéppen: ime a „napközi otthon“ alapgondolata. Szokjék a gyermek idejekorán a gondolat-hoz, hogy a megélhetésért dolgozni kell; tanulja meg hasznosan értékesíteni az időt s szeresse meg a rendszeres munkát: ebben rejlik későbbi boldogságának titka.

Ezelőtt két évvel nyílt meg az első napközi otthon. Azt mondhatom, hogy ott állottam bölcsőjénél, mert, a löportárdülői községi elemi iskola igazgatója, a kinek vezetése alatt mint tanítónő működöm, volt az, a ki az ő ember- és különösen gyermekszerető lelkével először vitte át a gyakorlatba az „otthon“ eszméjét. Buzgó fáradozásaiban támogatta a főváros, a mely a helyiség felszereléséről, fűtéséről, világításáról s a felügyeletet gyakorló és munkát vezető tanerök javadalmazásáról — s a jótékony társadalom, a mely a gyermekek ellátásáról gondoskodott és gondoskodik azóta is. A gyermekek közül azok, a kikre nézve nem annyira nagy szegénységük teszi kívánatossá az otthonba való felvételt, mint inkább az a körülmény, hogy odahaza felügyelet nélkül lennének, naponként 10 fillérrel járulnak ellátásuk költségeihez.

Talán nem lesz érdektelen a „Nők Világa“ olvasóira nézve, ha gondolatban elvezetem ebbe a mi „otthon“-unkba, a mely a később létesült hasonló intézményeknek a földolgozokban mintául szolgált, hogy megfigyelhessék annak egy napi életét.

A tanítás végeztével, a mely nálunk egyhuzamban 8—12 óráig tart, az iskola vezetőségétől gondos körültekintéssel, de természetesen vallásra, nemzetiségre s más ilyen körülményekre való tekintet nélkül, kijelölt gyermekek, fiuk és leányok külön, felkeresik az „otthon“ helyiségeit, a melyek magában az iskola-épületben vannak. Itt jól fűtött, világos teremben, olvasgatással, játékkal, mesével telik az idő az ebéd idejéig, déli egy óráig, — gondos felügyelet alatt, de a nélkül, hogy a tanítási idő alatt szükséges fegyelem jármát raknák a gyermekre. A rendesen két fogásból: leves- és főzelékből, hetenként kétszer husból, kétszer pedig tejes ételből álló ebéd után, a melyet rövid asztali áldás elmondása előz meg, felhangzik a hálaadó ima, majd egy félórai pihenés, kedvező időben szabadban való játék következik. Két óraker kezdét vesz a munka, a mely, a 4 órai uzsonától megszakítva, hat óráig tart.

Egyszerű anyagokból: papirosból, kartonból, később fából és agyagból apró használati és dísz tárgyakat: játékszereket, karácsonyfadísz, dobozokat, képkeretet, írómappát, lámpaernyőt s tudja Isten még mi mindenfélét készítenek az apró művészek. Azonban mindez tulajdonképpen csak fokozat azon ideális cél elérésére, a melyet az otthonok vezetősége maga elé tűzött:

hogy t. i. idővel olyan házi iparágakat sajátíttassanak el a gyermekekkel, a melyekuek termékei tényleg értékesíthetők legyenek, a nélkül, hogy más szegény embereket foszszanak meg keresményeiktől. Az ezek értékesítéséből befolyt összeg az „otthon” költségeinek fedezésére fordíthatnák s így sokkal több szegény gyermek ellátása válnék lehetővé a nélkül, hogy az „otthon” tulságosan igénybe venné a társadalmi jótékonytságot.

De ha semmi egyéb haszna nem volna is e foglalkoztatásnak, mint az, hogy *megóvja a gyermeket az elzúllástól. helyes irányba tereli vele született tevékenységi hajlamát, megszeretteti vele a munkát s fejlesztí kézügyességét*, akkor is beláthatatlan értékűekké nőnek szemünkben az ő apró készítményeik. Vátóban lelki gyönyörűség megfigyelni, mily kedvvel és komolysággal látnak munkájukhoz az apróságok, mint válnak kezdetben ügyetlen ujjacskáik fokként gyakorlottabbaká, s milyen büszkén mondják, mikor az iskolai év végén megnyílik a napokig tartó kiállítás, hogy: „Ez mind a mi munkánk!”

Ilyen a mi „otthon”-unk s többé-kevésbbé hasonló szellem hatja át a többi, nyomában megnyíltakat is, ha az időbeosztásban s a foglalkoztatás módjában van is itt-ott eltérés.

Ma már Bndapestn 42 otthonban körülbelöl 5000 gyermek nyer gondozást. Sok szegény gyermek és szülő emlegeti áldva az „otthon” intézményét, de hány száz meg száz azoknak száma, a kik rászorúlnának e jótéteményre, azonban nem részesülhetnek benne, mert bár nemeskeblű emberbarátok sokat áldoztak már e célra, még mindig csekély az anyagi forrás. De mind szélesebb-szélesebb körben terjed e valóban jótékonycélú mozgalom s a „napközi otthon” intézménye fejlődni fog, fejlődnie kell, hisz a mindenható, az örök szeretet élteti s annak a szelleme hatja át, a ki azt mondotta: „Engedjétek hozzám jönni a kisdedeket, mert ilyeneké az Istennek országa!”

Buzogány Anna.

Ruskin és ruskinizmus.

Ezen czímmel tartott Budapesten szabad előadást *Geöcze Sarolta* ismert íróő, a „Vízcepp társaság” jan. 6-án tartott irodalmi estélyen.

Miután az egész előadás a mi felfogásunk, elveink szerint lett tartva és *angol* viszonyokról szolt, szerintem mulasztást követnék el nő lapunkkal szemben, ha csak kivonatosen is ne ismertetném azt, — egyuttal azt is bizonyítva, hogy *asszonyok* is tudnak nemcsak komoly, hanem teljesen érett, nagyszabásu munkát produkálni.

Az író az angol társadalmat állítja minden tekintetben élénk példányképül, fejtegetve, hogy lehetetlen, miszerint csak egy mulandó, felületes divathajhászás bilircselne úgy bennünket Angliához, mert *mélyebb* okok kellenek egy oly benső ragaszkodáshoz. Rámutat tehát az angol társadalom magas színvonalára, mely szerint annak felsősége két vonásban nyilvánul: a *szép cultusában*, mely oly mély gyökeret sehol sem vert, mint Angliában és a társadalom felsőbb rétegeinek *nemes kötelesség-érzetében*, mely az *alsóbb szenvedő rétegek iránt* nyilvánul.

Gyönyörűen részletezi előadó az angol lélek mélységeit, mely már az *otthon* harmonikus berendezésénél mutatkozik. Az angol rendkívül szereti a virágot és sehol annyi élő növényt nem látunk, mint az angol lakásokban. Részletezi azután az angol társadalom humánus munkáját: az *angol jótékonytságot*. Különben ezt mi magyar unitáriusok legjobban a mi kedves szerkesztőnk és írónk dr. Boros György tollából tudjuk. Ugyan ezen vonásokkal festi Geöcze Sarolta is, hogy az angol nemcsak pénzét, de még a *lelkét* is a szegénynek adná! Ezt előadó *Ruskin* működésének tulajdonítja; szerinte Anglia egyedül az ő befolyásának köszönheti, hogy úgy a *szellem*, *erkölcs*, mint a *művészet*, *izlés* tekintetében ezt a magaslatot elérte, mert társadalma 100 év előtt léha, önző, érzéki élvezeteket kereső volt. Smith A. elmélete „a munka áru” kedvezett az akkori önző társadalomnak, mely csak addig gondoskodott a munkásról, míg az dolgozni tudott, de munkaképtelen korában már nem törődött vele. Az eredmény természetesen *fent* gazdagság, *lent* erkölcsi és anyagi nyomor és az ebből fakadó társadalmi gyűlölség.

A művészetben klasszikus merevség, mindinkább távolodva a természet szépségétől. A gótika barbarság lett bélyegezve s a Rafael előtti művészet elteledeve. A műipar kiveszöben, a kézi munkát a gépmunka szorította ki stb.

A nagy társadalmi reformator Ruskin apja egy egyszerű borkereskedő volt, de roppant nagy érzéke lévén minden szép és nemes iránt, fiát nagy gonddal a legnemesebb irányban nevelte. Csodás szép volt az a részlet, midőn Geöcze Sarolta férfiasan erőteljes munkájában finom, igazi női philosophiával tárgyalta, hogy micsoda mélységes hatással van a lélek fejlődésére az olyan nevelés, mint a milyenben Ruskin részesült, mert ez megtanította őt már mint gyermeket, hogy a gyümölcsfát ne a majdan érett *gyümölcsért* szeresse, hanem *érdek nélkül* tudjon gyönyörködni annak szépségében és *virágaiban* is! Ruskinéknak szép és nagy kertjük volt, de a gyermeknek nem volt szabad lépni semmit, hogy korán megtanítsák fiatal fogékony lelkét a *szép* iránti érdeknélküli lelkesedésre.

Anyja rendkívül vallásos volt s míg apja a természet és az utazások által kívánta lelkét nemesíteni, addig anyja a *biblia* szépségeit tárta fel gyermeke lelke előtt. Érdekes, a mint az író nő különbséget tesz az *angol* és *magyar* utazás között. Az angol *tud* utazni, vagyis *értelmesen* utazik, nem azzal a czéllal, mint a magyar, hogy minél kevesebb idő alatt minél nagyobb területet bejárjon, hogy annál több helyről beszélhessen ismerősei előtt. (Bizony a magyart legtöbbször nem a tudni vágy, nem a nemesebb élvezet, hanem még itt is a *hiúság* vagy a *léhaság* vezérli)

Különben az író nő szerint az angolokat is Ruskin tanította meg igazán utazni, valamint ő tanította művészet dolgában a *visszatérést a természethez*, azt vallva, hogy nincs az a remek emberi mű, mely hasonló lehetne az *Isten alkotásához*; ismerje ezt be alázattal a művész, de minden törekvése oda irányuljon, hogy lehetőleg hű utánzatát produkálhassa eme fenséges isteni művészetnek. . . . A melyik művész nem veszi észre a *szépet* az útszéli fücsomóban, az nem igazi művészetet kultivál.

Ruskin előtt nem sokat adtak a nemzeti mükincsekre; az ő érdeme, hogy ez időtől fogva a műemlékeket kegyelettel fentartották. Ő mutatott az *ősi hajlék* becsére valamint hogy vétek az abban levő antik emlékeket modern, muló divathoz kötött új dolgokkal kicserélni. . . . „E házban a nagyapám született . . e karosszékekben a nagyanyám kötögetett . . . “ elmélkedik a mély kedélyű író nő, Ruskinról mesélve.

Amélység és *erkölcs* jelentkezett a művészetben is. A gótika életet hoz magával. Mint szociál politikus Ruskin a *szép* által kívánja megváltoztatni a társadalmat, de ennek feltétele: a népet a *tudatlanságból* s az *erkölcsi* és *anyagi* nyomorból kiemelni. Az a részlet, mely Ruskin jótékonyaságról való fogalmát tárgyalta, ismét dr. Boros ama érdekes felolvasására emlékeztetett, melyben *Whitman Walter* unitárius költő határtalan humanitását festi. Ruskin nemcsak a pusztá anyagi segélylyel, chablonos vallásossággal és *imádkoztatással* kívánta a szegény munkás élet kedvét visszaszerezni, hanem, ha szerit tehette, vitt magával a szegényes otthonba egy egy szép képet vagy művészi szobrot, *hadd gyönyörködjék a szegény ember is a szépen*. Könnyű dallamos zenére ösztönözte a nyomorultakat, *hadd vigasztalódjanak, nemesedjenek a szegények is*. Ő maga pedig viszont művelt és dúsgazdag létére segített a munkásnak durva munkájában. Süpört, földet hantolt. sőt még egy izben lépcsőt is surolt, hogy munkára és tisztaságra ösztönözze az embereket.

Smith elve kegyetlen; a manchesterizmus (a szabad verseny elve) a gyöngét az erős rabjává teszi. Ruskin volt Angliá-

ban a *szövetkezeti eszme* első hirdetője. Sürgette, hogy a kisiparos, kigazda szövetkezzék. A gyengét az állam védje. Hogy megmutassa, mennyire nem derogálhat az embereknek kereskedelmi dolgokkal foglalkozni, ő maga nyitott egy kis szatócsüzletet, melyben maga szolgálta ki vevőit, bizonyítva, hogy ha *jó holmit*, jó kiszolgálás mellett, elfogadható, méltányos áron árulnak, sikerülni kell a vállalatnak,

Elismerte a női munkát és a női munkásokat is, de azért nem szabott rideg szabályokat és uniformisokat számukra. „Legyenek szépek,” volt jelszava „öltözködjének,” de ne czifrán, mindig s mindenféle divatnak hódolva. Öltözkedésükben is legyenek *keresztények* . . . ne kultiválják a szemrontó csipkéket, gyöngyhimzéseket, hanem a könnyű kézimunkát, mely *kevesebb fáradsággal jobban jövedelmez a szegény embernek*. . .

Ruskin munkálkodásának, befolyásának eredménye tehát, hogy a prózai fajba beoltotta a *szép-cultuszt*, *áttnemesítette* minden tekintetben az *izlést* és egyuttal az *egész társadalmi életet*,

Én az unitárius „Nők Világá”-ban mint *visszhangot* adom tovább e magas színvonalon álló előadást, és szivemből köszönöm az írónőnek, hogy kérésemre lapunk számára a vázlatot hozzám juttatta.

A „Vízcepp társaság” női tagjainak pedig nőtársaim nevében gratulálok, hogy e zsuros magyar társadalomban hasonló előadások által bizonyítják intézményüknek áldásos és komoly voltát.

Perczelné Kozma Flóra.

Egy estély Londonban.

Kedves Szerkesztő Úr!

Nemsokára két hónapja lesz, hogy az unitárius lányok londoni otthonának, a Channing Housenak lakója vagyok. Úgy elrepült, mintha csak egy pár nap lett volna, de sok érdekes emléket hagyott. A „Nők Világa” olvasóit talán leginkább fogja érdekelni az évharmadot bezáró társas összejövetelünk. Elbeszélem lefolyását.

December első hetében egy este kedves igazgatónőnk, Miss Talbot és az internatus anyagi ügyének vezetője, a megszívű Miss Hawkins, komoly megbeszélést tartottak, meghívót készítettek a szülők és az iskola jóakarói számára.

Az estély napján ködös, esős idő volt, ez azonban egy cseppet sem lohasztotta az előkészületek iránti kedvet és lelkesedést. A gyermekek az egész lépcsőházat s a lépcső karfáit

örökzölddel fonták be, a két nagy termet is ezzel diszítették fel, a mellett mindenfelé gyönyörű fehér és sárga crysanthemum-csokrokat helyeztek el s egymást is szebbnél-szebb mellcsokrokkal lepték meg. Időközben megeredt az eső, de azért egyik-másik régi növendék már az ötórai teára eljött, hogy hosszabb időt tölthessen az intézetben, melyhez anyai gyermekkori emlék fűzi. Nemsokára megkezdődött a vendégek tömeges érkezése. A virágdiszben pompázó lépcsőházban Miss Hawkins és egy másik tanítónő fogadta a vendégeket, kik esteli öltözetekben jelentek meg. Kivágott fekete selyem ruha, nyitott csuklyája, selyemmel bélelt hosszú köpeny fehér prémmel diszítve, a ruha rózsza és gyöngyvirág csokorral ékesítve. A lépcső minden fordulójánál egy-egy talpig feketébe öltözött fehér kötényes és főkötős szobalány mutatta az irányt a vendégeknek az öltözőkbe.

Maga az estély két külön teremben folyt le s két részből állott: a kis lányok előadásából és a nagyok concertjéből. A földszinti teremben volt a kicsikék előadása. A bejáratnál szemben a terem közepén piros selyem ruhában az igazgatónőt pillantottam meg. Vállán szintén hosszú köpeny, kezében gyönyörű crysanthemum-csokor, egész lényén ünnepies komolyság ömlik el. Minden érkező vendég hozzásiet, kezét fog vele, neki pedig mindenki számára van egy barátságos szava, egy mosolya. Ezalatt megkezdődik az előadás. A fehérbe öltözött széke angol babákat egy csöppet sem izgatta a sok rájuk szegzett tekintet, oly otthonosan mozogtak a nagy közönség előtt. mintha csak magukban lettek volna. Sok kedves és tanulságos dolgot mutattak be és pedig meglepő ügyességgel. Sárga, világoskék és piros sálakkal különböző tornagyakorlatokat végeztek zongorakiséret mellett, közben fel-felcsendült az ének, majd egy pár ügyes gyermekjátékot adtak elő s néhány verset mondtak el átérzve és bájos mozdulatokkal kísérve. Oly édesek, oly enni-valók voltak ezek az apróságok, hogy az ember szeretne volna ölbe kapni őket és összevissza csókolgatni.

A kis lányok előadása után az egész közönség átsétált a tágasabb zeneterembe, hol a nagyobb lányok mutatták be tudományukat. Több igen szép zongoradarabot és karéneket adtak elő s közben két szép solo ének is volt, melyek annyira tetszettek, hogy a közönség nem győzött eleget tapsolni és ujjazni.

Műsor után a közönség egy része lerándult a buffet-be, az ifjuság pedig tánczra perdült egy fülbemászó valse hangjai mellett. S a táncz és vigalom tudja Isten hogy, hogy nem, az én kedves otthonomat juttatta eszembe, s azt, hogy ha nálunk volna ez az estély, most mindenki ismerősként mosolyogna rám, itt pedig ugyyszólván senkit sem ismerek. S a mint lelkem a

távolba szállott, észrevétlenül szomoru érzések lopóznak szívembe. De az angol férfi nem azért viseli a nevet: gentleman, hogy figyelme ki ne terjedne minden irányba. Az én szomorúságomat is mindjárt észrevette egy olaszul beszélő kedves professor, a Sharpe-kisasszonyok jóbarátja, hozzám sietett feleségével együtt s két unokaöcscsét is bemutatva, hogy mulattassanak. Ezek közül az egyik Miss Tagarttal Magyarországon is járt s nagy lelkesedéssel beszélt róla. Eképpen felhangolva mentünk le a buffetbe, hol a nagyobb lányok kávé, teát és limonádét szolgáltak fel, melléjük sonkát és vajas sandwichecket, tésztát és szőlőt. Itt már több ismerős hölgygel találkoztam s egy kis leány édes apjával hosszabb beszélgetést is folytattunk, miközben nagy meglepetést okoztam neki ama kijelentésemmel, hogy a magyar és német nyelv nem rokonok, mi eléggé bizonyítja, hogy az angolok még mindig nagyon keveset tudnak a mi édes hazánkról. A vigalom 11 óráját ért véget a legjobb hangulatban.

A kedves szerkesztő úr elnézését kérve azért, hogy türelmét ily hosszú időre igénybe vettem, a család minden egyes tagjának és a honi unitáriusoknak meleg üdvözetemet küldöm

London, Channing-House-School, 1904. jan. 4

Killyény Erzsébet

Könyveinkről.

(Folytatás.)

Ha hallom (pedig itt Budapesten sokszor hallom), hogy milyen *rideg* ez a mi vallásunk, milyen csunya dolog tőlünk, hogy mi Jézust *leszállítjuk* az őt megillető podiumról, mindig sajnálom, hogy nem olvasnak az illetők unitárius munkákat, köztük *Derzsi urvacsorai beszédeit*.

Nem sorolhatom egyenként végig e beszédeket, csak *végigfutva azokon*, idézem belőlök azokat a hatalmas részeket, melyekben Jézusnak *saját magáról* szóló, szinte megdöbbenően merész állításait fejtegeti, majdnem excusálja Derzsi ezáltal egy gyönyörűen impozans Krisztus-képet tárva elének.

„Ha valaki szomjuhozik, jöjjön hozzám és igyék.”

„Én azért születtem és azért jöttem a világra, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról.”

„En vagyok a festámadás és az élet, ki énbennem hiszen, ha meghal is, él az, s a ki él és hiszen énbennem — az soha meg nem hal.”

„Mikor én a földről fölemeltetem, mindeneket magamhoz vonzok.”

„Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, hanemha én általam.“

Egymásután soroltam el e különböző beszédek alapjául szolgáló idézeteket, sorrendben czítálva utánok egy-egy magas színvonalon álló magyarázatot.

„Mily erős szavai az önbizalomnak“ mondja az első idézetre Derzsi. „Mily erős kifejezése a lélek emelkedettségének, a hit és szeretet hatalmának. Midőn a *költő* a lelkesülés megszentelt pillanatában eszmét talál s azt szavakba önti úgy, hogy azok másokban is a rokonérzelmek hurjait rögtön megérintik és zengésbe hozzák; midőn a *művész* egy magasztos eszményt teremt és ecseteli azt úgy, hogy abban az eszményi szépség, az eszményi hűség, a természeti és az erkölcsi igazság, mint egy égi zene, tiszta, összhangban egyesül s varázsával elbájolva, elragadja a szemlélőt, vagy midőn a honfi, a hős, a hazaszeretet tüzétől lángolva, magasra tartja a zászlót, a melynek jelszava a *szabadság* és *testvériség* ez tette, dicsőségre hív: . . . mindezek tán ily pillanatokban némileg megközelítik azt a lelki magasztos állapotot, a melyben a nagy Mester volt, midőn a templom csarnokán megállva kiáltá: »ha valaki szomjuhozik, jöjjön én hozzám és igyék.«

És valóban „ . . . mindenütt, a hol a hit, remény és a szeretet, a hol az *igazság*, a *lelki nagyság* és *szabadság* a legszentebb harczeit harcolta, legfényesebb győzelmeit vívta: — *mindenütt e forrás*, a Jézus szelleme adott *erőt, bátorságot, lelkesítést és győzelmet*. . . . „a lefolyt évszázak bizonyítják“ folytatja másutt, „hogy a mi jó, szent és igaz, a mi nemes és magasztos történt a nemzetek életében, a politikai és társadalmi téren, vagy az értelmiek és erkölcsiek mezején: *mindaz az ő szelleméből keletkezett*, az ő szelleméből nyert erőt és lelkesedést. Bizonyítják, hogy valóban *nagy*, a valódi jellem csak az, a ki a benne rejlő istenit, az embsri méltóságot a lehető tökélyre fejleszti, ki a benne rejlő *igét testesíti*,“

„Ki tagadhatná,“ mondja a második idézetben, „hogy ő (Jézus) mindig és mindenütt *bizonyyságot tett az igazságról*?“

„Vajjon az ő tanításai, hegyi beszéde, példázatai az Istenről és az emberi rendeltetésről adott felvilágosításai nem örök igazságokat tartalmaznak-e? Vajjon az ő *egyéni és társadalmi* élete, melynek minden percét embertársai boldogítására szentelte, . . . vajjon nem tanusítja-e, hogy ő *bizonyyságot tett az igazságról*?“

„Micsoda az igazság?“ philozophál egy helyen az író, „ki mondja meg? Tán senki sem tudta, s mégis, az adott esetben, *minden ember érzi*, . . . “

„*Én vagyok a feltámadás és az élet . . .*“

„Talán egy szép tavaszi évszakban,“ mondja Derzsi „midőn a külvilág körülöttünk téli álmából fölébred, midőn a természet a látszólagos halálból s annak lánczaiból kitör és új életre kél; midőn a néma pihenés dermedt szemlélője fokenként szétoszlik s a zsibongó mozgás titkos eszközévé olvad; midőn a ködhomály és fagyos ridegség fölött a napnak üdítő fénye és életadó melege győzedelmaskedik, szóval, midőn az új élet ezer változatban és alakban jelentkezik elannyira, hogy a látható létezés körülöttünk nem egyéb, mint egy hatalmas és egyetemes *föltámadás* . . . talán egy tavaszi időszakban, Palesztina s a kis Betánia bűvös légkörétől áthatottan mondhatta a Mester e merész szavakat: „*én vagyok a föltámadás és az élet, ki énbennem hiszen, ha meghal is, él az.*“

Remekül magyarázza azután, hogy „a ki *ő benne* hisz, vagyis az *emberi természetnek általa feltüntetett istenes erőiben*, képességeiben s csaknem határtalan lehetőségeiben *hiszen* s ki e hitben él és munkálkodik, *az soha meg nem hal.*“

Negyedik idézetem után: Jézusnak *halála* utáni *vonzásáról* beszélve, arra emlékeztet bennünket az író, hogy tapasztalhatunk mi is az életben, miszerint azok a szeretteink, barátaink, s rokon lelkek, kik Jézus kifejezése szerint *e földről fölemeltettek*, haláluk után soha sem *taszítottak*, sőt erősebben magukhoz csatoltak bennünket, mint azelőtt

„A mit mondott egykor az arcz, a szem, a száj és azokon át a lélek, mindaz most tisztábban hangzik felénk, a mit végzett az ész és sziv, a kéz s ezeken át a szeretet — mindaz most fénylőbben ragyog és megragadóbban tündöklék előttünk“

S ha igaz ez, mondja Derzsi, a kisebb emberekről, annyi-val inkább igaz a nemzetek hősről, az emberiség lelki történelmének nagyjairól. „Életükben legtöbbsnyire ellenséges indulattal, gúnynyal, megvetéssel s üldöztetéssel találkoznak. . . . *de mikor a földről felemeltetnek*, mindeneket magukhoz vonzanak“

Menyire igaz jellemzése ez az életnek. Hogy mién áll éppen Jézusnak az a nagy vonzereje? Talán, mint némelyek hiszik, az *ő istensége?*“ kérdi Derzsi. „Oh nem . . . az ilyen isten valójában nem vonz. . . . Görögország istenei, kik olykor olykor emberalakot öltve — a mythologia szerint — a földön szétjártak, jót tettek, büntettek, igazságot szolgáltatattak, nemde eltűntek és senkit se *vonzanak.*“

„Mi az oka tehát az *ő vonzásának*““ kérdi az író újból, hogy azután meg is adja rá a feleletet „*. . . éppen az ő emberisége, . . . hogy ő az emberi lelki tulajdonokat lehető tökélyre fejlesztette, az emberben rejlő istenies elemeket és ké-*

pességeket a maguk fenségében és méltóságában *gyakorlatilag* felmutatta és bebizonyította.“

»*Senki sem mehet az Atyához, hanemha én általam . . .*“

„Merész és hatalmas szavak“ mondja Derzsi „Nem csoda, ha a tanítványok nem értették . . . s Filep végül így szól: „Mutasd meg nekünk az Atyát és ez elég nekünk.“ (Ján. 14.)

»*Mutasd meg nekünk az Atyát*« . . . mily régi óhajlás, mily régi kérdés ez, soha, tja az író. „Mióta az ember öntudatra és istenérzetre ébredt, mióta gondolatait künn a végtelenségbe, benn az emberi természet mélységeibe bocsátja: azóta szüntelen ismételte az óhajlást: mutasd meg nekünk az Atyát, *szüntelen Istent keresett*. A hegyek csucsain, a völgyek mélyében, a források mellett, a folyamok mentén, erdőn, mezőn, tengeren s az egek boltozatán . . . és visszajött a válaszzsal, hogy ott vannak nyomdokai, ott található gondolatainak valóságai, ott van kifejezve hatalma és bölcsesége a rendben, törvényben, összhangban, szépségben — *de ő maga nem található* . . .

Jézus előtt is felhangzik a régi óhajlás: mutasd meg nekünk az Atyát! De a válasz, melyet a Mester ad, még merészebb s első pillanatban megdöbbentőbb: » . . . *a ki engemet lát, az látja az Atyát is* . . . avagy nem hiszed-e, hogy én az Atyában vagyok és az Atya én bennem van . . . A tanítvány nem értette, *az egyház félreértette.*«

Gyönyörű azon rész, melyben fejtegeti azután Derzsi, hogy nemcsak mi keresztények, hanem a sokkal több milliók, kik föléle soha sem hallottak, azok is csak ő általa, vagyis *csak azon az uton, melyen ő járt, csak azon igazság alapján, melyet ő hirdetett, mehet az Atyához.*«

Peiczelné Kozma Flóra

(Folyt. köv.)

A nők és a Székelyudvarhelyen építendő unitárius templom.

A Homoródvidéki papnék és tanítónék között igen tiszteletreméltó mozgalom indult meg a Székelyudvarhelyen építendő templom érdekében, bizonyoságául annak, hogy nőink megértik az egyház szavát, midőn az tetterre és áldozatra szólítja őket. Ajtay Jánosné indítványára a papnék és tanítónék gyűjtést indítanak a községbeli nők között olyformán, hogy maguk személyesen fölkeresnek minden házat s adományképpen elfogadnak akár pénzt, akár bármiféle gabonát. A kik a gyűjtésnek

ezt a módját megkisérlették, azt mondják, hogy minden háziasszony kiváló szívességgel s nagy előzékenységgel fogadta papnáját és tanítónéját s készséggel adakozott. Sőt a más valásuak is meghívták magukhoz. Ilyeiképpen ez a mozgalom már több száz koronát eredményezett a szent célra. De milyen szép eredményt mutathatnának fel nőink, ha a buzgóság e tüze tovább terjedne, első sorban Udvarhelymegyében, s aztán az egész egyházban. Rövid idő alatt állana Székelyudvarhelyt a szép templom a nők és egyházunk dicsőségére!

Az unitárius nőkhöz.

Uj évünk kezdetén bizalommal fordulunk minden unitárius nőhöz, hogy ezentul is szeretettel támogassák munkánkat és szaporítsák a hivek számát.

Nagy megtiszteltetésnek vennők, ha minél többen közölnék lapunkban gondolataikat, terveiket, eszméiket, hogy így *minél több* véleményt, nézetet megismerve, annál könnyebben alkalmazkodhatnánk azokhoz.

Ha kifogásolnak egyet-mást, vagy újabb eszméjük van lapunk szerkesztésére vagy irányára nézve, — méltóztassanak őszintén nyilatkozni, mi nemhogy neheztelnénk érte, hanem csak hálával vesszük a bizalmat és támogatást. Célunk nem az, hogy csak *egyesek* szerepeljenek eszméik által, hanem hogy lapunk *az egész nagy unitárius nő-társaság igaz és hű szószólója legyen*. Nemcsak azt kérjük, hogy lapunkba küldjenek közleményeket, hanem különösen azt, hogy nekünk mondják meg észrevételeiket egy-egy levélben, vagy előszóval.

Miután azonban a legjobb akarat mellett is, tisztán eszmékből nem él meg kis lapunk, kérve kérjük e nemes ügyért érdeklődő nő-közönséget, hogy *terjessze* minél szélesebb körökben ujságunkat s szerezzon minél több előfizetőt számára, valamint járuljon minden egyes unitárius nő *bármily csekéllyel is az alap-tőkéhez*, hogy lapunk jövőjét némileg biztosítva láthassuk ismerőseik, barátaik és rokonaik körében bizonynyal sokan vannak, a kikhez nem jár lapunk, holott oly csekély pénzzel (egy évre 2 korona az Unitárius Közlönyvel együtt) megszerezhető, a hogy semmiféle más lap nem. Czélszerűnek látnók, hogy a leányok jókor szokjanak hozzá lapunkhoz.

Igen tisztelt papnéink és tanítónéink, s azok, a kik neveléssel foglalkoznak, kérve kérjük, hallgassák meg kérő szavunkat. Önök nagyon sokat tehetnek a maguk körében. Önök felvilágosíthatnák székely astzonyainkat és leányainkat, a kik

egyéb elfoglaltságuk miatt kevésbé kísérhetik figyelemmel az unitárius irodalmat. Az unitárius vallás szent ügyének tesznek szolgálatot, ha bárcsak egy unitárius nőt meghódítanak ügyünknek. Gyűjtsük a sereget, hogy védőfalat emelhessünk szent vallásunk támadói ellen.

Ezelőtt két évvel a Dávid Ferencz Egylet választmánya szíves fölhívására, örömmel vállalkoztunk volt arra, hogy csekély erőnk és tehetségünk szerint a „Nők Világának“ főmunkatársai leszünk. A kezdeményező munka most már kedves hitrokon nőink előtt áll. Tudjuk, hogy némelyek szíves figyelemmel kísérték, sőt nem remélt elismerésben is részesítettek. Köszönjük.

Eddig munkánkat nem látjuk elég sikeresnek, mert az unitárius nők szép seregéből még mindig igen-igen kevesen sorakoztak mellénk.

Szerintünk nemcsak az *unitárius nők* ügye forog itt kérdésben, de még, ha jól meggondoljuk a dolgot, magának az *unitarizmusnak* ügye is, mert e jelentéktelennek látszó kis lap főtörekvése, hogy bárhova megy, bárhova érkezik, minden szava, minden hangja vallásunk szellemét, annak természetes egyszerű jellegét vigye magával. S megvagyunk róla győződve, hogy *akárhány* hangból állna, ez a mi közös szavunk a különböző érdekek, különböző fölfogások vagy esetleg nézetek ellenére — a vallásunk iránti szeretet *egygyé* fogja azt olvasztani s az unitárius összhang soha sem fog niányozni lapunkból.

De nemcsak az említett kettős érdek, hanem ezen érdekért szeretettel munkálkodó szerkesztő is megérdemli tőlünk, hogy minél jobban támogassuk közös ügyünket, melynek legnagyobb nehézségeit ugyis ő viseli.

Még egyszer szeretettel és bizalommal kérve nagyrabecsült támogatásukat, teljes tisztelettel maradunk

a „Nők Világa“ három munkása

Kolozsvár, 1904. január.

Fanghné Gyujtó Izabella,
Perczelné Kozma Flóra,
Raffaj Irma.

TARTALOM: Felolvasás. Raffaj Irma. — Budapesti levél. Buzogány Anna. — Ruskin és ruskinizmus. Perczelné Kozma Flóra. — Egy estély Londonban. Killyéni Erzsébet. — Könyveinkről. Perczelné Kozma Flóra. — A nők és a Székelyudvarhelyen építendő unitárius templom. — Az unitárius nőkhöz. Fanghné Gyujtó Izabella, Perczelné Kozma Flóra. Raffaj Irma. —

Nyomatott Gámán J. örökösénél Kolozsvárt, Kossuth L.-utca 10.

NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA.

FŐMUNKATÁRSÁK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ
KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

A Dávid Ferencz Egyletről.

— Felolvasta Mikó Dezsőné a Dávid Ferencz Estélyen Abrudbányán. —

Igen tisztelt Közönség!

Szokatlan és merész az a vállalat, melynek teljesítése elől bárha akartam is, de kitérni nem tudtam.

Szokatlan, mert itt első eset az, hogy nő üljön az olvasó asztal mellé s vállalkozzék arra, hogy új dologról, tárgyról, vagy eszméről értekezzék. Még a czim, a mely alatt a tisztelt közönség elé léptem, is új; kerete, munkaköre és czélja is ismeretlen. Epen ezért, ha egy vagy más irányban a várakozást ki nem elégíthetném, nekem a kezdőnek adassék elnézés.

Tárgyamtól nagyon messze eltérni nem szeretnék, de hogy a Dávid Ferencz Egylet lételének jogszerűségét igazoljam s az ilyen egyleteknek fontossága mellett nyilatkozhassam, rámutatok arra, hogy társulás nélkül ugy az anyagi, mint a szellemi mozgató erők kerekéi megkötvék, s az emberiség haladása is megállitva.

Mi volt hazánk addig, míg Széchenyi István egész erejét latba vetve — nem küzdött a társulásért, míg az első Casinóval a nemzet színe javát nem egyesítette; hol volt a tudás, míg a szellemi erők összpontosításáért a magyar tudományos Akadémia létesítve nem lett? Miért szaporodnának a különböző czimű egyletek, ha bebizonyított tény nem igazolná azoknak jótékony hatását? A keresztény vallás keretében is, ha a társulás szükségtelen volna, nem alakultak volna bizonyos kivivandó célokért a felekezetek. Hogy a tudomány, a haladás zaszlója alatt, a vallásosság benső érzésektől kisérve mai magaslataukra emelkedtek, ennek a társulás volt erőt adó eleme.

Ha ugy a társadalomban, a nemzeti eszmék fejlesztéséhez, mint az egyházakban a vallásos élet fellendítéséhez több és több erő vonatik be, más meg más alakban formálódik a társadalom, jobb és jobb lesz a közerkölcs. A közerkölcnek javítása, a nélkülözhetőknek mellőzése, a szegények felsegélése, a betegek gyógyítása, a műveltségnek nagyobb keretben való mozgatása,

s még a nemzeti fejlődés is, vagy szóval minden szép és jó egyesülése, társulás által érhetők el — közelíthetők meg. A Dávid Ferencz Egylet előtt is nemes cél áll, ez is szolgálatában áll a szépnek és jónak, az erénynek és erkölcsnek.

Mig ennek rövid fejtegetésére rátérnék, mert a czimbe felvett Dávid Ferencz név is sokak előtt ismeretlen, legyen szabad a névnek ismertetésével, e nevet viselő férfinak dióhéjban élettörténetét előadnom.

Az unitáriusok e névhez ragaszkodnak, s ez egyetlen Egyletök nevét is névhez fűzték, mert hitők, vallásuk letéteményese Dávid Ferencz volt.

Dávid Ferencz a 16-ik század elején 1510 ben született Kolozsvárt. Szülői egyszerű polgár emberek voltak, kiket a család fentartás gondjai között a tiszta vallásosság, mint a legdrágább lelki tulajdonság vezetett.

Ennek tulajdonítható az is, hogy a minden szépre fogékony keblű gyermek egész életét a vallás mezején a hit javítására szentelte. Gyermek koráról, miután önélet rajzát ő maga sem írta meg — keveset tudunk, így gyermek és ifju koráról, mig felsőbb tanulmányainak folytatására Gyulafehérvárra át nem megy, nem szólhatunk. Hogy szülői csizmadia mesterséggel foglalkoztak, ezt is onnan tudjuk, hogy a hitvitáknál szemére lett vetve, hogy vargának volt a gyermeke. Hogy felsőbb tanulmányait folytathatta, ezt inkább — habár szorgalmával ki is érdemelte, az anyagiakban támogató jó akaróknak köszönhetette. Ilyenmü támogatások mellett mehett Németsországba is 1545-ben. Wittenberg központtal itt három évet töltött. Itt ismerkedett azokkal a mozgalmakkal, melyeket Luther, Kálvin, Zwingli és Melanchton a vallás ujtás terén kifejtettek. Tényleges részt ott a mozgalmakban nem vett, sőt hazatérése után is — habár ingadozott — még is megmaradt a régi hit mellett. Kineveztetett a beszterczei róm. kath. gymnasium igazgatójává, később — mert a szabad gondolkozók tábora felé hajlott, péterlaki plébános lett, honnan érdemei elismeréséért a kolozsváriak választották meg első papjokká.

Az országgyűlési hitviták tanúsításai szerint az egész ország figyelmét magára vonta s a mint meggyőződése tisztult, ugy haladt elébb. A lutheránusokhoz csatlakozva, azoknak lett püspökévé; később a Kálvin követői tették vezérökké, őt választották püspöküknek s bárha ugy az előbbi, mint a második állása abban az időben elég szép dacoratumá volt, egyiknél sem maradt meg — követte meggyőződését — kutatásai arra a hitre vezették, melyről az akkori fejedelmet János Zsigmondot is meggyőzte, s a melyet az unitáriusok ma is hisznek, hogy

Egy az Isten! Hitvitákkal nem foglalkozom, mint az unitáriusok, úgy magam is becsülöm mindenkinek meggyőződését, s az embert nem a hitéről, hanem emberségéről ítélem meg. Dávid Ferencz hitéért halt meg s helye van azok között, kik a halhatatlanok Pantheonában az emberiség emlékezetében örökre helyet foglalhatnak.

Sírhelye ismeretlen, jeltelen; az unitáriusok szomorú emléke Déva vára, mert itt halt meg hitéért sötét börtönében.

Hogy Dávid Ferencz vallását három ízben változtatta meg, ezt, valamint származását többször vetették szemére. Azzal azonban nem vádolhatták, hogy talán világi érdekhatalomban való emelkedési vágy, vagy önérdek lettek volna indító okai, mert az ágostai lutheránus vallásu, avagy a Kálvin vallásnak püspöksége is elég magas állás volt s ha csak rang után való sovárgás lett volna becsvágya, ezekkel már azt, a mit protentáns ember elérhetett a papi pályán akkor, vagy elérhet ma is, elérte. Tisztán a szentírás, a Jézus mélységes tanításai s azok az igazságok, melyeknek újabb és újabb vizsgálásából újabb meggyőződésekert szerzett, voltak az indító okok arra, hogy a keblében támadt hielveket kövesse, sőt hogy azok meggyőző érveivel másokat is újabb hitnézetekre vezessen. Ha őt nem a meggyőződés vezette volna, akkor halálos ítéletét is megváltoztatta volna, mert csak ez volt a fejedelem kívánsága is, hogy az „egy istenség“ hitét tagadja meg s szabadsága biztosítva lesz. Ez nem tette, mert előtte állott az evangéliumi figyelmeztetés: „Tudakozzátok az írásokat“ s az Idvezítőnek tanítványaihoz intézett utasítás: „Mindeneket megvizsgáljatok s a mi jó, azt megtartsátok.“

És most lássuk, mi a célja a Dávid Ferencz Egyletnek?

Első helyen egyesítése azoknak unitáriusoknak, kiknek lelkük fogékony a humanizmusra s magába ölelni mindazokat, kik minden szépre kiható cselekedetek teljesítésére vallásos érzések által hivatva érzik magukat. Ébresztetni, ébren tartani a jó cselekedetre való hajlamot hol a vallásosság lazul, ott visszatartelni az igazhoz a tévelygőt.

A Dávid Ferencz Egylet egy havi lapot ad ki, ennek munkásait nem az anyagi érdek vezérli, ebben más hitfelekezet meggyőződését nem támadják, saját védelmükre is szeretettel hozzák fel az érveket.

Ez az egylet addig is, míg anyagiakban gyarapodnék, ellátja a confirmálókat emlékkönyvekkel, a szegénysorsu tanulókat segélyezi s a bibliát közkézre adja; szóval az élet sivár mezején, ennek pusztáin üdítő forrásokat fakaszt, a hitetlent Istenhez igyekszik vezérelni.

Nem zárja ki maga kebeléből a nőket, sőt alapszabályai szerint még a választmányi tagok számában is fele helyet ad a nők részére.

Czélja, nemcsak a maga hitvallását ismertetni, de a közmívelődéshez hozzájárulni, a valódi keresztényeknek kellemes órákat szerezni, a köznépet az erkölcsi bukástól, mértékletlen élettől megóvni. A vallási türelmetlenséget csökkenteni s testvéri szeretet melegével az eltérő véleményüket is egymáshoz közelebb hozni.

Ezuttal tisztelt közönség! ezeknek ismertetése volt célom, hiszem, hogy mint kezdő uttörő, két irányu szolgálatot tettem; s ha ezekben talán fogyatkozások volnának, én azokért a kritikát is szívesen fogadom.

Rövid keretű felhívásomban végre is a nőkhez szólva, őket hívom fel arra, hogy a vallásosságot, mint minden nemes és eszményi dolognak alapját ápoljuk, neveljük, ébresztgessük, mert bizony korunkban, midőn a hitbuzgóság napról-napra csökken, nem lehetünk e nélkül elég erősek arra, hogy különben jobb idők következzenek utódainkra.

Hit, remény és szeretet! ez a mi kincsünk, ezt pedig csak a vallás teszi tartóssá, állandóvá.

Japánról.

Fanghné Gyujtó Izabella felolvasása a Dávid Ferencz Egyletben Kolozsvárt márczius 6 án.

Még mielőtt hire lett volna a japán-orosz háborúnak, elhatároztam, hogyha a felolvasás sora a Dávid Ferencz Egyletben reám kerül, Japánt választom tárgyaúl.

Az utóbbi időben sokat elvastam erről a kis meseországról, a mely kisebb, nagyobb szigeteivel maga is csak olyan viszonyban áll Ázsia roppant területeihez, mint holmi kis japáni disztárgy a szalonhoz, melynek az asztalát ékiti. Ezek az olvasmányok nagyban felköltötték érdeklődésemet ama nép iránt, a mely ősrégi civilizációjával, sajátos szokásaival, rendkívüli szorgalmával, műizlésével az újabb civilizációra való törekvésével, annyira érdemessé tette magát arra, hogy a gondolkodó ember vele foglalkozzék.

Természetes, hogy az újabb események csak még növelték ezt az érdeklődést. Az a csepp ország, maroknyi népség, szembe mer állani a hatalmas északi kolosszussal, két világrész legőriásibb birodalmával! Sőt nemcsak, hogy szembeszállt vele, de több versen diadalmas győzelmet is aratott ellenében, hát

nem csudálatra méltó tény-e ez? Persze, a hadi szerencse fájdalom! nagyon változandó. Azóta őket is érte veszteség s hogy mi lesz a végső kimenetel, az a jövő titka, bár alig hihető, hogy Japán minden igyekezetével, hősiességével oly roppant erő ellenében soká meg tudja állani a helyét. No de majd meglátjuk, addig is azt kívánjuk, segítse Isten őket.

A mint mindenki tudja, a japánok nagyban törekeshnek az újabkori, európai civilizációra. A mióta Ito marquis a mostani miniszterelnök, a japán Bismark, a mint sokan nevezik, élete veszélyeztetésével átlépte hazája határait, amit megtenni még pár évtizeddel ezelőtt halálos büntetéssel járt, sokat változtak a viszonyok. Újabb uralkodók fölvilágosodottabb eszmékre ébredtek és azóta sok japán ifju siet Európába, hogy magát a tudomány különböző ágaiban európai módszer szerint kiképezze.

Ez az Ito marquis volt az, a ki, miután a sok reá mért üldöztetéstől szabadult, európai rendszer szerint újra szervezte a katonaságot s ha Japán a csatatéren győzelmet arat, azt csakis ennek a merész, önfeláldozó fának fogja köszönhetni.

Csakhogy — a mint ez már lenni szokott — a modern civilizációval háttérbe szorul a régi, az eredeti, lekopnak a nemzeti sajátosságok, s az utas, ha valódi, ősrégi japáni életet akar látni, azt az ország belsejében kell keresnie, mert a partok közelében már nagyon észrevehetők az új eszmék, az európai szokások után való törekvéseknek a nyomai. Vasutak futnak az ország belsejébe, telefon- és telegráfálózatok szelik át a levegőt, főbb városokban modern házak egész utcákat képeznek s bár szépeknek, eredetieknek nem mondhatók és költőiségben messze hátramaradnak az eredeti, felkunkorodó fedelű faházikóktól, a milyeneket kínai és japáni rajzokon, findzsákon, vázákön mindenütt láthatunk. czélszerűségben messze túlszárnyalják ezeket.

Vallási tekintetben is nagyon kezdenek hajlani az új eszmék felé. A műveltségre törekvő japáni gondolatvilágát már nem elégitik ki szörnyistenségeik, melyek templomaikat lakják s a szent berkekben néhol egész csordaszámra láthatók, hanem a léleknek tetsző, szívhez szóló vallás után vágnak, amely jobban kielégítse szellemi világukat.

Katholikus missionariusok már 1547-ben jelentkeztek Japánban, szent Ferencz követői, egy csoport jezsuita hatolt be oda, és oly eredménnyel működött, hogy tizenhárom év alatt több mint 600.000 japáni tért át a keresztény hitre. De a keresztények sok üldöztetésnek voltak kitéve, sokan szenvedtek martyrhalált s így számuk egy idő múlva nagyon megapadt.

Később a protestans missionariusokra jobb napok viradtak. És utóbbi időben az unitarizmus kezd hódítani a japánok között. A mi tiszta, egyszerű vallásunk az, amely legjobban meg- egyezik a tisztult, nemesebb eszmék iránt való lelkesedésünkkel s a mely egyenes ellentétben állván a bálványimádás misticis- musával, a mely eddigi vallásuk alapját képezte, leginkább megfelel a magasztosért rajongó lelkületüknek.

Természetesen. a missioszerű mozgalom az unitarizmus felé az ámerikai unitáriusoktól indult ki. Tisztelendő Knapp állott az élére vezetőnek, a ki több társával együtt megállapi totta a „School of liberal Theology“ nevű (szabad theologiai iskola) intézetet, kiadott japán nyelven egy unitárius eszméket terjesztő havi folyóiratot „Shukyō, azaz Vallás“ czimen, a mely most a birodalom egyik legelterjedtebb, legolvasottabb közlönye.

Sem időm, sem terem nincs arra, hogy ezt az áldásos mozgalmat lépésről lépésre kövessem, elég legyen még annyit mondanom róla, hogy jelenleg hét unitárius predikátor él Ja- pánban. Kivéve az elnököt és a titkárt, mindenik ingyen telje- siti ezt a hivatását, mert valamennyi más hivatali állást tölt be és csak szabad óráit áldozhatja vallásos missiójának. Tokio- ban rendes vasárnapi istentiszteletet tartanak, napjában kétszer az egyesületi teremben, melyet zsufolásig megtölt a hívők se- rege, a mely mély áhitattal lesi a szent ígét, a tiszta vallás tanait a szónok ajkairól.

Most még nincs templomunk, orgonánk, melynek a szava bizonyly nagy hatással lenne a hallgatóságra, csak egy har- monium tölti be a zenei részt, melyen egy urnő játszik zsoltá- rokat és más egyházi zenét.

De Isten segedelmével és az ámerikaiak hozzájárulásával, lesz az is majd, hogy nagyobb számban fogadhassa magába azokat, a kik a tiszta, igaz vallás tanait óhajtják vallani. Már benszülött papjaink is vannak Tokioban Hirai és Murai, a kik saját nyelvükön hirdetik az új vallást.

Jelenleg még nagyban uralkodik Japánban a három fő vallás a shintoista, konfucionista és budhista, rengeteg sok és fényes templomot emeltek tiszteletükre, magában a szent vá- rosban, Kiotoban 3000-nél több templom van s még folyton építenek újakat. Ujabban ebben a budhista vallás legfőbb fész- kében Kiotoban is tartottak a buzgó unitáriusok összejövele- ket, felolvasásokat, szónoklatokat s a hallgatók száma, ugy az intelligencia, mint a népköréből napról-napra szaporodik. De vannak rendkívüli fénynyel és művészettel kiállított templomok, a melyek körül elpusztultak a városok, a mi, tekintve a fából, papírból épült házacskákat, épen nem csoda.

Ezeket a nép csakis évente egyszer, a főisten ünnepén keresi fel, különben csakis idegenek, utazók előtt nyílnak fel kapuik, a kik nagy utánjárással, magasabb pártfogással szerezhetnek engedélyt a megtekintésükre.

Ezek a rengeteg értéket és műkincseket magukban rejtő kolosszális épületek is csak fából vannak, melyet a nedves talaj, az erdők árnyékának a káros hatásától csak az oly nevezetes, eddig az egész világon páratlanul álló japáni lakk ment meg ideig oráig a pusztulástól.

De a penész máris sok helyen megkezdte ezeknek a remekműveknek az alapfalait, csak idő kérdése, mikor omlanak össze a büszke épületek, romjaik alá temetve nemcsak a bennük lakozó szörnyüség, hétarczu, százkaru, torzalaku bálványokat, hanem a már idejét multa sötétségből, korlátoltságból táplálkozó vallásokat is.

A romok közül kikerülő rendkívüli mennyiségű kincs, arany, drágakő majd módot nyújt a felvilágosultságra törekvő népnek nemcsak arra, hogy a tisztultabb vallásnak, a nemesebb hittanoknak szerény hajlékokat építsen, hanem, hogy az abban tanult keresztény tanokat is érvényesítse a felebaráti szeretet nevében, a melynek gyakorlása nem igen tartozik a japáni nép erényei közé. Mert sehol annyi szegénységet, nyomort nem lehet látni, annyi fény, annyi gazdagság mellett, mint épen Japánban.

De ha már képzeletünkben felépítettük a magasab felfogásért lelkesülő jövőndő Japánt, nézzünk körül egy kissé a maiban, a mely helyenként még nagyon emlékeztet a multira, és eredeti szokásaival, építkezésével, öltözködésével rendkívül sok érdekes tárgyat tár fel az idegen előtt.

Az ország fekvése, éghajlata sokban hasonló a miénkhez. Termékeny völgyek, erdős hegylánczok között, csakhogy, mivel a talaj nagyon nedves, igen alkalmas a rizstermelésre. A tele enyhébb, a nyara forróbb, de össze, tavassza a nedvesség következtében meglehetősen hűvös és különösen az őszi a maga ködével, érzékeny hűvösséget okoz. A hegyei nem magasak, egyetlen kiemelkedő hegycsúcsuk a Fuzigama az egész nép büszkeségének tárgya, látható is minden legkisebb japáni rajzon, ott pompázik az utolsó egyszerű findzsa diszitményei között, szentuek tartják és tövében áll az őshit legpompásabb temploma.

Ez már a sziget belsejében van, a hova még nem vezet vasut, a hova csak lihegő dzsinek által rohamlépésben vont, egy embernek való kis kocsikon lehet jutni.

Ez a kis alkalmatosság, ez az ember által vont riksa Japánnak egyik — nem lehet mondani, hogy épen szabadelvű — de

érdekes sajátsága. Az egyik ember benn a kocsiban, a másik igavonó állat helyett befogva! . . . hát lehet-e ennél ember és ember között nagyobb különbséget elképzelni.

És az ilyen kuliktól, vagy dzsinektől hemzseg minden ki-kötő, vasuti pályaudvar. Vetélkedve tolakodnak az idegen köré, mint Egyiptomban a számárhajcsárok, csak hogy míg ezek állataik jó tulajdonságait zengik, a mások a saját erejüket, mellkasuk domborúságát, lábaik rugékonyságát magasztalják, s ezt bizonygatva, csattanósakat ütnek a czombjukra.

Az idegen végre megalkuszik, ami az árak bámulatos olcsóságát tekintve, nem is oly nehéz, ha rövidebb az útja, egy, ha távolabb, két dzsint fogad, a kik aztán váltakozva, vágatva száguldanak vele utczákon, tereken, hidakon, folyókon át, hegynek fel, hegynek le, még lépcsőn is fölfelé, hogy az ilyesmihez nem szokott utas azt hiszi, pozdorjává törve érkezik az útja czéljához.

És nemcsak városban hordozzák az embert ezek az emberi bérfogatok, hanem messze az ország belsejébe, napi járóföldekre, jó, rossz uton, sárban, kövek között, fáradhatatlanul, csak aítkán megszusszauva, hogy arcukról, ziháló mellükről a verejtéket letörüljék.

(Vége köv.)

Könyveinkről.

(Folytatás.)

Más urvacsorai beszédek alkalmával ezeket mondja Derzsi Jézusról: „Ő egy valódi *jellem* volt, kiben bűn nem találtatott; *emberbarát*, ki szeretetébe ölelte az ember-világot, . . . *tanító* volt ő, figyelmeztetve, oktatva és nevelve az embereket . . . *Művész* volt ő, láthatóvá varázsolva a lelki természet elrejtett titkait . . . *Költő* volt ő, prófétai dalnok, ihletve a geniusztól, s ez ihletés alatt szívtől-szívhez szólva. „És ajakán meg nem szüne a dal, zenge későn, zenge virradattal. Hangjain a szellem égbe hágott. S átteremté a viselt világot.“ „Ha pedig a boldogságot dallá, a boldogság maga megsokallá: Ismeretlen vágyak keltek benne. Mintha önmagára irigy lenne,“ „Szóval *ember* volt ő, *valódi ember* . . . “

„Mily szép volt az ő élete“ mondja másutt Derzsi. „*Eszmékért* élt: mik zengő sorokban mozdulnak önként; mint éber madár, mely éjjente dall sötétes néma árnyval borítja énekét.“

Ilyen a mi „poezis nélküli“ Jézusunk, *ilyenek* a mi „rideg“ szónokaink.

Lám, ha a nagyvilág nem veszi észre, hogy a régi Jézus-alakok lassanként színöket, hatásukat, tekintélyüket veszítve, *évről évre hanyatlanak és avulnak*, gondoskodik ime a *legkisebb** egyház arról, hogy az övét időről-időre emelve, tökéletesítve, idealizálva, *minden időkre biztosítva* — a kereszténység örök di-csőségére és az emberiség emelésére.

Ha Derzsi költői magaslaton álló, valóban ideálisan szép irodalmi termékei után elővesszük *Simén Domokos* két híres munkáját: a „Szentháromság történetét“ és az „Evangeliumi csodák“-at, melyek a *legreálisabb* alapon *kézzelfoghatóan* bizonyítják a mi egyszerű tanainknak ésszerűségét, akkor épen e két *különböző* módon irt és mégis egyet kifejező munkálkodás által bizonyosodunk meg legjobban a vallásunkban rejlő rendkívüli erőről és igazságról.

Nőknek kissé komoly és nehéz olvasmány a nevezett két munka, hanem rettenetesen kár, hogy az orthodox theologusok nem folyamodnak hozzájuk, mert a két remek mű valószínűleg *könnyebben* és hamarabb oldaná meg azokat a fejtörő problémákat, gordiusi csomókat, melyekkel az orthodox theologia még most is, véres verejtéket izzadva, birkózik. Valóságos gyönyörűség a tömérdek nyomós és logikus levelet olvasni, melyek szinte egymásra vannak halmozva, s bár kérlelhetetlen kézzel egyenként teszik tönkre a dogmákat és csodákat, egyuttal gyönyörűen domborítják ki az azokban rejlő lelki igazságokat. S míg szinte hallani véljük a zuhanást, a mint halomra dül a tömérdek — évezredekén át tartogatott — ész-ellenes hagyomány, azalatt szemlátomást növekedik előttünk Jézus fenséges *valódi* evangeliuma.

Olyanforma érzés fog el bennünket, mint mikor gyermekkorunkban mesekönyvünkben egy-egy megkövesedett, elátkozott fündérkert „varázsütésre“ megelevenedik lelki szemeink előtt és levetkőzve a merev turkot, a benne levő virágok: *élő* növények újból hatni és illatozni kezdenek képzeletünkben.

A ki élvezetet és megkönnyebülést talál egy-egy igazság felszínre jövetelén, az is mulassza el Simén „romboló“ munkáit elolvasni, mert ezeknek korszakalkotó voltát még protestans testvéreink is elismerik.

Nem kaphatok bele a részletezésbe, mert a mellett, hogy nőknek kissé fárasztó és száraz dolog lenne, egyik idézés vonná maga után a másikat, miután csak úgy van értelme Simén nagy munkáit ismertetni, ha csodatételről-csodatételre térünk s egy-

* „Krisztus tagadó“-nak nevezett.

másután rántjuk le róluk a leplet, bemutatva mindegyik után a burokból kifejtett kereszrény igazságot.

Csak mutatónak jelzem a „*Kánai menyegző*“ gyönyörű magyarázatát. A „viz“ ama iz és erő nélküli ital: a törvény pusztá betűi, melyhez vissza-vissza tér az emberiség, midőn „elfogy a bora“, a magasabb szellemi élet. Jézus ezt a vizet változtatta ama tartalmas, erőteljes „borrá“: az ő magasztos életfelfogásává, mely az írás szerint „jobb az eddig ivott bornál“, s ez által helyreállítja azt az ünnepi örömet, a melyet az Isten országát jelképező „menyegzőn“ a szellemi élet hiánya megzavart és lehangolt

Rögtön *bizonyít* is utána: Máté 9. 17. Mark. 2. 22. Luk. 5. 37. 38. Az evangeliumot *új borhoz* hasonlítják. Máté 26. 28. 29. Mark. 14. 24. 25. Luk. 22. 18. 20. a bort az Isten országában való lelki vendégség jelképéül mondja és Máté 22. 2. 25. 1. 5. 6. részeiben Jézus a menyországot *menyegzőhöz* hasonlítja.

De hogy Simén komoly nagy lelkében mennyi egészséges humor lakozhatott, mutatja a többek között az is, hogy a trinitáriusok ama „nyomós“ érvükre, hogy Isten maga bizonyítja, hogy *több személyű*, mondván: „*teremtsünk* embert“ . . . egész komolyan czírálja ellenérvül: „*Mi* első Ferencz József isten kegyelméből . . . stb.“

Szóval én — szerény olvasója — az ő elköltözött nagy szelleme előtt kegyelettel hajlok meg és az ő remek vallomásával végzem be mai közleményemet: „*Én erősen ragaszkodom az unitarizmusához, mint oly magaslathoz, a honnan mások nézeteit be lehet látni . . .*“

Perczelné Kozma Flóra.

(Folyt. köv.)

Miss Sullivan, egy siket-néma-vak leány tanítója.

— Felolvastatott Kolozsvárt a Dávid Ferencz Egyesület felolvasó gyűlésén,
1904. február 7-én. —

Van tudomásunk az evangéliumból arról, hogy Jézus a vakok látását visszaadta, azt is megírta a Máté evangéliuma, hogy Jézus a tanítványokra a magáéhoz hasonló erőt ruházott, mellyel gyógyíthattak s az akkori fölfogás szerint csodákat is mivelhettek. De arról még csak nem is jósolnak sem a proféták, sem az evangéliumok, ami a XIX. százban megtörtént, hogy két leány, akik elvesztették volt látásukat, hallásukat és beszédjüket, megtanult

mindent, amit éperzékü emberek tudnak. Mindkét leány a rohamosan haladó Észak-Ámerika szülöttje volt, az egyik Bridgman Laura, a másik Keller Helén. Bridgman L. 1829. dec. 21-én született és Dr. Howenak köszönhetette, hogy megszabadult, legalább a lelki vakságtól. Ez a tudós és nagyhitű férfiú humánus érzéstől indítva kezdett foglalkozni Bridgman Laurával 3 éves korában. Abból a föltevésből indult ki, hogy a vakok és siketek is ugyanolyan lelki tehetségekkel vannak ellátva, amilyenell az ép érzékűek. Domboru nyomásu betűkről a tappintás segítségével kezdette tanítani. A szavakat kéznél levő tárgyakkal azonosította, éppen úgy, mint a hogy az ép érzékűekkel bánunk el a szemléltető tárgyak segítségével. Meggyőződött, hogy ezen az uton a siket-vaknak meglehet tanítani a nyelvet. Olyannak tekintette, amilyen a kis gyermek, mielőtt beszélni megtanul. A siket-némáknál már alkalmazott tanítási módot kísérelte meg a siket-néma-vak leánynál. Mint szaktudós a tudományos kutatás aprólékos pontosságával járt el. Minden lépést, minden kísérletet pontosan följegyzett. Rendkívüli szolgálatot tett a tudománynak, tanítványával pedig elérte, hogy nagyon sok ismeretet szerzett és nagy dolgokat mivelt.

A Keller Helén tanítója Miss Sullivan maga is több évig vak volt, a vakok bostoni intézetében tanult, tehát járt a sűrű sötétség gyászos birodalmában. Gyermeki észszel, de annál érzékenyebb szívvel átszenvedte minden fájdalmát a világosság nélküli életnek. De rajta a gondviselő Isten könyörült. Ő visszanyerte látását, s ekkor már teljes erővel folytatta tanulását.

Amikor Miss Sullivan ujából látni kezdett, éppen akkor veszett el látása és hallása is örökre, visszahozhatatlanul, egy kedves kis leánynak, Keller Helénnek Tuscumbiában É. Á. déli részében. A gondviselés a kis leányt éppen az ő kezére bízta 1887-ben, akkor, amikor ő már pályát végzett, okos, érett, 21 éves nagy leány volt.

Minthogy csodálatra méltó tanítványa életrajzát a magyar közönség meglepő érdeklődéssel éppen most olvassa,* illoszerűnek tartom bemutatni ezt a nagy mestert, aki ugyanazt mivelt és miveli, amit hajdan Jézus és a tanítványai mivelték: a vaknak látást, a siketnek hallást s a némának beszélő ajakat varázslott.

Keller Helént a XIX-ik száz legnagyobb hőséhez Napoleonhoz hasonlították. Ezt a dicsőséget Miss Sullivan is megérdemli, mert ő hódította meg Helént, ő nyitotta föl lelki szemét, ő tette emberré, boldoggá, íróvá, ő nyitotta meg ajakát, ő vezette be ebbe a nagy világba oly annyira, hogy még ez a mi szerencsétlen országunk is megjelent lelki szemei előtt, sőt megnyerte rokonszenvét.

* A Vasárnapi Ujság közli a regénytárczában.

Miss Sullivan 1889-ban végezte a bostoni Perkins intézetet. Ekkor folyamodott a Keller Helén atyja az intézet igazgatóságához leánya mellé tanítóért. Az igazgató Miss Sullivant ajánlotta, mert „a legkitünőbb tehetségű leánynak tartotta.” Miss Sullivan elfogadta a megbízást, de csak egy félév múlva ment el. Ezalatt készült a nagy föladataira. Utját megegyengetté volt Bridgman Laura és mestere dr. Howe, de mégis mindent ő kellett, hogy kitaláljon és megteremtessen egyedül, segítség nélkül. Egyik messze délen levő (Tennessee) államba kellett mennie, s majdnem három évet teljesen ott töltött kis tanítványa mellett.

Midőn az első találkozás váratlan jelenetét olvassuk, szemünk könnyel telik meg a szegény kis siket-néma-vak leányért, de érdeklődésünk és rokonszenvünk a tanítót kíséri, aki csaknem lehetetlen szerepre vállalkozott.

Mit mivel, míg megszerettette magát a kis vad gyermekkel, a Miss Keller önéletrajzábel láttuk egy pár vonásban.

Első, és rendkívül nehéz feladata volt, hogy megszelidítse és emberies tettekre bírja ezt az igazán neveletlen kis leányt, aki inkább hasonlított a vadmacskához, mint egy hét éves okos kis leányhoz. Nem volt neki semmi nevelése, semmi emberies szokása, úgy ett, ivott, sikoltozott, úgy futkosott, mint egy elvadult kis macska. Ha hozzá nyultak, karmolt, ha enni adtak, egyszerre mind a két kezével belemarkolt a tál közepébe. Az evőeszközt nem ismerte, a szófogadás reá nézve semmi alakjában nem létezett. Hogy is tanítson egy anya olyan gyermeket, aki se nem látja, se nem hallja, amit mondanak, de még azt sem tudja megmondani, ami neki legszükségesebb. Az ilyen gyermek szülője legfennebb könnyezni és bánkódni tud.

A Miss Sullivan két első heti munkája rendkívüli és minden órában idegrázó volt. Megkellett törni a vadmacskát s fölkellett ébresztetni a szelid gyermeket. Helén nagyon erős volt. Miss Sullivan csak egy hajszállal erősebb, pedig nagyon sokszor került dulakodásra a fegyelmezés, mert a kis leány nem akart engedelmeskedni, éppen mint a kis csikó, midőn először tesznek féket a fejére. Es ezt Miss Sullivan, a lehető legszelidebb lelkű leány kellett, hogy mivelje, ő, aki kis tanítványát úgy szerette, mint önmagát, s aki azt tűzte életfeladatául, hogy ebből a gyermekből embert formál.

A kis Helén kezdett szelidülni. Tanítója Miss Sullivan a 3-ik hétben elragadtatással írja: ma reggel kimondhatlan öröm ért. Egy csoda történt. Kis tanítványom lelkében megvillant az értelem első fénysugára és ime, minden megváltozott.

A két héttel ezelőtt még vad teremtés szelid gyermekké lett! Itt ül mellettem, míg e sorokat írom, arcza komoly és szelid s

piros gyapjufonalból szorgalmasan horgol láncszemeket. A héten tanulta meg s nagyon büszke rá. Mikor akkora volt, hogy a szobát keresztül érte volna, összefogta s nagyon boldogan ugrándozott vele és édesdeden arczához nyomta, czirogatta. Most már engedi, hogy megcsókoljam s a mikor különös jó hangulatban van, az ölembe ül egy pár perczre, de a kedveskedésemet még soha sem viszonozza. De hát az első, a döntő lépés meg volt, a kis vadoncz megtanulta az első leczkét az engedelmességből, s igáját könnyen viseli. Most már tőlem függ, hogy a gyermek lelkében ébredező szép tehetséget jól és jó irányba tereljem.

Hogy a Miss Sullivan eljárását helyesen bírálhassuk meg, tudnunk kell, hogy a szülőktől föltétlen és teljes függetlenséget követelt, s miután ezt a szülői háznál nem érvényesíthette, külön házba költözködött, a szülők beleegyezésével.

Mihelyt létrejött a barátság a tanító és tanítvány között, az okos Miss Sullivan részesítette tanítványát minden olyan mulatságban, a miben rendes gyermeknek öröme telik. Tanítványával és kís néger játszótársaival bejárták a kertet, istállókat, bajlódtak a majorsággal, keresték a fűben a pulyka és gyöngytyúk tojást. Helen nagyon jól találta magát a társaságban is, szeretett látogatóba járni, habár valószínűleg azért, mivel ott sokat ehetett.

Az anya szerette volna kimélni a tanítónőt s ajánlotta, hogy fogad a gyermek mellé egy dadát, de Miss Sullivan nem egyezett bele. Szívesen megtett tanítványáért mindent, mivel így alkalmilag nagyon könnyen és biztosan tudta tanítani új dolgokra. Négy hét alatt rávitte a gyermeket arra a nagy fölfedezésre, hogy *minden dolognak van neve*. Ekkor már oly boldog volt a gyermek, oly mohó vágygyal tanult, hogy a tanítóját csaknem minden új szóért megcsókolta.

Az első hónap eredménye arra indította Miss Sullivant, hogy a gyermeknek nem tartott rendszeres leczkéket, hanem úgy bánt el vele mint a két éves gyermekkel szokás. Így gondolkozott: lássuk, hogy tanul beszélni a két éves gyermek!? *Utánzással* — volt a felelet. A gyermeknek meg van a képessége a tanulásra s kezd is tanulni önmagától, ha arra kellő ösztönt kap. Látja mit és hogy tesznek az emberek, ő is kezdi utánozni. Hallja, hogy beszélnek, ő is kezd beszélni. De mielőtt beszélni kezdene, jóval azelőtt kezdti érteni a mit neki mondanak. Miss Sullivan elhatározta, hogy éppen úgy fog beszélni a Helen kezére, a hogy beszélni szoktunk a gyermekek fülébe. Azt is elhatározta, hogy egész mondatokban fog beszélni.

Nemcsak siketek vagy némák tanítóinak, hanem általában a gyermeknevelőknek jó lesz figyelembe venni Miss Sullivannak

következő szavait: Előttem minden nevelési rendszer kezd elvesztetni értékét. Nekem úgy tetszik, hogy a kik e rendszereket készítik minden gyermeket hülyének néznek, a kit meg kell tanítani gondolkozni. Meg kell engedni neki, hogy mozogjon, hadd érintsen meg mindent, hadd tépelődjék magában, hadd építsen s hadd rontson ő magának. Bizzunk a gyermekben s higgyük el, hogy az elhintett mag ki fog kelni a maga idejében.

Miss Sullivan fölhasználta a családhoz tartozókat s a barátokat is tanítványa tanítására, oly módon, hogy azokkal mindig kérdezte Heléntől: mit dolgozik, mit tanul, mivel ezzel fokozódott érdeklődése és öröme, észrevevén, hogy ő tud értekezni másokkal.

Gyönyörűen haladott előre. A harmadik hónap vége felé már így ír Miss Sullivan: Helen bámulatos gyermek, oly önként és oly mohó vágygyal tanul. Már ismer 300 szót. Rendkívüli élvezet — mondhatom — az élő lélek születését, növekedését és első gyöngye kísérleteit szemlélni. S nekem ez a kiváló előnyöm és élvezetem megvan s még azon kívül mód van nyújtva arra is, hogy ezt a jeles tehetséget ébresztgessem és irányítsam . . .

Érzékenyen panaszkolja, hogy erre a nagy föladatra ő igen gyöngének érzi magát, ám de tudja azt is, hogy ennek a gyermeknek a nevelése életének egyik kimagasló eseménye fog lenni. „Azt már elhatároztam, hogy Helennek meg kell tanulni a könyv-olvasást.“

Hogy a tanulás kedves és érdekes legyen, Miss Sullivan a kis Helennel együtt a kertben rendszeren egy-egy jó helyet keresett p. o. fölmászott egy nagy fára, ott letelepedtek az ágak közé, elővették az olvasó könyvet s Helén keresni kezdte melyik szót ismeri már. Volt öröm mikor egy-egy ismert szóra bukkant. Csupa játékból egy halom új szót tanult meg.

A gyermek-nevelés világában a kérdések-kérdése: *mit és hogy tanítsunk?* Mit lehet és mit helyes megmondani a gyermeknek s mit kell felelet nélkül hagyni.

Miss Sullivan rendkívüli helyzetben volt ebben a tekintetben is, mert Helen okos kicsi eszében olyan dolgok fordultak meg, a melyeket rendes gyermek természetsszerűleg megismer, vagy megszkákból figyelmen kívül hagy. Miss Sullivan elhatározta, hogy nem áll útjába tanítványa gondolatainak, hanem igyekezni fog fölvilágosítani mindenről a mennyire lehetséges, de mindenről őszintén és igazán. (Ennél a pontnál a tanítók sok nevezetes kérdést találnak, a Miss Sullivan tudósításaiban, melyeknek megvitatása nevelési szempontból fölötte érdekes).

Miss Sullivan előtt mindig az lebegett, hogy a gyermek olyan dolgot tanuljon meg, a minek előtte jelentősége van. A mi őt

érdekli. A gyermektől nem kell azt kívánni, hogy — p. o. a nyelvtanulásban — olyasmivel vesződjék a minek nincsen értelme előtte. Nem ér semmit, ha a macskáról, vagy a madárról olyan mondatot szerkesztünk, a melyet nem a saját lelkéből olvas le. A fekete tábla fehér vonásai s a kézre betűzött szavak is csak akkor segítik elő a gyermeket, ha a jelek a lelkében élő szépekről szólnak, vagy valódi értelmes gondolatokat ébresztnek. Miss S. mindig természetesen beszélt Helenhez s arra szoktatta, hogy arról beszéljen vele s azt kérdezze, a mi őt érdekli s a miről valamit meg akar tudni. Mikor észrevette, hogy valamit kérdezni akar, igyekezett kisegíteni.

Miss Sullivant a tanítók és tudósok sokat ostromolták mondaná meg hogyan tanított meg tanítványának elvont fogalmakat, pld. a jóság, a boldogság eszméjét. Miss S. így felel, hát mi ebben a bámulni való? Hiszen könnyű megtanítani a gyermeknek mindazt a minek eszméje tisztán áll lelkében, mint akár egy tárgyé. Ha a kicsiny, nagy, jó, rossz, édes, keserű fogalma nem volna meg a gyermek lelkében nem volna mit kössön a szavakhoz, s nem is tanulná meg. Adj egy darab czukrot a gyermek szájába s mond meg neki, vagy nyomd rá kezére: *édes*, és ő azonnal összeköti a dolgot a gondolattal. Szóval a *gyermek nevelésében az a lényeges hogy ne a szót, hanem az ahhoz fűződő érzést, vagy gondolatot tanulja.*

Egy süketek-intézete meglátogatása után egy pár nevezetes észrevételt tesz Miss S. A fekete tábla be volt írva mondatokkal, valószínűleg valamely nyelvtani szabály megvilágítására. Nem tartja helyesnek különösen ha nyelvet akarunk tanítani. Szerinte a gyermeknek a természetes beszédre való hajlamát az ilyen gyakorlatok egészen elrontják. Az iskola nem nyelvtanításra való hely, különösen siketeknek nem. Hadd próbálgassa a süket a szavakat ujjjaival, hadd mondogassa éppen a hogy az ép érzékű gyermek szokta, majd a mikor eljő az ideje csinál ő a szavakból egész mondatokat. Nem szabad a gyermeki lelket a nyelvtan unalmas szabályaival gyötörni.

Helenben oly gyorsan fokozódott a tudás vágya, hogy őt nagyon nehéz lett volna megállítani a nyelvtani szabályok tisztázása kedvéért. Miss S. akkor tanított meg mindent, a mikor tanítványában föl volt ébredve a dolog iránti érdeklődés. De mindent úgy tanított neki, mintha teljesen ép érzékű lett volna.

Számos nagy nehézségei között egyik legnehezebb föladata volt az Isten fogalmának, létezésének és működésének megtanítása. Erre a Helen 10—11 éves korában került sor. Nehezen ment, de végre is sikerrel.

Dr. Boros György.

(Vége köv.)

Nők a jótékonyság terén.

A nagyajtai egyházközség buzgó gondnokának Incze Gábornak neje, szül. Gyenge Juliánna asszony az Urasztalára egy kenyértakarót és kehelytörlőt adományozott, összesen 5 korona értékben.

Fogadja érette hálás köszönetünket.

Nagy-Ajta, 1903. december hó.

Lőfi Ödön lelkész.

Egy hópehely magában véve is szép, a természet és Isten keze munkájának művészi tökélye, de csak akkor lesz belőle a gyöngye vetésnek biztos védője a fagy ellen, csak akkor lesz belőle könnyen síkló jó út, ha ezer meg millió hasonló társa csatlakozik hozzá és ha hiven összetartanak. A hópehelynek is van bölcs tanácsa. Hallgassuk meg és kövessük. s—gy.

As ifju pap. Ismerek egy ifju papot. Nem régen ment egy olyan kis faluba, hol évekig nem volt pap. Az Emberek templomkerülők lettek már. A különben értelmes népnek az ifju pap egy félév óta hirdeti az ígét. A derék szónok igen nehezen tudott boldogulni. Erős, nagy munkát végzett, s már már kezdett aggódni, hogy minden fáradsága ok nélküli. Aggodalmát kifejezte hivei előtt is többször, mert bizony ő úgy hitte, hogy gyorsan és biztosan, egy pár hét alatt azt a vallástalanná válni kezdő népet meg fogja téríteni. Nem csüggedett el, szívéhez szóló szép beszédei rendre meghódítottak sokakat. Hol eddig négy-öt férfi jelent meg az Isten házában, kezdett szaporodni s ma már zsufolásig telve van s még anyyira, hogy a templomon kívül is nagy sokaság van s ha így halad tovább is, akkor van remény, hogy ilyen unitárius ekklésia ritkitni fogja párját. A titka a dolognak az, hogy először as asszonyokat és leányokat tudta megnyerni. A hol a nők megjelennek, onnan a férfiak sem maradnak el. Papunk elérte, hogy már az értelmesebb férfiak is nagy elismeréssel vannak iránta. Segélje Isten, hogy a mit elért az első évben, folytassa a jövőben is. Ebből én csak azt akarom kihozni, hogy ifju papjaink ne csüggedjenek, mert a buzgó kitartás sikerre vezet.

S. Zs. a Dávid Eerencz egyletnek egy buzgó nőtája.

TARTALOM: A Dávid Ferencz Egyetről. — Japánról. Fanghné Gyujtó Izabella. — Könyveinkről. Perczelné Kozma Flóra. — Miss Sullivan. Dr. Boros György. — Nők a jótékonyság terén. —

Nyomatott Gámán J. örökösénél Kolozsvárt, Kossuth L-utczá 10.

NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA.

FŐMUNKATÁRSÁK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ,
KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

Nők az egyházi életben.

Irta és a pozsonyi evang. theol. akadémia felolvasó ülésén, 1904. márczius
19-én felolvasta Perczelné Kozma Flóra.

Mélyen tisztelt hallgatóság! Midőn a legnagyobb meghatottsággal mondom hálás köszönetet azon rendkívüli kitüntetésért, hogy nekem — gyenge és szerény munkásnak — e nagytekintélyű helyen lehet alkalmam néhány gondolatomat kifejteni, legyen szabad első sorban magát azt a kérdést tisztázni, hogy *mit* keresnek tulajdonképen az asszonyok az egyházi életben.

Nem akarok ezuttal arra a sereg nőmunkásra hivatkozni, kik a közelebbi múltban kisebb-nagyobb mértékben buzgólkodtak reformált egyházaink ügyében, hanem vissza pillantva a *régmúlt*ra: Krisztus urunk idejére, hivatkozom az ő anyjára *Máriára*, ki, midőn Jézus az ő láthatatlan, eszmékben élő egyetemes egyházát, az összes emberiség számára szervezte, — hűségesen mellette állt mindig; nem azért, hogy talán ő is részt vegyen a fenomenalisan nagy, *megváltói* munkában — hanem, hogy apró szolgálataival, nőies *megfigyelő* képességével, *érző szívével* mindig oda terelje Jézus figyelmét, hol legtöbb volt a szükség reája!

Szinte hallani vélem a sok apró figyelmeztetéshez szokott, gondos anyai hangot: fiam *elfogyott a boruk* . . . s ime, amint modern theologusaink magas színvonalon álló magyarázataiból is látjuk, a jézusi eszmék csakugyan *ott* változtatták át mindig az izetlen, erőtlén „vizet“ ama nevezetes, hathatós „borrá“, a hol legnagyobb volt a hiány benne.

S midőn a megváltói hatalmas nagy munka az utolsó tragikus jelenetével együtt „elvégeztetett“ ismét asszony: *Mária Magdolna* vitte meg a biztató hirt, hogy nem kell félni, nem

kell elcsüggedni — az *eszme él* és hatni fog . . . . . Krisztus feltámadott!

Én több és más természetű női munkát nem is idézek, mert egyházainkban való működésünkre nézve, csak e két feladatot látom a magunk számára kijelölve: mindig oda terelni a jézusi eszméket, a hol legnagyobb a szükség azoknak *átváltóztató erejére* és rendithetlenül hinni az *eszme* diadalában!

A világért sem merném tehát azt állítani, hogy reformált egyházainknak van szükségük nőmunkásokra, mert ahogy tapasztalhatjuk, mindegyik protestáns egyháznak megvannak a teremtő, valósággal megváltói munkát végző férfi erői, melyek számolva a korszellemmel, magasabb izléssel, *valósággal viszik* egyházaikat a *halhatatlanság*, az Isten országa felé, hanem én *megfordítva* látom a dolgot: nekünk asszonyoknak, anyáknak, családjainknak és ezek által *magyar társadalmunknak* van legnagyobb szükségünk arra az erőre és *iellegre*, mely *reformált* egyházainkból sugárzik ki!

Tehát mi nem *viszünk* egyházainkba eszmét, hanem azoknak érdekeiért munkálkodva, azoknak mélységeibe hatolva, *önkéntelenül és ösztönszerűleg* visszük át azoknak erejét a társadalom egyes rétegeibe. A protestáns női munka ennél fogva épen abban különbözik a más vallásutól, hogy célja nemcsak szűk kört képezve, *kivonni* magát a világi életből, hogy csak vallásos összejövetelekben, imádkozásban és szegények támogatásában nyilvánuljon az, hanem észrevétlenül vive azt be a modern élet minden ágába, első sorban *azokba* igyekszik a protestáns eszméket átültetni, hogy ezek azután *felülről* sugározván lefelé, *gyökeresen* gyógyithassanak minden bajt!

Nem azon iparkodunk tehát, hogy *visszariasszuk* az embereket a világi élettől és szerepléstől, hanem inkább igyekezünk előttünk *azt az állapotot* megvilágítani, hogy *milyen* lehetne a modern élet *protestáns* jellemmel és erővel egyesülve! Engedje meg tehát az igen tisztelt közönség, hogy ezuttal is ne annyira a nők munkáját ismertessem az egyházi életben, hanem inkább azt kívánjam bebizonyítani, hogy mennyire jogos munkálkodásunk a protestántizmus szolgálatában és hány ok szolgál arra, hogy mi protestáns asszonyok vállalva iparkodjunk egyházaink szellemét legalább a *jövő társadalom* számára biztosítani!

Mert hiába is fáradunk mi addig *néhányan* a néppel, hiába támogatjuk azt tőlünk telhetőleg, csekély pénzzel és még annyi jóakarattal, szeretettel, hiába javítgatjuk annak erkölceit, míg a *felsőbb* rétegek zöme, a magasabb társadalom, nemcsak hogy nincs áthatva a krisztusi jótékony szellemtől, hanem nagyon sok esetben erkölcsileg és jellemileg is rossz példával jár elől. Mindnyájan ismerjük azt a régi, de igaz közmondást: *fejétől* romlik a hal.

Vessünk csak egy pillantást a magyar fővárosi életre és viszonyokra, hogy meggyőződhesünk arról, vajjon csakugyan annyira „fogytán“ van-e ismét társadalmunk „bora“, hogy még a mi *asszonyi* beavatkozásunkra is szükség van?!

Ha a politikai életet nézzük, azt találjuk, hogy sok esetben csak a *személyes* érdek, *személyes* „politika“ vezeti a szereplő embereket; ritkább a meggyőződés, elv, önérzet és komoly, *számottevő* munka, mely az ország és ezzel együtt a nép javát mozdítaná elő.

Ha a különféle hivatalos életet szemléljük, észre kell vennünk, hogy nem mindig az érdemé, a szorgalomé a jutalom, hanem sokszor a hatalmas, felülről jövő „protectio“ minden más hiányt pótol. Valamint a dolgozókat sem mindig az ügyszere tet, a közös cél iránti lelkesedés, hanem legtöbbsnyire talán csak a hiuság vagy kapzsiság vezérli munkájukban.

Ha a modern irodalom legifjabb ágát tekintjük, azt látjuk, hogy az egészen eltérően a természetes logikától, a magasabb eszméktől, az esztetika fogalmától egy egészen ferde, beteges külföldi léha hangot utánzó irányt követ s bizony megtörténik, hogy 22 – 25 éves fiatal írók műveit, mi idősebb asszonyok sem igen olvashatjuk. Előkelő fővárosi színházainkba már alig-alig mehetünk mi asszonyok, mert az ottani előadások nemcsak a normális jó izléssel, hanem nagyon sokszor a *tisztességgel* ellenkeznek! Az ifju költők is inkább saját beteges *egyéniségüket* és gondolatvilágukat éneklik, semhogy *általános* igazságokért, *általános* érdekekért küzdenének, mint a régebbi gárda. A philosophia egy része is *emelő* hatás helyett lelkiismeretlenül *leverő* tanokat hirdet.

A festőművészet egyik iránya majdnem élvezhetetlen a

szeccessio miatt, mert kevés kivétellel a legtöbb művész teljesen eltérőleg a természettől, szintén csak saját agyának szeccesios szüleményét aplikálja vászonra — lehetetlen színekkel ékesítve azt. A XX dik század művészetének jelszava: kövesse a természet a művészetet, a művészetnek nincs szüksége a természet szépségeire. De hála Istennek a természet még eddig nem követte a modern művészet jóakaró tanácsát és megmaradt az ő fenséges egyszerűségében.

Még a hangversenyeken sem hallunk már annyi összhangzatos, érthető és élvezhető zenét, mint azelőtt, hanem következetesen a többi kultuszokhoz, szintén inkább a chaotikus zürzavarok járják, melyek nem annyira a lélekre és szívre, mint inkább csak az *idegekre* hatnak izgatóan és fárasztóan.

Természetesen abban a társadalmi életben, különösen abban a budapesti jour-világban, melyet *ez* az irodalom, *ez* a művészet, egyáltalán *ilyen* példa és izlés vezérel, épen oly kevés a *redlis* alap, épen oly kevés a mélység, a természetesség, egyszerűség, őszinteség, egyszóval a *szív*, mint magokban a vezérirányokban!

Különben azt sohasem lehet megállapítani, hogy az *irányok* befolyásolják-e a társadalmat és *izlést*, vagy a társadalom *rossz izlése* tereli a különféle kultuszokat hasonló irányokba? Ez egy örökös kérdés marad, akárcsak az orvosi tudományban a komplikált gyomoridegbaj kérdése!

Az az egy bizonyos, hogy a *kereseténységgel* oly annyira tüntető, meglehetősen antiszemita magyar *gentry*-társadalomban még mindig gyakori a rangkórság, nagyravágyás, örületes fényűzés, üres mulatozás hajhászata, itt-ott meglehetősen laza erkölcsökkel vegyítve, pedig tudvalévőleg épen ezen tulajdonságok *ellen* demonstrál Jézus egyszerű vallása!

A társadalmi hang ennélfogva sok helyen üres és léha; az elnyomottabb rétegekre nem sok gond van fordítva; a családi élet kultiválására és a társadalomban való *komoly* és *jótekonny* működésre nem jut idő; a gyermekek csak felületesen, *külsőleg* lesznek nevelve, a cselédek agyon hajszolva s kevés bérért méltatlan bánásmódban részesülnek stb

Nem csoda, ha mi protestáns asszonyok előszeretettel ke-

resünk menedéket egyházainkban, s szinte fanatikusán belemerülve azoknak puritán, becsületes tanáiba, minden áron azokkal szeretnők társadalmunkat reformálni!

Nem csoda, ha el-el gondolkodva a körülöttünk látottak és tapasztaltak felett, lelkünk vissza-visszaszáll egy *szebb* korszakba, egy *realisabb* és mégis *ideálisabb* világba, midőn még képesek voltak az emberek *eszmékért* küzdeni és az egyéni hitért és meggyőződésért *életüket és vérüket* is odaadni!!

Ez a reformáció korszaka.

Akkor majd minden ember az *igazság és őszinteség* után törte magát . . . . ma majd minden dologból, majd minden kultuszból *épen csak ez a kettő hiányzik!* És e szeccessió, zürzavaros világ közepette, mintegy jóleső álomban — *messziről* vélem hallani a hatalmas, korszakot alkotó hangot: „Itt állok — másként nem tehetek!!“

Itt állok, másként nem tehetek . . . . én nem tudom, jól fogom-e fel a dolgot, de én úgy érzem és úgy is éreztem mindig, hogy a hatalmas jelszó nemcsak az *összes reformált egyházaknak*, nemcsak az egész, a szó teljes és *legmagasabb* értelmében vett, *protestántizmusnak* jelszava, hanem egyttal az egész művelt társadalomnak egyedüli alapjául kellene szolgálnia!

„Itt állok, másként nem tehetek“ ezen vallomással alapította meg *Luther* a *lelkiismeret* gyönyörű vallását; ezen jelszónak köszönhető, hogy a reformáció nem egyetlen, formába öntött, kiszabott vallást produkált az emberiség számára, hanem *egy* hatalmas erkölcsi alapra támaszkodva, *egyetlen* jellemfejlesztő erővel működve — *a szó teljes értelmében az egész művelt és érző világ számára kiszolgáltatta az eszméket!!*

Csak az *alap* legyen *szilárd*. csak a *jellem* legyen rendíthetetlen, akkor nem kell félni az eszméknek különféle irányokban való szárnyalásától; mert *biztos* alaptól kiindulva — csak *Isten felé* emelkedhetnek az eszmék!

Mindazok az emberbarátok, reformátorok, felfedezők és újítók, kik *Luthert* követve és *erre az alapra* támaszkodva, *mindig* és *minden körülmények között* úgy „állottak“, a hogy *lelkiismeretük* szerint „másként“ nem tehettek, hűséges és méltó utódai voltak nagy mesterüknek és egytől-egyig becsülettel

dolgozó munkásai a reformáció örökkétartó nagy munkájának . . . . .

De a *lelkiismeretnek* eme fenséges vallása ennél fogva nem maradhat meg kizárólagosan egyházaink tulajdonának, mert ezen eszményi protestántizmusnak különben sem annyira az életen *kivül* külön czeremoniális módon lehet adózni, mint inkább be-
vive azt az élet minden fázisába, a szó teljes értelmében *át kell azt teljes lélekkel élni!*

„Itt állok, másként nem tehetek.“ Ha a reformációnak eme gyönyörűséges jelszavát bevihetnők a mai társadalomba — először is a *politikai életbe!* Ha minden „honatya“ ugy „állana“ meg ellenfele és az ország színe előtt, a hogy lelkiismerete parancsolja — talán kevesebb szomorúsága lenne szegény hazánknak! Akkor is lennének küzdelmek, harcok, összekülömbözések, mert hiszen megmondta Leibnitz, hogy két falevelet sem lehet teljesen egyformát találni, hogy ne lennének az *eszmék* különbözők egymástól; de a *nemes* mérközések, a *nemes* ambícióból származott harcok világért sem gyengithetik annyira az ország erejét és tekintélyét, mint a *lelkiismeretnélküli* dulakodások!

Hiszen nem is volna talán szép, nem is volna igazán *értékes* az élet, ha nem küzdenének minden téren a különböző nézetek, különböző eszmék egymással; csak *nemesek* legyenek a fegyverek, csak *meggyőződésből* eredjenek a harcok és *egyéniségekről* tegyenek bizonyosságot a küzdelmek, csak a szeretet és türelem zászlója alatt folyjanak a csaták — akkor talán maga az *Isten* is kedvét találja bennök . . . .

„Itt állok — másként nem tehetek“ a lelkiismeret eme önérzetes mondását kellene a *bürokratizmus* minden ágába bevinni, hogy mindig igazságosan a tehetségé, szorgalomé és tisztességé legyen a jutalom, a szükségben levőké a *segítő kéz*; amily felemelt fővel „állhatna“ akkor a felebbvaló hivatalnokai előtt, ugyanugy bizalommal és tisztelettel állanának meg azok vele szemben; a *lelkiismeretesen* és *együttesen* végzett munka jóleső tudatában, pedig valószínűleg mindannyian egyforma önérzettel, a rájuk bízott *közösügy* előtt.

Ezen mondást kellene az újabb írói gárda egy részének

is figyelmébe ajánlani, hogy ne oly irányt szolgáljon. amely az emberiségnek csak kárára és súlyedésére, a legjobb esetben az ízlés elromlására szolgál, hanem ha már képtelen *emelő, művelő* hatásra, legalább „álljon“ meg tisztességgel és normális egészséges észjárással olvasó vagy hallgató publikuma előtt! Hiszen az irodalom általános elfajulásából, színházi előadásainkból, és ezeknek közönségünk részéről való mohó acceptálásából láthatjuk legjobban, hogy mennyire nélkülözi még mindig társadalmunk a *protestáns* jelleget.

A protestantizmusra ráfoghathja esetleg az erősebb kritika, hogy rideg, egy bizonyos tekintetben, hogy merev, talán némely dologban szörszálhasogató, hanem a *beteges*, természetellenes, *szecsessiós* hajlamoknak még csak nyomát sem találhatjuk benne. A protestantizmus nemcsak a lelkiismeret, hanem ennél fogva *tipikusan az erkölcs vallása*; hiszen mondhatni, hogy már pusztá *megalakulása* szinte az elzüllött erkölcsi állapotok *reakciójaként* tekinthető!

Hogy mást ne említsek, ki ne ismerné az ugynevezett genfi reformációnak egész a tulságig vitt szigoruságát, mely szerint a legkisebb szabadabb magaviselet, könnyelműbb mulatság a legkérelmelhetlenebb szigorúsággal lett büntetve. Ez valószínűleg csak annak tulajdonítható, hogy a reformátorok valószínűleg megundorodva a léha erkölcsök látásától, önkéntelenül estek a másik tulságba.

Vajjon mit szólnának a protestantizmus szigorú erkölcsi örei, ha véletlenül egy este egy divatos budapesti színházelőadásán ébrednének új életre?

Áttérve röviden a philosophiára, vajjon az a modern philosophus, ki egész élete tudományát, egész élete fáradtságos munkáját arra szenteli, hogy minél apróbb részletezéssel, kérelmelhetlen pontossággal bizonyítsa be előttünk, hogy mily kétségbeesetten a *véletlen szeszélyének* vagyunk productumai, *miképen* „áll“ meg az emberiség színe előtt? Valamint elborzadok attól a gondolattól, hogy az orvos az előtte vergődő, mindenáron, *ösztönyszerűen* az élethez ragaszkodó betegnek *szemébe* mondja, hogy *menthetetlenül* el van veszve, ugyanoly *kis* ember előttem az a *nagy* tudós, ki miután maga nem tud semmi *magasban*,

semmi *szépben* és *jóban* hiinni, szeretné egy csapással az egész világ reménységét tönkre tenni. Ebből viszont azt is tapasztalhatjuk, hogy magával a *pusztá őszinteséggel*, egyéni meggyőződéssel még nem mindig állunk helyt az emberiséggel szemben. Mert ha az őszinteség nincs egyuttal jóakarattal, szeretettel és humanitással vegyülve, lehet rettenetesen deprimáló, sőt a legtöbb esetben sértő és kétségbeejtő.

Ha valaki nem tudja eléggé méltányolni a keresztény eszmék humanitását, olvassa csak el a multból Schoppenhauer vagy Büchner száraz és leverő tudományát, lehetetlen, hogy egy mélységes szeretetet és bámulatot ne érezzen *Jézus Krisztus* iránt, ki viszont az egész életét, az egész tudományát, ambícióját csak arra az *egy* feladatra szánta, hogy a sok bajjal és töprengéssel vesződő szánandó emberiség számára, minden áron, *örök időkre* szóló, lelki megnyugvást szerezzen, és az utolsó keserves perczig *helyt álljon* előtte!

Talán merésznek találja az igen tisztelt közönség, hogy még a művészetre és zenére is Luther karakterisztikus mondatát merem alkalmazni. De én megvagyok róla győződve, hogy a protestantizmus szelleme okvetlen visszavinné a művészet minden ágát a természetességhez és a *természet* iránti szeretethez. Hiszen a protestantizmus egyuttal a természetesség és egyszerűség puritán vallása. A modern protestantizmus éppen a *természet* bámulatos szépségében, *változatlan* rendjében, harmonikus egészében, látja egyik főokát az Istenben és az ő *változatlan* bölcsességében való hitnek. És vajjon lehet-e valami fölemelőbb és szebb minta a művész előtt, mint az Istennek kijelentése?

Vajjon a templomot, az Istennek házát, nem a protestantizmus szabadította meg a természetellenes diszitésektől, cifraságoktól, és ha némi tekintetben tagadhatatlanul vétett is ezáltal a művészet ellen, de már azzal a ténnyel, hogy mellőzve a mesterséges félhomályt, festett képeket, szobrokat, kárpótlásul a világos ablakokon keresztül nyitott utat az *ég* természetes színének és a *nap* arany sugarainak, szerintem elvitázhatatlanul jelét adta annak a hajlamának, hogy az Istennek *utánozhatatlan* tökéletes művészetét minden más művészet *főle* helyezi.

Szerintem tehát a protestantizmus a művészettől is a természethez való visszatérést és annak minél *hűbb reprodukálását* követeli. Valamint reális és mégis annyira ideális voltánál fogva a művészet minden ágától azt kívánja, hogy a mellett, hogy mindig *ésszel* felfogható, *érthető* dolgot gyakoroljon, azért ne csak a pusztá értelemre vagy felületes érzékekre, hanem első sorban a *lélek* és *szív* mélységeire hasson, hogy ezáltal képes legyen *magasabb* és *ideálisabb* gondolatokat ébreszteni az emberiség számára.

„Itt állok, másként nem tehetek“, ezt a mondást ajánljuk mi protestáns asszonyok a fényűző, gazdagabb, előkelőbb, ugynevezett *magasabb* osztály figyelmébe is, hogy az első sorban a *mostohább* sorsuakkal szemben és az elnyomottabb osztály előtt „álljon“ úgy, a hogy a *XX. század keresztény lelkiismerete* valóban megköveteli.

Akkor aztán nem volna szükség a Budapesten nem rég hangoztatott „legideálisabb“ anarchizmus emlegetésére sem, mert az én szerény asszonyi véleményem szerint nem lehet olyan „ideális“ anarchizmus a világon, mely az igazi *keresztény* lelkű, *keresztény* szívű vezetőknél — kik ésszel és szívvvel gyakorolnák a humanitást — áldásosabb nyereség volna. Különb is rettetes sok és *nagy* időnek kellene addig lefolyni, míg *minden egyes* emberi „atomot“ oly erkölcsi és értelmi fokra vezetnénk, hogy azok minden felügyelet, minden vezetés nélkül *saját maguktól* rendszeresen és harmonikusan mozogjanak. És ha ez a csoda megtörténnék, mi hívő protestáns asszonyok abban is azt az egyetlen, hatalmas, *vezető és uralkodó erkölcsi erőt* bámulnók legjobban, melynek eredetét, kiindulási pontját keresve, ismét csak egy felsőbb, *uralkodó* szellemre, Isten létére bukkanánk.

Szóval éppen a legideálisabb anarchizmus mellőzhetné szerintünk legkevésebbé a *felsőbbség*: az *Isten* fogalmát.

A protestantizmus azonban nemcsak a lelkiismeret, erkölcs, egyszerűség és humanitás irányba, hanem bátran elmondhatjuk, hogy a *családi élet* ideális vallása. Hiszen a protestantizmus első sorban felkent papjait járhatja elől a *családi élet példát adó* szent utain, és ha semmi más érdeme sem lenne a protestantizmusnak, szerintem *ezzel az egy elvével* már csatát nyert a másik

féllel szemben. Vajjon ki ne tudna arról a temérdek példás, puritán egyszerűségű és becsületességű családi életről, melylyel reformált egyházaink dicsekedhetnek; mert a protestántizmus e téren is megkívánja tőlünk, hogy Luther jelszavához hűek legyünk s ne csak a kívülágban, hanem a belső családi életünkben is az elkerülhetetlen apró félreértések és tévedések dacára, *nagy* és *fontos* dolgokban, — a házastársak egymás előtt, a gyermekek szülőikkel, a szülők gyermekeikkel szemben, mindig felemelt fejjel álljanak meg.

Nem tudom megállni, hogy gyermekekről beszélve, meg ne említsem, hogy valamint a protestántizmus nem a *külszin*, nem a dekoráció vallása, hanem a *lélek* számára készült *belső* hit, igyekezzünk mi protestáns asszonyok ezt a jelleget a gyermeknevelésnél is érvényesíteni, hogy gyermekeink ne csak *külsőleg*, formailag legyenek mindig nevelve. Azt láthatjuk, hogy a külforma sohasem hozza meg a lélek belső tartalmát, de a szilárd, biztos alap legtöbbször magától produkálja a külső, elfogadható formát és modort. Ha a lélek telve *mély és igaz* vonásokkal, valóban egy harmonikus egésznek képez, ösztönszerűleg külső megnyilvánulásaiban is hű mását produkálja ezen belső összhangnak, és ezt a külső megnyilatkozást semmiféle illetlenül ebben a hamisítatlan természetességben elő nem állíthatja.

Szabadjon még röviden kiterjeszkedni a mostani divatos nyelvek tanítására. Óriási előny egy emberre nézve, ha minél több nyelvet elsajátíthat magának, de vigyázzunk mi anyák, hogy a divatos nyelvismeretek miatt el ne hanyagoljuk gyermekeinknél a lélek belső kiképzését. Én a különböző nyelveket is inkább a műveltség elérésére és kifejezésére való *eszközöknek* tartom, mint magának a műveltség feltételének. Mert azt hiszem, nem az a fontos kérdés, hogy *miképen* és *hányféle nyelven* tudják majd gyermekeink gondolataikat kifejezni, hanem hogy vajjon *mit* fognak azzal kifejezni. Társadalmunk jövője sem attól függ, hogy milyen külső műveltséget biztosítunk a jövő nemzedék számára, hanem hogy micsoda belső erővel felfegyverkezve veszi ez majd fel az élet küzdelmét.

A mi protestáns egyházaink is kis apparatussal, kevés

külső és czikornyás eszközökkel a saját *belső erejükkel* végzik nagy munkájukat.

A protestantismus mély erkölce szerint a családhoz tartoznak még az ugynevezett *cselédek* is. Ha azt akarjuk mi aszszonyok, hogy ezek mindenkor hűségesen helyt álljanak, első sorban nekünk vagyonosabb, művelt, tanult, öntudatosan érző és gondolkozó, szóval minden tekintetben *előnyben* levő osztálynak kell sok türelemmel, elnézéssel, örökös excusatióval, igazi keresztényi szeretettel „állnunk“ velök szemben, ha e téren is egyházaink *szabad* és *humánus* szellemét akarjuk érvényesíteni.

Én azt hiszem, hogy tartozunk bármelyik reformált egyházhoz, ezt a hatalmas szellemet, ezt a *rendithetlen szilárd alapot* egyformán megtaláljuk mindegyikben, mert csakis ez adott létet mindegyik iránynak. És még ha magának az egyházi életnek nem is használhatunk gyenge női munkánkkal, *sőt még ha a társadalom érdekében* is hiába fáradoznánk naiv törekvésünkkel, már csupa *igazságérzetből*, csupa *lelkesedségből* is kötelességünk részt venni *azoknak* az egyházaknak munkáiban, melyek még szétszakadásaik által is csak örökös *igazságkeresésüket* bizonyították.

És ha ezen igazságkeresésben egyházaink tagadhatatlanul némelykor kiméletlenebbül akarták az orthodox világ szeméről levonni a hályogot s megszabadítani azt az előítéletektől, gondoljuk meg, hogy a legmagasabb modern philosophia is azt tartja, hogy *csak az akadályok, a korlátok minden áron való elhárítása* az egyedüli mód arra, hogy az emberiség akaratának helyes irányba való terelését elérjük.

Magyarország egyik kiváló tudósa Alexander Bernát egy gyönyörű képpel fejezte be nem rég egyetemi előadásainak egy ciklusát. Elejbénk festette az isteni lélekkel bíró, haladásra predestinált embert, ki azonban le van bilincselve, le van kötözve. Hiába *állunk* előtte, ösztönözve őt, hogy *induljon útjára*, míg a bilincsek és kötelékek tartanak, minden törekvésünk hiába; amint azonban a bilincsek letöretnek, a kötelékek feloldódnak, nem is kell egy szót szóllanunk . . . az alak megindul *magától* . . . talán mert „másként nem tehet“, ha úgy akar „állni“ Teremtője előtt a hogy *felszabadult* lelkiismerete megköveteli.

A cél tehát nem a pusztá ösztönzés, hanem első sorban a *bilincsek leoldása*, az *akadály elhárítása*, az *akarat* előtt.

Ez a felséges szerep jutott a történelemben a *reformáczió*-nak; ez a szerep maradt meg örökre a *protestantizmus* számára és szerintem *ezt a szerepet vesszük át önkéntelenül mi protestáns asszonyok is*, ha egyházainkban működve, *onnét* kívánjuk az eszméket szétvinni és alkalmazni.

És legyen bár egyes, mellékes, külső dologban irányunk egymástól eltérő, tiszteljük bár *különböző* módon és alakban a mi közös megváltónkat, csak *egyforma* hűséggel álljunk mellette, mint Mária; csak a *bilincseket oldozó* eszme diadalától várjuk mindig a győzelmet... ne a holt, hanem az *élő*: feltámadott Krisztust hirdessük, mint Mária Magdolna, akkor én azt reménylem, hogy a tőlünk telhető kis, de becsületes munka tudatában, úgy a *világ*, *egyházunk* és saját *lelküismeretünkkel* szemben, mint majdan egy *szebb* hazában, amaz *örök Bíró* előtt, mi is fel-emelt fővel jelenthetjük:

Itt állunk — másként nem tehetünk!

Perczelné Kozma Flóra felolvasása.

A pozsonyi nagy eseményt az Unitárius Közlöny 4-ik száma tüzetesen ismertette. A felolvasás mellé iktatjuk a Nyugatmagyarországi Híradó sorait is.

Protestáns esték. A rendes kereteket meghaladó, valóságos ünneppé avatott estéje volt mult szombaton (f. hó 19-én) a protestáns este iránt érdeklő közönségnek. A lyceum tágas torna-termében — a mi külsőleg is az est rendkívüliségére hívta fel a közfigyelmet — nagy közönség gyűlt össze, mely nemcsak a protestánsokból alakult ki, hanem a más hitfelekezetű érdeklődőket is magában foglalta. A nagyfoku érdeklődés az est budapesti vendégeinek, a „Dávid Ferencz Egylet” tagjainak szólott első sorban, kik az egyesületben a szabad gondolkozók szövetségét alakították meg, munkásságukat a szabad gondolkodás hőségnek, apostolának és mátyrjának, Dávid Ferencznek szellemében irányítván. E kiváló egyesületet természetes rokonérzéssel látta vendégül a pozsonyi theol. akadémia tanári kara, mely a szabad gondolkodásnak mindig híve és harczosa volt. Az egye-

sület kiváló tagjai közül megjelentek a felolvasáson Perczel Ferencznén kívül férje Perczel Ferencz és leánya Perczel Flóra, Bedő Albert, nyug. államtitkár és a Dávid F. Egyet. védnöke, Józán Miklós unitár. esperes, Kozma Gy. és Gömöry K. nejjével. Maga az estély egész lefolyásában tanulságos is, élvezetes is, impozáns is volt. A theologusok szép éneke után dr. Masznyik Endre akad. igazgató magvas fejtegetésekkel átszótt rövid, formás beszédben üdvözölte az est vendégeit s különösen a felolvasót, ki egy pár szóval megköszönvén a szeretetteljes fogadtatást, tárgyra tért at, mely „A nőknek az egyházi életben való munkája” volt. Kezdte a jelenlegi társadalmi élet kritikájával, lellemezvén a politikát, hol az önérdek és hiúság; az irodalmat és művészetet, hol a „secessio”, és a családi életet, hol a bensőségihiány az irányító elemek és az érezhető symptomák, majd a társadalmi fejlesztésnek szükségét hangoztatta, melynek az egész területen krisztusi szellemben kell történnie. Lelkesen apostrophálta Luthert, kinek jelszavát („Itt állok, másképp nem tehetek”) a mostani nőknek is követniök kell. Perczelné előadását megérdemelt taps követte. Ezután Albert József olvasta föl nagy tetszés mellett két japán meséjét, végül Krausz Vilmos gymn. tanár hegedün és Kubicek Albert realisk. tanár zongorán adták elő művészi precizitással Wieniawsky: „Legendá”-ját. Az estét a theologusok zsoltáréneke fejezte be, mely után a közönség egy szép est emlékével oszlott szét.

Este 8 órakor közvacsora volt a „Magyar királyban”, melyen a budapesti vendégeken kívül sokan vettek részt Pozsony társadalmából, így Forray Istvánné és Hubert Paula, dr. Dobrovits Mátyás, dr. Fésüs György, dr. Perjéssy Mihály, Jónás János, Sziklai Ottó dr., Mitterhauser Károly, Beck Vilmos, Sajtos Samu dr. nejjével, a theol. akadémia és lyceum több tanára nagyobbrészt családjaikkal és mások. A vacsora alatt sok szép és lelkes köszöntőkben ünnepelték a budapestieket, többek közt dr. Masznyik, Jónás, Dobrovits és Perjéssy dr. éltették a vendégeket, kiknek nevében Bedő Albert és Perczel Ferencz köszönték meg a szives fogadtatást. — A vendégek a város nevezetességeit is megtekintették s másnap a legkedvesebb emlékekkel távoztak. A következő utolsó-estén f. hó 26-án Szilassy

Aladár közigazgatási bíró Budapestről tart fölolvastat „Ámerikai útját”-ról. Ez az est a Theol. Akadémián lesz megtartva, a melyre előre is felhívjuk a közönség figyelmét.

Miss Sullivan, egy siket-néma-vak leány tanítója.

(Vége.)

Hogy milyen kérdésekkel kellett számolni a Helén tanítójának, im álljon itt egy minket érdeklő beszélgetés. Egyszer azt mondták Helénnek, hogy a magyarok született muzsikuskok. A leány meglepetve kérdezte: hát azok énekelnek a mikor születnek? Erre barátja így folytatta „mikor Budapesten jártam, láttam olyan tanulót, a kinek volt legalább száz dal a fejében. Helén ezt jegyezte meg: „azt hiszem azoknak nagyon zajos fejük van“. Ez az észrevétel a mellett is bizonyít, hogy Helen nagyon hamar észreveszi ha valami nevetséges s a helyett, hogy a képletes beszéd zavarba hozná, jót nevet magán, hogy ő oly szószerint értelmezi a dolgokat.

Midőn megmagyarázták Helennek, hogy a léleknek nincsen alakja, nagy zavarba jött a zsoltárnak eme szavai fölött: *ő vezeti lelkemet.* De hát annak lába van? Hát tud járni? Talán vak? mert ő úgy gondolta, hogy csak a vakot vezetik.

E két nagy lélek a Keller Helén és tanítója Miss Sullivan életéből nem egy rövid félórára, hanem egész napokra terjedő érdekes dolgokat lehetne felsorolni, de ovakodnom kell nehogy visszaéljek t. hallgatóim türelmével.

Teljesség okáért megemlítem, hogy Miss Sullivan egész életét tanítványának szentelte. Már 16 évet töltött vele. Ebből a nagyon hosszú időből csak egy pár hetet voltak távol egymástól. Mindig és mindenütt együtt vannak. A háznál töltött három év után két évet New-Yorkban a vakok intézetében tanult a beszéd gyakorlása érdekében; azután magán uton tanult franczia, német és latin nyelvet. Majd fölvetette magát a Harvard-egyetemmel parallel női-egyetemre, a Radcliff collegeba és Miss Sullivan mindig kísérté tanítványát, „nem mint az árny utazót, csak jó időben“, hanem mint a világító fáklya, mely utat mutat a sötétben. Kevés ember tud beszélni a siketekkel. Midőn a német nyelvből szaktanitót fogadtak, Miss S. kellett, hogy tolmácsoljon, mert a tanítónő nem tudott a kézre betüzni. Szegény Helen némileg úgy segített magán, hogy a tanító ajakáról és torkáról olvasta le ujjával a hangokat és szavakat.

Hát az a szolgálat, amelyet Miss Sullivan végzett és végez, közönségesen szólva, emberfeletti munka!

De a sentimentalis részt mellőzve, legyen szabad még egy pár perczet igénybe vennem nevelési rendszere összefoglalására.

Első pontja ez: a gyermek vegye észre, hogy a szavak: *dolgok, cselekedetek és érzelmek kifejezői,*

Második: *soha sem kell olyan dolgról beszélni a gyermek előtt, ami érzését bántja, vagy ami terhére van.*

Harmadik: *soha sem kell elhallgattatni a gyermeket, ha valamit kérdezni akar, hanem felelni kell neki lehető legőszintebben.*

Ezzel a módszerrel és természetes hajlamaival, arra temettségével, s e mellett tanítványa iránti nagy szeretetével elérte Miss Sullivan, hogy tanítványa a világ egyik legnagyobb hőse lett, aki nemcsak hogy legyőzte a vakság, némaság és siketség óriási akadályait, nemcsak megtanulta tanulni s élvezni a tudományos és szépirodalom remekeit, de sőt a szobrászatot s a zenét is, hanem mindezekon felül, mint 22 éves leány megírta élete történetét, amely a legszebb dicsőhymnus, minőt tanítvány tanítójáról valaha zenghet.

Hát kérdezzük meg magunktól tanító barátaim és szülők! Van-e lehetetlenség a nevelés birodalmában? Mióta a Keller Helén életét ismerjük, bátran mondjuk: nincsen. Ime a XX-ik száz kezdetén természetes dologgá lett, ami Jézus korában csoda volt: a vakok látnak, a siketek hallanak és a némák beszélnek.

Vegyük fontolóra Miss Sullivan im e szavait: Én hiszem, hogy minden gyermek lényében valahol nemes tehetségek vannak elrejtve, melyeket föllehet ébresztetni, ki lehet fejleszteni, ha helyes módon közelítjük meg.

Ezt mondja Miss Sullivan. Én azt teszem hozzá: és minden gyermek hálás tud lenni, s egy vagy más alakban megmondja, amit Keller Helén: Ami jó van bennem, ami tehetségem látszik, ami vágy és öröm működik szívemben, mindazt a tanítóm szeretete ébresztette föl.

Boros György.

Egy kiváló író nő haldála. A nemes szívű és nagy lelkű nők egyik legnagyobbika hunyt el Angliában, Cobbe Power Francziska személyében. 1822-ben született Irlandban, Dublin szomszédságában. Négy évig járt egy felsőbb leányiskolába s azontul teljesen a saját erején mívelte magát. Sok lelki megpróbáltatást állott ki. Egyházából kilépett 17 éves korában,

mert kételkedni kezdett, hogy a biblia tanítása az 5000 ember megvendégeléséről szószerint igaz volna. Vallásos nézetei annyira megváltoztak, hogy hitetlen kételkedő volt, mignem 25 éves korában kezébe került a Parker Tivadar könyve a vallásról. Ettől kezdve az unitárius írók körében érezte jól magát, ő is író lett. 30 éves korában egy nagyszabású könyve jelent meg az *erkölcsről*. Nagyon sokat írt erkölcsi és vallási tárgyakról. Véleményére sokat adtak minden körben. Jótékony szíve a szegények segítőjévé és önkéntes tanítójává avatta. Valóságos irodalmi és parlamenti harczot folytatott a férjezett nők védelme érdekében, miután a londoni és más városi szegények között borzalmas dolgokat látott a részeges és erkölcstelen férjek kegyetlenkedéseiből. Miután javaslatából országos törvény lett, egy nő hálálkodva köszönte meg nagy jóságát. Cobbe így felelt: „csak azt óhajtanám, hogy bár a kinzott állatok érdekében tehetnék ennyit“. Carpenter Jakab Estlin tanár az Oxfordi Manchester College imaházában gyönyörű emlékbeszédet tartott e nagy nő fölött. E sorok írójának legkedveltebb írói közé tartozott.

TARTALOM: Nők az egyházi életben. Perczelné Kozma Flóra. — Perczelné Kozma Flóra felolvasása. — Miss Sullivan. Dr. Boros György. — Egy kiváló írónő halála. — Hirdetés.

Fülöp Sándor

Női szabó

Készít angol, franczia ruhát és konfekciót a legutolsó divat szerint.

Ugyszintén elfogad hölgyeket a szabás és varrás tanításra.

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-utca 10.

Nyomatott Gámán J. örökösénél Kolozsvárt, Kossuth L-utca 10.

NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA.

FŐMUNKATÁRSOK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ
KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

Jézus, mint jó barát.

Részlet Stalker J. glasgowi lelkész könyvéből.

I.

Sokan és sokszor hibául rótták föl, hogy az Uj-Testamentum nem foglalkozik a barátsággal és ámbár szabályokat állít föl, hogyan viselkedjenek egymással a házasfelek, milyen legyen a viszony szülők és gyermek, fivér és nővér közt, nem magyarázza meg, milyen lelki kapocs van barát és barát közt. E hiányt többféleképen magyarázták, de mielőtt ennek fejtegetésébe bocsátkoznánk, arról kell igazán meggyőződünk, való-e az a hiány, igaz-e, hogy az Uj-Testamentum sehol sem említi a barátságot.

Az eddigi állításokkal szemben elég merész vagyok határozottan kimondani, hogy éppen az Uj-Testamentum az a classicus könyv, melyben legjobban tanulmányozhatjuk a barátságot. A legmagasztosabb barátság példáját Jézusnál látjuk; s az ő magaviselete barátaival szemben megtanít minket arra, hogy milyennek kell lenni az igazi barátságnak.

Ez állításom ellen sokan azt hozhatnák föl, hogy Jézus mint Megváltó oly fenséges távolban állott környezetétől s azoktól, kiket talán barátainak nevezhetnénk, hogy e viszony közöttük lehetetlenné vált.

De hiszen ő maga mondá, a 12 kiválasztottnak: „Ezentul nem szolgáim, de barátaim lesztek.“ Ezek közül 3 volt állandó társa: Péter, Jakab és János; utóbbit legjobban szeretete összes tanítványai között. Azt is tudjuk, hogy Jézus szeretete Mártát, Máriát és fivérüket Lázárt; tudjuk, hogy szoros baráti kötelék fűzte őt a Bethániában élő kedves családhoz. Mint Megváltó mindenkit egyaránt szeret; de a fentemlített esetekben az embert látjuk benne, ki mélyebb baráti vonzalmat csak néhány kiválasztott iránt érez.

II

Sokan, kik a barátságról elmélkedtek, fölvetették azt a kérdést, ki a jobb barát, az-e, ki nagyon szeret, vagy az, ki sok jóban részesíti barátait? Megvitathatjuk mindkét kérdést, mert hiszen valóban nagyon megnyugtató érzés egy egyszerű ember igaz szeretete, ha nem is lehet nekünk semmiben segítségünkre, míg ellenben az élet megpróbátatásai, szerencsétlenségei között, kimondhatatlan áldás az, ha van egy barátunk, ki józan ítéllettel, segítő kézzel áll mellettünk. De én mégis bátran merem azt állítani, hogy ez egyik sem az igazi barátság, melynek mindezeknél magasztosabbnak kell lennie.

Kérdezzünk meg valakit, ki mélyen meritett a boldogság forrásából, hogy mi volt legédesebb érzése; juttassuk eszébe legkedvesebb barátját, kinek képe ott tűnik föl életének legdrágább perczeiben, s akkor hallgassuk meg, hogy mi volt a titka, mi volt a lelke az ő megelégedett boldogságának. Az igazi, fenkölt értelemben vett barátság lelke az a becsülés, az a tisztelet, melylyel annak adózunk, kit szerencsések vagyunk barátunknak nevezhetni. Igazi barátunk csak az lehet, ki megérdemli e becsülést, kit lelke mélyéig ismerünk, kiből sohasem fedeztünk fel kétszínűséget vagy tettetést. A világ lehet csalfa és hamis, de mi ismerünk egy szívet, mely soha sem csalt meg; s bármi történjék is, ami az emberekben vetett bizalmunkat megingatja, a jó barát képe visszaállítja e bizalmat s megment a csüggedéstől. Ez az óriási nagy boldogító ereje a barátságnak: lelkiközösség egy fenkölt, tiszta, szerető lényen.

Ezt tudva, ezt igaznak elismerve, elképzelhetjük, hogy milyen varázsa lehetett a Jézussal való barátságnak! Ha az aránylag gyarló ember is ilyen mély és boldogító benyomást tud tenni lelkünkre mi lehetett, közlőrl megismerhetni azt a szívet, melyet Isten és ember iránt mindig a legtisztább szeretet lelkesített. tanulmányozhatni azt a szellemet, melyben a legszigorubb kutató sem találhat egy mákszemnyi hibát. Ha a maga tökéletességében előttünk áll Jézus, akkor tudjuk csak elképzelni Mária boldogságát, midőn a Mester lábainál ült s szavaira figyelt; vagy Jézusét, ki keblére hajolt és szívverését hallgatta!

III.

Ambár a becsülés és tisztelet első feltételei a barátságnak, utánuk mindjárt a szeretet következik. Barátság alatt nem azt a pajtáskodást értjük, mely az iskola padjain kifejlődik, nem azt az ismeretséget, mely a szomszédokat összefűzi, mert hiszen naponta együtt beszélnek meg a falu nevezetes eseményeit az utcaajtóban, de ha nem találkoznának egy hónapig, elfelejtnék egymást. Lehetnek kellemes utitársaink is, lehetnek politikai párthiveink, de ezek még mindig nem barátok. Az igazi barátságban lélek lélekhez fűződik, szív szívet cserél. Gyönyörűen írja le az Ó-Testamentum a barátság classicus példáját, midőn Dávid és Jonathánról azt mondja, hogy lelkük összekapcsolódott s Jonathán úgy szerette Dávidot, mint saját lelkét. Egy ilyen szövetség soha sem bomlik föl, vagy ha fölbomlik, kimondhatatlan nagy veszteség árán történhetik.

Én nem fogadom el azt a nézetet, mely azt mondja, hogy a barátságnak ép úgy, mint a szerelemnek, csak egy ember lehet egyszerre a tárgya. Századunk egyik nagy gondolkozója, Rothe e nézet mellett harczol, és azt mondja, hogy kinek több barátja van egynél, az annak a jele, hogy még nem találta meg a valódit. Ámde Jézus példája ép az ellenkezőjéről győz meg bennünket, megmutatva, hogy a barátságnak lehetnek különböző fokai s hogy az emberi szív képes egyszerre több barátnak igaz szeretetét magába zárni.

F. E.

—♦♦♦♦—
Könyveinkről.

(Folytatás.)

Suttner Berta báróné békét hirdető budapesti felolvasásával foglalkozva egy bizonyos tekintetben *szomoruan* gyönyörködtem a remek fejtegetésekbe, a keresztény lélekből fakadó álmokban, melyek szemeink elé varázsolják a jövő hatalmas, gazdag államait, melyeknek közgazdasági állapotát nem gyengíti a *hadsereg* — uralkodván *béke* mindenütt!

Béke — — — nagy és merész szó. Sokan jöttek már a béke nevében. A béke apostolok legnagyobbika mindenesetre Jézus Krisztus volt, s vajjon mi lett működésének eredménye, az utókorra nézve? hogy az általános viszálykodások közepette megalakultak a keresztény egyházak, hogy saját kicsinyes pörlekedéseiket meg-meg szakítva, legalább egy-egy rövid időt szentelhessünk

a béke vallásának is; a szegény nyomorékká lett, vagy *haláltusával* vívódó katonának pedig a kezébe nyomja a »biblia-társulat« a béke-könyvét, hogy homályosodó szemei annak olvasása közben törjenek meg . . . .

Ó milyen gunyja, *paródiája* ez Jézus *emberszerető* vallásának!!

De hogy is reménykedhetünk mi addig *világbékéről*, a nemzeteknek egymás iránti keresztény elnézéséről, midőn a belső béke is hiányzik mindenütt; nemcsak a nemzetek és azoknak minden intézményeiből, hanem kevés kivétellel *minden egyes emberi lélekből!*

Jók akarunk lenni, elnézőek, de nem mindig sikerül. *Nagyot* akarunk alkotni, *általános* kérdésekkel foglalkozni és sokszor a legapróbb házi dolgot sem tudjuk mi asszonyok elvégezni. *Világbékét* óhajt lelkünk — és a *konyhaszemélyzet* közötti viszályt sem tudjuk megszüntetni!

Ezekkel a gondolatokkal foglalkozom, meglehetősen depri-mált hangulatban, midőn unitárius havi lapunkban szemembe tűnik egy rövid hír, hogy a mi kis imakönyvünk: *Szívemet Hozzád emelem* pünköstre megjelenik új bővített kiadásban.

Sohasem érzi az ember igazabban, hogy *mit* jelent e három szó: *szívemet Hozzád emelem* — mint ha az a vészajtósló, meg nem magyarázható *ideges* nyugtalanság lép meg bennünket, mely sajnos épen minket *asszonyokat* gyötör legjobban.

Mig fiatalabb, egészségesebb, erősebb lelkű voltam, mindig azt állítottam, hogy nincs a léleknek szüksége imakönyvre! Minek? Elég gazdag az, hogy saját gondolatai által *emelje föl szívének* Istenéhez; egy bizonyos tekintetben ezt ma is aláírom, de az *idő*, a különféle körülmények gondoskodnak arról, hogy a tulságosan elbizakodott emberi lelket megtanítsák arra, hogy bizony van szükség, vigasztaló, emelő *békességet nyújtó* segítő kézre!

Ilyen békességet hintő igaz barátunk nekünk *Boros György* női imakönyve.

Miután az új kiadás még nincs kezeim között, ez alkalommal a *réginek* szentelem mai közleményemet, hogy mialatt a régitől bucsut veszek, szeretettel üdvözöljem egyuttal az *ujat* is — hisz ha tartalma talán némileg meg is változik, vagy bővül valamivel, a *régi* marad az nekünk továbbra is . . . . ne is legyen más! Nem *kivülről* jövő ismeretlen, nyakatekert gondolatok kellenek nekünk, melyeket először tanulmányozni kell, hogy megérthessük és vigaszt várhassunk tőlük, hanem a *saját lelkünknek*, jól ismert százszor *átérzett*, titkos érzelmeinek kifejezése, melyek mint *visszhangok* szálljanak újból lelkünkre, hogy a minduntalan szunnyadó jobb érzéseket, magasabb gondolatokat *újból felébresszék*, a békétlen, de azért szüntelenül *békéért* sovárgó lelket pedig megnyugtassák!

»*Szívemet hozzád emelem és benned bízom Uram*« a XXV. zsoltár eme szavaival bocsátja utnak Boros imakönyvét és e békés nyugodalmat hozó hangulat vonul végig az összes *elmélkedéseken* és *imákou*; mert két részből áll könyvünk tartalma. Ezuttal csak az első részből közlök mutatványul néhány gondolatot, melyek elmélkedések lévén, inkább csak okadatolják az imádság szükségesség voltát.

»A virág kinyitja kelyhét, hogy a harmatcsepp belehulljon; a a buzaszál föltartja fejét, hogy a csillag rátekintsen; a pacsirta fölszáll a légbe, hogy elzengje dalát; a szonju szarvas keresi az enyhítő forrást; az ember lelke vágyódik Istenéhez. *Minden fölfelé törekszik, miben élet van* — az ember *imádkozni* vágyik, mivel benne *lélek* van.«

A nőnek imádkozási vágyáról beszélve, mondja: »Ő gyengébbnek, érzékenyebbnek, ő *anyának* született. A nő szíve olvadékonyabb, mint a férfié. Ha a nap fénye rásüt, hamarabb fölébred, ha az éj homálya elfödi, azonnal félelem szállja meg és vágyódik közelebb az Istenhez.«

»Az okoskodó elme, a kételkedő értelem gyakran, sőt legtöbbször nem talál magyarázatot ahhoz, a mi a női szívnek éppen oly önként jó, mint a *tiúdnék a lélegzés*, a szemnek a látás.«

Hála Istennek, ez csakugyan így van. Hiába magyarázzák és bizonyítják előttünk, hogy nincs Isten, nincs halhatatlanság . . . . A mi hitünk épen olyan *magától értetődő* dolog előttünk, akárcsak a *lélegzés*. Szeretjük, feltjük hozzánk tartozóinkat, szeretjük embertársainkat, szeretjük *saját gondolatainkat*, terveinket, törekvéseinket, nagyon természetes, hogy *hiszünk*, mert ezektől *megválni* soha nem akarunk.

Gyönyörű a »*szeretet hatalmá*«-ról szóló elmélkedés. Pál apostól mondásával kezdődik: » . . Ha angyalok, vagy emberek nyelvén szólnék is, s a szeretet nincsen én bennem, semmi vagyok.« Ez első helyen — mondja Boros — a *nőnek* szól . . . mert a nőnek épen annyira fő jellemvonása az övéivel szemben a szeretet, mint az *emberiséggei szemben volt Jézusnak*.«

Ezután következik egy képsorozat, az *anyai* és *hitvesi* szeretetről. »Máriát kicsiny gyermekével egy képbe festi a művész. Ezen a képen mosolyogva, azon elmélázva tekint gyermekére, a másikon az aggódás nyomai látszanak, de mindenütt a *megmérhetlen anyai szeretet ömlik el a művész ecsetje alatt*. . . .«

»A leány elhagyja a szülői hajlékot, hol élete legszebb éveit töltötte és távozik idegenbe, egy oly férfi oldalán, akit teljesen nem is ismer. De mégis elmegy, mivel szereti őt, a *szeretet* pedig nem kérdez semmit, nem aggódik semmiért, hanem *követi a maga útját*.«

Az anya elbocsátja fiát az élet útjára. Elszomorító híreket hall felőle. Látja, hogy reménysége nem valósul meg: még arra is gondol, hogy öreg napjaira megtakarított esekély vagyonát elpazarolja a rossz fiu, de mind a mellett szívének szeretete meg nem változik, nem is csökken, de talán még fokozódik az aggodalommal. *Az anyai szív nem tud nem szeretni!*«

»A férj gondtalan, érzéketlen, néha még durva is, de ő keresi a kenyeret. A feleség bús, szeme mindig könnyel telve, de eltűr mindent és szenved panasz nélkül, mert ő anya is, *az anya pedig életét áldozza magzatjáért* . . . .«

Az *egyedüllétről* elmélkedve, kérdi tőlünk Boros: »Volt-e valaki zugó, zajgó embertömegben, a hol teljesen idegennek érezte magát? Szavukat hallotta, de nem értette, nevetésüket látta, de szíve sajgott láttára.«

De még mennyire ismerjük mi asszonyok a *társaságban* való *egyedülletet*! Egyedül vagyunk, mert idegen gondolatokat hallunk s a saját megszokott gondolataink nem lehetnek velünk . . . és midőn *magunkra maradunk*, csak akkor tűnik el az *egyedüllet*, mert a mint Boros czitálja: » . . . nem vagyok egyedül, mert az Atya velem van.«

Milyen szépen mondja más helyütt, ahol az *együtt érző együtt létről* szól és a templomi gyülekezet imájáról: »Olyan a közös imádság a szomjuhozó lelkeknek, a milyen a langyos nyári eső a lankadt virágoknak.« »Éppen olyannak képzelhető az a segítség, a melyet a hívők serege nyújt a gyöngéknek, az erőtlen ingadozóknak, mint a milyen az a segítség a melyet a jószívű ember nyújt a leesett méhnek, midőn ujára fölveszi, a napra kitartja, megszárítja, erőhöz segíti és azután repülni engedi.«

Ezen elmélkedés mondja végül, hogy »A szív őszinte imádsága a legtisztább ima, a tiszta érzelem, a nemes, jó lélek ez a kettő együtt megteremti az imádság *zenéjét* . . . *költészetét*, amit ismét legjobban megértenek s átéreznek *azok*, akikben legnagyobb a lelki erő és a szellemiség.«

»Lelkem, mint a fáradt galamb,
Békét csak úgy lel itt alant,
Oh Isten, ha árnyékosban
Nyughatom meg hajlékosban.«

»Van vigasztalás« czimú elmélkedés arra a bölcsességre tanít meg bennünket, hogy mily nagy hasznát vesszük annak, ha meggondoljuk, hogy minden rossz dolognak van jó oldala is. Ha hozzá szoktatjuk magunkat ahhoz, hogy a rossz után jót várjunk, már csak ez a várakozás is a vigasz balzsamát csepegteti szívünkbe . . .«

»Éppen a nőnek nem szabad soha elcsüggedni; mert ki lesz a ki *bekötözzé* majd a sebeket, melyeket a férfiak az élet csatáiban

szereznek? *Ki lesz, a ki majd uj lobogót varrjon, ha szétlépetett a régi?* Ki lesz majd, hogy vigasztalást szóljon a férjnek, midőn az élet küzdelmei között megtörve, csüggedten hajol karjai közé?»

Bár tudnának e szavak mindnyájunknak erőt adni a folytonos küzdelemre!

De egy sem oly találó asszonyoknak, mint a »Vigasz a kedvetlenségben.«

»Sokszor, nagyon sokszor jutunk abba a helyzetbe, hogy a nélkül, hogy tudnók mióta, elveszett a lelki erőnk, elcsüggedt az önbizalmunk s az embereket kerüljük, mintha *félnénk* tőlük.«

»Házunkban nincs nyugodalmunk, a munka — mit eddig dalolva végeztünk — oly nehéz tehernek tetszik, mintha a paracicsomból azért üzettünk volna ki, hogy ezt végezzük.

Olyan közönséges, mindennapos, olyan önző és rosz indulatu mindenki irántunk.«

»Érettünk senki sem érez, ránk senki sem gondol. Mindenki ellenünk van, mindenki magának él. Önzés és ámitás minden, amit az emberek tesznek. Valóban úgy látjuk, hogy az embernek jobb is lett volna nem születni, ha ennyi rosz jutott osztály-részeül« stb.

Hát bizony, mi tagadás benne, ezeket az érzéseket mi *mondatról mondatra* átérezzük néha és bár megdöbbenünk, hogy ily hamisítatlan őszinteséggel tárja fel lelkünket az író, de egyuttal jól eső megnyugvás is fog el bennünket, mert a mely könyv ilyen hűen festi le a mi lelki világunkat, az bizonyosan a helyes gyógyszer is eltalálja!

Lássuk mivel vigasztal meg bennünk ezen elmélkedés, »A kétségbeesett szívnek az a legelső orvossága, ha *önmagába* száll és őszintén, bizalommal és reménységgel megvizsgálja minden gondolatát, minden érzelmét, *ekkor bekövetkezik a kibékülés*. A békés, csöndes órákban, más a látásunk, más az ítéletünk . . . . Néha el sem hisszük, hogy tőlünk származott volna egy-egy cselekedetünk.«

Csakhogy hányszor nem tud megjönni magától ez a békés magába szállás! *Ilyénkorra* szükséges e kis könyv, hogy észre téritsen bennünket.

Az imádkozásnak a női lélekre való hatásáról beszélve Boros a többek között a következő képet festi: »Az imádkozó anyának mintaképe Mária, midőn ott van a kereszt alatt, melyen szívének magzatja, a kinok között megtörve, Isten kezébe ajánlja lelkét: »Képzeljük magunkat ez anya helyzetébe. Ott volt ő már a Pilátust, ott az ítélő birákat körülövező néptömeg között is. Hallotta azt az éktelen lármát, a melyből csak ennyi volt érthető »feszítsd meg őt!« Az arculverés kinos fájdalmait, fiával együtt, végig szenvedve; a Golgotha gyötrelmes útján fölment, de sem itt, sem

ott nem segíthetett, *még csak le sem törülhetette a fájdalom könnyűit*, még csak meg sem csókolhatta azt a homlokot, mely egykor oly boldogan pihent anyai kebelén! Nem segíthetett a szenvedőn, nem segíthetett önmagán sem — *és még sem repedt meg anyai szíve*. Hogyan lehetett ez? Csak úgy, hogy más módon lelt vigaszt és segítséget.

A fájdalom könnyűi között az *imádkozás* meghozta a vigasztalást s midőn meghallotta fia utolsó imáját: »*atyám, a te kezébe ajánlom lelkemet!*« — ő már tudta, hogy lesz még találkozása fiával . . . «

»Ama harmadik nap reggelén — kérdi az író — *ki volt az első, a ki a sirt meglátogatta; és ki volt az első, aki meglátta*, (mert megérezte), hogy a sír üres, ha nem az *anya* és a többi *nők?* . . . Nemde nem ők hallották-e meg az angyal szavát a menyből, (a tisztán látó lélek magasan szárnyaló képessége által), amely azt mondotta: »Ne féljete ti, mert jól tudom, hogy a megfeszített Jézust keressétek, nincsen itt, mert föltámadott!« — *Ezek a nők mennek el, hogy hirt vigyenek a tanítványoknak és ezek hallják meg az úton, midőn azt mondja: »Legyetek üdvözölve!*«

Vajjon melyik nőnek ne esnének ezek a szavak jól, azon iparkodva, hogy továbbra is az *eszmék* birodalmában kívánjon élni?!

Még egy utolsót idézek a »tisztá lélek« című elmélkedésből, hogy a jövő számban azután az *imádságokra* térhessek át.

»A nagy és tiszta lélek kultusa az *egyedül* változatlan és bizonyos. Az élő vagy száraz fa, a nyers vagy faragott kő, a mozgó állat, vagy a műhelyben készült bálvány és mindazok a szent jelvények, amelyek akár az Istent, akár a Jézust, akár a szenteket ábrázolják előnkbe, mind elváltoznak, el is enyésznek, éppen mint az a kéz, a mely csinálta, ellenben az a *lélek, amely a művész lelkét ihlette*, az, a mely a gondolatot táplálta. *amely a szeretet tűzét élesztette*, nemcsak megmarad, hanem *tökéletesedik*. Sőt többet tesz: hódít, országokat foglal el, *birodalmakat vesz tulajdonába.*«

E magasan szárnyaló szavak után hadd fuggesszem még végül az én *legkedvesebb* — ezen elmélkedések között is jelen levő — himnuszomat :

»Köselb hozzád, Uram
Mind közelebb,
Habár sulyos kereszt
Nyom engemet,
Lelkem e dalba van
Közelb hozzád, Uram,
Mind közelebb «

Mert meg vagyok arról győződve, hogy ha minden ember csak egy kicsit is »közelebb« kívánczoznék Istenhez — *mind közelebb* jutnánk ama fenséges álom megvalósulásához, az *általános békéhez* !

Perczelné Kozma Flóra

Japánról.

(Második közlemény.)

Mig a parti városokban angol kényelemmel, konyhával berendezett, modern hotelek fogadják az idegent, frakkos pin-czérek, bóbitás fejkötőjü szobalányok szolgálják ki feszes illendőséggel, az ország belsejében kicsi, felkonkorodó fedelű, fából épült, papírfalu teaházak nyílnak meg előttünk és művészien fésült, tűkkel diszes hajú, tarka nemzeti viseletbe öltözött muszmék (fiatal lányok) látják el európai gyomornak nehezen bevehető eledelokkal, italokkal, melyeket apró tálczákon, számtalan kis csészében, tálkában, a hozzávaló fényezett, gömbölyű fapálczikákkal és folytonos hajlongás, nevetgélés közben kínál-gatják.

Ezek a japán lányok, ha szépeknek nem is mondhatók, de tarka, eredeti öltözetükben, mesterségesen feltornyolt, korom-fekete hajukkal, amit az angol operettek révén mindnyájan ismerünk, örökös nevetésükkel, folytonos hajlongásukkal rend-kivül kedvesek. S mikor a zöld bokrok, fák között feltűnik egy-egy ilyen alak nagy, tarka napernyője árnyában, rengeteg hátsókraikkal, könnyű libegő járásukkal csillogó pillangóknak, tarka tollu kolibriknek vélnők őket.

Legszébbek a gésák, kávéházi énekesnők, tánczosnők, kiket a nép legszebb leányai közül választanak össze és Tokioban erre a célra alapított conservatoriumban tanítanak mesterségükre.

A japáni egyik legfőbb tulajdonsága az udvariasság. Haj-long ott mindenki, a czopfos vendéglős, terjedelmes életépárja, az utczán elhaladók, kedvesen, barátságosan. Az utas ezalatt a földre terített gyékényen guggol, mert a vakítóan tiszta hófehér, el és összetolható, papírfalu japáni házban semmi butor sincs, leszámítva azokat a kis faalkotmányokat, melyekhez a földön guggoló nők éjjeli álomra fejüket támasztják. De ezeket is csak éjszakára hozzák be. Mert rendkívül mesterséges frizurájukat egy félévben csak egyszer alkotják újra és ezért úgy kell aludniok, hogy abban valamiképen kár ne essék.

Az idegennek éjjeli nyugalomra fekete bársony párnákat hoznak be, amire aztán végignyulhat a gyékényen s ha van takarója, magára is terítheti és alhatik is, ha ugyan a folyton betolakodó, mindenféle emléktárgyakat áruló kereskedők ezt megengedik, akik szintén lehető udvarias hajlongások, folytonos mosolygás közben kínálgatják portékájukat.

Ezekről csak alvást tettetve, lehet valahogy menekülni, különben reggelig ott guggolnának, mikor pedig, alighogy a nap feljött, a fogadós egyszerre eltolja a szoba mozgó falát, betódulni engedve a reggeli, olykor nagyon hűvös levegőt és és mozdásra szólítva fel őt, melyet az egész háznép nemí különbség nélkül, az udvaron levő kut körüli medenczékben végez.

Míg az utas reggelijét végzi, a ház előtt mezei munkások csoportja halad el, vállán czipelve szerszámaikat, gyorsan nyüzsögve, mint a hangyák és kerek, hegyes szalmakalapjaikkal olybá feltűnve, mint valami óriási gombok. Siet, szorgoskodik ott mindenki. A japáni rendkívül szorgalmas, munkás nép. A mezők telve munkással, a templomok körül, a városokban egész táborok, utcák állnak sátrakból, bazárokból a mikben a japán nép szorgalmáról, ritka műízlésről tanuskodó műtárgyakat árulják. Hihetetlen mennyiségű és rendkívül finom dolgokat lehet ott látni elefántesontból, fából, porcellánból. Hát még fantasztikus festményeik, remek selyemhímzéseik. Mindezeket világszerte árulják, vásárolják, bámulják.

A vidék is nagyon kultivált. A zöldelő rizsföldek, gondozott kertek, melyeknek ősszel legkiválóbb diszítésük a krizantém pompás, száz meg százféle változataiban, színében. Hát még a templomok minden képzeletet túlhaladó aprólékossággal kidolgozott fa- és aranydiszitményei s a lépten-nyomon előtűnő bálványok, szörnyebbnél szörnyebb, de roppant munkával előállított torzalakok mind ennek a népnek ernyedetlen munkáságáról tanuskodnak.

Es ez a nép mégis szegény. Sehol annyi rongyos, rosszul táplált, undok betegségeket mutogató embert, gyermeket nem lehet látni, mint a japáni városok szegényebb részében s a vele rokon Kinában s legkiváltképen Koreában, ahol olyan tulbő a népség és oly kevés a föld, hogy a folyamokban, hajókon, dereglyékben is tanyáznak számtalan mennyiségben, a mocsaras partok közelében Hjah! ott is beválik, hogy „kevés a foka és sok az ember.“ De hát éppen azért tud az aránylag oly kicsi tartomány annyi katonát küldeni. Aztán a japáni vitéz katona, nem fél a haláltól, amely reá nézve csak a szenvedések megszűnését jelenti s így bátran megy neki.

Már kicsi korában munkára fogják a gyermeket. Ha egyebet még nem is tud dolgozni, már hét, nyolcz éves korában a hátára kötik az öcscsét, vagy hugát, hadd czipelje, míg az anyja dologra jár. Az ilyen gyermekek mindenféle kendőkkel úgy egymáshoz vannak kötözve, hogy úgy látszanak, mintha csak egy, kétfejű gyermek lenne az egész. Piere Loti, ez a Japánban többször is tartozkodó francia író érdekes epizodot ír le egy ilyen kis fiúról.

Mikor egyszer riksán egy távolabb vidéken utazott, az uton mellette rongyos, piszkos, rút gyermek haladt, hátára kötözött öcscsét czipelve. Az idegen utast meglátva, mosolygóra vont a rút arczocskáját és oly kecsesen hajtotta meg magát, oly csinos mozdulattal lobogtatta meg legyezőjét, hogy szinte megszépült bele. Az utas kis ezüstpénzt dobott neki, melyen — mint valami rendkívüli, soha nem látott csodán — úgy elbámult a szegény fucska.

Mikor több óráig tartó útja után visszatért egy nevezetes templom megtekintéséből, a gyermeket ugyanazon a helyen találta, kezében kis mezeivirág bokrétával, melyet hálából a kocsijába dobott és aztán, a további jutalmat be sem várva, gyorsan eliramodott.

„Ez az egyetlen eset — írja Piere Loti — amelyben japáni létem alatt a szív nyilvánulását láttam “ Mert ez a fogalom ottan nincs még kellőleg kifejlődve, a keresztény vallás hivatása azt a népnél életre kelteni és megtanítani arra, amit mi lelki-érzésnek, felebaráti szeretetnek nevezünk.

Jótékony intézeteknek, humánus segítő egyleteknek alig van nyoma, legfőlebb a keresztény missionariusok foglalkoznak újabb időben efféle kísérletekkel. A föld pedig kevés, nem termel annyi rizst, hogy mindenkinek elegendő jusson belőle.

Mert a főtt rizs ennek a népnek a főtápláléka. Hihetetlen gyorsasággal és ügyességgel tudják elkölteni, két kis fapálczika segítségével, ami európai embernek még hosszabb gyakorlat után is alig sikerül.

De hagyjuk ezeket a sötét képeket és térjünk át vidámabb tárgyakra és mondjunk el valamit egy fényes bál leírásából, melyet szintén Pierre Lotinak egy hosszabb, aprólékosabb leírásából vontam ki s a melyre a francia írónak befolyásos ismerősei révén sikerült meghívást szereznie.

Az előkelő japániak rendkívüli fénnnyel, gazdagságban élnek, rengeteg pompával öltözködnek, hihetetlen sokaságu cselédséget tartanak. Az utóbbi időben nagyon törekednek az európai műveltségre és lehetőleg utánózni igyekeznek a civilizált országok életmódját, szokásait.

A bál, melyet Loti leir, szintén egézzen europaias jellegű volt, a külügyminiszter és neje: Sodeska grófnő adta a császár születésnapjának a tiszteletére Tokióban és nyomtatott francia meghívókat küldött szét az ünnepélyre.

Száz meg száz feketébe öltözött, fehérén számozott dzin várta riksájával a vasutnál az érkezőket, hogy őket egyenként a palotába szállítsa.

Az út európai jellegű utczákon vezet végig, modern házakkal, a melyek bármely európai vagy amerikai nagy városba beillenének, de sem nem szépek, sem nem eredetiek. A házak fölött telefon- és telegrafdrótok hálózata, a szélesebb utcákban gázvilágítás, néhol a lóvonatu vasut túlkölése, csilingelése hallszik. S ha a kis emberfogatok nem mondanának ellent, akár Párisban vagy New-Yorkban képzelhetné magát az ember.

Maga a miniszter villája is teljesen európai stylben épült; olyan valami, mint egy előkelőbb fürdő gyógyháza, csöppet sem eredeti. Az egész előkelő világ hivatalos az ünnepélyre, melyen ugyan maga az ünnepelt mikádó nem fog megjelenni, annál kevésbbé, csak néha, nagyritkán látható felséges neje.

De ezenkívül nemcsak az európai diplomaták és ezek családjai, hanem egész Japán előkelősége ott van a mulatságon, mindmegannyi gróf, marquis, grófnő, marquisnő, akik ösrégi czimeiket, a divatnak hódolva, ezekre a francia rangfokozatokra váltották fel.

A kivilágított kert velencei ünnepélyre emlékeztet. A majdnem nappali világításban jól kilehet venni a fehér ház ablakaiból alácsüggő violaszín zászlókat, mert ez a császáriház színe, telehimezve nagy krizanthemekkel, a szent virággal, a mely azt a szerepet játsza a japán heraldikában, mint a francziáknál a lilium. Csodaszép krizanthemek sorfala közt haladnak fel a vendégek a lépcsőkön, hol a ház ura, urnője és még két udvarhölgyféle üdvözli őket, valamennyi a legujabb európai divat szerint öltözve: az ur fekete frakkban, fehér nyakkendővel, mellén számos érdemrenddel, a nők halványlila, krémszín fehér, legutóbbi párisi divatu uszályos selyemruhákban, divatosan fésült hajjal, vállig érő keztyűkkel. Angolos kézszeritással francia nyelven üdvözlik az érkezőket és igazán csinosak és kedvesek.

Mindez egészen korrekt, kifogástalan és mégis . . . azt a benyomást teszi a szemlélőre, mintha maszkarásdit játszanának ezek az urak és asszonyok.

A termekben megszólal a zene, német zenekar egy Strausz keringőt játszik, a párok forgnak, keringenek, de mintha nem

jókedvükből tennék, hanem csak muszájból tanulták volna be ezt a nekik szokatlan tánczot

A négyeseket francia zenekar játsza, ismert operettek dallamaiból összealkotott zene ez, amely ebben az egzotikus országban olyan különösen hangzik. Szinte jól esik, mikor ezek közt a kiöltözött népségek között olykor feltűnik egy-egy nemzeti viseletben megjelenő uriember hosszú czopfjával, bőjju tarka kimonnjában, melyet sokkal ügyesebben tud hordani s amely sokkal jobban illik neki, mint a fekete európai viselet. S miközben legyezőiket mozgatva, végig mustrálják ezt a maszkarádát játszó társaságot, mintha gúnyos mosolyra vonulnának hosszan lecsüngő bajusz alatt rejlő ajkaik.

Nőket, fiatal leányokat is látni nemzeti viseletben. Oh mint illik nekik ez az élénkszinű drága selymekből való, pompás himzésű viselet, a tükkel megszurkált lesimitott haj, a pillangó-szerű övcsozor, milyen igazán kedvesek, kecsesek ebben a reájuk szabott viseletben!

Most az udvar érkezik. A vendégek sorfalat képeznek, közben egy operette melodiákból összekomponált induló hangjai mellett belép néhány tulságosan aranyos, tulságosan fényes udvari méltóság, utat nyitva két csoport nőnek.

(Folyt. köv.)

A tiz hajadon.

Egyszer Bethlemben esküvő volt. Az esküvő mindenütt érdekkeltő és fontos esemény s így volt ez örökké, mióta csak emberek élnek a földön. Sehol sem voltak azonban az esküvők ünnepélyesebbek, mint Judaeában. Nagyon sok tenni való volt, mielőtt a fiatal pár, szépen kiállitva, egybekelhetett. A menyasszony szüleinek tanácsát ki kellett kérni a házasság felől. Az öregebbek összejöttek és megbeszélték. Szokásban volt pénzt fizetni, még pedig vagy az ifjak adtak a menyasszony atyjának, vagy emez osztott ki közöttük.

Írásbeli nyilatkozatot kellett aláírni, kötelezettséget vállalni. Mindez olyan dolog volt, amiről a menyasszony semmit sem tudott. A fiataloknak eljegyzés után, mielőtt egybekeltek volna, nem volt szabad látniok egymást mindernap, mint nálunk. Nem sétáltak együtt a holdvilágon, nem utazták be az országot, nem ültek együtt magokra a társaságokban; hanem egymástól teljesen különéltek, még inkább, mint azelőtt; s tényleg nem is látták egymást a menyegző napjáig. S akkor sem olyan módon találkoztak, mint nálunk. Nálunk az a divat,

hogy a vőlegény az esküvőre kijelölt időben barátaival a menyasszony atyjának házához megy, mindkét család tagjai egybegyűlnek, a pap elvégzi tisztét, a szertartás után nagy vacsora van, borral, virágokkal és szórakoztatókkal. Azután pedig a fiatal asszony hazamegy férjével. A zsidóknál a vőlegény néhány kortársa, — rendesen legjobb barátai — kíséretében vidám menetben fáklyákkal, koszorúkkal és énekszóval megy menyasszonyához. Utközben találkozik egy csapat leánynyal leendő párja barátnőivel, akik az ellenkező irányból jöttek. A két menet egyesül, a lányok visszafordulnak s az egész vidám csapat az eljegyzett háza elé vonul, hogy őt vidám örömköltásokkal fogadják s maguk közé vévén a fiatal ember házához vezessék. Itt már a vendégek össze vannak gyűlve, az asztalok finom elegekkel megrakva, zenészek huzzák a legszebb dalokat s az ünnepegség a késő éjjeli órákba ér véget.

Azon alkalommal, melyről beszélünk. Betlehembben a két ház kissé távol volt egymástól, az előkészületek nagyobbak voltak, mint rendesen, a fiatal emberek egy kissé megkéstek s nem kezdhették vidám menetüket oly korán, mint tervezték. Éjfél felé volt már, midőn elindultak a vőlegény házatól. A fiatal lányok, akiknek utközben velük találkozni kellett volna, számszerint tizen, már szürkületkor elfoglalták helyeiket fényesen égő fáklyáikkal és kíváncsian néztek abba az irányba, honnan a vőlegénynek kellett jönie.

Volt a lányok között őt, akik nem voltak szokva a késedelemhez és a várakozáshoz. Ezek nem voltak elkészülve késedelemre, az akadályokra és álldogálásra. Tudták, hogy körülbelül meddig tart el fáklyájuk s azt gondolták, nem is fog elégni egészen. A többi leány okosabb volt, ők gondoltak az ut hosszúságára és az akadályokra. Így okoskodtak: az esküvők sohasem pontosak és mindig sok tenni való van az utolsó pillanatokban, senki sem gondol az időre, mikor mindenki annyira el van foglalva. A mellett ez nagy esküvő is lesz, sok nép lesz együtt, sok előkészületet kell tenni, bizonyosan késni fognak. A vacsora nem lesz készen, a vendégek nem érkeznek meg a maga idejében; nem lesz baj, ha kissé több olajat veszünk, hogyha fáklyáink kiégnek, ismét megtölthessük. Lehet, hogy nem lesz szükség rá, de lehet, hogy lesz. Jobb többet venni, mint igen keveset. Így ők magukkal hozták az olajtartót is, midőn hazulról eljöttek.

Képzeli a tiz leányt egybegyűlve a menyasszony házának bejárata előtt, a kapu alatt, amint vigan nevetgélnek és beszélgetnek, mint fiatal lányokhoz ilyenkor illik. Egy órája már elmúlt, kettő is. Mi lehet a baj? kérdezték egymástól

Sohasem jönnek már? Én még soha életemben nem várakoztam ennyit egy helyen, jegyzé meg egyik, valami szerencsétlenségnek kellett történni, szólt a másik. Nemsokára kezdtek elálmosodni s alig tudták szemeiket nyitva tartani. A ház fala mellé állították mécseseiket és leültek. Nemsokára egymásután szépen mind elaludtak. Alighogy elaludtak, zajos láрма riasztotta fel álmukból. Vidám nevetéstől zengett az éj, s világos volt a fáklák lángjától. A legények kiabáltak: „föl, föl, jön a vőlegény, menjetek elébe és fogadjátok.“ Nagy zavar támadt erre a lányok között, felugráltak, ahogy tudtak. nyujtozódtak, dörzsölték szemeiket és mécseseik után kaptak. De lám, majdnem egészen ki voltak égve; a mécsbélek meg voltak kormosodva s a láng épen kialvó félben. Egy pillanat alatt indulni kellene, akik olajat hoztak kannáikban, gyorsan betöltötték a mécsesbe, a bél hamuvá égett részét letörölték s rögtön mentek tovább. A többi egészen fejét vesztette. Mit is tegyenek? Mécses nélkül nem mehettek, mécsük pedig ki volt aludva, s nem volt olajuk, hogy ismét megtöltsék. Zavarukban megrohanták társaikat. „Adjatok a tietekből.“ De ezek azt felelték, azt nem tehetjük, a miénk is aligha elég lesz, ha mi megosszuk veletek a magunkét, az összes mécsesek ki fognak aludni. Menjetek gyorsan a boltba s vegyetek.“ A szegény leányok elfutottak a legközelebbi boltba, bizony elég messze volt, s midőn odaértek, be volt zárva és a boltos mélyen aludt. Kiáltottak és olyan zajt csaptak, hogy az egész utcát felzavarták. A kereskedő mélyen aludt, ugyancsak nehéz volt felébreszteni. S mikor felébredt, még sok időbe telt, míg kinyitá az ajtót, s még többbe, míg kimérte a kis adagokat az olajos korsóból. Így ellátva, a leányok gyors lépéssel odébb álltak s lélekszakadva futottak. Hallották a zenét, látták a fáklák csillogását a világos égbolton, csak még pár perc kellett volna, hogy a menetet elérjék. Megizzadva és lihegve igyekeztek gyorsítani lépéseiket, de a helyett, hogy gyorsabban mentek volna, még lassabban mentek, mert már erejük fogytán volt. Midőn a házat megpillantották, az ajtó épen nyitva volt, a fényes világítás belülről kiözlött az éjbe, a menet zajosan tódult be s az utolsó pillanatban az ajtó be volt zárva. A szegény elkésett leányok lassították lépéseiket, de még elvánszorogtak a házig s kopogtattak az ajtón. Semmi felelet; olyan nagy láрма volt belül, olyan élénk társalgás és nevetés, olykor tányércsörgés és zene, hogy nem hallották meg őket. Végre a vőlegény észrevette, hogy valaki kiáltja: „Nyissák ki az ajtót“ és tudakozódott, hogy kik vannak ott.

„Mi vagyunk, mondák, a menyasszony barátnői.“ „Honnan tudhatom én azt, volt a felelet. Nem voltatok társaságában,

nem jöttetek a többivel, mindenki itt van, aki ide tartozik. Nem bocsáthatlak be." Ok nélkül mondták el a történeteket, ok nélkül rimámkodtak, nem akarta őket bebocsátani és miután annyit álldogáltak már künn, hogy az éjjeli hűvösség egészen átjárta őket, eltávoztak fáradtan, szomoruan és szégyenkezve. Elestek a lakodalomtól, a mulatságtól, a köszönnettől, szóval mindentől, csupán mert elfelejtették fáklyáikba kissé több olajat tenni. Már hetek óta várva várták ezt a nagy lakodalmat, új ruhákat készítettek, csinosították magukat, dicsekedtek társaikkal, hogy ők meg vannak híva a lakodalomba koszorusleányoknak; s mind ennek egy kis gondatlanság miatt vége van, Haragosan álltak reményeik romjai fölött, elkeserítve a visszautasítás miatt. Nem voltak készen és kizárták őket. Csak épen egy dolog hiányzott, az, amire abban a pillanatban szükségük volt és ennyi elég volt. Mindenük volt, csak olajuk nem, szépek, csinosak, okosak, elevenek voltak, csak olajuk nem volt. Mindenre el voltak készülve, ami csak megeshetik, csak épen arra nem, ami megtörtént és az ajtó becsukódott előttük.

Irta Frothingham, ford Varga Béla.

(Folyt. köv.)

TARTALOM: Jézus, mint jó barát. F. E. -- Könyveinkről. Perczelné Kozma Flóra. — Japánról. Fanghné Gyujtó Izabella. — A tiz hajadon. Varga Béla.

Fülöp Sándor

— Női szabó —

Készít angol, francia ruhát és konfekciót a legutolsó divat szerint.

Ugyszintén elfogad hölgyeket a szabás és varrás tanításra.

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-utca 10.

Nyomatott Gámán J. örökösénél Kolozsvárt, Kossuth L-utca 10.

NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA.

FŐMUNKATÁRSOK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ
KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

Ima.

Gombos Erzsike koporsójánál.

Örök bíró! a ki ítéletet mondasz az élők és halottak felett! Szívünk vágyait, reményeit; lelkünk gondolatát s nagyratörékvéseit mérlegeled és akaratod szerint valóra váltod vagy korai sirba döntöd: ssent félelemmel emeljük fel szezineket hozzád, hogy megtudjuk: ha valjon igazak-e a te ítéleteid és meglátogatásodnak karjai boldogságunkért nehezedenek-e reánk?!

Ne fordítsd el tőlünk orozádat! Ne mutasd nekünk prófétáidat, választottjaid seregét: a mit ők mondanak, ígérnek akkor, a midőn csaknem mindent vesztettünk, alig több a hideg szónál, az erőtlen szalmaszálnál! Ne szünjék meg Uram a te ajkaid beszéde: az angyalok éneke is csak zengő érc és pengő czimbalom, midőn a kétségbeesés örvényei között hanyattatunk. Tégedet óhajtunk, hogy megtudjuk, ha Atyánk vagy-e nekünk?

Szólj óh Uram! Közvetlen a mi lelkünkhez férjen a te ajkaidnak beszéde!

Te tudod oh Isten! mily szent buzgósággal, mélységes mély hittel imádtunk, áldottunk tégedet, mert azt láttuk, hittük, hogy a mi szerelmünket megszentelted, áldásossá tetted a te szeretetteddel. Ugy hittük, hogy lelked csodás fényének egy sugara csókoltá tisztára, fenségessé, széppé, a mi leányunk lelkét; hogy kimeríthetetlen szeretetted mélységes tengeréből áldottad meg szívét, tetted gazdaggá kebelét, hogy tudjon szeretni önfeláldozásig, boldogságunkra. Azt hittük, hogy végtelen kegyelmed, atyai irgalmad bizonságául adtad őtet s gondviselésed árnyékában azért nevelted „testben és lelekben, előttd és az emberek előtt való kedvességben“ oly magas fokára az emberi szívben élő eszményiségnek, hogy a mi sokat szenvedett, mély sebekből vérző szívünknek vigasztalása legyen ő benne; hogy az élet küzdelmében hőtől eltikkadt, vihartól megtépett, ezerszer csalódott s győzelmet csak egyszer hogyha aratott szívünket szerelme, hűsége, angyal szelidsége árnyékában megnyugtassuk, gyógyítgassuk és kárpótoljuk.

Oh mi Istenünk! tu tudod, hogy nagy kegyelmességedhez méltók akartunk lenni. Mindent, mindent áldozatul hoztunk s csak most 17 hét alatt te tudod jó Atyánk, hogy mig a földi légkör határi közt, embervilágunk ezereinek sóhajjal, jajjaival együtt, nehéz szenvedések miatt szívettpőn elhangzott fájdalmas panaszát hallottuk; mig aggodó lelkünk, szívünk fölfogták, meghallották a lázas kebelben félelem közt vergődő szive dobogását; mig volt egy szó, egy lehelet, szelid szemekből leolvasható néma kívánsága: addig, Te tudod, hogy mindent megtettünk, mit ember tehete; elhívtuk a tudást, az ismeretet, hogy keresse ki és hozza el nekünk, a mi gyermekünknek, a mi gyógyító füvet teremnek a kertek, a balzsamos rétek; rácsókoltuk szívünk forró szeretetét a melylyel dajkáltuk, gondoztuk s 18 éven át fáltve, óva keblünkön tartottuk.

És mégis hiába! Elvesztettük őtet. „Az örök láthatatlanba siető lelkét nem tarthatá vissza a legnagyobb erő: a szeretet.“

Hiába volt, a Te mindenható szeretetteddel egyesült önfeláldozásunk! Szívünk vérevel, életünk föláldozásával is készek valánk meggátolni a viruló életet, most mégis fájdalmas panasz között zokogjuk: nincs, nincs a mi gyermekünk! Oh van-e valakinek nagyobb oka a siralomra, mint nekünk, kiknek az Ur egyik bánatunkra más bánatot adott?

Oh jőjj s mond meg nekünk mi áldott Istenünk, hogy van számunkra atyai lelkednek vigasztalása. Jelentsd ki, hogy most, midőn megháborodott a nagy fájdalom miatt a mi szívünk és lelkünk; midőn a kétség háborgó hullámai közt nem is hallhatjuk a Te vigasztaló szódat: majd elcsöndesül keblünk viharja s lelkünk egyedül, egy megszentelt magános pillanatban hallani fog meznyei kijelentést s abban tudtul adod nekünk, hogy nem halt meg, dicső honába, méltóbb társai, az angyalokhoz költözött, a hol vár reátok, akkor reája ismerünk édes atyai kezetre, mely ha szívünkön vérző sebet támaszt, azt csak azért teszi, hogy az annál még mélyebbet, melyet emberi kéz ejtett, megnyihitse, gyógygylui segítse; akkor megértjük, hogy ha gazdagabbá tette a meny dicsőségét azzal, a ki nekünk itt „menyország volt“ s nélküle pusztá lett a virágos rét, örömtelen a szépséges világ: kedvesebbé, kíváncsabbá tette az örökéletet és a halál borzalmasságától, félelmétől szívünket feloldozta. Tudni, hinni, hogy ő, a mi szívünk szerelmes gyermeke ott van a Te országodban, egyet jelent a vele való találkozás vágyával és az örök élet bizonyosságának reménységével.

Boldogits oh Atyánk, mert az vagy te nekünk s midőn meglátogatsz, szeretetből teszed.

Legyen hittünk szerint! Iűvezítsd gyermekünk, az áldott jó leányt, szerető hű testvért. Liliom testének adj csendes nyugalmat. nagy szenvedés után enyhét s pihenést! Virrasszon felette a hű emlékezet! Töröld le, száritsd fel könnyeinket, gyógyítsd sebeinket, a hit balzsamával. a viszontlátásnak nagy reménységével. Hallgass meg. Amen.

Könyveinkről.

(Folytatás.)

Multkori közleményem Boros György imakönyvének elmélkedéseit ismertette, most pedig néhány szóval imáiról szeretnék megemlékezni.

Ha bemegyünk egy könyvkereskedésbe, hogy ott imakönyvet kérjünk, rendszeren és nagyon természetesen, az az első kérdés az árusító részéről, *milyen vallásu* egyén számára lesz az vásárolva, hogy azután a felelethez mérten a katolikusnak katolikus, a reformátusnak református irányu s így tovább minden vallásfelekezetűnek más-más imákat osztogasson

Minden unitárius imának, de különösen a mi női kis imakönyvünknek az a megfizethetetlen előnye van, hogy valamint az unitárius tanok, eszmék, elvek valláskülömbőség nélkül mindenkinek szólnak, mindenki által acceptálhatók, ugyanugy e kis könyv is egyformán emel minden női szívet Istenéhez Mert Máriához, szentekhez, Jézus Krisztushoz nem mindenki imádkozik, hanem ahhoz az egyetemes szellemhez, kit mi *egy istenünknek* nevezünk, valláskülömbőség nélkül minden hívő ember

felemelkedik! Boros imakönyvét akár keresztény, akár zsidó vagy felekezetenküli vegye a kezébe — ha egyáltalában szokott és tud imádkozni, — ezeket az imákat bármikor használhatja. Mert ezek nem *felekezeti*, egyoldalú gondolatokat tartalmaznak, hanem oly általános *emberi* óhajokkal és fohászokkal ismertetnek meg bennünket, melyek ha még esetleg nem is törtek ki szívünkől, bizonyára ott szunynyadnak azok a mi asszonyi lelkünk legmélyén!

Egy verőfényes nyári, falusi reggelre irt ima e szavakat adja ajkunkra: „Minden teremtmény él, mozog, munkálkodik. A munkások mélabús dala, a pacsirták szárnycsattogása, a kis férgek zizegése mind egy-egy hála ima Te hozzád az életért, az erőért, a napsugárért, a virágillatért, a harmatkseppért és az édes mézért. Az éj csillagai, mintha szégyen fogta volna el a királyi nap fényét megpillantva, félrevonultak, de ők sem pihennek, hanem erőt gyűjtenek, hogyha jön a sötét éjszaka, megjelenjenek és utat mutatának a vándornak.

Ezeknek a látása növeli erőmet és megtanít, hogy nekem is az én szegénységem és gyöngeségem gazdagság és erő lesz, mihelyt *kellő időben állok elé ott, a hol segítségre van szükség.*“

„Jól esik lelkemnek, Atyám“ folytatja e szép kis ima másutt, hogy hálát adhatok neked, hogy kicsinységemet fölemelted magadhoz, s megengedted, hogy gyöngé imámmal én is csatlakozzam a többi teremtményeid hálaadó zenéjéhez. Hálát adok neked, hogy meghallgattad könyörgésemet, hálát, hogy őrized enyéimet, növeled gyermekeimet s erőben megtartod jó férjemet, a kinek oldala mellé állítottál.

Köszönöm a napot és az éjszakát, köszönöm az üdítő harmatot és az áldó melegséget, köszönöm életemet és reménységemet . . . .

Vajjon van-e olyan hívő és istenfélő családanya a világon, kinek e szavak ne a szívéből jönnének? Vajjon eszünkbe jut-e ezen imánál azt kérdezni, hogy *milyen* vallású nő számára lett ez írva?! Nem érezzük-e, hogy e fohászokat velünk mondhatja a világ összes asszonya. Mert a léleknek ezen ösztönszerű sóhajaihoz még ki-ki hozzáfűzheti az ő vallásos meggyőződését, a megváltójához vagy a szentjeihez való könyörgést, ezek a szavak fogják azért imádságának magját képezni, a szabadon gondolkodó vagy felekezeten kívül álló hívő embernek pedig egy betűvel sem mond többet, mint amit annak *egyéni* hite sugalmaz.

Egy másik reggeli ima ezeket mondja: „Mindenható szellem, jó Atyám. Magasra törő lelket adtál nekem, oh engedd meg, hogy ez a lélek feléd közeledhessék. Közelbb hozzád

Uram, mind közelebb, mert különben nem hallom meg szavadat s nem értem meg bölcs tanácsodat.

Egy kicsinyke fűszál ott a kert közepén, a fakadó bimbó a virágtáblában elenyészik, elvesz ha nincs gondozója . . . én is itt egyedül csak bujdosó leszek, ha felém nem nyujtod Atyai jobb kezed.“

Az „összel“ című költői szép ima következőképen elméldtet bennünket: „Elszorult a szívem s kételkedés szállotta meg elmémet Atyám, életnek Istene! Láttam a halál árnyékát, szép rózsáim levelein elvonulni; hallottam az enyészet hirnökeinek csöndes susogását, amott a fák között Midőn kis fecskéimet kerestem ablakom előtt, üres volt a száraz ág és néma a tájék. Midőn mind ezeket láttam s midőn azt is elmémbe vettem, hogy mindenki *hazafelé* siet, az én lelkem is megindult, hogy biztos otthonába, a Te lelked társaságába jusson, a hol nincsen enyészet, nincs romlandóság.“

Nagyon szép a „lelki világosságért“ való ima is.

„Világosság szent atyja“ mondja a kezdetén „jelenj meg én nekem, mivel én is *fölfelé* vágyom, föl oda, a hol a te isteni lelked fényessége tündököl . . . Te adtál fölvilágosult szellemet a népek kormányzóinak, hogy azok föltárják előttünk is a tudomány és az ismeret csarnokait.“

„Látom, hogy mily sokkal szebb és tökéletesebb e világ, ha azt az értelem, ismeret és tudástól megvilágított szemmel vizsgáljuk Látom, hogy még saját életem folyását is mennyire könnyebbé és kellemesebbé tehetem, ha mindennap egy-két perczet foglalkozom a nagy és nemes lelkek gondolataival . . .“

„Mily boldogító érzés“ mondja ugyanez az ima, „ha én kis házam falai közé összegyűjthetem ezeket a szellemóriásokat és hallgathatom bölcsességüket. Mily megnyugtató, ha enyéimmal együtt, a családi körben egyszerre élvezhetem a *multat* és a *jelent*“.

Gyönyörű a csalódott nő imája, ki egyet elvesztve igéri Istenének, hogy ezentul *egy* helyett szeretni fog *mindenkit* „ . . . szeretni fogom a szenvedőt, a ki oly vigasztalan, mint én; szeretni a virágot, mely illatát rám árasztja, szeretni a kertet, a mely lebjait rám bocsátja, szeretni fogom a jót, az igazat és mind azt, ami nemes, ami szép és szent, mert ekkor mindig veled leszek Istenem.“

Nekem — örökösen betegeskedő asszonynak — nagyon kedves a „betegség után“-i ima.

„Hozzád jövők és leborulok szined előtt jó Isten. Ujból éreztem a szabad szellő lengedését, ujból éreztem az áldott nap

sugarai éltető melegét. Újból láttam kedves virágaimat. Oly szívélyesen köszöntöttek. Újból ültem a fák lombjai alatt. Oly szeliden hajoltak fölém. Határtalan öröm, mennyei boldogság veszen körül mindenfelől. Mintha most születtem volna erre a földre.

Ez a te műved mindenható bölcsesség. A te műved, hogy a mi számunkra a rossz is jó gyümölcsöt terem. Te adod a fájdalmat, hogy élvezhessük az örömet. Te adod a betegséget, hogy tanuljunk megbecsülni az egészséget.

Nagyon szép a „fohász békességért“ „Világok alkotója, mindenható felség! Te úgy teremtetted az embert, hogy élete első percétől az utolsóig legyen körülveve emberekkel. Midőn még ott van bölcsőjében, az anyát egy pillanatra sem nélkülözheti. Nemcsak a táplálékot, hanem az oltalmat is egészen tőle várja. Neki a szeretet segítése nélkül egy rövid óra alatt megsemmisülne egész élete.

Midőn ezt elgondolom, eszembe jut az is, hogy a családi kör, a társadalom rétegei, sőt az egész ország is olyan, mint a ringó bölcső. Mindeniket egy biztos kéz, mindeniket önzetlen szeretet kell, hogy kormányozza, gondozza és a veszélytől megóvjá.

Azért jó Isten életemnek egy-egy pillanatát hadd szenteljem azoknak az érzelmeknek, a melyek csak a *béke* ölén élnek és nőnek biztosan.»

Ezután megható szavakkal emlékezik meg a haza, az egyház és a lelkek békességéről.

Dehogy még a keresztény és unitárius ünnepekre szóló imák is mennyire mindenkinek szólnak, bizonyítja a többek között az egyik karácsonyi ima.

„Valahányszor eszembe jut a jászol, melyet a keletiek képzelődése a Mária gyermekének bölcsőül kijelölt, mindannyiszor kibékülök sorsommal, az emberekkel és a világgal. Látom, oh hatalom istene, hogy minden anya büszke lehet anyaságára, mert ha Te úgy akarod, a legegyszerűbb ringó bölcsőből világhódító hős, szíveket bűvölő költő, vagy embereket idéző megváltó származhatik

Ez a nap az *anyák* ünnepnapja, ez a nap a nőknek fényes karácsonyja! Ma öröm ébred fel a kicsiny konyhóban és ünnepeket ül a palota lakója. Ma a gyermeksereg játékát keresi, a fejevert hordozó a békét hirdeti . . .“

Végül mondja „... az anyai szeretet átváltozik bennem *emberszeretetté* s egyaránt anyémnek látok minden gyermeket, egyaránt testvérnek érzem magamat mindenkivel szemben.“

Vajjon e nagy emberek bölcsőjét, születését dicsőítő imát nem imádkozhatja-e velünk az egész világ, de különösen minden anya?

Dávid Ferencz halála évfordulójára irt imában a következő magas értelmű szavak foglaltatnak: „Idő és örökkévalóság Istene! Emlékemben fölvonul mult időknek képe. Hitemnek ősei megjelennek lelki szemeim előtt. Látom azt a lelkes és lelkesítő munkát, a melylyel a hit templomát megtisztítani készülnek a hűtlen sáfároktól, kik megfélekeztek annak tisztaságáról. Milyen elszántság, mily lelki bátorság sugárzik szemükből? Előttük a veszedelem, mellettük a halál s hátuk mögött az elhagyottság, de ez őket nem csüggeszti, *sőt talán erősíti*. Jelszavuk az, amit nagy mesterüktől tanultak: az én országom nem e világból való, s mintha a lélek szárnyain járnának, mindig csak *előre* mennek.“

„Érzem — mondja e gyönyörű ima másutt — hogy egy szép eszméért dicsőség küzdeni és meghalni is. Érzem, hogy a *halhatatlanság kulcsa a nemes élet és az erős küzdelem*.“

Ime az *egyetemes* imakönyv; mintha ezzel a kijelentésével az egész emberiséget *egygyé* olvasztaná! Nem szab ki hitezikket, nem oktroyál ránk egy-egy vagy más formát, hanem mindnyájunkat megvigasztal azzal a tudattal, hogy bármily felekezethez tartozunk, ha nemesen élünk és küzdünk, megszerezhetjük magunknak az örök életet

De bármennyire egyetemesnek és felekezeten kívül állónak tartsam én Boros imakönyvét *egy* határozott jelleggel még is bír: a *magyar* jelleggel. Nemcsak irányában, nemcsak szabad-
elvű, hazáját dicsőítő gondolataiban magyar, hanem a „nemzeti ünnepekre“ szóló hazafias imájával igazán megpecsételi magyar voltát!

Nemzetem nagy Istene!“ kezdődik e fohász „szent örömezésre gyul kebelem a mai napon. Hazám őseinek nagy vitézsége, mint egy tündérálmom, a szabadság szeretete, mint egy *evangélium*, úgy jelennek meg előttem.

Békességnek és hadakozásnak nagy Ura! Ha nem volna annyi dicsőséggel körülvéve szentséges lényed, ha csak úgy ismerhetnélek is, mint *nemzetem* Istenét, oh lehetséges volna-e a Te jószágodhoz méltó hálát adni egy magyar honleánynak.

Bizonyára nem! Hány ezer ellenség dulta, pusztította e földnek minden parányi kis helyét. Hány dúló csata emléke sajog föl a történelem muzsája kebeléből! Hányszor nem nyújthatott menedéket még a templom sem, a gonosz ellenség kegyetlenségei elől. Hányszor nem lelte a magyar honját e hazában! Hányszor szerezte vissza azt az ellenségek karjai közül, mert

Te Isten mindig mellette voltál népednek és megsegítetted,
„... hálát adok neked Isten — mondja végül e hazafias ima
hogy engemet magyar nőnek teremtetél, hálát adok, hogy aj-
kamat a magyar szó szent ígéivel illeted, hálát, hogy költőim
és prófétáim lehetnek a magyar dalnokok.”

S míg vannak egyházi emberek, kik töprengve aggódnak,
hogy vajjon nagy költőnk hazafias hymnusza *templomba* való-e,
vagy sem, nem sérti-e valamiképen a *dogmát**), addig a mi kis
unitárius imakönyvünk *imái* közé sorolja azt s lelkesen citálja:

Isten áldd meg a magyart,
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyujts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel.
Balsors a kit régen tép
Hozz rá vig esztendőt
Megbűnhötte már e nép
A multat s jövőndöt.

(Vége köv.)

Perczelné Kozma Flóra

Az Erzsébet királyné Szanatóriumról.

Volt egyszer egy szépséges királyné. ki nagyon szerette a
magyarokat. Szépségénél csak jósága volt nagyobb. De meg-
halt gyilkos kéz által. Emléke azonban élni fog századokon
által. Nézem a szanatórium-egyesület évi jelentését s a czim-
lapján egy kis kép ragadja meg különösen a figyelmemet. Egy
beteg lányka ágya szélén angyal ül, kiterjesztett szárnyakkal,
a mi jó királynénk szépséges vonásaival.

A beteg kezét fogja s olyan vigasztalón tekint reá. Ez a
kép mesél nekünk arról, a ki mindenek felett nemes volt, a ki
a szerencsétlenekkel, elhagyottakkal együtt érzett, mert maga
is sokat szenvedett.

Az ő emlékére emelték jótékony emberbarátok azt a szép
házat, mely céljainak megfelelően, a szegénysorsu tüdőbetegek
gyógyítására van berendezve. I. Ferencz József ő császári és
királyi felsége legmagasabb védnöksége alatt alakult az a nagy
és előkelő egyesület, melynek élén Batthányi Lajos gróf áll s
melyet 1898-ban Korányi Frigyes alapított.

Ez év január hó valamelyik fagyos, zimankós reggelén

*) Nehány bónappal ezelőtt folyt a nagy vita.

három tagu társaság törekedett különféle irányból a Szép Ilona a budai hegyvidék e turistai csomópontja felé.

Mindenütt csend. Csak a lovak csengői csilingeltek. És ebben a rengeteg, czukros erdőben mintha fantastikus alakok mozogtak volna a kékes ködben. Nagyon szép volt, olyan mintegy téli rege, karácsonyi mese, de hideg, dermesztő hideg. S mindig emelkedve, végre fölértünk a dombtetőre, melynek tulsó menedékén ozondus levegőben, 340 méter magasságban a tenger színe fölött, épült az Erzsébet Királyné Szanatorium. A telep maga egészében a legnagyobb emelkedésű, a János hegy által van tökéletesen védve az északi szél ellen. A főépület nyitott, fekvő folyosójáról remek kilátás nyílik, a szem mért-földekre ellát, a beteg lelke hónapokon át sem unja meg ezt nézni. A lenyugvó nap biboros pompája, az esti fekvő kuránál, a szembe ragyogó esthajnali csillag gyönyörködteti az intézet ápoljtait. A betegek lehetőleg sokat tartózkodnak a szabadban, fekvő helyeiken, jól beburkolva a fagyos, hideg levegőben is. Azt mondják, eleinte kissé nehéz megszokni, mert az arcza, orra egyik-másik betegnek érzékeny, de későbbben hozzászoknak, szinte vágyódnak ki a hideg levegőre.

Edző és erősítő vizkura, bőséges jó táplálkozás, folyton orvosi felügyelet alatt, a javulás útjára jutnak, a kik idejében jöttek, meggyógyulnak, még a súlyosabbak is, természetesen kellő hónapok multával.

De folytatom utunk, érkezésünk leírását. A szanatorium-hoz érve, szembe tűnt nekem az épület szépsége, vidám könnyedsége. A fekvő folyósókon, úgy mint az alsó tornáczon, a kedélyre jótékonyan ható föliratok vannak.

Madách híres szavai: Mondottam ember, küzdj és bizva bizzál! Vörösmarty mondása: „Nincs veszve bármi sors között, ki el nem csüggedett!” Kozma Andor ide készült szép mondása: „Ád az Isten orvosságot bőven, napsugárban, szabad levegőben!”

Meghatva léptem át e ház küszöbét, hol az orvos urak jósága, önfeláldozása küzd az ellen az irtó betegség ellen, mely annyi családra hozott már gyászt és szenvedést.

Kellő tisztálkodás után ruhánkat föltűzve, hogy a földet ne érje, léptünk be a betegek nagy, tágas ebédlőjébe. A tiszta, hófehér abroszokkal leterített s megterített asztalok körül ültek a betegek, külön asztaloknál a nők, s a férfiak ismét csoportosan együtt

Itt olvastam én Jakab Ödön vidám elbeszélését „a frakk-ról” és sikerült a betegeket felvidítani, nevettek s így czélo-

mat elérve, társnőm a harmónium hangja és kísérete mellett énekelt néhány szép dalt, mit szintén örömmel hallgattak.

Csaknem mind fiatalok, több férfi mint nő. Általában a szerény középosztályból való nők és férfiak. Jó színben, piros arcczal alig hinnők, hogy betegek; de ha figyelünk, halljuk itt is, ott is a köhögést, a köhécselést s ez összeszorítja szívünket.

A főorvos, Kuthy Dezső lakásán voltunk kis villásreggelire, mert már akkor egy óra felé járt az idő; újra a csengős szánon térünk vissza a szép Ilonához. Milyen más ott a tavasz. Mily ragyogó pompával köszönt rájuk, mennyi madár zenghet az erdőben, ahol most fagyos, csendes minden, csak emberszerető szívek munkája végzi zajtalan áldásos tevékenységét. És elmondhatjuk, hogy az Erzsébet Szanatorium ma Európa egyik legkiválóbban megalkotott tudó-szanatoriuma.

Megteremtője Korányi Frigyes, önzetlen építője Czigler Győző műegyetemi tanár.

Bogyay Kálmán.

Japánról.

(Vége.)

Milyen kicsik, halványok ezek a kimerőlt vérű herczegnők! Hanem az öltözetük, az remek. Egészen elütő a szokott japáni viselettől, melyet nem látni sem legyezőkön, sem más festményeken. Ugy látszik, kizárólag az udvar számára van fenntartva. Alól rendkívül kiszélesedő, a török nőkéhez hasonló bugyogóból áll, a rendesnél rövidebb kaftánnal, melynek az ujja szinte földig ér. Még a hajviseletük is más, és valami sphinxszerű kifejezést ad a fekete hajból készült két rengeteg legyezőszerű szárny, melyek közt a sárgás arczocskák még kisebbeknek tetszenek s végül az egész czopfban hull alá. Az öltözetek szövetei a legremekebbek, amiket képzelni lehet. A tengerhullámszerűen suhogó nehéz selymek csodás virágokkal, madarakkal, szörnyetegekkel vannak kivarva, melyek viselőjük családi czimerét képviselik.

Az egész jelenség valami olyan sajátságos, mondhatni tulvilági és magasztos, rutságában azt a benyomást teszi, mintha alakjai valami régi könyv lapjai közül keltek volna életre s jelentek volna meg egy pillanatra az élők között, kiknek az erőlködésén, hogy másnak látszanak, mint a kik valójában, leplezetlen gunnyal mosolyognak.

A másik ünnepély a császári kertekben folyt le. A császárné évente csak kétszer mutatkozik, akkor is csak válogatott

társaság előtt, tavasszal a cseresznyefák virágzása és ősszel a krizánthém nyílás alkalmával.

Végtelen nehézségek után végre erre is sikerült a francia írónak meghívót szereznie. De ez már japán nyelven volt szerkesztve és egy roppant arany krizánthémmel, a hagyományos császári czimervirággal diszítve és kibetűzhetlen hieroglifákban megírva.

A királyi palota rengeteg kertek mélyében rejlik, az utcán járókelőkre nézve teljesen láthatatlan és a várostól nagyon messze van. Bár a palota maga japáni modorban épült, felkonkorodó fedelek több egymásra rakott rétegéből áll, a bejáratnál fekete harisnyás, frakkos, vörös mellényes szolgasereg fogadja az érkezőket, akik mintegy negyven személy, rendkívül sok czeremonia után juthatnak csak az ünnepély színhelyére.

Mindezeket itt hosszas lenne elbeszélni, pedig a pompás kertek, a képzeletet felülmúló remekszép krizánthémek leírása nagyon érdekes. Csak pár szót még a császárnéről, erről az eszes, mélyen gondolkodó, de hideg szívű uralkodónőről, aki politikával is szeret foglalkozni.

A bokrok közé rejtett európai zenekar Rigolettoból játsza az utolsó felvonásbeli négyest, mikor egyszerre az udvar jövetelét jelző moraj hangzik fel: „Jönnek,” És a nézők szemei előtt olyan jelenet bontakozik ki, amely nemcsak egyetlen, de utolsó is a maga nemében, mert a rákövetkező évben egy udvari rendelet betiltotta a nemzeti viseletben való megjelenést és a krizánthémek ünnepére, melyet már akkor „garden-party“-nak neveztek, úgy maga a császárné, mint az udvara sötétszínű, magasnyaku ruhában jelent meg, melyet Páris egyik legelső ruhaművésze készített, rendeletére.

Ez egyszer Haron-Ko (Tavaszi) császárné és vele együtt az udvar hölgyei még nemzeti viseletben jelent meg, tarka napernyők árnyában. Az ott elől, violaszín öltözetben, fehér krizánthémekkel maga a császárné. Megjelenésére a zenekar abbahagyja az idegen melodiákat és valami nemzeti himnuszféltébe kezd. Ennek a hangjai mellett lépdél aztán a tarka, fényes csoport, ruhája suhogásával szinte tulharsogva a zenét. És minő fény, mily remek színjáték, mennyi ragyogás! De ime, most halad el a clászárnő. Milyen sajátságos jelenség! ez a hideg, bálványszerű arcz ferdevágásu, alig nyitott, belfelé, elfelé tekintő szemeivel, kifejezéstelen, halottszerű mosolyával. Az orra kicsi, de hajlott sasszerű, előreálló álla gögös, kemény kifejezést ad az arczának. A termete kicsiny, alakja teljesen elvész a bő, kemény selyem redői között, keze, melylyel a napernyőt tartja,

parányi, gyermekkéz. Ő maga és udvarhölgyei is valamennyien ki vannak festve fehérre, vörösre, a hol kell, feketére, ami még halottszerűbbé teszi. Ütemszerűen lépeget parányi piros papucsában, sem jobbra, sem balra nem nézve, csak olykor kissé megbillentve a fejét a mélyen hajlongó vendégek felé.

Egy tágas kioszkban terített asztal áll, egészen európai módon elrendezve, pezsgős poharakkal, ezüstneművel, pástétó-mokkal, virágokkal, gyümölcsökkel megrakva. A császárnő helyet foglal egy magas széken az asztalfőn, körülötte az udvara, tovább a vendégek, miközben egy egész hadsereg sárga arczu, fekete frakkos, vörös mellényes apró szolga madárkönnyűséggel, rabszolga alázattal végzi a felszolgálást s a zenekar valamely olasz opera dallamait játsza, ezután folytatja körsétáját a kertben, a vendégek is eltávoznak, igyekezve úgy elhelyezkedni, hogy visszatérőleg még egyszer láthassák elvonulni a mesésen fényes látományt.

Még egyszer, utóljára elhalad a császárnő kíséretével, még egyszer elkápráztatva exotikus pompájával a bámulók szemét, aztán eltűnik a fák, bokrok sűrűjében, hogy elő ne tűnjék többé ilyen fényben, ilyen nagyszerűségben soha, soha többé!

És most hozzá a háború! Ki tudja, nem sodorja-e nyomorba azokat, a kik fényhez, pompához szoktak? nem szorítja-e háttérbe hosszú időre ama szorgalmas nép iparát, művészetét?

S hát még az a sok vér és könny, a mely kegyetlen csapásai nyomán fakad? Oh akkor lesz csak igazán szüksége a japán népnek a keresztény vallás vigasztaló tanaira, az unitarizmus egyszerű, istenakaratában való megnyugvást, felebaráti szeretetet, feltámadást hirdető ígéjére.

Fanghné Gyujtó Izabella,

Levél egy leányhoz.

Drága Gizellám!

Kedves soraidat megkapva sietek rá válaszolni. Megtisztelő rám nézve, hogy ily fontos lépésnél hozzám fordulsz tanácsért. Nem hiába tartottalak mindig jó barátnémnak és nem hiába vonzódtunk egy egymáshoz.

Kérdésedre direkt választ nem adhatok, mert ily fontos lépésnél, mint a tied, határozott választ csak akkor lehetne adni, ha mindkettőtöket ismernék alaposan. Téged ugyan sikerült az együtt kellemesen eltöltött pár év alatt kiismernem és megvagyok győződve, hogy a kinek kezedet nyujtod, nem fogja megbánni; de nem ismerem vőlegényedet

Hogy némi felvilágosítást adjak, eléd tárom életemet Tudod te is ép oly jól, mint én, hogy hárman kértek meg engem. És én kikosarazva a két gazdag kérőt, a szegényhez mentem. Nem könnyelműségből, nem álpuritánságból, hanem, mert ő hozzá vonzódtam.

Hét évvel ezelőtt történt ez és azt tartják, hogy hét év után már megítélhető a házasság.

Én ép oly jól érzem most is magam, mint menyasszony koromban azzal a különbséggel, hogy most három kis lurkó kapaszkodik a szoknyámba.

Szerényen élünk, tartózkodunk minden hiába való kiadástól, nincs adósságunk, nem tartozunk senkinek se és a mi fő, tiszteljük, becsüljük egymást és a vonzalom és szeretet nem csökken, hanem inkább nő és nagyobbodik.

Hány olyan nővel beszéltem, a kik szegényebborsu ismerősökről beszélve nagyban hálálkodtak, hogy gyermekük nincs.

Mi is szegények vagyunk és három gyermekünk van. De ha elgondolom, hogy nem volna egyse, már a pusztá gondolat is elszomorít.

Képzeld el azt, hogy uram csak este jő haza hivatalából és ha ketten volnánk csak, akkor a délelőtt elég volna a ház körüli munkára, délután elunnám magam. Így a délutánt felhasználom, varrok, faldozok a gyermekeknek, kikérdezem a legnagyobbat, játszom a kicsikkel s így eltelik a délután és ha haza jő uram a hivatalból, együtt játszunk a gyermekekkel.

Uram se jobb, miután ő se szeretne gyermekek nélkül élni. Sokszor mondja, mikor összegyül a munka, vagy valami kellemetlensége van: jó hogy gyermekeink vannak, mert ők serkenenek a munkára; tudom, hogy miért vesződöm és tünök.

Nem tudom sikerült e nékem, a mint akartam, ha csak példában is egy kis felvilágosítást adni Kettőre hívom fel figyelmedet: Fontos a férfinál is a vallás, mert a kinek nincs hite, hidd el annak nincs szíve. Második pedig, hogy mindig tisztelettel beszéljen az emberekről és különösen a nőkről, mert a ki tisztelettel beszél az emberekről, az maga is becsületes, jellemes ember. A többitől eltekinthetni. Apró félreértésektől te sem lész ment.

Nekünk nőknek arra kell törekednünk, hogy otthonunkat kellemessé, kedvessé tegyük és magunk is mindig a legjobb kedvvel fogadjuk urunkat.

Tapasztalatból tudom, mert ezzel értem el azt, hogy uram még legjobb barátjait is otthagytá és nem engedve se kérésnek,

se gunyolódásnak egy nap, mint másnap siet hivatalából haza és velünk tölti az ünnepeket is nem unva meg az otthont.

Mindig, minden pillanatban gondolj családodra és uradra, de ne légy zsarnoka házádnak.

A férfiak szeretik, ha az ő dolguk érdekli nejük, ha minden iránt, a mit ők csinálnak, érdeklődünk, a tanácsot szívesen veszik, a kéréseknek engednek, ha tehetik meg is teszik. Mert igyekezz mindig, ha valamit el akarsz érni, hogy csak olyat kérj, a mit elérhetsz.

Semmitse vesznek a férfiak oly rossz néven, mintha nevükön esik csorba, ha a legkisebb is. Ezért igyekezz uradnak tiszteletet szerezni. Ne tedd őt nevetségessé mások előtt még tréfás nyilatkozattal vagy szóval se. Mindig úgy beszélj vele otthon, mint nyilvános helyen, a mint egy férfi el is várhatja, udvariasan, nyájasan.

Többet érsz el, hidd el, modorral, mint bármily zsarnoksággal. Semmi se teszi becsültebbé a nőt a férfi előtt, mintha azt látja, hogy tiszteli, becsüli őt úgy tetteiben, mint szavaiban.

Egyszóval, egy kedveskedéssel többet érsz el, mint száz goromba szóval. Hiszen erre ő is képes és szó szót bővelve, te vagy a sértett.

Igyekeztem kérésednek eleget tenni és most befejezve leveletem, kívánok néked számtalan sok boldog évet.

Budapest, 1904. július 15.

a te igaz, hű barátnőd
Amália.

Jézus, mint jó barát.

Részlet Stalker J. glasgowi lelkész könyvéből.

IV.

A baráti szeretet gyönyörűséggel tesz szolgálatot, hoz kisebb, nagyobb áldozatokat.

E tekintetben a régiek olyan érzékenyek voltak, hogy — a barátság kötelességeiről beszélve — nem azt kérdezték, mit tehet egyik barát a másikért, hanem azt keresték, hogy hol van az a határ, melynél az önfeláldozó szeretetnek meg kell állni. Természetesnek tartották, hogy mindent megtesz, elszenved barátjáért s hogy mindent ad neki, mivel segítségére lehet; és csak arra figyelmeztették, hogy barátja iránt való buzgóságában nehogy összeütközésbe jöjjön magasabb kötelezettségekkel, me-

lyekkel családjának vagy Istenének tartozik. Az antik művészek a barátságot megszemélyesítették fiatal ember csókjában, hajadon fejjel, egyszerű ruházattal, de erős, izmos testtel ábrázolták, mely kész minden szolgálat teljesítésére. Ruhája szélére e szavak voltak írva: Halál és Élet, jelképezve, hogy a barátság az életben s a halálban változatlan. A homlokára felírták: Nyár és Tél, azt értve e szavak alatt, hogy jó- és balszerencsében a barátság sem ismer ingadozást, csak kötelességei változnak meg. A szobor bal válla és a bal kar meztelenek voltak egész a szivig, hova a jobb kéz mutatott e szavakkal: Közel és Távolság, mely azt jelentette, hogy az igazi barátságot idő vagy térbeli távolság nem befolyásolhatja.

János életében sok példát találhatnánk az ilyen nemes barátság illusztrálására, de egyik sem olyan jellemző, mint a Mester magaviselete Lázár halálánál és feltámadásánál. Minden lépése, melyet ez alkalommal tett, jellemző reá nézve. Indiába ment, pedig jól tudta, hogy ott veszélynek teszi ki magát; Mártha hitét fellelkesítette, megerősítette; titokban elküldött Máriáért, hogy ő is jelen legyen a nagy eseménynél; meghatottsága anynyira fokozódott, hogy könnyekben tört utat magának s a körülállók is csodálkozva kiáltottak fel: „Nézzétek, milyen nagyon szerette őt.” A nővéreket előkészítette a történetekre, imával erősítette meg szívéket, hogy ne legyen igen nagy a megrázkódtatás, ha fivérüket újból meglátják. Mind ezek bizonyosságot tesznek egy gyöngéd, majdnem nőies szeretetről, mely erősebb volt, mint a halál és áldást osztó, mint az Ég maga.

De a barátság nemcsak akkor nyilvánul, midőn boldogságot oszt, hanem akkor is, midőn a jótéteményeket elfogadja. Mert ezáltal mutatja meg barátjának szeretetétbe vetett bizalmát. Jézus János iránti mély, igaz szeretetét akkor mutatta meg igazán, midőn a keresztfán függve, arra kérte szeretett tanítványát, hogy fogadja el Máriát anyjának. Soha barátság nem nyilatkozott gyöngédebben, mint ez esetben. Jézus nem kérdezte meg, ha akarja-e, mert bizonyos volt János odaadásában; és ez a bizalom volt a legdrágább kincs, melyet tanítványának adhatott.

(Folyt. köv.)

F. E.

Egy kérő szó a nőkhez.

Olvasóink emlékezhetnek, hogy múlt év nov. 2-án volt egy tombolaestély Kolozsváron, a collegium dísztermében, melyen azokat a tárgyakat játszották ki, melyeket a D. F. Egylet nyert.

Az 1902-iki nagy sorsjátékra meg éppen emlékeznek. Hisz mi — a nők — adtuk össze azokat a gyönyörű kézimunkákat, melyek a nyereményeket képezték s melyekhez a kolozsvári közönség bucsujárást tartott, mikor a huzást megelőző napokban egyes kereskedések kirakataiban kiállították. Összeadtuk pedig azért, hogy kis lapunknak pénzalapot teremtsünk. A sorsjátéknak eredménye 1400 K. volt, de azt kevesen tudják, hogy az őszi tombolajáték még 200 K.-át jövedelmezett, melyet szintén a »Nők Világa« alapjához csatoltak.

Ilyen volt az anyagi eredmény. És az erkölcsi?

Mostani írásomnak más célja lévén, nem terjeszkedhetem ki az erkölcsi eredmény fejtegetésére. Azonban sajnálom azokat a kedves társnőimet és olvasóinkat, kik egyik alkalommal sem lehetnek jelen, nem gyönyörködhetek, okulhattak, mulathattak. Én ott voltam mindkettőn. Annak idején az elsőt ismertettem. Az utolsón szereplő voltam, Közreműködtek még: Fekete Gábor táblai elnök, egyleti alelnök gyönyörű megnyitóval, Boros Ella szavalattal, Pákei Márta zongorajátékkal, ifj. Sándor János és Iszlai Géza hegedű-zongora duettel. A közönség alig birt betelni az élvezettel, a Főtisztelendő Püspök úr pedig tartott egy gyújtó hatású szép beszédet, felhíva a közönséget, hogy legyen szószólója, terjesztője egyletünk nemes irányának s máskor is seregeljen minél nagyobb számban az egyleti estélyekre. Ezután jött a tombolajáték. Különösen a karzatra felvezetett tanulószeregnek szolgált nagy gyönyörűségére. A már egyszer nyert tombolakártyák elárverezése stb. sok mulatságos epizóddal járt. Összesen 35 nyereménytárgy volt. A játék 2 órát tartott.

Ez az egyszerű és könnyű eljárás fölbuzdította a választmányt és szívesen folytatná, ha a vidéki tagok is segítenék

Én — jelen lévén a gyűlésen — biztosítottam a választmányt, hogy nem fognak bennünk — vidékiekben — ezután sem csatlódni. Nem volt *szaímaláng* multkori lelkesedésünk, mely létrehozta a sorsjátékot. Ezután is akadni fognak köztünk nagy számmal, kik szívesen beküldjük azt a kis kézimunkát.

Ugy-e kedves társnőim nem hagynak cserben? Sokan fogják ajándékaikat, legyen az bármi — nem feltétlenül kézimunka szükséges — beküldeni a *Dávid Ferencz Egylet titkárának Kolozsvárt, Rózsa-utca 2. sz.* Még pedig augusztus-szeptember hónapokban, mivel csak a korán beérkezetteket lehet az őszi első estélyen fölhasználni.

Ne versengjünk, hogy melyikünk küld be értékesebb munkát, ne akarjuk egymást tulliczítani, mert ez megölné lenne áldozatkészségünknek. Nem munkakiállítás a cél, csak mulatságos jótékonyság

Az nem tarthat vissza senkit az adásban, hogy a tombolajátékban esetleg nem vehet részt. Lehet tombolajegyeket beszerezni a távollakóknak is. Hisz Magyarországon nincs olyan unitárius egyén, a kinek ne lenne Kolozsváron egy hozzátartozója vagy legalább ismerőse, a ki tombolajegyeit kijátssza.

Hiszem, tudom, hogy társnőim és kedves olvasóink általában meg fogják mutatni, hogy adakozó kedvünk nem *szalmaláng*, mely egyet egyet lobban, aztán kialszik, hanem *öröktűz*. És szem előtt tartják most és mindig Pál apostol mondását: »Isten a jókedvű adakozót szereti«.

Raffaj Irma.

N é p d a l.

Tanulj házi csinoságot,	Kövess te is józanságot,
Tarts mindenben tisztságot,	Tanulj serény gazdaságot,
És jó rendet mint anyám.	Szántást, vetést, mint apám.
Tudj kapálni, kendert nyóni,	Rakni ügyes kalangyákat,
Sütni, főzni, fonni, szőni,	Szép asztagot, szép buglyákat,
S én elveszlek Rózsikám	S hozzád megyek bácsikám.

Tiboldi István.*

* Tiboldi István szentmiklósi, szentgericzei s majd kedei tanító, híres népköltő ezen versét olvasóink közül kevesen ismerik. A Nemzeti Társalkodó 1844. évfolyamából közöljük.

TARTALOM: Ima. — Könyveinkről. Perczelné Kozma Flóra. — Erzsébet királyné szanatoriumról. Bogyai Kálmánné. — Japánról. Fanghné Gyujtó Izabella. — Levél egy leányhoz. — Jézus, rint jó barát F. E. — Egy kérő szó a nőkhez. Raffaj Irma. — Nép dal. Tiboldi István.

Fülöp Sándor

— Női szabó —

Készít angol, francia ruhát és konfekciót a legutolsó divat szerint.

Ugyisintén elfogad hölgyeket a szabás és varrás tanításra.

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-utca 10.

Nyomatott Gámán J. örökösénél Kolozsvárt, Kossuth L. utca 10.

NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA.

FŐMUNKATÁRSOK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ
KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

Az apostol híve.

Egyszerű és szegény zsidó asszony volt Priscilla. A híres, fényes Rómában lakott urával Aquillával, kinek mesterségét a szőnyegvarrást folytatta. Lelkiismerettel dolgoztak, jó munka került ki kezükből, a kereskedők serege jól ismerte őket, s még ha piacra nem mentek is, annyi portékájuk elkelt, hogy abból tisztességgel megélhettek.

Hogy boldogságuk teljes legyen, csak egy hiányzott, a gyermek! Látták, hogy a nagy város zsidó-negyedében szűkek az utcák s piszkosak, kertek, sőt még árnyas fák sem voltak, de mindez nem bántotta volna őt, csak anya lehessen. Nem lett anya, nem érezhette azt a felséges örömet, melyet az anya szemébe néző gyermek mosolya teremt. Ő nem tudta, milyen égető az a köny, a mely a gyermekéért aggódó anya arczán végig fut, ő nem tudta, milyen édes az a nehéz virrasztás, a mely a kis beteg életét visszaadja. Még sem hallott zokszót az ő szájából soha senki.

Szívében szenvedett, de azt nem látta senki, sem arczán, sem munkájában, mert nem akarta megbántani zúgolódásával az ő Istenét.

Még ifju asszony volt, szép és erőteljes, midőn a titokban tanult türelemnek nyíltan is bizonyosságát kellett adnia. Nemzete ellen gyűlölettel volt eltelve a római császár, egész tanácsa és maga a nép is. Egyik estve azt a szörnyű hirt hozta férje, hogy három nap alatt távoznok kell Rómából, ha szeretik életüket. Külömben elvesznek ők is, el vagyonuk is.

A harmadik nap reggelén sok száz zsidó sirt a tenger partján. Várták a hajó érkezését, mely elszállítja őket egy másik világba.

Nem tudjuk, milyen útjok volt. Azt sem, mit szenvedtek, mig újból szárazföldre jutottak. Priscilla egész úton, egész életében bánatosan mondogatta magában kedvelt zsoltárát az 56-ikat:

Könyörülj rajtam Istenem
 Mert halandó tátong ellenem
 Mindennap hadakozván, nyomorgat engemet.
 Ellenségeim mindennap tátongnak rám
 Bizony sokan hadakoznak ellenem oh magasságos Isten.

Mikor félnem kellene is én bizom tebenned
 Az Istent dicsérem az ő ígéretéért
 Az Istenben bizom, nem félek
 Ember mit árthatna nékem?

Mindennap elforgatják beszedeimet
 Minden gondolatjok ellenem van ártalomra.
 Egybegyűlnek, elrejtőznek mert sarkaimat lesik
 Mert kívánják az én lelkemet.

Gonoszságukhoz mérve fizess meg nekik!
 Haraggal rontsd meg oh Isten a népeket!
 Bujdosásomnak számát jól tudod
 Szedd tömlődbe könnyeimet!

Meghátrálnak majd ellenségeim mikor kiáltok,
 Megtudom azt, hogy velem van Isten.
 Dicsérem Istent az ő ígéretéért,
 Dicsérem az Urat az ő ígéretéért.

Istenben bizom, nem félek
 Ember mit árthatna nékem.
 Tartozom oh Isten a néked tett fogadásokat
 Megadom néked a hálaáldozatokat,
 Mert megszabadítottad lelkemet a haláltól
 Lábaimat az eleséstől,
 Hogy járjak Isten előtt az életnek világosságában.

Egyszer Korintusban találjuk őket. Ujból munkájukhoz fogtak s elég jól ment dolguk.

Egy szombat napon a híres, a fényes görög város piacán együtt járt a két római. A büszke, önhitt, dőlyfős görögök nem sokat törődtek egy-két idegennel, ott, a hol százak, ezrek fordultak meg. S mégis a piacz egyik oldalán valami különöz idegen körül seregestől tolulnak össze! Olyan dolgokról beszél az, a melyet bölcseiktől nem hallottak, sőt, a vakmerő, még az ők híres és tudós embereik ellen merészel szólni. Gunyosan, nevetgélve beszéli e dolgot két-három ember, éppen a mi idegeneink előtt. Ők is kíváncsiak lettek, közelebb mentek hozzá

s bámulat fogta el, midőn üldözést, halált, föltámadást, szenvedést és hitet emlegetett. Ilyesmit ők többször nem hallottak, de úgy tetszett nekik, mintha mind róluk beszélne. Hisz őket is üldözték, őket is megakarták ölni, nekik is volt szenvedésük bőven.

A két idegent annyira meghatotta az a beszéd, hogy nem tudtak elválni tőle, valameddig az éjszaka sötétje el nem választotta. Másnap, már a korai órákban, kinn voltak és nem szüntek keresni, a míg föl nem találták. Most a városon kívül volt, a hol épen valami részeg ifjak veszedelmesen fenyegették s talán megis ütlegették volna, ha a római asszony Priscilla egy pillanat alatt közbe nem lépik. „Ez az ember igazat szól, ne bántások őt, ti rágalmazó, korhely emberek.“

Kicsoda legyen ez a merész asszony és ki hívta őt közénk birónak, kérdezték egyszerre többen.

Az asszony némán állott, szemei mereven rászégezve az idegenre, a kit Pálnak neveznek, s a ki szintén zsidó, Tarsusból.

Pált meghatotta a derék asszony föllépése és úgy gondolkozott, hogy benne ő egy kitűnő dolgozótársra találhat. Pál nemcsak megismerkedett e nővel és férjével Aquillával, hanem fölkereste őket házuknál. Az apostolt mélyen érdekelte a két ember sorsa s nagyon meglepte, hogy ugyan az a foglalkozásuk, a mi az övé. Mély és őszinte barátság fejlődött ki közöttük. Aquilla és neje a Pál követői lettek és hűséges támaszai minden baj ellen. Mindenik épen azt találta föl a másikon, a mire legfőbb szüksége volt, s mindenikök mesterévé fogadta a názáreti Jézust, a kit ellenségei megfeszítettek. Az apostol sorsa megjavult, bizalma megjött, annyira, hogy Korintusban maradt huzamos ideig s a város lakósaiból nagyon sokakat megnyert a szent ügynek.

Priscilla lelke előtt teljesen új világ nyílt föl. Most már kezdette érteni az apostol szavait az örök életről. Már többé nem aggódott a mult miatt, nem bántotta fájdalom, hogy ő nincs megáldva, mint a többi asszonyok, mert úgy látta, hogy neki a keresztények seregéből egy szép, nagy családja válik ki.

B. Gy.

Könyveinkről.

(Vége).

Mielőtt befejezném már is hosszúra nyult közleményemet, ajánlom kedves nőolvasóinknak az „Unitárius Szószék“ nevezetű egyházi beszédgyűjteményt, mely *Simó János* szerkesztésében az *unitárius lelkészek* kiválóbb beszédeit tartalmazza s *Magyarország ezeréves fennállásának emlékére* lett kiadva.

Miután lehetetlen női tollal a mi kis ujságunkban az óriási mennyiségű beszédet egytől-egyig ismertetni, kiválógatni pedig nem tudnék belőlük — mert igazán gyönyörű az egytől-egyig mind — úgy határoztam, hogy csak az elején levő, egyházi irodalmunknak *magyar* voltát jelző beszédekből idézek néhány gondolatot, újból felidézve azoknak el nem muló szépségeit és meleg hazaszeretetét.

Kezdem tehát *Ferencz József* püspöknek előszavával, melyben a következő meghatóan őszinte nyilatkozat foglaltatik: „Nem a feltűnni vágyás, vagy valamely üzleti számítás volt a forrása és indító oka e szerény mű egybeállításának és kiadásának, hanem ugyanaz a fellángoló hazafui érzés, a mely annyi nagy és szép művel igyekezett megörökíteni az ezredév emléket . . . . Mivel is járulhatott volna hozzá, nemzeti ünnepélyünkhöz egyébbel az unitárius lelkészi kar, mely méltán elmondhatja az apostollal: *„aranyom és ezüstöm nincs nekem.”* Mivel járulhatott volna ahhoz egyébbel, mint egy ily beszédgyűjteménnyel, mely ezüsthöz és aranyhoz becsesebb lehet azokra nézve, akiket még nem hódított meg a kor anyagi irányára annyira, hogy az örökélet kincseiben is gyönyörködni ne tudnának s azokat megszerezni ne igyekeznének.“

Az ezer év ünnepére elmondott hazafias „imá“-jában pedig püspökünk a többek között ezeket mondja: „Honfoglaló őseink csekély létszámához képest ma egy nagy népcsaládot alkotunk. Ellenségünk most is van elég; egymással is versengünk és viszálykodunk még többet; de amazoknak ellentállani s ezeket leküzdeni nem vagyunk gyengébbek, mint az előttünk élt nemzedékek. Lázás tevékenység hatja át egész nemzetünket, a palotáktól a kunyhókig. Ipar és kereskedelem, földművelés és tudomány, irodalom és művészet eddig nem ismert fejlődést vett hazánkban is. Meg van polgári szabadságunk és még nagyobb mértékben bírjuk a *lelkiismeret szabadságát*. Miveltségünk mindinkább kiállja a versenyt más nemzetek miveltségével. Mindezekre Uram, te segítettél s mindezek azzal biztatnak, hogy távol attól, hogy nemzetünk ezer év után a hanyatlás lejtőjére jutott volna, ellenkezőleg csak most lépett életkorának teljébe s hogy még *nagy hivatása és rendeltetése van a világtörténelemben* . . . .“

Végül a mi békét hirdető főpásztorunk a következő főhást küldi Istenünkhöz: „Ismételten az *áldott békéért* esdeklünk hozzád, nagy Isten! Legyen a jövő ezer év *a nemzeteknek kezfogása a munkára*. S különösen itt hazánkban a különböző népfajokat egyesítsd a testvéri szeretetben, hogy ne ismerjenek más célt, mint közös egyetértéssel munkálni a haza üdvét és bol-

dogságát, mely egyedül biztosítja az egyeseknek és családoknak is előmenetelét és jólétét. E végre koronázd sikerrel a szántóvető verejtékét, a kézműves fáradságát, a kereskedő számítását, a hivatalnok szorgalmát, a tudós éji virrasztásait, az irodalom felkentjeinek, a művészetek ihletett lángszellemeinek alkotásait. Juttasd hazánkat és nemzetünket az előttünk álló második ezer évben *a műveltség oly fokára*, melyet a töled nyert tehetségekkel *az ember e földön elérhet*“.

Ime a valódi *unitárius* fohász! Nem várja a kívülről jövő csodás *megváltást*, hanem az emberek tehetségei és törekvései útján kéri nemzetére a segédelmet!

„A lelkiismeret szabadságának annyi küzdelem után érvényre jutása mellett — mondja másutt a magas szárnyalású ima — *bármily formában* fognak téged imádni e nemzet fiai és leányai, egyesítsd őket abban, *a mi fő minden vallásban!* a te szeretetedben és embertársaid szeretetében“.

Bizony csak Krisztust követő vallás ez a mi unitárius vallásunk!

Albert Fános könyörgésében a következő magasztos szavakat mondja: „Oh nagy Isten, ki előtt ezer esztendő annyi, miut a tegnapi nap, avagy egy éj rövid vigyázása, ha már ezer év viharja zúgott el nemzetünk feje felett, ezer hálát adunk neked! Te látod, hogy most is vivnunk és munkálnunk kell, s tovább építenünk dicsőséged templomát, add segédemed továbbra is, mert nekünk a mint *egy Istenünk, ugy csak egy hazánk vagy*“.

Barabás Lajos ezredévi beszédében meggyőzően hirdeti a nagy igazságot, hogy minden ország támasza és talpköve a *tiszta erkölcs*, mely ha megvész, Róma ledől s rabigába görnyed, mert midőn „virágzó és gazdag országokat láttok megtörve, üszkök és romok között járni, tudjátok meg, hogy ama tönkrement, megsemmisült vagy szétszórt nemzetek *nem az Isten utain jártak!*“

„Ez az igazság ragyog felénk Magyarország ezeréves történetéből“ — mondja más helyen e beszéd. — „Hogy ama rettenetes csapások daczára, melyek az országot nem egyszer vérbe és gyászba borították; hogy a tatárjárás, a mohácsi vész, a másfél száz évig tartó török uralom s a közelmúlt feledés fátylával takart eseményei daczára „él magyar, áll Buda még“ s hazánk két világrész nyílván nemzetei rokonszenvétől kísérve ünnepelheti meg ezeréves fennállásának emlékét: azt bizonyítja, hogy nemzetünk Isten utain járt szüntelen. hogy templomaiban és iskoláiban soha meg nem szünő gonddal ápolta a tiszta erkölcs és a lángoló honszerelem soha ki nem alvó vesztatüzét“.

Raffaj Domokos, egyházunk egyik mélyen tisztelt és nagyra-
becsült esperese, ezredévi beszédében a következő magasztos és
poetikus szavakkal jellemzi az *igazi* honszerelmet: „Mint min-
den nemesebb emberi érzésnek, úgy a honszerelemnek is a *szív*
a hazája. A honszerelemnek *tisztának* kell lenni, mint a nyári
napnak, a mely minden völgyre és halomra, minden érző és
érzéketlen dologra reá szórja áldásos sugarait; nem engedi ma-
gát semmi érdek és önhaszonlesés által elhomályosíttatni, hanem
keblére ölel nagyot és kicsinyt, gazdagot és szegényt egyaránt,
a kik e hon határain belül élnek. A honszerelemnek *általánosnak*
kell lenni, mint az ég harmatjának, a mely nem teszen választást
a növények milliónyi különbségei között: nem követel és
ad előjogokat a hon határain belül élő különböző nemzetiségek-
nek, hanem egy közös atya, a hon gyermekeinek tekinti azokat,
a kik igazságosan osztozó testvérekként kell hogy részt vegye-
nek a hon derűjében és borujában, jó- és balsorsában. A hon-
szerelemnek *osztatlannak* kell lenni, mint az Istenség eszméjé-
nek, a mely nemcsak egy néposztály, nemcsak egy vallásfele-
kezet lelkében kell hogy megcsirázzék és elmében megfogamjék,
hanem közkinsévé kell hogy váljék minden néposztálynak,
minden vallásfelekezetnek; jelszava: magyar és német, oláh és
horvát, tót, szerb és rác, keresztény és zsidó: szeresd a hazát,
mert „a nagy világon e kívül nincsen számodra hely“.

Végül pedig lelkesen hangoztatja e gyönyörű beszéd:
„Legyen hiv mindhalálig hazájához mindeu honpolgár és ne
vándoroljon ki más országba, mert a magyar állam mindig elég
gazdag Kánaán arra, hogy gyermekeit áldásdús halmain és
völgyein táplálja. Irtassék ki a nemzetiségek kebeléből a faj-
gyűlölet, mert az állam csak a nemzetiségek egyetértésével és
összetartásával biztosíthatja a béke állandóságát. Olvadjanak fel
a vallásfelekezetek egymás iránti féltékenységének fagyos jég-
kérgéi, mert az állam a krisztusi türelem napjával szórhat szét
fényt és meleget az igaz hit és szent evangélium terjedésére!“

Bár teljesednék be e keresztény óhaj!

Szépen mondja *Molnár János* imájában: „Sokat nem kérünk,
sokat nem várunk, csak egy „szabad hazát“ s ebben a szabad
hazában polgári jóllétet, hitszabadságot, családi boldogságot.
Oh add meg ezeket Isten, ki ott fenn uralkodik; hogy ezeknek
birtokában teljesíthessük soknemű kötelességeinket, hogy el-
mondhassuk az ihletett költővel: „új nap fényle reánk, annyi
veszélyek után“. Adj közszeretetet hazánk nemzetiségei között,
kik ma egy bölcs, egy fenkölt szellemű, nemes érzelmű földi
uralkodó alkotmányos kormányzata alatt élvezik a polgári béke
áldásait. Taníts meg mindenkit szeretni e drága hont, „melyen

annyiszor apáink vére folyt s melyhez minden szent nevet egy ezredév csatolt“.

Végül igazi unitárius módon következőképen végződik ez ima: „E hazában áldd meg a különböző vallásfelekezeteket is, hogy békében építsék a jövőt. Kicsiny egyházunkat is áldd meg, mely „a te örök egységednek“ volt és lesz hirdetője, hogy a hit és *lelküismeretbeli szabadság* szent lobogóját tovább is csak győzelemre vihesse“.

Nagyon erőteljes és érdekes *Dézsi Mihály* beszéde is, mely két részből áll: *mit örököltünk őseinktől és hogy tarthatjuk meg ezt az örökséget.*

Nemcsak hazát és dicsőséget — mondja e beszéd, — hanem vitézséget, bátorságot és *nagylelkűséget* is örököltünk őseinktől!

„Nincs a világnak nagyobb lelkű népe, mint a magyar. Az orosz alig 10 év alatt 100 000 oláhot muszkává tett, alig néhány évtized alatt a német 3 milliónyi lengyelt magába olvasztott; csak a magyar engedi, hogy szidják fogadott gyermekei, a nemzetiségek, s engedi, hogy használják nyelvüket, szokásaikat, a mint nekik tetszik. Engedi, hogy állítsanak iskolákat, saját nyelvükön imádják Istenüket. Melyik állam teszi meg ezt a világon? A magyaron kívül egy sem. De mi meg tesszük, mert tudjuk, hogy az Isten igazságos és annak, a kivel mi ezerszer. milliószor jót tettünk, annak nincs hatalma soha felettünk. Most is az a nap van az égen, a mi ezer esztendővel ezelőtt; most is az az Isten országol felettünk, a ki látta és tudja a mi elődeink önzetlen szeretetét, nagylelkűségét, a ki száz csatán, ezer veszély között óvott, védelmezett; és az az Isten nem fog erőt adni soha a hálátlan gyermeknek, hogy szentségtörő kezeit az ő jótevője, hazája ellen felemelje. Csak az igazságos uton nyert győzelem tartós. Egy nemzet fennállásának legszilárdabb alapja az igazság — — —“

Nem tudom, másra is oly mély benyomást tessnek-e ezen szavak, mint rám Olvasva a háboru-hireket, szeretném az idézett utolsó sort az oroszok előtt felolvasni!

Hogy miképen tarthatjuk fenn örökségeinket? „Ma egészen más a korszellem, mint atyáink idejében — magyarázza e beszéd második része. — Nem karddal és harci bátorsággal kell megtartanunk a hazát, hanem munkás kézzel és hősiességgel. *Nem a csatatéren kell megmutatnunk, hogy hősök vagyunk, hanem a mindennapi életben.* S ma is lehet minden ember igazi hős, a napszámos, földmives, az iparos, a kereskedő, a tanító, a pap, a tudós, a törvényhozó — — — mert ma az *ásóval*,

kapával, kaszával, ekével, tollal, szívvvel és az észszel, a nemes lelkesedéssel lehet legszebb diadalt aratni; a hazát önfeláldozással ma így lehet szeretni“.

Ezek és hasonlóak a mi *béke vallásunknak* szolgálatai hazánkkal szemben. Azért emeltem e részeket ki, hogy rámutathassak más vallásu olvasóink előtt (hála Istennek már sokan vannak azok) az unitárizmus békeszeretetére és magyarságára.

Eddig a „magyar egyház“ és magyar egyházirodalom alatt leginkább a Kalvin-egyházat és a kálvinista theológiát értették — és méltán; de az igazság kedvéért ideje már, hogy mellé állítsuk a „Királyhágón innen“ is Dávid Ferencznek *magyar* származásu és *magyar* szellemű egyházait, a magyar unitáriusok egyházirodalmával egyetemben.

Most pedig végzem könyvismertetésemet, mert annyi és annyi gyönyörű munkáról lehetne még beszélnem, hogy néhány évig sem lennék velök készen és kis nő ujságunkba sok volna e komoly témából. Most is kérem kedves nő-olvasóimat, ne vegyék tőlem rossz néven, hogy ennyi ideig vettem szíves türelmüket igénybe s mindig ily hosszú czikkekkel foglaltam le lapunkat. De van egy német közmondás: „Womit das Herz voll ist, geht der Mund über“ s én valóban elmondhatom magamról, hogy a szívem úgy telve van az unitárius irodalom szépségével, hogy nem csodálom, ha unalmassá válik már örökös dicséretem!

Ismét azon szavakkal végzem közleményemet, mint a melyekkel azt kezdtem is: hogy én előttem az egész unitárius irodalom, a különböző országok, különböző évszámok és írók dacára mintha *egyetlen* lélekből származnék; ez pedig egy szabadelvű egyháznál nem oly könnyű és egyszerű dolog, mint az orthodox egyházaknál! Mert ott, hol megvannak a kiszabott, megállapított hitczikkek, vélemények és szabályok, könnyű egyöntetű irodalmat produkálni; hanem a hol nincs dogma, nincs szabály, hanem a *lelkiismeret szabadsága* prédikáltatik, a hol minden írónak *saját lelkét, egyéni nézetét és philosophiáját* kell meggyőzően az olvasó vagy hallgató előtt feltárnia, ott igazán óriási erejűnek kell lenni annak a befolyasnak és iránynak, mely az írók lelkét úgy tudja idomitani és *felvilágosítani*, hogy egy oly hatalmas és *összhangzatosan liberális* irodalmat tudjanak teremteni, mint az unitáriusok.

Hogy szeretett püspökünk idézetével éljek: „aranya és ezüstje“ valóban nincs egyházunknak, (mintha csak ezáltal is Krisztushoz való közelségét akarná jelezni), de van benne annyi *igazság* és ennélfogva annyi *elvitázhatatlanul* hatalmas és csodás

erő, hogy — tekintve a mindig és mindig jobban haladó, civilizálódó, különösen pedig *érző és ítélő* emberiséget — *lehetetlen*, hogy örökéletű ne legyen.

Adja Isten, hogy úgy legyen.

Perczelné Kozma Flóra.

Londoni levél.

London, 1904. aug. 22.

Tisztelt Szerkesztő úr!

Tudom, mennyire szereti az angolok remek fővárosát, nem mulaszthatom el tehát, hogy ne küldjek önnek s egyuttal a Nők Világa kedves olvasóinak őszinte, meleg üdvözléseket e nagy metropoliszból.

Ma tíz éve hagytam el Londont és itteni kedves barátaimat — örömömre hosszú távollét után ma újra itt lehetek s bár csak pár napig, de teljes szívvel-lélekkel élvezhetem mindazt, amit a nagy város gyönyörű gyűjteményeivel, muzeumaival és képtáraival az idegennek nyújthat. De én nemcsak azt ismerem Londonban, amit a Baedeker kettős csillaggal jelöl meg, hanem, és erre igazán büszke vagyok, ismerem a mi angol unitárius barátaink szívét, nemes lelkét, egy nehánynak kedves otthonát és birom barátságát, szeretetét az áldott jó Sharpe kisasszonyoknak, kiknek mi, magyar lányok oly végtelen sokat köszönhetünk, mert hiszen az ők vendégei voltunk mindnyájan, kik abban az előnyben részesültünk, hogy egy évet kint tölthettünk a highgatei Channing House leánynevelő-intézetben.

Nem tagadom, kissé dobogó szívvel, izgatottan kerestem fel újra 10 évi távollét után a kedves régi iskolát, de még félénkebben kopogtam a Sharpe kisasszonyok kapuján! Vajjon reám ismernek-e? Vajjon nem feledtek-e oly hosszú távollét alatt? Vagy ha talán emlékeznek is a nevemre, de mint idegent, hideg udvariassággal fogadnak majd, hisz oly régen elszakadtam tőlük!

Le sem írhatom, mennyire kellemesen csalódtam mindezen föltevéseimben. Vasárnap délután volt. Zuhogó esőben kopogtattunk a Highbury-Place 32 számú kis ház ajtaján, Hawkins kisasszony, Zsakó Lenke, a Channing House új magyar növendéke és én. Sharpe Emily kisasszony nyitott nekünk kaput s végtelen nagy örömömre, oly szívélyesen üdvözölt, mintha csak tegnap váltunk volna el. Hetvenhat éves ugyan, de most is a régi fürge, vidám, jóságos alak, ki rögtön Zsakó Lenkét vette gondjai alá és hol angolul, hol töredezett németsséggel tudtára

adta, hogy igen szívesen látott vendég lesz úgy az ő otthonukban, mint az iskolában. Majd előszedte összes magyar emlékeit. A volt növendékek arczképeit, különösen Korchmárosné, Buzogány Mariska és Kovács Irén voltak kedvencei. A Kovács tanár úr arczképeit is büszkén mutogatta. Tréfásan kérdezte Lenkét, melyik tetszik neki inkább, a fiatal theologusé vagy a már meglelt családapáé, sőt nagyapáé. Lenke az egész társaság nagy derűtségére, szerényen a nagyapát választotta. Majd elővette azokat a féltve őrzött apró kis kézimunkákat, melyeket a magyar leányoktól kapott emlékébe. Különösen a kalotaszegi varottast becsüli nagyra s csak ritkán, nevezetes alkalmakkor használja, hogy el ne piszkolódjék. Hiába erősítettem, hogy azt nagyon jól lehet ám mosni, féltő gonddal újra összefogta és eltette, mint drága emléket. Sharpe Matilda kisasszony, az intézet már nyugalomba vonult megteremtője és igazgatója, csak később csatlakozott hozzánk. Előbb a tea-asztal körül szorgoskodott, mert vasárnap lévén, a cselédeknek nem akart semmi munkát adni, inkább maga végzett el mindent.

Kedves jó Miss Matilda! igazán le sem tudom írni azt a végtelen szeretetet, melylyel engem, mint régi növendékét és ismerősét fogadott. Alig tudtam szavakat találni, hogy én is csak némileg kifejezhessem örömemet, hogy mindkettőjüket magas koruk daczára is, oly jó egészségből láthatom viszont. A tréfának, sziporkázó éleznék, a régi emlékek elősorolásának alig akart vége lenni. E délután ismertem meg Kilyéni Erzsébet, kedves hitrokonomat is, ki még novemberig lesz kint, de már előre is fájó szívvel gondol a nehéz bucsura; ő is nagyon megszerette odakint s őt is viszont szeretik angol barátaink. Még egy kedves tagja volt társaságunknak, kit tisztelt Szerkesztő úr bizonyára ismer. Spears kisasszony, a megboldogult Spears, highgatei lelkész úr leánya volt ott. Cairóból, hol rendes tanítónő egy arab iskolában, jött haza, hogy édes anyját meglátogassa a nyári szüneten. Képzelterhet, hogy mennyi érdekes dolgot beszélt ottani életéről s a keleti tanügyi viszonyokról. Helyzetével egészen meg van elégedve és csak a hajóra vár, hogy ismét visszatérhessen.

A kedves együttlét egyik legmeghatóbb és minket talán leginkább érdeklő része az volt, midőn Sharpe kisasszony kifejtette előttünk az unitárius hithez való törhetetlen ragaszkodását és lelkes ékesszólással beszélt arról a tiszteletről, szeretetről, barátságról, mely az angol unitáriusokat magyar hitrokonaihoz fűzi. Ismeri egyháztörténetünk minden nevezetesebb mozzanatát és saját szavai szerint, erőt, bátorságot merit abból a tudatból, hogy a magyaroknak annak idején sokat kellett hitökért szen-

vedniök, türniök, de azért még sem csüggedtek el. Örömmel tölti el lelkét az is, hogy mi nyíltan valljuk magunkat unitáriusoknak, míg szerint Angliában nagyon sokan vannak, kik meggyőződésük daczára még sem csatlakoznak a felekezethez. attól félve, hogy ha elszakadnak az állam vallásától (Church of England), erkölcsi vagy anyagi veszteség érhetné őket.

Valóban fájt, amikor a válás órája bekövetkezett! Ki tudja, milyen hosszú időre kell újra Isten hozzádot mondani kedves, jó barátaimnak! De lelkesít az a tudat, hogy bár mérföldek és évek hosszú sora válaszszeletnek is el egymástól, szeretetük, barátságuk mindig a régi őszinte, meghitt marad.

De már önnek is bucsut kell mondanom, tisztelt Szerkesztő úr, levelem így is, félek, hosszúra nyult. Hitrokonki üdvözlését küldi a Nők Világa összes olvasóinak

Fangh Erzsébet

Emlékezzünk régiekről.

Élt jó László királyunk idejében egy főúr, kinek neve Vitéz vala. Nagy volt az ő bátorsága és nagy az ő bölcsesége. Vitéz főúrnak vala pedig egy gyönyörű szép leánya, kinek neve Hajnal vala. Özike termete, kék szemei és szőke haja meghódíták az összes vitézek sziveit, kik látták őt valaha. Sokan menének Vitéz várába, hogy látnák az ő leányát és a kik látták megszerették őt. De nem csak külsőleg vala imádatra méltó, hanem jótékony nemes lelke és szerény nőiessége elsővé tévük őt minden magyar nők között, kik élének az ő korában.

Az apa megegyezvén leányával, így szóla az ifjak előtt: Fiam! bajtársaim. Leányom kezét csak az nyerheti el, a ki erélyt és bátorságot mutat. Birom a Veszélyes várat, a hova leányommal bevonulok. Mindnyájan tudjátok, hogy e vár egy magas sziklán épüle, mely előtt egy sebessen áradó hegyi folyam zuhatagja és egy végtelen erdő terül el, a hegyi folyam megett pedig egy végtelen pusztaság vagyon. A zuhatagon keresztül vezet egy keskeny palló. Keressétek meg a legbiztosabb utat és a ki közületek legelőször érend váramban az birandja leányomat e várral egyetemben. Vitéz elmondván e szavakat, leányával várába bévonula s az ifjak elszéledének, hogy megközelitenék a várat.

Valának egyesek, kik a zuhatagba menének, bizván erős karjaikban, de azok vagy a hullámokba veszének, vagy ha kiemenekülének is a zuhatagból a pusztába éhenhalának.

Valának mások, a kik a hegyen keresztül menének, azon-

ban eltévedének és köből kifaragván Hajnal alakját imádták őt és élének mint remeték azt hiven, hogy birják Hajnalt.

Valának ismét mások, kik a hidon keresztül menének, de nagy ovatossággal erősen bizakodva a karfában. Azonban lábuk megcsuszamlá és a rohanó folyam magával ragadá őket és kitéve őket a pusztába, hol elpusztulának.

De vala egy ifju, ki legerélyesebb és legbátrabb vala mindeneknél a nagy bátorságu és nagy erélylyel bíró Béla. Béla mene a hidon keresztül, gyengén támaszkodá a karfára és át-mene rajta biztos és bátor lépésekkel és felméne a várba.

A várba érve belépe Vitézhez, mondá: Isten jóvoltából megérkeztem, leányod kezét kérem. És Vitéznek megtetszett az ifju és oda adá leányát, a ki mondá: A te erélyed és bátorságod legyőze engem, nőd vagyok. Neked adom kezem és vele együtt szívem. Parancsolj vélem. És Béla elvevé Hajnalt éle vele boldog életet.

Régi történet, naiv kis történet, a mit itt elmondtam: az elmúlt régi világból egy kis porszem. Vegyük észre, hogy az erdő, melyben oly sokan eltévedének és bálványképpen szerették Hajnalt: a rajongás végtelen utvesztője. A zuhogó ár, mely oly sokat ragadott magával egy részét hullám sirjába temetve, másik részét kitéve a végtelen pusztába, hogy bolyongjon ott és soha vissza ne térjen: a hitetlenség zugó árja és végtelen pusztasága. A hid: a Jézusi eszme. A karfa, melyre teljes erővel támaszkodni veszélyes, de gyengén egyes veszélyes pillanatokban támaszkodni nem csak jó, de szükséges is: az evangelium. A sziklára épült vár: a lelkiismeret, a hol lakik az Ur, az Atya. A világ legszebb leánya: az igazi, a nemes, a keresztényi élet. A biztos ut, melyen Béla is halada és elére a várba a keskeny pallón való biztos, határozott lépés, olykor a nehéz pillanatokban támaszkodással a karfára, a biztos ut: a rajongás nélküli, de mély érzéssel bíró tiszta Jézusi eszme.

Haladjunk ezen az uton és elérjük a legszebbet, a legnagyobb és légdicsőbbet: az igazi keresztény életet.

Ujvári László.

Jézus, mint jó barát.

Részlet Stalker J. glasgowi lelkész könyvéből

V.

Jól ismert jellemző tulajdonsága a baráti viszonynak, hogy barátok szeretik egymás társaságát, kellemesen elbeszélgetnek együtt, s elmondanak egymásnak titkokat, melyeket másnak nem fedezhetnek fel.

Egymás társaságában találjuk őket leggyakrabban, ott békében, jól érzik magukat; a folytonos beszélgetésre nincs is szükségük, érzéseiket, gondolataikat lélekben közlik egymással s ép az az igazi barátság egyik drága előjoga, hogy hallgatva is élvezik egymás társaságát anélkül, hogy a félszegség hibájába esnének. De aztán, hogyha megered a beszéd fonala, akkor a szellem gazdagsága oly nagymértékben nyilvánul, mint mással sohasem. Mert semmit sem kell egymás elől elrejtieniök. Még a legféltebb gondolat is, mely gyakran még a Teremtő előtt is rejtve volt, utat tör magának; a nézetek szabadra nyilvánulnak, bizalom bizalmat kelt, a lélek a lélekkel érintkezik s fényesen ragyog, mint két csillag, melynek fénye közelségük miatt majdnem egygyé olvad az égbolton. Az emberi érzések legnemesibekétől van megfosztva az, ki nem tud visszaemlékezni ilyen boldog órákra, melyek a léleknek felüdítésére szolgálnak.

János ép azért választotta ki 12 tanítványát, hogy azok mindig vele legyenek. És valóban három éven át folytonos társai voltak; sokszor elment velük lakatlan yidékekre, vagy messze utakra, hogy többet lehessen kizárólag velük és élveztesse a zavartalan együttlétet. János Evangeliumában találunk egyes idézetet az ilyenkor folytatott beszélgetésekből, melyeknek tanulmányozásakor feltűnik, mennyire feltárta lelkének legtitkosabb érzéseit, sejtelmeit tanítványai előtt. Bizalmas beszélgetései nagy hatással voltak hallgatóira. emlékezzünk csak vissza annak a kettőnek a mondására, kikkel az Emmaushoz vezető uton beszélgetett: „Szívünk égett keblünkben midőn Ő megszólított s feltárta előttünk az Irást!

Legkedvesebb tanítványai a későbbi években is drága kincs gyanánt őrizték meg emlékét az ilyen együtt töltött bizalmas óráknak, midőn bámulattal és elragadtatással kezdték igazán megérteni Jézus nagy és gazdag gondolatvilágát.

Ilyen megszentelt pillanatok voltak azok is, midőn elvonult tanítványaival imádkozni, vagy midőn felszólította őket, hogy vele együtt virasszanak a Gettsemane-kertben. Soha sem volt olyan igazán ember és olyan igazán barát, mint ép ez utóbbi esetben, midőn részvételüket kérte és könyörgött nekik, hogy végső küzdelmében ne hagyják el.

E jelenetnél csodálkozunk, hogy életének titkába engedte őket bepillantani. Nem voltak-e ezek az imádkozásnak szentelt órák szentek, halandó szemek előtt föl nem fedhetők? De mivel barátai előtt még ekkor sem zárkozott el, ez mutatja, hogy éppen a barátságnak előjoga behatolni a vallásos lélek legmélyebb misztériumaiba is

Korlátozott és nem valódi barátság az, mely e téren bezárt ajtókra talál, mert ez azt jelentené, hogy barátunkat kisérijük életünk legfontosabb részétől. Ép azért mondhatjuk, hogy barátság, a szó legmagasztosabb értelmében csak keresztények között lehet; és ez utóbbiak is csak akkor élvezhetik a barátság legboldogítóbb áldásait, ha érzelemvilágukban eljutottak addig a fokig, hol már gyakran is szabadon beszélhetnek azokról az eszmékről, melyek otthonosak voltak a Jézus ajkain.

F. E.

A tiz hajadon.

(Első közlemény a Nők Világa 4-ik számában.)

Szomorú történet s Jézus is szomoruan adta elő. Kérdezheti valaki miért is mondta el? Elmondom. Ő tudta, hogy valami történni fog, a mit barátai még nem is álmodnak és a mi őket ép úgy meg fogja lepni, mint a völégény érkezte az ügyetlen leányokat. Gyakran mondá nekik, hogy mi fog történni, de ez még oly messze volt, hogy nem akarták neki elhinni, nem készültek reá. A mindennapi bajok legyőzésére elég erősek voltak és nem is képzelték, hogy valami olyan is fogja őket érni, minek elviselésére nem lesz elég erejük. Nem gondolták, hogy egy pillanat meg fogja lepni. Azt hitték elég olajat töltöttek lámpáikba.

De egyszerre lecsapott rájuk, mint az égből a villám ez a nagyon egyszerű baj, a melyet egy kis előremeg gondolással elkerülhettek volna, ha figyeltek volna mesterük intésére: hiszen jól tudhatták, hogy előbb-utóbb be fog következni.

Mesterüket elfogták a katonák, elhurczolták, mint valamely bűnöst, hogy törvényszék elé állítsák. A tanítványok is, miként a leányok, elaludtak volt a Getsemáné kertben. Egy nagy lármá ébresztette föl, a földről felugráltak, az éjsza sötétjét az örök fáklyáinak fénye világította meg, a csendet a kardok és ládászák csattogása zavarta meg. Mesterük, kire oly büszkén s oly fényes előkészülettel vártak, előttök állott, mint megalázott fogoly.

És vajon mit tettek akkor? Talán bátran vállalkoztak, hogy vele mennek, talán el volt látva lámpájuk szent olajjal, a hit és bátorság olajával.

Fájdalom, nem; egy pillanatig haboztak, azután kimentek. A tudósítás azt moudja, megfélekedtek a mesterről és elszaladtak.

Nemde nagyon szomorú dolog ez? Abba hagyták volt

mesterségüket, búcsut vettek otthonuktól, hogy ők kövessék, kiállottak sok gunyt és szemrehányást, fölálodozták idejüket, kiállottak sok nehéz útat, elfeledték édes testvéreiket, de a reménység erőt adott nekik mindezen megpróbáltatások közben, csak éppen a legutolsó pillanatban hagyta el őket. Valóban nagyon szomorú dolog. Nem lehet-e mélyen sajnálni, hogy még csak egy kevéssel nem volt több bátorságuk?

De megtörtént, Péter a ki büszkén dicsekedett, hogy ha kell meg is hal a mesterrel, az egészből egyedül kísérte. Péter kísérte ugyan, de ő is jó távolról ne hogy észrevegyék, hogy a tanítványokhoz tartozik. Péter elment ama ház külső kapujáig, a hová Jézust vitték a katonák, de midőn észrevették, hogy ő egyik tanítvány, egyenesen megtagadta és esküjével is megerősítette, hogy neki semmi köze sincsen a fogolyhoz. A vőlegény összekötött kézzel jött, töviskoszorú volt a fején, éjfélkor jött és a szolgák lámpása kialudott.

Kedves ifjak! a ti olajotok is igen kevés, ha nem elég egy egész éjszakára. Ti igen gyengék vagytok, ha erőtök nem elég, hogy elvégezzétek a legnehezebb munkát is, ha a szükség úgy kívánja. Midőn Európában utaztam, néhány évvel ezelőtt, egy napon egy olyan forma helyhez érkeztem, mely kis patak medrének látszott; de a patak hiányzott, csak egy kicsi, csekély erecske csobogott lassan tova, alig mozdítván meg a fenekén levő kavicsokat, a nagyobb köveket már megkerülte, mert nem volt elég vize rajtuk álltörni vagy elég ereje, hogy tovalökje. Némely helyt olyan kicsin volt, hogy azt hittem mindjárt kimerül az ereje és meg áll a gyöngeségtől. Távolról úgy látszott, mint egy szép ezüst kötél a hegy zúgában. Egy gyermek ágázolhatta volna a patakot legmélyebb részén is anélkül, hogy térdéig ért volna; de ki hinné? egy roppant magas szilárd hid vezetett át rajta, oly hatalmas. mintha óriások építették volna; mindkét oldalról roppant oszlopokkal volt megerősítve, vasgerendákkal összecsatolva. A patak meder közepén két roppant nagy köoszlop emelkedett, támogatva a nagy magasságban fekvő és a nagy arányú íveket, számszerint éppen hármat. Ezen oszlopok melyek akár az égboltozat föltámasztására is elég erősek lettek volna, az ár folyásával szemben levő oldalon rettentő nagyságú védfallal voltak ellátva, melyek tiszta gránitból voltak, a végükfelé ékalakulag kiélesedtek. Ilyen alkotmány több havi munkába, ezer megezer dollárba kerülhetett. És vajjon miért is építették oda? Miért a földnek éppen erre a helyére a hol egyetlen deszka szál megtette volna a szolgálatot az átjáróknak. És ámulva az emberi munka és anyag ily roppant pazarlásán, tovább folytattam útamat. Nyár volt. Néhány hónap múlva

ismét azon az úton haladtam. A nagy esőzések időszaka volt. A hegyi patakok zugva, bögve rohantak le a hegyekről, elsőpörve mindent, mit útlejtőben találtak. Nagy fákat döntöttek ki gyökereitől és tovasodorták mint egy darab forgácsot vagy szalmaszálát. Roppant szikladarabok részeit a sziklákról szakadtak le, részint pedig a fővényből mosattak ki, melyek gurultak tova az áradatban, mindent összetörve, zúzva maguk előtt. A meder, mely ezelőtt oly száraz volt, egész merőben megtelt a tajtékzó szennyes víztől. Az egykor kis ér, most örült áradat, mely zúgva ostromolta a hid lábait. Csaknem elérte az óriási oszlopok tetejét s a hatalmas ívek alig-alig voltak elég magasak arra, hogy átengedjék maguk alatt a féktelen vizet.

Minden hídlábnak gyémántból kellett volna lennie, hogy el mossa a hengergő szikladarabokat és megtörje az erdő fáinak erejét. Ha a hid nem lett volna olyan magas mint volt, az áradat elsöpörte volna. Ha nem lett volna oly szilárdra építve darabokra tört volna. Épen olyan alkalomra volt készítve mint a milyen az volt. Az áradat minden évben legfennebb csak kétszer jelentkezett, sőt rendezen csak egyszer. És a hid ezért az egy áradatért volt építve. Az év többi részére egészen fölösleges volt, de erre az egy alkalomra szükséges. Ha abban a pillanatban nem lett volna ott ép annyi, mintha egyáltalában sohase is iett volna, mert ekkor volt szükség reá, ez volt a veszély ideje, ez volt az az idő, midőn a hid nélkül senki sem kellhetett át folyón.

De az ily óriási hidak, mint ez is, nem néhány nap alatt készülnek; az emberek nem várhatnak addig, míg az ár megindul, előbb kell a köveket lerakni; a munkát már nyáron meg kell kezdeni, folytassák és be is végezzék, midőn a folyó medre száraz; és a hid ott kell álljon egész éven át akár van rá szükség, akár nincs, száraz és esős időben egyaránt, mint az emberi munkának, türelemnek és előrelátásnak bámulatra méltó alkottása, hogy ott legyen ép azon pillanatban is, melyben feltétlenül szükség van reá. Nem baj ha az év 11 hónapján keresztül szükség feletti módon erős és nagy, csak hogy a 12 ik ben elég erős legyen. De a szolgálat, melyet a tizenketedikben tesz, bőven kárpótolja mind a költséget, mind a munkát és a befektetett pénzt.

Kedves Ifjak! Meg értették-e a hid és a hajadonok történetét? Gondolkozzatok róla és megfogjátok érteni.

Frothinghamtól.

Ford. Varga Béla

TARTALOM: Az apostól híve. B. Gy. — Könyveinkről. Perczelné Kozma Flóra. — Londoni levél. Fangh Erzsébet. — Emlékezzünk a régiokról. Ujvári László. — Jézus mint jóbarát. — A tiz hajadon. Varga Béla.

Nyomatott Gámán J. örökösénél Kolozsvárt, Kossuth L. utca 10.

Dávid Ferencz Egylet 20 évi lelkes és kitartó munkával bebizonyította, hogy a közönség legmagasabb rendű vallás-erkölcsi érdekeit elfogulatlan liberálizmussal szolgálja, a polgártársak és különböző egyháztagok békéjét, kölcsönös megbecsülését, a szeretetet, ápolja; az ifjuság ügyét fölkarolja, a szegények sorsán segít, tehát mindenben a jóra törekszik önzetlenül és buzgó hittel. Minthogy ezt a czélt nyilvános felolvasásaival, az Unitárius Közlöny havi és a Nők Világa két havi lapok kiadásával is munkálja s mindezek mellett csak 2 korona évi tagdíjat szed, jogosan számít a közönségnek az eddiginél is nagyobb mértékű lelkes támogatására.

Miután t. Czimed ez ideig nem lépett be egyletünk tagjai közé, arra ezennel fölkérjük. Sziveskedjék az alábbi jelentkező lapot sajátkezüleg aláírni és beküldeni Kolozsvárra alólírtak bármelyikéhez.

Azok, akik az Egyletnek már tagjai, tegyék kedvessé ezt az alkalmat *tagdíjuk pontos befizetésével*; a régi *alapítók* 20 koronájukat *egészsékre ki 40-re*, mert az egyleti jogok ehhez vannak kötve; akiknek módjuk engedi 100 koronával legyenek *örökös tagokká*. Mindenki tegyen valami jót az Egylet érdekében, legalább annyit, hogy *szerezzen egy tagot*.

Kolozsvár, 1904. október hó.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán,

elnök.

Fekete Gábor,

alelnök.

Ferencz Józsefné,

alelnök.

Fangh Erzsébet,

titkár.

Dr. Boros György,

titkár.

Gálfi Lőrincz,

pénztárnok.

Jelentkező lap.

Alólírott a Dávid Ferencz Egylet tagjai közé alapítónak (40 kor.), rendes tagnak 5 évre (2—2 kor.) belépek.

.....190.....
(Posta)

Aláírás:

Tessék ezt a jelentkező lapot levágni s levélben, vagy levelezőlapra ragasztva, beküldeni.

A Dávid F. Egylet Választmánya bizottságai 1904—5. egyleti évben.

A D. F. E. választmánya az 1904/5. egyleti évre a saját kebeléből: 1. *missiói*, 2. *pénzügyi*, 3. *rendező*, 4. *irodalmi* szakbizottságokat küld ki. Az összes bizottságokra vonatkozólag *általános szabályul* megállította: I. A bizottságok a maguk hatáskörében a választmány által megállított szabályok szerint járnak el és eljárásuk eredményéről a Választmánynak jelentést tesznek. II. A bizottságok elnöke az egyleti elnököt értesíti, valahányszor a bizottság a kijelölt megbízásban eljár vagy érdemi határozat hozásának szüksége forog fenn, mely esetben az elnök intézkedik a Választmány összehívása iránt. III. A bizottságok a Választmánytól véleményadásra vagy elintézésre kiadott ügyekben pontosan eljárnak, eljárásuk eredményét és javaslatukat a Választmánynak előterjesztik. IV. A bizottságok a saját kebelükből választanak jegyzőt, ki a határozatokat és jelentéseket szükség esetében írásba foglalja. *A szakbizottságok feladata:* A) *A missiói bizottság feladata:* 1. A fiók-egyletekkel állandó összeköttetés létesítése, a fiók-egyletek tagjainak szaporítása és működésének élénkebbé tétele érdekében. 2. Az elszórtan élő hiveknek levelezés és másnemű összeköttetés létesítése által összetartása és a hitbuzgóság élesztése. 3. Az egyleti kiadványok: Unitárius Közlöny és Nők Világa terjesztése. 4. Az unitárius irodalom terjesztése. 5. Gondoskodás arról, hogy mindenik egyházközségben fiók-egyletek, olvasó- és ének-körök alakuljanak. B) *A pénzügyi bizottság feladata:* 1. Egyleti tagok számbavétele, szaporítása. 2. Gondoskodás az egyleti vagyon gyarapításáról. 3. Persely- és másnemű gyűjtések rendezése. 4. Gondoskodás az egyleti kiadványok árusításáról. C) *Rendező bizottság feladata:* 1. A női énekkar összetartása és felügyelése. 2. Egyleti felolvasások és összejövetelek vonzóvá tétele. 3. Egyleti ünnepélyek előkészítése, felügyelete. 4. Estélyek rendezése. D) *Irodalmi bizottság feladata:* 1. Az irodalmi vállalatok ügyeinek intézése. 2. Felolvasások tárgyának megjelölése és gondoskodás felolvasásokról. 3. Vidéki felolvasások érdekében javaslattétel. 4. A fiók-egyletek felolvasásainak figyelemmel kísérése.

A) Missiói bizottság tagjai:

Elnökök: Ferencz Józsefné
Zsakó Istvánné.
Előadó: Dr. Boros György.
Tagok: Csifó Salamonné
Fangh Erzsébet
Gyöngyössy Béláné
Gyulay László
Hadházy Sándor
Kovács Irén
Dr. Lehmann Róbetné
Dr. Nyiredi Gézáné.

B) Pénzügyi bizottság:

Elnökök: Br. Petrichevich Horváth Kálmán
Fekete Gábor
Gyulay László.
Előadó: Gálfi Lőrincz.
Tagok: Árkosi Lajos
Dr. Engel Gáborné
Dr. Gál Kelemen
Hadházy Sándor
Kőváry László
Végh Mihályné
Zsakó Istvánné.

C) Rendező bizottság:

Elnökök: Dr. Boros Györgyné
Dr. Engel Gáborné.
Előadó: Fangh Erzsébet.
Tagok: Árkosi Lajos
Dr. Boros György
Csifó Salamonné
Dr. Gál Kelemen
Gálfi Lőrincz
Gyöngyössy Béláné
Kovács Irén
Mikó Imre
Nyiredy Gézáné
Pálfi Márton
Végh Mihályné.

D) Irodalmi bizottság:

Elnökök: Kozma Ferencz
Orbók Mór.
Előadó: Dr. Boros György.
Tagok: Csifó Salamon
Fangh Erzsébet
Fanghné Gyujtó Izabella
Dr. Gál Kelemen
Gálfi Lőrincz
Pálfi Márton
Péterfi Dénes.

A t. bizottsági elnökök s illetőleg a bizottsági tagok sziveskedjenek megbízásukat tudomásul venni s működésüket megkezdeni.

A D. F. E. Választmányának 1904. november 10-én tartott gyűléséből.

Ferencz Józsefné,
elnök.

Dr. Boros György,
titkár.

nem tanították? Mennyibe került a szállás, ételmezés, mosatás? — Tervünk arra terjed, hogy a leányok a szülők által tetszés szerint választandó iskolában tanuljanak. A leány-otthon figyelme az ellátásra és a szülői gond pótlására terjedne ki. E tervet szíveskedjék minden irányban megfontolni és márczius hó végéig választát megküldeni.

7. Az unitárius nevelés munkakörébe vág a Nők Világa cz. vállalatunk. Nőinket hívja munkára, gondolataik közlésére. Nőinket igyekszik tájékozni vallásunk érdekében és a maguk érdekében is. Minthogy tisztán a nők buzgóságából állhat fönn e lap, a választmány hasson oda papnéink, tanítónéink és más mivelt nők útján, hogy az egyleti tagokat annyira szaporítsák, a Nők Világa alapját annyira gyarapítsák, hogy célunkat megvalósíthassuk. Ébreszszük föl nőinkben a régi unitárius nők legyőzhetlenül szilárd unitárius hitét és az egyházhoz való ragaszkodást! Ezzel nem vonjuk el őket rendes foglalkozásuktól, hanem éppen módot adunk anyai, testvéri és hitvesi kötelességüknek vallásos érzéssel való végzésére.

8. A fiók-egylet tagjai növelése állandó feladatunk, mert bizony ezen a téren a céltól még nagyon távol állunk. Ha minden meglevő tagunk *még egy tagot* gyűjtene maga mellé, akkor is elenyésző lenne az egyleti tagok száma az unitárius egyház hivelhez viszonyítva, mert hiszen csak 3000 körül járna. Ámde ennyi rendes fizetővel mégis nagy dolgokat mivelhetnénk. A XX-ik évben tegyünk kísérletet és valósítsuk meg büszkeségünk, első elnökünk szép tervét: *gyűjtsön maga melle mindenki még egy tagot.*

9. A Persely-alapot teremtsük meg. Választmányunk megkezdte a gyűjtést. Viszonyainknak megfelelő eredményre számítunk. Azt hisszük, minden egyleti tag hozzá járulhat a maga és családtagjai részéről legalább 20 fillérrel. Oly sok a kiáltó szükség közöttünk. Vajha enyhíthetnők bár csak kis részben?

10. Kozma Ferencz vál. tag tanfelügyelő úr közgyűlési felolvasását a Közlöny 11. sz.-ban ingyen szétosztásra megküldjük. Kérjük a m. t. elnök urat és a választmányt, hasson oda, hogy mindenik községünkben tartassék e felolvasás tárgyról nyilvános előadás vagy felolvasás.

Továbbá kérjük úgy intézkedni, hogy a Dávid Ferencz-Egylet céljáról, működéséről, szervezetéről mindenik lelkes aa. tartson előadást, ismertesse kiadványait és buzdítson az egyletbe való lépésre. Nagyon óhajtandó lenne, hogy a Dávid Ferencz élete, működése, hatása s a XX-ik százban emléke föllevenítéseért tett mozgalmakat ismertessék, a rávonatkozó költeményeket alkalmmilag elszavalassák.

11. A fiók-egylet évi számadását szíveskedjék úgy szerkesztetni, hogy abból tisztán látni lehessen: Mennyi folyt be tőkekamatba? Tagoktól évi díjban? Alapítványban? Ajándékban? Persely-gyűjtés? Mennyi az alaptőke? Mennyi a forgó tőke? Mennyi adatott ki a központba? Irodai szükségletre? Nyomtatványokra? Segélyre? Hol van elhelyezve? — Hány tag van? Hány szűnt meg a f. évben halál v. kilépés miatt? Hány új tag lépett be?

12. A Választmánynak nőtagokkal kiegészítését és a *teljes névsor* beküldését kérjük.

13. Az unitárius egyház tagjai egy nagy családot alkotnak, melyet a szeretet, vonzalom és ragaszkodás tart össze. A családtagok szívóken viselik egymás sorsát, érdeklődnek hogylétök fölől, támogatják, segítik minden dolguk elérésében. Képzeljük el, mire mehetnénk, ha az *unitárius összetartás* gyönyörű eszméje valóban élne közöttünk. Képzeljük el, mily jól esnék annak az ifjú embernek, meg annak a szegény leánynak, a kit sorsa messze eltávolított övétől, ha tudná, hogy hitsorsosai mindig vele vannak és sorsáért aggódnak. Akkor bizonynyal nem tántorodnának el oly sokan. A t. választmány vegye föl munkatervébe a missioi levelezést. Ossza ki a munkát s meg fogja látni a sikert. Kérjük szíveskedjék mindenki összeállítani a községből távol levő mivelt és kevésbbé mivelt hvek *névsorát*, a lakás *pontos megjelölésével* és küldje be alólírt titkárnak, hogy mi mutatványszámot küldhessünk az Unitárius Közlönyből.

14. Választmányunk rendszeren a hónap első felében tartja gyűléseit. Kérjük jeientését és értesítését, s ha valamely üdvös gondolata van, azt is közölje velünk. Ezek a kéréseink nemcsak a t. elnök urakhoz szólnak, hanem minden vál. taghoz.

Adja Isten, hogy legyen eredménye e fölhívásnak s hogy XX-ik egyleti évünk végződjék dicsőséggel.

Kolozsvár, 1903. november hó.

Ferencz Józsefné,

alelnök.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán,

elnök.

Fangh Erzsébet,

titkár.

Dr. Boros György,

titkár.

A DÁVID FERENCZ-EGYLET VÁLASZTMÁNYÁTÓL.

105—1903.

jk. sz.

Mélyen tisztelt elnök úr!

Mélyen tisztelt választmányi tagok!

A Dávid Ferencz-Egylet az auguszt. 23-án tartott vargyasi közgyűlésen belépett élete 20-ik évébe. Ez a szám már a nagykorúság mutatója. Ha eddig az előkészülettel és kezdeményezéssel foglalkoztunk, ezentúl már a termelő munkához fogjunk. Ha eddig a fölfedező úton jártunk, most teljes tájékozottsággal kezdhetünk a tovább építéshez, de csak egy föltétel alatt: ha mindnyájan odaadással és egész tehetségünkkel járunk el a ránk eső munkában. Ezuttal is, könnyebb áttekinthetés okáért, pontokba foglaljuk a közgyűlés határozatait és kérésünket.

1. Kénytelenek vagyunk arra kérni, hogy múlt évi fölhívásunkat és ezt is szíveskedjék azonnal tárgyalás alá venni és ha a múlt egyleti évben nem tett volna intézkedést, sürgősen tegye meg és választmányunkat szíveskedjék értesíteni esetről-esetre.

2. Múlt évben ajánlatot tettünk volt egy vándorkönyvtár beállítása érdekében, hogy az olvasási kedvet kielégíteni s főleg unitárius irodalmunkat megismerni segítsünk. Kérjük véleményét, s ha a tervet nem tartaná czélszerűnek, kérünk javaslatot.

3. A fennebbi ponttal kapcsolatban fölhívjuk, szíveskedjék végére járni, hogy a fiók-egylet mindenik községében meg van-e az Unitárius Közlönynek *legalább egy teljes példánya* közhasználatra. Ha nincsen meg, kérünk intézkedést, hogy megszereztessék. Egy évfolyamot egy forint helyett 60 kr. = 1 kor. 20 fillérért megküldetünk. Minthogy az Unitárius Közlöny mintegy a D. F. E. hivatalos lapja is, nem nélkülözhető ott, a hol az egylet ügyeiben czéltudatosan akarnak működni. Több évfolyamot egyszerre rendelve 1—1 koronáért küldünk meg.

4. A múlt évben ajánlottuk volt, hogy községek mindenkében rendeztessenek D. F. E. felolvasások. Több helyen megtörtént, de egyik körben a felekezeti béke érdekében elhagyandónak vélték. Választmányunk ezt az óvatosságot veszélyesnek tartja, mert látja, hogy mindenütt ugyanazt mivelik mások. Nektünk nem csak jogunk egyházunk történelmének és vallásunk eszméinek ismertetése, hanem kötelességünk is. Másokat lássunk szívesen és ne bántsuk vallásos fölfogását, de a mieinket gyűjtsük lobogónk alá s erősítsük lelkökben az unitárius öntudatot.

Nagyon czélszerűnek látnók a XII. czikk az unitarizmusról népszerűsített és alkalmazott ismertetését. A füzet elfogyott, de mihelyt értesítést kapunk, azonnal gondoskodunk egy olcsó kiadásról. Kérjük a Választmány véleményét nemcsak helyi, hanem általános érdekből is.

5. A maroskőri fiók-egylet az *alapszabályoknak* belügyminiszteri megerősítését sürgette. A közgyűlés határozata értelmében véleményt kérünk az indítványra és a szabályban teendő módosításokra nézve.

6. Előkészületeket óhajtottunk tenni Kolozsvárra egy *leányotthon* szervezése iránt, hol vidéki leányaink gondos felügyeletben, unitárius anyai nevelésben és *olcsó ellátásban* részesülhetnének és idegen befolyástól megóvatnának. Kérjük tájékozson arról, hogy a közelebbi öt év alatt a fiók-egylet területéről hány leány tanult idegen családban vagy iskolában elhelyezve? Nem fordul-e elé olyan eset, hogy az illető iskolában vallásunkat

A DÁVID FERENCZ EGYLET KOLOZSVÁRT.

Mélyen tisztelt Elnök úr!

A Dávid Ferencz Egylet f. évi okt. 29-én megünnepelte 20 éves fönnállását. Most már tehát benne van a férfikor munkára edzett erejében. Most már nincsen, nem lehet oly akadály útjában, melyet könnyen le ne győzhetne, ha őszinte elszántsággal győzni akar. Most már tehát a siker reményével fogjunk kezét és hajadjunk mindig előre. Választmányunk ezennel kitiűzi a lobogót, s arra fölírjuk a jövő év föladatait.

1. Teremtsük meg *minden községben* a szó igaz értelmében vett *népoktatást*. A pap, tanító és mivelt gazda sok olyan dolgot tud és napról-napra tanul, a mit népünk csak úgy tanulhat meg, ha tanítói lesznek azok, a kiknek módjukban áll a tanítás. Megnevezünk egy pár tárgyat: 1) A D. F. E. felől tájékozunk. Mint-hogy az Unitárius Közlöny ünnepi száma s a XX-ik diszközgyűlés erre önként fölhevja a figyelmet, kezdjük ezzel. 2) Az unitárius egyház szervezetével és kormányzásával ismertessük meg. Előkészítés az ifjakkak s kik-tanítás a presbyterium tagjainak. 3) Tájékozunk az unitárius vallás felől s ismertessük az unitárius vallás el-terjedését. 4) A gazdasági helyzetről világosítsuk föl s a pénzügyi viszonyokkal, a kivándorlás veszélyeivel ismertessük meg. 5) Az egyházközség történelméből a nevezetesebb eseményeket ismertessük s az egyházhoz és valláshoz való ragaszkodást minden lehető uton-módon segítsük elő.

2. Az *Unitárius Közlöny ünnepi számából* rendelkezünk fölös példányokkal s mutatványul megküld-jük azonnal, csak kérjük egy pontos névsor beküldését.

3. A szétszórtan élő hivekben ébresztgessük az összetartozandóság érzetét s a velünk levőkben fokozzuk a buzgóságot és az unitárius önértetet, mert bizony sok veszélynek vannak kitéve.

4. Az egyleti tagok számát az ujévre *minden lelkesz* szaporíthatná *öt új taggal*, s ha mások csak egygyel szaporítnák, nagyon sokra mennénk. Vajha a t. lelkesz urak *kívétel nélkül mind* megtennék! Mi lenne akkor a jelen év eredménye! Öntsünk erős szívet a vezérekbe s győzelmünk bizonyos!

5. A mt. elnök ur szíveskedjék intézkedni, hogy a vezetése alatt levő fiók-egylet és az egyházköz-ségek *munkatervéről* választmányunk tudósítást kapjon legalább január 15-ig.

Mi szívesen adjuk a jó tanácsot, de mi is várjuk a támogatást és a buzditást a t. fiók-egyletektől, a mit úgy adhatnak meg, ha leveleinkre *pontosan válaszolnak*, észrevételeiket és javaslataikat megküldik.

6. Több irányban szerzett tapasztalataink arról győztek meg, hogy *székely ifjaink* nemcsak elméleti, hanem gyakorlati oktatásban is nagyon kismértékben részesülnek. Sem tudásuk, sem a munkára szükséges kézi ügyességük nincsen meg. E miatt, ha felnőnek és családot alapítanak, nem tudják oktatni gyermekeiket; ha szolgálatra mennek, nagyon gyarlón fizetik s úgy is házról-házra hányódnak, vetődnek. Gondolkozzunk tiszt. válaszmányok, s különösen mt. papok és papnék. Választmányunkat s a székelyügy barátait rendkívüli hálára köteleznék, a ki ebben az irányban tervet és javaslatot nyújtana be. Vajjon tisztelt papnéink és tanítónéink nem adhatnának-e gyakorlati oktatást a háztartásból, papjaink a nemzetgazdaságból, pénzügyekről, a foglalko-zásokról, a városi élet előnyeiről és veszélyeiről? stb.

7. Általában minden egyleti tag ismerje föladatának, hogy jó gondolatait és eszméit közölje a tit-károk vagy elnökök valamelyikével.

8. Mult évi levelünk 11. és 13. pontjaira újból is fölhevjük b. figyelmét.

Kolozsvár, 1904. november 24.

Ferencz Józsefné,

alelnök.

Fangh Erzsébet,

titkár.

Br. Petrichevich Horváth Kálmán,

elnök.

Dr. Boros György,

titkár.

U. i. Ezen levelet könnyebbség okáért megküldjük nemcsak az elnök, hanem összes lelkesz uraknak.

Unitárius Közlöny.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI

Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM.

Az Unitárius Közlöny olvasóihoz.
Szerkesztő.
Lelki szabadság. Ürmössy Miklós.
Benczédi Gergely. (Arczk.) Boros
György.
Rabbi a keresztény templomban.
P. K. F.

Dávid-estély Abrudbányán 1903. de-
cember 6-án. D.
Az ifjuság köréből. —s.
Külföld. Oxford. György J.
Egyházi és iskolai mozgalmak.
Egyleti élet és munkásság.
Hirdetések,

KOLOZSVÁRT,
NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSÉNÉL.
1904.

A Dávid Ferencz-Egylet kiadványai: Dr. Brassai Sámuel országos hírű felolvasásai: Nézetek a vallás eszméjéről, külön kötetben, 220 l., ára 2 kor. Egyleti tagoknak: 1 kor. 60 fill.

Tizenkét cikk az unitárizmusról. Az unitárius vallás törvényesítése Ferencz József. Az Isten eszméje. Ami Jézusunk. dr. Boros György. Jézus Evangéliuma. Csegezi László. Egyházunk mozgató erői. Kelemen Albert. Az unitáriusok, mint a protestánsok protestánsai. Kanyaró F. Az unitárius theologia irányzata. dr. Boros Gy. Az unitárius vallás tanításának hatása a jellemre. Dr. Bedő Albert. Unitárizmus és nevelés Kőváry László. Az unitárizmus hatása Magyarországon. Ürmösi K. Az unitárizmus hazánkban és a külföldön. Gálfi Lőrincz. Eszményünk Simó János. Ára 60 fillér.

A fejedelem és papja. Költői elbeszélés János Zsigmondról és Dávid Ferenczről. Irta Tarcsafalvi Albert. Ára 20 fillér.

Konfirmációi Emlék. A konfirmáló ifjaknak írták az unitárius püspök, a lelki pásztorok, szülők és jóbarátok. Csinosan be van kötve, zsebben is hordozható. A szülők és lelkészek egy ilyen könyvvel minden ifjút lássanak el. Ára csak 20 fillér.

Fiatalság Barátja. Kedves és hasznos ifjúsági olvasmányok, költemények, képek. Hat füzetben. Ára 60 fillér.

Unitárius Közlöny havi lap ára 2 kor. 40 fill. A D. F.-E. tagjainak öt évi kötelezettséggel 2 kor.

A Dávid Ferencz Egylet alakult 1884-ben. Első elnöke volt Dr. Brassai Sámuel, második Hajós János. Jelenleg elnöke Báró Petrichevich Horváth Kálmán Felsőzsuk. Alelnök: Ferencz Józsefné, Fekete Gábor. Titkár: Dr. Boros György, Fangh Erzsébet. Pénztárnok: Gálfi Lőrincz Kolozsvár.

A Dávid Ferencz Egylet célja: az Unitárius keresztény vallás, a hit és erkölcstudomány és neveléstan körébe tartozó elvek és kérdések tisztázása és terjesztése, a keresztény vallásos és erkölcsös élet ápolása és emelése. (Alapsz. 2. §)

Az egylet áll: alapító, rendes, pártoló és tiszteleti tagokból. Alapító tag, aki egyszerre legalább 40 koronát befizet a közalapba. Rendes tag, aki öt évi kötelezettséggel évenként 2 koronát fizet akár a közalapba, akár a fiókegylet pénztárába.

Az egylet tagja lehet minden férfi és nő, vagy ifju, aki az Egylet céljait ismeri, helyesli és annak érdekében munkálkodni kész.

Az alapító és rendes tagok az Unitárius Közlönyt és a Nők Világát a tagsági díj fejében kapják.

Unitárius nők imakönyv. Szívemet hozzád emelem. Irta Boros György. Teljes vászonkötés 2 kor 40 fill. Bőrkötés aranyszélllel 6 kor. Bársonykötés csattal 10 kor. A sajtó nyilatkozata. Vasárnapi Ujság: Az ájtatos könyv keresztény lélekkel és mély érzéssel irányozza a hívők vallásosságát az égi megnyugvás felé s kivált a női gyöngédség érzelmi világának ad ihletett hangot. Aranyosvidék: Ihletett költői lelke az emberi élet minden viszonyaira megtalálta a vallásos költészet zománczát. Ellenzék: Egy megbecsülhetetlen kis imakönyv ez. Magyar Polgár: Vigaszt nyújt a szenvedőnek, reményt nyújt a csüggedőnek. Székely-Udvárhely: Egyszerű irányához méltóan tűnik föl a könyvből szétáradó melegség. Székely nemzet: Megérti az intelligens, mivelte nő, de megérti az egyszerű falusi nő is. Pesti Hirlap: Kedves és poetikus módon mondja el az ájtatosságokat. Prot E és I. Lap: Zamatot, lelket szivet melegítő. Csinos alak, szép nyomás. Család és Iskola: E mély vallásos érzéssel és nagy tapintattal írt imádságos könyvet bármely felekezetbeli keresztény nő tanulsággal s lelki élvezettel használhatja.

Édes otthon. Ganett-Boros. A háznak kedvessé tételére, a boldogság elővarázslására hasznos és épületes tanácsokat ad e csinos kis könyv, melynek ára 1 korona.

Unitárius Közlöny.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI

Dr. BOROS GYÖRGY.

AZ EMBEREK ESZÜKKEL ÉS SZERETETÜKKEL SEGITENEK
EGYMÁSNAK. MINDEN MÁS SEGÍTSÉGET HAMIS LÁTSZATNAK
TEKINTEK. HA NEKEM KENYERET VAGY TŰZET ADSZ, UGY
ÉRZEM, HOGY MAGAS ÁRT KELL VISSZA FIZETNEM ÉRTE S
VÉGÜL IS CSAK UGY MARADOK, A MINT VOLTAM, NEM LETTEM
ÁLTALA SEM JOBB, SEM ROSSZABB. DE MINDEN ÉRTELMI ÉS
ERKÖLCSI ERŐ VALÓDI KINCS. EMERSON.

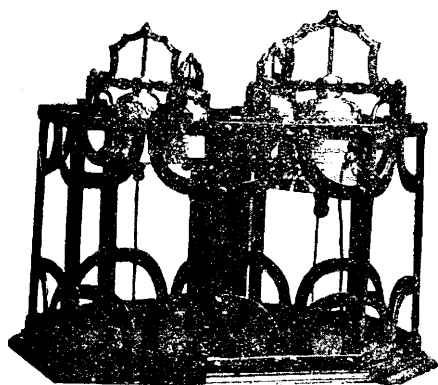
TARTALOM.

A füzesgyarmati unitárius tem-
plom. (Képpel.) Végh Mihály.
Főtiszt. Ferencz József püspök ur
egyházlátogatása Füzes-Gyar-
maton és Dévaványán.
Üdvözllet a magyarországi unitá-
riusokhoz
Nézzünk a tükörbe. Lőrinczi István.

A Dávid Ferencz-Egylet köréből.
Külföld.
Irodalom.
Hangverseny a székelyudvarhelyi
templom javára. Raffaj Irma.
Jótekonyság és buzgóság.
Egyházi és iskolai mozgalmak.
Hirdetések.

Hazai ipar. Alapítottatott 1770. **Andrasofszky Efraim** Kolozsvárt, a bel- és kül- magyar u. sarkán, saj ház.

Ajánlja a Nagyt papság figyelmébe a jelen kornak megfelelően legujabban beren- az erdélyi részekben

— legnagyobb —
HARANGÖNTŐDÉJÉT.

Elvállalja minden fajta harang öntését a legnagyobb méretűtől legkisebb csegettyűig, zenészileg összhangzó harangcsoportok összeállítását, úgy már meglevő harangokhoz öntendő új harang által azoknak összhangzása eszközölését, elhasznált vagy repedt harangok újra öntését és azok becserélését.

Ajánlja továbbá az általa feltalált s a bírodalom mindkét felében kiv. szabado- loimmal kitüntetett, legujabb rendszer szerinti harangfölszerelést vas koronával, a melynek előnye, hogy forgatható, a harang ingása fogas ringon ahoz alkalma-

zott ágyon történik minden kenőcs nélkül, az üttője szij helyett réz hengeren mozog, az üttő gombja szintén rézből készült s ennek következtében nem gödrözi ki a harang oldalát, mint az eddigi vas üttők; nagy előnye továbbá, hogy a harangozást az eddiginek egynegyedrésze erővel eszközölteik és igen szabályos harangkongást idéz elő. Elvállalja avult harangok újból fölszerelését könnyebb járásmód szerint.

Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesít. — Költségvetéseket kívánatra bérmentesen. — **Szembe nézve.** Huzottvas körharangszék, melynek előnye az, hogy egy négyes összhangzó harangcsoportot egy harangozó kezelhet.

4—12

Csakis a legujabb divatu czikkeket.

Bittó Rezső elsőrendű uri divat, kalap, cipők és fehérnemű különlegességek üzlete

Kolozsvár, Mátyás király-tér 12. sz.

Ajánlja dús választékban raktárou lévő czikkeit u. m.: *Ingek* a legjobb francia szabás szerint, gal- lérok, kézelők, zsebkendők, *lábravalók*, *harisnyák*, valamint a valódi Jäger-féle alsó ruhák Legdivato- sabb *nyakkendők*, mindennemű keztyűk, esőernyők, sárczipők, sétabotok, *utasó czikkek*, *kocsitakaró* és *angol plaidek*, legfinomabb szappanyok, illat és pi- pereszerek. Belföldi, angol és olasz *kalapok*, *cylin- derek* s legjobb szabásu, kézzel varrott *cipők* első- rendű budapesti cipéssz mestertől *Vadáss*, *kerékpár* és *sport* czikkek

Szolid kiszolgálás!

Szabott ár!

Vidéki megrendelések pontosan teljesítettnek.

Arjegység ingyen és bérmentve.

Csakis a legujabb divatu czikkeket.

Nálam vett cylindert ingyen vasalok.

Nálam vett cylindert ingyen vasalok.

Unitárius Közlöny.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI

Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM.

Hitben buzgók legyetek. Ürmösi
Kálmán.
Az unitárius pap. Boros Gy.
Visszhang. Egy érdeklődő.
Nyitott levelek a bibliáról. Boros
György.
Apró mesék az élet könyvéből. Pap
Domokos

A fiók-egyletek köréből. – f.
Külföld. György János.
Statisztika
Egyházi és iskolai mozgalmak.
Egyleti élet és munkásság.
Jótékonyág és buzgóság.
Hirdetések.

Szívemet Hozzád Emelem

2-ik kiadása szeptemberre bekötve készen lesz.

Megrendeléseket elfogad a szerző. Ára 2 kor. 40 fill., 6 kor.,
10 kor., 14 kor. A legmagasabb árúak elfántcsont kötésűek.

A kötés Budapesten készült
egy elsőrendű műintézetben.

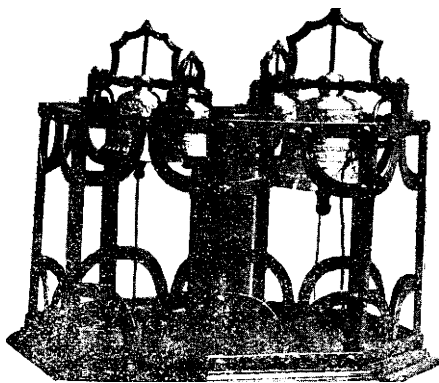

KOLOZSVÁRT,

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSÉNÉL.

1904.

Hazai ipar. Alapítottatott 1770. **Andrásófszky Efraim** Kolozsvárt, a bel- és kül-magyar-u. sarkán, saj. ház.

Ajánlja a Nagyt papság figyelmébe a jelen kornak megfelelően legújabbban berendezett az erdélyi részekben

— legnagyobb —

HARANGÖNTŐDÉJÉT.

Elvállalja minden fajta harang öntését a legnagyobb méretűtől legkisebb csegettyűig, zenészileg összhangzó harangcsoportok összeállítását, úgy már meglevő harangokhoz öntendő új harang által azoknak összhangzása eszközését, elhasznált vagy repedt harangok újra öntését és azok becserélését.

Ajánlja továbbá az általa feltalált s a birodalom mindkét felében kiv. szabadalommal kiűntetett, legújabb rendszer szerinti harangfőlszerelést vas koronával, a melynek előnye, hogy forgatható, a harang ingása fogas ringón ahoz alkalmazható, az ütő gombja szintén rézhől készült s ennek következtében nem göröngyözik ki a harang oldalát, mint az eddigi vas ütők; nagy előnye továbbá, hogy a harangozást az eddiginek egynegyedréssze erővel eszközöltetik és igen szabályos harangkongást idéz elő. Elvállalja avult harangok újból főlszerelését könnyebb járásmód szerint.

Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesít. — Költségvetéseket kívánatra bérmentesen. — **Szembe nézve.** Huzottvas körharangszék, melynek előnye az, hogy egy négyes összhangzó harangcsoportot egy harangozó kezelhet.

9—12

Csakis a legújabb divatu czikkek.

Bittó Rezső elsőrendű uri divat, kalap, czipők és fehérnemű különlegességek üzlete

Kolozsvár, Mátyás király-tér 12. sz.

Ajánlja dús választékban raktárou lévő czikkeit u. m.: *Ingek* a legjobb francia szabás szerint, gal-lérok, kézelők, zsebkendők, *lábravalók*, *harisnyák*, valamint a valódi Jäger-féle alsó ruhák. Legdivato-sabb *nyakkendők*, mindennemű keztyűk, esőernyők, sárczipők, sétabotok, *utazó czikkek*, *kocsitakaró* és *angol plaidek*, legfinomabb szappanyok, illat és pí-pereszerék. Belföldi, angol és olasz *kalapok*, *cylinderek* s legjobb szabásu, kézzel varrott *czipők* elsőrendű budapesti czipésmestertől. *Vadász, kerékpár* és *sport* czikkek.

Szolíd kiszolgálás!

Szabott ár!

Vidéki megrendelések pontosan teljesítettnek.

8—12 *Árjegysék ingyen és bérmentve.*

Csakis a legújabb divatn czikkek.

Nálam vett cylindert ingyen vasalok.

Nálam vett cylindert ingyen vasalok.

Unitárius Közlöny.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI

Dr. BOROS GYÖRGY.

A BIBLIAI IRATOK ELŐTTEM NEM BEZÁRÓI A KIJELEN-
TÉSNEK. AZ ISTENI LÉLEKNEK AZ EMBERISÉGRE VALÓ KITÖL-
TÉSE ÉS BEFOLYÁSOS MŰKÖDÉSE EGY FOLYTON FOLYÓ DOLOG.
A PROFÉTÁK ÉS APOSTOLOK NEM KIZÁRÓLAG BIRTÁK AZ ATYÁT.
Ő MÉG MA IS IHLETI AZ EMBERT SZINT ANNYYIRA, MINT EGY-
KORON. ÉPPEN IGY BESZÉL AZ ISTEN SZAKADATLANUL A TER-
MÉSZETBEN. AVAGY AZOK A VIRÁGOK NEM UJ SZAVAI-É ISTEN-
NEK, AVAGY AZ ÁSVÁNYOK, MELYEK MÉRTFÖLDNYI MÉLYEN
VANNAK A MI LÁBUNK ALATT, NEM ÓSRÉGI SZAVAI-E ISTENNEK,
MILLIÓSZOR MILLIÓ ÉVEKKEL SZÓLOTT AZ ELŐTT, HOGY MÓZES
PROFÉTA E VILÁGRA SZÜLETETT. PARKER TIVADAR.

TARTALOM.

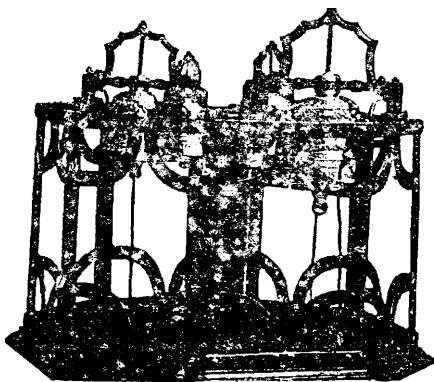
Elnöki megnyitó.
Ürmösy Kálmán. (Arczk.) Fazakas
Lajos.
Az állam és egyház. Bö'öni Vilmos.
Videant consules. Dr. Pázsint.
Külföld. György János.
Hálaadó istentisztelet a Homoród-
fürdön. Pálffy Ákos.

Ünnep Polgárdiban Székely Góbé.
Ünnep Székely-Keresztúrt.
Az unitárius papok a leendő pa-
pokról.
Egyházi és iskolai mozgalmak.
Egyleti élet és munkásság.
Hirdetések.

KOLOZSVÁRT,
NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSENÉL.
1904.

Hazai ipár.
Alapított 1770.

Andrásófszky Efraim Kolozsvárt, a bel- és kül-
magyar-u. sarkán, saj. ház.

Ajánlja a Nagyt papság figyelmébe a
jelen kornak megfelelően legújabb an-
beren-
dezett az erdélyi részekben

— legnagyobb —
HARANGÖNTŐDÉJÉT.

Elvállalja minden fajta harang önté-
sét a legnagyobb méretűtől legkisebb cse-
gettyűig, zenészileg összhangzó harang-
csoportok összehangolását, úgy már meglevő
harangokhoz öntendő új harang által azok-
nak összhangzása eszközölését, elhasznált
vagy repedt harangok újra öntését és azok
becserélését.

Ajánlja továbbá az általa feltalált s a
bírodalom mindkét felében kiv. szabada-
lommal kiűntetett, legújabb rendszer sze-
rinti harangfölszerelést vas koronával, a
melynek előnye, hogy forgatható, a ha-
rang ingása fogas ringón ahhoz alkalma-
mazható.

zott ágyon történik minden kenőcs nélkül, az ütője szij helyett réz hengeren mozog, az ütő gombja
szintén rézből készült s ennek következtében nem görbül ki a harang oldalát, mint az eddigi vas
ütők; nagy előnye továbbá, hogy a harangozást az eddiginek egynegyedrése erővel eszközölhetik
és igen szabályos harangkongást idéz elő. Elvállalja avult harangok újból fölszerelését könnyebb
járásmod szerint.

Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesít. — Költségvetéseket kívánatra bér-
mentesen. — **Szembe nézve.** Huzottvas körharangszék, melynek előnye az, hogy egy négyes
összhangzó harangcsoportot egy harangozó kezelhet.

10—12

Csakis a legújabb divatu czikkeket.

Bittó Rezső elsőrendű uri divat, kalap, cipők és
fehérmű különlegességek üzlete
Kolozsvár, Mátyás király-tér 12. sz.

Ajánlja dús választékban raktáron lévő czikkeit
u. m.: *Ingek* a legjobb francia szabás szerint, gal-
lérok, kézelők, zsebkendők, *lábravalók*, *harisnyák*,
valamint a valódi Jäger-féle alsó ruhák. Legdivato-
sabb *nyakkendők*, mindennemű keztyűk, esőernyők,
sárczipők, sétatokok, *utazó csikkek*, *kocsitakaró* és
angol plaidek, legfinomabb szappanyok, illat és pí-
pereszerek. Belföldi, angol és olasz *kalapok*, *cylin-
derek* s legjobb szabásu, kézzel varrott *czipők* első-
rendű budapesti cipésmestertől. *Vadász, kerékpár* és
sport czikkek.

Szolid kiszolgálás!

Szabott ár!

Vidéki megrendelések pontosan teljesítettnek.

9—12 *Árjegyzék ingyen és bérmentve.*

Csakis a legújabb divatn czikkek.

Nálam vett cylindert ingyen vasalok.

Nálam vett cylindert ingyen vasalok.

Unitárius Közlöny.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI

Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM.

November 15.
Mátyás hadserege. Tarcsafalvi
Albert.
Boros Sándor siremlékének fel-
avatása. K—cs. Dr. Gál K. és
Halmágyi J. beszéde.
A tordai gymnasium.
Viszhang.

Az ifjúság köréből.
Irodalom.
Daviesné, Lawrence Ellen.
Az unitárius papnövendékék se-
gélyalapjára adakoztak.
Egyházi és iskolai mozgalmak.
Egyleti élet és munkásság.
Hirdetések.

Szivemet Hozzád Emelem

2-ik kiadása szeptemberre bekötvé készen lesz.

Megrendeléseket elfogad a szerző. Ára 2 kor. 40 fill., 6 kor.,
10 kor., 14 kor. A legmagasabb árúak elfántcsont kötésűek.

A kötés Budapesten készült
egy elsőrendű műintézetben.

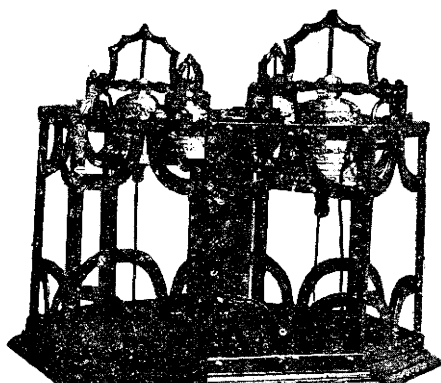

KOLOZSVÁRT,

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSÉNÉL.

1904.

Hazai ipar. Alapított 1770. **Andrásófszky Efraim** Kolozsvárt, a bel- és kül-
magyar-u. sarkán, saj. ház.

Ajánlja a Nagyt papság figyelmébe a jelen kornak megfelelően legujabban berendezett az erdélyi részekben

— legnagyobb —
HARANGÖNTŐDÉJÉT.

Elvállalja minden fajta harang öntését a legnagyobb mérettől legkisebb csegettyűig, zenésileg összhangzó harangcsoportok összeállítását, úgy már meglevő harangokhoz öntendő új harang által azoknak összhangzása eszközését, elhasznált vagy repedt harangok újra öntését és azok becserélését.

Ajánlja továbbá az általa feltalált s a birodalom mindkét felében kiv. szabaddal kitétetett, legujabb rendszer szerinti harangfölszerelést vas koronával, a melynek előnye, hogy forgatható, a harang ingása fogas ringön ahoz alkalmas

zött ágyon történik minden kenőcs nélkül, az ütője szij helyett réz hengeren mozog, az ütő gombja szintén rézből készült s ennek következtében nem gödrözi ki a harang oldalát, mint az eddigi vas ütők; nagy előnye továbbá, hogy a harangozást az eddiginek egynegyedrése erővel eszközöltetik és igen szabályos harangkongást idéz elő. Elvállalja avult harangok újból fölszerelését könnyebb járásmód szerint.

Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesít. — Költségvetéseket kívánatra bérmentesen. — **Szembe nézve.** Huzottvas körharangszék, melynek előnye az, hogy egy négyes összhangzó harangcsoportot egy harangozó kezelhet.

11—12

Csakis a legujabb divatu czikkek.

Bittó Rezső elsőrendű uri divat, kalap, cipők és fehérnemű különlegességek üzlete

Kolozsvár, Mátyás király-tér 12. sz.

Ajánlja dús választékban raktárou lévő czikkeit u. m.: *Ingek* a legjobb francia szabás szerint, galérok, kézelők, zsebkendők, *lábravalók*, *harisnyák*, valamint a valódi Jäger-féle alsó ruhák. Legdivatosabb *nyakkendők*, mindennemű keztyűk, esernyők, sárzipők, sétabotok, *utazó czikkek*, *kocsitakaró* és *angol plaidok*, legfinomabb szappanyok, illat és pipereszerék. Belföldi, angol és olasz *kalapok*, *cylinderek* s legjobb szabásu, kézzel varrott *cipők* elsőrendű budapesti cipésmestertől. *Vadász, kerékpár* és *sport* czikkek.

Szolid kiszolgálás!

Szabott ár!

Vidéki megrendelések pontosan teljesítettnek.

10—12 *Árjegysék ingyen és bérmentve.*

Csakis a legujabb divatn czikkek.

Nálam vett cylindert ingyen vasalok.

Nálam vett cylindert ingyen vasalok.

Unitárius Közlöny.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI

Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM.

A Dávid Ferencz Egylet XX. éve.
Ima. József Lajos. Beszédék és
levelek: br. Petrichevich Hor-
váth Kálmán, dr. Boros György
titkár, Ürmössy Miklós, Daniel
Gábor főgondnok, Perczelné
Kozma Flóra, Grätz Mór. dr.
Hegedüs István, dr. Bedő Al-
bert, dr. Eister Mátyás, Sándor
Gergely, Fazakas Lajos, Lőrinc-
zi Dénes, Szentmártoni Kál-
mán, Józán Miklós, Kiss Sán-
dor, Ferencz József.

Husz év múltán. (Költ.) Murányi
F. Sándor.

Pénztárnoki jelentés. Gálfi Lőrincz.

A D. F. E. (XX.) diszközgyűlés jegy-
zőkönyve.

Stromp László a Budapesti Dávid
F. Egyletben. P. K. F.

A D. F. E. köréből. Tudósító.

Az udvarhelykörü fiók-egyletből.
Pásztor.

Paptársaimhoz Ürmösi József

Pályázat karácsonyi egyházi be-
széd megírására. Végh Mihály.

Az unitárius papnövendékek se-
gélyalapjára adakoztak.

Jótekonyság és buzgóság.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Egyleti élet és munkásság.

Hirdetések.

Az Újév alkalmából kérjük az előfizetések megújítását.
Az Unitárius Közlöny és a Nők Világa a legolcsóbb lapok
az országban. Egész évre 2 korona 40 fill. A D. F. E.
tagjainak csak 2 korona.

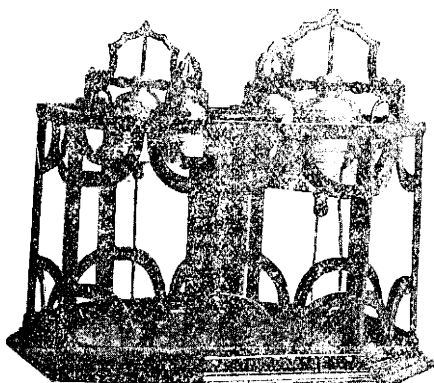
KOLOZSVÁRT,

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSÉNÉI.

1904.

' Hazai ipar. Alapított 1770. **Andrásófszky Efraim** Kolozsvárt, a bel- és kül- magyar-u. sarkán, saj. ház.

Ájánlja a Nagyt papság figyelmébe a jelen kornak megfelelően legújabb berendezett az erdélyi részekben

— legnagyobb — HARANGÖNTŐDJÉT.

Elválllja minden fajta harang öntését a legnagyobb méretűtől legkisebb csegettyűig, zenészileg összhangzó harangcsoportok összeállítását, úgy már meglevő harangokhoz öntendő új harang által azoknak összhangzása eszközését, elhasznált vagy repedt harangok újra öntését és azok becserélését.

Ájánlja továbbá az általa feltalált s a birodalom mindkét felében kiv. szabaddalommal kitüntetett, legújabb rendszer szerinti harangfölszerelést vas koronával, a melynek előnye, hogy forgatható, a harang ingása fogas ringón ahhoz alkalmazható, hogy a harang mozgása, az ütő gombja szintén rézből készült s ennek következtében nem gördüzi ki a harang oldalát, mint az eddigi vas ütők; nagy előnye továbbá, hogy a harangozást az eddiginek egynegyedrésze erővel eszközölhetik és igen szabályos harangkongást idéz elő. Elválllja avult harangok újból fölszerelését könnyebb járásmód szerint.

zott ágyon történik minden kenőcs nélkül, az ütője szij helyett réz hengeren mozog, az ütő gombja szintén rézből készült s ennek következtében nem gördüzi ki a harang oldalát, mint az eddigi vas ütők; nagy előnye továbbá, hogy a harangozást az eddiginek egynegyedrésze erővel eszközölhetik és igen szabályos harangkongást idéz elő. Elválllja avult harangok újból fölszerelését könnyebb járásmód szerint.

Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesít. — Költségvetéseket kívánatra bérmentesen. — **Szembe nézve.** Huzottvas körharangszék, melynek előnye az, hogy egy négyes összhangzó harangcsoportot egy harangozó kezelhet.

12—12

Csakis a legújabb divatu czikkek.

Bittó Rezső elsőrendű uri divat, kalap, cipők és fehérnemű különlegességek üzlete

Kolozsvár, Mátyás király-tér 12. sz.

Ájánlja dús választékban raktárou lévő czikkeit u. m.: *Ingek* a legjobb francia szabás szerint, gal-lérok, kézelők, zsebkendők, *lábravalók*, *harisnyák*, valamint a valódi Jäger-féle alsó ruhák. Legdivato-sabb *nyakkendők*, mindennemű keztyűk, esőernyők, sárzipők, sétatotok, *utasó czikkek*, *kocsitakaró* és *angol plaidek*, legfinomabb szappanyok, illat és pí-pereszerek. Belföldi, angol és olasz *kalapok*, *cylinderek* s legjobb szabásu, kézzel varrott *czipők* elsőrendű budapesti czipésmestertől. *Vadász, kerékpár* és *sport* czikkek.

Szolid kiszolgálás!

Szabott ár!

Vidéki megrendelések pontosan teljesítettnek.

11—12 *Árjegyzék ingyen és bérmentve.*

Csakis a legújabb divatn czikkek.

Nálam vett cylindert ingyen vasalok.

Nálam vett cylindert ingyen vasalok.

„Szívemet hozzád emelem.“ Az »Ellenzék« írja: Öt évvel ezelőtt dr. **Boros** György kolozsvári unitárius theologiai dékán ezen a címen női imakönyvet adott ki. A könyv címe azóta fogalommmá lett. Jelenti a legszerencsésebben megalkotott női imakönyv nevét, melynek példányai azóta az ország minden részébe eljutottak, hogy a női szíveket Istenhez emeljék. A mi viszonyaink között nehéz dolog meghatározni, hogy hol kezdődik egy könyv sikere. Dr. Boros György imakönyvéről a napisajtó, valamint a protestáns hitfelekezetek valamennyi számottevő organuma nagy sikert jegyzett föl. Elismerték, hogy nagybecsű mű. Tartalmában, stílusában egyaránt kiváló. Bár nem vagyunk híjjával imakönyveknek, ez a mű hamar utat tört magának stílusa segítségével, választékos, egyszerű és mégis vonzó nyelvével. A közönség nem tekintette unitárius imakönyvnek: megszerette valláskülömbőség nélkül, mert emelkedett, magasztos imádságaiban, melyek rezgésbe hozzák a szív hurjait, megtalálta az áhitathoz vezető utat. Az első kiadás már egészen elfogyott. A szerző most második bővített kiadásban adta közre. A szöveg ugyanaz, de a külső forma sokkal szebb, tetszetősebb. Az imakönyv mintegy huszféle kötésű kiadásban jelent meg, melyek mindegyike mintaserűnek mondható. A *2 korona 40 filléres* kiadástól a *6, 10, 14 korona*s kiadásig szemet gyönyörködtető egész sorozata a könyvkötészet remekeinek, melyekben a könyvkedvelő is örömet lelheti: vászon, selyem, bársony, elefántcsont és bőrkötés a legszebb kivitelben. Valóban ideje volt, hogy az annyira kedvelt imakönyv méltó formában kerüljön a közönség elé; bizonyára örülni fog mindenki, hogy a munka ismét kapható. Meg lehet rendelni a szerzőnél Kolozsvárt, valamint minden könyvkereskedésben.

Nemzeti Hírlap. Az Istenhez emelkedő lélek érzéseinek és kívánságainak őszinte, igaz tolmácsolója kíván lenni az a kis imádságos könyv, a melyet a fenti cím alatt dr. **Boros** György az unitárius theologia jeles dékánja állított össze első sorban a nőközönség használatára. A szív érzéseinek és benső áhitatának hű tolmácsa lenni igazán »oly cél, melyet óhajthat a kegyes«. Boros György könyvének ebbeli érdemét nemcsak egyházának főtanácsa ismerte el, mikor e munkáját pályadíjjal jutalmazta, de igazolta a közönség, mely szeretettel fogadta a buzgóságnak ezt a könyvét és ugyanannyira, hogy öt év múltán újabb kiadását tette szükségessé.

Dr. Rudas Gerő egyet. magántanár: „Szívemet hozzád emelem“ lélekemelő imádságos könyvét figyelemmel és valóságos élvezettel átolvastam. Biztos vagyok benne, hogy mindenki, aki azt olvassa, ha nem is írásban, de a szívből jövő mély sohajjal megköszöni a Dékán urnak azt az igazi jótéteményt, mellyel e könyv megjelenésével a hívőket megajándékozta

Karácsoni és ujévi ajándékok.

 Kedves, épületes és hasznos karácsoni ajándék szerezhető kevés pénzzel: **Kis gyermekeknek:** *Jó gyermek könyve*. Irta: dr. Boros György, ára 90 fillér. **Tanulóknak és felnőtteknek:** *az unitárius egyház jeleseinek életrajzai* arczképeikkel; a nagy negyedrét csinos füzet ára 1 korona, 10 példány drbja 80 fillér (40 kr.) 20 példány drbja csak 60 fillér. **Nőknek:** *Szívetem hozzád emelem* imádságos könyv. Ára 2 korona 40 fillértől fölfelé. *Édes otthon* a házas életnek és foglalkozásnak vonzó, tanulságos és szépséges leírása. Ára 1 kor., 10 példány drbja 80 fill. (40 kr.) **Dr. Brassai:** Nézetek a vallás eszméjéről. Ára 2 kor. Unitárius Közlöny egész évfolyama a Nők Világával együtt 2 kor 40 fillér. 1902. 1903. 1904. bármelyik évről. Megrendelhetők szerkesztőségünknel és Lepage könyvárusnál Kolozsvárt.

Csintalan Gyula

orgona-, zongora- és harmonium készítő Kolozsvárt.

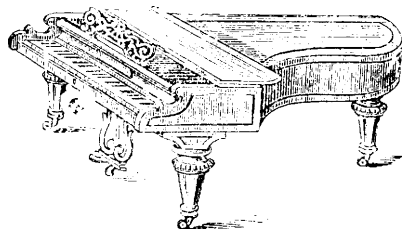
Elvállalok orgona készítést, minden nagyságban, minden kivitelben és stýlben, továbbá javítását, átalakítását, kibővítését és hangolását jótállás mellett.

Elvállalok bármilyen nagy zongora javítást, hosszú zongorák rövidde átalakítását, bőrözését és hangolását.

Készítek oltárokat, szószéket és szószék fölébe való koronát, nemkülönben egész templomi berendezéseket is.

Elvállalom iskolai és szobai harmoniumok javítását és hangolását, úgy helyben, mint vidéken. Vidéki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdezősködésre azonnal válaszolok.

Miért továbbra is becses figyelmébe ajánlom magamat. A t. közönség és egyházak pártfogását kérve, maradtam tisztelettel

„A jógyermek könyve.“

Irtta: dr. Boros György. I. ára 40 fill., II. ára 50 fill.

Jógyermek könyve. Ellenzék 1904. év október hó 3-án. Dr. Boros György ilyen czimen ismert valláserkölcsi tanításai most második kiadásban jelentek meg. Az első kiadás már több éve elfogyott s a szerzőt sokan sürgették, hogy rendezzen művéből második kiadást. Ez valóban szükséges is volt, mert a munka csakugyan bevált. Ne kicsinyeljük e munka érdemét. Nincs a pedagógiában nehezebb feladat, mint az első valláserkölcsi alapot megadni a hat éves gyermeknek. A ki ilyen célzt szolgáló művet akar írni, annak studiummá kell tennie, a zsenge fiatal lelket, hogy annak felfogásához és észjárásához alkalmazkodni tudjon. Ez a studium meglátszik dr. Boros György munkáján, mert a valláserkölcsi fogalmakat értelmezni tudja a gyermekész perspektívája szerint. Ennek a kiadásnak alapgondolata, hogy a család körében kell foglalkoztatni a gyermeket és megmunkálni a lélek talaját a későbbi tanítások befogadására. Ehhez képest nagyon praktikusán van beosztva a könyv. Minden fejezet verssel kezdődik, mely után beszélgetések és kérdések következnek, végül pedig utasítás a tanító számára. Az első kiadástól eltérőleg az első és második osztály tananyaga külön van választva, a mi megkönnyíti a tanító munkáját. Az új kiadásban illusztrációk is vannak. Kíváncos volna, ha a kis könyvecske, mely a teologus és pedagógus elme közös munkája, minél nagyobb elterjedést nyerjen az ifjúság lelki nevelésében, melyre szerzője szánta. Kapható Lepage Lajos könyvkereskedésében Kolozsvárt.

Nemzeti Hírlap 1904. év október hó 4-én. Unitárius iskolákban már régóta közkezen forog ez a kedves hangon írt két kis füzet, a melyekkel dr. Boros György — egészen új irány szerint — akarja a gyermekek erkölcsi érzéseit ébresztgetni. A két kis füzet pedagógiai körökben általános és nagy elismeréssel találkozott beosztásának czélszerűségénél, hangjának könnyedségénél és a kisgyermek értelmi felfogásához való alkalmazkodásánál fogva. Most a két kis füzetből lényegesen átdolgozott kiadást rendezett a szerző, mely a könyv helyes céljainak még jobban megfelel. Ezt a kiadást jól sikerült képekkel illusztráltatta. A könyvnek egyik igen hasznos oldala az, hogy a tanítónak a kérdéshez és beszélgetéshez ügyes vezérfonalat is nyújt.

Ujság 1904. október 12. Vezessük úgy a gyermekek lelki életét, hogy ne csak a tudás körében haladjanak előre, de legyenek jók, igazak, isent és embert szeretőek. Tegyük őket igazán boldogokká. E cél eléréseért munkál minden szülő, minden tanító. E cél elérését tűzte maga elé a jelzett könyv írója is. Vezérfonalat írt a tanítók és szülők számára, hogy a nevelés legmagasztosabb célját megközelíthessék s tankönyvet adott a gyermek kezébe, hogy a tanító, vagy szülő kalauzolása mellett megismerjék az ember legszebb, legmagasztosabb kötelességeit.

A szerző igen helyesen azt vallja, hogy: „a családi élet körében kell foglalkoztatni a gyermeket, s erkölcsi életét azzal a tudattal kell ébresztetni, hogy Istentől van minden s Isten előtt semmi cselekedet, gondolat el nem rejtethető. Ez a nevelési elv világítja be egész munkáját, ez látszik ki minden mondatából, minden sorából. Tekintetbe vette azt, hogy az ily koru és fejlettségű gyermekeknek a vallástudomány keretébe tartozó dogmai fogalmak nem valók s ezek helyett adott erkölcsi történeteket, csengő-bongó verseket, imákat.

Munkájában a közlő és kérdeve kifejtő tanalak úgy van kerestül vive, hogy a munkaidőhöz mért bővítéssel vagy kihagyásokkal minden I-s és II-ik osztálylyal foglalkozó tanító, pap, vezérkönyv gyanánt használhatja. Haszonnal használhatják a gyermekeikért fáradni kész anyák is. Sokan vannak köztük, kik hitvitákat felfogják s tette készen várják az útmutatást. — Előttük van két füzetben.

Magyar Paizs 1901. október 13. A jó gyermek könyve. Két kis füzetkét kaptam, barátság emlékeül, s nem azért, hogy az ujságban ismertessem; de azért ismertetem, mert jól esik nekem. Mindhettőnek az a címe, hogy: A jó gyermekek könyve, s vallás-erkölcsi tanítások vannak mindenikben; az elemi iskolák I. osztálya számára van az egyik s II. osztálya számára a másik.

Dr. Boros György kolozsvári theológiai tanár írta, s most második kiadásban jelentek meg. Dr. Boros György — talán nem rossz szó: telítve van a magyar, angol és amerikai vallás-erkölcsi hitélettel, philosophiával; akadémián felnőtteknek a tanára, de kevés ember van, aki olyan szeretettel foglalkozzék a kisdedeknek való megfigyeléssel, mint ő; aki olyan nagy lelki odaadással és találóan foglalkozzék az igazi pedagógiával, mint ő. Én legalább nem láttam még olyan tankönyvet, mely úgy hozzá illeszkedik a gyermekhez, mint ez a két kis könyv. Tankönyveinket első sorban az jellemzi, hogy nemcsak a tanuló nem, de a tanár sem érti meg. Dr. Boros könyvét kibetűzheti a 6—8 éves gyermek s mintha ő találta volna ki azt a kis tözténetet. Különbben teljes utmutatást ad a könyv végig a tanítónak is a beszélgetés üzésére — füzésére. A könyvekben vannak versecskéik, elbeszélések, képek s a tanító számára magyarázatok. Ugy jelenik meg ez a könyv a gyermekek között, mint egy gondos kertész a virágjai között. A könyvben hire-pora sincs az egyháziaskodásnak. Minden gyermeknek való. S minden gyermeket jóra nevel, vallásosságra és erkölcsösségre. Az egyik könyvnek 40 fillér a másiknak 50 fillér az ára. — A ki igazán szereti a gyermekekkel foglalkozni, vegye egyik kezére a gyermeket s vegye a másik kezébe ezeket a könyveket.

Csintalan Gyula

orgona-, zongora- és harmonium készítő Kolozsvárt.

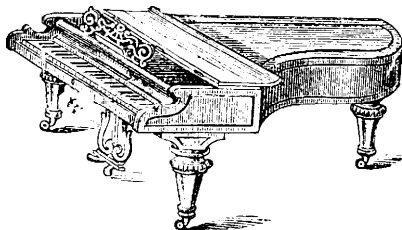
Elvállalok orgona készítést, minden nagyságban, minden kivitelben és stýlben, továbbá javítását, átalakítását, kibővítését és hangolását jótállás mellett.

Elvállalok bármilyen nagy zongora javítást, hosszú zongorák rövidde átalakítását, bőrozését és hangolását.

Készítek oltárokat, szószéket és szószék fölébe való koronát, nemkülönbben egész templomi berendezéseket is.

Elvállalom iskolai és szobai harmoniumok javítását és hangolását, úgy helyben, mint vidéken. Vidéki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdezősködésre azonnal válaszolok.

Miért továbbra is becses figyelmébe ajánlom magamat. A t közönség és egyházak pártfogását kérve, maradtam tisztelettel

Az Aranyos-Tordaköri fiók egyesület pénztárába fizettek: Albert János, Nagy Balázs Torda, Gál Lajos Kövend 904-re, Létay Domokos Sinfalva 903—905-re.

A Háromszékköri fiók egyesület pénztárába fizettek: Végh Mihály Árkos, Albert Lőrincz Bölön, Gábor Dénes Kőkös 903-ra, Kádár Sándor S.-Kőröspatak 901—902-re, Unitárius egyház község N.-Aj 900—902-re, Bölöni Vilmosné S.-Kőröspatak 903—904-re, Veress György Brassó, Hosszu Ferencz Kálnok, Székely Zsigmond Kálnok 903-ra, Unitár. egyh. község Árkos 903-ra, Unitár. egyh. község Kőkös 902—903-ra, Török Sándor Brassó 903—904-re, ifj. Székely Elek S.-Szt.-György 903-ra, Utó Gábor Kálnok, Berde Ferencz Laborfalva 904-re, Özv. Utó Benjáminné, Utó András S.-Szt.-György, Özv. Boncza Györgyné S.-Kőröspatak 903—904-re, Bedőházy Gábor Szt.-György, Hegedűs Mihály Prásmár, Hort Józsefné Brassó 903-ra, Barabás Sándor Árkos 902—901-re, Zoltán Albert S.-Szt.-György, Simon László S.-Szt.-György 904-re, id. Bedő Lajos Kálnok 98—90-re, id. Barabás Ferencz Árkos 903—904-re, Kádár Lajos Laborfalva 903—904-re, József Lajosné, József Lajos Kilyén 904-re, Bölöni Vilmos S.-Kőröspatak 903—4-re.

A Maroskőri fiók egyesület pénztárába fizettek: Sófávi Gergely Ny.-Szereda 904-re, Fazakas Lajos, Fazakas Lajosné Ny.-Szt.-Márton 903—94-re, Ma-

rosi Lajos Vadad 902—903-ra, Marosi Lajosné 903-ra, Nagy Jenő Jobbágyfalva 901—903-ra, Bartalis József Csikfalva 903-ra, Csécs István M. Jára 904-re, György Albert Ikland 903—904-re, Kilyén Lajos Ikland, Boór Károly Karolopagó, Boór Lajos B.-M.-Szombat 904-re, Boór Elemér Debreczen, Unitár. leány egyh. község Székes Unitár egyh. község Ikland, Unitár. egyh. község Nagyerne, Filep Domokos Ikland, Kovács Béla Debreczen Boór Károlyné Brassó, Nagy Vilmos F.-Köhér, György Gyula Ikland 904-re, Kelemen Árpád Kaál 90—903-ra, Nagy János Ny.-Szt.-László 901—902-re, Balog János Jobbágyfalva 903—904-re, Mikó Árpádné M.-Vásárhely, Horváth Miklósné, Dr. Sárkány Miklósné M.-Vásárhely 903—904-re, Nagy Benedek Ny.-Szereda, Kárászke Árpád, Herszényi Bálintné, Csongvai Lajos Kelemen Albert, Kelemen Albertné, Dr. Barabás József, Schuller József M.-Vásárhely, Boór Jenő Ikland 904-re

Az egyesület perselyébe ajándékoztak: Zelig Dávid N.-Ilonda 5 kor, Gábor Albertné Martonos 20 fill., Simon László S.-Szt.-György 20 fill., Özv. Nagy Tamásné V.-Szt.-Iván 60 fill., Nagy Miklósné Tompa 1 kor. — Fogadják az egyesület köszönetét.

Kolozsvár, 1904. szept. 23-án.

Gálfi Lőrinc,
pénztárnok.

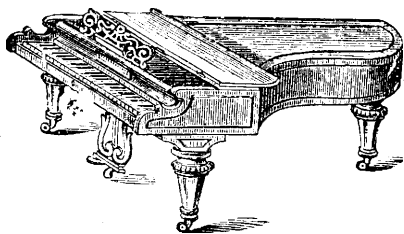
„A jógyermek könyve“ 2-ik kiadásban

Vallásitanítással foglalkozó olvasóinknak, a lelkes és tanító uraknak, s reméljük a szülőknek is jó hirt mondunk, midőn jelentjük, hogy a *Jógyermek könyve* 2-ik kiadása megjelent. A kis könyv két önálló darab. Az 1 és 2-ik elemi osztályok részére a czélszerűség szempontjából külön kellett választani. A könyvek tan és vezérkönyvül is szolgálnak. Egy megtanulandó kis versbe van foglalva a tárgy, ezután *beszélgetés* alakjában s igen gyakran egy vagy két elbeszélésben, rajzban meg van világítva. Végül a vallásitanító figyelmébe ajánlva némely fontos tudnivalók. Egy néhány *szép kép is díszíti*. Szerző reméli, hogy a könyv hasznos, czélszerű és kedves lesz nemcsak a vallásitanítóknak és tanulóknak, hanem szülőknek is. Az első osztály könyve 40 fillér, a második osztályé 50 fillér. Megszerezhetők *Lepage* könyvkereskedőnél Kolozsvárt.

Dr. Boros György.

Csintalan Gyula

orgona-, zongora- és harmonium készítő Kolozsvárt.

Elvállalok orgona készítést, minden nagyságban, minden kivitelben és stylben, továbbá javítását, átalakítását, kibővítését és hangolását jótállás mellett.

Elvállalok bármilyen nagy zongora javítást, hosszú zongorák rövidde átalakítását, bőrzését és hangolását.

Készítek oltárokat, szószéket és szószék fölébe való koronát, nemkülönbben egész templomi berendezéseket is.

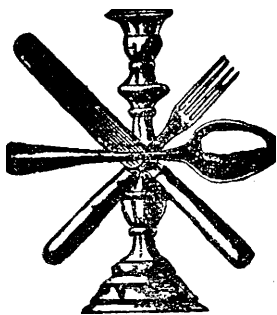
Elvállalom iskolai és szobai harmoniumok javítását és hangolását, úgy helyben, mint vidéken. Vidéki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdezősködékre azonnal válaszolok.

Miért továbbra is becses figyelmébe ajánlom magamat. A t. közönség és egyházak pártfogását kérve, maradtam tisztelettel

6—12

CSINTALAN GYULA.

Egy háztartási mérleg ingyen

Mesésen olcsó árak mellett küldöm szét tulajdonított raktáromból világhírű s kiválóságukért általános kedvelt **mexikói ezüst-áruimat**

és pedig:

6 drb.	mexikói ezüst asztali kést,	
6 "	" " " evő-villát.	
6 "	" " " evő kanalat.	
12 "	" " " kávéskanalat,	6—6
6 "	kiváló deszertkést.	
6 "	" " deszertvillát.	
1 "	mexikói ezüst levesmerítő kanalat,	
1 "	" " tejmerítő kanalat,	
2 "	elegáns szalon asztali gyertyatartót,	

46 darab összesen csak 6 forint 50 kr.

Minden megrendelő ezenkívül **jutalomképpen** egy szavatosság mellett pontosan működő 12 és fél kiló hordképessegű, **háztartási mérleget** kap **ieljesen díjtalanul**. — A **mexikói ezüst** egy teljesen fehér fém (belül is), melynek tartósságáért és kiváló minőségeért **jótállást** vállalok. Szétküldése a pénz előze és megküldése esetén vagy utánvétellel történik az európai raktárból: **AUFFENBERG JÓZSEF, Budapest, VII., Huszár-u. 6.**

Jótékonyság és buzgóság.

A polgári unitárius egyházközség harmonium és harangalapjára tett kegyes adakozások : (III. ik közlemény.) Damokos Árpád tanári lakos 9. sz. gyűjtőívén : Damokos Árpádné, Damokos Árpád 5—5 kor., Strasser Arnold, Löwensohn Jenő, Fodor István, Hönig Mór, L. Hirsch Ignátz, Strasser Jonás, Weisz Márton, Kiss Adolf, Lorsch János 1—1 kor., Korcika Miklós 80 fill., Plaschner Fülöp, Stern Márk 60—60 fill., dr. Hirsch Sándor, dr. Debreczeni József, Böhl Antal, Strausz Antal 50—50 fill., Krausz Henrik, M. K., Belak János, ifj. Mautner, Spitzer Elek, Walder Mihály, Gold Miksa, Fischer Mór, Freytag Arthur, Spettl Imre, Dramata György, Kiss Róbert, Sikos Károly 40—40 fill., Melan Henrik, Németh József, Klein Ignátz 30—30 fill., Tóth István, Sfarrod Miksa, Müller Adolf, Lakos István, Samuel Jakab, Fischer Jenő, Czeiner Frigyes, Zehnteiler Ede, Hirsch F., Szodola Lajos 20—20 fill. Együtt 31 kor. 30 fillér.

Ürmösi József lelkész 133. sz. gyűjtőívén : Császár János, J. Berki István 20—20 kor., Berki Ferencz 12 kor., Ürmösi József 8 kor., Takács János 5 kor., Schwaiger Ferencz, Császár János, D. Berki János, S. Szabó János, Listár István, Berki Mihály, Sz. Nagy József 4—4 kor., Sebők István, Kalocsa Péter, ifj. Kiss János, Kalocsa János, D. Molnár János, K. Tóth János, id. Gróf János, Kiss János 3—3 kor., Müllner Mihály, Fantus Samu, Horváth József, id. Kiss János, F. Bakos József, T. Szűcs István, Szűcs Ferencz, id. Gróf Imre, K. Császár József, B. Szabó János, Szokó István, Pál István, T. Berki István Kovács Mihályné, Kovács Lajos, Keresztes István, K. Nagy József 2—2 kor., K. Császár Józsefné, László Józsefné, Puskás Gyula, özv. Borbély Józsefné, Matyók Jánosné, Szabó Ferencz, Listár Józsefné, F. Szűcs Ferencz, id. Császár János, Gál István, ifj. Gróf János, id. Vörös József, Gróf József, Frank Alajos, Berta János, Pákay Béla, Szabó Mariska 1—1 kor. Együtt 168 korona.

Br. Petrichevich Horváth Kálmán ur 20 kor., Főt. Ferencz József püspök ur 5 kor. Együtt 25 kor.

Gál Miklós datki lelkész 101. sz. gyűjtőívén : Gál Miklós 2 kor., L. Gy., Szabó D. 1—1 kor., Séder Ida, Ráduly J., Égeni Samu 60—60 fill., Nistor Joákim 60 fill. Együtt 6 kor. 30 fillér.

Ürmösi Károly jánosfalvi lelkész 99. sz. gyűjtőívén : Ürmösi Károly 2 kor., Darkó Pál 1 kor., id. Kelemen Mózes 60 fill., Kiss György, Márkos András, ifj. Kelemen Mózes, Sárdi Hector, Benedek Mózes, Kelemen Lőrincz, ifj. László Mózes, László Miklós, Mezei Hektor, Vas Mózes 40—40 fillér, Mezei Dénes, V. László András, id. László Károly 30—30 fillér, Varga Mózes, Benedek Ferencz, László Hektor, Mis Benjámin, László Mózes, Hegyi Mózes, László Áron, Márkos József, Benedek Ferencz, Fekete Pál, Geréd János, Fabric József, Péter József, alsó László Sándor, ifj. Szász Mózes, id. Sándor András, Vas András, Molnár József, Jobb András, Vas Domokos, Balog András, alsó László Dénes, Szabó Sándor, alsó Sándor Ferencz, Jobb Ferencz, ifj. Vas Albert, László Albert, Márkos Ferencz, Szász János, László Bálint, id. László András, Sándor Dénes 20—20 fillér, László György, Barabás Áron, Szentannai Zsigmond, Bálint Zsigmond, Varga András 10—10 fillér. Együtt 15 kor. 60 fill.

E közlemény összege : 246 kor. 20 fillér. A mult közleményeké 137 kor., 98 fill. Együtt 384 kor. 18 fillér

Fogadják e nemes szívű adakozók az egyházközség nevében hálás köszönetünket. Polgári István

J. Berki István, gondnok.

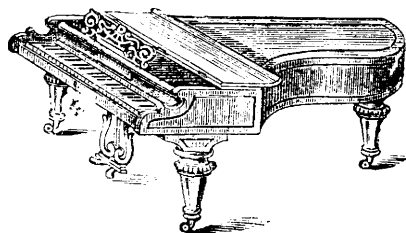
Ürmösi József, lelkész.

Csintalan Gyula

orgona-, zongora- és harmonium készítő Kolozsvárt.

Elvállalok orgona készítést, minden nagyságban, minden kiviteiben és stílusban, továbbá javítását, átalakítását, kibővítését és hangolását jótállás mellett.

Elvállalok bármilyen nagy zongora javítást, hosszú zongorák rövidde átalakítását, bőrozését és hangolását.

Készítek oltárokat, szószéket és szószék fölébe való koronát, nemkülönbén egész templomi berendezéseket is.

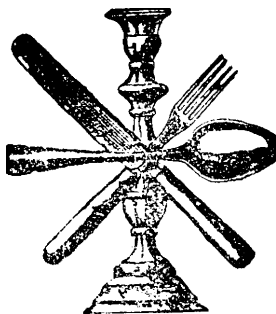
Elvállalom iskolai és szobai harmoniumok javítását és hangolását, úgy helyben, mint vidéken. Vidéki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdezősködésre azonnal válaszolok.

Miért továbbra is becses figyelmébe ajánlom magamat. A t. közönség és egyházak pártfogását kérve, maradtam tisztelettel

5—12

CSINTALAN GYULA.

Egy háztartási mérleg ingyen

Mesésen olcsó árak mellett küldöm szét tülhalmozott raktáromból világhírű s kiválósgukért általánosan kedvelt **mexikói ezüst-áruimat**

és pedig:

6 drb.	mexikói ezüst asztali kést,	
6 "	" " evő-villát,	
6 "	" " evő kanalat,	
12 "	" " kávéskanalat,	5—6
6 "	kiváló deszertkést,	
6 "	" deszertvillát,	
1 "	mexikói ezüst levesmerítő kanalat,	
1 "	" tejmerítő kanalat,	
2 "	elegáns szalon asztali gyertyatartót,	

46 darab összesen csak 6 frt 50 kr.

Minden megrendelő ezenkívül **jutalomképpen** egy szavatosság mellett pontosan működő 12 és fél kiló hordképességű, **háztartási mérleget** kap **ieljesen díjtalanul**. — A **mexikói ezüst** egy teljesen fehér fém (belül is), melynek tartósságáért és kiváló minőségeért **jótállást** vállalok. Szétküldése a pénz előze es megküldése esetén vagy utánvétellel történik az európai rak-tárból: **AUFFENBERG JÓZSEF, Budapest, VII., Huszár-u. 6.**

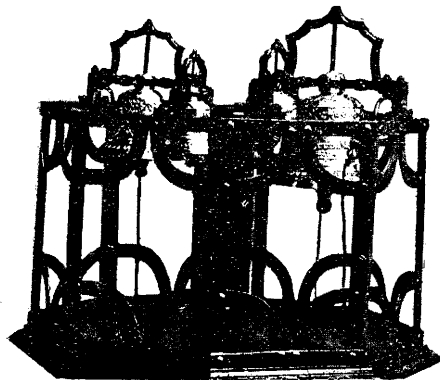
szívben a tette kész akaratot. S nekünk ez a fő, hogy mindenki akarjon jót tenni! Gondoljunk a szegényekre. Ne feledjük hány árva van és szeretet-házunk nincsen. — **Ifju unitárius.** Szép dolog, hogy ön is „berukkolt” az egyetbe Nem is rossz „kompania” ez. Az egész fizetni való csak 1 frt. Igaza van, egy jókedvű inulató társaságban a „czigánynak” csak úgy dobják oda nemis a forintot hanem az őt vagy tiz koronást. Erről mi nem szeretünk beszélni. Legyen üdvözlőve körünkben s barátait is buzdítsa példája követésére.

„Szívemet hozzád emelem” dr. Boros Györgynek ily című női imádsá-

gos könyve a pünkösti ünnepre második és bővített kiadásban fog megjelenni. Megrendelést elfogad lapunk szerkesztősége. A könyv ára az eddigi: vászonkötés 2 kor. 40 fillér, diszes bőrkötés aranynyomással 6 kor, bársony 10 korona. A kik a kötésben különös módosítást óhajtanak, szíveskedjenek rövid idő alatt intézkedni.

Szerkesztőségünkben kapható: Édes otthon, a ház berendezésének és a házas életnek kedves leírása, ára 1 kor. — Józán fölfogás a bibliáról. (Ingyen) — Unitárius jelesek, arcképekkel Dávid Ferencztől Ferencz Józsefig, ára 1 kor.

Hazai ipar. Alapított 1770. **Andrásófszky Efraim** Kolozsvárt, a bel- és kül-magyar u. sarkán, saj. ház.

Ájánlja a Nagyt papság figyelmébe a jelen kornak megfelelően legújabb berendezett az erdélyi részekben

— legnagyobb —

HARANGÖNTŐDÉJÉT.

Elvállalja minden fajta harang öntését a legnagyobb méretűtől legkisebb csengettyűig, zenészileg összhangzó harangcsoportok összeállítását, úgy már meglevő harangokhoz öntendő új harang által azoknak összhangzása eszközését, elhasznált vagy repedt harangok újra öntését és azok becserélését.

Ájánlja továbbá az általa feltalált s a birodalom mindkét felében kiv. szabadalommal kitüntetett, legújabb rendszer szerinti harangfűszerelést vas koronával, a melynek előnye, hogy forgatható, a harang ingása fogas ringón ahhoz alkalmas

zöttágyon történik minden kenőcs nélkül, az ütője szij helyett réz hengeren mozog, az ütő gombja szintén rézből készült s ennek következtében nem gödrözi ki a harang oldalát, mint az eddigi vas ütők; nagy előnye továbbá, hogy a harangozást az eddiginek egynegyedrése erővel eszközölteik és igen szabályos harangkongást idéz elő. Elvállalja avult harangok újból fűszerelését könnyebb járásmód szerint.

Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesít. — Költségvetéseket kívánatra bérmentesen. — **Szembe nézve.** Huzottvas körharangszék, melynek előnye az, hogy egy négyes összhangzó harangcsoportot egy harangozó kezelhet.

2—12

Joánovics Testvérek Fényképészeti és Festészeti Műterme

Felölt Kató J.

Kolozsvár, Mátyás király-tér 32.

Telefon 150. szám.

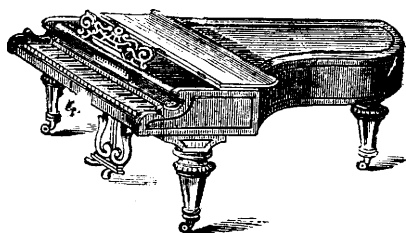
SPECIÁLISTÁK GYERMEKFELVÉTELEKBEN.

Ájánljuk elsőrendű műtermünket, mely ujonnan berendezve a legmeszebb menő kívánalmaknak is megfelelő. **Öltözők a n. é. közönség rendelkezésére állanak.** — **Aquarellek és olajfestmények** úgy természet, mint képek után jótállás mellett a legkitünőbb kivitelben készíttetnek. **Nagyítások** platin-, pigment- és fényes papíron. **Csoportok** egyletek és családok számára.

Hízonkivüli felvételek. Képekreték minden nagyságban és minőségben. **A volt KATÓ J. czég minden fe vételéből utánrendelések elfogadtatnak.**

Csintalan Gyula

orgona-, zongora- és harmonium készítő Kolozsvárt.

Elvállalok orgona készítést, minden nagyságban, minden kivitelben és stílusban, továbbá javítását, átalakítását, kibővítését és hangolását jótállás mellett.

Elvállalok bármilyen nagy zongora javítást, hosszú zongorák rövidde átalakítását, bőrizését és hangolását.

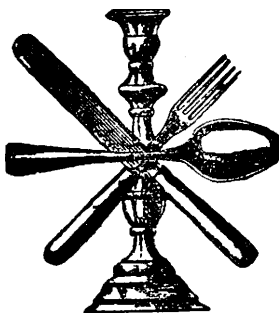
Készítek oltárokat, szószéket és szószék fölébe való koronát, nemkülönbben egész templomi berendezéseket is.

Elvállalom iskolai és szobai harmoniumok javítását és hangolását, úgy helyben, mint vidéken. Vidéki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdezősködésre azonnal válasszok.

Miért továbbra is becses figyelmébe ajánlom magamat. A t. közönség és egyházak pártfogását kérve, maradtam tisztelettel

CSINTALAN GYULA.

Egy háztartási mérleg ingyen

Mesésen olcsó árak mellett küldöm szét tul-
halmozott raktáromból világhírű s kiválósá-
gukért általá- **mexikói ezüst-áruimat**
nosan kedvelt

és pedig:

6 drb.	mexikói ezüst asztali kést,
6 "	" " evő-villát,
6 "	" " evő kanalat,
12 "	" " kávéskanalat,
6 "	kiváló deszertkést,
6 "	" deszertvillát,
1 "	mexikói ezüst levesmerítő kanalat,
1 "	" tejmerítő kanalat,
2 "	elegáns szalon asztali gyertyatartót,

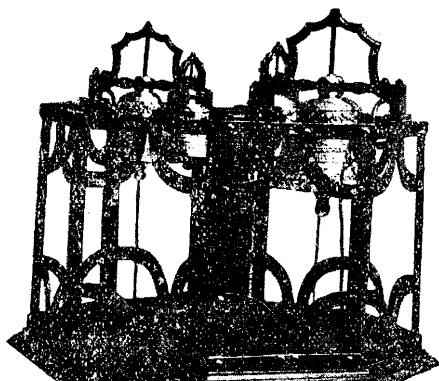
46 darab összesen csak 6 frt 50 kr.

Minden megrendelő ezenkívül **jutalomképpen** egy szavatosság mellett pontosan működő 12 és fél kiló hordképességű, **háztartási mérleget** **kap teljesen díjtalanul.** — A **mexikói-ezüst** egy teljesen fehér fém (belül is), melynek tartósságáért és kiváló minőségeért **jótállást** vállalok. Szétküldése a pénz előze' es megküldése esetén vagy utánvétellel történik az európai raktárból: **AUFFENBERG JÓZSEF, Budapest, VII., Huszár-u. 6.**

zenkét cikk az unitárizmusról 60 fil-
lérért kapható a kolozsvári könyv-
kereskedőknél. **A f. egyletek t. titká-
rainak.** A szerkesztő kéri küldjenek
tudósítást minden egyleti és egyházi
mozgalomról. A nagyobb körökben
szíveskedjenek másoknak is megbí-
zást adni, hogy ne történjék meg a
minek mai számunkban nyoma van.
— **Rudolf Bp.** A tudósításból csak a
névsort használhattuk föl, mivel ezt

olyan kézből kaptuk, hogy nem le-
hetett mel'őznünk. már azért sem,
hogy más tárgyra is megnyerhessük
élénk tollát. A titkárok sorsa nem
irigylendő, de úgy segítünk magun-
kon, hogy türelemmel viseljük és
munkába fjtjuk a bánatot. — **Női-
vasóinknak.** A Nők Világa jövő szá-
mában több érdekes cikk mellett
nevezetes lesz egy amerikai unitárius
nőpap cikke

Hazai ipar. Alapított 1770. Andrásófszky Efraim Kolozsvárt, a bel- és kül-
magyar-u. sarkán, saj ház.

Ajánlja a Nagyt papság figyelmébe a
jelen kornak megfelelően legújabbán
beren-
dezett az erdélyi részekben

— legnagyobb —

HARANGÖNTŐDÉJÉT.

Elvállalja minden fajta harang önté-
sét a legnagyobb mérettől legkisebb cse-
gettyűig, zenésileg összhangozó harang-
csoportok összeállítását, úgy már meglevő
harangokhoz öntendő új harang által azok-
nak összhangozása eszközését, elhasznált
vagy repedt harangok újra öntését és azok
becserélését.

Ajánlja továbbá az általa feltalált s a
birodalom mindkét felében kiv. szabada-
lommal kitüntetett, legújabb rendszer sze-
rinti harangfűlszerelést vas koronával, a
melynek előnye, hogy forgatható, a ha-
rang ingása fogas ringón ahoz alkalma-
sított helyett réz hengeren mozog, az üttő gombja
szintén rézből készült s ennek következtében nem görbüti ki a harang oldalát, mint az eddigi vas
ütők; nagy előnye továbbá, hogy a harangozást az eddiginek egynegyedrésze erővel eszközölteik
és igen szabályos harangkongást idéz elő. Elvállalja avult harangok újból fűlszerelését könnyebb
járásmod szerint.

Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesít. — Költségvetéseket kívánatra bér-
mentesen. — **Szembe nézve.** Huzottvas körharangszék, melynek előnye az, hogy egy négyes
összhangozó harangcsoportot egy harangozó kezelhet.

2—12

VERESS LÁSZLÓ,

o o Kolozsvár, monostori-ut 35. — Távbeszélő 401. szám o o

Ajánlja jól berendezett

FÜSZERKERESKEDÉSÉT

u. m.: Czukor, czukorka, kávé, liszt, kása, grog és csemege sajt stb.
Valódi tiszta ízű asztali és pecsenye borok. Friss töltésű ásványvizek Kőbányai és
monostori sörök. Cognak, rum, likörök. Thea, thea-sütemény, cacao és csokoládé. Friss
fehér sütemény Matnay és Hutter sütődjéből. Kötő házi kenyér.
Magy. kir. dohánytőzsde, okmány-bélyeg, váltó-úrlap és postai értékpapírok.
Szíves pártfogását kérve

Tisztelettel: **Veress László.**

Az 1857-ben alakult és leg-felsőbb helyen engedélyezett

Első magyar általános biztosító-társaság

BUDAPESTEN, Vigadó-tér, saját palotájában.

Egyszáztizenegy millió korona alappal bir és biztosításokat elvállal:

a) **Tűzkár ellen** (ha azt gyújtó villám okozta is) épületekre, gyárakra, gépekre, gazdasági és iparkészletekre, árukra, butoraiműekre, marhaállományra stb.;

b) **szállítmányi károk ellen** vizen, szárazon és vasuton;

c) **jégkárok ellen** teljes kártérítéssel és

d) **az ember életére** (az alább felsorolt különböző módokat szerint).

A biztosítási díjak **lehető jutányosak** s a felmerülő károk a leggyorsabban és legméltányosabban térítettek meg.

e) **betöréses lopás ellen**: magánháztartási berendezéseket; áruraktárakat, készpénzt és értékpapírokat, bankokat és zálogházakat stb. **a legjutányosabb díjtételek mellett.**

A társaság lakházakat és gazdasági épületeket tűzkár ellen 12 évre is — és pedig oly módon — biztosít, hogy az első s a tizenkettedik évben díj egyáltalán nem fizetendő; 6 évre díjváltó fedezet mellett kötött biztosításnál a díjfizetés szintén csak a második évben veszi kezdetét.

A gazdaközönség tűzbiztosításait átalány alakjában a legjutányosabb díjtételek mellett eszközli.

Életbiztosítások mindenféle módokat szerint érvényesek a természetes elhalálózásán kívül:

1. a háboru veszélyeire minden pótdíj nélkül;
2. a párbaj esetére;
3. az öngyilkosság folytán bekövetkező halálesetekre;
4. baleset folytán történő elhalálózás esetére stb.

Kormányzó közegek:

Igazgatóság: Harkányi Frigyes, Jeney Lajos, László Szigmond, Ormody Vilmos, gróf Zichy Nándor igazgatók. — Szende Károly aligazgató.

Erdélyre: Kolozsvári főügynökség: **Mihály Zoltán** titkár.
Brassói „ **Szöllősy Etele** „

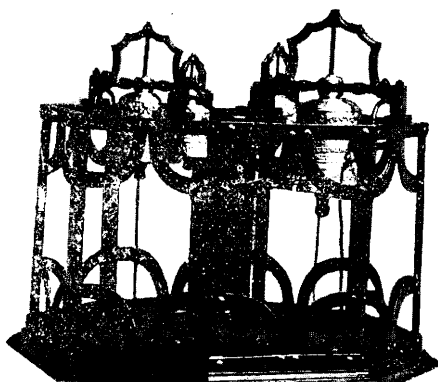
A keresztorköri Dávid Eerencz-Egylet jan. 30-án Sz. kereszturt választmányi ülést tart. Tárgyai: A választmány 105. sz. leirata; ajánlat a titkári állás betöltése iránt; intézkedés a tagdíjak és a tavaszi közgyűlés ügyében.

Kérelem a kereszturköri főkegylet tagjaihoz. Tisztelettel fölkérem a tagokat, hogy ugy esetleg hátralékaikat mint ez évi tagsági díjaikat minél előbb befizet.

sziveskedjenek. Fiátfalva, 1904. jan. 30. Geréb Zsigmond pénztárnok.

A jelszót „Mindenki gyűjtsön maga melé még egy tagot“ olvasóink kezdik megtanulni és megtartani. Az eddigi bejelentések szépen igazolják. De is igaz, hogy sokan vannak még hátralékban. Minthogy a szerkesztőség s az egyet vezetősége nem a maga hasznát keresi, hisszük, hogy jelszavunk befog jutni a szívekbe mindenütt.

Hazai ipar. Alapított 1770. Andrásföszky Efraim Kolozsvárt, a bel- és kül-magyar u. sarkán, saj. ház.

Ajánlja a Nagy papság figyelmébe a jelen kornak megfelelően legújabb berendezett az erdélyi részekben

— legnagyobb —

HARANGÖNTÖDÉJÉT.

Elvállalja minden fajta harang öntését a legnagyobb méretűtől legkisebb csemetyűig, zenésileg összhangzó harangcsoportok összeállítását, úgy már meglevő harangokhoz öntendő új harang által azoknak összhangzása eszközését, elhasznált vagy repedt harangok újra öntését és azok becszerelését.

Ajánlja továbbá az általa felhalált s a birodalom mindkét felében kiv. szabadalommal kiüntetett, legújabb rendszer szerinti harangfölszerelést vas koronával, a melynek előnye, hogy forgatható, a harang ingása fogas ringon ahoz alkalmazható, az ütő gombja szintén rézből készült s ennek következtében nem görbül ki a harang oldalát, mint az eddigi vas ütők; nagy előnye továbbá, hogy a harangozást az eddiginek egynegyedrésze erővel eszközöltetik és igen szabályos harangkongást idéz elő. Elvállalja avult harangok újból fölszerelését könnyebb járásmód szerint.

Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesít. — Költségvetéseket kívánatra bementesen. — **Szembe nézve.** Huzottvas körharangszék, melynek előnye az, hogy egy négyes összhangzó harangcsoportot egy harangozó kezelhet.

2-12

VERESS LASZLO,

o o Kolozsvár, monostori-ut 35. — Távbeszélő 401. szám o o

Ajánlja jól berendezett

FÜSZERKERESKEDÉSÉT

u. m.: Czukor, czukorka, kávé, liszt, kása, grog és csemege sajt stb.
Valódi tiszta ízű asztali és pecsenye borok. Friss töltésű ásványvizek. Kőbányai és monostori sörök. Cognak, rum, likörök. Thea, thea-sütemény, cacao és csokoládé Friss fehér sütemény Mattay és Hutter sütődéjéből. Kitűnő házi kenyér.
Magy. kir. dohánytözsde, okmány-bélyeg, váltó-írlap és postai értékcikkek.
Szíves pártfogását kérve

Tisztelettel: Veress László.

Az 1857-ben alakult és leg-

felsőbb helyen engedélyezett

Első magyar általános biztosító-társaság

BUDAPESTEN, Vigadó-tér, saját palotájában.

Egyszáztizenegy millió korona alappal bir és biztosításokat elvállal:

a) **Tűzkár ellen** (ha azt gyújtó villám okozta is) épületekre, gyárakra, gépekre, gazdasági és iparkészletekre, árukra, bútorneműekre, marhaállományra stb.;

b) **szállítmányi károk ellen** vizen, szárazon és vasuton;

c) **jégkárok ellen** teljes kártérítéssel és

d) **az ember életére** (az alább felsorolt különböző módokat szerint).

A biztosítási díjak **lehető jutányosak** a felmerülő károk a leggyorsabban és legméltányosabban térítetnek meg.

e) **betöréses lopás ellen**: magánháztartási berendezéseket; áruraktárakat, készpénzt és értékpapírokat, bankokat és zálogházakat stb. **a legjutányosabb díjtételek mellett.**

A társaság lakházakat és gazdasági épületeket tűzkár ellen 12 évre is — és pedig oly módon — biztosít, hogy az első s a tizenkettedik évben díj egyáltalán nem fizetendő; 6 évre díjváltó fedezet mellett kötött biztosításnál a díjfizetés szintén csak a második évben veszi kezdetét.

A gazdaközönség tűzbiztosításait átalány alakjában a legjutányosabb díjtételek mellett eszközli.

Életbiztosítások mindenféle módzatok szerint érvényesek a természetes elhalálózason kívül:

1. a háboru veszélyeire minden pótdíj nélkül;
2. a párhaj esetére;
3. az öngyilkosság folytán bekövetkező halálesetekre;
4. baleset folytán történő elhalálózás esetére stb.

Kormányzó közegek:

Igazgatóság: Harkányi Frigyes, Jeney Lajos, László Zsigmond, Ormody Vilmos, gróf Zichy Nándor igazgatók. -- Szende Károly aligazgató.

Erdélyre: Kolozsvári főügynökség: Mihály Zoltán titkár.
Brassói " Szöllősy Etele "

Áronné, Kriza Sándor, Kriza Sándorné, Egyházközség, Ajtay János, Ajtay Jánosné, Téry Irén, Barra Lajos. Hermann Károly H.-Almás. Kiss Tamás. (Vége köv.)

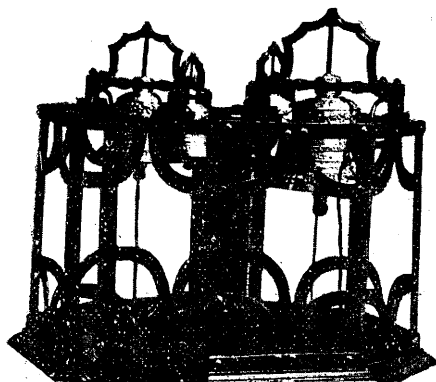
Kolozsvár, 1904, márcz.

Gálfi Lőrincz,
pénztárnok.

**Szerkesztői üzenetek i-s-né urnó-
nek.** Kellemes meglepetés volt nagy-
dekü levele. A Nők Világa fölhívását
szívére vette, köszönjük. Tudni akarja a
főmunkatársak lakását, megírtuk, de ha
mások is tudni akarnák, im itt közöljük:

Fanghné Gyujtó Izabella Kolozsvár,
Majális-utca. Perczelné Kozma Flóra
Budapest, Alkotmány-u. 31. Raffaj
Irma Ujszékely Ha valakinek nincsen
nyilvánosság elébe szánt gondolata, de
van tudnivalója a gyermeknevelés, a vallás-
oktatás, a háztartás, az olvasmányok, nő-
ket érdeklő más dolgokban, szíveskedjék
a szerkesztők bármelyikéhez bizalommal
fordulni. Különben központi választmá-
nyunk nőtagjai is oly buzgalommal veszik
fől olvasóink ügyét, a milyent csak ön-
zetlen jóakarótól várni lehet. A kedves
Tisztelendő asszony fogadja köszö-
nünket a kezdeményező lépésért.

Hazai ipar. Alapított 1770. **Andrásófszky Efraim** Kolozsvárt, a bel- és kül-
magyar-u. sarkán, saj. ház.

Ajánlja a Nagy papság figyelmébe a
jelen kornak megfelelően legujabban
beren-
dezett az erdélyi részekben

— legnagyobb —

HARANGÖNTŐDÉJÉT.

Elvállalja minden fajta harang önté-
sét a legnagyobb méretűtől legkisebb cse-
ngettyűig, zenészláng összhangzó harang-
csoportok összeállítását, úgy már meglevő
harangokhoz öntendő új harang által azok-
nak összhangzása eszközölését, elhasznált
vagy repedt harangok újra öntését és azok
becserélését.

Ajánlja továbbá az általa feltalált s a
bírodalom mindkét felében kiv. szabada-
lommal kitüntetett, legujabb rendszer szer-
inti harangfölszerelést vas koronával, a
melynek előnye, hogy forgatható, a ha-
rang ingása fogas ringón ahoz alkalma-
zható.

zott ágyon történik minden kenőcs nélkül, az ütője szij helyett réz hengeren mozog, az ütő gombja
szintén rézből készült s ennek következtében nem gördözi ki a harang oldalát, mint az eddigi vas
ütők; nagy előnye továbbá, hogy a harangozást az eddiginek egynegyedrésze erővel eszközöltetik
és igen szabályos harangkongást idéz elő. Elvállalja avult harangok újból fölszerelését könnyebb
járásmód szerint.

Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesít. — Költségvetéseket kívánatra bér-
mentesen. — **Szembe nézve.** Hűtöttvas körharangszék, melynek előnye az, hogy egy négyes
összhangzó harangcsoportot egy harangozó kezelhet.

2—12

VERESS LÁSZLÓ,

o o Kolozsvár, monostori-ut 35. — Távbeszélő 401. szám o o

Ajánlja jól berendezett

FÜSZERKERESKEDÉSÉT

... Csukor, csukorka, kávé, liszt, kása, prop és csemege sajt stb.
Valódi magyar ízű asztali és pecsenye borok. Friss töltésű asványvizek Kőbányai és
monostori sörök: Cognak, rum, likörök. Thea, thea-sütemény, cacao és csokoládé Friss
fehér sütemény Matay és Hutter sütődjéből. Kitűnő házi kenyér.

Magy. kir. tobánítózsda, okmány-bélyeg, váltó-írlap és postai értékpapírok.

Szíves pártfogását kérve

Tisztelettel: Veress László.

Az 1857-ben alakult és leg-

felsőbb helyen engedélyezett

Első magyar általános biztosító-társaság

BUDAPESTEN, Vigadó-tér, saját palotájában.

Egyszáztizenegy millió korona alappal bir és biztosításokat elvállal:

a) **Tűzkár ellen** (ha azt gyújtó villám okozta is) épületekre, gyárakra, gépekre, gazdasági és iparkészletekre, árukra, butorneműekre, marhaállományra stb.;

b) **szállítmányi károk ellen** vizen, szárazon és vasuton;

c) **jégkárok ellen** teljes kártérítéssel és

d) **az ember életére** (az alább felsorolt különböző módozatok szeriut).

A biztosítási díjak lehető jutányosak s a felmerülő károk a leggyorsabban és legméltányosabban térítetnek meg.

e) **betöréses lopás ellen**: magánháztartási berendezéseket; áruraktárakat, készpénzt és értékpapirokat, bankokat és zálogházakat stb. **a legjutányosabb díjtételek mellett.**

A társaság lakházakat és gazdasági épületeket tűzkár ellen 12 évre is — és pedig oly módon — biztosít, hogy az első s a tizenkettedik évben díj egyáltalán nem fizetendő; 6 évre díjváltó fedezet mellett kötött biztosításnál a díjfizetés szintén csak a második évben veszi kezdetét.

A gazdaközönség tűzbiztosításait átalány alakjában a legjutányosabb díjtételek mellett eszközli.

Életbiztosítások mindenféle módozatok szerint érvényesek a természetes elhalálózason kívül:

1. a háboru veszélyeire minden pótdíj nélkül;
2. a párbaj esetére;
3. az öngyilkosság folytán bekövetkező halálesetekre;
4. baleset folytán történő elhalálózás esetére stb.

Kormányzó közegek:

Igazgatóság: **Harkányi Frigyes, Jeney Lajos, László Zsigmond, Ormody Vilmos, gróf Zichy Nándor** igazgatók. — **Szenye Károly** aligazgató.

Erdélyre: Kolozsvári főügynökség: **Mihály Zoltán** titkár.
Brassói „ **Szőllősy Etele** „

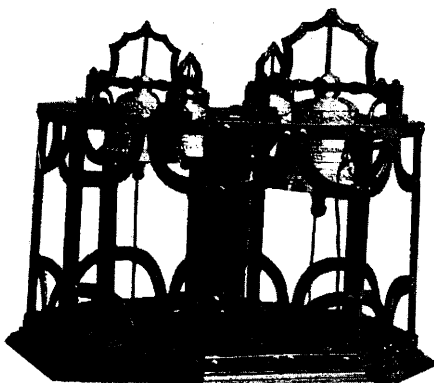
Az egyelőt pénztárába f. év aug 29-től decz 23-ig rendes tagsági díjat fizettek: Nagy Gergely, Nagy-Károly, özv. Gábor Albertné Mártonos, Kiss Jakab Kövend. Szigethy Miklós, Kolozsvár, Máté Mózes Bányabükk, Szabó Ferencz Kolozsvár, Nagy Elemér Csáktornya, Gyarmathy Mózes Máramaros-sziget 903-ra, Unitárius Egyházközség Szovát 901—903-ra, Antónia Mihály Szovát, Borbély Sándor Vác. Fekete Dénes Kolozsvár. Durugy Ferencz Szászsebes 903-ra. Kozma Pál Kolozs, Fekete Benjámin Székely-Udvarhely,

Nagy Elemér Pécska 904-re, Iszlai Gábor Kakasszék 903-904-re, Katona Ferencz Martonos 903-ra. Előfizetői díjat fizettek: Szegedi Árpád Budapest, Agh János Mohács. Veress József Déva, Ferenczy József Vajdahunyad 903-ra Székely Ferencz Egeres 902—903-ra, Major Domokos Zsibó 902-re, Ürmössy Jenő Kolozsvár 904-re, Pálfi János Csegez 901-re — Az aranyostordaköri f. e. pénztárába fizettek: Pap Mózes. Barla Domokos. Horváthi Józsefné Torda 903-ra — Kolozsvár, 1903. decz. 23. Gálfi Lőrincz, pénzt.

Hazai ipar.
Alapítottatott 1770.

Andrásófszky Efraim

Kolozsvárt, a bel- és kül-magyar u. sarkán, saj. ház.

Ajánlja a Nagyt papság figyelmébe a jelen kornak megfelelően legújabb berendezett az erdélyi részekben

— legnagyobb — **HARANGÖNTŐDÉJÉT.**

Elvállalja minden fajta harang öntését a legnagyobb méretűtől legkisebb csengettyűig, zenésileg összhangzó harangcsoportok összeállítását, úgy már meglevő harangokhoz öntendő új harang által azoknak összhangzása eszközését, elhasznált vagy repedt harangok újra öntését és azok becserélését.

Ajánlja továbbá az általa feltalált s a birodalom mindkét felében kiv. szabadalommal kitüntetett, legújabb rendszer szerinti harangfelszerelést vas koronával, amelynek előnye, hogy forgatható, a harang ingása fogas ringon ahoz alkalmaz-

zott ágyon történik minden kenőcs nélkül, az ütője szij helyett réz hengeren mozog, az ütő gombja szintén rézből készült s ennek következtében nem gördözi ki a harang oldalát, mint az eddigi vas ütők; nagy előnye továbbá, hogy a harangozást az eddiginek egynegyedrése erővel eszközöltetik és igen szabályos harangkongást idéz elő. Elvállalja avult harangok újból felszerelését könnyebb járásmód szerint.

Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesít. — Költségvetéseket kívánatra bérmentesen. — **Szembe nézve.** Huzottvas körharangszék, melynek előnye az, hogy egy négyes összhangzó harangcsoportot egy harangozó kezelhet.

1—12

VERESS LÁSZLÓ,

o o Kolozsvár, monostori-ut 35. — Távbeszélő 401. szám o o

Ajánlja jól berendezett

FÜSZERKERESKEDÉSÉT

u. m.: Cukor, cukorka, kávé, liszt, kása, grog és csemege sajt stb.
Valódi tiszta ízű asztali és pecsénye borok. Friss töltésű ásványvizek. Kőbányai és monostori sörök. Cognak, rum, likörök. Thea, thea-sütemény, cacao és csokoládé. Friss fehér sütemény Mattay és Hutter sütődéjéből. Kitűnő házi kenyér.

Magy. kir. dohánytőzsdé, okmány-bélyeg, váltó-ürlap és postai értékpapírok.
Szíves pártfogását kérve

Tisztelettel: **Veress László.**

A LEGRÉGIBB NYOMDA ÜZLET
KOLOZSVÁRT, ———
KOSSUTH LAJOS-UTCZA 10. SZÁM.

☉ ☉ ☉ ALAPITTATOTT 1861. ☉ ☉ ☉

GÁMÁN J. ÖRÖKÖSE

KÖNYVNYOMDÁJA.

LEGMODERNEBB BERENDEZÉS, 4 GYORS-
SAJTÓ, 1 KÉZI SAJTÓ. 1 PAPIRVÁGÓ GÉP.

ÜZLETI NYOMTATVÁNYOK, MEG-
HIVÓK, TÁNCRENDÉK, NÉVJEGYEK,
ÉTLAPOK, HIRLAPOK, HIRDETÉ-
————— SEK STB. —————

A LEGCSINOSABBAN ÉS LEGIZLÉSESEBBEN
————— KÉSZITTETNEK EL. —————

HIRLAPOK, FOLYÓIRATOK ÉS
KÖNYVEK, IZLÉSESEN KIÁLLITVA,
— JUTÁNYOS ÁRAK MELLETT. —

VIDÉKI MEGRENDELÉSEK GYORSAN
ÉS PONTOSAN TELJESITTETNEK. ☉

